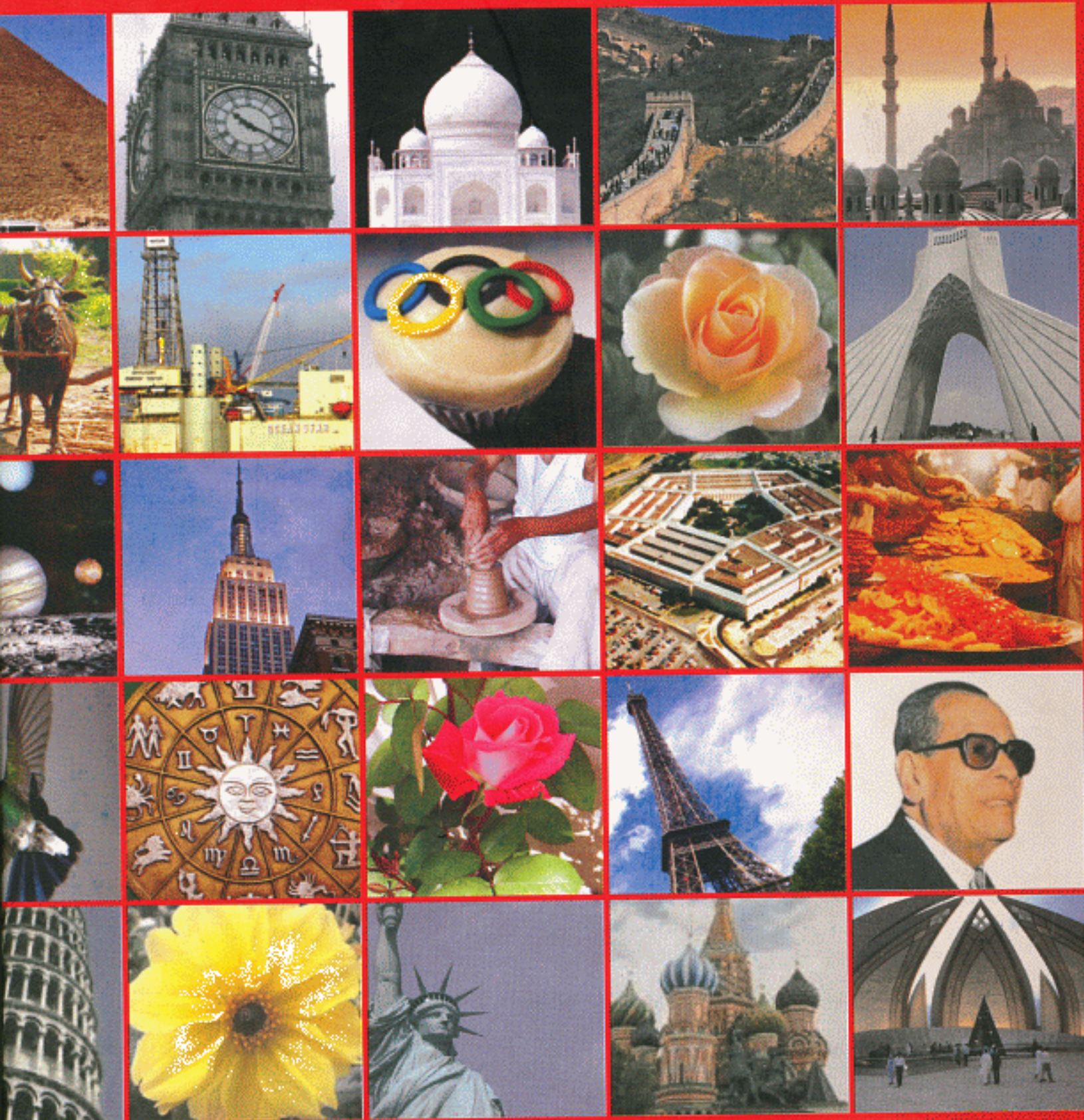

گلوب کہانی

جمیل احمد پال

جائزہ کاری

ناں: جمیل احمد پال

جموں تاریخ: 21 مارچ 1958

تعلیم: ایم اے پنجابی (یونیورسٹی آف آدر)

ایم اے اردو (یونیورسٹی آف آدر)

ایم اے سیاسیات

کتاباں:

پنجابی وچ:

- ⊗ واپسی دا سفر (کہانیاں)
- ⊗ پنجابی کلاسیکی لغت (ترتیب)
- ⊗ لہو رنگ دھرتی (پبی انتر)
- ⊗ بڈھاتے سمندر (ارنٹ میمنگوے دے ناول دا ترجمہ)
- ⊗ امتحان وچ چوکھے نمبر (پڑھیاراں لئی)
- ⊗ پنجابی اردو لغات (پڑھیاراں لئی)
- ⊗ پنجابی قاعدہ
- ⊗ عذاب دن، عذاب راتاں (ناولٹ)
- ⊗ پنجابی کوں لکھیے (املاء بارے)
- ⊗ منی پلانٹ (کہانیاں)
- ⊗ میری پنجابی کتاب/پہلی، دوجی، تہی، چوتھی تے پنجویں)
- ⊗ لندن لاہور ورگا اے (سفرنامہ)
- ⊗ بہت ساریاں پڑھیار امدادی کتاباں
- ⊗ اکلپے دا جنگل (کہانیاں)

اردو وچ:

- ⊗ جگر لخت لخت (پنجابی کہانیاں دا ترجمہ)
- ⊗ شاہکار ہندی کہانیاں (ہندی کہانیاں دے ترجمے)
- ⊗ املتاس کے پھول (مشرقی پنجاب دیاں کہانیاں دا ترجمہ)
- ⊗ امتحان میں زیادہ نمبر (ترجمہ)
- ⊗ بہت ساریاں پڑھیار امدادی کتاباں

دُنیا بھرتوں ودھیا کہانیاں دے رنگ

گلوب کہانی

ترتیب کار : جمیل احمد پال

مسعود کھڈر پویش ٹرسٹ، لاہور

Globe Kahani

A collection of short stories
all over the world

translated by
Jameel Ahmad Paul

Masud Khaddarposh Trust, Lahore

گلوب کہانی	کتاب داناں:
جمیل احمد پال	ترتیب کار:
مارچ 2009ء	پہلی وار:
700	تعداد:
500/- روپے	مئل:

ایس کتاب دی اشاعت وچ پنجاب سرکار دے
محکمہ اطلاعات، ثقافت تے امور نو جوانان، لاہور دامالی مل ورتن شامل اے

مسعود کھدر پوش ٹرسٹ

6-دیال سنگھ مینشن، دی مال، لاہور، فون: 7230571 - 042
ای میل: masudkhaddarposhtrustpk@gmail.com

ڪائنات وڌي سڄھ توڻ وڌي ڪھائي ڪار

الله ميال وڌي نال

فہرست

- 168 بنگالی / ڈوجا مرد
- 173 بنگالی / ویٹنگ روم
- 187 بنگالی / معمولی جہی گل
- 195 بنگالی / پچھان
- 200 تامل / دو عورتاں، ایک شام
- 208 تامل / چاندی دی تھالی
- 215 تیلگو / غریب توں وی ماڑا
- 219 تیلگو / ٹکڑی
- 226 گجراتی / تاں.....؟
- 231 گجراتی / زخماں دے داغ
- 239 مراٹھی / اداس چن
- 254 ملیالم / جھکھ تے تریہ
- 262 ملیالم / مثالی خاوند
- 273 کشمیری / داندہ دا ساتھی داند
- اسلامی دنیا
- 278 عربی / ملاقات
- 290 عربی / دسویں دن دے شیر
- 294 عربی / ادہنوں کسے دسیا ای نہیں
- 299 فارسی / اخروٹ
- 305 فارسی / موت
- 312 فارسی / جینٹس
- 7 گلوب کہانی دی کہانی
- آل دوال
- 9 بلوچی / تے بلوچ نے مینوں دھکا دتا
- 14 پشتو / کچ دے ٹوٹے
- 24 پشتو / پوری کہانی
- 28 سندھی / لوئی
- 31 سندھی / آپنیاں توں وچھڑیا پنچھی
- برصغیر
- 35 اردو / وڈی سرکار دے ناں
- 40 اردو / فوٹو گرافر
- 46 اردو / رحمان دا سفر
- 54 اردو / مداوا
- 67 اردو / کن رس
- 91 اردو / نامحرم
- 106 ہندی / مٹی دا خمیر
- 111 ہندی / پچھلیاں گرمیاں وچ
- 137 ہندی / چیری دے رُکھ
- 146 آسامی / نینہ
- 152 اڑیا / ٹھک
- 159 اڑیا / انخیرے دا ایب

484	انگریزی / گڈی گھر	315	ترکی / گلے دا اپریشن
490	جرمن / پیلے چرے والی ایٹا	320	ترکی / موت دی دعوت
496	جرمن / میری منجی باری کول اے	● مشرق، مشرق بعید	
499	فرانسیسی / آخری کلاس	330	چینی / خرمانی باغ
503	فرانسیسی / انکل جولییز	338	چینی / بھیت بھری جھوہ
509	ہسپانی / مایا تے سرکار	366	چینی / ترسائی پتی
515	ہسپانی / برست دن پہلاں	377	جاپانی / سمجھوتا
524	ہسپانی / کانڈی ٹلاب	383	جاپانی / کتھا اک گواچی رات دی
530	سوئیڈش / اک بال دی موت	401	سنگاپوری / ابا
534	امریکی / آخری پتا	● روس، روسی بلاک	
541	امریکی / آگو	405	روسی / وانکا
560	امریکی / کوئل توں پہلاں	410	روسی / دو گز تھاں
562	امریکی / سانجھ	425	روسی / نویں تے پڑاے
568	امریکی / اچی ڈش	436	آرمینیائی / راہ تے منزلاں
575	امریکی / بگا گھوڑا	441	بلغاری / عوامی تھوار
581	امریکی / کہانی ستاون والا	451	تاجیک / کوڑی حقیقت
587	امریکی / باری کھلی رہن دیو	461	پولش / کھبے
592	امریکی / تتی	464	ہنگیرین / چابی
604	امریکی / انفارمیشن پلیز	● یورپ، امریکا، لاطینی امریکا	
608	رسیداں تے شکرے	469	انگریزی / چاہیوان دی دعوت
		474	انگریزی / اکلاپے دی آواز

گلوب کہانی - دی کہانی

میرے بہت سارے عشقاں وچ پنجابی دے بعد کہانی دوجے نمبر اُتے اے تے تیجے نمبر اُتے پھل بوٹے. کہانی وی کولتا، مدھرتا تے ون سوتاتا مینوں ہاپن توں ای کیل کے رکھیا ہویا اے. نڈھپے وی عمر توں ای کہانی نے مینوں اپنے جال وچ اِنج پھسلیا کہ اِنج جدوں زندگی دی ڈھلان شروع ہو گئی اے، کہانی دے عشق نے پچھا نہیں چھڈیا.

نئے دا عادی نئے دا وپاری وی بن جاندا اے، کہانی پڑھن والا چنگی کہانی توں اگے نہ ورتائے، ممکن نہیں. میاں محمد بخش ہوراں وی آکھیا سی طر دلبر اپنے دی گل کیجے، ہوراں توں مونہ دھر کے..... چنگی کہانی توں اگے ورتاؤن دا مقصد ایہو ہوندا اے کہ ایس دلبر دی تعریف ہوراں موہوں وی سنی جاوے. میرے ولوں کہانی ورتان دا کم شروع ہویا اِنج پنجھی ورھیاں توں اُتے ہو چلے نیں. پہلی کہانی جو میں ترجمہ کیتی، اوہ سی ”تاں.....“ جھڑی ہے تاں گجراتی سی پر میں امید اتر جمائندی توں کیتا. مگروں ہور کہانیاں توں مادری زبان دے دھاگے وچ پروندا لگا گیا. ایتموں تیکر کہ اک وڈی مالاتیار ہو گئی. زیادا تر کہانیاں ”سویر“ وچ چھپیاں. ایسے جہ وچ چھپیاں کہانیاں دی گنتی ایس کتاب وچ شامل کہانیاں نالوں ڈگتی اے پر جھڑیاں کہانیاں اِکو وار پڑھن والیاں سن، اوہناں توں ایس چون وچ شامل نہیں کیتا گیا.

ایہ ساریاں کہانیاں انگریزی، ہندی، تے اردو راہیں آئیاں نیں. کجھ گُرکھی توں لہی اتر ہو کے آئیاں. اک کہانی سندھی توں سدھا ترجمہ اے. میں ”گلوب کہانی“ واسطے 101 کہانیاں کھیاں کرن دا منصوبہ بتایا سی پر ایہ منصوبہ عملی رُوپ وچ آون لگا تاں اک ہزار توں ودھ صفحے دی کتاب بن رہی سی. فی الحال ہنوں کجھ حد اں وچ لیا کے 80 کہانیاں تیکر لیاندا پر اوہدے اُتے وی عمل نہیں ہو سکیا. مسعود کھدر پوش ٹرسٹ نال 550 صفحے دی کتاب دی گل ٹکلی سی. مجبوری نال پنج چھ لسیاں کہانیاں ہور کڈھیاں گئیاں. کجھ وڈے کہانیکاراں دیاں دو دو کہانیاں شامل سن جو ایس کہ موپساں، اوہنری تے ہنریخ بوکل وغیرا، اوہناں دی اک اک کہانی کڈھ وتی گئی تے ہتھلی کتاب دی شکل بن گئی. نہ نہ کردیاں وی صفحے 600 توں ودھ گئے نیں. عالی کہانی وچوں اک کہانیکار داناں چن لئی آکھیا جاوے تاں میرے لئی ایہ کم ناممکن ہووے گا. موپساں، اوہنری، کیتھرائن مینفیلڈ، سومرسٹ ماہم، ایڈگر ایلن پو، تالستانی، چیخوف، رے بریڈبری تے ہور خورے کون کون لکھاری ایس قابل نیں کہ اوہناں دا پورا پورا کم پنجابی وچ پرتایا جانا چاہیدا اے. ایماکل ڈولائے البیر توں مورادیا ورگے کہانیکاراں توں پنجابی وچ پرتان دا کم اہجے شروع ای نہیں ہویا. ہندی دے نزل ورمادافن وی اوہناں توں پنجابی وچ پرتاؤن دی منگ کردا اے.

کتاب دا آکار گھٹان لئی، تے کجھ ایس لئی کہ پنجابی ایس کتاب وچ جمان زبان اے، میں ایس چون وچ

پنجابی کہانیاں شامل نہیں کیتیاں. اوہناں دیاں تین دکھریاں جلدیں تیار ہو رہیاں نیں. اک جلد وچ لندے پنجاب، ڈوجی وچ چڑھدے پنجاب تے تہی وچ تیجے پنجاب دیاں کہانیاں شامل کرن دا خیال اے. ڈوجے تے تیجے پنجاب وچ جتی سوہنی کہانی لکھی گئی اے، اوہدے وچوں صرف دو چار کہانیاں دی چون کرتا، جرم والی گل سی. بہتر نمائندگی واسطے پورا پورا اک پرکا ضروری اے. لندے پنجاب وچ کہانی معیار تے مقدار دوہاں پاروں اہجے پچھتے اے. ممکن اے ”گلوب کہانی“ راہیں ساڈے کہانی کاراں توں اپنی کہانی دا معیار اچیرا کرن دی پریرنا مل سکے. اج نکلیاں نکلیاں زبانوں وچ بہت وڈی کہانی لکھی جا رہی اے. ”گلوب کہانی“ دنیا بھر دے کہانیکاراں دی چون اے. گلوب دوالے وسدے ساڈے ورگے ای لوک، کویں کویں محسوس کردے نیں، گل کرن لئی کھڑے کھڑے ڈھنگ ورتدے نیں، ایہ جاتنا دلچسپ وی اے تے بعض تھاں پیروی جوگ وی.

ایس کتاب وچ انگریزی تے امریکی کہانی توں دکھرایا گیا اے. ایہدے نال اک تاں انگریزی دیاں بہنیاں کہانیاں شامل کرن دا جواز پیدا ہو گیا اے (ایمان دی گل اے کہ نیرا انگریزی وچ ای چنگی کہانی اپنی وڈی ماترا وچ اے کہ ساری عمر پڑھدے رہو تے مکن دانال نہ لوے) ڈوجا ایہ وی اے کہ امریکی تے برطانوی کہانی وچ ایٹا فرق ضرور اے جتنا لندے تے چڑھدے پنجاب دی کہانی دا آپسی فرق.

خیال سی کہ کہانی دے مڈھ تے عالمی کہانی دی نور بارے اک بھرواں لیکھ وی شامل کیتا جائے، کہانیکاراں دیاں تصویراں وی شامل ہون دیاں. میں ایس سلسلے وچ کافی ساری وست کٹھی وی کر لئی سی پر سارے سفنے کدوں پورے ہون دے نیں؟ مختلف زبانوں دیاں کہانیاں بارے نوٹس البتہ خالی تھاواں پر کرن لئی لاڈتے نیں. ممکن اے باقی ادھار لاہن دی کوئی صورت کدی نکل آوے.

ایہ کتاب کہانیاں دی کوئی نمائندہ چون نہیں، نہ ای کسے ترتیب یاں سٹم نال ایہ کم کیتا گیا سی. جویں جویں کوئی کہانی مینوں چنگی لگی، میں اوہنوں پنجابی وچ پرتالیا. عالمی کہانی دے کئی وڈے نال ایس کتاب وچ شامل نہیں. بعض ایس پاروں شامل نہیں ہو سکے کہ اوہناں دی زبان بڑی اڈکھی سی جہدا ترجمہ کرنا میرے دس دا روگ نہیں سی. ساڈے ترجمہ کار جتاں توں ایس کم وچ سنجیدگی نال ہتھ وٹھانا چاہیدا اے تاں جے پنجابی کہانی نوں ذالقیات تے سواداں توں جانو ہو کے اوس پدھر توں چھوہ سکے جس پدھر توں عالمی کہانی چھوہ رہی اے.

میں، پنجابی تے کہانی دا اک عاشق، ایہ پرکا بھیٹ کر دے ہویاں اپنے کالجے وچ ٹھنڈک تے من وچ نگھ محسوس کر رہیاں.

جمیل احمد پال

لاہور، 21 فروری 2009

.....تے بلوچ نے مینوں دھکا دتا

ساڈی گڈی ہراولے تے ریلتا بھرے باناں وچوں صاف ستھری تے وشال سڑک اُتے دوڑ رہی سی۔ میں ڈرائیور کولوں پچھیا ”ایہ کھڑا علاقہ اے؟“
 ”چاغی دا علاقہ۔“ ڈرائیور نے جواب دتا۔
 ”کھڑا! ایہ؟ ساڈا تے تماڈا پانی پتا صحرا، چاغی اے؟“
 اوہنے آکھیا ”آہو۔“

”چاغی تے بہت وڈا اے جہڑا گنگلور توں لے کے افغانستان تے ایران دیاں سرحدیں تک کھلریا ہویا اے۔ ایہ ایہدا کھڑا علاقہ اے؟“ میں فیر پچھیا۔
 ڈرائیور نے ہس کے آکھیا ”ماسی! ٹیس کتھے رہ رہے او؟ میرے خیال وچ ٹیس حضرت نوح“
 دی دادی وانگ سُننے وچ رہے او تے دُنیا دے حالاں توں بے خبر او۔ ایہ سبھ ایٹم دیاں کرامتاں
 نیں۔“

”اچھا!“ میں حیران ہوئی۔ ”اساں تے سُنیا تے پڑھیا سی کہ ایٹم بم ماڑی شے ہوندی اے۔
 اوہنے جاپان دے ہیروشیما تے ناگاساکی دے شہراں توں اک پل وچ برباد کر چھڈیا سی۔“
 ڈرائیور چُپ رہیا۔ گڈی آگے چلدی رہی۔ دالبندین، نوکنڈی، سارا علاقہ پتھر پلا تے ریگستانی
 سی۔ بیون والا پانی گڈی دے نینکراں وچ احمد وال توں آوندا سی۔ لوک پانی دی پیسے دے کے
 خریددے سن۔ غریب باللاں دے ہتھاں وچ ڈبے ہوندے جہڑے نینکراں وچوں ٹپکن والا قطرا
 وی نہ چھڈدے۔ نوکنڈی وچ جدوں ہوا چلدی سی تاں پتھر دیاں بکیاں بکیاں کنکریاں تیر وانگ
 انسان دے چہرے اُتے لگدیاں سن۔ اکھان اے کہ نوکنڈی دی ہوانے سواراں دیاں ستھناں
 تک پاڑ دتیاں نیں تے اوہناں توں گھوڑے توں لہا دتا اے۔
 ”ہاں پر جیا لوجسٹ آکھدے نیں کہ زمین بھٹھاں معدنیات بھریاں پتیاں نیں ایس لئی ایہتھے سبھ
 نہیں آگدا۔“ میں آکھیا۔

”دیکھ لوو فیر، ایہ اوتھی رتلی تے پتھر پلے زمین ہے۔“ ڈرائیور نے آکھیا۔ میں حیران ساں کہ
 وشال سڑک اُتے گڈی آرام نال پتا پتے جاندی پئی سی۔ پھل دار رُکھاں دے باغ سن۔ سیب
 تے انگور توں لے کے انب، کیلا تے بنبو تک، بدام تے پستے توں لے کے ناریل تک۔ ہر دیس

تے ہر پرکار دے پھل اِکو ای تھاں تے اِکو ای موسم وِچ؟
 ”ایہ وی ایٹم بم دیاں کرامتاں نیں۔“ ڈرائیور نے جواب دتا۔
 پارکاں وِچ بچے کھیڈ رہے سن تے بڈھے گیاں مارن وِچ مگن سن۔ پھلاں دی واشنا چار چغیرے
 کھلری ہوئی سی۔

سکول، کالج، ہسپتال تے کارخانیاں دیاں وڈیاں وڈیاں عمارتاں سن جہناں دی اُچیائی اسماں ٹوں
 چھوہ رہی سی۔ کارخانیاں وِچ سنگ مرمر توڑن داکم ہوندا پیا سی، سونے تے چاندی دی کشید کیتی
 جاندی سی۔ سکولاں تے کالجاں وِچ منڈے کڑیاں پڑھن وِچ رُجھے ہوئے سن پر ہسپتال خالی سن۔
 ڈرائیور نے مینوں دسیا کہ آسودگی پاروں کوئی وی بیمار نہیں ہوندا۔

”میں تیرے کولوں جو وی پچھدی آں، تُوں کنڈا ایں کہ ایٹم دیاں کرامتاں نیں۔ موسم تے
 ماحول تُوں ایٹم نے بدل چھڑیا پر ایہ وڈیاں وڈیاں بلڈنگاں کوں اپنی جھیتی بن گئیاں؟ سرکاری کم
 تے بڑی دیر لاکے پورے ہوندے نیں۔“

ڈرائیور ہس کے آکھن لگا ”ٹیس بڑے سادے او۔ ایہ سارے کارنامے قوم پرست تے وطن
 دوست وزیراں تے ممبراں دے نیں۔ اوہناں نے ایہ سارے اسلام آباد دی جھنگلوار آب و ہوا
 وِچ تصوراں دے کارخانیاں وِچ بتائے تے ایٹی کرناں دی طاقت نال ایہناں تُوں ایچھے لیا کے
 اُسار دتا۔“

”اپنی جھیتی؟“

”کھاون والے لوکاں لئی آکھیا گیا اے کہ ٹیس جتنا کھاؤ گے، اونی ای تہاڈی طاقت ودھ
 ہووے گی۔ ٹیس بہتر کم کر سکو گے۔ پُرانے لوک کنڈے ہوندے سن کہ کھانا دھون موٹی کردا
 اے، ایسے کھانے دی طاقت اے کہ دیکھ رہی ایں۔ ہُن کیہ سردار، کیہ نواب، کیہ ممبر تے کیہ
 وزیر، کیہ خان تے کیہ تلک، ہر کوئی ایسے جتن وِچ لگا اے کہ کھائے تے طاقت حاصل کرے
 تاں جے بلوچستان دی لوکاں واسطے بہتر کم کر سکے۔“ ڈرائیور نے آکھیا۔

گڈی وشال سڑک اُتے دوڑ رہی سی۔ پانی دے چشمے وگ رہے سن۔ جتھوں تیک نظر جاندی،
 فصلوں سن۔ کٹک، جوں، جوار تے چاول توں لے کے ہدوانے تے خربوزے تیکر۔ بھڑی فصل سی
 جڑی نظر نہ آوندی۔

”کیوں؟“

”کیوں ایہ کیوں؟“ ڈرائیور میرے اُتے ناراض ہويا۔ ”تُوں انھی ہو گئی ایں۔ روز اخباراں
 وِچ نہیں پڑھدی کہ ضلع چاغی وِچ انقلاب لیاندا جاوے گا۔ زرعی انقلاب ایسے تُوں آکھدے
 نیں۔“

رب مینوں انھانہ کرے۔ اتھے ہودن میرے دیس دے دشمن تے ماڑا چاہون والے۔ کیتی ای
دیر میں ڈرائیور نال گل نہیں کیتی پر فیر پچھیا ”ایہ پانی کیتوں آوندا اے؟“
ڈرائیور نے اکھاں کڈھ کے میرے دل دیکھیا تے آکھیا ”راسکوہ توں۔“
”راسکوہ تال تل کے سواہ نہیں ہو گیا۔“ میں آکھیا۔

ڈرائیور سیٹ برابر کردا کہن لگیا ”راسکوہ کوئی طور پہاڑ اے جہڑا بل جاوے گاتے کالا ہو
جاوے گا؟“

راسکوہ جن تے سورج وانگ روشن ہو گیا ہویا اے۔ ہن اوتھوں مٹھے پانی دے چشمے ڈگ
رہے نیں۔ اوتھے فیکٹریاں بتائیاں گئیاں نیں تے پانی توں بوتلاں وچ بند کر کے دُنیا دے ہر
کونے وچ وپچیا جاندا اے۔ جہڑا وی ایس پانی توں پوے، اوہ کدے بیمار نہیں ہوندا۔ وزیر اعظم
ایس پانی توں تحفے وچوں امریکی صدر لئی لے جا چکے نیں۔ کئدے نیں کہ امریکی صدر ایہدے
پاروں بڑا خوش ہویا تے اوہنے ساڈے حکمران دے سارے قرضے معاف کر چھڈے۔“

”راسکوہ تے خاران دے پنڈاں دا پانی تے فصلاں کجج نیں؟“
”کیہ گل اے جی، اوتھے دا انگور، مانہ تے گنڈھے وک رہے نیں۔ اک نر جہڑی راسکوہ توں
نکلدی اے، سارے خاران توں اباد کردی جاندی اے۔“

”ہن اوہ خاران نہیں اے جہڑا کئدے سن 'خاران جائے خوار'۔“
ڈرائیور نے میرے دل بڑے غضب بھرے انداز نال دیکھیا پر بولیا کجج نہیں۔
گڈی وچ خورے کجج ہو لوک وی سوار سن پر میرے وانگ کوئی کجج تاچھ نہیں سی کر رہیا۔
”میرے اُتے غصنا نہ کریں تال تیرے کولوں اک سوال پچھنا چاہواں گی۔“ ڈرائیور دے بُلھاں
اُتے مسکان آئی۔ ”غوری نامی میزائل مکران دے سمندر وچ ٹٹیا گیا۔ کیہ اوہنے وی اِنجے دی
ابادی کیتی اے یاں نہیں؟“

اوہ خوش ہویا۔ ”ہاں اوتھے وی زبردست ہویا۔ مکران دوری دوران انت۔ سمندر دیاں مچھیاں
ترنڈ ترنڈ کے پانی دی پدھر اُتے آ رہیاں نیں کہ آؤ سانوں پھڑو۔ مقامی مچھیرے مچھیاں پھرن
تے وچن توں تھک چکے نیں تے ہن اوہناں نے امریکناں توں سدیا اے کہ اوہ آون تے اپنے
واسطے مچھیاں پھڑ کے لے جاون کیوں جے اوہناں دے دیس وچ مچھیاں نہیں نیں۔ میرانی ڈیم
توں دیکھتا، جہڑا اجہیا ڈیم اے جہدے ساہنے تریلا دی کیہ مجال اے۔ ایہتے نالوں وی ہریا ولاتے
ریل اے۔ فکر نہ کر ماسی، اک دن تینوں وی مکران دی سیر کران لے جاواں گے۔“

”کجج دا شہر دیکھن توں میرا بہت من کر رہیا اے۔ جہڑی ماں دی دھرتی اے پر ہن میریاں
بڈھیاں ہڈیاں کتھے گڈی دے جھٹکیاں توں سہ سکدیاں نیں۔“

ڈرائیور نے رحم بھریاں اکھاں نال میرے دل ویکھدیاں آکھیا ”وچاری! مکران تے ہن ریل گڈی وی جاندی اے۔“

”اچھا؟“ میں حیران ہوئی تے خوشی نال چلک پئی۔ ساریاں سواریاں نے میرے دل ویکھیا جو میں میں پاگل ہو گئی ہوواں۔

اپنے بچپن وچ جدوں میں مکران گئی اددوں راہ وچ پہاڑاں اُتے لگے چٹے نشان ویکھ کے میں اپنے والد کولوں پچھیا سی کہ اتا جی! ایہ پہاڑاں اُتے کاہدے نشان نیں، تاں اوہنے جواب دتا سی، ”انگریز ایستھوں ریل گڈی دی لائن ٹوں پسنی تک لے جانا چاہندے سن تاں پاکستان بن گیا۔ ہن اسیں اپنے حاکم آپ آں۔“

”سانوں کاہدی لوڑاے، اسیں ہن اپنے حاکم آپ آں۔“ ڈرائیور گنگتاون لگ پیا۔
 ”خُد مختیاری ایہنوں ای کئدے نیں۔ ساڈے آگو کویں لوکائی دی خُد مختیاری، آسودگی تے ترقی لئی کم کر رہے نیں۔ کویں کویں دیاں گڈیاں وچ سوار نیں، کویں کویں دے محلاں وچ رہندے نیں۔“ ڈرائیور نے خوشی تے فخر نال آکھیا۔

”کاش اوہ پڑائے لیڈر جیوندے ہوندے تے نویں لیڈراں دے کارنامے ویکھ لیندے تاں کتے خوش ہوندے کہ بلوچستان کویں اباد اے۔“ میں آکھیا۔

”ہاں چنگا ہویا کہ اوہ لیڈر مر گئے۔ جیل وچ بہن تے سرکار دی مفت دی روٹی کھان توں سوا اوہناں ٹوں کھ لیڈری آوندی سی؟ لوکائی ٹوں تاں چھڈو، اوہناں دے اپنے بچے جھکھ دے فاتے کئدے سن۔ اوہناں وچوں اک ٹوں میں جائدا آں۔ آو تہانوں اوہدا گھر وکھاواں۔“

اوہنے آکھیا تے گڈی ہریاول وچوں موڑدیاں اک ڈھیندی کندھ تے کھنڈر جنے گھر ساہنے روک چھڈی تے آکھیا ”ایس گھر ٹوں ویکھدی ایں؟ ایہناں وچوں اک لیڈر شاعر طبیعت دا سی۔ ایہ اوہدا گھر اے۔“ گھر دا آدھا سیر زمین دے اندر تے آدھا باہر سی۔ بوہے تے باریاں ٹنیاں ہونیاں سن۔ تن کمرے سن تے ساہنے برانڈے وچ بھیڈاں دا رولا سی جٹرا کے ٹوں نیڑے نہیں سی آون دیندا۔ آل دوال کجھ ہور گھروی سن پر اوہناں دی حالت ایہدے نالوں بہتر سی۔ ”کیہ اوہدے بچے نیں؟ اولاد ہے اے؟“

چہرے اُتے سلوٹاں لیاوندا کوڑے لہجے وچ اوہنے آکھیا ”میںوں کیہ پتا؟“
 ”اوہنے تے کیا سی کہ بلوچ میرے بچے تے میری اولاد نیں۔“

”تے میں کیوں اوہدی اولاد بتاں؟ اوہنے میرے لئی کھڑا چنگا کم کیتا اے سگوں میںوں ہور وی بدنام کیتا اے کہ بلوچ تیر اے، بلوچ زہرا اے، بلوچ اسمانی بجلی اے، بلوچ آگ اے، بلوچ طوفان اے تے جٹرا وی بلوچاں دیاں سرحدوں ٹوں ماڑی نظر نال ویکھے، اوہدیاں اکھاں انھیاں کر دیاں

گا۔ اِنج نہیں آکھیا کہ بلوچ پنچھی اے، بلوچ بھریا جام اے، بلوچ سنگ مرمر دا محل اے، بلوچ فائیو سٹار ہوٹل وچ سنگار پنگ اے، سونے دے تاج دا وِکن والا موتی اے۔“
 ”توں بلوچ ایس؟“

”آہو میں بلوچ آں۔“ اوسنے غصے نال آکھیا۔

میں ہولے جے گڈی دا بوہا کھول کے آکھیا ”مینوں ایچھے ای لاہ دے“ تے ہولے ہولے اپنے پیر گڈی توں تھلے لکا دتے۔

”ماسی توں پاگل ایس؟ ایچھے کیوں لتھدی ایس؟“

”میں لیہناں کھولیاں دی مالک آں۔ ایہ میرا گھرتے دیرا اے۔“ میرا ایہ کہنا سی کہ ڈرائیور نے مینوں دوہاں ہتھاں نال اِنج دھکا دتا کہ میرا موٹہ مٹی نال بھر گیا تے میں چلک پئی تے فیر..... فیر میں خاب توں جاگ پئی۔

میرے ”ابو“ کہن نال میری بھانجی خوراں سُفنے توں جاگ پئی تے پچھن گئی ”ماسی! تمانوں کیہ ہویا اے؟“

”سوں جا! مینوں کجھ نہیں ہویا۔ میں اک کوڑا تے مٹھا خاب دیکھیا سی۔“

کچ دے ٹوٹے

حرفیف جدوں راتیں دیر نال گھر آیا تے تابانہ دیاں باہواں انجے خالی دکھیاں. اوہنوں رتتا افسوس ہویا تے نیڑے جا کے پچھن لگا ”کیہ چوڑیاں والی نہیں سی آئی؟“

”آئی سی پر میرے کول پیے پورے نہیں سن. میں اک اک پیسا لہناں کولوں منگیا سی پر اک پیسا دین ٹوں وی اوہناں دا جی راضی نہ ہویا تے مشکل نال چھے پیے کٹھے ہوئے.“ تابانہ نے حرفیف ٹوں جواب دتا.

”چھے پیے دیاں ای لے لیتیاں سن.“

”واہ‘ چھے پیساں دیاں کنیاں چوڑیاں لہدیاں نیں؟ رب غارت کرے بڑے جھیڑے مگروں کم بخت اک رپے دیاں سٹھ چوڑیاں دین ٹوں رضامند ہوئی سی. چار آنے تاں گھٹوگھٹ ہونے ای چاہیدے سن.“

”توبا! تیرے کول چار آنے وی نہیں سن؟“

حرفیف دی نظر تابانہ دیاں باہواں دیاں خالی ٹاہنیاں ول اٹھ گئی.

”کیوں نہیں سن؟ چار رپے وی کول سن پر رب تے بزرگاں دے قربان جائے کہ ہور کجھ نہیں چھڑیا تاں ماڑیاں رساں تاں ساڈا جی ساڈن تے کڑھان لئی ورٹے وچ چھڑ گئے نیں. کیوں جے چوڑیاں پان دا رواج ساڈے ول نہیں اے، ایسے لئی تاں میں تیریاں لیاندیاں چوڑیاں ٹوں پا کے بیمار ہو گئی ساں. یاد اے کہ میعادوی بخار ہویا سی تاں.“

تابانہ نے وی لہنیاں خالی باہواں ٹوں حسرت دی نظر نال دکھیا تے فیر اپنے کم وچ جٹ گئی پر اوہ حیران سی کہ حرفیف ٹوں کیہ ہو گیا اے جو اوہ کجھ دنوں توں اوہدے پچھتے پیا ہویا اے کہ جدوں وی چوڑیاں والی آوے، اوہ وی لہنیاں باہواں وچ رنگین چوڑیاں پالوے. بیٹے دینیں جدوں اوہ میتران نال سیر کرن لئی لاہور گیا سی تاں اوہنوں تابانہ لئی مسندر چوڑیاں لیایا سی پر اوہ اوس غریب دی قسمت وچ نہیں سن. چوڑیاں پان دے چوتھے دن ای اوہنوں میعادوی بخار ہو گیا جس پاروں اوہدی ماں نے چوڑیاں ٹوں منجی دی باہی اُتے مار کے بھن دتا سی. اوس ویلے وچاری تابانہ دا دل ٹٹ گیا سی. ہن جدوں کدی چوڑیاں والی آوندی تاں اوہ چوڑیاں نہ پاندی.

اوہدیاں سبھناں سہیلیاں نے لہنیاں باہواں ٹوں چوڑیاں نال سجایاں سی تے ایہ خالی ہتھیں رہ گئی سی۔ ظریف نے آپ کئی وار اوہنوں پیسے دتے سن کہ اپنے لئی چوڑیاں لے لوے پر ماں سدا ایہدی مخالفت کردی سی کہ ساڈے ول اجھی رسم نہیں اے۔ ہاں ایہ ہو سکدا سی کہ کوئی ہور پیسے دے دیوے تے اوہناں پیسیاں نال چوڑیاں لے لئیاں جاون تاں فیر کوئی خطرا یاں ڈر نہیں۔ ہن بھلاکس دی مجال سی کہ ماں دی اجازت پتا تابانہ ٹوں چوڑیاں پان دی صلاح دیندا۔

جدوں کدی چوڑیاں والی پنڈ آوندی تاں اکثر تابانہ دے گھر دا رخ نہ کردی کیوں جے ایس علاقے وچ گنتی دیاں کجھ چوڑیاں والیاں سن تے سبھ ٹوں پتا سی کہ ایس بٹروچ چوڑیاں پان دا رواج نہیں۔ ایسے لئی اوہ سارے پنڈ وچ پھر جانڈیاں پر اوہناں دے گھر قدم نہ رکھدیاں۔ جدوں وی راتیں تابانہ گھڑا لے کے سہیلیاں دے سنگ پگھٹ اُتے جاون لگدی تاں اوہناں دیاں نویاں چوڑیاں دی من کھویں چھٹکار نال اوہنوں پتا لگ جاندا کہ چوڑیاں والی اج پنڈ وچ آئی سی تے اوہ دل پھڑکے رہ جاندي۔

تابانہ نے پہلاں پہل ایہ جتن کیتا سی کہ کڑیاں اوہنوں اک اک پیسا دے دین پر اینج وی اوہدے کول زرے جھے پیسے ای کٹھے ہو سکے۔ ایس وار جدوں چوڑیاں والی آئی تے میاراں نے چوڑیاں پالئیاں تے اوہدیاں باہواں فیر خالی رہ گئیاں تاں اوہنوں بے انت افسوس ہویا۔ پگھٹ اُتے اوہنے لہنیاں سہیلیاں نال گلا وی کیتا ”کسے نے آکھیا اے کہ کوئی تراے دا کٹورا لے کے پھرے تاں اوہدے بدلے کوئی مٹی دا بھانڈا وی نہیں دیندا۔ لوکاں دے ویاہواں تے منگنیاں اُتے ایس اینا پیسا خرچیا اے پر ہن کوئی وی تے نہیں جو اک اک پیسا سانوں خیرات وجوں ای دیوے۔ ایہ لوک ساڈے نیوندے کھڑے ویلے تے کھڑے موقعے اُتے پرتاون گے۔ جدوں میرے ویر دا ویاہ ہووے گا؟ اوہوں تک کہ پتا کیہ ہووے گا۔“

تابانہ دی ایہ شکایت شریفو ٹوں چنگی نہ لگی۔ اوہنے پگھٹ توں گھڑا بھریا سی پر اہجے بر اُتے نہیں سی رکھیا، اہجے اوہنوں بر اُتے رکھ ای رہی سی، رب جلے اوہدے دل وچ کیہ آیا کہ گھرا بر اُتے رکھن دی تھاں اوہنے ہتھ وچ چک لیا تے تابانہ ول مونہہ کر کے آکھن لگی ”تاڑی دوہاں ہتھاں نال وجدی اے بلو۔ جے ٹوں کل کے نال چنگا سلوک کیتا ہوندا تاں ڈوبے وی تیرے نال اینج دا ای وارا کردے۔ ایہ تاں دُنیا دا اصول اے، نیوندرا دیو گے تاں نیوندے ویلے ہور لوک وی اینجے ای دین گے۔ تیرے اک پیسا نہ دین نال کسے دے گھر تھوڑ تاں نہیں پیندی۔“ تابانہ ٹوں وی اپنے مونہہ دی گل بڑی ہولی جاپی پر کیہ کردی۔ کوئی گل موہوں نکلی واپس کوں جا سکدی اے۔ اوہدے کولوں شریفو دی گل دا جواب نہ بن آیا تاں اوہنے شیریں

تاج ٹوں گھڑا چکوان لئی آکھیا۔ سبجے سہیلیاں گھراں ٹوں ٹر پیاں تے پگھٹ مٹا ہو گیا۔
 ظریف، سوانیاں دے پانی لے جاوَن گمروں وی حجرے وچوں باہر نہیں آیا۔ ظریف جس حجرے
 وچ اٹھدا بہندا سی، اوہ احمد کاکا دا حجرا سی تے اُتے حجرے دے نال نال جانیا جاندا سی۔ لوک
 اوہنوں اُچا حجرا ایس پاروں آکھدے سن کہ اوہ اک اُتے ٹبے اُتے سی تے حجرے وچ جاوَن
 لئی کجھ پوڑھیاں بتائیاں گئیاں سن۔ ایس حجرے وچ پنڈ دے جوان رات گئے تک گپ شپ
 لاندے سن تے بڑھیاں دی آواجائی بہت گھٹ سی۔ اک تاں اوہناں ٹوں پوڑھیاں چڑھیاں
 پیندیاں سن تے اُنج وی جواناں دی سگت ٹوں اوہ پسند نہیں کردے سن ایس لئی احمد کاکا دا حجرا
 نرا جواناں دی ای ملکیت بن گیا ہویا سی۔

ایس اُتے حجرے دے نال کھیتاں دا سلسلا وی سی چنناں دے نال نال اک پگڈنڈی وی چلی
 گئی سی۔ پنڈ دیاں کڑیاں تے ٹیاراں جدوں رات ٹوں کھیاں ہوندىاں تاں ایسے پگڈنڈی توں
 گزریاں تے کھیتاں دے ڈوبے سرے دی سرتوں پانی لیاوندىاں۔ ایسے لئی پنڈ والیاں نے اک
 قاعدہ مٹھ لیا سی کہ اوہ عشا دی نماز لئی چھتی جماعت کر لیندے سن تاں جے جدوں عورتاں
 آوَن تاں اوہناں لئی کسے قسم دی رکاوٹ نہ بنے۔ اُتے حجرے دے لوک سوانیاں دا ایٹا لحاظ
 کردے سن کہ جدوں ڈوروں ہولیاں ہولیاں مترنم گلاں دی آواز اوہناں دے کتاں وچ پیندی
 تاں اوہ جس وشے اُتے وی گل کر رہے ہوندے، چُپ ہو جاندے تے جدوں اوہ پانی بھر کے
 واپس پرندیاں تاں اوس ویلے وی حجرے اُتے آکا چُپ چھائی ہوئی ہوندى۔ سوانیاں پورا راہ
 زبان تالو نال نہ لاندیاں تے مسلسل گلاں کری جاندىاں پر جدوں حجرے لاگے اپڑیاں تاں اوہناں
 ٹوں وی چُپ جہی لگ جاندى تے ہولے ہولے ٹریاں اوہ پگڈنڈی دے پتلے راہ اُتے لاین بتا
 کے چُپ چھیتیاں پنڈ ول ٹر جاندىاں پر حجرے توں اگے ودھدیاں تے نالے اُتوں چھال ماردىاں
 تاں اک جتھ سر دے اُتے رکھے ہوئے گھرے اُتے ٹر جاندا تاں جے کدھرے گھڑا سر دے
 اُپروں ڈگ ای نہ جاوے پر اِنج کرن نال چوڑیاں دی چھٹکار ودھ جاندى تے ایہ چھٹکار کسے ہور
 اُتے اثر کردی یاں نہ کردی، ظریف دی حالت غیر ہو جاندى۔ اوہ کڑیاں دی چوڑیاں دی چھٹکار
 پاروں اِنج گواچ جاندا کہ جے اوس سے اوہنوں کوئی آواز نہ دیندا تاں سویر تک گواچا رہندا۔
 ظریف دی ایس حالت توں کجھ بندیاں نے ایہ اندازا لایا سی کہ یتیم منڈا اے، پیو دی چھاں سر
 اُتے نہیں ایس لئی نشا کردا ہووے گا، تاں ای تے اوہدے اُتے بے سرتی چھا جاندى اے پر
 اوہدے اصل نشے دا کوئی وی جاٹو نہیں سی۔ اوہدی بھین وی ایس گل توں بے خبری تے ایہو
 کارن اے کہ جدوں اوہ تباہہ دیاں ویران اُجڑیاں باہواں دیاں نازک ویلاں ٹوں اجہی حالت

وچ نہ دیکھ سکدا تے گھڑی مڑی اوہنوں چوڑیاں پان دا مشورا دیندا۔ ایس گل توں تابانہ دا دل بھر آوندا کہ اوہدا بھرا اوہدے نال کینا پیار تے شفقت رکھدا سی تے اوہ صرف لہنی ماں دی لاڈلی ای نہیں سگوں ظریف لئی وی اک پیاری تے پوتر ہستی اے۔ ہائے اوہدے ویر توں اوہدیاں چوڑیاں دا کینا خیال رہندا اے۔

ظریف جدوں راتیں ویر نال گھر پرتا تاں سوانیاں تے کڑیاں دیاں چوڑیاں دی چھٹکار انجے ای اوہدے کناں وچ گونجدی تے ایسے خمار تے سرور دی حالت وچ اوہ سوں جاندا۔

راتیں اکثر اوہ ایسے قسم دے سُفنے دیکھدا۔ کوئی الہڑ نیار لہنیاں نازک باہواں دیاں ویلاں لئی اوہدے نیزے آندی اے تے بڑی آہستگی نال لہنیاں پتلیاں پتلیاں اُنکلاں اوہدے سر دے والاں وچ پھیردی اے۔ باہواں وچ اوہنے باریک باریک چوڑیاں پائیاں ہوئیاں نہیں جو بڑے ترنم نال شڑنگ شڑنگ دی چھٹکار پیدا کردیاں نہیں۔ ایسے مٹھے گیت دے مدھر اُتار چڑھاء نال اوہ ادھ شتا ہو جاندا اے۔ اوس الہڑ نیار دے کول کول تہہ تھک جاندا نہیں تے بے دھیانی نال منجی دی باہی نال گدے نہیں جمدے نال اجن چیت اک تیز چھٹکار اُٹھدی اے۔ اوہ ایہ محسوس کردا اے کہ نازک نیار دیاں سُندر چوڑیاں چور چور ہو گئیاں نہیں۔ ایس ڈراؤنے خیال دے آوندیاں ای اوہدی اکھ کھلے جاندی پر فیروں اوہدے کناں وچ چوڑیاں دی مدھر چھٹکار اوسے طرحاں رس گھولدی رہندی۔ اوہنوں لہنی ایس حالت اُتے کدے عطا آوندا تے کدے ہاسا کیوں بے پشتواں دے گلے وچ بدمے ہوئے کھنکرو دی رات دی چُپ وچ اک چھٹکار پیدا کر رہے ہوندے پر سُفنے وچ اوہنوں اِنج چلپدا جویں چوڑیاں وچ رہیاں ہوں۔ کئی واری اوہ ایس قسم دے سماونے سُفنے وی دیکھ بیٹھا سی جویں اوہ چوڑیاں دے اک وڈے ڈھیر کول بیٹھا اے تے ایس ڈھیر وچوں لہنی بھین تابانہ لئی سوہنیاں تے پیاریاں چوڑیاں لہ رہیا اے تے ایسے بھال کردیاں ای چوڑیاں دی چھٹکار پیدا ہو جاندی۔

اک سویر تاں ظریف نے ماں توں بڑی سختی نال جھڑک وی دتا۔ ماں نے اوہنوں سویرے جگانا چاہیا تاں بے اوہ ناشتے توں چھیتی ویلھا ہو جاوے تے ڈنگراں توں چھیتی کھیتاں توں لے جاوے تاں اوس ویلے ظریف اک عجیب سُفنا دیکھ رہیا سی کہ اوہ اک سوہنے باغ وچ بیٹھا اے۔ باغ وچ ہر شے شیشے دی بنی ہوئی اے۔ ایسے تک کہ باغ دی زمین دی رنگ برنگے شیشیاں نال جھی اے تے ہر بوٹے وچ پتراں دی تھاں ہرے رنگ دیاں چوڑیاں لک رہیاں نہیں تے پھلاں دی تھاں زرد لال تے ہور سوہنے رنگاں دیاں چوڑیاں جھول رہیاں نہیں۔ ظریف جس چوڑی دل تہہ لے جاندا اوہ اپنے آپ اوہدیاں باہواں وچ آ جاندی۔ تھوڑی ویر بعد اوہدیاں دوویں باہواں

رنگین تے سونیاں چوڑیاں نال بھر گئیاں تے اوہنوں تابانہ دے خالی ہتھ چیتے آ گئے۔ اوہنے چوڑیاں نال بھری ویل ول ہتھ کیتا تے اہے چوڑیاں اپنے ہتھ وچ لئیاں وی نہیں سن جے ماں نے ہنڈ کے نیندر توں جگا دتا۔ طریف نے جدوں ناشتا کرا لیا تاں بڑی خفگی نال گھروں نکل آیا تے بڑبڑاندیاں ہوئیاں ڈنگراں مگر مگر چلن لگا۔ ایسے تک کہ گھنگروواں دی اواز اوہنوں چوڑیاں دی چھٹکار جاہن لگ پئی۔ اوہنوں جاپیا جوئیں اوہدے داند تے بکریاں دے گلے وچ بجمعی گھنٹیاں دی اواز وچ چوڑیاں دی مترنم اواز وانگ اے۔ اوہ اینج محسوس کر رہیا سی جوئیں سبھناں پشو ڈنگراں نے اپنے گلاں وچ رنگ برنگیاں چوڑیاں پائیاں ہوئیاں ہون۔ ایسے سویرے اوہنوں ایہ خیال وی آیا کہ کیوں اوہ لہنیاں بکریاں بھیڈاں دے پتھراں وچ چوڑیاں پوا دیوے تے اپنے داند دی پوچھل ٹوں تاں اوہ بڑی سوکھ نال چوڑیاں نال بھر سکدا اے۔ بھاویں اوہناں ول امید ارج نہیں پر فیروہی کیہ ہرج اے کہ اوہ اپنے ڈنگراں ٹوں اپنے پیسیاں نال چوڑیاں پوا دیوے تے اپنے ارمان پورے کرے۔ امیدے بعد اوہنے پکا ارادا کر لیا کہ چوڑیاں والی پنڈ وچ آوے گی تاں جوئیں وی ہويا، اوہ لہنیاں بھیڈاں بکریاں دے پتھراں تے اپنے سوہنے داند دی لتی پوچھل ٹوں چوڑیاں نال سجا دیوے گا۔

اک رات طریف دی کھیتاں ٹوں پانی دین دی واری سی تے کھیتاں ٹوں پانی دین ویلے اوہدا دھیان بیچے دے دستے ول ٹر گیا جو خالی سی۔ اوہنے اپنے دل وچ پک کر لیا کہ اوہ ایس بیچے دے خالی دستے ٹوں وی چوڑیاں توں وانجھا نہیں رکھے گا۔

کجھ چ توں طریف دے ذہن اُتے چوڑیاں تے چوڑیاں توں ودھ اوہناں دی مترنم چھٹکار اینج سوار سی کہ جے اوہدا دس چلدا تاں لہنی بھین چھڈ، بیوا ماں ٹوں وی چوڑیاں پوا دیندا۔ جے اینج ممکن ہوندا تاں اوہ پنڈ دیاں سبھ سوانیاں، کڑیاں تے مرداں ٹوں چوڑیاں پوا دیندا۔ کدے کدے اوہدے من وچ ایہ خیال چوندھییاں وڈھدا تے اوہ سوچدا کہ جے اوہدا گھراہاد ہوندا تاں اپنے دل دا ایہ ارمان اوہ سبھ توں پہلاں پورا کر لیندا۔ اینج اوہ اوہدیاں سونیاں باہواں دیاں ٹاہنیاں ٹوں رنگ برنگیاں دے من کھویاں چوڑیاں نال بھر دیندا۔ ایہ خیال آوندیاں ای بکیاں اکھاں تے گورے چہرے والی گل جانا اوہدیاں نظراں ساہنے آ گئی جمدے نال اوہ بچپن وچ کھیڈدا ہوندا سی پر ہن کیہ ہو سکدا اے، ہن تاں اوہ تین ہالاں دی ماں سی۔ ہاں جے رب مہربان ہو جاوے تے پگھٹ اُتے جاوے والیاں ٹیاراں وچوں کسے دی نظر اوہدے اُتے پے جاوے تاں کینا چنگا اے۔ پر ایہ کیوں ممکن اے۔ لہناں ٹیاراں وچ اوہدی بھین تابانہ وی ہوندی اے۔ جے اوہناں کڑیاں نال چھیڑ چھاڑ کیتی تاں تابانہ سارا حال ماں ٹوں جا کے کہ

دیوے گی۔ اوہدی بھین ٹوں اوہدے نال کینا ای پیار کیوں نہ ہووے، اوہ کیوں برداشت کرے گی کہ اوہ اوہدی سیلیاں نال چھیڑ چھاڑ کرے۔ جے اک پاسے طریف ایہ نہیں کر سکدا سی کہ اوہ کے کڑی ٹوں لہنی پسند دیاں چوڑیاں پوا دیوے تاں ڈوبے پاسے ایہ وی ممکن نہیں سی کہ کوئی میار لہنیاں باہواں ٹوں اوہدے اگے کھلار دیوے تے اوہ اوہناں لہنیاں من پسند چوڑیاں نال بھر دیوے۔

کجھ دن طریف وچارے نے چوڑیاں دی مست تے سرت بھلا دین والی چھٹکار اُتے ای صبر شکر کیتی رکھیا پر اخیر اوہ انسان سی تے فیر جوان۔ چوڑیاں دی چھٹکار دے ایس جاو تے لذت دی چھڑی منزل سی، اوہدا دل اوتھے تک وی اڑتا چاہندا سی پر اوہ ایس پل صراط ٹوں کیوں پار کرے۔ بڑی سوچ وچار مگروں اوہنے اپنے دل وچ مٹھ لیا کہ آئی فصل دے دوران اوہ کھیتاں وچ نک کے کھلو جاوے گا تے کھیتاں دیاں پگڈنڈیاں اُتوں گزرن والیاں میاراں دیاں گلّاں توں اندازا لاوے گا تے بعدوں موقع دیکھ کے ہولے ہولے اوہناں دے نیڑے ہو جاوے گا۔ ہو سکدا اے کہ اینج کے دی مہمان نظر اوہدے اُتے پئے جاوے۔ فیر کیہ ہووے گا؟ بس پہلی ملاقات وچ اوہ اوہدیاں باہواں دیاں نازک ویلاں وچ چوڑیاں پوا دیوے گا تے اوہنوں آکھے گا کہ راتیں پانی بھرن لئی جدوں پگھٹ اُتے جاویں تاں فلاں تھان اڑ کے لہناں چوڑیاں ٹوں اک وار ضرور چھٹکویں تے اینج اوہ اپنے نارنجے جذبے ٹوں تسکین دے سکے گا۔

لہناں سمناں خیالاں دے دوران طریف دی نظر اچے تک لہنی بھین دیاں چوڑیاں توں وانجھیاں باہواں وے نہیں سی گئی۔ تابانہ دیاں خالی تے سیماں باہواں اوہدیاں اکھاں وچ کنڈے وانگ چبھدیاں سن۔ اوہدا جی تابانہ ٹوں دیکھ کے ڈکھدا سی۔ اوہنے کئی واری اپنے پنڈتے محلے دیاں کڑیاں نال وی ایس گل دا ذکر کیتا سی کہ رب لہناں لوکاں دے مال و دولت ٹوں غارت کرے، ایہ اپنے کنجوس نہیں کہ اوہ تابانہ ٹوں اک پیسا وی نہیں دیندے کہ وچاری چوڑیاں پان دا ارمان ای پورا کر سکے.... اوہ ارمان جو اصلوں طریف دے اپنے دل دا ارمان سی تے اوہدے نارنجے جذبات دی تسکین دا وسیلا سی۔

ہن جدوں پگھٹ خالی ہو گیا، کڑیاں تے سواتیاں نے اپنا اخیر لا چکر وی لا لیا تاں طریف نے پگھٹ جان دا ارادا کیتا۔ ہو سکدا اے کوئی کڑی اچے وی اوتھے کھلوتی ہووے تے اوہدے ارمان پورے ہو جاوے.... ایسے سوچ تے فکر وچ گھبرا جدوں اوہ پگھٹ اُتے گیا، تے پگھٹ لاگے تاریاں دی چھاں وچ اوہنے اک اجیا درش دیکھیا کہ اوہنوں لہنیاں اکھاں اُتے اتار نہ آیا۔ اوہنوں اینج جاپیا جوہں اوہ کوئی سٹفنا دیکھ رہیا ہووے۔ ایہ کیوں ہو سکدا اے؟ اوہنے ساہ

روک لیا تے اوس ویلے تک روکے رکھیا جدوں تک اوہنوں یقین نہ آیا کہ ایہ سُفنا نہیں اے سگوں ایہ تاں صاف تے کھلی حقیقت اے۔ اوہدے ساہنے زمین اُتے کسے سوانی دیاں ٹٹیاں ہونیاں چوڑیاں کھلریاں پٹیاں سن۔ اوہنے کالمی کالمی کچ دے اوہ سبھ ٹوٹے دوہاں ہتھاں وچ سمیٹ لئے۔ بہت دیر تک اوہ اوہناں ٹوں اپنے ہتھاں وچ اُچھالدا رہیا۔ فیر اوہ سوچن لگیا ”ایہ ٹٹیاں ہونیاں چوڑیاں کھدیاں ہو سکدیاں نہیں؟ خورے ایہ کسے سوانی دے ہتھ دیاں نیں یاں کسے چنچل تے شوخ کواری دیاں۔ نہیں، ایہ کسے سوانی ہتھ دیاں اتکا نہیں ہو سکدیاں۔ بکیاں بکیاں نازک ایہ چوڑیاں کسے جوان ٹیار دیاں ای جلدپیاں نیں۔ ایہ گوڑ لاندرا رہیا تے مزے لے لے کے چوڑیاں دے ٹوٹیاں ٹوں اک اک کر کے اپنے بوجھے وچ پاندرا گیا۔ جدوں اوہ لیہناں سبھ ٹوٹیاں ٹوں بوجھے وچ پا بیٹھا تاں اوہدا جی جوہں کسے خوشی نال کُدیا۔ اوہنوں اِنج جاپیا جوہں کسے نے اوہدے دل دے زخم اُتے نرم تے نازک ہتھاں نال طعم دا پھاپیا رکھ دتا ہووے جو ہولے ہولے اک عجیب تے انوکھی تسکین دے رہیا سی۔

اوہنے بڑے پیار نال چوڑیاں والے بوجھے اُتے ہتھ رکھ لیا تے اپنے گھر دل ٹر پیا۔ سارے راہ اوہ ایکی سوچدا رہیا کہ ہو سکدا اے کسے کڑی نے جان بچھ کے ایہ ٹوٹے پگھٹ اُتے سٹ دتے ہوون۔ کہنے ٹئے ہوون گے؟ کون اے اوہ؟ اج پگھٹ دے کنارے لیہناں چوڑیاں دے رنگین ٹوٹے چھڈ آئی اے۔ جے کل راتیں اوہ دیکھ کے جان لوے کہ ایہ ٹوٹے کہنے چکے نیں تاں ہو سکدا اے کہ اوہ کڑیاں دی ٹولی وچوں بچتے رہ جاوے، تاں میں پہلی ملاقات وچ ای اوہدے ہتھاں دی نشانی دس دیاں گاتے اوہناں دساں گا کہ میرے دل ٹوں لیہناں ٹئے ہوئے ٹوٹیاں نے کینا آرام دتا اے تاں فیر اوہ خوش ہو جاوے گی تے ساڈیاں ملاقاتاں شروع ہو جاون گییاں۔ فیر میں اوہدے لئی ہر روز روز چنگیاں چنگیاں چوڑیاں لیاواں کراں گاتے اوہنوں آکھاں گا کہ ہر رات پگھٹ اُتے جا کے میریاں لیاندیاں ہونیاں چوڑیاں بھن دیا کر تاں جے میں جا کے اوہناں ٹوٹیاں ٹوں کٹھا کراں۔ فیر ساڈا پریم پروان چڑھے گاتے ساگ رات ٹوں میں ایہ سبھ کچ دے ٹوٹے پیار دی نشانی وجوں اوہدی نذر کراں گاتے پتھیاں گا کہ کیہ ٹوں لیہناں ٹوں قبول کیتا اے.....؟ ایس گل اُتے اوہ کڑی شرما کے اپنے مونہہ ٹوں دوہاں ہتھاں نال کالوے گی۔ تاں میں اوہدے خالی تے چوڑیاں توں وانجھے ہتھاں ٹوں دیکھاں گا جنہاں ٹوں وچاری نے میری خاطر ویران کیتا ہووے گاتے فیر میں ہر روز اوہدے لئی سوہنیاں چوڑیاں لیاواں کراں گا۔ اوہ لیہناں ٹوں توڑیا کرے گی تے میں انجے ای کچ دے ٹوٹیاں ٹوں جمع کیتا کراں گا۔ ایتھوں تک کہ اک دن آوے گا..... پر خورے اوہ دن کدوں آوے گا۔

حریف جدوں اوس رات پگھٹ توں پرتیا تاں اوہنے فیصلا کر لیا سی کہ اوہ لہناں کچ دے
 ٹوٹیاں دی مالکن دا ہتا ضرور لاوے گاتے جے ایس سلسلے وچ اوہنوں تابانہ توں پچھن دی لوڑ پئی
 تاں وی سکوچ نہیں کرے گاتے ایہ ہتے کے ای رہوے گا کہ انج دیاں چوڑیاں کھڑی کڑی
 نے پائیاں ہوئیاں سن تے کہنے توڑیاں نہیں۔ جدوں اوہ گھرا پڑیا تاں لہناں ٹٹیاں ہوئیاں چوڑیاں
 دے ٹوٹیاں نے اوہدے دل ٹوں انج گرمی دتی کہ اوہدے تن بدن وچ عجیب جہی تھر تھلی پئے
 گئی۔ اوہدا من چاہیا کہ آرام نال لیٹ جاوے۔ اوہ منجی اُتے پیا رہیا۔ رات گزر گئی پر اوہدی اکھ
 نہ گئی۔ کدے کدے اوہ چوڑیاں دے ٹوٹیاں ٹوں اک اک کر کے ہولے ہولے بوجھے وچوں
 باہر کڈھدا ہتھاں وچ لے کے اوہناں ٹوں ایڈھر اوڈھر کردا تے فیر بڑے چاء نال اوہناں ٹوں
 پیار کرن دی نیت نال اپنے ہوٹھاں لاگے لے جاندا پر فیر آپ ای ہتھ ٹوں تھلے لے جاندا.....

”نہیں نہیں“ اہجے نہیں۔ پہلاں میں اوہناں باہواں ٹوں پیار کراں گاتے اوہدے بعد لہناں
 ٹوں.....“ ساربی رات ایسے کچھو تان تے بے چینی دی حالت وچ بیت گئی۔ انج معمول دے
 خلاف اوہ کجھ سویرے ای اٹھ گیا تے اوہنے چنھیاں اکھاں نال چھیتی چھیتی چاہ پتی..... اوہنوں
 ایس دوران جرت ای نہ ہوئی کہ ماں یاں بھین نال اکھاں چار کرے۔ اوہنوں ہتا سی کہ
 جگراتے پاروں اوہدیاں اکھاں لال نہیں تے جے ماں تے بھین نے ویکھ لیا تاں ہزار پرکار دے
 سوال کرن گیاں تے اوہ جاندا سی کہ لہناں سوالاں دے تسلی بخش جواب نہ دے سکے گا۔

جدوں اوہنے چاہ پی لئی تاں ڈنگراں ٹوں کھولیا تے بڑے آرام نال اپنے بوجھے اُتے ہتھ رکھیا
 تے کھیتاں ول ٹر پیا۔ اوہنوں اُمید سی کہ چوڑیاں والی خیار انج پگھٹ اُتے ضرور دکھالی دیوے
 گی تے اوہنوں ایہ وی یقین سی کہ اوہ ایسے پنڈ دی رہن والی ہووے گی یاں اوہنوں چنگی
 طرحاں پچھاندی ہووے گی کیوں جے اوہ تابانہ دا اِکو ای لاڈلا ویر اے۔ جے اوہدے نال گل بن
 گئی تاں حریف دی ماں اوہدا رشتا کرن وچ سکوچ نہیں کرے گی.....

سارا دن بیت گیا۔ ڈیگر ویلے نال واپسی ویلے اوہنے پگھٹ اُتے اپنے پشو ڈنگراں ٹوں پانی پیا
 تے بڑے مان نال پہلاں اپنے بوجھے وچ پئے کچ دے ٹوٹیاں ٹوں تے فیر پگھٹ دی زمین ٹوں
 دیکھیا۔ جتوں اوہنے چوڑیاں دے ٹوٹے ٹھکے سن تے بڑے ای نراس ہو کے پگھٹ توں پرتیا۔

حریف نے جدوں ایہ جان لیا کہ عورتاں نے پگھٹ دا اخیرلا چکر دی لا لیا اے تاں اوہنے
 پگھٹ ول مہار کیتا تے بڑی خموشی نال ہولے ہولے ایڈھر اوڈھر دا جایز لے کے اگے ودھیا
 تاں جے کوئی دیکھ نہ لوے تے جدوں اوہنوں پورا یقین ہو گیا کہ کوئی وی نہیں اے تاں اوہنے
 اپنا لوڑیندا موتی بھاننا شروع کر دتا۔ ہو سکدا اے کسے کڑی دے دل وچ میری محبت دا جذبہ پیدا

ہویا ہووے تے اوہ وچاری وی اپنے محبوب دا کھوج لا رہی ہووے۔ پگھٹ اُتے جدوں اوہنے کے ٹوں اپنا اڈکیوان نہ دیکھیا تاں ایہ آکھ کے دل ٹوں تسلی دتی ”اج نہ سسی، کل سسی“ تے بھارے قدماں نال گھر ٹوں ٹر پیا۔ منجی اُتے لتا پینڈیاں اوہنے بوجھے وچ کچ دے ٹوٹیاں ٹوں محسوس کیتا تے اپنے دل وچ فیصلا کر لیا کہ کل سویرے اوہ تابانہ توں پتا کرے گا کہ ایہ ٹوٹے کہدیاں چوڑیاں دے نیں؟ اوس رات اوہنے لہناں ٹوٹیاں ٹوں چٹن وچ کوئی ہرج نہ سمجھیا تے کئی کئی وار اوہناں ٹوٹیاں ٹوں چم لیا۔ کل وانگ اج رات وی اوہنے لہنی منجی ماں تے تابانہ دیاں منجیاں توں کجھ ڈور وچھائی۔ اوسی رات تک اوہ کچ دے ٹوٹیاں نال کھیددا رہیا تے اوہدے بعد تھک کے سوں گیا۔

سویرے توقع دے خلاف اوہ چھیتی ای بسترے توں اٹھ گیا تاں اوہدی ماں بہت حیران ہوئی۔ اوہنے تابانہ ٹوں ہولے جے آکھیا کہ خورے ایہ اوس دن دی ڈانٹ دا پتا سی جو میرے جگائے بغیر ای اج سویرے سویرے اٹھ گیا اے۔ ایہدے وچ ہن دی کوئی گل نہیں سی پر تابانہ قہقہے مار کے ہن لگ پئی۔ طریف نے جدوں بھین دا ہاسا منیا تاں چھیتی نال اپنا ہتھ بوجھے دل لے گیا ”کیہ تابانہ ٹوں پتا اے کے دیاں چوڑیاں دے ٹوٹے میرے بوجھے وچ نیں؟“ اوہنے اپنے دل وچ سوچیا پر چھیتی ای اپنے آپ ٹوں تسلی دتی ”کے دے فرشتیاں ٹوں وی ایس گل دا پتا نہیں کہ میرے بوجھے وچ کے دی نشانی پئی ہوئی اے“ اپنے ٹوں طریف دی ماں تے بھین ڈوبے پاسے ٹر گئیاں۔ طریف نے سوچیا خورے ماں، ڈنگراں ٹوں چارا پان لئی گئی اے۔ تابانہ ایس ویلے باورچی خانے وچ بیٹھی ہوئی اے، چل کے اوہدے کولوں پچھیا جاوے، ایہو موقع اے کہ لہناں چوڑیاں دی مالکن دا پتا لایا جا سکدا اے۔ جدوں اوہ باورچی خانے ول گیا تاں اوس ویلے دی اوہنے اپنا ہتھ بوجھے اُتے ای رکھیا ہویا سی۔ اوہ باورچی خانے لاگے اڑیا تاں اوہنوں چوڑیاں دی چھٹکار سنائی دتی۔ اوہنے چھیتی نال پیر پچھتے ٹوں کھسکا لے تے بوجھے اُتے ہتھ دی پکڑ مضبوط کر دتی۔ اوہنوں اینج جاپیا جویں چوڑیاں چھٹکن دی اواز اوہدے بوجھے وچوں آئی سی۔ پر فورن ای اوہنوں خیال آیا کہ ایہ ٹنیاں ہوئیاں چوڑیاں دی اواز نہیں سی۔ تابانہ وی اوہدے قدماں دی اواز سن چکی اے۔ اوہنے اپنا سر باورچی خانے وچوں کڈھیا۔ جیوں ای اوہنے طریف ٹوں نیڑے کھلوتے دیکھیا، اوہ فیر قہقہا مار کے ہن پئی تے اک وار فیر طریف ٹوں چوڑیاں دی چھٹکار سنائی دتی۔ طریف دے کن ڈورے ہون لگے پر فیر اوہنے تابانہ دی اک بانہ ٹوں چوڑیاں نال بھرا ہویا دیکھیا تے خوشی نال میونوں باہر ہو گیا۔ تابانہ وی ہن رہی سی پر نال ای طریف دے چہرے اُتے خوشی دی تھاں حیرانی دے آثار اگھڑ آئے ”کیہ تیرے کول پیسے گھٹ سن کہ اکو ہتھ وچ

چوڑیاں پائیاں ہوئیاں نیس، دوجا ہتھ اوویں ای خلل اے“ اپنے ٹوں تابانہ نے اپنا خالی ہتھ اپنے چوڑیاں نال بھرے ہوئے ہتھ نال نکرایا جدے نال فیر من کھچواں چھناکا ہویا۔ نال ای اوہنے اپنا چوڑیاں نال بھریا ہویا ہتھ طرف دیاں اکھاں دے نیڑے کر دتا۔ طرف نے لجن چیت بچتے ٹوں اینج چھال ماری جویں کے ٹھونٹے نے ڈنگ لیا ہووے۔ اوہدے اُتے ڈراؤنی کیفیت چھا گئی۔ تابانہ دے دوجے ہتھ وچ صرف تین چوڑیاں سن تے بانہ وی کجھ زخمی سی۔ طرف نے جیتی نال ٹنیاں ہوئیاں چوڑیاں دا اک ٹوٹا اپنے بوجھے وچوں کڈھیا تے اوس ٹوٹے ٹوں ویکھن دے نال ای تابانہ دی بانہ ٹوں گھٹ کے پھڑلایا۔

طرف دے ہتھ وچ ٹٹے ہوئے کج دے ٹنیاں تے تابانہ دے ہتھ دیاں باقی چوڑیاں دا رنگ اکو ورگا سی۔ ہن اوہ سمجھ گیا سی کہ ایہ کہدیاں چوڑیاں دے ٹوٹے سن۔ تابانہ جدوں تک ایس گل دی تہ ٹوں اڑدی، اوس ویلے تک اوہدے دوجے ہتھ دیاں چوڑیاں وی ٹوٹے ٹوٹے ہو گئیاں سن۔ طرف نے اک ہتھ نال تابانہ دی بانہ ٹوں گھٹ کے پھڑیا ہویا سی تے دوجے ہتھ نال پگھٹ توں چکے ہوئے کج دے ٹنیاں ٹوں ٹھتے نال اک اک کر کے زمین اُتے سٹ رہیا سی تے نال نال تابانہ ٹوں کھا جاوون والیاں نظراں نال دیکھ رہیا سی جویں تابانہ نے اپنے غیرت مند بھرا دی غیرت تے اکھ ٹوں پیر تھلے مدھول چھڑیا ہووے تے اوہدی عزت دے گلے وچ لپنیاں ٹنیاں چوڑیاں دی مالا پاجھڑی ہووے۔

پوری کہانی

بھانیز دو الے بیٹھے لوکاں وچوں کے نے پچھیا ”فیرا فیرا وہ.....“ اوہنے گل ادھوری چھڑ کے تے سدھا ہتھ چک کے مسکے گھاء ورگی داڑھی ٹوں کھرکھیا تے کہے ہتھ دی منٹھی انج بند کر لئی جویں بیٹے وسیلے ٹوں پھڑنا چاہندا ہووے۔ فیراک لتا ساہ لیا، گل کرن ٹوں تیار ہو یا پر جیبھ ٹوں جویں گنڈھ پے گئی ہووے۔ لفظ اوہدے ہوٹھاں اُتے ذبح کیتے پنچھیاں دا نگ پھڑ پھڑان لگے تے فیراک لتی چپ سُنن ہکتیاں اُتے چھا گئی۔ اوہدیاں اکھاں خلاء وچ گواچ گئیاں۔ جسے دا سارا خون چہرے اُتے کٹھا ہو گیا تے جدوں چپ دے پل لوکاں ٹوں صدیاں جاہن لگ پئے تاں اوہ اپنے زور نال ہسیا جویں جیبھ دی گنڈھ کھلے گئی ہووے تے لفظاں ٹوں راہ مل گیا ہووے۔ تے جدوں تجتس دی بے قراری ودھن لگی تے کن کہانی سُنن لئی بے تاب ہون لگے تاں سوال پچھیا گیا۔

”اوہ بھت سوہنی سی؟“

”سوہنی؟ اوہ اپنی سوہنی تے سندر سی کہ حسن وی اوہدے اُتے رشک کردا سی۔ اوہ راتیں بے کھلے آسمان تھلے آجاندی تاں جن شرما کے کالے بدلاں اولھے مک جاندا تے ستارے پلکاں جھمکن لگدے سن۔ جے باغ وچ ٹر جاندى تاں پھل اوہدے جسے دی واشنا تے بہاراں اوہدے اوجود توں جوانی دے نشے خرا لیندے سن۔ اوہ اپنی سوہنی سی، اپنی سوہنی سی کہ اوہنوں اک نظر ویکھن لئی زندگی دی گرم ڈپھروچ کھلوتے رہنا جیون دا حاصل ہوندا سی۔ اوہدی سندر تاں اک اجی اگ دا شعلا سی جہڑا ویکھن والے دے وجود نال لپٹ کے اوہدی روح نوں فٹاتے بقا دے دایرے وچ گھیر لیندا..... اوہدے ہوٹھاں توں شراب دا نشاوی شرمندا سی، اوہدیاں اکھاں..... اکھاں! اکھاں..... اوہ اکھاں دی کلپنا وچ انج ڈب گیا کہ سُنن والے اڈیک دے سمندر وچ ہتھ پیر مارن لگے..... تے جدوں کافی دیر تک وی اوہ ماضی دے اوس دریا توں نہ اُبھریا تاں سُنن والیاں نے سوال دا تپلا اوہدے ساہنے کر دتا تے اوہ ایس تیلے سہارے ماضی دے گھٹن گھیر توں نکلیا تے تصور دے شیشے وچ جوانی دے ویلیاں دیاں تصویراں ویکھن لگیا..... اک اک پل دیاں تصویراں۔ عشق دے اک پل دیاں تصویراں۔ فیرا وہ لہنی پرانی محبت دے عکس تے دھندلیاں تصویراں ٹوں اک نویں ترتیب نال ذہن وچ سجاون لگیا تے کہانی اگے ول ودھن لگی۔

تے میں جدوں پہلی واری اوہنوں ویکھیا تاں انج جاپا جویں میں اپنے آپ ٹوں مغل گیا آں۔

جوس روشنی ساہنے انھیرے گواچ جانڈے نیں۔ جوس اوہ ای اوہ اے، دُنیا وِچ کجھ نہیں۔ فیر میں اوس روشنی ٹوں اپنے وجود وِچ سمیٹ لیا۔ میرے رشتے دار مینوں زندگی ول کھدے سن تے میں اوہدے دل ودھدا ساں کہ اوہی میری زندگی سی۔ اوہ جمدے اُتے سندر تاتے حسن دیاں حداں مکدیاں سن۔ جدوں اوہ مسکراندی تاں انج لگدا جوس دوطن دی سرخ ڈولی اُتے لال پٹھلاں دیاں پتیاں نچھاور ہو رہیاں ہوں۔ اوہ اک اجہی تصویر سی چٹوں قدرت دے ہتھ توں سوا کوئی ڈوجا مصور اوہدے عکس ٹوں سمیٹ ای نہیں سکدا سی۔ اوہا قد چنار وانگ سی۔ نہیں نہیں، میں بھل رہیا آں۔ چنار نال اوہدے قد ٹوں تشبیہ دینا اوہدے قد دی توہن اے۔ جدوں اوہ لپنیاں لیاں زلفاں ٹوں کھلاردی تاں اوہناں دی چھاں وِچ رات وی لمی تان کے سوں جانڈی۔ تے جدوں روشن چہرے توں ڈپٹے دا پلا ہٹا لیندی تاں انج جاپدا جوس کسے نے سورج ساہنے شیشا رکھ اوتا ہووے....“ فیر اوہ چُپ ہويا تے ماضی دے جنگل وِچ انج بھکن لگیا جوس بیتے ویلے ٹوں ایس جنگل وِچ بھال رہیا ہووے۔

”اوہ تیرے نال پریم کردی سی؟“

اوسنے سر چکھیا تے اکھاں خلاء وِچ گڈ دیتاں جوس کیتے جان والے سوال دا جواب بھال رہیا ہووے۔

”پریم! پریم تاں اجہی زمین اے جمدے اُتے انسان رہندے وسدے نیں تے جس زمین پاروں انسان دا وجود ہاتی اے، جدوں میں اوہدے پریم دا موازنا اپنے پریم نال کردا تاں مینوں لگدا کہ اوہ ساری زمین اُتے کھلری ہوئی اے تے میں اک جزیرے وِچ پیر جمائی کھلوتا آں۔ فرق صرف ایٹا سی کہ اوہدے ہوٹھاں اُتے حیاتے شرم دا موٹہ بند گھوفا کھلیا ہویا سی تے میں واشنادے ہر احساس دا بے دھڑک اظہار کر سکدا ساں۔

”تاں فیر توں اوہے نال ویاہ کیوں نہ کیتا؟“ سوال دی چوبھ دتی گئی

مینوں اوہدے پریم تے سدا رشک آوندا سی۔ مینوں ایہ فکر سی کہ پریم دی ٹکڑی وِچ میرا کھٹا اوہدے توں بھار کیوں نہیں! پر میں رات ٹوں لیٹ جاندا تاں دل بے تحاشا دھڑکن لگدا تے میں مینوں بہت چھیٹے آون لگدی۔ روح بے قرار ہو جانڈی تے میں بستری اُتے کروٹاں بدلن لگدا۔ اکھاں تارے گنن لگدیاں تے نیندر کدھرے ڈور نس جانڈی۔ میرا جیون اوہدے پتا ادھورا سی۔ میرا جیون اوہدے پتا سی ای نہیں..... تے فیر.....

اوہ اک واری فیر ماضی دے جادو وِچ لٹھ گیا۔ پل صدیاں چتے تے ہون لگے تے کمانی اک واری فیر رُک گئی۔ ”تے فیر! فیر کیہ ہویا؟“

فیر ایہ ہویا کہ اک دن جدوں آساں تے تدبیراں دے سارے راہ بند ہو گئے تے رساں رواجاں

دیاں کندھاں ساڈے حوصلیاں، ارادیاں توں اُچیاں ہو گئیاں تے میں اِک آخری فیصلا کیتا۔ تے میں اپنا فیصلا اوہنوں سان تَر گیا۔۔۔۔۔ مینوں یقین سی کہ جویں اوہدا پریم میرے وجود وچ شامل اے، انجے اوہ میرے فیصلے وچ وی شریک ہو جاوے گی۔۔۔۔۔ مینوں اوہدے اُتے اعتبار سی۔ مینوں اوہدے پریم تے اعتماد سی۔۔۔۔۔ میں اوہ ساں تے اوہ میں سی۔۔۔۔۔ اسیں دکھرے دکھرے نہیں ساں، ساڈی رُوح اِک سی، سوچ اِک سی تے ساڈا فیصلا اِک سی۔

چُپ نے اِک واری فیر لہنی چادر کھلاری۔ پر اگ دان وچ بلدیاں لکڑاں دے چنن تے آل دوال بیٹھے کہانی سنن والیاں دے ساہ لین دیاں اوازاں آ رہیاں سن۔ باہر رُوں دے بڑاں وانگ برف پے رہی سی تے ٹھنڈی ہوا کنڈے وانگ جُے وچ چُپ رہی سی۔ اوہنے اپنے بیٹے ویلے دیاں یاداں دے اگ دان وچ ٹھنڈی اگ انج کریدی جویں لہنی جوانی دی گرم چنگاری بھال رہیا ہووے۔ پر اوہ تے تاں خاکی یاداں تے ٹھنڈیاں سدھراں دی سواہ توں سوا کجھ نہیں سی۔ تے جدوں اوہنے اپنے ماضی توں گھُپ انھیریاں وچ گھریا ہويا پایا تاں اکھاں وچ جھلے ارماناں دے دیوے ہالے تے فیر ایہناں دیویاں دے چانن وچ گواچے پلاں دی تلاش وچ آپ وی کدھرے گواچ گیا۔

”تینوں ہُن وی اوہ چیتے آوندی اے؟“

اوہنے غصیلیاں اکھاں نال پچھن والے دل انج دیکھیا جویں اوہنوں اِک سُندر سپنا دیکھدیاں اُٹھایا گیا ہووے۔۔۔۔۔ اوہدیاں اکھاں لال ہو گئیاں تے چہرے اُتے انج دیاں لکیراں کھچیاں گئیاں جویں کسے نے اوہناں دی غیرت تے انا اُتے چابک مارے ہوون۔

”پریم! سچا پریم ویلے تے حالات دی قید توں آزاد ہوندا اے۔ سچے پریم دے انگاریاں اُتے ویلے دا طوفان برف دیاں تھواں نہیں چڑھا سکدا۔ پریم دی چنگاری برف دے تو دیاں تھلے وی دھنڈی رہندی اے۔۔۔۔۔ پریم تاں اِک اجیہا جیون اے کہ جیون دے بعدوں وی جیوندی رہندی اے۔ پریم تاں اِک ابدی شے اے۔“

”تاں اوہنوں توں اپنے فیصلے توں جانو کیتا؟“

اگ دان دوالے بیٹھے کسے نے اوہنوں کہانی دل لیاوندیاں آکھیا۔

”میں اوہدے لئی لال چُوڑیاں دا تحفہ لے گیا۔ اوہدے چٹے گٹھاں وچ لال چُوڑیاں بہت چنگیاں لگدیاں سن تے مینوں ایہناں چُوڑیاں دے ساز توں پیدا ہون والی چھٹکار اپنی چنگی لگدی سی کہ انج جاپیا جویں میں موسیقی دے رنگاں وچ ڈُب گیا ہوواں۔ پر اوہنے تحفہ لین توں نہ کیتی تے آکھیا ”ایہ چُوڑیاں کج دیاں ای تے نہیں! تے کج دیاں چُوڑیاں بہت چھیتی ٹٹ جاندیاں نہیں۔“

”میں اوہدی گل اُتے سوچیں پے گیا۔ پر فیر اوہدے چہرے اُتے خُشیاں بھری مسکان دیکھ کے میں وی خُش ہوون لگیا تے دل دی گل اوہنوں کہتا بھل گیا۔۔۔۔۔ میں اوہدیاں خُشیاں دی رنگین لہرو وچ

گواچ گیا۔ مینوں اوہدے چہرے تے گلھتاں اُتے پھل کھڑے دس رہے سن۔ اوس ویلے میرے احساس کیہ سن؟ میرے جذبات کیہ سن؟ تے میں کیہ محسوس کر رہیا ساں، مینوں ایہدا کجھ پتا نہیں..... میرا سارا جٹا اکھاں بن گیا سی تے اوہ میرے ساہنے اک پھل وانگ مسکا رہی سی۔ اوہدے وجود دی واشنا مینوں معطر کر رہی سی تے میں نشانشا ہو رہیا ساں۔ اوہ بڑی دیر تک اک سُندر شاہکار وانگ میرے ساہنے ساہ روکی کھلوتی رہی.... تے فیر ایس تصویر نے ساہ لیا۔ اوہدے ہوٹھ ہلے۔ اوہ کجھ آکھ رہی سی.. میں اوہدی گل سُنن دا جتن کیتا۔ پر میں کجھ نہ سمجھیا۔ اوہدی زبان توں نکلے لفظ دھوڑی وانگ میری سنی ٹوں ڈنگ مار رہے سن تے میں پہلی وار اوہدیاں گلّاں دے انگیارے لہنی رُوح اُتے محسوس کیتے۔ اوہنے پہلی واری میرے دل تے رُوح اُتے زخماں اُتے نُون رو ریا تے میں پہلی واری اوہدیاں گلّاں اوہدے لاگے آگ دے شعلے اپنے وجود دوالے محسوس کیتے۔ تے فیر ایہ شعلے اپنے تیز اپنے اُتے ہوئے کہ ساڈے دوہاں وچکار اک کندھ بن گئی۔ پر آگ دی ایس کندھ دے پاروں وی میں اوہدی آواز سن رہیا ساں۔ اوہ آکھ رہی سی۔

”میرا ویاہ ہون والا اے“

”ویاہ؟ کیسا ویاہ؟ کیہ آکھ رہی ایس؟“ میں حیرانی نال پچھیا۔

”ویاہ کیوں دا ہوندا اے؟ توں ایسا وی نہیں سمجھدا؟“ اوہ ہسی تے اوہدے ہاسے دا زہر میریاں رگاں وچ دوڑن لگیا۔

ڈوبے دن میں ایسوں سُرخ ڈولی وچ رُ جاواں گی۔“ اوہنے گل پوری کیتی۔

”توں ایس ویاہ اُتے خُش ایس؟“

میں رقابت دی آگ پہلی وار محسوس کیتی۔

”ہاں! ہاں کیوں نہیں۔ میں تاں اپنی ای خُش آں جتی کہ کوئی ہو ر نیار اپنے ویاہ اُتے خُش ہوندی اے۔“

میں رقابت تے حسد دے شعلیاں وچ اوہدے چہرے ٹوں دیکھیا تے محسوس کیتا جو میں واقعی اوہ ایس ویاہ اُتے خُش اے۔“

”تے فیر! فیر کیہ اوہدا ویاہ ہو گیا؟“

اوہنے آگ دان وچوں انگلاں نال انگیارا پھڑکے چکھیا تے چلم دی ٹوپی اُتے رکھ دتا فیر زور نال سُوتا کچھیا تے کوڑے دھوئیں ٹوں سینے وچ لاہیا تے فیر ایس زور نال کھنگھیا کہ اوہدیاں اکھاں توں پانی دگن لگیا۔

”ویاہ؟ کہدا ویاہ؟ کیسا ویاہ؟ کیہ کدی کے لاش دا وی ویاہ ہویا اے؟“

☆☆☆☆☆

لونی

میں اوہنوں پنجان ای نہ سکیا۔ ایہدے وچ میرا قصور نہیں سی۔ واقعی اوہ کافی بدل گیا ہویا سی۔ بلے وی کئی سالوں مگروں ساں۔ اوہدے چہرے وچ ٹوئے پئے ہوئے سن۔ وال کھلرے ہوئے سن چنناں وچ خورے کتے وناں توں تیل نہیں سی لایا گیا۔ اوہدا رنگ چوہیں ڈھپ وچ رہن پاروں ٹوس گیا سی۔ کپڑے میلے ہو گئے سن تے قبض دے بیڑے کھلے سن۔ بنیان اوہدے سپنے وچ میلی ہوئی ظاہر ہو رہی سی۔

میںوں ایتار ای نہ آیا کہ ایہ اوی رفتی اے جڑا میرے نال پورا ورھا پڑھدا رہیا سی۔ جدا موٹہ بھریا ہویا تے رنگ نکھریا ہویا ہوندا سی۔ جہدے وال سدا سلیقے نال سوارے ہوندے سن تے جہدے متھے تے اک لٹ سدا لہراندی رہندی سی۔ اوہ سدا صاف پینٹ تے رنگین بُش شرٹ پائی نظر آوندا سی۔

میں تے رفتی چھوہیں جماعت وچ کٹھے پڑھے ساں۔ اوس زمانے وچ جدوں ماسٹرساٹوں پڑھا رہے ہوندے تاں اوہ نوٹ بک اُتے ماسٹر دا کارٹون تے منڈیاں دے سکچ بناون وچ رُجھا دسدا تے جدوں کلاس ممکن مگروں اوہ میںوں ایہ کارٹون دکھاوندا تاں اسیں دوویں اُچے اُچے تھمے لاندے تے تھوڑی دیر مگروں اوہدے نکھ اُتے مسکان کھیڈدی نظر آوندی چوہیں ایہ تھمے لاون پاروں اوہنوں اوہدی محنت دا پورا نل مل گیا ہووے۔

سارا ورھا ایہناں ماسٹراں دے کارٹون تے منڈیاں دے سکچ بناون وچ گزار چھڈیا تے جدوں نتیجا نکھیا تے ظاہر اے اوہ فیل سی۔

ایہدے مگروں ساٹوں ملن دا موقع گھٹ ای لبھدا کیوں جے میں پاس ہو گیا ساں تے اوہ اوسے درجے وچ ماسٹراں دے کارٹون تے منڈیاں دے سکچ بناوندا رہ گیا سی۔

کچھ وناں مگروں میںوں خبر ملی کہ اوہنوں سکولوں کڈھ دتا گیا اے۔ اوہنے بورڈ اُتے ہیڈ ماسٹر دا کارٹون بتایا سی۔ ایس دوش وچ سکولوں کڈھے جاون مگروں اوہ میںوں کدی نظر نہ آیا تے میں کراچی چھڈ کے حیدرآباد وچ اپنی تعلیم جاری رکھی۔

اج تن ورھے مگروں میں جدوں چاہ پین دے خیال نال ہوئل وچ جا رہیا ساں تے اوہنے میںوں بانہ توں پھڑکے کھچیا۔ واقعی پہلاں میں اوہنوں پنجاتا ای نہ، مگروں غور نال دیکھن مگروں

میںوں پتا لگا کہ ایہ تاں اوہی رفیق اے۔ سیکھاں تے کارٹوناں والا رفیق جدا مُونہ بھریا ہوندا سی تے اسیں رل کے وڈے وڈے قہقہے لاندے ساں۔

میں اوہوں اپنے گھر لے آندا۔ اوہنے میںوں دسیا کہ اوہوں گھروں کڈھ دتا گیا اے، ایسے ای فن دے شوق پاروں، اوہدے والد ٹوں گلا سی کہ اوہ رنگاں بڑشاں اُتے پیسے ضائع کردا اے تے اوہدے کپڑیاں اتے رنگاں دے داغ لگے رہندے نیں۔ اوہ بیکار بہ کے ویلا ونبجاندا اے ایس لئی ایہ شوق چھڈ دیوے۔ پر اوہ بدستور تصویراں بناندا رہیا۔ کدی دریا دیاں مست لہراں دیاں تے کدی شفق دی لالی دیاں۔

ایہدے گمروں گل بات دا وِشا مُڑ کے ایس ویلے دی حالت اُتے آ گیا۔ ایہ اوہ ویلا سی جدوں لوکاں وچ لہنی قومیت دا احساس جم چکیا سی تے ہر پاسے لہنی تہذیب ٹوں بچاون لئی اواز اُٹھ رہی سی۔ نوجوان طبقا کافی جاگرت ہو چکیا سی، پر رفیق بڑا جذباتی ہو گیا سی۔ آکھن لگا ”ہور سبھ کجھ چھڈ کے میں اپنے وطن دیاں تصویراں بنائیاں شروع کیتیاں نیں۔“ اوہنے میںوں لہنیاں کجھ تصویراں وی دکھائیاں، سکھر بیراج، لنس ڈاون پل، سندھی کڑیاں دا کھوہ اُتے جھرمٹ، سندھی بکروال لہنیاں بکریاں نال، کوٹری بیراج دی کندھی نال خانا بدوشاں دا ڈیرا.... ایہناں سبھ نظاریاں ٹوں اوہنے رنگاں دی قید وچ لے آندا سی۔ اوہنے شاہ دے بیتاں ٹوں وی تصویراں وچ پیش کرنا شروع کیتا سی۔ ٹوری، سستی، تے ماروی ایہ سبھ اوہنے بنائیاں۔ ایہناں وچ ”ماروی“ دی تصویر ڈاڈھی پسند آئی۔ اوہدے وچ دکھایا گیا سی کہ اک عالیشان محل وچ ماروی لیٹی اے۔ اوہدے وال کھلرے نیں تے اوہدے سادے تے میلے کپڑے پیراں پیراں ہوئے ہوئے نیں تے اوہ ایہناں پائے کپڑیاں وچوں ظاہر ہوندے سریر ٹوں لوئی نال لکاون دا جتن کر رہی اے۔

”ایس تصویر دا تل کافی ہووے گا؟“ میں اوہدے توں پچھیا۔

”ایس تصویر دا تل“ اوہدے چہرے اُتے طنزیا مُسکان آئی ”لوکاں کول اجہیاں تصویراں خریدن لئی پیسا کتھے اے؟ اوہناں ٹوں قلم ایکٹریساں دیاں کٹھیاں تصویراں چاہیدیاں نیں۔“ تے نال ای اوہدا دل بھر آیا تے آکھن لگا ”ویر ساڈے عوام جھکھے نیں۔ اوہناں ٹوں جنس دی جھکھ، روح دی جھکھ اے۔ اوہناں دا کوئی قصور نہیں۔ اوہناں نے تاں کسے نہ کسے طرحاں جھکھ مارنی اے۔ تے آرٹسٹ؟ اوہ وی جھکھے نیں۔ ڈھڈ دے جھکھے۔ ایہ وی اک جھکھ دا سودا اے۔ آرٹسٹ عوام دی جھکھ مٹاون تے عوام فنکاراں دی.....“

دو تین دن میرے کول رہن گمروں اوہ روزگار دی بھال وچ نکل گیا..... اوہدے خط آوندے رہے۔ کدی لاڑکانے توں، کدی سکھرتوں، کدی کتھے تے کدی کتھے۔ پہلاں لے لے خط لکھدا سی گمروں ہولے ہولے خط لکھنے بند کر چھڈے۔ اوہدے خطاں وچ سدا اپنے فن دی

قدر نہ ہوں دا ذکر ہوندا سی۔

اک سال مگروں، اوہدا ایہ خط آیا جس وچ اوہنے اپنے آون بارے لکھیا سی۔
جس دن اوہ آون والا سی۔ اوس دن میں شیٹن تے گیا۔ گڈی آون اُتے میں تھرڈ تے انٹر
دے ڈبے گونے شروع کیتے۔ توقع دے خلاف اک سیکنڈ کلاس دے ڈبے وچوں سوٹ کیس
سمیت لتھا۔

میں دیکھیا، ایہ اوہی رفیق سی، سکول والا رفیق۔ جدے گلہ بھرے بھرے سن تے وال سلیقے نال
سنوارے ہوئے سن۔ اوہدے متھے اُتے لٹ لٹ رہی سی تے اوہنے اک قیمتی سوٹ پایا ہویا سی۔
اوہنے گڈی توں لہ کے سوٹ کیس قلی دے حوالے کیتا تے میرے نال چنبر گیا۔ گھراپڑ کے میں
اوہوں آکھیا ”تیری حالت کجھ سدھری ہوئی اے۔ شاید دُنیا تیرے فن دی قدر کرن لگ پئی
اے.....!“

”آ.....!“ اوہ اک پھکی مُسکان نال بولیا۔ ”ایہ تے میں آپ دُنیا دے ”جذبات“ دی قدر
کرنی شروع کر دتی اے۔“ ایہ آکھ کے اوہنے سوٹ کیس کھولیا تے اک تصویر کڈھی۔ ٹھنڈا ساہ
بھر کے اوہدے تے حسرت بھری نظر ماری تے فیرویکھن لئی میرے ول ودھا دتی۔
میں اوس تصویر توں دیکھیا..... اوہی ”ماروی“ والی تصویر سی پُلکُل اوہی چمڑی میں پہلاں وی
دیکھی سی۔ فرق صرف ایٹا سی کہ اوہدے پیراں پیراں کپڑیاں وچوں سارا جسم دس رہیا سی تے
اوہدی لوئی لتھی ہوئی سی۔

آپنیاں توں وچھڑیا پنچھی

اکن توں خورے کیہ خیال آیا کہ اوہنے میرے لئی تحفا گھلیا۔ حقیقت وچ اوہاناں اقبال اے پر اوہنوں پیار نال اکن آکھیا جاندا اے۔ اُنج تاں اوہ سینئر کلاس ون افسر اے۔ اقبال صاحب یاں اقبال احمد خاں دے ناواں توں مشہور اے۔ اوہا سنڈر تحفا ملیا۔ اوہ اک وڈا شکاری اے تے اوہا ایہ ذوق شوق ایس ویلے ٹیسی اُتے اے۔ اوہنے کئی سنڈر جنوراں تے پنچھیاں دا شکار کھیڈیا اے۔ میں اوہدیاں نفسانی خواہشاں دا اکثر مذاق اُڈاندا آں۔ اوہ بہت ساریاں دلیلاں دیندا اے تے میں سبھ توں رد کردا آں۔ ہاں شکار کھان وچ میں اوہا سگی ہوندا آں۔ میری منطق ایہ اے کہ شکار کرنا گناہ اے تے شکار کھانا ثواب۔ اوہ میری ایس عجیب و غریب دلیل اُتے ہسدا اے۔ لکھاریاں تے شاعراں توں اوہنوں چڑ اے۔ پوری عمر اوہنے گت دے چکر وچ دو تے دو چار توں ودھ کجھ نہیں سوچیا۔ ساہت نال اوہا دُور دا وی سبندھ نہیں اے۔ ایسے پاروں اوہ ساڈے حال اُتے ہسدا تے ساڈیاں رچناواں توں ویلے دا ضیاع سمجھدا اے۔ انفرادی زیاں، اجتماعی زیاں تے قومی نقصان۔

راء دے اختلاف دے باوجود ساڈا آپو وچ بڑا پیار اے۔ اوہنے میرے کول تحفا گھلیا تے اوہ یقینن مینوں شاعر سمجھدا اے۔ تحفا واقعی سوہنا سی۔ اک سنڈر پنچھی جہدا رنگ ہلکا سی۔ اوہدے نرم تے نازک پراں توں چھون نال اک عجیب جیسا سزور جاپدا سی۔ اوہدی لمی تے لال چٹھ بڑی من کھویں سی۔ اوہدے گلے دی کالی مالا ظاہری حسن وچ وادھا کردی سی۔

اقبال مینوں شاعر سمجھدا سی تے شاعر سدا دکھ دیاں گلاں سوچدا اے۔ اپنے وچھوڑے دا حال پتنگے، بلبل تے چکور دی زبانوں بیان کردا اے۔

میں پتنگیاں توں اکثر بجلی دے بلب دوالے منڈلانڈے دیکھیا اے۔ شاعراں دی سوچ وچ ایہ پتنگے نہیں یاں کجھ ہور۔ ہاں اگ وچ بلدے ضرور نیں۔ بلبل توں وی دیکھیا اے جہڑی گل دی تھاں ڈیلیاں مگر دوڑدی اے۔ البتہ چکور توں میں نہیں دیکھیا سی۔ کالی مالا والا ناسی چکور اقبال نے میرے کول گھلیا سی۔ ایہ بہت پیارا پنچھی سی۔

ایہ ساڈے گھر وچ، اک نواں تے اوہ پر نظر کھچواں پر وہنا سی جنٹوں دیکھ کے اسیں سارے بڑے خُش ہوئے ساں۔ ایہ تحفا میری بیوی توں وی بڑا پسند آیا۔

میں اوہنوں پنجرے وچ بند کیتا تے شکاریاں توں کجھ تاچھ شروع کیتی تاں جے اوہدی کھادھ

بارے معلومات حاصل کر سکاں۔ اوہناں نے مینوں دسیا کہ ایہ پھرتے پہاڑی گھاء کھاندا اے۔ گھاء دیاں کئی قسماں کٹھیاں کیتیاں جو اوہنوں پسند نہ آئیاں۔ اوہدی کھاہ میرے لئی وڈا مسئلا بن گئی۔ بجری تے کئی پرکار دے پھراں دے ٹوٹے وی مہیا کیتے پر اوہ بدولی نال اوہناں ٹوں ٹھونگے مار کے مایوس تے افسردا رہن لگیا۔ میری بیوی کجھ عٹھا کرن لگی۔ ”اقبال نے تاں ایہ ساڈے واسطے وڈی مصیبت پیدا کر چھڈی۔ ایہ مر گیا تاں ایہدا پاپ کدے سر ہووے گا۔“

”میں آکھیا ”کئی سوہنی چیز اے کیلے! بڑے جتناں نال اجہی شے ملدی اے۔“

”ایہ زرا تماڈی شاعرانا سوچ اے۔ ایہ وچارا تاں لہنیاں توں وچھڑ کے سر رہیا اے۔“

”میں ہس کے آکھیا۔ ”واقعی ایہنے وچھوڑے وچ جھکھ ہڑتال کیتی ہوئی اے۔“

”اوہ چڑ کے آکھن لگی۔۔ ”میں ایہنوں ہُنے چھڈنی آں، جتھے دا ہووے گا، اوتھے تڑ جائے گا۔“

”خبردار انج دی حرکت نہ کریں، میں ایہنوں متر بناتا اے۔“

”ٹیس تے کدے ساڈے کہ جن دا شدائی اے تے سندر تا دا عاشق۔“

”توں وی تے گئی گذری نہیں ایں، تیرے نال ای عشق کرے تے ساڈے کول رہوے۔“

”اوہ مونہ پھلائی تڑ گئی تے میں دفتر توں چل پیا۔ شامیں جدوں میں گھرا پڑیا تاں دیکھیا کہ زاہدہ بڑی خوش سی۔ اوہنے خوشی نال اواز لائی۔ ”دیکھو ایہ تماڈا متر ہُن کوں خوش بٹھیا اے۔ ایہنوں باجرا پسند آیا جہڑا بڑے شوق نال کھا رہیا اے۔“

”جی نہیں، تہانوں پسند کر لیا ہووے گا۔ عاشق ہمیشا حسن دی بھال وچ رہندا اے۔“

”ٹیس تے ساڈن دی گل کردے او۔ دیکھو تاں ہُن کوں چنگا لگ رہیا اے۔ میں ایہنوں نھوایا

وی اے۔“

چکور ستوارے دسوارے وچ ای ساڈے نال خوب ٹھل مل گیا۔ زاہدہ نے اوہنوں بسکٹ تے کیک کھان ول وی مائل کر دتا۔ اوہ فخر نال کہندی ”دیکھو ہُن ایہ پنچھی شہری بن گیا اے۔ لہنیاں پہاڑی عادتوں سبھ چھڈی جاندا اے۔“

”اوہدا پنچرا اکثر کھلتا رہندا سی۔ اوہ ڈرائنگ ہال دی چھت دوالے چکر لاکے بجلی دے بریکٹ اُتے بیہ جاندا۔ کدے سیر کردیاں برانڈے وچ آنکھدا پر کھلمے ویڑھے وچ آوندیاں جھکدا سی تے بے کدے آوی جاندا تاں اداس اداس نظراں نال چُپ چاپ اسمان ٹوں نکدا رہندا۔“

”دو ہفتیاں بعدوں اوہ زاہدہ دے سر اُتے چکر لاندہ ہویا اوہدے نال باورچی خانے ول جان لگیا۔ بڑے ادب نال اوہ نعمت خانے دے اُتے بیہ جاندا۔ کھان دی میز اُتے اوہ ساڈے نال ہوندا تے میں بڑے پیار نال اوہدے نرم کھنجاں اُتے ہتھ پھیردا۔ انج کرن نال مینوں ولی سکون چلدا سی۔“

”میری بیوی وی ہُن اوہدی چاہیوان ہو گئی سی۔ اوہ وی ایٹا بے تکلف ہو گیا سی کہ اوہنے پھدک

کے زاہدہ دے مونڈھیاں اُتے بہنا شروع کر دتا سی۔ اجے موقعیاں اُتے میں کھندا ”چکور ٹوں اپنا جن مل گیا اے۔“ زاہدہ شرما جاندی۔

میرے تے زاہدہ دے ویاہ ٹوں تن سال ہوئے سن۔ زاہدہ اک الھڑتے سادا مزاج ٹیار سی۔ تعلیم ولوں اوہ ایم اے سی۔ اوہدی معصومیت نے مینوں اپنے دل مایل کیتا۔ یونین دے ایکشن دے زمانے وچ مینوں اوہدے لاگے ہون دا موقع ملیا۔ اوہدے چرے اُتے فرشتیاں ورگی معصومیت کھلری رہندی سی۔

ہُن زاہدہ دی توجا دا مرکز اک پنچھی بن گیا سی۔ پنچھی پنچھی ای ہوندا اے، انسان تاں نہیں جمدے نال رقابت پیدا ہووے۔

اک دن شامیں ممتاز تے شہناز اپنی نویں مزدا کار وچ ساڈے گھر آئے۔ ساٹوں بڑی خوشی ہوئی۔ ممتاز میرا پیارا مہتر تے شہناز میری زاہدہ دی سہیلی۔ اوہ یونیورسٹی دی چنچل تے بڑی زندا دل پڑھیارن رہی سی۔ بڑی سوہنی سی۔ ممتاز وی سُندر جوان سی تے اک وڈے پودا پتر۔ اوہنے جال سٹیا تے شہناز اوس جال وچ پھس گئی۔ ہُن اوہدا غرور ختم جیسا ہو گیا سی تے اوہ شوخی تک گئی سی جھڑی کدے پہلاں اوہدی شخصیت دا لازمی حصا سی۔ اک سال پہلاں اسیں اوہناں دوہاں دے ویاہ وچ زلت کیتی سی۔ شہناز نے زبردستی سانوں اٹھ دس دن لئی حیدر آباد ٹھہرا لیا سی۔

رات دے کھانے اُتے شہناز بولی۔ ”بھائی! پچھدے وی نہیں کہ اسیں کیوں آئے آں۔“

”ایہ وی کوئی پچھن دی گل اے۔ اپنے گھر وچ کسے توں کیہ پچھنا۔“

”تاں تُوں لوو۔ اسیں تہاٹوں لین آئے آں۔“

معمول مطابق چکور میز اُتے آ بیٹھتے شہناز ٹوں گھورن لگ پیا۔ شہناز نے اوہدے اُتے ہتھ پھیر دیاں آکھیا ”کنا سوہنا پنچھی اے۔“

زاہدہ بولی ”تیرے حسن دا نظارہ کر رہیا اے۔“

میں بڑی دتی ”اُج وی تاں ایہ چکور اے۔ جن دا شیدائی۔ بھلا شہناز دے مقابلے اُتے زاہدہ دی کیہ حیثیت۔“ زاہدہ ہس پئی تے طنز نال کہن لگی۔ ”ایہ مویا ہرجائی اے۔ اج تک ایہ میرے اُتے قربان سی پر اج شہناز ٹوں ویکھ کے باورا ہو گیا اے۔“

شہناز بھلاکتھے آکن والی سی، بھڑک کے آکن لگی۔ ”تینوں تیرا عاشق مبارک۔ سنبھال ایہنوں۔“

سبھ کھانا کھان بیٹھے تاں چکور اگے وانگ زاہدہ دے مونڈھے اُتے بہ گیا۔ ممتاز مسکرا رہیا سی۔ کھان کھان دے بعد شہناز سیب چھلن لگی۔ چکور نے اوہدے دل ویکھیا تاں سیب دا اک ٹوٹا ڈوروں وکھایا۔ ہُن چکور زاہدہ دے مونڈھے توں لٹھ کے شہناز دے نیڑے آ بیٹھا۔ سبھ ہس پئے۔ ممتاز بولیا۔

”عشق نالوں ودھ کے ڈھڈ پیارا ہوندا اے۔“

چکور سیب ول ودھدا تاں شہناز اوہنوں لکا لیندی۔ اہدے اُتے ممتاز نے اوہنوں پیار نال آکھیا
 ”شہناز! ہُن ایس وچارے تُوں سیب دے دے۔ اوہنے عشق چھڑ دتا ہو یا اے۔“

میں راء دتی۔ ”ایہ بہت سمجھدار اے۔ پہلاں پہل تاں بڑا مایوس تے دکھی رہندا سی۔ ہُن تاں
 زاہدہ نال دوستی ہو گئی اے۔ پہلاں پنجرے وچ بند ہوندا سی، ہُن آزاد اے۔“
 زاہدہ چکی۔ ”اٹھ مہینے توں ایہ ساڈے کول اے۔ شامیں ساڈے نال موٹر وچ گھمتن چلدا اے۔ جی
 چاہندا سو تاں نکل کے کھلے اسمان دی وشالتا وچ اُڈدا اے تے کدے موٹر دی چھت اُتے بیٹھا
 رہندا اے۔“

ممتاز نے اِکوڑی چوئکدیاں آکھیا۔ ”اچھا بھابی! ہُن سُن لوو کہ کل اسیں کوٹنا چلنا اے۔ اج کل کوٹنا
 دا موسم بڑا ساونا اے۔“

”بھائی! میں تے بلکل تیار آں۔ ایہناں تُوں پچھو جنڑے کہ دین گے کہ چھٹی نہیں ہے۔“

میں آکھیا ”چھٹی تاں لیتی ای پوے گی۔ کراچی نال رابطا قائم کرنا پوے گا۔“

شہناز بولی۔ ”اسیں اِک دن ہوو ٹھہر جاواں گے۔ کوئی جلدی تاں نہیں۔“

تیجے دن سویرے اسیں کوٹے لئی تَرے۔ چکور زاہدہ دی جھولی وچ سی۔ کجھ دیر بعد اوہ چھال مار
 کے شہناز دے موٹھے تے آبیٹھا۔ شہناز فرنٹ سیٹ اُتے ممتاز دے نال بیٹھی سی۔ اوہنے چکور
 تُوں اِک کیلا کھوایا۔ اوہ اکھاں بند کر کے سواد نال کھاندا رہیا۔ خورے اوہنوں شہناز دے لباس وچ
 سینٹ دی تیز واشنا نے مست کر چھڈیا سی۔

اسیں پہاڑی علاقے وچ پے چکے ساں۔ چکور کدے اِک پاسے کدے ڈوبے پاسے پھدکن لگ
 پیا۔ اسیں بڑی خوشی نال اوہدے کرتب ویکھ رہے ساں۔ راہ دی اُچیائی ودھدی جارہی سی۔
 اِک تھاں اوہ کار دے بوہے توں باہر نکل گیا۔ اسیں خاصی اُچیائی تے جا کے کھلو گئے تاں جے
 اُتے پہاڑاں دے فطری درشاں دا سواد مان سکے۔

میرے من وچ چکور دے واپس آون دی کھوتر سی۔ لگ بھگ اِک گھنٹا اسیں اوتھے ٹھہرے پر
 چکور واپس نہ آیا۔ زاہدہ دا چہرا پیلا جھیا ہو گیا۔ شہناز لا پرواہی نال آکھن لگی۔ ”زاہدہ! ہُن اوہدی چتا
 نہ کر۔ وچارے تُوں کوئی چکوری مل گئی ہووے گی۔ ہر کوئی لہنی جنس نال لگا رکھدا اے۔ جنور جنور
 نال تے پنچھی پنچھی دے نال۔“

اسیں نراس ہو کے موٹر وچ بیٹھے۔ میں کجھ سوچ کے آکھیا۔ ”زمین دا رشتا“ پہاڑاں مگروں
 چکوراں دا اِک غول فضا وچ تیردا ہو یا دسیا۔ زاہدہ حسد بھریاں نظراں نال اوہناں تُوں ویکھ رہی سی۔

وڈی سرکار دے نال

نجیب اوس ویلے شیخ چلی دے تازے لطیفیاں دی کتاب پڑھ رہیا سی۔ چھڑی دکان اوہدے دشمن دے نال الاٹ ہو گئی سی، اوہو ہن اوہدے نال الاٹ کر دتی گئی سی، ایس لئی سونیر توں اوہنے شیخ چلی دے لطیفے پڑھن توں سوا کوئی کم نہیں سی کیتا۔
 اوہ اک لطیف پڑھن مگرں قہقہا لان لئی اپنا جباڑا کھولن ای والا سی کہ اوہ اندر آئی تے معمول مطابق بڑی بے رحمی نال کا کے داک پونجھدی ہوئی آکھن لگی۔ ”اج تے لکھ دے ویر۔ مینوں ساری رات نیندر نہیں آوندی۔ جینا اوکھا ہو گیا اے۔“

اج اوہ بڑے حاتمنا موڈ وچ سی۔ تے فیر گوانڈھ رہن والی ایس مساجر سوانی نے کئی واری چکی پھین وچ اوہدی ماں دا ہتھ وندایا سی۔ اُنج ہے وی سی گوارا یعنی بے غریب نہ ہوندی تاں واہوا ہوندی۔ تے اج تاں اوہ اوہنوں بڑی سُندر لگ رہی سی۔ اصل وچ اج اوہ اوہنوں میلے کپڑیاں تے کھلرے اُلجھے والاں توں دکھرا کر کے دیکھ رہیا سی۔ اج اوہنے ہر چیز توں میل تے اُلجھاء توں دکھ کر کے دیکھیا سی۔ اُنج وی ایہ سوانی ہفتے بھر دی اوہدے مگر پئی ہوئی سی۔ اوہنے کوئی بڑا ضروری خط لکھواتا سی۔ اک وڈا جھیا کاغذ لے کے اوہ بولیا: ”بہ جا۔“

سوانی نے ساہنے دے کھولے اُتے بھندیاں دعاواں دی تار بنھ چھڑی۔ تے بال توں لک توں لہ کے اُنج اک پاسے پادتا جویں اوہنے ہن تک لیراں دی اک گنڈھ چھکی ہوئی سی۔ بچا اپنے ذرا ذرا جے میلے ہتھاں نال وان نوں کھسوٹن لگیا تے اوہ اچن چیت گھنپیر ہو گئی۔ اوہدے چرے دیاں لکیراں تن گئیاں تے بچے ہتھ دی مُٹھی گھنٹی گئی: ”پاکستان دی وڈی سرکار صاحب نوں لکھتا اے۔“

نجیب نے چونک کے سوانی ول دیکھیا۔ اوہنوں افسوس ہون لگیا کہ شیخ چلی دے لطیفے چھڈ کے اوہنے خواہ مخاہ اک بے کار کم اپنے ذمے لے لیا اے۔ پر سوانی دی مُٹھی انجے ای گھنٹی ہوئی سی تے اکھاں دیاں جویں پھٹیاں غایب ہو گئیاں سن۔

کھلے کھلے وان وچ لتاں پھسا کے بچا وکھن لگیا۔ سوانی نے پہلاں تاں بچے دی کنڈ اُتے اک دھچھا ماریا تے فیر بڑی بے رحمی نال اُتے کھج کے اوتھے ای پٹاک چھڈیا۔ بچے دیاں سانولیاں پٹیاں اُتے لالی کھلر گئی۔ کئی تھماں توں خون پھٹ پیا۔ ”اُتے دا کتورا!“ اوہ گئی۔ ”مر نہیں گیا

اوتھے دلی وچ میرے ٹھٹے بھاگاں وانگ مویا میرے نال چنڑیا ٹر آیا۔“
 بچا ہٹھلے نل نون لکا کے ماں دی پشیمانی اڈیکن لگیا کہ اوہ چٹے تاں ایہ رو پوے۔ پر اوہ نجیب
 دل متوجا ہو گئی سی۔ بچے نے نراس ہو کے لکیا ہویا نل اُتے چک لیا تے وان نون کھوٹن لگ
 پیا۔

اوہ بولی ”تاں ہی ذرا صاف صاف لکھیں کہ صاحب جی پڑھ لین۔ لکھ کہ جدوں حضور دا
 پاکستان بنیا اے تاں میں دلی وچ ساں۔ میاں کے صاحب دا بیرا سی۔ میں اک وڈے گھروچ
 بھانڈے دھونڈی ساں۔ رب دا دتا سبھ کجھ ہے سی۔ تن پتر سن بڑے پیارے جسے گورے
 گورے جسے۔ اک وار تاں اک نویں نویں گوانڈھن نے میرے ویرھے وچ جھانک کے آکھ دتا
 سی کہ: ”ایہ صاحب دے بچے نیں بھین!..... اوہ رُک گئی تے کا کے نون چک کے گودی
 وچ بہا لیا۔ اوہنوں چٹیا اوہدیاں پٹیاں ٹوں سہلایا تے فیر بڑی بے رحمی نال اوہدا تک پونجھدی
 آکھن گئی: ایہ وی کدے گورا سی ویرا۔ رفیو جی کپ وچ کالکھ پھر گئی۔“

ڈکان دی نویں نویں الاٹمنٹ نے اوہنوں بہت رُجھا چھڈیا سی۔ تے فیر اچھے شیخ چلی دے
 لطیفیاں دی ادھی کتاب باقی سی۔ اوہنے ناگواری نال آکھیا: ”اچھا تاں تیرے تن بچے سن۔“
 اوہنے فیر توں بچے نون پرانہ پٹاک چھڈیا۔ ایس واری اوہ داون وچ ادھا لک کے رون لگیا۔
 پھر کے اوہنے بچے نون زور نال اُتے کھچیا تے تھلے فرش اُتے جویں سٹ دتا۔ بچے نے کجھ دیر
 تیکر ہٹھلا نل لکائی رکھیا تے فیر نراس ہو کے اُتے چک لیا۔ فیر اوہ دو ہتھاں تے اک گوڈے
 دے بھار گھنڈا ہویا کمرے توں باہر نکل گیا۔ سوانی نے بچے دل کوئی دھیان نہیں دتا۔ اوہ انگوٹھے
 دے نہوں ٹوں دنداں نال کتردی ہوئی کجھ سوچدی رہی۔

نجیب نے لطیفیاں دی کتاب نون چک کے فیر اوہ سے طرحاں رکھ دتا۔ اک پیر ٹوں کھج کے فیر
 توں کھلار دتا۔ تنگ آ کے اوہ بولیا: ”اگے کیہ لکھاں؟“

سوانی نے نہوں دے ٹوٹے نون ٹھکدے ہویاں آکھیا: ”لکھ کہ اوہدے بعد بڑا غضب ٹھیا۔
 اک دن میرا میاں بوہے توں باہر لکھیا ای سی کہ کسے نے اوہنوں چھڑے نال پاڑ کے رکھ دتا۔
 میں اوس ویلے کا کے ٹوں دودھ پیا رہی ساں۔ اوہنوں سینے نال چنبوڑ کے باہر نکلی تے اودھروں
 کٹھے دس بارھاں بندے میرے اُتے جھپٹے تے میں نس۔ میں اپنے میاں دی لاش توں کد گئی۔
 تے اوہدے اک ہندو متر دے گھروڑ گئی۔ اوہنے مینوں رسوئی وچ لگا دتا۔ باہر بڑا رولا پیندا رہیا۔
 فیر جدوں شام ہوئی تاں اوہ اک ہتھ وچ چوربتی تے دوجے وچ چھڑا پھڑ کے مینوں باہر لے آیا
 تے دسیا کہ شہر بھر وچ مسلماناں نون چن چن کے ماریا جا رہیا اے تے فوج اکا ڈکا بچے کھچے
 مسلماناں نون پرانے قلعے وچ جمع کر رہی اے۔ اوہنے مینوں صلاح دتی کہ گھروں ضروری سامان

لے کے پرانے قلعے ٹر جاواں تے نیر اوتھوں پاکستان دا راہ لواں۔ میں اوہدے نال ویران گلی
 وچوں ہوندی ہوئی گھر دے لے آئی تاں میرے میاں دی لاش اوتھے ای پئی سی۔ بس پہلاں سدھی
 سی تے ہن پٹھی۔ ویزھے وچ آئی تے میاں دے ہندو متر نے چور بتی بالی تاں میرے دوویں
 بچے آہو ساہنے آندراں دے ڈھیر لائی پنے سن تے گھر لٹیا جا چکیا سی!“
 نجیب ہاسا ضبط نہ کر سکيا۔ ”توں تاں اک لطیفا آکھ دتا۔“ اوہنے قلم نوں اک پاسے رکھ کے
 تاڑی وجائی۔ ”بچے اپنے ساہنے آندراں دے ڈھیر لائی پنے سن! واہ! موت نوں وی لطیفا بتا دینا
 کوئی دلی والیاں کولوں سکھے۔ میں غدر دے لطیفے پڑھے نیں، واہ واہ“ تے اوہ قلم چک کے کاغذ
 اُتے اُتر گیا۔

سوانی دا چراغ سی۔ اوہنے ادھ کھلے بل جوالا کھسی دا دہانا جا پدے سن تے اوہدیاں اکھاں وچ
 اک وی اتھرو نہیں سی۔ اوہ نجیب نوں لہنیاں ویران ریگستانی اکھاں نال گھوری جا رہی سی جویں
 آکھ رہی ہووے۔ ”توں ایتھے دا رہن والا ایں تاں، ایسے لئی۔ ایسے لئی تینوں ہالاں دے پائے
 ہوئے ڈھڈ توں اُبل کے لکھیاں ہوئیاں آندراں لطیفا لگدیاں نیں۔“

پر نجیب نوں تاں نویں دکان الاٹ ہوئی سی تے اوہ وی دشمن کولوں کھوہ کے..... اوہ قلم
 ٹوں اُٹکلاں وچ گھما کے بولیا: ”اچھا تاں گھر لٹیا گیا سی۔“

”اوہ ہندو مینوں رفوزی کپ وچ چھڑ آیا سی۔“ اوہ ہن کے مشین وانگ بول رہی سی۔ ”نیر
 تین مینے بعد میں ڈوجے لٹے پٹیاں دے نال ایتھے حضور دے دیس وچ لیاندی گئی۔ والٹن شیشن
 اُتے لسی تاں پہلاں قبریں وچوں گزرتا پیا۔ ایہ کجھ عجیب جہیا ٹھگون سی کہ اسیں ایتھے جین آئے
 آں، اوتھے مڈھ قبریں توں ہو رہیا اے۔ میرا متھا ٹھکیا پر مینوں تاں اپنے کا کے لئی جینا سی۔“
 اوہ اجن چیت رُک گئی تے ایدھر اودھر دیکھ کے اُٹھ کھلوتی۔ ”کاکا کتھے گیا!“ اوہنے نجیب توں
 پچھیا تے اوہدا جواب اڈیکے بتا باہر نکل گئی۔

نجیب نے شیخ چلی دے لطیفیاں دی کتاب چک لئی۔ سوانی نے اندر آ کے بال ٹوں فرش اُتے
 لیراں دی گنڈھ وانگ پٹاک دتا تے بولی: چکڑ کھا رہیا سی مویا گتے دا کتورا۔ ”جھک کے اوہنے
 بچے دے گلہ اُتے اک زور دی چیڑ ماری، تے بچا اپنے چکڑ بھرے ہتھ نال گلہ نوں ڈھک کے
 ماں نوں کجھ انج دیکھن لگیا جویں آکھیا رہیا ہووے: ”تاں کیہ ہن چکڑ وی نہ کھاواں؟“ ایس
 وار اوہنے بل وی نہیں لکایا۔ بس اک نا سمجھن جوگ حیرانی نال ماں نوں گھوردا رہیا۔ اوہدیاں
 ویران ریگستانی اکھاں وچ ہن جوواں دی تھاں صرف اک نکا جہیا سوال سی ”تاں کیہ ہن چکڑ
 وی.....“

سوانی پھٹ پھٹ کے رون لگی۔ اوہنے بچے نوں چک کے اپنے سینے نال گھٹ لیا تے چلکن

لگی : لکھ کہ وڈے سرکار جی صاحب مینوں نگوڑ ماری نوں تاں ایہتے اپنی جہی پناہ وی نہیں ملی جنی اوس ہندو وی رسوئی نے دتی سی۔ مینوں جنم جنم دی بد نصیب نوں ایہتے کجھ دُور دے رشتے داراں دے نال گھل دتا گیا۔ تے رشتے دار مینوں ایہتے چھڈ کے کسے ہور ضلعے وچ تڑ گئے۔ میں ایہتے چکی پیسی پر بدلے وچ جہڑا چونڈھی آٹا پایا اوہدے نال دو جاناں دے دوزخ کوں بھر دے۔ فیر میں اک فقیر دی قبر ڈھونڈی تے اوتھے جھاڑو دین لگی۔ پر دو دن مگروں اصلی مجاور آگیا تے اوہنے..... ایس کم بخت نے مینوں دھکا دے دتا تے میرے بچے ٹوں جے انج گیند وانگ اُچھالیا تاں اوہ اک دھسی ہوئی قبر وچ جا ڈگیا۔ موئے دے پیارے مرن 'جنم وچ بلے' اللہ کرے۔

"بک نہ۔" نجیب نے بڑے غصے نال سوانی دل دیکھیا جمدی اک مُنٹی سختی نال گھٹی ہوئی سی تے اکھاں دیاں پٹلیاں جوں فیر توں غائب ہو گئیاں سن تے سارے جسم وچ رعشا بھر گیا سی۔ نجیب نے سڑکے آکھیا "ہولی بول" کن کھا لینی ایس۔ ویلا دکھ ضائع کیتا تے دماغ دکھ چُٹیا۔ دس ہور کیہ لکھتا اے؟"

"بس ہن تھوڑا جہیا لکھتا اے۔" اوہ بولی۔ "بس ہن تاں ایہو لکھتا اے کہ میں نمبردار نال فریاد کیتی پر اوہ ہرناں دے شکار ٹوں جا رہے سن۔ پوری گل نہ تھن سکے۔ فیر میں وڈے افسراں دی منت کرنی چاہی، پر میں تاں اوہنے دے بُوہے وی نہ کھڑکا سکی۔ جھکھیا منگن دی شکتی نہیں۔ میریاں ست پیڑھیوں اپنے ہتھاں دی کمائی کھاندیاں رہیاں نیں، ہن میں جنم جلی اوہناں دے نال ٹوں دتا کیوں لاواں۔" ایہتوں سوانی دی اواز فیر تیز ہون لگی۔ "تے صاحب جی ہن صرف ایہ کہتا اے کہ کدے تھیں ای ایدھر ایس قہبے وچ آئے تاں تہاتھوں ہور کجھ نہیں، صرف ایہ پُچھاں گی کہ کیہ تہاڈے کول میرے لئی تے ایس بے زبان لئی اک ہندو وی رسوئی وی نہیں۔ جدوں آزادی ملی اے تاں میں اوہدے اُتے کالجے دے ٹوٹے چڑھائے نیں۔ میں تاں لگی گوانڈھناں توں ستیا سی کہ آزادی ملے گی تاں ہر بندا ڈوبے بندے لئی کجھ نہ کجھ کر سکے گا، پر ہن تاں میں جہنوں وی مدد لئی آکھنی آں، ایہو جواب ملدا اے "میں کیہ کر سکدا آں"..... تاں فیر وڈی سرکار جی صاحب، ایدھا مطلب ایہ اے کہ صرف تھیں ای کجھ کر سکدے او۔ جے حضور نے میرے خط دا جواب نہ دتا تاں میں ایس کاکے نوں گھیشدی ہوئی پیدل کراچی اپڑاں گی تے کدھرے نہ کدھرے تہاڈی موٹر روک کے پُچھاں گی..... میں پُچھاں گی....."

"کیہ پُچھیں گی؟" نجیب جدا قلم سوانی دی تیز گل بات نال نہیں سی تڑ سکیا، کجھ انج غصے نال بولیا جوں پاکستان دی وڈی سرکار صاحب اویں اے۔

"سوانی دی مُنٹی کجھ انج گھٹی گئی سی جوں اُنکلاں تلی دے پار نکل جان گیاں، تے اوہدی دھون تے پُٹریاں اُتے بہت ساریاں رگاں اُبھر آئیاں سن تے کاکا اوہدا گریبان جکڑی اوہنوں

لہنیاں ویران ریگستانی اکھاں نال گھوردا جا رہیا سی۔
 ”کیہ پچھتیں گی توں؟“ نجیب نے قلم میز اُتے رکھدیاں پچھیا۔
 ”میں پچھاں گی۔“ سوانی جویں کے خطرناک سازش دا حال دس رہی سی۔ ”میں پچھاں گی کہ
 حضور تمانوں جہڑی آزادی ملی اے، اوہدے وچوں میرا جیسا وی تاں لیاؤ“
 ”ایہ میں نہیں لکھاں گا۔“ نجیب نے میز نوں پیر نال پرانہ دھک دتا۔ تے شیخ چلی دے تازا
 ترین لطفیے چکدیاں بولیا۔ ”میں کھڑا گناہ کیتا اے کہ تیرے نال میں وی دھر لیا جاواں۔ توں ہن
 تیکر جو کجھ لکھوایا اے، ایہو تینوں عمر قید دوان لئی کافی اے۔“
 ”تے.....“ سوانی دی مُنٹی ڈھلی ہو گئی۔ ”تاں ویرا، توں مینوں پہلاں دس دیندوں کہ
 اجہی چھٹی لکھن نال قید ہو جائی دا اے۔ مینوں گکوڑ ماری توں کیہ پتا۔“
 اوہ اگے ودھی، چھٹی چک کے اوہدے پرزے پرزے کر دتے۔ بچے توں اک ہتھ نال کچ کے
 ڈھاک اُتے رکھیا تے جاندی ہوئی آکھن گئی۔ ”میں لیکھاں پتی تاں ایہ سبھی ساں کہ ایسے اپنا
 ڈکھ درد کمن دی آزادی اے۔“

سندھی کہانی دا مڈھ انگریزاں دے آون نال ای شروع ہويا۔ میلا رام سنگھ رام داسوانی، لال چند
 امر دھنی مل ورگے لکھاریاں نے سندھی ناول تے کہانی دی نیڈہ رکھی۔ 1914 وچ مرزا قلع بیگ
 دے ”شریف بیگم“ توں اجو کے سندھی افسانے دا مڈھ نیا جاندا اے۔ سرائی امید علی تے محمد خان
 غنی دے بعد افسانہ لکھاریاں دی اک وڈی کھیپ آئی جہدے وچ پیر حسام الدین راشدی، عثمان علی
 انصاری، محمد صالح بھٹی، محمد عثمان ڈیپلائی، عبداللہ عبد، محمد عیسیٰ نظامانی، ساقی سجاولی، نادر بیگ مرزا،
 لطف اللہ بدوی، امر لعل ہنگورانی، منگھا رام ملکانی، شیو رام لالا، سائیں داد سولنگی تے شیخ عبدالستار
 دے نال ذکر جوگ نیں۔

ونڈ دے نیڑے تیرے شیخ ایاز، گوہند ماہی، موہن پنجابی، تیرتھ وسنت، رام پنجوانی، کلیان اڈوانی،
 اُتم، تارا میر چندانی دے نال سندھی افسانے وچ وڈے ناں سن۔ اجو کے دور وچ جمال ایڈو، ایاز
 قادری، شیخ عبدالرزاق راز، نسیم کھل، غلام ربانی آگرو، رشید بھٹی، امر جلیل، ع ق شیخ، عبدالغفور
 انصاری، ڈاکٹر نجم عباسی، جمال رند، آغا سلیم، طارق اشرف، عبدالقادر جو نیجو، شوکت راہی، علی بابا جہد
 کہ سوانیاں وچوں بیگم چنا، شمس صدیقی، ماہتاب محبوب، شمیری زریں، جمیلہ زرگس، فہمیدہ میمن دے
 نال ذکر جوگ نیں۔

فوٹوگرافر

موسم بہار دے پھلاں نال گھریا بڑا نظر چھل گیٹ ہاؤس ہرے بھرے ٹیلے دی چوٹی اُتے ڈوروں دس پینڈا اے۔ تیلے دے عین تھلے پہاڑی جھیل اے۔ اک وُل کھاندی سڑک جھیل دے کنڈھے کنڈھے گیٹ ہاؤس دے پھانگ تک اہڑدی۔ پھانگ لاگے والرس ورگیاں پھٹاں والا اک فوٹوگرافر اپنا سامان تے رچھ کھلاری اک ٹین دی کرسی اُتے چپ چاپ پیا رہندا اے۔ ایہ گم نام پہاڑی قصبہ ٹورسٹ علاقے وچ نہیں اے۔ ایس پاروں بہت گھٹ سیاح ایس پاسے آوندے نیں۔ ایس کارن جدوں کوئی ہنی مون منان والا جوڑا یاں کوئی مسافر گیٹ ہاؤس وچ اہڑدا اے تاں فوٹوگرافر آس تے صبر دے نال اپنا کیمرہ سنبھال کے باغ دی سڑک اُتے شلن لگدا اے۔ باغ دے مالی نال اوہدا سمجھوتا اے۔ گیٹ ہاؤس وچ ٹھہری کسے نوجوان سوانی لئی سویرے سویرے گلڈستالے جان ویلے مالی فوٹوگرافر نوں اشارا کر دیندا اے تے جدوں ہنی مون منان والا جوڑا ناشتے بعدوں تھلے آوندا اے تاں مالی تے فوٹوگرافر دوویں اوہدی اڈیک وچ چوکس ملدے نیں۔

فوٹوگرافر مدتاں توں ایچھے موجود اے۔ خورے ہو کر کدھرے جا کے لہنی ڈکان کیوں نہیں سجاندا۔ پر اوہ ایسے قصبے دا واسی اے۔ لہنی جھیل تے لہنی پہاڑی چھڈ کے کتھے جاوے۔ ایس پھانگ دی پٹی اُتے بیٹھیاں بیٹھیاں اوہنے بدلدی دنیا دے رنگا رنگ تماشے دیکھے نیں۔ پہلاں ایچھے صاحب لوک آوندے سن۔ برطانوی پلانٹرز چٹا سولا ہیٹ پا کے، کالونیل سروس دے جغادری عمدے دار، اوہناں دیاں میم لوک تے بابا لوک۔ ساری ساری رات شراباں اڈائیاں جانیاں سن تے گراموفون چیکدے سن تے گیٹ ہاؤس دے تھلے ڈرائنگ روم وچ لکڑ دے فرش اُتے ڈانس ہوندا سی۔

دوہی وڈی لڑائی سے امریکن آون لگے سن۔ فیر دیس نوں آزادی ملی تے اکا ڈکا سیاح آونے شروع ہوئے یاں سرکاری افسریاں نوں ویہے جوڑے یاں مصور یاں کلاکار جڑے اکلاپا چاہندے سن۔ اجے لوک جڑے برسات دیاں شماں نوں جھیل اُتے اُری ست رنگی پینگھ دا دیش دیکھتا چاہندے سن، اجے لوک جڑے سکون تے پریم دے چاہیوان نیں، جدا زندگی وچ وجود نہیں کیوں ہے ایس جتھے جاندے آں، فنا ساڈے نال اے۔ فنا مسلسل ساڈی ہم سفر اے۔

گیسٹ ہاؤس وچ مسافراں دی آواجائی جاری اے۔ فوٹوگرافر دے کمرے دی اکھ ایہ سبھ دیکھدی اے تے چُپ رہندی اے۔

اک دن شام پئے اک نوجوان تے اک کڑی گیسٹ ہاؤس وچ آن کے لتھے۔ ایہ دوویں انداز توں ہنی مون منان والے نہیں سن جا پدے، پر بڑے موج وچ تے گھنسیر جے، اپنا سامان چھلی اوہ اُتے نُر گئے۔ اُتلی منزل اکا خالی پئی سی.. پوڑھیاں دے نال ڈائنگ ہال سی تے اوہدے بعد تین بیڈ روم۔

”ایہ کمرے لوں گا۔“ نوجوان نے پہلے بیڈ روم وچ داخل ہو کے آکھیا جدا رُخ جھیل ول سی۔ کڑی نے لہنی چھری تے اوور کوٹ اوس کمرے دے اک پٹنگ اُتے سٹ دتا سی۔

”چُک اپنا بوریا بسترا۔“ نوجوان نے اوہنوں آکھیا۔

”اچھا.....“ کڑی دوویں چیزاں چُک کے سنگ روم وچوں لنگھدی دُوجے کمرے وچ نُر گئی جمدے مگر اک پٹا گلپارا جھیا سی۔ کمرے دے دُڈے دُڈے درپچیاں وچوں دو مزدور دس رہے سن جنڑے اک پوڑھی چھلی کھچلی کندھ دی مرمت وچ رُجھے ہوئے سن۔

اک ہیرا کڑی دا سامان لے کے اندر آیا تے باریاں دے پردے برابر کر کے نُر گیا۔ کڑی سفر دے کپڑے بدل کے سنگ روم وچ آ گئی۔ نوجوان اگ دان لاگے اک آرام کرسی اُتے بیٹھا کجھ لکھ رہیا سی۔ اوہنے نظراں چُک کے کڑی نوں دیکھیا۔ باہر جھیل اُتے اک دم اخیرا چھا گیا سی۔ اوہ باری وچ کھلو کے باغ دے دھندلے ٹوں دیکھن لگی۔ فیر اوہ وی اک کرسی اُتے بہ گئی۔ خورے اوہ دوویں کیہ گلاں کردے رہے۔ فوٹوگرافر جہڑا ہن دی تھلے پھانگ اُتے بیٹھا سی، اوہدا کیمرا اکھ رکھدا سی پر سُنن ہکتی نہیں سی رکھدا۔

کجھ دیر بعد اوہ دوویں کھانا کھان دے کمرے وچ گئے تے باری نال لگی میز اُتے بہ گئے۔ جھیل دے دُوجے کنڈھے اُتے قصبے دیاں روشنیاں جھلملان لگ پئیاں سن۔

اوس ویلے تیکر اک یورپین سیرڈ وی گیسٹ ہاؤس وچ آ چھیا سی۔ اوہ چُپ ڈائنگ ہال دے دُوجے کونے وچ چُپ چاپ بیٹھا خط لکھ رہیا سی۔ کجھ پکچر پوسٹ کارڈ اوہدے ساہنے میز اُتے پئے سن۔

”سیرڈ اپنے گھر خط لکھ رہیا اے کہ میں ایس ویلے بھیت بھرے مشرق دے اک بھیت بھرے ڈاک بیٹھے وچ موجود آں۔ لال ساڑھی پائی اک بھیت بھری ہنڈستانی کڑی میرے ساہنے بیٹھی اے۔ بڑا ای رومانٹک ماحول اے۔“ کڑی نے ہولے جے کیا۔ اوہدا سگلی ہس پیا۔

کھان دے بعد اوہ دوویں فیر سنگ روم وچ آ گئے۔ نوجوان ہن اوہنوں کجھ پڑھ کے سنا رہیا سی۔ رات ڈوٹکھی ہوندی گئی۔ اچن چیت کڑی ٹوں زور دی نچھ آئی تے اوہنے سوں سوں

کردیاں آکھیا ”ہن سونا چاہیدا اے۔“

”توں لہنی زکام دی دوائی پئی نہ بھتلیں۔“ نوجوان نے فکر نال آکھیا۔

”آہو..... رات خیرس۔“ کڑی نے جواب دتا تے اپنے کمرے وچ ٹر گئی۔

پچھلا گلیارا انخیر پیا سی۔ کمر بڑا پُرسکون، ٹھنڈا تے آرام دیوک سی۔ زندگی بڑی پُرسکون تے آرام دیوک سی۔ کڑی نے کپڑے بدل کے سنگھار میز دی دراز کھولہ کے دوائی دی شیشی کڈھی کہ بوہے اُتے ٹھکور ہوئی۔ اوہنے اپنا کالا کیمونو پاپا کے بوہا کھولیا۔ نوجوان ذرا گھابریا ہویا سلہنے کھلوتا سی۔ ”مینوں وی بڑی سخت کھنگھ آ رہی اے۔“ اوہنے آکھیا۔

”اچھا.....“ کڑی نے دوائی دی شیشی تے چچا اوہنوں دتا۔ چچا نوجوان دے ہتھوں چمٹ کے فرش اُتے ڈگ گیا۔ اوہنے جھک کے چچا چکیا تے اپنے کمرے ول ٹر گیا۔ کڑی روشنی بجھا کے سوں گئی۔

سویرے اوہ ناشتے لئی ڈرائیگ روم وچ آ گئی۔ پوڑھی دے برابر والے ہال وچ پھل منک رہے سن۔ ترے دے وڈے وڈے پھلداں براسو نال لٹکائے جان بعدوں ہال دے جھلماندے کڈ دے فرش اُتے اک سیدھ وچ رکھ دتے گئے سن تے تازے پھلاں دے انبار اوہناں لاگے رکھے ہوئے سن۔ باہر سورج نے جھیل نوں روشن کر دتا سی تے زرد تے چٹیاں جھلیاں ہریاول اُتے اڈیاں پھردیاں سن۔ کجھ دیر بعد نوجوان ہسدا ہویا پوڑھیاں وچ دسیا۔ اوہدے ہتھ وچ گلاب دے پھلاں دا اک گچھا سی۔

”مالی تھلے کھلوتا اے“ اوہنے ایہ پھلد ستا تیرے لئی بھجوا یا اے۔“ اوہنے کمرے وچ آ کے مسکراندیاں ہویاں آکھیا تے پھلد ستا میز اُتے رکھ دتا۔

کڑی نے اک کلی چک کے بے خیالی نال اپنے والاں وچ لائی تے اخبار پڑھن وچ رُجھ گئی۔ ”اک فونوگرافر وی تھلے منڈلا رہیا اے۔ اوہنے میرے کولوں بڑی سنجیدگی نال پچھیا کہ توں فلانی فلم شار تے نہیں اس؟“ نوجوان نے کرسی اُتے بیہ کے چاہ بتاندیاں آکھیا۔

کڑی ہس پئی۔ اوہ اک نامی نوچی سی، پر ایس تھاں کسے نے اوہناں دا ناں وی نہیں سی سنیا ہویا۔ نوجوان اوس کڑی توں وی ودھ مشہور موسیقار سی پر اوہنوں وی ایسے کوئی نہیں سی پچھان سکیا۔ اوہناں دوہاں نوں لہنی ایس عارضی گتائی تے پورے سکون دے ایہ تھوڑے جیسے پل بڑے بھلے جا پے۔

کمرے دے دوجے کونے وچ ناشتا کردیاں کھلے یورپین نے اکھاں چک کے اوہناں دوہاں نوں دیکھیا تے رتا مسکرایا۔ اوہ وی لہناں دوہاں دی چپ خوشی وچ رلت کر چکیا سی۔

ناشتے دے بعد اوہ دوویں تھلے گئے تے باغ دے کنڈھے گل مرہیشاں کھلو کے جھیل نوں

دیکھن لگے۔ فونوگرافر نے اچانک چھلاوے وانگ نمودار ہو کے بڑے ڈرامائی انداز وچ ٹوپی لائی تے ذرا جھک کے آکھیا۔

”فونوگرافر، لیڈی؟“

کڑی نے گھڑی دیکھی۔ ”اساں اہجے باہر جانا اے۔ دیر ہو جائے گی۔“

”لیڈی.....“ فونوگرافر نے پیر منڈیر اُتے رکھیا تے اک ہتھ کھلار کے باہر دی دنیا ول اشارا کردیاں جواب دتا۔ ”باہر جیون کاریالے وچ گھسمان دا ڈنڈ پیا ہویا اے۔ مینوں پتا اے ایس گھسمان وچوں نکل کے ٹیس دوویں خشی دے کجھ پل چران دے جتن وچ رُجھے ہوئے او۔ دیکھو ایس جھیل دے اُتے ست رنگی پینگھ پل دے پل وچ غایب ہو جاندی اے۔ پر میں تماڈا بھتا ویلا نہیں لوں گا..... ایڈھر آؤ۔“

”بڑا بول بچنیا فونوگرافر اے۔“ کڑی نے ہولے جے اپنے سگی نوں آکھیا۔

مالی جہڑا گویا اہجے تک اپنے کیو دا اڈیکوان سی، ڈوبے رُکھ گمروں لکھیا تے ہنبل کے اک ہور پھلد ستا کڑی نوں پیش کیتا۔ کڑی کھڑکھڑا کے ہس پئی۔ اوہ تے اوہدا سگی امر سندر پاروتی دے مجتے لاگے جا کھلوتے۔ کڑی دیاں اکھاں وچ دھپ آ رہی سی ایس لئی اوہنے ذرا مسکراندے ہویاں اکھاں تھوڑیاں جہیاں چنھیا لئیاں سن۔

”کلک..... کلک..... تصویر لٹھ گئی۔“

”تصویر تہانوں شامیں مل جاوے گی..... تھینک یو لیڈی..... تھینک یو سر.....“ فونوگرافر

نے تھوڑا جہیا جھک کے فیر ٹوپی چھوہی۔

کڑی تے اوہدا ساتھی کارول ٹر گئے۔

سیر کر کے دوویں شام پئی پرتے تاں سندھیا دے نارنجی چانن وچ دیر تیکر باہر گھاء اُتے پئیاں کرسیاں اُتے بیٹھے رہے۔ جدوں کھڑا ڈگن لگیاں تاں اندر تھلڑی منزل دے وشال تے چپ ڈرائنگ روم وچ نارنجی بلباں دے چانن وچ آ بیٹھے۔ خورے کیہ گلاں کر رہے سن جہڑیاں کے طرحاں ممکن دا ناں ای نہیں سن لیندیاں۔ کھان ویلے اوہ اُتے ٹر گئے۔ سویرے اوہناں نے پرتا سی تے گلاں وچ ڈبیاں اوہناں نوں فونوگرافر تے اوہدی کھچتی ہوئی تصویر یاد وی نہیں سی رہی۔

سویرے کڑی اپنے کمرے وچ وچ سی جدوں بیرے نے اندر آ کے اک لفافا پیش کیتا۔ ”فونوگرافر صاحب ایہ راتیں دے گئے سن۔“ اوہنے آکھیا۔

”اچھا، اوہنوں سلہنے والی دراز وچ رکھ دے۔“ کڑی نے بے خیالی نال آکھیا تے وال بتان وچ رُجھی رہی۔

ناشے تے بعد سامان بخن ویلے اوہنوں اوہ دراز کھولنا چیتے ای نہ رہیا تے جان سے خالی

کمرے اُتے اک ترویں جہی نظر پیا کے تیز تیز تُردی اوہ کار وچ بہ گئی۔ نوجوان نے کار شارٹ کر دتی، کار پھانک توں لٹھی، فوٹوگرافر نے پٹی اُتوں اُٹھ کے ٹوپی لائی۔ مسافراں نے مسکرا کے ہتھ ہلائے۔ کار ڈھلوان توں تھلے نوں تُر پئی۔

والرس ورگیاں چھتاں والا فوٹوگرافر بڈھا ہو گیا ہویا اے تے انجے اوس گیٹ ہاؤس دے پھانک اُتے ٹین دی کُرسی وچھائی بیٹھا رہندا اے۔ تے سیرُوواں دیاں تصویراں لاہندا رہندا اے جہڑے ہُن نوں اُڈان سروس شروع ہون پاروں وڈی گنتی وچ آون لگے نیں۔

پر ایس ویلے اِر پورٹ توں جہڑی ٹورسٹ کوچ آ کے پھانک وچ داخل ہوئی، اوہدے وچوں صرف اک خاتون اپنا اٹیچی کیس چھکی نکلے تے ٹھٹھک کے اوہناں نے فوٹوگرافرنوں دیکھیا جہڑا کوچ نوں دیکھدیاں ای فورن اُٹھ کھلوتا سی۔ پر کے جوان تے سُندر کُڑی دی تھاں اک ادھیڑ عمر بی بی نوں دیکھ کے مایوسی نال فیر جا کے اپنی ٹین دی کُرسی اُتے بہ گیا سی۔

خاتون نے دفتر وچ جا کے رجسٹرو وچ اپنا نال لکھیا تے اُتے تُر گئے۔ گیٹ ہاؤس سنسان پیا سی۔ سیرُوواں دی اک ٹولی ہُنے ہُنے اگے گئی سی تے بیرے کمرے دی جھاڑ پونجھ کر چکے سن۔ ترے دے پھلداں تازے پھلاں دی اُڈیک وچ ہال دے فرش اُتے رکھے جھل جھل کر رہے سن تے ڈرائیگ روم دی باری تھلے چٹی براق میز اُتے چھری کنڈے لٹک رہے سن۔ نوں آئی خاتون وچکار لے بیڈ روم وچوں گزر کے پچھلے کمرے وچ تُر گئے تے اپنا سامان رکھن دے بعد فیر باہر آ کے جمیل نوں دیکھن لگے۔ جان دے بعد اوہ خالی سنگ روم وچ جا بیٹھے تے رات ہوئی تاں جا کے اپنے کمرے وچ سوں گئے۔ گلیارے وچوں کجھ پرچھاویاں نے اندر جھانکیا تاں اوہ اُٹھ کے باری وچ گئے جتھے مزدور سارا دن کم کرن دے بعد پوڑھی کنڈھ نال لگی چھڈ گئے سن۔ گلیارا دی سنسان پیا سی۔ اوہ فیر پنگ اُتے آ کے لیٹے تاں کجھ منٹ بعد بوہے اُتے ٹھکور ہوئی۔ اوہناں نے کرا کھولیا۔ باہر کوئی نہیں سی۔ سنگ روم بھاں بھاں کرا پیا سی۔ اوہ فیر آ کے لیٹ گئے۔ کرا بہت ٹھنڈا سی۔

سویرے اُٹھ کے اوہناں نے اپنا سامان بنھن ویلے سنگھار میز دی دراز کھولھی تاں اوہدے اندر وچھے پیلے کانڈ بیٹھ اک لفافے دا کونا دیا جمدے اُتے اوہناں دا ناں لکھیا ہویا سی۔ خاتون نے ذرا حیرانی نال لفافا باہر کڈھیا۔ اک کاکرو وچ کانڈ دی تہ وچوں نکل کے خاتون دی انگلی اُتے آ گیا اوہناں نے دہل کے انگلی جھٹکی تے لفافے وچوں اک تصویر سرک کے تھلے ڈگ گئی جمدے وچ اک نوجوان تے اک کُڑی امر سُندری پاروتی دے بختے لاگے کھلوتے مسکرا رہے سن۔ تصویر دا کانڈ پیلا ہو گیا ہویا سی۔ خاتون کجھ پل گم سم اوس تصویر نوں دیکھدے رہے، فیر اوہنوں اپنے بیگ وچ رکھ لیا۔

بیرے نے باہروں اواز دتی کہ ائرپورٹ جان والی کوچ تیار اے۔ سوانی تھلے گئے فونوگرافر نوں مسافراں دی تاک وچ باغ دی سڑک اُتے ٹھل رہیا سی۔ اوہدے نیڑے جا کے خاتون نے بے تکلفی نال آکھیا۔

”کمال اے۔ پندرہاں ورہیاں وچ کیتی وار سنگھار میز دی صفائی کیتی گئی ہووے گی پر ایہ تصویر کاغذ ہیٹھ انجے پئی رہی۔“

فونوگرافر نے چونک کے اوہناں نوں دیکھیا تے پچھانن دا جتن کیتا۔ فیر خاتون دے جھرڑیاں والے چہرے اُتے نظر پانے کے آرام نال اوہ دوجے پاسے دیکھن لگیا۔ خاتون کندے رہے۔۔۔۔۔ اوہناں دی اواز وی بدل گئی ہوئی سی۔ چہرے اُتے کھرھوہن تے سختی سی تے اندز وچ چڑچڑاپن تے بیزاری تے اوہ ساٹ اواز وچ آکھی جا رہے سن۔

”میں سٹیج توں ریٹائر ہو چکی آں۔ ہُن میریاں تصویراں کون کچھے گا بھلا۔ میں اپنے دیس پرندیاں ہویاں رات ایسے ٹھہر گئی ساں۔ نوں ہوائی سروس شروع ہو گئی اے۔ ایہ تھاں راہ وچ پیندی اے۔“

”تے۔۔۔۔۔ تے۔۔۔۔۔ تماڈے نال؟“ فونوگرافر نے ہولے جے پچھیا۔

کوچ نے ہارن وجایا۔

”ٹیس کیا سی نال کہ جیون کاریالے وچ گھمان دا ڈنڈ پیا اے۔ ایسے گھمان وچ اوہ کدھرے گواچ گئے۔“

کوچ نے فیر ہارن وجایا۔

”تے اوہناں نوں گواچیاں وی مدت گزر گئی۔ اچھا رب راکھا۔“ خاتون نے گل مکائی تے تیز تیز قدم رکھے کوچ ول ٹر گئے۔

والرس ورگیاں پھماں والا فونوگرافر پھانک نیڑے جا کے لہتی ٹین دی کرسی اُتے بیہ گیا۔ زندگی انساناں نوں کھا گئی۔ صرف کاکروچ باقی رہن گے۔

رحمان دا سفر

دن بھر کم کرن بعدوں جدوں بڈھا رحمان گھر پہنچیا تاں جھکھ اوہنوں بہت ستا رہی سی ”جینا دی ماں..... جینا دی ماں“ اوہنے ہیک لا کے آکھیا. ”کھانا کڈھ دے بس چھیتی نال.“ مائی اوس ویلے اپنے ہتھ کپڑے لتھیاں وچ گلے کیتی بیٹھی سی تے ایس توں پہلوں کہ اوہ اپنے ہتھ پونجھ لیندی! رحمان نے اک دم لہنیاں جتیاں منجی بیٹھ لاه دتیاں تے کھدر دی ملتانی تہد نوں پٹاں بیٹھ دیا، منجی تے چوکڑی مار کے بہندیاں بولیا..... بسم اللہ!

بڈھیے وچ جھکھ جوان ہو جاندی اے. رحمان دی بسم اللہ بڈھیے تے جوانی دے ایس دور وچ بہت پہلاں تے بہت دُور نکل گئی سی تے ابجے تک مائی نے سچی تے نیل وچ بچھے ہتھ ڈپٹے نال نہیں سن پونجھے. جینا دی ماں مسلسل چالھی سال توں اپنے ہتھ ڈپٹے نال پونجھدی آئی سی تے رحمان گھٹ ودھ ایسے ای چہ توں غصے ہوندا آیا سی پر اج اچن چیت اوہ آپ وی ایس وقت بچاون والی عادت ٹوں سلاہن لگیا. رحمان بولیا ”جینا دی ماں‘ ذرا چھیتی.....“ تے مائی لہنی چٹالی سال دی پرانی عادت نال بولی ”آئے ہائے‘ ذرا ساہ تے لے بابا توں!“

اتفاق نال رحمان دی نظر لہنیاں جتیاں تے جا کھلوتی جو اوہنے چھیتی نال منجی بیٹھ لاه دتیاں سن. رحمان دی اک جٹی دوجی اُتے چڑھ گئی سی. ایہ مستقبل قریب وچ کسے سفر تے جاون دی علامت سی. رحمان نے ہمدے ہویاں آکھیا!

”اج فیر جٹی، جٹی اُتے چڑھ رہی اے، جینا دی ماں.....! رب جانے میں کپڑے سفر تے جانا اے!“

”جینا نوں ملن جانا اے، ہو رکیتھے جانا اے؟ — مائی بولی. ایویں تے نہیں تیرے گودڑ دھو رہی آں، بڈھے! دو پیسے دا تے نیل ہی لگ گیا اے تیرے کپڑیاں ٹوں، کیہ توں دو پیسے روج دی کمائی وی کردا ہیں؟“

”ہاں ہاں!“ بڈھے رحمان نے سر ہلانڈیاں آکھیا. ”کل میں لہنی اکلوتی بچی ٹوں ملن انبالے جانا. تہدے تاں ایہ جٹی، جٹی توں دکھ نہیں ہوندی.“ پچھلے سال وی جد ایہ جٹی، جٹی تے چڑھ گئی سی تاں رحمان نوں پرچی پان لئی ضلع کچھری جانا پیا سی. اوہدے ذہن وچ اوس سال دا سفر تے

بھتیاں دی کر توت چنگی طرحاں محفوظ سی۔ ضلع پکھری توں واپسی تے اوہنوں پیدل ہی آنا پیا سی کیوں جو ہوون والے ممبر نے واپسی تے اوہدا کرایا نہیں سی دتا۔ ایہدے وچ ممبر دا تصور وی نہیں سی بلکہ جدوں رحمان پرچی تے نیلی چرخی دا نشان لا کے پان لگا سی تاں اوہدے ہتھ کنب رہے سن تے اوہنے گھابر کے پرچی کسے دو بے ممبر دے حق وچ دے دتی۔

جینا نوں ملیاں دو سال ہون نوں آئے سن۔ جینا انبالے ویانہی ہوئی سی۔ ایہناں دو سالوں وچ آخری چند مہینے رحمان نے بڑے اوکھے گزارے سن۔ اوہنوں ایہی محسوس ہوندا سی جویں کوئی بھندی ہوئی تھاپی اوہدے دل اُتے رکھی ہوئی اے۔

جدوں اوہنوں جینا توں ملن دا خیال آوندا تاں اوہنوں کجھ سکون، کجھ اطمینان ملدا۔ جدوں ملن دا خیال ہی سکھ دیوک سی تاں ملتا کوں دا ہووے گا؟..... بڈھا رحمان بڑی حیرانی نال سوچدا سی اوہ اپنی لاڈلی دھی نوں ملے گاتے فیر تنگیاں دے سردار علی محمد توں۔ پہلاں تاں اوہ رووے گا۔ فیر ہس پوے گا۔ فیر رو پوے گاتے اپنے کتے دوہترے نوں گلیاں بازاراں وچ کھڈاندا پھرے گا..... ایہ تاں میں بھل ہی گیا ساں، جینا دی ماں!

منجی دی اک کھلی ہوئی رسی نوں عادتن گھسا کے کڈیاں آکھیا — ”بڈھیے وچ چیتا کینا کجور ہو جاندا اے۔“

علی محمد، جینا دا خاوند، اک گبھرو جوان سی، سپاہی توں ترقی کردیاں کردیاں اوہ نانک بن گیا سی۔ تلنگے اوہنوں اپنا سردار آکھدے سن۔ صلح دے دنوں وچ علی محمد بڑے جوش خروش نال ہاکی کھیڈدا سی۔ این ڈبلیو آر، پولیس مین، بریگڈ والے، یونیورسٹی والے، اوہنے سبھناں توں ہرا چھڈیا سی۔ ہُن تاں اوہ اپنی کمپنی نال بھرے جان والا سی کیوں جو عراق وچ رشید علی بہت طاقت پھڑ چکیا سی۔ ایس ہاکی پاروں ہی علی محمد کمپنی کمانڈر دیاں نظراں وچ اُچا اُٹھ گیا سی۔ نانک بنن توں پہلاں اوہ جینا نال بڑا چنگا سلوک کردا سی پر اوہدے بعد اوہ اپنیاں ای نظراں وچ اپنا اُچا ہو گیا سی کہ جینا اوہنوں پیراں ہیٹھ نظر آوندی۔ ایہدی اک ہور وجہ وی سی، مسز ہولٹ کمپنی کمانڈر دی بیوی تے تقسیم انعامات ویلے انگریزی وچ علی محمد توں کجھ آکھیا سی۔ جدا تر جما صوبے دار نے کیتا سی..... میں چاہوندی آں تیری شک چم لوں..... علی محمد دا خیال سی کہ لفظ شک نہیں ہونا کجھ ہور ہونا اے۔ بڑا حاسد اے صوبے دار۔ انگریزی وی بس تھوڑی ہی جاندا اے۔

رحمان توں جاہن لگ پیا جویں اوہنوں جوئی نال نہیں، کسے بہت وڈے افسرنوں ملن جانا اے۔ اوہنے منجی توں جھک کے جتی توں جتی لہا دتی جویں اوہ انبالے جاون توں گھبراؤندا سی۔ اپنے چر توں جینا دی ماں کھانا لے آئی۔ اج اوہنے خلاف معمول گاں دا گوشت رنھیا ہویا سی۔

جینا دی ماں نے گوشت بڑی اوکھ نال قصبے توں منگوا یا سی تے اہدے وچ چوکھا سارا گھيو پایا ہویا سی۔ چھے مینے پہلاں رحمان ٹوں تلی دی سخت شکایت سی ایس لئی اوہ سبتے گرمی ودھاؤ چیزاں گڑ، تیل، بتوں، مسراں دی دال، گاں دا گوشت تے تھنڈھیائی توں پرہیز کردا سی۔ ایس چھے مینے دے چ وچ رحمان نے خورے سیر کو نوشادر لسی نال گھول کے پی چھڈیا سی تہ کہہرے اوہدے ساہ دی تکلیف دور ہوئی سی۔ جھکھ لگن توں وکھ اوہدے پیشاب دی سیاہی سفیدی وچ بدلی سی۔ اکھاں دی گدلائی تے کالکھ اوویں ہی نمایاں سن۔ پلکاں دی بھر بھرائی وی قائم سی تے کھل دا رنگ سیاہی مائل نیلا ہو گیا سی۔ گاں دا گوشت وکھ کے رحمان خفا ہو گیا۔ آکھن لگا، چار پنج دن ہوئے توں بتوں پکائے سن۔ میں چپ رہیا۔ پرسوں مسراں دی دال پکائی تہ دی میں چپ رہیا۔ توں تاں بس ایہو چاہوندی ایس کہ میں بولاں ای نہ۔ مری مٹی دا ہو رہواں۔ سچ کنڈا آں توں مینوں مارن تے تلی بیٹھی ایس۔ جینا دی ماں! "مائی، پہلے دن توں ہی، جدوں اوہنے بتوں پکائے سن۔ رحمان ولوں ایس روس دی اڈیکن ہار سی پر رحمان دی چپ دا مائی نے پٹھا ہی مطلب لے لیا۔ اصل وچ مائی نے لگ بھگ اک کھٹو بندے لئی اپنا سواد وی چھڈ دتا سی۔ مائی دا سوچن دا ڈھنگ وی نویکلا سی۔ جدوں دی اوہ ایس ودھے پیٹ والے ڈھانچے نال جڑی سی، اوہنے کھکھی کیہ پایا سی۔ چنگا بھلا رحمان لدھیائے سپاہی سی پر اک ہدوانے توں تلک کے گوڈا توڑ بیٹھن نال اوہنے پنشن لے لئی سی تے گھربہ رہیا سی۔ مائی نے کپڑے چھانڈیاں آکھیا "تے نہ کھا بابا۔ تیری کھاتر میں تاں نہیں مردی، مینوں تاں روح دال روح دال کجھ مجا نہیں دسدا۔"

رحمان دا جی چاہوندا سی پئی اوہ منجی بیٹھوں جتی چک لوے تے ایس مائی دے تالو اتوں رہے سے والاں دا وی صفایا کر دیوے۔ سردی پشم لٹھدیاں ہی مائی دا دائمی نزلا وی دور ہو جاوے گا۔ پر کجھ گراہ موٹہ وچ پاندیاں فورن اوہنوں خیال آیا۔ تلی ہوندی اے تاں ہوندی رہوے۔ کنا سوادى گوشت پکایا اے میری جینا دی ماں نے۔ میں تے ناشکرا ہاں پورا پورا۔ تے رحمان چٹھارے لے لے کے کھاوون لگ پیا۔ سالن نال چھوایا گراہ جد اوہدے موٹہ وچ جاندا تاں اوہنوں خیال آوندا۔ آخر اوہنے جینا دی ماں ٹوں کہڑا کھکھ دتا اے؟ اوہ چاہوندا سی کہ ہن تحصیل وچ چہڑا سی لگ جائے تے فر اوہدے پرانے دن واپس آ جاوون۔

کھان دے بعد رحمان نے لہنیاں انگلاں پگڑی دے شملے نال پونجھیاں تے اٹھ کھلوتا۔ کسے اوہ شعوری احساس نال اوہنے لہنیاں جتیاں چکیاں تے اوہناں ٹوں وڑھے وچ اک ڈوبے توں وکھ وکھ کر کے رکھ چھڈیا۔

پر ایس سفر توں چھٹکارا نہیں سی۔ بھاویں اٹھ دنوں دی مکئی وچ گوڈی ضروری سی۔ سویرے

ویڑھے وچ جھاڑو دیندیاں مائی نے بے احتیاطی نال رحمان دیاں بھتیاں کھسکا دتیاں تے جُتی دی اڈی ڈوجی اڈی اُتے چڑھ گئی۔ شام ویلے جدوں ارادے پکے ہو جاندے نیں۔ 'سون توں پہلاں انبالے جان دا خیال رحمان دے دل وچ کچا پکا سی۔ اوہدا خیال سی پئی ترائی وچ گوڈی کرن دے بعد ہی اوہ کدھرے جاوے گاتے نالے کل دی روغنی غذا پاروں اوہدے پیٹ وچ فیر کوئی نقص ہو گیا سی پر سویرے فیر اوہنے بھتیاں دی حالت دیکھی تاں سوچیا ہُن انبالے جائے پتا چھٹکارا نہیں۔ میں لکھ نہ کراں پر میرا دانا پانی' میریاں بھتیاں بڑیاں پروین نیں۔ اوہ مینوں سمرتے جاوَن لئی مجبور کردیاں نیں۔ اوس ویلے سویر دے ست و بے سن تے سویر ویلے ارادے اُچے ہو جاندے نیں۔ رحمان نے فیر لہنی جُتی سدھی کیتی تے اپنے کپڑیاں دی دیکھ بھال کرن لگ پیا۔

نیل وچ ڈھلے کپڑے مُک کے راتوں رات ہی کیوں لَشک گئے سن۔ نیلائی نے اپنے آپ توں گوا کے سفیدی توں کِنا اُبھار چھڈیا سی۔ جد کدی مائی نیل دے بغیر کپڑے دھوندی سی تاں ایہہ جاپدا سی جویں اوہناں توں ہُنے ہُنے چھپڑدے پانی وچوں کڈھیا گیا ہووے تے پانی دی ٹیالی رنگت لہناں وچ اِنج دَس گئی ہووے جویں پاگل دے دماغ وچ وہم دَس جاندا اے۔

جینا دی ماں اکھلی وچ متواتر دو تن دن توں جوں کٹ کے تندل بنا رہی سی۔ گھر وچ چراں توں پُرانا گڑ پیا ہویا سی چنٹوں ڈھپ لوا کے کیرے کڈھ دتے گئے سن۔ ایس توں دکھ مُکئی کئی دے بٹے سن۔ گویا جینا دی ماں بہت دنوں ایس سفر دی تیاری کر رہی سی تے جُتی دا جُتی اُتے چڑھنا تاں صرف امید ہی تصدیق سی۔ مائی دا خیال سی کہ لہناں تندلاں وچوں رحمان دا سفر خرچ دی نکل آوے گاتے دھی لئی سوغات وی۔

رحمان توں کوئی خیال آیا۔ آکھن لگا "جینا دی ماں! بھلا ناں کیہ رکھیا اے اوہناں نے اپنے کاکے دا؟"

مائی ہسڈیاں آکھن لگی۔ "سحاق (اسحاق) رکھیا اے ناں ہو ر کیہ رکھیا اے ناں اوہناں اپنے کاکے دا۔ واہ! سچ سچ کمزور اے تیری یادداشت۔"

اسحاق دا ناں بھلا رحمان کوں یاد رکھ سکدا سی۔ جد اوہ آپ وی کاکا سی تے اوہدے دادے توں وی رحمان دا ناں بھُل گیا سی۔ دادا کھاندا پیندا سی۔ اوہنے چاندی دی اک تختی اتے عربی لفظاں وچ لکھوا کے اپنے پوترے دے گلے وچ پادتا سی۔ پڑھنا کھنوں آؤندا سی۔ بس اوہ تختی توں دیکھ کے ہس دیندا سی۔ اوہناں دنوں تاں گامو، شیرا، فتو، فبا وغیرا ہی ہوندے سن۔ اسحاق شعیب وغیرا ناں تاں ہُن تِصباتی لوکاں نے رکھنے شروع کر دتے سن۔ رحمان سوچن لگیا۔ سحاق تاں ہُن ڈیڈھ ورھے دا ہو چکیا سی۔ ہُن اوہدا سردی نہیں ہلدا ہوتا۔ اوہ دھون چک کے میرے

ولے اِکو نظرس ویکھدا جاوے گاتے اپنے نکلے جے دل وچ سوچے گا۔ رب جلے ایہ بابا، چٹے واللاں والا بابا ساڈے گھر کیتھوں آگیا۔ اوہ نہیں جلے گا کہ اوہدا اپنا بابا اے: اپنا نانا جمدے گوشت پوست نال اوہ آپ وی بنیا اے۔ اوہ چکے نال اپنا مٹوٹہ جینا دی جھولی وچ چھپا لوے گا۔ میرا جی چاہوے گا جینا نوں وی لہنی گودی چک لواں۔ پر جوان دھیاں نوں کون گودی وچ اٹھاندا اے۔ ناحق اپنی وڈی ہو گئی اے جینا۔ بچپن وچ جدوں اوہ کھیڈ کد کے باہروں آندی تاں اوہنوں سینے نال لالین نال کیتی ٹھنڈ پئے جاندی سی۔ اوہناں دناں ایہ دل اُتے دُھندی تھاپی رکھی نہیں محسوس ہندی سی..... ہُن اوہ اوہنوں صرف دُوروں ہی دیکھ سکے گا، اوہدا سر پیر نال چم لوے گا..... تے..... کیہ اوہی سکون حاصل ہووے گا؟

رحمان ٹوں ایس گل دا تاں یقین سی کہ اوہ لیہناں سبھ ٹوں دیکھ کے بے اختیار رو پوے گا۔ اوہ اتھرو روکن دی لکھ کوشش کرے گا پر اوہ آپنی آپ نکلدے آون گے۔ ایس لئی نہیں وگن گے کہ تلنگا اوہدی دھی ٹوں کدا اے بلکہ زبان دے لے قِصیاں دی تھاں اکھاں نال ایس گل دا اظہار کر دوے گا کہ جینا، میری دھی! تیرے بچھے میں بہت اوکھے دن دیکھے میں۔ جدوں چودھری خُشال نے مینوں ماریا سی تاں اوس ویلے میری کمر بُلکُل ٹٹ گئی سی۔ میں مر ہی تاں چلیا ساں۔ فیر ٹوں کیتھے دیکھدی اپنے ابا جی ٹوں؟ پر بغیر آئی کوئی نہیں مردا۔ شاید تیرے یاں سجاتے یاں کے ہور نیک بخت دے پیراں دی خیرات بچ رہیا۔

..... تے کیہ کا کے دا لہو جوش مارن توں رہ جائے گا؟ اوہ ہمک کے ٹر آوے گا میرے کول تے میں آکھاں گا، اسحاق پتر دیکھ میں تیرے لئی لیا یاں تادل تے گڑ تے کھڈوے تے..... ہور بہت سبھ لیا یاں۔ ہاں پنڈ دے لوکاں دا ایہی غریبی دعوا ہوندا اے۔ کا کا مشکل نال اپنے دنداں ٹوں پھول سکے گا۔ کسے ہرے بٹے ٹوں، تے جدوں تلنگے نال میری ٹوں ٹوں میں میں ہووے گی تاں اوہنوں خوب کھری کھری مٹاواں گا۔ بڑا سبھدا اے اپنے آپ ٹوں کل دی گالھڑ..... تے..... اوہ ناراض ہو جاوے گا، آکھے گا، گھر رکھ لہنی دھی ٹوں..... فیر میں اوہدے پتر ٹوں چکی پھراں گا۔ گلی گلی بازار بازار..... تے من جائے گا تلنگا۔

رحمان نے گوڈی دا بندوبست کیتا، کھلوتی کھیتی دی قسم تے سبھ رُپے اُدھار لئے۔ سوغات بقی، سفر خرچ وی تے یکے تے پیر رکھ دتا۔ مائی نے اوہنوں رب دے حوالے کردیاں آکھیا۔ ”بھرے ٹر جائے گا تلنگا سبھ دناں ٹوں۔ میری جینا ٹوں نال ہی لیندے آؤتا تے نال میرے سجاتے ٹوں، کون جلے کدوں جان نکل جائے۔“

ملا رانی نوں مانک پور پنچدیاں پنچدیاں رحمان نے اسحاق لئی بہت ساریاں چیزاں خرید لیاں۔

اک نکا جہیا شیشا سی. اک سیلو لائیڈ دا جپانی چھٹکنا جمدے وچ لگے گھنگرو اک دم وچ پیندے سن. مانک پور توں رحمان نے اک نکا جہیا گڈیرنا وی خرید لیا تاں جو اسحاق اوہنوں پھڑکے کرنا سکھ جاوے. کدی رحمان کنڈا اللہ کرے، اسحاق دے دند ایس قابل ہون کہ اوہ سٹے کھا سکے. فیر اک دم اوہدی خواہش ہونڈی کہ اوہ ایٹا نکا ہووے کہ چلتا وی نہ سکھیا ہووے. تے رحمان نہیں جاند اسی کہ اوہ کاکے ٹوں وڈا دیکھنا چاہوندا اے یاں وڈے ٹوں کاکا. صرف اوہدی خواہش سی کہ اوہدے تندل، اوہدے سٹے، اوہدا شیشا، اوہدا جپانی چھٹکنا تے باقی خریدیاں سبھے چیزاں سپھل ہون. اوہناں ٹوں اوہ مقبولیت حاصل ہووے جمد ا اوہ چاہیوان اے. کدی اوہ سوچدا کیہ جینا پنڈ دے گوار لوکاں دے ایہناں تحفیاں ٹوں پسند کرے گی؟ پر ممکن اے اوہ صرف اوہدا دل رکھن لئی ایہناں چیزاں ٹوں پا کے بہوں خوش ہو جاوے پر کیہ اوہ صرف میراجی رکھن لئی ایویں ہی کرے گی؟ فیر تاں مینوں بہت ڈکھ ہووے گا. کیہ میرے تندل سچ سچ اوہنوں پسند نہیں آ سکدے؟ میری دھی ٹوں، میری لہنی جینا ٹوں. علیا تاں پرایا پیٹ اے، اوہ تاں کجھ وی پسند نہیں کرے گا. اوہ تاں نائیک اے. رب جلے صاحب لوکاں دے نال کیہ کجھ کھاندا ہووے گا. اوہ کیوں پسند کرن لگا. پنڈ دے تندل تے مان پور توں روانا ہونڈیاں رحمان کنبن لگا.

رحمان اُتے جسمانی تے ذہنی تھکاوٹ دی وجہ نال انگھلاٹ جہی طاری ہو گئی. رات دے گوشت نے ہی اوہدے پیٹ دا شیطان جگا چھڑیا سی. اکھاں وچ گدلائی تے انھیرا تاں سی ہی پر کجھ ستر، کجھ روغنی غذا دی وجہ نال اکھاں وچ شعلے چمکن لگ پئے. رحمان نے اپنے پیٹ ٹوں دہایا. تلی والی تھاں فیر تراٹ جہی جاپدی سی. جینا دی ماں نے ناحق گاں دا گوشت پکایا پر اوس ویلے تاں اوہنوں ڈپٹے نال ہتھ پونجھناتے گاں دا گوشت دوویں چیزاں پسند آئیاں سن. رحمان ٹوں اک تھاں پیشاب کرن دی لوڑ پئی. اوہنے دیکھیا کہ اوہدا پیشاب کالکھ بھاء ماردا گدلا سی. رحمان ٹوں فیر دہم ہو گیا. بہر حال اوہنے سوچیا. مینوں پرہیز کرنا چاہیدا اے. پُرانا مرض فیر مڑ آیا اے.

گڈی وچ، باری ولوں شمالی ہوا فرائے بھردی اندر داخل ہو رہی سی. درختاں سلہنے گھمدیاں اکھاں بند کرن نال رحمان نوں گڈی اک پتھوڑے وانگ اگے بچھتے جاندی جاپ رہی سی. دو تین شیشاں اک انگھلاٹ جہی وچ ہی نکل گئے. جد اوہ کرنال توں اک دو شیشاں پرانہ ہی سی تے اوہدی اکھ کھل گئی. اوہدی سیٹ تھلوں اوہدی گنڈھ چک لئی گئی سی. صرف اوہدے اپنے گزارے لئی تندل تے چدر دے کوئے بدھے مکی دے سٹے رہ گئے سن. تاں اوہدے کھلے پیراں وچ گڈیرنا سی.

رحمان رولا پاؤن لگ پیا۔ ایس ڈبے وچ اک ڈوبے چنگے رنگ رُوپ چرے مہرے دے۔ بندے اخبار پڑھ رہے سن۔ بڈھے ٹوں انج غٹے دیکھ کے بولے رولا نہ پا پر رحمان بولدا گیا۔ اوہدے ساہنے اک وٹیاں مچھاں والا کانسیبل بیٹھیا سی۔ رحمان نے اوہنوں پھڑ لیا تے آکھن لگا ٹوں ہی میری گنڈھڑی چکوائی اے، پتر..... کانسیبل نے اک جھٹکے نال رحمان ٹوں پرانہ سٹ دتا۔ ایس کھوتانی وچ رحمان دا ساہ مچھل گیا۔

بابو فیرو بولے۔ ”ٹوں سوں کیوں گیا سیس بابا؟ ٹوں سنبھال کے رکھدا اپنی گنڈھڑی ٹوں۔ تیری عقل چرن گئی بابا۔“

رحمان اوس ویلے ساری دُنیا نال لڑن لئی تیار سی۔ اوہنے کانسیبل دی وروی پاڑ چھڈی۔ کانسیبل نے گڈیرنے دا لٹھا کھچ کے رحمان ٹوں ماریا۔ ایسے دوران نکٹ چیکر اندر آ گیا۔ اوہنے وی خُش پوشاکی لوکاں دی راء دا پتا دیکھ کے رحمان ٹوں گالھاں دینیاں شروع کر دتیاں تے رحمان ٹوں حکم دتا پئی اوہ کرنال پہنچ کے گڈیوں لہ جاوے اوہنوں ریلوے پُل دے حوالے کر دتا جاوے گا۔ چیکر دے نال لڑائی وچ اک لت رحمان دے ڈھڈ وچ لگی تے اوہ فرش تے لیٹ گیا۔

کرنال آ چکیا سی۔ رحمان، اوہدی چادر تے گڈیرنا پلیٹ فارم اُتے لاه دتے گئے۔ گڈیرنے دی لٹھ جسم توں دکھری خون وچ بھجی اک پاسے پئی سی تے مکی دے بٹے کھلسی ہوئی چدر چوں نکل کے فرش تے کھلر رہے سن۔

رحمان دے ڈھڈ وچ بہت سٹ لگی سی۔ اوہنوں سٹریچر تے پا کے کرنال دے ریلوے ہسپتال لجا یا گیا۔

جینا، سحاق، علی محمد، جینا دی ماں..... اک اک کر کے رحمان دیاں نظراں ساہمنیوں گزرن لگ پئے۔ زندگی دی قلم کئی کئی اے۔ امیدے وچ مشکل نال تن چار آدمی تے اک دو عورتاں ہی آسکدیاں نیں۔ باقی مرد عورتاں وی آوندیاں نیں پر اوہناں وچوں کجھ وی تاں چیتے نہیں رہندا۔ جینا، سحاق، علی محمد تے جینا دی ماں..... یاں کدی کدائیں ایہناں گنویں لوکاں لئی کش کش دے واقعے ذہن وچ تازے ہو جاندے نیں۔ جویں کہ گڈیرنا پلیٹ فارم اُتے پیا ہویا تے مکی دے کھلرے ہوئے بٹے چنناں نوں خلاصیاں، واچ میناں دے اوارا چھو کرے چُک چُک کے بھج رہے ہون تے اوہناں دے کالمے کالمے چہریاں وچ چٹے دندن پُلکُل انج جاہن جویں ایس

کالے پچھو کڑ وچ اوہناں دا ہاسا. اوہناں دے قہقہے یاں ڈور کوئی پس مین لہنی ڈائری وچ
کجھ ضروری تے غیر ضروری ویروے لکھ رہیا ہووے.
فیرلت ماری

ایں؟ ایہ نہیں ہو سکدا اچھا، فیرلت ماری تے فیر.
فیر ہسپتال دے سفید بستری، کفن وانگ مونہ کھوٹی چدراں، قبریں وریاں منجیاں، عزرائیل
ورگیاں نرساں تے ڈاکٹر

رحمان نے دیکھیا اوہدی تندلاں والی چادر ہسپتال وچ اوہدے سرہانے پئی سی. ”ایہ وی اوتھے
چھڈ آؤندے“ رحمان نے آکھیا ”ایہدی مینوں کیہ لوڑ اے؟“ ایہدے توں دکھ رحمان کول کجھ
وی نہیں سی. ڈاکٹر تے نرس اوہدے سرہانے کھلوتے ہرپل لٹھے دی چٹی چادر نوں مونہ ولے
کھسکا دیندے سن رحمان ٹوں اُلٹی دی لوڑ محسوس ہوئی. نرس تے فورن اک چلپھی بیڈ
ہتھ کر دتی. رحمان اُلٹی کرن لئی جھکیا تے اوس دیکھیا. لہنیاں جھتیاں ہن وی جلدی نال منجی تھلے
لاہ دتیاں سن تے جٹی اُتے جٹی چڑھ گئی سی. رحمان اک میلا جہیا، سنگڑیا ہویا ہاسا ہسیا تے آکھن
لگا ”ڈاکٹر جی! میں سفر تے جاتا اے، ٹیس دیکھو میری جٹی کویں چڑھ گئی اے.“

ڈاکٹر جواب وچ مسکرایا تے بولیا ”ہاں بابا! توں بڑے لے سفر تے جاتا اے بابا.....“ فیر
رحمان دے سرہانے دی چادر ٹولدیاں بولیا ”پر تیرا زاد راہ کینا ناکافی اے بابا صرف اپنی
تندرل نے اینا لہتا سفر.....“

..... بس جینا، جینا دی ماں، سحاق تے علی محمد یاں اوہ افسوس ناک واقعیہ رحمان نے زاد
راہ اُتے اپنا ہتھ رکھ دتا تے اک بڑے لے سفر اُتے روانا ہو گیا.

مداوا

زینت بڑقع سنبھال دی ہوئی زانا انٹروے اک کوئے وچ باری لاگے بہ گئی۔
 ستمبر دا مہینا تک رہیا سی۔ موسم خشکوار سی تے فیر سویر دا ویلا۔ سورج نکل رہیا سی۔ بڑقعے دے
 پرتائے ہوئے پردے وچوں زینت دے حُسن دی کھچ دا حال تاں کوئی اوہدے خاوند دے دل
 توں پچھتے، جہڑا ایس ویلے باری دے عین ساہنے پلیٹ فارم اُتے کھلوتا سی۔ پرائے پلیٹ فارم اُتے
 اوہناں دا نوکر بچی توں ہوا وچ اُچھال رہیا سی۔ اوہ کلکاریاں مار کے ہسدی سی۔ زینت نے رتا
 چُپ رہن مگروں آکھیا ”لیاؤ“ بچی مینوں دے دیو، گڈی ٹرن ای والی اے۔“

خاوند نے نوکر توں سدیا۔ زینت دی بچی گودی چُک لئی تے جاؤ بھرے انداز ناں خاوند ول
 دیکھدی بولی ”جاؤ ناں“ ٹیس وی بہ جاؤ..... سوانیاں دیکھ دیکھ کے رے نہیں کیہ؟“

زینت دا خاوند ریاست بھوپال وچ ملازم سی۔ ویاہ مگروں اوہ بیوی توں لے کے بھوپال ٹر گیا
 سی تے کدے اوہنوں اک ہفتے توں ودھ دکھ نہیں کیتا پر ایس واری ایڈھر اودھر شادی تھی دے
 سلسلے وچ اوہنوں تاں چھٹی نہ مل سکی پر زینت چار مہینے اوہدے توں دکھری رہی۔ ہن اوہنوں
 کے کم ناں پنجاب ول جانا پیا تاں اوہنے سسرال والیاں توں لکھ گھلیا سی کہ زینت توں شیش
 اڑا دیو۔ جدوں اوہدی بیوی گڈی اُتے سوار ہو گئی تاں اوہنے دیکھیا کہ اوہدی صحت پہلاں نالوں
 بہتر ہوئی اے۔ صحت دے نال سُندر تاں دی کھچ وچ وی واہا ہو گیا سی۔ اوہ اوہدے نال رنج کے
 گل بات کرنی چاہندا سی پر ایہدے لئی ویلا ای نہیں سی ملدا پر اوہ دکھو دکھ حیلے بہانے باری
 آگے کھلوتا رہیا۔

زینت دی گل سُن کے اوہ آگے ودھیا تے نیڑے اڑ کے شرارتی لہجے نال بولیا ”اج توں کیتی
 سوہنی لگ رہی ایس“ جی کردا اے سبھ دے ساہنے تیرا مونہہ چم لواں۔“

زینت جھینپ گئی۔ ”ہناؤ جی“ تہانوں ہر ویلے مذاق ای ٹھہدا رہندا اے۔“ خاوند نے اِنجے ای
 باری دی چوکھٹ اُتے ہتھ رکھ دتا۔ اوہ سرک کے پچھتے ہو گئی۔ ”میں سبھ کجھ سمجھدی آں.....
 رب دا ناں جے ٹر جاؤ، نہیں تاں ایہ لوک ایہو سمجھن گے کہ ایہ حضرت اکھاں یکن لئی زانے
 ڈبے ساہنے کھلوتے نیں۔“

”جی سانوں تے تہاڑے ای جلوے دی تاب نہیں، ہوراں دا تے ذکر ای کیہ“ ایہ آکھ کے

اوپنے اپنے ہتھ ٹوں ہلایا۔ زینت سمٹ گئی۔

دل بھلاویں ہاسے نال کہن لگی ”ویکھو جی، کوئی شرارت نہ کریا ہے۔“

خاوند نے سنجیدا بن کے آکھیا ”جی کجھ چاہیدا ہووے تاں دس دے۔ تریہ لگی ہووے یاں چاہ
دی لوڑ ہووے تاں دس دے۔ اگلا شیشن بہت ڈوراے۔“

”جی بس ٹھکریا، کسے شے دی لوڑ نہیں۔ چاہ تے گھروں ای پی کے تڑے ساں۔“

بے خبری وچ خاوند نے اوہدے کولھے اُتے چوٹھی وڈھ لئی۔ اوہ کڈ پئی تے خاوند تڑدا
بنیا..... اوہ ڈرے جسے انداز نال ایہر اوہر دیکھن لگ پئی۔ کیوں بے اوہ پلکل اک کونے وچ
پیشی سی ایس لئی کسے دا خیال نہیں گیا۔ اوہدے خاوند دی شوخی تے بے باکی ہر تھاں اپنا کم کردی
سی۔

زینت گڈی چلن دا انتظار کر رہی سی تاں بے اوہ بڑق لاه کے پرائہ رکھ دیوے۔ اوہ بڑقے
دی عادی نہیں سی۔ بچپن توں ای اوہنوں ازادی نال پھرن دا چسکا سی۔ اتا جی وی پردے دے
پابند نہیں سن، ماں وی پردے دی چاہیوان تاں نہیں سی پر جوان دھیان دی راکھی دے خیال
نال پردے دی حمایت کردی سی۔ جدوں اوہ جوانی وچ قدم رکھ چکی تاں وی اوہ اپنے گھر دی
چھت اُتے یاں ویزھے وچ وال کھولی، اِنجے نکا موٹا کپڑا پائی گھدی رہندی سی۔ ایہر اوہر
تاک جھاک کرن والا کوئی نہیں سی۔ ایہدے باوجود ماں ویکھ لیندی تاں ساہ روک لیندی ”رب
دی پناہ، اج کل دیاں کڑیاں کینیاں بے حیا ہو گئیاں نیں۔ رب دا آکا خوف ای نہیں۔ مردود، میں
کدوں دی گہ رہی آں.....“

اوہ پتن والی رستی گھماندیاں ہویاں کھندی ”چھڈو اتی، ایہتے کون اے؟“

خیر اپنے گھر وچ کڑی کجھ وی کرے، اوس ویلے ماں پو ٹوں ودھ توں ودھ حقیقی خدا دا خوف
ہوندا اے پر بے سوال مجازی خدا دا ہووے تاں معاملہ بہت نازک ہو جاندا اے۔ مزے دی گل
ایہ سی کہ اوہدا خاوند نماز روزے دا پابند نہیں سی، بس پردے دی پابندی دا قایل سی۔ ویاہ دے
پہلے کجھ مینے تاں اوہنوں نسوار دی ڈبی وانگ لکائی پھردا سی۔ ہن آکے اوہدی پکڑ کجھ ڈھلی پئی
سی۔

زینت لہناں خیالاں وچ گواچی مسکراندی جا رہی سی۔ ریل دے ڈبے وچ اک قیامت پچی
ہوئی سی۔ مردانا ڈبیاں وچ تاں مرد جو کجھ وی کر گزرن، گھٹ نہیں سی پر زناتا ڈبیاں وچ سوانیاں
دی کجھ گھٹ بہادری نہیں دکھاندیاں۔ لوک کھندے نیں بے نویاں گالھاں سکھنیاں یاں ستنیاں
ہوون تاں پلس والیاں دی خدمات حاصل کرو پر بے پلس والیاں توں اپنی معلومات وچ ہور
وادھا کرتا ہووے تاں ریل دے زناتا ڈبیاں وچ سوانیاں دیاں نوبر نو گالھاں سٹنن۔ کیوں بے

”مستورات“ گھراں دی چار دیواری اندر بے کار بیٹھیاں رہندیاں نیں ایس لئی اوہ ایس کم وچ کمال حاصل کر لیندیاں نیں۔

ڈبے وچ ایٹا رولا سی کہ کن پچی اواز نہیں سی سنیندی۔ عورتاں اک ڈوجی اُتے ڈگیاں پیندیاں سن۔ کجھ سوانیاں بُوہے لاگے کھلوتیاں نویاں آون والیاں ٹوں ڈوروں گالھاں تے نیڑوں دھکے دے رہیاں سن۔ کجھ منچلیاں پینڈو سوانیاں باہروں کپڑیاں دیاں گنڈھاں باری راہیں اندر سٹ رہیاں سن۔ اندر والیاں چیک چیک کے اوہناں ٹوں کوس رہیاں سن۔ عجب ہنگامہ چیا ہویا سی۔

زینت وچاری پریشان سی۔ اوہدے نال جڑ کے بیٹھی سوانی نے بڑے غلیظ کپڑے پائے ہوئے سن تے اوہدے جئے توں مڑھکے دی تیز بوی آ رہی سی۔ زینت چاہندی سی کہ اوہنوں کے بہانے اٹھا دیوے۔ اوہنے ایڈھر اوڈھر دیکھیا پر پناہ دی کوئی صورت نہ سی۔ سلہنے اک نوجوان سیکھ سوانی بیٹھی سی۔ جاچدا سی کہ ویاہ ہویاں بھتا چہ نہیں ہویا۔ کیلے دی کروئیل وانگ نازک سی۔ زینت جدوں کدی سیکھ سوانیاں ٹوں دیکھدی تاں حیران رہ جاندی۔ اوہ سوچدی لہناں دے مرد عموںن اکھڑتے کجھ خوفناک جے ہوندے نیں پر اوہناں دیاں سوانیاں کینیاں سندر تے نازک ہوندیاں نیں۔ اوہنے سوچیا جے اوہ میرے کول آ بہوے تاں کتنا چنگا ہووے۔ اوہنے غلیظ سوانی ٹوں آکھیا ”بھین! تیس ذرا اوڈھر بہہ جاؤ تے اوہناں ٹوں ایڈھر بہن دیو۔“

اوہ سوانی وحیانا انداز نال چلک کے بولی ”کیوں.....؟“
اخیر بڑی مشکل نال سمجھا بھجا کے رضامند کیتی۔ جدوں سیکھ سوانی اوہدے کول آ بیٹھی تاں اوہنے اوہدا شکریا ادا کیتا۔

سیکھ سوانی نے کتاب بند کر دتی تے کجھ دیر ایڈھر اوڈھر دیاں گلاں ہوندیاں رہیاں۔ اوہدے گمروں زینت لہنی بچی ٹوں ڈوہ بیان لگی تے اوہ لہنی کتاب پڑھن وچ رُجھ گئی۔
اخیر گڈی نے حرکت کیتی۔ سبھ دی جان وچ جان آئی۔ اوہ سوانیاں جو اچے تک کھلوتیاں سن کدھرے نہ کدھرے پھس پھسا کے بیٹھن لگیاں۔ ہلڑ وی گھٹ گیا۔

امن دی فضا پیدا ہوون لگی۔ چیک چھاڑے دی بجائے ہن نرم لہجے وچ ایس جسم دیاں گلاں ہوون لگیاں ”بھین جی.....! جی اوہ..... بسم اللہ..... رب نہ کرے..... پشاور..... ریوڑی..... ہائے رام۔“

ہن گڈی پوری رفتار نال تڑدی جا رہی سی۔ ایٹا رولا تے دھکم دھکے گمروں سبھ دے اعصاب ٹوں آرام دی لوڑ سی۔ گڈی دے ہلورے پتھوڑے داکم دے رہے سن۔ کجھ سوانیاں اُتے انگلاٹ چھاون لگی۔ زینت دی بچی جھولی وچ سٹی پئی سی۔ اوہ آپ دی راتیں چنگی طرحاں نہیں

سی سوں سکی، ایس لئی اوہنوں سروچ بھار جاپ رہیا سی۔ اوہنے کنڈھ مگر سرھاتا رکھ کے سروڈے دے تختے نال لا چھڈیا۔ اوہدا سروج کجے ہلورے لین لگ پیا۔

اوہ نیندر بھریاں ادھ کھلیاں اکھاں نال ایدھر اودھر دیکھ رہی سی۔ اوہدیاں نظراں گڈی دے سامان تے سوائیاں دا جایزا لیندیاں ہوئیاں تے ڈبے دے ساہنے والے سروے تے پرلے کونے وچ جا کے رُک گئیاں۔

لچن چیت اوہنے اکھاں کھولیاں، فیراک دم چوکنی ہو بیٹھی تے اوس کونے ول غور نال دیکھن لگ پئی۔

پرلے پاسے دیاں باریاں وچ ٹھکوار چتی ڈھپ بڑی تیزی نال اندر آ رہی سی تے ایس تیز روشنی وچ کونے وچ ڈبکی ہوئی اک سوائی بیٹھی سی۔ اوہ نیچھ لا کے اوہدے ول دیکھن لگی.... اوہ سوائی..... زینت نے بڑے غور نال دیکھیا..... اوہدے منہوں خشی دی چیک جہی نکل گئی..... اوہ رضیہ سی..... اوہدی گوڑھی سہیلی۔

چتے دن اوہ پیکے رہی اوہ رضیہ ٹوں ملن دا بڑا جتن کردی رہی پر کم بخت دا کدھرے پتا ای نہ لگیا۔ ہن تاں شریر دا ویاہ وی ہو گیا سی۔ لہنی جگری سہیلی نال ملاقات کرن دی اوہنوں کئی سدھر سی۔ مردود..... ملی وی تاں کویں؟ زینت دا من چاہیا کہ نس کے اوہنوں اپنے گلے نال لا لوے پر راہ گزرن جوگ نہیں سی۔ ایدھر اودھر فرش اُتے بے انت سامان اُتے تھلے پیا ہویا سی تے کجھ کھلریا ہویا سی۔ سوائیاں نہ زرا بچاں سگوں کھلرے ہوئے صندوقاں تے ٹرنکاں اُتے دی خوب سمٹ کے بیٹھیاں ہوئیاں سن یاں اُنگھلا رہیاں سن۔ اوتھے تک اپڑن دی کوئی صورت نہیں سی دسدی۔ بے مناسب ہوندا وی تاں اوہ اپنی اُچی اواز نال چلک ای نہیں سی سکدی۔

اوہ بڑے چاء نال ڈوروں ای ڈوروں اوہنوں دیکھن لگ پئی۔ خورے اوہ وی اوہدے ول دیکھے تے پچھان ای لوے۔ ہائے اوہ بھوپال وچ جا کے کویں پھسی تے فیر ایس دلمل وچوں نکل ای نہ سکی۔ رضیہ ہارے اوہنے آخری خبر ایہ سنی سی کہ اوہدے ماہیاں نے اک مالدار بڈھے نال اوہدا ویاہ کر دتا سی۔ جدوں زینت ٹوں ایس گل دا پتا لگا تاں اوہدیاں اکھاں وچ اٹھرو آ گئے۔ اوہدی پیاری سہیلی رضیہ دا جیون برباد ہو گیا۔ کئی ہانگی تے جوان کڑی سی۔ اوہ کے گھرتوں گھر جوان دے سنگ وی سوکھ سکدی سی۔ اوہنوں حیرانی سی کہ اخیر رضیہ نے ایہ ویاہ منظور ای کیوں کیتا۔ شعلے ورھاندی تے بکھتے لہجے والی رضیہ جو اپنے مزاج دے خلاف کئی توں کئی گل دی برداشت نہیں سی کر سکدی، اوہنے اپنے نال ایہ بے انصافی کویں قبول کر لئی۔ بھالویں اوہ سبھ سہیلیاں قبول صورت سگوں سوہیاں سن پر جہڑا حسن تے رسیلتا رضیہ دے جتے آئی سی، اوہ لہنی مثال آپ سی۔ لہتا قد، پُر غور، سرکش سندری جمدے اُتے چنگے توں چنگا جوان مرٹے..... ہن

کویں اپنے دن گزار دی ہووے گی۔

اوہ فیر رضیہ ول ویکھن لگ پئی۔ بھاویں اوہدا مہاندرا بہت صاف نہیں سی دسدا پر جو کجھ وی دسدا سی، اوہدے توں تاں امیدی اندازا ہوندا سی کہ اوہ خوش دسدی اے۔ جسم دا رنگ پہلاں نالوں وی نکھریا ہویا چلدا سی۔ پہلاں وانگ ای بریلند تے بائگی دسدی سی۔ رنگین تے بھڑکیلے کپڑے پائی اوہ سورج دے تیز چائن وچ شعلے ورگی چلپدی پئی سی۔

اوہدا چاء ودھدا جا رہیا سی۔ جدوں کدی رضیہ دا رخ اوہدے ول ہوندا تاں اوہ ہتھ چک کے اشارے کردی پر اوہدروں کوئی جواب نہ ملدا۔ اک دو وار تاں ایدھر اوہدھر بیٹھیاں سوانیاں نے اوہنوں اشارے کردیاں ویکھ لیا جس پاروں اوہنے اشارے کئے بند کر دتے۔ اوہ اوہنوں ملن لئی بہت بے چین سی۔ دل چاہندا سی کہ اڈ کے اوتھے اڑ جاوے۔ اک واری اوہنے جو ہووے سو ہووے کہ کے بچی ٹوں موڈھے لایا تے قدم چکن ٹوں ای سی کہ اک مرد خورے کتھوں اندر آ وڑیا۔ اوہ فورن لہنی تھاں اُتے بہ گئی تے برقع بر اُتے پالیا۔ اوہ بندا بوہے لاگے کھلو گیا تے لہنی اُچی تے کھرھوی ادا نال کہن لگا:

”میرو محترم بھینو تے ماؤ، آکھیا اے:

لاکھ کرے انسان اس کے کئے کچھ نہیں ہوتا
وہی ہوتا ہے جو منظورِ خدا ہوتا ہے

اوہدا ایہ شعر سن کے زینت دے بلتھاں اُتے مسکان کھینڈن لگی۔ اوہ اکہرے جئے دا کنزور جہیا، بے ضررتے تیزی نال گھٹن والیاں اکھاں والا بندا سی۔ کہن لگیا:

”بھینو! کیرجی آکھ گئے نیں:

بڑا ہوا تو کیا ہوا جوں لانی کھجور
پنچھی کو سایا نہیں، پھل لاگے ایتی دُور

تے آکھیا اے:

زندگی زندا دلی کا نام ہے
مردا دل خاک جیا کرتے ہیں

زینت سوچ رہی سی کہ ویکھو ہن ایس شعر بازی دا نفس مضمون نال کیہ تعلق پیدا کروا اے۔

”پر ماؤ بھینو! زندگی اودوں ای پیدا ہو سکدی اے کہ انسان دی صحت ٹھیک ہووے۔ بے صحت چنگی نہیں تاں زندا دلی پیدا ہو ای نہیں سکدی تے آکھیا اے:

جان اے تے جہان اے

بھینو! میں کوئی ڈاکٹر، حکیم یا وید نہیں۔ اک وار اک بزرگ ٹورانہ صورت والے میرے حال اُتے کرم فرما کے مینوں جنگلی جڑی بوٹیاں دا اک نسخا دے گئے سن تے آکھ گئے سن کہ بیٹا جدوں تک زندا رہویں، ایہ دوا مولا دے راہ، پر ماتا دے راہ، واہرودے ناں اُتے ہندو، مسلم، سکھ، عیسائی، یعنی رب دے بندیاں توں ورتو۔

”صاحبانو.....! یعنی میرا مطلب اے بھینو! ایہ میں میرے کول گولیاں، لہناں دا ناں اے گھر دا ڈاکٹر، گھر دا حکیم، گھر دا وید، لہناں دے ناں اک کاغذ وی اے۔ ایس کاغذ اُتے دوا ورتن دا طریقہ لکھیا ہویا اے۔ سردی چوٹی توں لے کے پیردی اڈی تک، ایہ دوا ہر مرض وچ تیر بہدف اثر کردی اے۔ گل برا دو آنے، وڈی شیشی چار آنے، جس بھین توں لوڑ ہووے، ہتھ ودھا کے لے سکدی اے۔ ترکیب استعمال چچھ سکدی اے۔ یاد رکھو، ایہدے وچ میرا نفع کجھ وی نہیں۔ ایہنا خرچ تاں شیشی دے لیبل دا اٹھ جاندا اے۔ اک پیسے دیاں چار نکلیاں نمونے وجوں سنگترا، گلاب، کیلا، چنبیلی..... ست قسم دی خشبو، ست قسم دا سواد..... ایہ کوئی بازاری چیز نہیں سگوں دماغ والیاں لئی دماغ دا نچوڑ اے۔ جی متلاندنا ہووے، موشہ وچ بو، پیٹ وچ مروڑ، اٹھدیاں بہندیاں اکھاں آگے تارے نچدے ہون..... جی ست قسم دا سواد..... (دھمکی دیندیاں ہویاں) تے جدوں میں بکس جیب وچ رکھ لوں گا تے فیر اک نکلی چوانی دی وی نہیں دیاں گا۔ سوانی، ہال، بڈھا، جوان سبھ کھا سکدے نیں۔ ہتھ ودھاؤ تے لے لوو۔ ایہدے اُتے کارخانے دا پتا لکھیا ہویا اے۔“

کئی سوانیاں نے ہتھ ودھائے۔ تھوڑی دیر لئی فیر ہنگامہ پیدا ہو گیا۔ سوانیاں اک ڈوبے اُتے ڈگدیاں پیندیاں سن۔ رضیہ لہنی تھاں بڑے سکون نال بیٹھی رہی۔ اوہنے نہ سر اُتے برقع پایا، نہ ہتھ ودھایا۔ زینت توں رضیہ دیاں ایہ اداواں پسند سن۔ شاید ایس پاروں کہ اوہ آپ ڈرپوک تے دیو طبیعت دی سوانی سی۔

بچپن وچ جدوں اوہ کٹھیاں کھیڈدیاں سن تاں آپس وچ کسے گل اُتے جھیرا ہو جان اُتے اوہ منڈیاں وانگ کتھم گتھا ہو جان توں وی باز نہیں سی رہندی۔ مرزود طاقت ورتاں بہت سی۔ جتھے کدھرے اوہدا پنجا آڑ جاوے، کیہ مجال جے گوشت نہوندرے بغیر چھڑ دیوے۔ چھناں وچیں پھندی جوانی سی، اک وار اسیں دوویں سڑک اُتے تڑیاں جا رہیاں ساں، کسے راہ جانڈے منڈے نے سینے اُتے ہتھ رکھ کے ہائے کہ دتا پر رضیہ اوہ تھیں گئی تے بڑی بے باکی نال کہن لگی ”برخوردار، ذرا ایہر تاں آ۔“

مینوں شرم آئی، میں اوہنوں کجھ کے لے گئی، نہیں تاں اوہ جتی ہتھ وچ لے بیٹھی سی۔ میں آکھیا ”مردود! ہن توں مرداں دے وی موشہ لگیں گی؟“

اوسنے چیک کے آکھیا "نی توں لہناں توں مرد کنندی ایں۔ بے ایہ بر خوردار ذرا میرے نیڑے آجاوے تاں ایہدی کھوپڑی اُتے اینیاں جھتیاں ورھاواں....."

میںوں اوس دن توں کن ہو گئے کہ ایس بے حیا نال کدے باہر نہیں جاواں گی.... تے جدوں اوہ تالاب اُتے نہاون جاندی ہوندی سی تاں کم بخت کوں قلابازیاں لاندی ہوندی سی تے فیر ہتھ ماروی ایہ جا اوہ جا..... رضیہ دے اتا جی کلج وچ پروفیسر سن۔ مٹھڈیاں دے ہاسل وچ اوہناں واسطے اک شاندار تالاب بنیا ہویا سی۔ باہروں ایہ اک خوبصورت عمارت وکھالی دیندی سی۔ زمینی پدھر توں بہت اُچی، وڈیاں وڈیاں باریاں..... اندر ٹایلاں دا بنیا ہویا صاف ستھرا فرش۔ تالاب وچ گہرے نیلے رنگ دا پانی ایٹا پاکیزا ہوندا سی کہ اُپر کھلو کے دیکھو تاں نظر فرش تک اڑدی سی۔ کنارے اُتے اک پاسے چھال مارن لئی تختے تے اوہناں دے وچکار تلھک کے پانی وچ غوطا لاون لئی لکڑ دا بنیا ہویا پرٹالا جھیا۔

گرمیاں دیاں چھتیاں وچ جدوں مٹھڈے گھراں توں اُتر جاندے سن تاں چانتیاں راتاں وچ اوہ سہیلیاں نہاون لئی اوس تالاب وچ جاندیاں ہوندىاں سن۔ رضیہ دا بنگلا ہاسل دیاں حدواں دے اندر ای سی۔ اوہناں دے اتا جی راہیں ساٹوں وی نہاون دی اجازت مل جاندی..... 'لا' سَوَرن، پَٹو، سبتے شامل ہوندىاں سن۔ اوہ اندروں تالاب دا بوہا بند کر لیندىاں۔ بجلی دا بٹن دبا دین نال ڈے لایٹ روشنی نال تالاب دا پانی جھلمل جھلمل کرن لگدا۔

ہائے کوں شرمندیاں سن سبھ کڑیاں۔ اک کنندی سی اچھا پہلاں توں کپڑے لاه، ڈوجی کنندی نہیں، پہلاں توں لاه۔ ایسے گل اُتے اک ڈوجی اُتے جھپن لگدىاں۔ پَٹو سبھ توں ودھ کے شرمیلی سی۔ اوہدیاں پتی ورگیاں اکھاں سن ایس پاروں سبتے اوہنوں پَٹو ای آکھ کے سددىاں سن۔ سبھ کڑیاں کپڑے لاه وی دیندىاں تاں وی اوہ رضامند نہیں سی ہوندى۔ اک واری اوہدی خوب گت بنی۔ سبھ نے رل مل کے اوہدے کپڑے نوچ کھوٹ کے پرائیوٹ سٹ دتے تے اوہنوں دوہاں لٹاں تے باہواں توں پھڑ کے جھولے وانگ جھلا کے پانی وچکار سٹ دتا۔ غضب دی تیرو سی۔ مردود جھٹ ڈڈو وانگ ترن لگ پئی پر تختے اُتے اپنی زور نال پانی وچ ڈگن پاروں وچاری دے گورے گورے جئے دا پچھلا جھٹا لال ہو گیا۔

لہناں کماں وچ اوہناں دی لیڈر رضیہ ای ہوندى سی۔ اوہ سبھ توں اُچے قد دی کڑی سی۔ اوہدے جئے دی بناوٹ تے کس بل دیکھ کے رشک آوندا سی۔ کپڑے لاهن وچ اوہی پہل کردی سی تے بے فیر کوئی کڑی چوں چراں کردی تاں پھڑ کے کپڑیاں سمیت تالاب وچ۔

رضیہ دا وجود وی ساڈے لئی مان جوگ سی۔ اوہ بے باک ضرور سی پر اوہدا چال چلن بھینڑا نہیں سی۔ لہناں دوہاں وچ گوڑھا سہیل پراندا سی۔ اک ڈوجی توں کوئی گل سمجھی نہیں سی۔ ایہ

تاں خیر ناممکن سی کہ رضیہ دا کے مرد نال پریم ہووے تے اوہ اوہدے توں ایہ گل گکا کے رکھے..... اوہ تاں معمولی مُنڈیاں توں کے گنتی وچ ای نہیں سی لیاندی۔ بڑے بے باک لہجے نال آکھدی ”اسیں کیوں دَب کے رہیے۔ جے دُنیا وچ مرداں دا وجود ضروری اے تاں ساڈا وجود وی اونا ای ضروری اے۔ بچھ بچھ، ذہانت، تعلیم، سمجھداری، کس گل وچ اسیں اوہناں توں ہینے آں۔ جے سانوں موقع دتا جاوے تاں زندگی دے ہر کھیتر وچ اوہناں دے موڈھے نال موڈھا جوڑ کے تڑسکدیاں آں۔“

اوہدی طبیعت توں واقف کوئی مُنڈا اوہنوں چھیڑن دی جُڑت نہیں سی کردا۔ اوہ تنگ آ کے کھندی ”میں ایہناں مُنڈیاں توں نفرت کرنی آں۔ کیوں لہجے چھچھوندر وانگ نیں۔ گلہاں اُتے گوشت دا ناں نہیں۔ تڑدے نیں تاں اڈیاں نکراندیاں نیں۔ ایہ مٹوہ لے کے عشق جتان چلے نیں۔ ایہ اپنے بے حیا نیں کہ ایہناں ول دیکھتا وی گناہ توں گھٹ نہیں تے جے میرے ہتھ لگن.....“

اوہنوں چنگی طرحاں پتا سی کہ جس تھاں اوہناں دی سہلی سَوَرن دا ویاہ ہو یا سی، اوہ پروار مالی طور ایٹا چنگا نہیں سی۔ سَوَرن دے والدین وی وچارے غریب سن تے اوہناں توں چنگا رشتا کیتھوں مل سکدا سی۔ پر سَوَرن دا خاوند چنگا سی، صورت سوہنی نہ سہی، صحت چنگی سی تے فیر ہس نکھ۔ ہر ویلے دند نکلے رہندے۔ رضیہ نے سَوَرن دے گھر والیاں توں صاف آکھ دتا سی کہ سَوَرن دا خاوند ہزاراں وچ نہیں تاں سیکڑیاں وچ اک ضرور سی۔ کیوں خُش مزاج تے متناسب انگاں والا۔

سَوَرن دی ماں نے ہس کے آکھیا ”دھیے! پر ماتما کرے تینوں ایس توں وی چنگا پتی ملے۔“ اہدے اُتے رضیہ نے جھینپ کے مٹوہ دُوبجے پاسے موڑ لیا پر قدرت دے ڈاڈھے مذاق۔ وچاری دا ویاہ ہو یا وی سی تاں اک بڈھے کھوسٹ نال۔ کیہ اوہدے پو دی عقل اُتے پھر پئے گئے سن۔

گڈی دا بوہا کھلیا تے زینت اپنے خیالاں توں چوکی۔ دو میلے کچیلے غریب سکھ مُنڈے اندر داخل ہوئے۔ سبھ دیاں نظراں اوہناں ول اُٹھ گئیاں۔ اوہناں دیاں قیضاں پائیاں ہوئیاں سن۔ گوڈیاں تک میلے جا گھبے۔ ننگے پیر، گئیاں تے اڈیاں اُتے میل۔ سیراں اُتے ڈھلیاں ڈھالیاں پکڑیاں۔ پٹھڑیاں تے کناں دے پچھتوں وال باہر توں نکلے ہوئے۔ رنگ کٹک ونا، نین نقش بہت چنگے سن، صرف اکھاں خراب سن۔ لال لال اکھاں وچوں پانی سہم رہیا سی۔ تک اُتے مڑھکے دے تیکے سن۔ اندر داخل ہو کے اوہ اک دُوبجے نال لگ کے کھلو گئے۔ اوہناں دے چہرے جذبات توں خالی سن۔ ہتھاں وچ تٹے ہوئے گھڑیاں دیاں دو دو ٹھیکریاں۔ پہلاں اوہناں نے مڑھکے وچ

گرچ اپنے ہتھ قبض نال رگڑ رگڑ کے سکائے تے فیر اک خاص انداز تے تال نال ایہناں ٹھیکریاں ٹوں وجان گئے۔ تک تک تک نکا نکا تک۔ اوہ ایسے تال اُتے اپنے سراں ٹوں ہلانڈے وی جا رہے سن۔ فیر اوہناں نے لہنیاں ڈھلیاں ڈھالیاں پگڑیاں ٹوں ٹھیک کیتا تے تال ای اُچے سر نال بولن گئے :

فیر کیا سری گرو ارجن دیو نے
تک نکا تک تک، تک نکا تک تک

وڈیاں بڈھیاں سکھ سوانیاں دے ہتھ جڑن ورگے انداز وچ کٹھے ہو گئے تے اوہ کجھ وجد تے احترام دے رلے ملے جذبات نال اوہناں مُنڈیاں ول دیکھن لگیاں۔ مُنڈیاں وی تک تک نکا تک دی تال نال زینت دے ذہن وچ اک سُر تا پیدا ہو گئی تے اوہ پانی دیاں لہراں اُتے وگدے جاندے پتے وانگ اپنے خیالاں دی لہروچ وگن گئی۔ بچی ٹھکن گئی۔ زینت نے سوچیا خورے ہن رضیہ دا وی کوئی بال ہووے۔ ویاہ ٹوں ڈیڈھ ورھے توں اُپر ہو گیا سی..... پر اوہ بڈھا کھوسٹ..... اوہدا دنڈاں توں بغیر کھلیا موٹہ دیکھ کے رضیہ ٹوں کوں کریت آوندی ہووے گی۔ دنڈاں دی گل توں اوہنوں جلیل دے دنڈاں یاد آ گئے۔ کسی ودھیا چھانگ (تراش) سی اوہناں دی..... موتیاں ٹوں شرماندے سن..... رضیہ دا چچیری سی۔ رضیہ ٹوں صرف اوس جوان نال کجھ لگاء سی۔ اُنج تاں اوہنے ایس قسم دی کوئی گل نہیں سی آکھی پر اندازے توں جاپدا سی کہ اوہ دل ای دل وچ جلیل ٹوں پیار کردی اے۔ اوہنیں دینیں جلیل کالج آوندا ہوندا سی۔ رہندا ہاسٹل وچ سی پر رضیہ دے گھروں اکثر آیا رہندا۔ جسم بھریا ہویا نہیں سی نہ ای پتلا سی۔ بس چوہیاں دا ہونا چاہیدا اے، اوویں دا سی۔ نین نقشاں وچ وی کوئی خاص گل نہیں سی سگوں تک حد توں کجھ ودھیا ہویا ای جاپدا سی پر اوہدے تیور مردانا سن۔ بڑا بے پرواہ، ہس نکھ تے حاضر جواب جوان سی۔ اوہ رضیہ دی طبیعت توں خوب واقف سی۔ رضیہ ٹوں مر مٹن والے عاشق آکا پسند نہیں سن۔ اوہدے دل اُتے تاں کوئی کھرھوے ہتھاں والا جابر بندا ای حکومت کر سکدا سی۔ اوہنوں بکری وانگ مینٹا کے بولن والے جوان آکا نہیں سن بھاندے۔ اوہ صحت مند، بے باک، نڈر، بے پرواہ تے البیلے جواناں ٹوں پسند کردی سی تے ایہ صفتاں جلیل وچ کٹ کٹ کے بھریاں ہوئیاں سن۔ کدے اوہ اوہناں ول آوندا تاں اُچی اواز نال ہاک لاوندا ”رضو! کیتھے نکلی بیٹھی ایں؟“ اوہ کڑیاں اُتے بڑی کرڑی نکتا چینی کردا سی۔ آکھدا ”خورے ایہ کڑیاں اپنے آپ ٹوں سمجھدیاں کیہ نیں۔ مشہور فلسفی شوپنہار نے آکھیا اے کہ تنگ موڈھیاں والی ایہ کتے قد دی مخلوق مینوں آکا پسند نہیں۔ ایہ ہے وی ٹھیک۔ گھوگھٹ میں شوپنہار دی حمایت کردا آں۔ کڑیاں ایہناں خُشامد پسند ہونڈیاں نیں کہ مُنڈے اوہناں دیاں ہزاراں خُشامداں کرن پر سدھے موٹہ گل

کرن دیاں روادار نہیں۔ میں تے کہنا آں کہ کڑیاں توں آکا موشہ ای نہ لایا جاوے۔ مٹنڈیاں دی بلا توں۔ ایہناں دی قدر کرنا ایہناں دے غرور وچ وادھا کرنا اے۔“
ایس گل اُتے دوہاں دی خوب توں توں میں میں ہوندی۔ چچھاں لڑویاں پر اوہ دوویں کدے ایس جھکڑے دا حل نہ پیش کر سکے۔

اوہ رضیہ ول مخاطب ہو کے کہندا ”ذرا لہتی صورت ای دیکھ لوو۔ چلدا اے جویں رب نے بچی کھی مٹی تھپ تھپا کے تہاڑا روپ گھر چھڈیا اے۔ باندر دیکھے تاں ڈر کے نئے۔“
ایہدے اُتے دوویں سٹھا کے رہ جانیاں۔ اوہدی ایہ دیدا دلیری اوہناں دی برداشت توں باہر سی۔ ٹور دے سچے ڈھلی ہوئی اک موہنی صورت بارے اینج آکھتا آکا زیادتی سی۔ اوہ شاعری سی۔ چنگے بھلے شعر کہ لیندا سی۔ کالج بھروچ شیطان وانگ مشہور سی۔ کالج وچ کوئی مشاعرہ اوہدی رلت بنا پورا نہیں سی سمجھیا جاندا۔

جدوں کدے مشاعرے مگروں اوہناں دے گھر آوندا تاں رضیہ تاں خیر چُپ رہندی پر اوہ آکھدی ”جلیل بھائی! لہتی تازا غزل تاں مٹا۔ اوہی جو توں مشاعرے وچ پڑھ کے آیا ایس۔“
اوہ ہتھ گھما کے آکھدا ”بئی رضیہ توں آکھ کہ میرے پیر پھڑے تے تک رگڑے، فیر میں مٹا ای دیاں گا دو چار شعر۔“

اینج رضیہ اگ بگولا ہو کے آکھدی ”میری جنتی وی تیرے سامنے تک نہیں رگڑوی۔“
اوہ منت کردی ”بھائی مٹا دے۔“

جلیل کہندا ”تاں رجو توں کڈھ۔ نہیں تاں سارے شعر ایہی مَن لوے گی تے فیر توں کیہ سئیں گی؟“

ایہدے اُتے رضیہ آکڑ کے کہندی ”مٹاں گی، ہزار وار مٹاں گی، میں کمرے وچوں کیوں جاواں۔“

”اوہوتے تینوں اینا چاء اے.....“

ایہدے اُتے جلیل ہوراں توں کُرسی اُتے بٹھا دتا جاندا پر اوہ اک سیکنڈ لئی وی آرام نال نہیں سی بہ سکدا۔ کُرسی اُتے کاک وانگ پھدکدا سی۔ شریر، کیوں آکھتاں مٹکاندا سی، کیوں باہواں ہلاندا سی، کیہ کیہ اشارے کردا سی۔

اوہ شعر پڑھن ویلے اک دم رضیہ ول رُخ کر کے بڑیاں مٹھیاں نظراں نال اوہنوں دیکھن لگدا تے فیر جیوں ای رضیہ دے نازک بٹھاں اُتے مٹکان پیدا ہوندی، اوہ انگوٹھا دکھا کے چھت ول دیکھن لگدا تے شعر پڑھدا:

مُنے ہوں توں اے ارشادِ اعلیٰ
تبسم لب تے آندا جا رہیا اے

ایس شعر اُتے رضیہ دی سوانتا جاگ پیندی۔ اوہدا غرور تے خدپندی خاک وچ تل جاندی تے
اوہ اپنی شکست دا راز کھلن دے ڈرتوں پاسا بدل لیندی تے اوہ شریر فیر شعر پڑھدا:

اوہ چنا وی تعافل کر رہے نیں
جلیل اونا ای مٹدا جا رہیا اے

بھاویں رضیہ نے کدے کھل کے گل نہیں سی کہتی پر اوہ جاندی سی کہ رضیہ توں جے جلیل
نال عشق نہیں تاں اوہ گھٹو گھٹ اوہنوں پسند ضرور کردی اے۔ اک وار جدوں رضیہ گھر دی
چھت اُتے بیٹھی نما رہی سی، اُپروں اوہ جا اڑی۔ اوہنے رضیہ توں دیکھ کے آکھیا ”مویئے!
تیرے اُتے تاں جوین پاٹ پیا اے.....“ تے فیر اوہنے کالج میگزین وچوں جلیل دا فوٹو دکھا دتا۔
ایس اُتے اوہنے شرما کے مونہ پھیر لیا پر مٹھے اُتے وٹ نہ پایا۔

گڈی انبالا دے شیٹن اُتے کھلوتی۔ اک وار فیر رولا پیا۔ ایس بھاجڑ وچ زینت نے رضیہ اُتے
نظر رکھی تاں جے کدھرے اوہ ایدھر اودھر نہ ہو جاوے۔ اچھاں توں اوہدا خاوند وی آ گیا۔
اوہنے چھیتی نال بچی خاوند دی جھولی دیندیاں دسیا کہ میری اک سہیلی گڈی توں لہتی اے، ذرا
اوہنوں ملاں گی۔

رضیہ وی لہتن لئی کھلوتی سی۔ زینت گڈی توں لہے کے پلیٹ فارم اُتے اوہنوں اڈیکن لگی۔
قُلی اوہدا سامان لے کے لہے۔ اوہنے بَرقع بے پرواہی نال سر اُتے پالیا سی۔ چرا کھلا ای سی۔
زینت اِکو رُکی اوہدے ساہنے جا کھلوتی۔ دوہاں دیاں نظراں ملیاں تے دُوبے ای پل رضیہ
اوہدے گلے نال ولھیٹی گئی۔ دوویں دُسن لگیاں..... اُف کتے چہاں مگروں ملیاں سن سیلیاں۔
زینت دے خاوند نے دُوروں ہیک نال آکھیا ”ویننگ روم وچ تُر جاؤ ناں“ اوتھے آرام نال گل
کرو۔“

اوہ دوویں گلّاں کردیاں کردیاں چھیتی چھیتی ویننگ روم وچ تُر گئیاں۔ زینت نے اوہدے ملن
دے چاء وچ اوہدی جستجو دی کتھا چھوہ دتی۔ جدوں شکوے تے شکایتاں ہو گئیاں تاں فیر دوہاں
نے اِک دُوبے دے حالات پچھنے شروع کر دتے۔ آہا دوویں کینیاں خُش سن۔
تھوڑی دیر مگروں زینت دے خاوند نے چاہ گھلوا دتی۔ اوہ دوویں باری لاگے کھلوتیاں سن۔
اوہناں نے چاہ دی تُرے وی اوہے تھان رکھ لئی۔ زینت ٹوسٹ اُتے مکھن لاندیاں ہویاں آکھن

گلی ”بھین رجو! تیرے ویاہ دی خبر سن کے دل توں بہت دکھ ہویا۔ آخر اصل گل کیہ سی؟“ رضیہ نے بڑے دیروے نال دسیا کہ جدوں اوہدے ابا جی کالج دی نوکری چھڈ کے کوٹنا وچ وپار کرن لگے تاں نا تجربا کاری پاروں اوہناں توں سخت گھاٹا ہو گیا۔ اوہدے موجودا خاوند دی ابا جی نال سلام دُعا ہے سی۔ میاں ہوراں کدھرے اوہنوں ویکھ لیا، بس ریشا تھلپی ہو گئے۔ ابا دی مالی حالت کمزور ویکھ کے لپنیاں خدمات پیش کیتیاں تے لہناں خدمات دے اعتراف وجوں اوہنوں اوہناں دی بیوی بننا پیا۔

زینت بڑے غور نال اوہدیاں گلاں سُندی رہی۔ اوہدا دل بڑا دکھی ہو رہیا سی۔ ایکی اوہ رضیہ سی جہڑی تک اُتے مکھی نہیں سی بیٹھن دیندی۔ جو چنگے توں چنگے نوجوان توں گنتی وچ نہیں سی لیاوندی۔ جو ہر مُنڈے وچ کوئی نہ کوئی عیب کڈھ کے اوہدا مذاق اُڈاندی سی۔ پر رضیہ دے چہرے اُتے فکریاں صحت دی خرابی دے آثار نہیں سن نظر آوندے پئے۔ اوہ پہلاں وانگ ای چلبلی تے خُش مزاج سی..... تھوڑی دیر توں اک ستارہاں اٹھارہاں ورہیاں دا بہت ای سوہنا تے بانکا مُنڈا ویننگ روم وچ داخل ہویا۔ گورا چٹا رنگ سی۔ اوہ اجسے شباب دا نمونا سی کہ بے اک واری نظر اوہدے اُتے جا پوے تاں انسان واسطے دُوبے پاسے ویکھتا ممکن نہیں سی۔ اوہدے جسم وچ غضب دی تازگی تے رسیلتا سی۔ اوہدیاں مسال بس پھٹ ای رہیاں سن۔ اوہنے سادا چپتے رنگ دے کپڑے پائے ہوئے سن۔ زینت تاں اوہدا موشہ ویکھدی ای رہ گئی۔ اوہ آوندیاں ای بولیا ”میاں ہوری کار وچ بیٹھے انتظار کر رہے نیں۔ میں سامان رکھوا دتا اے۔“

”مئے آوندی آں.....“ رضیہ نے آکھیا۔

نوجوان نے لپنیاں جاڈوکار اکھاں جھکا لیاں تے واپس ٹر گیا۔

زینت نے پچھیا ”ایہ مُنڈا کون سی؟“

رضیہ کجھ ڈول جھی گئی۔ دُوبے پل ای اوہ سنبھل گئی ”ایہ..... میرا..... ساڈا نوکر اے۔“

فیر اوہناں نے اک دُوبے دے پتے لکھ لئے۔ چھیتی توں چھیتی ملن دے وعدے ہوئے۔ رخصت ہون توں پہلاں زینت نے رضیہ دے دوویں ہتھ پھڑ لئے تے اوہدے چہرے ول ویکھن لگی۔

اوہ ایس چہرے توں کتی مانوس سی۔ جنہاں لوکاں نال انسان توں ولی محبت ہووے، اوہناں ویاں صورتاں ہمیش ای پیاریاں جا پدیاں نیں پر بے اوہ پیارا واقعی سوہنا ہووے تاں فیر..... ہن

رضیہ دے چہرے دا رنگ پہلاں نالوں وی نکھریا ہویا سی۔ آکھاں ہور وی بدست ہو گئیاں سن۔ ہونٹھاں توں شراب چھلکدی سی۔ اوہدے جسم تے شخصیت دی کشش پہلاں نالوں ودھ ہو گئی ہوئی سی۔

رضیہ نے پچھیا ”میرے دل اپنے غور نال کیوں ویکھ رہی ایں؟“
زینت اوہدے گل نال لگ گئی۔ اوہدے جسم دی چھوہ نے اوہدے اُتے نشا جہیا طاری کر

چھڑیا۔

”رضو! تینوں مطمئن ویکھ کے میں بہت ای خوش آں۔ میں بڑی فکرمند ساں۔ سچ جان جدوں

میں اپنی جان توں عزیز سہیلی دے بے جوڑ ویاہ دی خبر سُنی تاں.....“
جویں مال دولت نال صرف سوانی دا ای حُسن تے شاب خریدیا جاسکدا ہووے.....

کن رس

بعض لوکاں ٹوں گاؤں و جاؤں نال قدرتی لگاء ہوندا اے۔ آپ بھائیں بے سُرے ای کیوں نہ ہوں پر سُرلی اواز اُتے جان دیندے نیں۔ راگ اوہناں اُتے جادو دا اثر کردا اے۔ ہولی ہولی اوہ گاؤں و جاؤں دے اجھے عادی ہو جاندے نیں جویں کے ٹوں کوئی نشا لگ جاوے۔ دولت وند ہوئے تاں ساری عمر گویاں دی پرورش کردے رہے، نہیں تے اُستاداں دیاں بھتیاں سدھیاں کر کے ای اپنے ذوق دی تسکین کر لئی۔ اصل وچ لہناں لوکاں بھالے موسیقی رُوح دی غذا ہوندی اے۔ گاؤں و جاؤں والیاں دی اصطلاح وچ اجھے لوکاں ٹوں ”کن رسا“ کہا جاندا اے۔

فیاض ٹوں وی قدرت ولوں موسیقی دا اجھیا ای شوق عطا ہو یا سی، پر بد قسمتی نال اک تے اوہ پیدا ای غریب و شیعانویس دے گھر ہو یا۔ دُوبے اوہدا پو بڑا سخت تے نماز روزے دا پابند سی۔ پتا ایہ نکلیا کہ فیاض دا ایہ شوق بھتا نہ ودھیا۔ فیروی اوہنے بچپن توں لے کے جوانی تیکر جویں توں اپنے دل ٹوں موسیقی نال لائی رکھیا۔

جدوں سکول وچ پڑھدا سی تے کدی کدی اوہنوں وی حمد گاؤں ٹوں کہا جاندا سی۔ اوہ وی عجیب سا ہوندا سی۔ سویرے سویرے مُنڈے لایتاں بنھ کھلوتے نیں تے فیاض اوہناں دے ساکھنے کھلوتا حمد دا اک اک مصرعا گا رہیا اے چنٹوں سارے مُنڈے کورس دی شکل وچ دُہرانڈے جاندے نیں۔ قوالی تے محفل سماع وچ وی اوہ بچپن توں ای شرکت کرن لگیا سی۔ کیوں جے اوہدا پو جان دی اجازت دے دیندا سی ایس شرط نال کہ اوہ گوانڈھ وچ ای کدھرے ہوندی۔ کدی کدی اوہ اوہناں بارائیاں نال وی جاندا چنناں دے اگے اگے بینڈ و اجا و جداتے ڈھولی بھک پشک وردی تے شیر دی کھل پا کے طرحاں طرحاں دے کرتباں نال ڈھول و جاندا جو اوہنے گل وچ لکا رکھیا ہوندا سی۔ اوہ جو سڑک دی پٹری اُتے کسے ہنڈے دے تھلے گندی جہی چادر وچھا کے ہارمونیم کھول کے بچہ جاندا اے تے بیوی ڈھول گوڈے تھلے دب کے، گھونگھٹ دے اندروں کراری کوئل جہی اواز نال اللہن لگدی اے۔ اوہناں دا گانا وی فیاض بڑی محویت نال سُندا ہوندا سی۔ اجھے موقعیاں اُتے اوہدی اچھیا ہوندی سی کہ میں وی کوئی ستا جھیا ہارمونیم خرید لوں تے گھر وچ گاؤں دی مشق کریا کراں پر اوہ جاندا سی کہ پو دے جیوندیاں جی اوہدا ایہ ارمان کدی پورا نہیں ہو سکدا۔

پڑھیارتا سے اک واری جدوں اوہدا پو کے ضروری کم نال ڈوبے شہر گیا تے فیاض دا اک دوست اک رات اوہنوں تھیٹر دکھاون لئی لے گیا سی۔ ایہ پارسیاں دی کوئی مشہور کمپنی سی جہدے وچ نامی گرامی ایکٹرتے گویتے ملازم سن، کھیڈ وی اجیاسن کہ اوہدے وچ شروع توں لے کے اخیر تیکر گانا ای گانا سی۔ فیاض سارا ویلا بت بن کے سُندا رہیا تے فیورہیاں اوہنوں اپنے کناں وچ گائیاں دی گونج مٹائی دیندی رہی۔

فیاض نے سکول دی تعلیم مکائی تے پو نے غریبی دے باوجود اوہنوں کالج وچ داخلہ دوا دتا۔ اوہدا خیال سی کہ مُنڈا جنی تعلیم حاصل کرے گا اوہنی ای چنگی اوہنوں نوکری مل جاوے گی۔ کالج وچ فیاض نے اپنے آپ ٹوں بہتا ازاد محسوس کیتا۔ سبھ توں وڈی گل ایہ سی کہ پو ویاں نظراں توں اولھے ہو کے اوہنوں کالج دی ”بزم موسیقی“ وچ اپنے ذوق دی تسکین دا سامان نظر آون لگیا۔

پو دا دستور سی کہ رات ٹوں جدوں تیکر فیاض بستری اُتے لٹا نہ پئے جاندا اوہ آپ وی آرام نہ کردا تے فیور رات ٹوں اوہ دو اک واری اُٹھ کے پتر دے پلنگ دے کول ضرور جاندا۔ اک واری پچھلے پھر اوہنے فیاض ٹوں نیندر وچ بربڑاندیاں ہویاں سُنیا۔ اوہ اُٹھ کے پتر دے پلنگ دے کول گیا۔ فیاض دی زبان وچوں بے خبری وچ عجیب عجیب لفظ نکل رہے سن۔ وچ وچ اوہ کدی ٹھنڈیاں ساہواں بھرن لگ پیندا، کدی کرہن لگدا، پو بڑی حیرانی نال اوہدی ایہ حالت دیکھدا رہیا۔ ساری رات اوہ طرحاں طرحاں دے وہاں وچ گواچیا رہیا۔ اگلے ای دن اوہنے پتر لئی مناسب رشتا لبھنا شروع کر دتا تے فیور تھوڑے ای دنوں اک اپنے توں وی غریب گھردی پُر شکل روپ دی چنگی کڑی چن کے فیاض دا ویاہ اوہدے نال کر دتا تے انج پتر دی اوارگی دے امکانات دا بڑی حد تیکر مُکاء کر دتا۔

کالج وچ فیاض دا تیجا سال سی کہ لہجن چیت اوہدا پو چلانا کر گیا۔ ماں اوہدے توں اک ورھے پہلے ای سورگ واسی ہو چکی سی۔ ایس کر کے فیاض ہن ازاد سی پر ایہ ازادی اپنے نال کئی ذمے واریاں لے کے آئی سی۔ سبھ توں اہم مسئلا لہنی تے اصغری دی، جو اک بچی دی ماں بن چکی سی، گذر اوقات دا سی۔ کیوں جے پو اپنے پچھے نہ تے کوئی جائداد چھڈ کے مرا سی تے نہ ای کوئی رُپیا پیسا، ایس لئی ڈوبے دن ای اوہنے کالج دی تھاں دفترن دے رُخ کیتے تے نوکری دی بھال شروع کر دتی۔ اوہنوں لہنی بیوی تے بچی نال بڑا پریم سی، ایس لئی اوہناں دی خاطر اوہنے گھٹیا توں گھٹیا مزدوری نوں وی مندا نہ جانیاتے جویں تویں اوہناں دا ڈھڈ پالدا رہیا۔ آخر مہینیاں بدھی سڑکاں دی کھیہ چھاندیاں تے دفترن وچ دھکے کھان توں بعد اوہنوں آب کاری دے محکمے وچ اک کلرک دی تھاں عارضی طور اُتے مل گئی۔

اوسنے دن رات دی محنت تے لہنی قابلیت نال چھیتی ای اوس دفتر وچ اپنے لئی مستقل تھاں پیدا کر لئی۔ اوہدے بعد اوہنوں لہنی آمدنی ودھاون دی فکر ہوئی کیوں جے ڈوجی پچی دی پیدائش دے نال ای گھر دے خرچے ودھ گئے سن۔ ایس لئی اوہ دن ٹوں دفتر وچ کم کردا تے رات ٹوں گھراں وچ جا کے منڈیاں ٹوں پڑھاندا تے اینج بڑی مشکل نال گھر دا خرچا چلدا۔

اوس زمانے وچ اوہدا موسیقی دا ٹھرک فایلاں دے ڈھیر تے جمع خرچ دے اندر اجاں وچ گواچ کے خاب بن گیا سی۔ فیروی کسے رات پچھلے پھر دی چُپ وچ جے اوہ جاگ رہیا ہوندا تے کوئی ٹانگے والا سنان سڑک اُتے ٹانگا چلاندا ہویاں لہنی سُریلی تے کھڑکدی اواز وچ کوئی لوک گیت گاؤندا ہویا نکل جاندا تے اوہدے دل وچ ہوک جی اُٹھن لگدی۔

ہولی ہولی اوہدی حالت سنبھل گئی، ایتھوں تیکر کہ دس ورہیاں دے چہ وچ اوہ لہنی قابلیت، محنت تے خُش اخلاقی پاروں اوسے دفتر وچ ہیڈ کلرک بن گیا۔ سبھ افسر اوہدے کم توں بہت خُش سن تے اوہ وی لہنی حالت اُتے مطمئن سی۔ اوہنوں جو تخواہ ملدی، اوہ اوہدے اپنے تے بیوی بچیاں دے گزارے لئی کافی سی۔ ہُن اوہنوں دوجیاں دے بچیاں ٹوں اوہناں دے گھراں وچ جا کے پڑھان دی وی کوئی لوڑ نہیں سی رہی۔

جدوں دی اوہنوں ہیڈ کلرکی ملی سی، اوہدا کم خاصا ودھ گیا سی۔ اوہدا معمول سی کہ جدوں سبھ لوک دفتروں چلے جاندا تے اوہ اکلاپے وچ اپنے ماتحت کلرکاں دے کم دی جانچ تے حساباں دی پڑتال کردا۔ ایس طرحاں اوہنوں دفتر وچ دو ڈھائی گھنٹے بستے تاں لنگھلے پیندے سن پر اوہدا من پرچاوا ہو جاندا۔ اوہ رات توں پہلاں بہت گھٹ ای دفتروں لکھیا ہوتا اے۔ دفتروں نکل کے اوہ اوس باغ دا راہ پھڑا جو کندھ دے نال نال شہر دے آلے دوالے چلی گئی سی۔ اوہدا گھر شہر دے اندر اک تنگ تے گنجان اباد محلے وچ سی۔ باغ توں ہو کے گھر پہنچن وچ اوہنوں اک ادھ میل واڈھو رُٹا پیندا، فیروی اوہ اوہنوں شہر دے شور بھریاں بازاراں تے تنگ گلیاں والے رستیاں نالوں چنگا لگدا سی۔

اوہ باغ دی کھلی سڑک اُتے جمدے اُتے لال بگری وچھی ہوئی سی تے جمدے اُتے ہر قسم دی گڈی چلنا منع سی، مزے مزے نال بچر پندا خاصی دیر نال گھر پہنچدا۔ ایس ہوا خوری نال اوہدے دن بھر دے تھکے ہوئے دماغ ٹوں سکون حاصل ہوندا تے جس ویلے اوہ گھر پہنچدا، خاصا تازا دم ہوندا۔ اوہدے بیوی بچے ملازمت دے شروع دے زمانے توں ای اوہدے دیر نال گھر پہنچن دے عادی ہو چکے سن۔

اک وار ہفتے دی اک شام ٹوں اوہ معمول توں وی کجھ بہتا ای دیر نال دفتروں لکھیا۔ ایہ گلابی سردیاں دے دن سن۔ بقل چھائے ہوئے سن تے اکا دکا کئی وی اوہدے منوہ اُتے پیندی پئی

سی۔ اوہ عادت موجب باغ دی سڑک اُتے ٹھنڈا ہویا اُٹیا جا رہیا سی۔ سڑک دے کنڈھے کنڈھے تھوڑی وتھ اُتے بجلی دے کھنبے لگے ہوئے سن، چنناں دی روشنی دی لاین سڑک دے نال نال موڑ کھانڈی ہوئی ڈوروں بڑی سوہنی لگ رہی سی۔

فیاض لہنی دُھن وچ مست اُردا جا رہیا سی کہ لہجن چیت اوہدے کن وچ کے ساز دے وچن دی ہولی ہولی اواز پینی شروع ہوئی۔ اوہ جیوں جیوں اگے ودھدا گیا، اواز اگھڑدی لگی گئی۔ اخیر جدوں اوہ نیڑے اڑیا تاں بجلی دے بلب دے چانن وچ دیکھیا کہ سڑک لاگے ای باغ دی مکرے اک درخت دے تھلے کوئی بندا فقیراں جے کپڑے پا کے سرکاری بیچ اُتے پیراں بھار بیٹھا اک وڈا جیہا ساز و جا رہیا اے۔

ایس موسیقی وچ اتناں دی سک سی۔ گیت سی کہ بے اختیار دل وچ اُردا جاندا سی۔ رات دی چُپ چان وچ اک اک سُر وکھرا مٹیا جا رہیا سی۔ فیاض دے قدم اپنے آپ رُک گئے تے اوہ سازندے اُتے نظراں جما کے اک محبت دے عالم وچ موسیقی سُنن لگا۔ سازندا اکھاں بند کر کے ایس گل توں بے خبر کہ کوئی اوہدے فن اُتے دھیان دے رہیا اے یاں نہیں، بڑی نیچھ نال ساز و جا رہیا سی۔ اوہدیاں اُگلیاں تھکن دا ناں ای نہیں سن لے رہیاں۔ اوہ کدی ایس تار اُتے دوڑیاں، کدی اوس تار اُتے..... ڈوبے ہتھ نال اوہ تاراں تے مار لا رہیا سی، اپنی تیزی نال کہ فضا وچ اک مسلسل ارتعاش دی کیفیت پیدا ہو رہی سی۔ عجب سا بچتا ہویا سی۔

فیاض دے دل دماغ اُتے ایس موسیقی دا سبھ اجیہا اثر پیدا ہویا کہ پہلاں تے اوہدا ساہ تیز تیز چلن لگیا فیر ہولی ہولی اعصاب ڈھلے پینے شروع ہوئے تے کمزوری جی محسوس ہون لگی، فیر اک اتھرو اوہدی اکھ توں بے اختیار تھک پیا۔

فیاض دی زندگی دے پچھلے دس یارھاں ورھے اجے سدھے سادے لنگھے سن کہ اوہناں وچ موسیقی یاں کے ہور کومل فن دا کوئی دخل نہیں رہیا سی، اوہنے اپنی زندگی دا مقصد صرف عزت دی روزی کمانا تے بچیاں دی پرورش کرنا متھ لیا سی تے اوہ ایہ فرض بڑی خوشی نال انجام دے رہیا سی تے جے اوہدی زندگی وچ کسے شے دی گھاٹ رہ جانڈی سی تاں اصغری نال اوہدی والہانا محبت اوس گھاٹ ٹوں پورا کر دیندی سی۔ پر ہن ایس موسیقی ٹوں سُن کے اوہنوں اینج جاپیا جو ایں اوہدے دل دے اندر کوئی سٹی ہوئی چیز جاگ پئی ہووے۔

سبھ دیر دے بعد سازندے نے ساز و جانا بند کر دتا۔ اوہدے نال ای فیاض ٹوں اینج لگیا جو ایں جہڑے جادو نے اوہنوں اپنے اثر وچ لیا ہویا سی، اوہ ٹٹ گیا اے تے ہن اوہ چاہوے تے جا سکدا اے۔ پر ایسے وچ ای سازندے نے اکھاں کھول دتیاں تے پہلی وار سڑک اُتے اپنے کھلے

سنہار ٹوں ویکھیا۔ فیر ایس خیال نال کہ اوہ کدھرے چلا نہ جاوے، اوہنے جلدی نال اواز لائی
 ”باڈ جی دی خیر ہووے۔ مل جائے کوئی دھیلی پولی فقیر ٹوں نشے پانی لئی۔“

فیاض دے پیر رُک گئے۔ اوہنے جیب وچ ہتھ پایا، جمدے وچ اتفاق نال ایس ویلے صرف
 اک دوانی ای سی، اجے کمال والے ٹوں اینا حقیر نذرانا پیش کردیاں اوہنوں بڑی شرمندگی محسوس
 ہوئی۔ اخیر اوہنے سازندے ول ودھدیاں ہویاں ہمت کر کے کہا ”استاد ایس ویلے تے ایی قبول
 کرو، ہاں بے کھانا کھانا ہووے تے میرے نال چلو۔ میرا گھرا تھوں نیڑے ای اے۔“
 سازندا کجھ دیر لئی رُکیا۔ ساز و جانڈے و جانڈے اوہ یقینن تھک وی گیا سی تے اوہنوں جھکھ وی
 لگی ہوئی سی۔ اجے حال بے گھر دا پکا پکایا گرم گرم کھانا لبھ جاوے تے کیہ ماڑا سی۔
 ”چلنا واں باڈ جی، اللہ تیری خیر کرے۔“

تے اوہ ساز کجھ وچ دبا کے گنڈھ سانجھ کے بیچ توں اٹھ کھلوتا تے فیاض دے نال نال ٹرن
 لگیا۔ اوہ لے تے قد دا پتلا بندھا سی۔ بڈھی عمر، سر اُتے لی جھی تُرکی ٹوپی جو بہت میلی ہو گئی سی تے
 جہدا پھندا ٹاٹ چکیا سی۔ لے تے چھتے چنناں وچ گھاء دے تیلے پھسے ہوئے سن۔ کرڑگی داڑھی
 جو کینیاں دناں توں متائی نہیں سی گئی۔ اکھاں لال جو یں دکھنے آئیاں ہوں، اوہناں وچوں پانی وگدا
 پیا سی۔ اوہدا لباس جو کُرتے پاجامے تے کالی واسکٹ تے اُتے ادھارت سی، بہت پرانا نئے گندا
 سی۔ پیراں وچ ٹٹے بوٹ جو اوہدے پیراں دے ناپ توں وڈے سن تے اوہناں ٹوں جتی وانگ
 گھیٹ کے رُتا پیندا سی۔ پٹھ اُتے تھوڑا جھیا کب، جو شاید جھک کے ساز و جان دی و جھانال پیدا
 ہو گیا سی۔

”ایہ و اجا جھڑا ٹوں و جانا ایس ایہنوں کیہ کھندے نیں؟“ فیاض نے رُریاں رُریاں پچھیا۔

”ایہنوں سرود کھندے نیں۔ تیری خیر ہووے باڈ۔“

”سرود؟“

”آہو، سرود۔“

”بڑا کمال دا و جانا ایس ٹوں اُستاد۔“

”بس جی کمال تے بس اللہ دی ذات ٹوں حاصل اے باڈ۔“

”میں اج تیکر اینا چنگا ساز و جانڈیاں کسے ٹوں نہیں مَنیا۔“

”کرم اے کلیر والے بابے دا۔ میں کس لائق آں باؤ جی۔“

”میںوں تے اج تیکر پتا ای نہیں سی کہ موسیقی اپنی من کھویں وی ہوندی اے۔“

”کیہ پچھدے او جی، اک واری ایہدی چینگ لگ جاوے تے فیر عمر بھر چھٹکارا مشکل ہوندا

اے۔ میںوں ای ویکھو، فقیراں توں مندا حال اے، کبھوت جی دا جنجال ہو گیا اے۔“

”کدوں توں ایہ ساز و جا رہیا ایں اُستاد؟“

”کوئی چالھی ورہیاں دا ریاض اے ہاؤ جی۔ پیو نے چھوٹا جیسا بنوا کے دتا سی کھینڈن توں۔ کیوں کہ میں اوہناں دا سرود و جاوون لئی بہت مچلدا ہوندا ساں۔ بس میں اپنے کھڈوے نال کھیڈا رہندا ساں تے اپنے ولوں کدی توں ٹال وی کر لیا کردا ساں۔“

”اک دن کیہ ہویا“ اللہ تیری خیر کرے ہاؤ جی“ کہ سویرے ای سویرے اُستاد دلدار خاں مرحوم اتا جی توں ملن گھر آئے۔ اُستاد دلدار خاں مرحوم دی سرود دی ساری خدائی وچ ڈھم سی‘ پر اللہ بخشے و چاریاں دے اُلٹے ہتھ دے گٹ اُتے چکی دا پڑ ڈگ پیا سی تے ہتھ عیبی ہو گیا سی۔ آپ و جاوون توں معذور ہو گئے سن‘ بس سکھاندے ہوندے سن‘ اوہ وی رجواڑیاں وچ۔ اہتے نال اوہناں دا بڑا یارانا سی۔

”ہاں تے ہاؤ جی اوہ دوویں برآمدے وچ منجی اُتے بیٹھے تھا پئی رہے سن‘ مزے مزے دیاں گلّاں ہو رہیاں سن تے میں اوہناں توں ذرا ہٹ کے زمین اُتے اپنے کھڈوے نال کھیڈ رہیا ساں۔ لجن چیت دلدار خاں اہتے دی گل کٹ کے چپک اُٹھے :

’اوئے ذرا شیں‘ ایہ مُنڈا کیہ و جا رہیا اے“

”لو ہاؤ جی! مولا تماڑی خیر رکھے‘ دوہاں لے سنیا تے میں گن کری دی گت و جا رہیا ساں۔ اہتے نے قرآن پاک چُک لیا کہ میں مُنڈے توں دسیا ہووے تے ایہدی مار پوے۔ سگوں میں تے ایہدے ساز دے کدی تار وی ملا کے نہیں دتے۔ ایہدے اُتے استاد دلدار خاں مرحوم اہتے نوں کہن لگے‘ یار ایہ مُنڈا توں مینوں دے دے۔ دیکھ میرا ہتھ عیبی ہو گیا اے‘ دل وچ بڑیاں حسرتاں رہ گئیاں نیں۔ ہُن میری تھاں ایہ مُنڈا دنیا توں دے گا کہ دلدار خاں کیہ چیز سی۔“

”لو ہاؤ جی! مولا تماڑی خیر کرے۔ بڑی حیل حجت ہوئی‘ اخیر اتا من گیا کیوں کہ میرے توں وڈے دو پتر ہو رہے سن اوہناں دے۔ اُستاد مینوں اپنے نال لے آئے۔ بس اوس دن توں میں اوہناں دی خدمت وچ رہن چل۔ اُنھے دی آگ بھردے بھردے پوٹے سڑ گئے۔ اج جو چار بندیاں وچ میری واہ واہ ہوندی اے استاد دلدار خاں دی جھتیاں دا صدقا اے ہاؤ جی۔“

فیاض نے بڑی دلچسپی نال ایہ قصا سنیا۔ جدوں ختم ہویا تے دوویں سبھ دیر لئی چُپ چاپ رُردے

رہے۔

”تیرا کیہ ناں اے ہاؤ جی؟“ لجن چیت سرودے نے سوال کیتا۔

”مینوں فیاض کہندے نیں۔“

”طبیعت دے وی ماشاء اللہ فیاض او۔ اسم باسمی‘ ہو کر کیہ کم کر دے او ہاؤ جی؟“

”میں اک دفتر وچ ملازم آں۔“

”تھا کہی ملدی اے تمانوں باؤ جی؟“
 ”بہتی نہیں‘ پر شکر اے گزارا ہو جاندا اے۔“

”فیروی کتی؟“

”ایہی کوئی ڈیڈھ سو۔“

”تے ماشاء اللہ بچے کتے نیں تہاڈے؟“

”وو۔“

”مٹڈے یاں کڑیاں؟“

”کڑیاں۔“

ایہ سن کے سرودیے دی زبان وچوں اک مہمل جہیا فقرا لکھیا، فیرا وہ کہن لگا ”خیر جیوندیاں رہن۔ اللہ دی دین اے۔ ہور باؤ جی.....؟“

فیاض اوہدے تابڑ توڑ سوالاں دا جواب دیندیاں دیندیاں تنگ آ گیا۔ اوہنے اوہدے سلسلے ٹوں روکن لئی آپ ایہی حربا استعمال کرن دا سوچیا تے آپ اوہدے کولوں سوال کسے شروع کر دتے۔ اوہنوں پتا لگا سرودیے دا ناں حیدری خاں اے۔ اوہ پیارے خاں دا چھوٹا بھرا اے جو کسے مہاراجا دے دربار وچ ”پان سو“ رُپے دا ملازم اے۔ اک وڈا بھرا ہور سی، اوہ وی کسے رجواڑے وچ ملازم سی پر کسے نے دشمنی نال اوہنوں زہر دے کے مار دتا۔ لہنی بد مزاجی دی وجھا پاروں اوہدی اپنے گھر وچ کسے نال نہیں بندی۔ اوہ کسے دا دبتل ہو کسے نہیں رہ سکدا۔ اوہدی طبیعت وچ ازادی تے فقیری اے۔ ایہی وجھا اے کہ اوہدا گھر گھاٹ اے نہ جو رو جاتا۔

جس ویلے اوہ دوویں باغ وچوں نکل کے کندھ دی اک گلی وچوں شہر دے اندر داخل ہوئے تے رات دے کوئی دس بجے دا ٹائم ہووے گا۔ فیاض، حیدری خاں دے اگے اگے رُدا، راہ دکھاندا دو تین گلیاں وچوں لنگھ کے اخیر اوہنوں اپنے چبارے دے تھلے لے آیا۔

”استاد ٹوں ذرا ایچھے گلی وچ ٹھہر“ اوہنے کہا ”میں اُتے جا کے پردا کرا دیواں۔“

”بہتی دیر نہ لانا باؤ جی! اللہ تہاڈی خیر رکھے۔“

فیاض پوڑھیاں چڑھ کے مکان وچ اپڑیا۔ اوہدیاں دھیاں تے سوں گتیاں سن پر اصغری عادت موجب اوہدی راہ دیکھ رہی سی۔ فیاض نے مختصر الفاظ وچ اوہنوں حیدری خاں نال ملن تے اپنے نال لیاون دا حال سنایا تے کہا کہ چھیتی کھانا گرم کر لیا۔ فیرا وہ لائین لے کے تھلے گیا تے حیدری خاں ٹوں اُتے بیٹھک وچ لے آیا۔ اوس گھر وچ باورچی خانے توں دکھ دو کمرے سن۔ اک وڈا جمدے وچ اوہ، اوہدی بیوی تے دھیاں سوندیاں سن۔ ڈو جا کجھ نکا جو پوڑھیاں چڑھیاں ای ساہنے پیندا تے بیٹھک دا کم دیندا سی۔ اوہدے وچ اک پُرانی دری وچھی سی۔ اک چھوٹی جہی

میز، دو کرسیاں تے کتاباں دی اک الماری سی۔

حیدری خاں نے سرود ٹوں بڑی احتیاط نال کمرے دے اک کونے وچ رکھ دتا۔ آپ دری اُتے بہ گیا تے گردن گھما گھما کے گھر دا جابزا لین لگا۔

”کیہ کرایا دیندے او باڈو جی ایہدا؟“ اوہنے فیر سوالاں دا سلسلا جوڑیاں ہویاں کیا۔
”پندرہاں رُپے۔“

”اوہ! اپنے جے مکان دے پندرہاں رُپے۔ بڑا کرایا دیندے او تئیں باڈو جی۔ بجلی وی تے نہیں ایہدے وچ۔“

اوہدیاں چھیاں اکھاں پٹل دے اوس پرانے لیمپ اُتے جمیاں ہوئیاں سن جو میز تے رکھیا ہویا سی تے جمدی چئی کجھ کجھ دُھواں دے رہی سی۔

”آہو استاد، کرایا تے کجھ بہتا ای اے“ فیاض نے کیا ”پر میں کیہ کراں، مدت توں ایہتے ای رہندا آں۔ ایس محلے وچ دل لگ گیا اے۔“

اک پل چُپ رہی فیر حیدری کسن لگا ”لو ہن باڈو جی چھیتی نال کھانا لے آؤ“ رب تہاڈی خیر رکھے۔“

کجھ منٹ بعد اوہدے ساہنے دری اُتے اک چھوٹا جھیا دسترخوان وچھا کے کھانا لا دتا گیا۔ کھانا تے معمولی سی پر پکاون والی نے اجے بچ نال پکایا سی کہ حیدری خاں انگلاں چٹن لگیا۔

”واہوا ڈھڈ بھر کے کھا اُستاد۔“ تے ایہ نگہ کے فیاض نے اپنے جتے دا سالن وی جو اوہ اندروں لیا یا سی، اوہدے ساہنے رکھ دتا۔ حیدری خاں دے سرود دا اہجے تیکر اوہدے دل و دماغ

اُتے اجہیا اثر سی کہ اوہنوں کھاون دی ذرا خواہش نہیں سی۔
”بس بس باڈو جی“ حیدری خاں نے کیا ”فقیر دا تے بس دو بُرکیاں وچ ای ڈھڈ بھر جاندا اے۔

لے ہن بس چاہ پیا دیو۔ اللہ تہاڈے خیر رکھے۔“

”چاہ ہن آوندی اے۔ میں پتیلی چلتے اُتے رکھوا دتی اے۔“

بھانڈے ہٹا دتے گئے تے فیاض، حیدری خاں دے کول ای دری اُتے بہ گیا تے بڑیاں اشتیاق بھریاں نظراں نال سرود ٹوں دیکھن لگا۔ حیدری خاں اوہدے اشتیاق ٹوں تاڑ گیا۔ اوہ

کونے توں اپنا ساز چُک لیا یا تے فیاض ول ودھا کے کسن لگا ”لو شوق نال دیکھ لوو باڈو جی۔ اجہیا ساز وی تئیں گھٹ ای دیکھیا ہووے گا۔ ایہ میرے اُستاد ولد دار خاں مرحوم (کن دی لو ٹوں ہتھ

لاکے) دی نشانی اے۔ کئی سرودیاں نے سینکڑے رُپیاں دا لالچ دے کے میرے کولوں ایہ سرود خریدنا چاہیا پر میں اوہناں دے رُپے اُتے لت ماری، میری تے جان اے ایہدے وچ باڈو جی۔

جویں پریاں دی کہانی وچ جن دی جان توتے وچ سی، مینوں کوئی لکھ رُپیا دیوے تدوی میں ایس

سرود ٹوں اپنے کولوں جدا نہ کراں۔“

فیاض نے سرود ٹوں لہنی جھولی وچ رکھ لیا۔ اچھاتے ایہی اوہ طلسمی ساز اے جمدے وچوں اجے ملکوٹی سُر نکلدے نیں۔ اوہ بڑے غور نال اوہنوں دیکھن لگا۔ اوہدی عجیب جہی بناوٹ اوہدیاں درجناں کھوٹیاں، اوہدا وڈا جہیا ڈھانچا جمدے تے کھل منڈھی ہوئی، اوہدی سنگ دی بنی ہوئی گھوڑی، جمدے اُتے سارے تار نکلے ہوئے سن، گل کیہ ہر چیز اوہدے لئی عجوباسی۔

”ایہنوں وجاندے کس طرحاں نیں بھلا؟“ فیاض نے بے اختیار پُچھ لیا۔

”لے میں تینوں دسدا واں باڈو جی“ حیدری خاں نے کیا ”پہلاں اینج چوکڑی مار کے بہہ جاؤ جویں میں بیٹھا واں تے سرود ٹوں اینج اپنے اگے رکھ لوو۔ ایہ لو جو ایہنوں بچے ہتھ دیاں اُنکلاں وچ اینج پھڑ لوو تے ایس طرحاں تار اُتے مار لاوو۔“

فیاض نے اینج ای کیتا۔ اک کمزور جہی اواز نکلی۔

”فیر مار لاؤ۔“

ایس واری اواز کجھ بہتری۔

”شہاباش“ بس اینج ای ماراں لاندے رہوو۔ لو ہن کھبا ہتھ سرود دے تھلیوں کڈھ لو۔ اینج ہن پہلی اُنکل نال اینج ایس تار ٹوں دباؤ تے اپنے بچے ہتھ نال مار لاؤ۔ دیکھیا اک نویں اواز پیدا ہوئی۔“

سبق ایسے تیکر ای پہنچیا سی کہ دو بچے کمرے وچوں کُنڈی کھڑکان دی اواز آئی۔

”خاں صاحب ذرا سرود ٹوں پھڑتا“ میں چاہ لے آواں۔“

چاہ پین دے بعد موسیقی دی تعلیم فیر شروع ہو گئی۔ حیدری خاں نے فیاض ٹوں کھرج، رکھب، گندھارا تے مدھم ایہ چار سُر سرود اُتے کڈھوائے۔ اوس سے فیاض دی ایہ کیفیت سی کہ شوق نال اوہدا بند بند کتب رہیا سی۔ اوہنوں یقین ای نہیں آ رہیا کہ ایہ سُر میرے ہتھوں نکل رہے نیں۔ ایس سرود نوازی دی دُھن وچ اوہنوں وی دھیان نہ رہیا کہ رات تیزی نال لگھ رہی سی۔ آخر ڈوبے کمرے وچوں فیر کُنڈی کھڑکن دی اواز آئی۔ فیاض نہ چاہندیاں ہویاں اُٹھ کے اندر گیا تے اصغری نے کیا ”شہاباش اے تماڈے اُتے۔ بارھاں وچ گئے نیں۔ پر تہاڈی تن تن ختم نہ ہوئی۔ ہن سون دی دیو گے کسے ٹوں۔ شریفاں دا مھلا اے۔ لوک کیہ کہن گے آخر۔“

”ٹوں صحیح کہنی ایں۔ بس ہن میں ختم کرن لگا واں۔“

اوہ بیٹھک وچ آیا تے حیدری خاں ٹوں گودڑی لے کے فرش اُتے لسیاں پیا دیکھیا۔ سرود ٹوں اوہنے فیر کونے وچ رکھ دتا سی، امیدے نال فیاض ٹوں مایوسی ہوئی۔

”باؤ جی!“ حیدری خاں نے گودڑی دے اندروں کہا ”رات بہت لگھ گئی اے۔ میں سوچیا کہ ہن کتھے جاواں گا“ ایتھے ای پیا رہنا واں۔ سویر ہوندیاں ای چلا جاواں گا۔ تماڑی خیر ہووے۔ ذرا لیمپ دی بٹی نیویں کر دینا پر بجھانا نہیں۔“

”چنگا“ فیاض نے کیا تے اوہ لیمپ دی بٹی نیویں کر کے اپنے کمرے وچ چلا گیا۔ اگلے دن سویرے اچے سورج وی نہیں سی لکھیا کہ فیاض بسترے توں اٹھ کے بیٹھک وچ آ گیا۔ اوس ویلے سردی وی واہوا سی۔ حیدری خاں لہنی گودڑی وچ گنڈھری بنیا بے خبر سوں رہیا سی پر فیاض ٹوں جویں سردی دے وادھے گھاٹے دا کجھ احساس ای نہیں سی۔ اوہ سرود چک کے فرش اُتے پجراں بھار بہ گیا تے ہولی ہولی اوہناں ای چاراں سُراں ٹوں وجاوں لگا جو حیدری خاں نے راتیں اوہنوں سکھائے سن۔ سرود دی اواز سن کے گنڈھری وچ حرکت ہوئی۔ حیدری خاں نے گنڈھری وچوں سُر کڈھیا، فیاض دی صورت دیکھی، اک ہلکی جی مسکان اوہدے مُکے بُلھاں اُتے ظاہر ہوئی تے اوہنے سر فریر گودڑی دے اندر کر لیا۔

فیاض بڑے غور نال سرود اُتے مشق کردا رہیا۔ فیر ایس کم وچ اوہنوں اجیہا سکون حاصل ہو رہیا سی کہ زندگی وچ پہلے کدی وی نہیں سی ہویا۔ جدوں اوہنوں سرود وجاندے واہوا دیر ہو گئی تے اوہدیاں دوویں دھیاں نجمہ تے سلیمہ وی اوہدے کول آ کے بہ گئیاں۔ دوہاں نے سرتے کنناں ٹوں اُونی رنگ دار گلوبنداں نال ڈھکیا ہویا سی۔ نجمہ دی عمر یارھاں ورھے سی تے سلیمہ دی نوں ورھے۔ دوویں بڑیاں پیاریاں بچیاں سن۔ اوہ اک معصومانا ادا نال جمدے وچ حیرت دے نال نال طنز دا عنصر وی شامل سی، پو ٹوں ایہ وڈا جیہا عجیب و غریب ساز وجاندے دیکھن لگیاں۔ ہاسا اوہناں دے بُلھاں اُتے آ آ کے رُک جاندا ”میں کیا اج دفتر نہیں جاتا؟“ اصغری نے پردے دے پچھتوں کہا۔

”اتوار اے بی، اج اتوار اے۔“

ایہ کہہ کے فیاض فیر سرود وجاوں وچ مصروف ہو گیا۔ اصغری نے حیدری خاں ٹوں گودڑی وچ موٹہ لگا کے بے خبر سوندیاں دیکھیا تے ڈپٹا سانجھدیاں ہویاں بیٹھک وچ آ گئی تے فیاض دے کن دے نیڑے موٹہ لیا کے کہن لگی ”ایہ کدوں دفع ہووے گا؟“

”خدا دے واسطے چپ رہ، کدھرے سن نہ لوے۔ بڑا کمال والا بندہ اے۔“

”میںوں کیہ ہووے گا۔ میں پچھ رہی آں، جائے گا کدوں ایہ؟“

”بس ناشتا کروا کے بھیج دیاں گے۔ ٹوں ایتھوں چلی جا۔ کدھرے اٹھ نہ ہووے۔“

کوئی دس بجے دے نیڑے حیدری خاں اُباسیاں لیندا، لہنیاں کالیاں کالیاں اُنکلاں ٹوں چنناں دے نہوں ودھے ہوئے سن تے اوہناں وچ میل بھریا سی، کڑا کے کڈھدا ہویا اٹھ کے بہ گیا۔

فیاض اہجے تیکر سرود و جاون وچ مصروف سی۔ ایس تین چار گھنٹے دے ریاض نال اوہنوں چاراں سٹراں دی خوب مشق ہو گئی سی۔ سُر روانی تے زور نال نکلن لگے سن۔ حیدری خاں ٹوں فیاض دے ایس انسماک اُتے حیرانی ہوئی۔

”لو باؤ جی! ہن تیس گنڈھا بھوان دی فکر کرو۔ تیس تے کمال ای کردتا اے۔ تیس تے وچ وچ وچ لگے او۔ مینوں ہن تیکر جو شاگرد ملیا کم بخت کوڑھا ای ملیا۔ تماڑے جہیا ذہن شاگرد ہووے تے تبتاں مہینیاں وچ ای اُستاد نہ بنا دیواں تے میریاں مچھاں لہوا دیتا۔ پر ایہ سُن رکھو میاں، میری ٹیوشن فیس سو رُپیا مہینا اے، سو رُپیا مہینا“ ایہ کہہ کے اوہ ہن لگا ”اک گل اے باؤ جی۔ ماشاء اللہ تماڑے قد کاٹھ تے ساز سجد وی خوب اے۔ شیر دے بچے لگدے او شیر دے بچے۔“

ناشتا ہو گیا پر حیدری خاں دے جاون دے کوئی آثار دکھائی نہ دتے۔ ایہدے اُتے اصغری نے ڈوبے کمرے وچوں فیر کُنڈی کھڑکائی۔ فیاض اُٹھ کے اندر گیا۔

”میں کیا اج سودا نہیں لیا نا؟ تمانوں تے گاؤن و جاون وچ کھان پین وی ہوش ای نہیں رہی، پر بچیاں ٹوں تے ٹھکھتا نہ مارو۔“

”اوہو، میں تے بھل ای گیا ساں۔ لے میں ہن بازار جانا واں۔“

جس ویلے فیاض کپڑے بدل کے بیٹھک وچ گیا تے حیدری خاں وی سر اُتے لہنی بے پھندے دی گندی ٹوپی رکھ کے سرود کچھ وچ دبا کے، گودڑی سانہ کے جان ٹوں تیار کھلوتا سی۔

فیاض دا مونہ لک جہیا گیا۔

”کیوں اُستاد کتھے چلے او؟“

”ذرا جا کے نشا پانی کراں گا۔“ حیدری خاں نے اُباسی لیندیاں کیا ”اک رُپیا ہووے تے دوواؤ۔“

فیاض فورن اندر جا کے رُپیا لے آیا۔

”خیر ہووے باؤ جی دی“ اوہنے رُپیا واسک دی جیب وچ پاندیاں ہویاں کیا۔ ”شاید شام ٹوں فیر آوتا ہووے۔“

اوہنے اک ہور اُباسی لئی۔ واقعی اوہدا نشاٹ رہیا سی۔ اوہ بوہے ول رُپیا۔ جدوں تیکر اوہ پوڑھیاں توں لٹھ نہ گیا فیاض برابر بوہے وچ کھلوتا اوہنوں جھانکدا رہیا۔ اوہدے جاون توں بعد فیاض ٹوں لہن چیت اک بے چینی جہی محسوس ہوون لگی۔ کاش حیدری خاں اپنا سرود ایہتے ای چھڑ جاندا تے اوہ اج چھٹی دے دن خوب خوب مشقاں کردا رہندا۔ اوہ گواچیا جہیا منجی اُتے لتا پے گیا۔ رات توں اوہدے اُتے اک مسلسل بے چینی دی کیفیت طاری سی۔ اوہنوں نیندر وی

چنگی طرحاں نہیں آئی سی۔ اصغری نے اوہدی اُداسی ٹوں تاڑ کے کیا :
 ”ایہ لجن چیت کیو جیہا شوق لگ گیا اے تمانوں۔ ڈوم ڈھاڑی بنو گے؟ تے ایہ مویا فقیر۔“
 فیاض نے اوہدی گل کٹ کے کیا ”جنٹوں ٹوں فقیر آکھ رہی ایں‘ ملک وچ جواب نہیں
 ایہدا۔“

”بھادیں نہ ہووے، کھساں ٹوں کھاوے۔ مینوں تے ایہ ڈر اے کہ نامراد نے گھر دیکھ لیا
 اے۔ ہن روز ای آدھمکیا کرے گا۔“
 ”کاش اینج ای ہووے۔“

”تے کیہ ساز و جانا سکھو گے ٹیسیں؟“
 ”کاش میں اوہنوں سو رپیا ٹیوشن فیس دے سکدا۔“
 اصغری دا موٹہ کھلے دا کھلا رہ گیا۔

سودا آیا۔ کھانا پکیا، میاں بیوی تے کڑیاں کھان بیٹھیاں پر فیاض نے دو چار بڑکیاں دے بعد ای
 ہتھ کھچ لیا۔ اصغری نے ایہ حال دیکھیا تے اوہنوں سچ سچ چٹا ہون لگی۔ پچھلے کجھ گھنٹیاں وچ اوہ
 اوہنوں بہت بدلیا ہویا دیکھ رہی سی۔ اوہ نہ تے اوہدے دل محبت بھریاں نظراں نال دیکھدا، نہ
 اوہدی گل غور نال سُندا تے نہ ڈھنگ دا جواب دیندا۔ کڑیاں دل وی اوہدی کجھ توجانہ جاپدی۔
 دن ڈھل گیا، شام ہو گئی، دیوے تل گئے پر حیدری خاں نہ آیا۔ فیاض وار وار پوڑھیاں دل
 جھانکدا۔ فیر آ کے بسترے اُتے لتا پئے جاندا۔ فیر اُٹھ بہندا۔ اوہدی بے چینی ودھدی جا رہی سی۔
 اخیر اٹھ وچ دے نیڑے پوڑھیاں وچ کسے دے کھٹکن دی اواز سنائی دتی۔ ایہ حیدری خاں ای
 سی۔ اوہ جھوم رہیا سی۔ اوہدیاں اکھاں کچھلی رات توں بہتیاں لال ہو رہیاں سن۔ اوہدے حواس
 صحیح نہیں سن۔ معلوم ہوندا سی کہ اج اوہنے کجھ بھتا ای نشا کیتا ہویا سی۔ سرود ٹوں دیکھ کے
 فیاض دیاں اکھاں چمک اُٹھیاں۔

”لے میاں آگئے اسیں۔ ٹوں وی کیہ یاد کریں گا۔“ ایہ کہہ کے اوہ چونکڑی مار کے فرش اُتے
 بیہ گیا۔

”فیاض، ذرا ٹوٹہ ٹوں کہہ کے چاہ تے بنوا لیا۔ بس چاہ ای کافی اے۔ میں کھانا نہیں کھاوان
 گا۔“

فیر پتا نہیں کیہ ترنگ اُٹھی کہ اوہ سرود وجان لگا۔ شروع تے بڑے جوش نال کیتا پر دو ای
 منٹ بعد اُٹھکیاں ست ہون لگیاں تے جدوں اندروں چاہ بن کے آئی تے اوہ سرود اُتے جھکیا
 گھراڑے مار رہیا سی۔

فیاض نے اوہدا موڑھا پھڑ کے ہلایا پر اوہ ایسی بے ہوشی دی نیند سُتا سی کہ اکھ نہ کھولی۔ سرود

ٹوں اوہدی پکڑ توں دکھ کر کے اوہنوں ہولی جہی فرش اُتے لتا پاتا دتا تے گودڑی اوہدے اُتے پاتتی۔ فیر بڑے چاء نال سرود ٹوں چک کے وجانا شروع کیتا۔

اگلے دن حیدری خاں دی اکھ سویرے سا جھرے ای کھل گئی۔ دیکھیا کہ فیاض اوہدے نیڑے ای بیٹھا اوہدے دتے چار سُرراں دی مشق کر رہیا اے۔ اوہ تعریف کیتے بغیر نہ رہ سکیا۔

”فیاض میاں! ماشاء اللہ کیہ سچے سُر کڈھ رہیا ایس۔ واہ عی واہ! دل خش ہو گیا۔ اج میں تینوں اگلے تین سُر وی دساں گا۔ فیر پستک کھل ہو جاوے گی۔“

تے سچ سچ تھوڑی ای دیر وچ حیدری خاں نے پنچم دھیت تے نکھاد دے سُر وی فیاض ہتھوں کڈھوا دتے۔ خش نال فیاض ویاں اکھاں وچ اتھرو آگئے پر چھیتی ای دل نہ چاہندیاں ہوياں وی اوہنوں موسیقی دی ایہ تعلیم ختم کرنی پئی کیوں جے اٹھ وچن والے سن تے اوہنوں دفتر جاوون لئی تیار ہونا سی۔

حیدری خاں نے ناشتے دے بعد اپنا سرود چکیتا تے ایس واری اوہنوں رُپیا متگن دی لوڑ نہ پئی کیوں کہ فیاض نے آپ ای اندروں اوہنوں رُپیا لیا کے دے دتا سی۔

”خش رہو میاں“ حیدری خاں بولیا۔ فیر کجھ پل ٹھہر کے اوہنے بڑے گوڑھے لہجے وچ کہنا شروع کیتا ”میری گل سُن۔ جے ٹوں میرے کولوں سکھتا اے تے تینوں میریاں تین شرطیں منظور کرنیاں ہون گیاں۔ اُنج تے ایہ شرطیں بہت سوکھیاں معلوم ہوندیاں نیں پر غور کرو تے مشکل وی بہت نیں۔ کیوں جے میں سڑی مشہور آں۔ ذرا وی کوئی کم میری مرضی دے خلاف ہووے تے مینوں بڑا غصا آوندا اے۔ لہنی ایس بد مزاجی دی خاطر ای تے میں فقیری قبول کیتی اے۔ لے ہُن اوہ شرطیں وی سُن لے۔ پہلی ایہ کہ سویرے ٹوں ٹوں میرے ناشتے تے نشے پانی دا بندوبست کریں گا۔ ڈپہر ٹوں کھانا نہیں کھاواں گا۔ صبح ایدھر ٹوں دفتر ٹوں گیا اودھر میں کھسک گیا۔ شام ٹوں جدوں ٹوں دفتروں آ گیا ہوویں گاتے میں وی پھر پھرا کے پہنچ جایا کراں گا۔ ڈوٹی شرط ایہ کہ رات دا کھانا اسیں دوویں نال نال کھاواں گے تے تہی شرط ایہ کہ میں سویا ایچھے بیٹھک وچ ای کراں گا۔ اوہ جو میں سو رُپیا مہینا ٹیوشن دی گل کیتی سی اوہ تے میں تیرے نال مذاق کر رہیا ساں۔ مینوں رُپے دا لالچ ہوندا تاں حویلیاں نہ کھڑیاں کر لیندا ہُن تیکر۔ بس ایہی نیں میریاں شرطیں۔ جے تینوں منظور ہووے تے بسم اللہ!“

فیاض کجھ دیر گردن جھکا کے سوچ وچ ڈبیا رہیا۔ جدوں اوہنے اپنا سر چکیتا تے سبھ توں پہلے اوہدی نظر پردے اُتے پئی۔ حیدری خاں دی طرحاں اصغری وی اوہدے جواب دی گھنسی۔

”خاں صاحب!“ اوہنے ہولی جہی پر فیصلا کرن والے لہجے وچ کہیا ”مینوں تہاڈیاں شرطیں منظور نیں۔ اج توں تیس میرے اُستاد او۔“

اوسے شام حیدری خاں اپنا بوریا بسترا لے کے فیاض دے کول آ گیا۔ ایہ بوریا بسترا کیہ سی،
 ٹین دا اک ٹرنک جدا روغن اڈیا ہویا تے کنڈا غایب سی۔ حیدری خاں نے اوہنوں بند کرن لئی
 رسی بٹھی ہوئی سی۔ اک مٹی دا سڑیا جھیاٹھا سی تے اک پیالا۔

اصغری دے دل ٹوں سٹ تے لگی تے اوہنے کجھ اتھرو وی وگائے پر اوہ فطرتن اوہناں اطاعت
 گزار پھویاں وچوں سی جو خاوند ٹوں مجازی خدا سمجھدیاں نیں تے ہر حال وچ اوہناں دی
 خشنودی دی فکر وچ رہندیاں نیں۔ موسیقی نال خاوند دے ایس جنون دی حد تک ودھے ہوئے
 شوق ٹوں دیکھ کے اوہنے بہتی نابری نہ کیتی تے حیدری خاں دا اپنے گھر آونا جاونا منظور کر لیا۔
 دو چار دنوں وچ ای اوہنوں حیدری خاں دی فطرت دا وی پتا لگ گیا۔ اوہ نشے باز تے ہے سی پر
 بد نظر آکا نہیں سی۔ بگائیاں دھیاں بھیتاں ٹوں جھاتیاں مارن دی اوہنوں عادت نہیں سی۔ اوہ
 اصغری ٹوں ہمیشا ٹونہ یاں دھی کہہ کے بلاندا تے جدوں تیکر فیاض باہر رہندا گھر دے نیڑے نہ
 آوندا۔

سبھ توں پہلاں فیاض ٹوں حیدری خاں دی ظاہری حالت سدھارن دی فکر ہوئی۔ حیدری خاں
 نے بڑا ٹھاکیا پر اوہنے اک نہ سٹی۔ اوہنے حیدری خاں واسطے اک نواں جوڑا سواپا۔ اوہدے کول
 پرائی کالے کپڑے دی شیروانی سی جنٹوں اوہ کدی کدی پالیندا سی۔ ایہ شیروانی دو اک تھاں توں
 چھج گئی سی پر اچھے وی چنگی حالت وچ سی۔ اوہ اوہنوں اک درزی کول لے گیا تے اوہدی کٹ
 وڈھ کروا کے اوہدا کرتا بنوا لیا۔ فیر اوہنے خاں صاحب دی ٹوپی ٹوں دھوا کے اوہدے وچ نواں
 پھمن لوایا۔ اوہنے خاں صاحب لئی اک مضبوط جھی جتی وی خریدی۔ فیر ایہناں ساریاں چیزاں
 ٹوں اک سوٹ کیس وچ رکھ کے خاں صاحب ٹوں لے کے اک حمام وچ پہنچیا۔ اوتھے پہلاں
 تے خاں صاحب دے والاں ٹوں چھوٹا کروایا، داڑھی منوائی، مچھتاں ٹوں کتروایا، نہوں کٹوائے۔
 فیر حمام والے کولوں دو تین واری حمام وچ پانی بھروا کے اوہنوں خوب نہوایا۔ اوہدے کپڑے
 بدلوائے۔ جس ویلے حیدری خاں حمام توں نکلیا تے اوہ اک چنگا بھلا بند لگن لگ پیا سی۔

ایس ویلے ڈپر ہو چکی سی۔ ظہر دا وقت نیڑے سی۔ دوویں گھر آ رہے سن کہ رستے وچ اک
 میت نظر آئی۔ حیدری خاں اوتھے ای ٹھہر گیا۔ اوہنے بڑی درد بھری آواز نال فیاض ٹوں کہا
 ”فیاض پتر! اج بڑی مدت دے بعد پاک صاف ہویا واں تے کپڑے وی پاک نہیں۔ میرا دل
 کرا اے اج اپنے رب دے ساہنے ذرا بر جھکا لواں۔“

فیاض ٹوں کجھ حیرانی تے ہوئی پر اوہنے خاں صاحب دی خواہش ٹوں ردیا نہیں تے اوہ دوویں
 ڈوبے نمازیاں نال مسجد وچ داخل ہو گئے۔ تھوڑی دیر بعد جدوں حیدری خاں مسیتوں باہر نکلیا
 تے اوہدیاں اکھاں وچ اک چمک پیدا ہو گئی سی۔ لباس دی ایس تبدیلی دے نال ای اوہدے طور

طریقے وی اک دم بدل گئے سن۔ اوہدی زبان وچوں وار وار خشامدی فقرے نکلنے بند ہو گئے سن۔ اوہناں فقیریاں دی تھاں اوہدیاں گلّاں وچ اک حکم دا انداز پایا جاوَن لگیا۔ جس ویلے فیاض اوہدے نال بازار توں لنگھ رہیا سی تاں اِنج لگدا سی جویں کوئی مَودب شاگرد اُستاد دے نال جا رہیا ہووے۔

اصغری نے حیدری خاں دی ایہ تبدیلی دیکھی تے حیران رہ گئی۔ اوہنوں شروع شروع وچ ایس بندے کولوں جو نفرت محسوس ہوئی سی اوہ جاندی رہی۔ حیدری خاں نجمہ تے سلیمہ نال بڑے پیار نال پیش آون لگا سی۔ فیاض اوہنوں ہر روز نئے پانی لئی جو اک رُپیا دیندا سی اوہ اوہدے وچوں دو تین آنے بچا کے بچیاں لئی کجھ مٹھیائی یاں پھل ضرور لیاندا۔ بچیاں کجھ ای دنیاں وچ اوہدے نال پیار کرن لگ پئیاں۔ اوہ اوہنوں ”خاں صاحب جی“ آکھ کے سدویاں سن۔

حیدری خاں، اصغری دے کھاوَن پکاوَن دی وی سچے دل نال تعریف کردا سی۔ اوہ کہندا ”دھیے، سبحان اللہ! کیہ مزیدار کھلے پکانی ایں تُوں“ جو راجہ مہاراجیاں تُوں وی نصیب نہیں۔ اوہناں دے کھائیاں وچ تے بس تکلف ای تکلف ہوندا اے، مزا ککھ وی نہیں۔“

ہولی ہولی اوہدیاں تعریفاں نال اصغری تُوں مزا آون لگیا۔ اوہ کدی کوئی خاص چیز پکاندی تے دل وچ کہندی ”دیکھو اج خاں صاحب کیہ کہندے نیں“ ہُن خاں صاحب اُتے گھر آون جاوَن دی کوئی پابندی نہیں رہی سی کیوں جو اصغری نے میاں دی اجازت نال اوہناں کولوں پردا کرنا چھڈ دتا سی۔ اوہ حیدری خاں تُوں کہندی ہوندی ”خاں صاحب! تیس دُپہردی روٹی وی گھر آ کے کھا لیا کرو“ پر حیدری خاں تُوں ایہ ویلا تکیے وچ لنگھاتا پسند سی۔

اودھر فیاض خاں دے ذوق تے شوق تُوں دیکھ کے حیدری خاں نے اوہنوں پوری توجا نال سرود دی تعلیم دینی شروع کر دتی۔ اوہنے مینے ڈیڈھ مینے دے اندر ای فیاض تُوں دو تین راگاں دی الاپ وی تے کجھ گتاں وی سکھا دتیاں سن تے ہُن فیاض سرود نوازی وچ دن بدن ترقی کرن لگیا سی۔ بھاویں اوہدے اُتے حیدری خاں دے خرچے دا پورا بھار پے گیا سی جمدی وجھا نال اوہ بہت تنگ ہو گیا سی۔ فیروزی اوہ خوش سی۔ اجیہا خوش کہ زندگی وچ پہلے کدی نہیں ہویا۔

کیوں جے حیدری خاں نے بازاراں وچ بہہ کے سرود وجاتا تے منگنا ختم کر دتا سی ایس لئی اوہدا سرود بھتا گھرا ای رہندا سی۔ اوہنے فیاض تُوں پوری اجازت دتی ہوئی سی کہ اوہ جدوں تیکر چاہوے، اوہدے سرود اُتے ریاض کردا رہوے۔ فیاض سویرے دفتر جاوَن توں پہلاں دو گھنٹے واہوا ریاض کردا۔ دفتر وچ سارا دن اوہدیاں انگلاں فایلاں اُتے اِنج دوڑویاں رہندیاں جویں اوہ سرود وجاوَن دی مشق کر رہیا ہووے۔ ہُن اوہ ٹھیک پنچ وچے دفتروں چھٹی کر لیندا تے شرودے رولا بھرا بازاراں تے تنگ گلیاں وچوں ہوندا ہویا چھیتی توں چھیتی گھر پہنچ جاندا۔ چھٹی دے دن

سرود ٹوں ہتھوں نہ چھڈن دی قسم ہو جاندی سی۔

تھوڑے ای دنوں وچ حیدری خاں دے دل وچ فیاض دی محبت بے حد ودھ گئی: اوہدے نال ایس طرحاں سلوک کردا جویں پو اپنے پتر نال۔ اوہ ہن تکیاں تے بہتی دیر نہ ٹھہردا سکوں فیاض دے دفتر آون توں دو گھنٹے پہلاں اوہ گلی وچ اوہدے مکان دے تھلے منجی ڈاہ کے بیہ جاندا، اکثر اوہ کلا ای ہوندا پر کدی کدی اوہدے دو تین میٹروی اوہدے نال آ جاندا۔ ایس پاروں گلی وچ گاؤن و جاؤن دے لے لے تے تذکرے ٹر پیندا۔

”بھائی پتا وی اے لفظ موسیقی دے کیہ معنی نیں؟“ حیدری خاں اپنے یاراں ٹوں پچھدا۔ ”اللہ جنت نصیب کرے استاد دلدار خاں (کن ٹوں ہتھ لاکے) کہندے ہوندے سن کہ ایہ یونانی زبان دا لفظ اے، ایہدے معنی نیں، ہوا وچ گنڈھ مارنا۔ ہن ٹیسیں آپے ای اندازا کر لوو کہ ایہ فن کینا مشکل اے؟“

فیر اوہ مکان دیاں پوڑھیاں ول مٹوٹہ کر کے اواز دیندا ”نجمہ پتر! دو تین پان بھیج دیویں۔“ کدی کدی فیاض ٹوں وی استاد دی خوشی خاطر گلی وچ ای بہنا پیندا سی۔ اجے موقعے اُتے حیدری خاں اپنے دوستاں ٹوں فخر نال دسدا:

”بھاء جی! ایہ اتائی ہن تہانوں ساریاں ٹوں گنڈا بھتے گا۔ ہے تے مولوی دا پتر پر خدا دی دین اے۔ ہتھ اجہیا ٹریلا اے کہ سرودیاں دے گھرانیاں دے منڈیاں دا وی کیہ ہووے گا۔“ تے فیاض دے منٹھے اُتے شرم نال پسینا آ جاندا تے اوہ اکھاں نیویاں کر کے ایہ گلاں سندا رہندا۔

اجے سے جہڑے لوکی گلی وچ آ جا رہے ہوندے سن، اوہناں دیاں نظراں بے اختیار اوس منڈی ول اُٹھ جاندیاں تے اوہ تھوڑی دُور تیکر اودھر مڑ مڑ کے دیکھدے چلے جاندے۔ ایہ شریفاں دا محلا سی۔ ودھیرے درمیانے طبقے دے ای لوک ایچھے رہندے سن پر کجھ گھر کھاندے پیندے لوکاں دے وی سن۔ کجھ مولویاں تے ثقافت دے لوکاں دے سن۔ اک چھڈ تین تین میٹھاں ایس کتے جے محلے وچ سن۔ سویرے سویرے گنگڑاں دی گنگڑوں کوں دے نال ای آگے پچھے میٹھاں وچوں ازانناں سنائی دین لگدیاں تے سارے محلے اُتے پوترتا دی اک فضا چھا جاندی۔

فیاض ٹوں ایس محلے رہندیاں دس ورھے ہو گئے سن۔ اپنے چہ وچ کدی کے ٹوں اوہدے پاروں شکایت پیدا نہیں ہوئی سی۔ سارے لوک اوہنوں چُپ، گھٹ میلدا تے شریف سمجھ کے پسند کردے سن۔ پر ہن حیدری خاں دے آ جان پاروں گھر وچ دن رات گاؤن و جاؤن دا جہڑا ہنگامہ رہن لگیا، اوہدے اُتے محلے والے چونکے۔ اوہناں ٹوں حیرانی سی کہ فیاض نے اپنے گھر وچ

اجے عجیب جسم دے لوکاں دے آون جاون ٹوں کوں گوارا کر لیا۔ فیر فیاض ٹوں ایہ وی تے احساس نہیں کہ اوہناں لوکاں دیاں بے ہودا حرکتاں دی وجہاں نال اوہدی سوانی تے معصوم بچیاں دے اخلاق اُتے کینا بھیرا اثر پیندا ہووے گا۔ تھیں تھیں گلاں ہون لگیاں۔ ناراضگی دی لہر ودھدی ای چلی جا رہی سی۔ ایتھوں تیکر کہ اک شام جدوں فیاض دفتروں گھر آ رہیا سی تے گلی دے موڑ اُتے اوہدی نگر محلے دی وڈی میت دے امام ہوراں نال ہوئی۔

”السلام علیکم!“ امام صاحب نے ہتھ ملاون توں بعد سینے اُتے ہتھ رکھیا تے اینج بولے ”بھائی جی! میں کئی دنوں توں تہاڈے نال ملتا چاہندا ساں۔ گل اصل وچ اینج اے کہ تہانوں موسیقی دا ایسا شوق کیتھوں پیدا ہو گیا اے۔ بے شک اسلام وچ خوش آوازی تے سخن ٹوں بڑا اچا درجا حاصل اے پر استغفر اللہ! ایہ خرافاتاں جو دن رات تہاڈے گھر اُتے ہوندیاں رہندیاں نیں، اوہناں دی تے کے صورت وی اجازت نہیں اے۔ بے شک تیس آپ مختار او، جو چاہو کر سکرے او تے رب العزت دے سامنے تیس اپنے کماں دے آپ جواب دہ ہوو گے پر ایہ مسئلہ صرف تہاڈی لہنی ای ذات تیکر محدود نہیں سگوں پورے محلے اُتے تہاڈیاں رہناں خرافات دا بہت بھیرا اثر پئے رہیا اے۔ میں اُمید کرنا واں کہ جناب ٹھنڈے مزاج نال میری ایس گزارش اُتے غور فرمان گے تے رہناں چولاں لغویات توں چھیتی چھٹکارا حاصل کر لوو گے۔ بس مینوں ایہی کہنا سی۔“

جس ویلے فیاض گھر پہنچیا تے اوہ بڑا غمگین سی۔ اتفاق نال حیدری خاں اچے گھر نہیں آیا سی۔ فیاض سدھا اپنے کمرے وچ جا کے منجی اُتے لٹا پئے گیا۔ اوہدا دل ریاض کرن لئی بے چین سی پر اوہنوں سرود ٹوں ہتھ لاون دی جرئت نہ ہوئی۔ اوہ دیر تیکر پاسے پر تدا رہیا۔ اصغری نے اوہدی ایہ حالت دیکھی تے پچھیا:

”کیہ گل اے، خیر تے ہے۔ تہاڈی طبیعت خراب اے؟“

”نہیں، ایہو جہی تے کوئی گل نہیں۔“ فیاض نے کہا پر اوہ بسترے توں نہ اٹھیا۔

اخیر جدوں شام دا انھیرا ودھن لگیا تے حیدری خاں آیا۔ فیاض پوڑھیاں توں ای اوہدے پیراں دی آواز سُن کے جلدی نال سرود چُک کے وجان بہ گیا۔ اوہ ہُن استاد توں ڈرن لگیا سی تے اوہدے اُتے ظاہر نہیں ہون دینا چاہندا سی کہ اوہنے ایہ دو گھنٹے اینج ای ضائع کر دتے نیں۔

”فیاض پُتر!“ حیدری خاں نے بیٹھک وچ پیر رکھدیاں ای کہا۔ ”تھک گیا ایس تے ذرا آرام کر لے۔ آج میں اپنے اک واقف کار ٹوں کہ کے تیرے لئی بہی توں اک چنگا جیسا سرود منگواون دا بندوبست کرای لیا اے۔ اللہ نے چاہیا تے چھیتی ای طبعی دا انتظام وی ہو جاوے گا۔“ فیاض نے شکریا ادا کرن والیاں نظراں نال استاد ول دیکھیا پر زبان توں کجھ نہ کہا۔ اوہدے بعد

حیدری خاں ایدھر اودھر دیاں گلّاں کرن لگیا۔ اپنے ٹوں ای کھان دا ویلا ہو گیا تے اِنج فیاض ایس شام سرود توں دُور ای رہیا پر اوہدے دل وچ محلے والیاں تے امام مسجد دے خلاف سخت غصا بھریا ہویا سی۔

اگلے دن فیاض وقت توں پہلاں ای دفتر چلا گیا۔ دُپہر ٹوں حیدری خاں اک بندے ٹوں نال لے کے آیا، جدا جلیا پنڈتاں طرحاں سی۔ پروا کرا دتا گیا تے اوہ دوویں بیٹھک وچ فرش اُتے بہ گئے۔ ٹھیک اوہ ویلے نجمہ تے سلیمہ اُستانی توں پڑھ کے گھر آئیاں۔ اوہناں نے حیدری خاں ٹوں سلام کیتا۔

”جیوندیاں رہو!“ حیدری خاں نے پیار نال کہا ”ہاں عی ذرا بستے رکھ کے ایدھر آ جاؤ“ اِنج تماڈا امتحان لینا اے میں۔“

دوویں کڑیاں بستے ماں دے حوالے کر کے خاں صاحب دے ساہنے ادب نال آ کے بہ گئیاں۔ خاں صاحب نے سرود چکیا تے اوہ اک سُر و جا کے نجمہ ٹوں کہا ”لے دھیے! ذرا ایس اواز نال لہنی اواز تے رلا۔ شاہاش!“

نجمہ سچھ شرمائی پر خاں صاحب دے وار وار کہن اُتے اواز ملاون دی کوشش کرن لگی۔ ”دھیے اُچی اواز نال کہ آ..... آ..... اِنج۔“

کڑی ذہین سی۔ تھوڑی جہی مشق توں بعد اوہنے ساز دے سُر نال لہنی اواز ملاوتی۔ اوہدے اُتے حیدری خاں نے اپنے ساتھی پنڈت ول معنی بھریاں نظراں نال دیکھیا تے کہا ”کیوں کالکا پرشاد جی؟“

کالکا پرشاد نے تعریف رلیاں نظراں نال نجمہ ول دیکھدیاں ہویاں سر ہلایا۔ اوہدے بعد کئی بھین سلیمہ دی واری آئی۔ اوہ لہنی آپا ٹوں اواز ملاندیاں دیکھ چکی سی۔ ایس لئی اوہ چھیتی ایس امتحان وچ پوری اُتر گئی۔ اک واری فیر حیدری خاں نے اپنے ساتھی ول دیکھ کے کہا: ”کیوں کالکا پرشاد جی؟“

کالکا پرشاد دے بلھاں اُتے مسکراہٹ ظاہر ہوئی۔ اوہنے دو تین واری ہوں ہوں کہا، اوہدے بعد حیدری خاں نے نجمہ تے سلیمہ ٹوں کہا ”بس جاؤ شاہاش۔ شاہاش! ہتھ منوہ دھو کے روٹی کھا لو۔“

جدوں کڑیاں چلیاں گئیاں تے اوہ کالکا پرشاد ٹوں کہن لگیا ”شام ٹوں لہناں دا پو آوے گا تے اوہدے نال گل کراں گا۔“ فیر اوہ تھوڑی دیر بعد اپنے دوست ٹوں لے کے سُر گیا۔

ایس شام جدوں فیاض دفتروں آیا تے اصغری بھری بیٹھی سی۔ اوہنوں دیکھدیاں ای بولی ”دیکھو جی! ہن تیکر تے میں تماڈیاں ساریاں گلّاں نیاں سن پر ہن معاملہ حد توں ودھ گیا اے۔ میں

لہنیاں دھیاں ٹوں ہرگز ہرگز گانا نہیں سکھن دیاں گی۔“

”کجھ دس تے سہی ہویا کیہ اے۔ ٹوں تے پہلیاں بچھا رہی ایں۔“

”اج ڈپہر ٹوں خاں صاحب آئے سن۔ اوہناں دے نال کوئی پنڈت جی وی سن۔ نجمہ تے سلیمہ وی اوسے ویلے سکولوں آئیاں سن۔ پہلاں خاں صاحب نے دوہاں کڑیاں ٹوں گویا، فیر پتا نہیں ہولی ہولی آپس وچ کیہ گلآں کردے رہے۔ میں پردے وچوں سارا کجھ دیکھدی رہی۔ سو جی! جے خاں صاحب چاہن کہ میریاں معصوم بچیاں رنڈیاں طرحاں چن گاون لگن تے ایہ نہیں ہو سکدا۔ بھادیں مینوں لہناں ٹوں لے کے پکے ای کیوں نہ بیٹھے رہنا پوے۔“

فیاض کجھ کہن ای والا سی کہ حیدری خاں وی آگیا۔

”فیاض پُتر!“ اوہنے بیٹھک وچ پیر رکھدیاں ای کہنا شروع کیتا ”اللہ تیری عمر وچ برکت دیوے۔ میں تیرے نال اک بہت ضروری گل کرنی چاہتا واں تے اصغری دھیے، اللہ تیرا سہاگ قائم رکھے، ٹوں وی کن دھر کے سُن لے۔ ٹییں دوہاں نے کدی ایہ وی سوچیا اے کہ دوویں دھیاں ماشاء اللہ نال دو تین ورھیاں وچ جوان ہون والیاں نیں۔ ٹییں لہناں دے ویاہ دی کوئی فکر کیتی اے؟ مینوں تے نظر نہیں آوندا ٹییں لہناں لئی کجھ داج جمع کیتا ہووے تے فیر ٹییں کر وی کیہ سکدے او؟ ڈیڈھ سو رُپے دی بھلا حقیقت ای کیہ اے۔ آخر ٹییں لہناں معصوم بچیاں ٹوں کس طرحاں ویاہوو گے۔ کے کجھ دے قسائی ٹوں تے رب نہ کرے ٹییں دھی دہنوں رہے۔ رہے دفترآں دے باڈ جہناں ٹوں تہ چالھی رُپے توں ودھ مینے دی تخواہ نہیں ملدی۔ اوہناں ٹوں کڑی دینا اِنج ای اے جویں کھوہ وچ دکھا دے دینا۔ بچیاں، ماشاء اللہ اجہیاں سوہنیاں نیں جویں جن دا ٹوٹا۔ لہناں ٹوں تے کے قدر دان رئیس دے گھر رانی بن کے راج کرنا چاہیدا اے۔ پر پُتر جی امیر لوک ویاہ شاہ دے معاملے وچ بڑا خیال رکھدے نیں۔ کڑی سوہنی ہووے، پڑھی لکھی ہووے، واہوا سارا داج لیاوے تے فیر اوہنوں کوئی ہنر وی آوندا ہووے۔ جویں گانا یاں مصوری۔ پر لہناں بچیاں وچ شکل تے صورت توں دکھ ہو رہے ای کیہ؟

”مینوں کئی دنوں توں ایس گل دی بڑی فکر سی۔ ٹییں دوویں میاں بیوی تے سوں جاندے سو پر میں ساری ساری رات ایس فکر وچ رہندا ساں۔ اخیر سوچ کے میں ایہ ترکیب کڈھی اے کہ لہناں کڑیاں ٹوں تھوڑا جہیا ناچ گانا سکھا دتا جاوے۔ تینوں تے پتا ای اے کہ اج کل امیراں وچ ناچ گلنے دا شوق کتنا واڈھو اے۔ پہلاں ہندوواں نے ایہ گل شروع کیتی سی۔ ہُن اوہناں دی دیکھا دیکھی مسلمان وی لہنیاں دھیاں ٹوں گانا وجانا سکھاون لگے نیں۔

”میں ڈپہر پنڈت کالکا پرشاد ٹوں نال لیایا ساں۔ اوہ شہر دے مشہور کھٹک نیں۔ نواب شمشیر علی خاں دیاں کڑیاں، رائے بہادر ستانم دیاں کڑیاں، چودھری نیک عالم دیاں کڑیاں اج کل

اوہناں کولوں ای سکھ رہیاں نیں۔ لیہناں تیاں گھراں توں تے میں جاؤ ای آں۔ اللہ جلتے ہور کتے گھرانیاں وچ جاندے ہون گے۔

”تے میاں صاحبزادے، خدا گواہ اے کہ توں مینوں پتراں توں دی بھتا عزیزاں تے اصغری دھی توں دی میری سکیاں توں گھٹ نہیں۔ میں جو گل سوچی اے تیرے بھلے لئی ای سوچی اے۔ میرا نہ کوئی اگے اے تے نہ کوئی پیچھے۔ میرا تے سارا کجھ ای ٹیسیں او۔ فیر میں تماڈا بھیرا کیوں سوچاں گا۔“

ایس تقریر دے آخری جھتے دے دوران حیدری خاں دی اواز جذبات نال بھر کے رُندھ گئی سی تے اکھاں توں اتھرو ڈگن لگے سن۔ اخیرا وہ کرتے دے دامن نال اتھرو پونجھدا ہویا اٹھیا تے ایہ کہندا ہویا پوڑھیاں ول چلیا:

”ٹیسیں دوویں چنگی طرحاں سوچ سمجھ لوو۔ جے منظور ہووے تے کل توں ای بچیاں توں تعلیم شروع کرا دتی جاوے گی..... لو ہن میں چلنا واں۔ میرے کجھ دوست تھلے کھلوتے نیں، مینوں اوہناں نال کم اے۔ میں ذرا دیر نال آواں گا۔“

اوبدے جان توں بعد فیاض تے اصغری دیر تیکر خموش بیٹھے اک ڈوبے دا موندہ دیکھدے رہے۔ اخیر فیاض نے خموشی توڑی ”ہاں فیر کیہ خیال اے؟“

”میری تے سمجھ وچ کجھ نہیں آوندا۔“ اصغری نے جواب دتا۔

”میرا خیال اے کہ خاں صاحب جو کجھ کہندے نیں ٹھیک ای کہندے نیں۔ واقعی اسیں بچیاں دے مستقبل دا کجھ خیال نہیں کیتا تے جو تینوں ایس وچ بُرائی نظر آوندی ہووے تے ساڈے ہونڈیاں کوئی کیہ کر سکدا اے۔ میرا خیال اے کہ سانوں ایس موقعے توں فایدا چھکنا چاہیدا اے۔“

”مینوں کجھ نہیں پتا۔ ٹیسیں آپ مختار او، جو دل کردا جے کرو۔“

حیدری خاں کوئی دس وچ نال گھر آیا۔ اصغری نے اوبدے تے فیاض لئی کھانا گرم کیتا۔ کھلے دے دوران فیاض نے مسجد دے امام نال لہٹی ملاقات دا حال ستایا۔ حیدری خاں سُنڈیاں ای ہس پیا۔

”اوہ تے میں پہلاں ای سمجھ گیا ساں پترا، پر توں فکر نہ کر۔ اپنے کم نال کم رکھ۔ جدوں دیکھاں گے کہ کوئی چارا نہیں تے ایہ مھلا ای چھڈ دیاں گے۔“

ایہ سُن کے فیاض توں کجھ ہمت ہوئی تے اوہنے فیر ریاض شروع کر دتا۔

ایس واقعے دے دو دن بعد کڑیاں دے ناچ گلے دی تعلیم شروع ہو گئی۔ ہن محلے والیاں دے کناں وچ ظہرتوں لے کے عصر تک کجھ ایس جسم دیاں اوازاں، کھنگروواں دی جھنکار نال مل

کے سنائی دیوں لگیاں۔

”تات تھی تھی، تات تھی تھی، اک دو تین چار، اک دو تین چار، تات تھی تھی، تات تھی تھی، اک دو تین۔“

اگلے دن جدوں نجمہ تے سلیمہ استانی دے کول پڑھن گئیاں تے پنج نمٹاں بعد ای بستے چکی واپس آگئیاں۔ استانی نے کڑیاں ٹوں کیا سی کہ تئیں ایہتے نہ آیا کرو۔

اوسے دن شام ٹوں مالک مکان فیاض نال ملن آیا۔ اوہ سرنیواں کر کے کھلوتا سی۔ شرم دے مارے اوہدے مونہہ وچوں کوئی گل نہیں نکل رہی سی۔ پچھلے دس ورھیاں وچ اوہنوں فیاض نال کے جسم دی شکایت پیدا نہیں ہوئی سی۔ نہ فیاض نے کدی مکان دی مرمت لئی کیا سی نہ سفیدی کراون لئی تے کرایا ہر مہینے بلاناغا پھٹگی ای اوہدی ڈکان اُتے پہنچ جاندا سی۔

”معاف کرنا فیاض صاحب“ آخر اوہنے زبان کھولی ”میں تہاڑی بڑی عزت کرنا واں، بھاویں تہانوں گاون و جاون دا شوق ای کیوں نہ ہووے۔ سچ تے ایہ وے کہ مینوں آپ وی موسیقی نال دلچسپی اے پر کیہ کراں لیہناں کم بخت محلے والیاں نے میری ڈکان اُتے آ آ کے میرے تک وچ دم کر دتا اے۔ تہاڑے گھر دا اینج خوفناک جسم دا نقشا کچھدے نیں جویں پورے محلے دیاں دھیاں بھیٹاں دی عزت خطرے وچ پئے گئی ہووے۔ مینوں پتا اے کہ ایہ سراسر جھوٹھ اے پر اپنے بندیاں ساہنے میری کٹے دی کٹھ پیش نہیں جاندی۔ تہاڑے جسے شریف تے ایماندار کرایا دار ٹوں گوا کے مینوں بڑا ڈکھ ہووے گا پر کیہ کراں مجبور آں۔ اُمید اے تئیں میرا مطلب سمجھ گئے ہووے گے۔“

”میں سمجھ گیا واں“ فیاض نے جواب دتا ”تئیں فکر نہ کرو۔ میں ہفتے وچ مکان خالی کر دیواں گا۔“

جدوں ایہ گل حیدری خاں دے کناں تیکر پہنچی تے اوہ بولیا ”چلو ایہ قضاوی کیا۔ فیاض پتر! اسیں آپ ایس مکان وچ نہیں رہنا چاہندے۔ شہراک توں اک چنگا مکان موجود اے تے کرایا وی گھٹ۔“

”پر خاں صاحب! مینوں مکان لبھن دی ولیمہ کتھوں۔“

”ٹوں فکر نہ کر میری جان۔ اج کیہ دن اے، جمعرات، بس ایسے اتوار ٹوں میں آپ مکان لبھ لوں گا۔ اوس دن تینوں چھٹی ہووے گی۔ اسانی نال سلمان لے جاواں گے۔“

حیدری خاں نے سچ سچ اتوار توں پہلاں ای مکان لبھ لیا۔ اوہ فیاض ٹوں مکان وکھاون لے گیا۔ جس علاقے وچ ایہ مکان سی، اوہ علاقہ شہر دے باہر لے جتے ورگا سی۔ فیاض دا ایس علاقے وچ کدی آنا جانا نہیں سی ہویا۔ بازار واہوا چوڑا سی۔ آہو ساہنے اُچے اُچے مکان، تھلے ڈکاناں۔

کے وچ بانیا' کے وچ قسائی' کے وچ سبزی والا' بساطی تبولی کپڑے والا' اوہناں ساریاں چیزاں دیاں ڈکاناں چھناں ٹوں خریدن لئی فیاض ٹوں لمیاں لمیاں گلیاں ملے کرتیاں پنڈیاں سن۔ بھتیاں والیاں ڈکاناں 'لانڈری والے' کیسٹ' اک کارخانہ بسکٹ بنان دا سی۔ اوہدے نال ای اک یتیم خانہ سی تے اک تھاں حکیم بھورے میاں دے حکمت گھردا بورڈ لگیا سی۔

لہناں ڈکاناں دے اُتے خوبصورت پکے مکان سن، کوئی تین منزل دا تے کوئی چار منزل دا۔ بہتے مکانات دے دروازے تے باریاں یاں تے بند سن تے یاں اوہناں اُتے پردے پئے سن۔ ایسے علاقے وچ حیدری خاں نے فیاض لئی دو کمریاں دا اک فلیٹ لہیا سی۔ ایہراک عمارت دی ڈوجی منزل اُتے سی جہدے تھلے اک ایرانی چاہ خانہ سی۔ فلیٹ دے دوویں کمرے صاف ستھرے تے وشال سن۔ بجلی تے پانی دا بندوبست 'ٹائلاں دے فرش' چوڑے چوڑے بوہے' کھلیاں کھلیاں باریاں' اوہناں دے روشن داناں وچ سرخ' سبز' نیلے' پیلے رنگاں دے شیشے کتھاء والے پھلاں دی شکل دے لگے سن۔ بازار دے رُخ اک خوبصورت بالکونی سی۔ اوہنوں دیکھ کے فیاض دیاں وراچھاں کھل گئیاں۔ ایہتے اوہ گرمی دے دنوں وچ نکلی جھی چوکی وچھا کے سرود دا ریاض کیا کرے گا۔ اوہ خُشی دے مارے اُستاد نال چنبر گیا۔

”فیاض پُتر!“ حیدری خاں نے اوہدے خیال ٹوں پھڑیاں ہویاں کہیا ”ایہتے تینوں کوئی نہیں روکے گا۔ دل کرے تے ساری رات سرود وچاندے رہو۔“

فیاض خُشی خُشی اصغری ٹوں ایہ حال سناون آیا۔ مکان دیاں اینیاں ساریاں خوبیاں سُن کے اصغری' نجمہ تے سلیمہ ٹوں وی اوہنوں دیکھن دا شوق ہویا پر حیدری خاں نے کہیا:

”بس اکو واری چل کے دیکھ لینا۔ فورن سامان بنھنا شروع کر دیو تاں جے تیجے پھر تک اوتھے پہنچ جائیے۔“

ڈپہر دے کھلنے توں فارغ ہو کے فیاض' حیدری خاں' اصغری تے دوویں کُٹیاں جھتی جھتی سامان بھن وچ رُجھ گئیاں۔ پچھلے دس ورھیاں وچ پتا نہیں کہیہ کیہ ضروری تے غیر ضروری سامان اکٹھا ہو گیا سی جدا چھانٹنا مشکل سی۔ صلاح ایہ ٹھہری کہ نویں مکان وچ پہنچ کے چھانٹ لواں گے۔ ایس ویلے تے سارے دا سارا انج ای اوتھے پہنچا دتا جاوے۔ فیروی سامان بندھے بندھے تے ریڑھا آوندیاں آوندیاں چار وچ ای گئے۔ جدوں ایہ لوک اپنے نویں مکان وچ پہنچے تے شام ہوون والی سی۔

فیاض' اوہدی بیوی تے دھیاں صبح توں کم کر دے کر دے اجھیاں تھک گئیاں سن کہ اوہناں نے مکان دا جایزا وی نہ لیا۔ چارے اک کمرے وچ ڈڈی جھی دری وچھا کے اوہدے اُتے پئے گئے پر حیدری خاں دے چہرے توں تھکاوٹ دے ذرا آثار ظاہر نہیں ہوندے سن۔ اوہ کدھرے

جان دی سوچ رہیا سی۔

”فیاض پتر اندروں کنڈی لا لیتا“ اوہنے پوڑھیاں ول جانڈیاں ہویاں کیا ”میں اک ضروری کم نال جا رہیا واں۔ جدوں تیکر میں نہ آواں کنڈی نہ کھولنا۔ جے مینوں دیر ہو جاوے تے گھبراتا نہیں۔“

ایہ کہہ کے اوہ پوڑھیاں اتر گیا۔ اوہدے جاون دی دیر سی کہ چاراں ٹوں نیندر آگئی تے اوہ دو ڈھائی گھنٹے تیکر سوندے رہے۔ سبھ توں پہلاں فیاض دی اکھ کھلی۔ اوہنے اپنے آپ ٹوں گھٹاں بٹھے انھیرے وچ پایا۔ اوہ جاندا سی کہ کندھ اُتے بجلی دا بٹن کتھے اے پر ایس خیال نال اوہنے روشنی نہ کہیتی کہ کدھرے اصغری تے بچیاں دی نیندر نہ اڈ جاوے۔ اوہ انھیرے وچ ہولی ہولی پیر پندا بالکونی ول گیا تے اوہدے لوہے دے کھرے اُتے جھک کے آل دوال دی سیر ویکھن لگا۔ آہو سلہنے، آلے دوالے، اُتے تھلے، جس پاسے وی اوہدی نظر گئی اوہنوں اک نویں ای حالت دکھائی دتی۔ اوہنے دیکھیا کہ آلے دوالے دے سارے فلیٹاں وچ بجلی دی تیز روشنی ہو رہی اے تے کمریاں دے بُوہے چنناں اُتے دن ٹوں چٹاں پیاں ہویاں سن، ہُن چوڑ چٹ کھلے نیں۔ جو کرا اوہدے فلیٹ دے پُلک سلہنے سی، اوہدے وچ اُجلی چاننی دا فرش وچھیا اے۔ گاؤ تکیے لگے نیں، پاندان، خاصدان، بیج دان بیج نال رکھے سن تے اوہ سارا بندوبست اے جہڑا کے دعوت دے موقعے اُتے کیتا جاندا اے۔ پر ایہ کرا اہجے وی اپنے کیناں توں خالی اے۔

ایدھروں ہٹ کے ہُن اوہدی نظر تھلے بازار تے پئی۔ ایس ویلے اوہتے دا نقشا ای بدلایا ہویا سی۔ اوہ ڈکاناں چنناں اُتے دن ٹوں آٹا، دال، گھیو، گوشت، سبزی، کپڑا تے ہور اجھیاں وستاں وکدیاں سن، اوہ تے بند سن تے اوہناں دے ٹھکانیاں اُتے پُھل وچھن والے چنگیراں وچ طرحاں طرحاں دے ہار گجرے، کنگن، چمپا کلی وغیرا دے پُھلاں دے گھنے لاکے ڈکان سجائی بیٹھے سن۔ گاندھیاں نے لہنیاں وڈیاں وڈیاں پٹاریاں کھول رکھیاں سن۔ اوہناں دیاں بکیاں بکیاں عطر دیاں رنگ برنگیاں شیشیاں ڈوروں چمکدیاں ہویاں نظر آ رہیاں سن۔

اک تھاں مٹھیائی دے وڈے وڈے تھال لگے ہوئے سن چنناں وچ طرحاں طرحاں دے لٹو، قلاق تے جلیبیاں سجیاں ہویاں سن۔ امرتی تے برنی دے قلعے بنے سن۔ یتیم خانے دا پھانک بند سی۔ اوہدے باہر ایس ویلے نظر بندی دا تماشا ہو رہیا سی۔ اک تھاں اک نوجوان جو شاید ٹامینا سی، گاندھی ٹوپی پا کے، ہارمونیم وجا کے گا رہیا سی۔ کول ای چادر اُتے چوانیاں دھیلیاں کھلریاں پیاں سن۔ میلے والا حال سی۔ بازار وچ واہوا بھیر سی۔ جدوں کوئی وڈی جہی چمکدی ہوئی گڈی پوں پوں کردی ہوئی لنگھدی تے لوک ساہمنیوں اینج ہٹ جاندے جویں سمندر وچ دخانی کشتی چلن نال جھگ چھٹ جاندی اے۔

فیاض ٹوں اپنے فلیٹ دے ساہنے جو کرا خالی نظر آیا سی، اوہدے وچ ہن چہل پہل ہون لگی سی۔ لوک آندے جاندے سن تے گاؤ تکیاں نال لگ کے بہر جاندے سن۔ اک دم طبلے اُتے تھاپ پئی تے اک سُندری چاندی رنگی پشواز پا کے چہم چہم کردی محفل وچ آئی تے نرت کرن لگی۔ ہتھ پیراں دی چلت پھرت ایس غضب دی سی کہ ہر ہر ادا اُتے دیکھن والیاں دے دل مدھے جاندے سن۔ تعریف دیاں اوازاں بلند ہوندیاں پر نوجھی ٹوں اپنے حُسن تے اپنے کمال فن اُتے اجہیا ناز سی کہ اوہ ہر تعریف توں بے نیاز جا پدی سی۔

فیاض حیرانی دے اک عالم وچ بالکونی وچ کھلوتا ایہ سارا حال دیکھ رہیا سی کہ اوہنوں اِنج محسوس ہويا جویں انخیرے وچ کوئی پرچھاواں جہیا اوہدے پچھتے آ کے کھلو گیا اے۔ فیاض کجھ پل تے ایل کھلوتا رہیا۔ پرچھاویں نے وی کوئی حرکت نہ کیتی۔ اخیر اوہنے گردن پھیر کے دیکھیا تے اوہ اوہدی بیوی اصغری سی۔

نامحرم

حیاتی دے سارے بکھیرے تے ساری نس بچھ تک گئی سی۔

اوہنوں جاپیا جویں اوہدیاں رگاں وچ تھکیویں توں دکھ ہور کجھ نہیں بچیا تے اوہ بس ڈگن ای والی اے۔ کل Male نرس نے وی اوہنوں ہمدردی نال آکھیا سی کہ ”تمناوں آرام دی بہت لوڑ اے۔ ٹیئیں بیمار جا پدے او۔ کتے دنن توں ٹیئیں پنا آرام دے بیڈ کول کھلوتے او“ اوہ ایہ سن کے وی چپ سی پر ہن اوہ لاپرواہی نال پرانہ ہو کے لکڑی دے بچ تے بہ گئی سی جویں پلکل ڈھے گئی ہووے۔ اوہدے نکھ اُتے ڈھوڑ سی تے دماغ وچ ساں ساں۔ اکو پل وچ جویں سبھ کجھ بدل گیا سی۔ اوہنے بے وی نال پورے کمرے ٹوں دیکھیا۔ کمرے وچ ڈکھ بھری چپ سی تے سوہے کبل وچ لھوٹیا اوہ پنا کے حرکت دے لیا پیا سی۔ کبل ہتھ اوہدے مرے تکتے جسے دا کجھ پنا نہیں سی چل رہیا۔ صرف اوہدیاں کھلیاں اکھاں وچ حیاتی دی کجھ رمت سی، جھڑی ہوئی ہوئی بجھدی جا رہی سی۔ رت دی بھری بوتل چوں قطرا قطرا لہو اوہدیاں ناڑاں وچ اتر رہیا سی تے کمرے وچ دوائیاں تے لہو دی ہمک سی۔ کمرے دی ٹھنڈی سیت فضا وچ کیہ سی پئی اوہ جدھر دیکھدی یاداں دا اک ہڑ جھیا آ جاندا۔ کوڑیاں کیلیاں یاداں۔ اوہ لہناں چوں کجھ چنگا سوہنا چاہندی سی پر ہن جویں اجن چیت کے نے لہناں یاداں وچ ہور کاوڑ بھردتی سی۔ اوہ کجھ وی یاد نہیں سی کرنا چاہندی۔

اچے کجھ چہ پہلاں اوہ اوہدے بیڈ کول کھلوتی سی تے اوہدے بلاں دے کناریاں توں چٹی جھگ صاف کر رہی سی۔ اوس ویلے اوہنے اپنے آپ ٹوں اوہدے کنا نیڑے محسوسیا سی۔ اوہ اوہنوں ہر حالیں بچاوتا چاہندی سی۔ اوہدا من چاہ رہیا سی کہ اوہدیاں بچھیاں اکھیاں دے سارے ڈکھ سمیٹ لوے تے لہناں اکھاں وچ کتے چہ توں ڈکے ہوئے ہنجوداں ٹوں اوہدے ساہنے وگ جاوے تے اخیر ایہ من لوے کہ اوہ سدا توں اوہدے نیڑے سی۔ ایہ اویسی سی جتنے خد ٹوں اک خول وچ قید کیتا ہویا سی۔ اوہ اوہدی ہر طرحاں دی تسلی لئی تیار سی پر فیر اجن چیت سبھ کجھ اُجڑ گیا۔ ویلے دی سختی وی اوہنوں یاد نہ رہی۔ ہن اوہ کجھ سوچتا تے یاد کرنا نہیں سی چاہندی۔ اوہ آپ ڈاڈھے شک وچ پئی سی تے اوہنے بے چینی نال اوہدے دل دیکھیا۔ پیلا نکھ اوہنوں کے اوہڑ وانگ دسیا۔ اوہدیاں وراچھاں وچ جھگ چمک رہی سی۔ اوہ کنا بے وساہ جا پدا سی۔ پر اوہ کے

جذبے توں پتا اوہنوں ویکھدی رہی تے پچھدی رہی..... ”توں کون ایس؟“

اجے کجھ دیر پہلاں اوہنے لہنی دھون موڑیاں ڈہدی اواز وچ آکھیا سی۔
 ”میںوں دس میں ایہ سبھ کجھ نہ تے قبولدا تے نہ ای جردا ہاں۔ آخر کیوں میں بہت ای
 Possessive آں۔ میں تینوں اینج نہیں چھڈ سکدا۔ اینج ازاد نہیں کر سکدا“ میں تینوں پابند
 کردتا اے۔ پابند..... ہاں..... میں سبھ کجھ اوہدے حوالے کردتا اے۔ دروازے توں نو انٹری
 دی پھٹی اتار دے۔ ہن میں تیار آں۔ سبھ توں اندر آون دے۔ میں سبھ توں ملتا چاہندا آں۔ سبھ
 توں پوری بھیر توں پورے مجمعے توں۔ میں سڑکاں بازاراں دے انھیرے مجمعے وچ سبھ توں لبھیا
 اے تاں اوہ تے میرے ساہنے سی..... تے میری ماں..... ہاں میری ماں جھڑی حالے وی
 تیری وجھاتوں باہر بیٹھی خورے سوں رہی اے۔ اوہنوں میرے کول لیاؤ۔ میں اوہدی جھولی وچ
 سر رکھتا چاہندا آں۔ خورے میں بیچ جاواں پر شاید نہیں۔ پر..... اوہ کتھے سی.....؟ کون
 سی.....؟ کیہ سی.....؟“ اوہنے اپنے بارے اوہ سوچیا جھڑا کدے نہیں سی سوچیا تے اوہدی ہوند
 تے امیدے نال جڑی اہمیت دا احساس صرف اوہدے رحم و کرم تے سی تے ایہ اوہنوں قبول
 کرتا سی۔

اوہ آہل تے چُپ اوہدے دل خالی خالی نظراں نال ویکھدی رہی۔ اوہ اوہدے توں اک وڈی
 ڈوری تے سی ہمیشا توں۔ شاید لہنی خد پسندی نال اوہنوں توڑ بھن دیندا۔ اوہنے دیکھیا کہ اوہدے
 پیلے گھرے تے بڑا خوف تے اندیشا سی۔ مرن دا خوف تے مٹ جاون دا خوف۔ پر اوہ اجے مرنا
 نہیں چاہندا، کسے وی صورت وچ، کسے وی حالت وچ۔ اوہنے سوچیا اوہ زندگی نال کتنا بھریا ہویا
 سی۔ جذبے تے خُشیاں نال بھریا ہویا۔ دھن دھناؤندا، مدھدا تے زیر کردا، توڑدا، قابو کردا.....
 اوہنے اوہدے نال محبت کیتی پر کئی سالوں توں اوہنوں توڑن تے مدھولن وچ لگا رہیا۔ عجیب و
 غریب تعلق سی اوہناں دوہاں وچکار۔ بغیر کسے یقین، اقرار تے انکار دے اوہ اک ڈوبے دے
 نیڑے رہے۔

جدوں اوہ اوہدے نیڑے ہوندی تے اوہ اپنے آپ توں دیا دیا محسوس کردا۔ پُلکُل گھامبریا ہویا
 جوہں اوہ ہووے ای نہ۔ کدھرے وی نہ۔ اینج اوہ چھا جاندی۔ پر جدوں ڈور ہوندی تے اوہنوں
 لگدا جوہں اوہ ہے ای نہیں۔ اوہ بے چین ہو جاندا ”توں میںوں چھڈتا چاہندی ایس“ میںوں اینج
 کیوں لگدا اے“ اوہ اکثر طنزیا کنڈا تے فیر لہنیاں ای گھاں تے حیران ہوندا۔ اخیر اوہ اینج کوہیں
 سوچ لیندا۔ اوہ چُپ کر کے سُندی رہندی۔ عجیب آدمی اے ایہ۔ اوہنوں اک خُشیاں بھری حیرت
 ہوندی۔ آخر کیہ چاہندا اے؟ پر اوہ آپ وی بڑی Possessive سی تے اوہنوں بے وس کر
 دن والے حربے سوچدی رہندی۔ اوہ جاندی سی کہ اوہدے اندر اک اینج دی مقناطیسی کجھ اے

جہدے نال اوہ سارا کجھ اپنے ول کجھ لوے گی۔ پر اوہ خد اعتماد سی۔ بھری بھری جی، پلکل پڑ سکون تے شانت۔ اوہدی مقناطیسی کجھ توں بچن لئی نہ تے بھتے پاڑ ویلے پیندے تے نہ ای کوئی وادھو کھچل کرنی پیندی۔ اوہ اوہدے کول رہندیاں ہویاں وی اوہنوں محسوس نہ کرن دا گر سکھ چکی سی۔ اوہ اوہنوں بڑی بے نیازی تے ڈور دراڑے وہاں وچ پائی رکھدی۔ شاید ایہدے وچ ای اوہدی سلامتی تے بقا سی۔ اوہدا ٹھنڈا رویا اوہنوں پاگل کر دیندا۔ اوہ اوہنوں اپنے بھار نال مدھول دین لئی بے وسا ہو جاندا۔ اوہ ایس توں دکھ سبھ کجھ بھل جاندا، غصے تے نفرت نال بھر جاندا۔ بے چینی تے تلخی نال اوہنوں اینج جاپدا جوہں اوہدے اندر کوئی ڈاڈھی ٹٹ بھج تے کجھ تبدیلیاں ہوندیاں جا رہیاں نیں۔ اوہدی خواہش تے مرضی بغیر اک سوادی کیفیت وچ اوہ گھروں بھجیا بھجیا رہندا.... گھر وچ ہوندا نال اوہنوں لگدا جوہں ایہ گھر اوہدا نہیں اے۔

اک دن اوہنے اپنی بیوی توں آکھیا۔

”مینوں جاپدا اے جوہں ایس گھر وچ میرے لئی کوئی تھاں نہ رہی ہووے.... ہر تھاں مینوں بھری ہوئی تے پڑ لگدی اے، جوہں اوتھے کوئی نہ کوئی ہووے.... میں چاہندا آں کہ اُتے والی چھت تے میں اپنے لئی اک کمرہ بناواں.... پلکل دکھراتے میں اوتھے رہواں گا.... میں اپنے آپ توں محسوس کرنا چاہندا آں.... ایہ میں آں.... میں اک اکائی وانگ....“

”پر کیوں....؟ کاہے لئی....؟“ اوہدی بیوی نے بغیر اواز دے پچھیا۔ اندروں اوہ تھوڑی جی بے چین تے پریشان ہوئی۔ کیہ اوہ جی جی لہناں کولوں دکھرا ہوتا چاہندا اے....؟ کدھرے دور جانا چاہندا اے.... اوہ اینج سوچدا اے کہ یاں صرف ڈرامے بازی کردا اے۔ اوہ ایس گل نال خوفزدا ہوئی۔ پر کیوں آخر؟ کیہ اک بھرپور زندگی دا خوش کن احساس کسے ہور دے وجود تے رحم کرم تے ہوندا اے۔ پر اوہدی اپنی اہمیت، اوہنے تھوڑی محنت محسوس کیتی۔ کیہ اوہ جی جی دکھرا ہوتا چاہندا اے۔ ایس سوال دی وضاحت ضروری سی۔ اوہنوں اپنا مقام سمجھنا جتڑا شاید اوکھا سی۔ اوہ کجھ وی یقین دے نال نہیں سی آکھ سکدی۔

کجھ چہ توں اوہ محسوس کر رہی جوہں اوہ ہولی ہولی ڈور جا رہیا اے.... اوہدیاں اکھاں وچ اک بے رخی تے بے رحمی آگئی اے۔ اک آکڑ تے حقارت سی.... اوہ اپنے آپ توں قیدی محسوس کردی۔ اوہ دفتر دے کماں وچ رُجھیا رہندا۔ گھر نال اوہدا تعلق بالکل کمزور جھیا سی۔ اوہ دیر نال گھر آوندا، موٹر سائیکل اُتے بیٹھا بیٹھا ہارن دیندا، اوہ اوہدے اُتے اک حقارت بھری نظر پاندا تے اینج ای اندر آ وڑدا۔ کھانا کھاندا فیر بسترے تے لمائے کے ٹی وی دیکھدا تے سوچدا.... اوہنے اپنے آپ توں دفتر دے کماں وچ الجھا لیا سی۔ اوہنے بہت کجھ حاصل کرنا سی۔ کوہں گاہک دے پچھے بھجنا اے تے کوہں باس توں خوش کرنا اے۔ کیوں کہ ترقی دیاں ایہو پوڑھیاں سن

چنٹوں ہر حالت وچ اوہنے پار کرنا سی۔ پر لہناں سوچاں دے ولاویں وچ اوہدے ذہن دی کوئی ڈور افتادا سوچ مکڑی دے جالے وانگ اوہدے نال چنٹری رہندی تے اک شک نال بھری اکھ اوہدے اُتے جی رہندی۔ اوہ کتھے اے؟ کیہ کر رہی اے؟ کیہ سوچ رہی اے؟ اوہ کدوں توں اکلا اوہنوں اڈیک رہیا اے۔ اوہ آندی کیوں نہیں؟ اوہ کھڑی اڈیک وچ اے؟ اوہ لہناں متضاد سوچاں وچ گھریا کرے دی چھت ٹوں گھورن لگ پیندا..... فیراچن چیت اوہ غصے وچ آجاندا اپنے آپ توں باہر ہو جاندا تے اوہنوں اواز دیندا..... اوہ اپنے آپ وچ قید ہوندی آوندی تے اوہدے ساہنے کُرسی اُتے بیٹھ جاندی..... آخر اوہ کجھ کندی کیوں نہیں؟ فیر اوہ اینج سوچدا..... کوئی گل، ہاں یاں نہ، کجھ وی۔ اوہنوں اینج جاپدا جوہں اوہ کدھرے ہو ویکھدی اے، جوہں اوہ اوتھے نہ ہووے..... کوئی وی اوتھے نہ ہووے..... اوہنوں غصا آجاندا، اک نویں کڑتن اوہدے اندر سر توں لے کے پیر تیکر کھلر جاندی..... فیر اوہ تجزیہ کردا۔ اوہ آپ نہیں آئی۔ آخر اوہنے ای کیوں اواز دتی۔ اوہدے چہرے اُتے کجھ دا بھیت جھیا ہوندا، آخر اوہنوں کیوں اوہدا چہرا کے کجھے راز وانگ نظر آوندا اے۔ جدوں اوہ ہوندی، اوہ ٹھٹھن محسوس کردا..... بس جا..... اوہ کوفت نال آکھدا..... جا..... نہیں لوڑ۔ اوہ حیران ہوندی۔ پر اپنی سہولت دے نال اوہنوں چلی جانندی کہ اوہ نویں سرے توں غصے وچ آجاندا، دند پیندا، جوہں اوہ اوہنوں توڑ دینا چاہندا ہووے۔

اوہدے بارے اوہدے سارے جذبے منفی سن تے اوہدا اندر بے جواز شک شبھیاں نال بھریا ہویا سی..... اوہ اوہدے بارے اندازے توں باہر دیاں گلّاں سوچدا۔ اوہ بسترے اُتے لما پیا، چتر دی ٹکر مٹوٹہ وچ پا کے اوہدے جئے بارے سوچدا تے اوہدے وچ بد صورتیاں بھالدا۔ کدی اوہدا موازنا دوجیاں عورتاں دے نال کردا۔ جوہں لہٹی ماں دے نال..... اوہ اچن چیت اوہنوں اُنج دی ای گلدی، آٹل تے بھر پور۔ کدی اوہ اوہنوں بالکل دکھری جاپدی، ہمیشا اوہدی نفی کردی، اوہدے توں اک فاصلے تے..... کیہ اینج ای سی؟ ایہ سوال اوہدیاں اکھاں وچ گڈیا رہندا تے جوہں اوہ ایس سوال ٹوں ٹالن لئی اوہدی خدمت وچ لگی رہندی..... اوہدے لئی فکر مند رہندی..... اوہنوں غصا آجاندا ”پرانہ کر“ اوہ آکھدا۔ اوہ پرے ہو جانندی تے ٹپ ٹپ اتھرو کیردی۔ اوہناں دے وچکار دا واسطہ شک نال جڑیا سی۔ محبت کہ نفرت، پر امید یقینی جواب شاید کوئی نہیں سی۔

اوہ دفتر دے کماں وچ اوہناں دی اُدھیڑ بن زیادا توں زیادا رُجھدا گیا..... اوہنے کجھ بہت چنگا حاصل کرنا سی تے جدوں ایہ دُھن اوہدے اندر پورے طور تے ساگنی تاں اچن چیت اوہدے رویے وچ تبدیلی آگئی..... دفتر دا ہر بندا اوہنوں حاسد تے اپنا دشمن نظر آون لگ پیا جھڑا

اوہدے خلاف کچھ نہ کچھ کرن وچ رُجھیا رہندا۔ اوہ اپنے پاس کولوں دی بدگمان رہن لگ پیا۔ اوہنوں جاپیا جوئیں اوہدا پاس اوہنوں نظرانداز کرن لگ پیا اے تے اوہدی ترقی دی راہ وچ روڑے اٹکا رہیا اے تے فالتو کماں دا بھار اوہدے اُتے لد دیندا اے۔ ترقی پان دی جدوجہد وچ تھوڑی جتنی دیر وی اوہنوں عتقا دوا جاندی سی پر لہناں مننی جذبیاں دے باوجود اوہ دفتر دے کماں توں دل لا کے کردا رہیا..... اوہنوں لہنی کامیابی وچوں ای زندگی دے بھرپور پن توں بھٹنا سی.....

فیراک دن جبری برطرفی دی مہم دا آغاز ہو گیا۔ اعلا تعلیم یاقتا نوجواناں دی بھرتی شروع ہو گئی۔ آفس توں نویں لہو دی لوڑ سی۔ اوہدے کولوں وی استعفا منگ لیا گیا۔ اوہدی ملازمت توں ویہ سال دے نیڑے ہو چلے سن۔ کافی پیسے مل جان گے..... اوہنوں آکھیا گیا۔ پر اوہنے پیسیاں توں کیہ کرنا سی، اوہ تاں اوہنوں مل ای جلتے سن۔ اوہ تاں اچے ہور اگے ودھنا چاہندا سی، پاس توں وی اگلی کرسی تے بیٹھنا چاہندا سی..... اوہنے استعفا دین توں انکار کر دتا۔ اوہ آڑ گیا تے عدالت تک جان دا فیصلا کر لیا۔

پر ایس جذباتی صدمے نے اوہنوں بیمار کر دتا۔ لہنی عادت موجب اوہنے لہنی بیماری دا کسے نال ذکر نہ کیتا۔ شاید گیسٹرک دی شکایت ہو گئی سی یاں خون دی کمی ہو گئی سی کیوں کہ اوہنوں جھکھ لگنا بند ہو گئی سی۔ اوہ چوری چوری ڈاکٹراں نال مشورا کر کے علاج کرواندا رہیا۔ اوہ اپنے آپ توں تسلیاں دیندا رہیا کہ اوہ بڑی چھیتی ٹھیک ہو جائے گا۔ اوہ اُنج ای کھلتے دی میز اُتے آوندا تے جھکھ دا دکھالا کردا پر چھیتی ہتھ کچھ لیندا۔

”مینوں لگدا اے اج کل توں مرچ بھتی پاون لگ پئی ایس.....“ اوہ لہنی عادت موجب طنز کردا۔

اوہ اندروں بڑی حیران سی تے دیکھ رہی سی کہ کوئی خاص گل ہو گئی اے۔ کوئی مسئلا اٹھیا ضرور اے۔ شاید کوئی دفتر دا مسئلا سی یاں شاید اوہ بیمار ہو گیا اے..... اوہ فکرمند ہوئی پر بظاہر اوہ معمول دے مطابق رہی..... اوہنے پہلے دی کدی اوہنوں اپنے اعتماد وچ نہیں لیا سی۔ ہمیشہ بد ظنی دا ای دکھالا کیتا تے ہمیشہ اِنج ظاہر کیتا کہ جوئیں اوہ کدھرے نہ ہووے۔ اوہ دفتر معمول دے مطابق جاندا رہیا پر ہُن دفتر دے کم اوہنوں اک بھار جسے لگن لگ پئے۔ اوہدی اِنج بدلی ہوئی حالت تے اُکھرے اُکھرے رویے توں دیکھ کے اوہدے کئی ساتھیاں نے اوہنوں صلاح دتی۔

”خلیل صاحب تیسیں بیمار لگدے او۔ کچھ دنوں دی چھٹی لے کے تیسیں گھر وچ آرام کیوں نہیں کردے۔“ اوہناں دی ایہ گل ایہنوں بڑی لگی۔

”میں پُلکل ٹھیک آں۔ مینوں تھوڑی گیسٹرک دی تکلیف اے، ٹھیک ہو جاوے گی۔“ اوہنے

ڑکھے پن نال جواب دتا پر اندروں اوہ شک وچ پئے گیا۔ کدھرے مینوں راہ وچوں ہٹانا تے نہیں چاہندے۔ اوہ بڑا فکر مند ہویا۔ اوہ چھیتی توں چھیتی ٹھیک ہو جانا چاہندا سی۔ پر بیماری جویں لی ہوندی جا رہی سی۔ ہن اوہ بیماری دے بارے مسلسل سوچن لگ پیا۔ جویں جویں اوہ بیماری دے بارے سوچدا اوہدے اعصاب جواب دین لگ پیندے۔ اوہ چڑچڑا ہو کے آپے توں باہر ہو جاندا۔ غم تے غصے نال اوہدے دماغ دیاں ناڑاں پائین لگ پیندیاں۔ اوہنوں ہر شے بھیڑی تے مٹھوک نظر آوندی تے اوہ خواہ مخاہ ہر گل اُتے چیکن لگ پیندا۔

موٹر سائیکل توں چلان لگیاں جدوں اوہ کیک ماردا تاں اوہدا ساہ بچھل جاندا۔ اوہ تھوڑا ٹھہر کے ساہ ٹھیک کردا..... تے اوہدیاں ڈونگھیاں سولیا نظراں توں طیش تے نفرت نال دیکھدا..... فیر اچن چیت چیک کے آکھدا اس۔

”کیہ تماشا بنا رکھیا اے..... ہاں کیہ ہویا اے؟ میں بیمار نہیں آں..... تھوڑی کھنگھ اے..... ہووے کجھ نہیں..... پر کیہ توں کوئی ہووے امید لا کے بیٹھی ایں..... دھیان نال سُن لے“ مینوں کجھ نہیں ہویا۔ میں پلکل ٹھیک آں، پلکل ٹھیک۔ سُنیا اے توں.....“

”میں کیوں اینج چاہواں گی“ اوہ بغیر اپنے ہونٹھ ہلائے آکھدی۔

اوہدی معنی خیز خموشی اوہدے اندر دے شبھیاں توں ودھا دیندی..... اوہ ضرور مینوں اپنے ساہنے لاچار تے بے وس دیکھتا چاہندی اے تاں جے میرے اُتے غلبا پاسکے..... اوہ سوچدا تے اینج سوچن تے اوہنوں لگدا جویں اوہ ہمیشا توں اوہدے کولوں بے زار رہی ہووے..... بکل لا پرواہ..... تے ہن بیمار سمجھ کے اوہدے کولوں چھٹکارا پان دا سوچ رہی ہووے..... اوہ اندر ای کھولن لگ پیندا۔

ہن اوہ چھیتی گھر پرت آوندا۔ کمرے دی خموشی وچ اوہنوں بڑا اکلا پن محسوس ہوندا..... کمرے دیاں کندھاں جویں اوہدے نیڑے آجاندیاں، اوہنوں گھیر لیندیاں۔ اوہدا ساہ کھٹن لگ پیندا..... اوہ اچن چیت لہا پیا پیا اٹھ کے بیٹھ جاندا..... اوہنوں وہم جیسا ہو جاندا جویں کجھ اوازاں بھنھناہٹ وانگ اوہنوں سنائی دے رہیاں نیں۔ اوہ کن لا کے سُندا، کدے اوہ لہا پئے کے چھت و لے دیکھدا..... دفتر تے کجھ چنگا حاصل کرن دی جدوجہد توں اوہ بچھل ای گیا سی۔ ہن اوہ صرف لہنی بیماری بارے سوچدا..... آخر کیوں؟ اوہ ناامید ہو کے سوچدا۔ ایہ اک اجسیا ڈراونا خاب سی جمدی پکڑ چوں اوہ چھیتی باہر نکل جانا چاہندا سی۔ امیدے توں پہلاں کہ لوک اوہدی بد قسمتی اُتے رحم کھان، اوہدے لئی کجھ بڑا سوچن تے اوہدے پچھتے افسوس نال ہتھ ملن۔ اوہدے ورگے لئی ایہ سارا کجھ برداشت دے قابل نہیں سن۔ اوہ اوس پل کولوں خوفزدہ سی..... ایسراں دا کجھ نہیں ہووے گا..... اوہ اینج دیاں تسلیاں نال اپنے اعصاب توں مضبوط بناندا

اوہ کم کاج کردی ہوئی اوہنوں پہلے نالوں بہتی لاپرواہ نظر آوندی..... اوہ اوہدے بارے وچ کدی کجھ یقین نال نہیں سی جان سکیا..... کیہ اوہ وی کجھ اینج دا ای سوچدی اے..... شاید بہت ورھے ننگن توں بعد اینج ای ہو جاندا ہووے..... ایس اک ڈوبے دیاں کنزوریاں، خامیاں تے بد صورتیاں توں لبھ لیندے ہوئے۔

اوہ تُوہ وچ سی..... اوہ کیہ جاتا چاہندی اے تے کیوں.....؟ اوہ اوہدے چہرے دے آثار چٹھاء تے غور کردا، اوہ اوہنوں ہمیشا غور تے معنی خیز نظراں نال ویکھدی سی جوہں اوہ اندر دی تہ توں پاتا چاہندی ہووے۔ ہمیشا توں، اوہ اوہنوں ڈونگھیاں نظراں نال ویکھدی تے اوہدے کولوں کترائی کترائی کچی کچی جہی رہندی..... اوہ جدوں وی اوہنوں اواز ماردا، اوہ پریشان حال تے چوکنی جہی اوہدے لاگے آوندی، جوہں کجھ ہون والا ہووے، کجھ بہت حیران کر دین والا، غیر متوقع جہیا..... اپنے ایس نا بھن جوگ چہرے نال اوہ اوہدے شکاں توں ودھاوا دیندی..... اوہ خواہ مخاہ لیہناں پراسرار سوچاں وچ گھریا رہندا..... ہن جد کہ اوہ بیمار سی۔ آخر ہن اوہ اوہدے بارے کیہ سوچدی اے۔ کیہ اوہ باخبر اے؟ فیروی جاتا چاہندی اے۔ اوہدے ساکن چہرے اُتے کتے سوال سن..... پر میں اینج دا کجھ نہیں آکھاں گا..... اوہ سوچدا..... ایہدے وچ اوہدے لئی بڑا سکون سی۔

اوس دن آگالداں اوہدے نیڑے رکھیا تاں اوہ کھنگھ رہیا سی۔ اوہدے گرم گرم ساہواں توں اوہنوں اپنے چہرے اُتے محسوس کیتا۔ اوہ تھوڑا چوکنی، حیران ہوئی تے پرکھن والیاں نظراں نال اوہنوں اینج ویکھیا جوہں پہلی وار دیکھ رہی ہووے۔ اوس ویلے اوہ اوہنوں بسترے اُتے لما پیا بڑا فضول تے بھدا دکھالی دتا۔ لیاں لیاں تاں اک ڈوبی اُتے رکھ کے اوہ وار وار کھنگھ رہیا سی۔ اوہ اچن چیت چین سموکر ہو گیا سی۔ اوہدے مٹھ وچوں بو آون لگ پئی سی۔ اوس ویلے اوہنے سوچیا ”چنگا اے اوہنوں سگرٹ پیندے رہنا چاہیدا اے..... چھٹکارا“ ایہ لفظ اک چھٹکارے نال اوہدے ذہن وچ آیا تے جوہں اوتھے ای گڈ کے رہ گیا۔

”چھٹکارا.....“ اوہنے اچن چیت آکھیا۔

اوہ حیران ہو گئی..... ”آہو“ اوہنے بدولی نال ہونٹھاں وچ کہا۔

”میں بیمار نہیں آں۔ توں گھبرا نہ۔ میں پلکل ٹھیک ہو جاواں گا.....“ اوہنے لیاں ساہواں وچکار آکھیا۔ ”پر توں کیہ سوچدی رہتی ایس؟ توں بولدی کیوں نہیں؟ تیرے اندر کیہ اے؟ جدوں توں میری خدمت کرنی ایس تاں مینوں ماں وانگ کیوں دکھالی دیندی ایس۔ متا نال بھری۔“

اوہنے ڈونگھی طنز نال آکھیا۔ ”ٹھنڈے سانچے وانگ چبڑی ہوئی، ہر پہل تُوہ لیندی، کجھ نہ کجھ

بھیت لیندی، کسے وڈے انکشاف دی توقع وچ..... پر اِنج دا کجھ نہیں ہون والا، جا..... مینوں تیری موجودگی وچ بڑی گھٹن محسوس ہوندی اے۔“

”میں اِنج دی نہیں آں۔“ اوہنے فیر بغیر اواز دے آکھیا تے اوہدے دل غور نال دیکھدی رہی۔ اوہ اندروں تے باہروں اوہنوں پُلکُل کھوکھلا دکھائی دتا۔ اوہدا جسم ڈھل گیا سی، متھے دے وٹ گھرے ہو گئے سن، والاں وچ سفیدی آگئی سی۔ بسترے اُتے لما پیا اوہ پُلکُل دکھرا دکھالی دے رہیا سی۔ شاید اوہدی نظر بدل گئی سی.....

اچن چیت اوہ جھٹکا مار کے اٹھیا، اوہدے ہونٹھاں وچ ویسا سگرٹ کتب گیا۔ اوہدیاں اکھاں وچ غیریت تے بے اعتمادی سی۔ اوہدے اندر سبھ کجھ دب کے رہ گیا۔

اوہ بڑی بے چین تے پریشان سی۔ مستقبل کینا غیر یقینی نظر آون لگ پیا سی۔ وسویاں تے اندیشیاں نال بھریا ہویا۔ اوہ خوفزدہ جی اوہدے کمرے دے نیڑیوں لنگھ جاندی، ساہ وی ہولی لیندی۔ کیہ ہون والا سی؟ اوہ کئی بے خبر سی۔ اوہ تشویشناک نظراں نال اوہنوں دیکھدی۔ اوہدیاں اکھاں وچ زندگی دی رمت ہولی ہولی نکدی جا رہی سی۔ اوہدیاں نظراں اوتھے ای جمیاں رہندیاں۔ حیاتی دے ورتے چھیتی چھیتی بے اختیار پرتدے جا رہے سن۔ اوہ تھوڑی دیر لئی ویلے ٹوں اوتھے ای روک لینا چاہندی سی۔

اوہدے نیڑے، اوہدے نال کجھ ونڈ لین دی دیوانا خواہش اوہدے اندر اُبھردی پر اِک مایوسی وانگ اوہدیاں نم بھریاں اکھاں وچ چھا جاندی۔ اوہ ایس گھپ انخیرے چوں باہر نکلتا چاہندی سی۔ آخر اوہ خموش کیوں سی؟ کیوں اِنج کر رہیا سی۔ اوہدے اندر کیہ سی؟ کیہ چاہندا سی؟

فیر اِک دن جدوں اوہدی ماں نسواری برقعے وچ چارے پاسے لھوٹی ہوئی آئی تاں اوہ ڈر جھی گئی۔ تاں اوہ لیہناں وچکار موجود سی تے بانجری..... اوہنوں لگیا جویں اپنا مقام بھننا اوہدے لئی مشکل نہیں سی رہیا۔ بھاویں اوہ ہمیشا توں قربانی دیندی آ رہی سی پر اوہ پہلے دن توں ای اوتھے سی۔ اوہنے خوف کھادا تے جدوں اوہنے برقعے دی جالی ہٹا کے اوہدے دل دیکھیا تے جویں اوہ اوہدیاں اکھاں وچ لٹھ کے اوہدے اُتے با اختیار ہو گئی ہووے۔

اوہنے لمی سرہند بوتل ٹوں اوہدے سرہلے رکھ دتا۔ اوہنے ازلی انخیرے وچ کھلوتے پہلاں بوتل ٹوں فیر اوہدے دل دیکھیا، اِک نہ سمجھ آون والا تاثر اوہدے چہرے اُتے سی۔ اوہ چدر دی منکر مٹھ وچ چبا رہیا سی..... ایہ اوہدی پُرانی بھینڑی عادت سی..... ہور کتے جراثیم ایہدے اندر واڑو گئے، اوہنے بدولی نال سوچیا تے باہر نکل گئی..... تے جدوں اوہنوں کھنگھ دا شدید دورا پیا تاں اوہ چاہندیاں ہویاں وی اندر نہ جاسکی۔

نسواری برقعے وچ سرہند بوتلاں دا سلسلا شروع ہو گیا۔ اوہ اپنے سرہلے اوہناں ٹوں دیکھدا

تے چتر دی منکر چٹن لگ پیندا..... بے تعلق تے بے نیازی نال جد کہ اوہ پورے وجود نال کھولدی. اوہ لیسنال بوتلاں ٹوں چوری چوری چک کے بو والا پانی بونیاں وچ پا دیندی. اوہ سبھ جائدیاں ہویاں وی چپ رہندا. اک عجیب جہی نامیدی نال اوہ اوہدے ول ویکھدا. فیرا جن چیت کئیدی ہوئی اواز وچ اوہنوں بلاندا "ٹوں کتھے ایس.....؟" اوہدا دل ڈب جاندا پر اوہ خموش رہندی تے بوبا بند کر لیندی. فیرا اوہنوں اینج لگدا جویں حیاتی دا ادھا حصا اوہدے اُتے بند کر دتا گیا ہووے تے اوہ ہمیشا توں ادھوری تے نامکمل ہووے. اوہناں دا وچکارلا فاصلا ودھ جاندا، اوہ اوتھے سی..... پچھلے کئی ورھیاں توں. اوہ ہمیشا اک تھاں رکھیاں شیواں ٹوں بدلدی رہندی سی..... پر اوہ نال اوہدا خاوند سی.

اک دن اوہنے پتا کجھ آکھے ہار من لئی.

ہسپتال دے بسترے اُتے لما پیا اوہنوں اینج لگیا جویں سبھ کجھ بدل گیا اے. باری وچوں نظر آون والا صاف آسمان، اڈوے ہوئے لاین وچ جانڈے پنچھی، رُکھ دے پتیاں وچ نگی چھوٹی جہی کالی چڑی، سہمی ڈری ہوئی. لیسنال ساریاں لئی اوہدے اندر ہن کوئی خوشی نہیں سی. اوہنے پچھلیاں کجھ گلاں ٹوں یاد کیتا. دوست یار، سکول، دفتر، گلیاں بازار، بیتے ویلے جویں جہناں نال ہر تعلق ختم ہو گیا سی. اوہ اوتھے سی، کلم کلا، بکل کلا. اوہنوں اینج جاپیا جویں اوہ کسی نکی تنگ تھاں اُتے پھس گیا ہووے..... جتھوں لکنا شاید کدی ممکن نہیں سی. اوہ بسترے اُتے خموش لما پیا ساہنے کندھ ول ویکھدا رہیا جہڑی ہولی ہولی، اوہنوں جاپیا کسی انھیرے ڈونگھے خلا وچ بدل رہی اے تے جویں اوہ ایس انھیرے خلا وچ اُتردا جا رہیا ہووے تے اوہدیاں اکھاں ایس انھیرے خلا وچ کدھرے گواچ جان تے اوہ کجھ وی ویکھ نہ سکے. ٹھنڈا پسینا اوہدے متھے اُتے کھلر جاندا. اوہ کندھ توں نظراں ہٹاندا وی خوف کھاندا. کدھرے کندھ نہ گواچ جائے تے اوہ بند بونیاں دے انھیرے وچ کلا رہ جائے.

حیاتی دے پچھلے کتے ورھے اوہنے اینج ای دور ازکار اندیشیاں تے وسویاں وچ گوا دتے سن. اوہ لیسنال قیمتی پلاں ٹوں خوشی تے خوبصورتی نال وی پتا سکدا سی. پر ہن سبھ بے کار سی، ہن سبھ کجھ بہت پچھتے رہ گیا سی تے ہن ایسے مقام اُتے آچھیا سی جتھے واپسی دا کوئی نشان نہیں سی. لال کبل ٹوں اپنے اُتے کچھدیاں ہویاں اوہنے ویکھیا کہ ساریاں دے نال اوہدی بھین نہیں سی..... پتا نہیں کتھے سی. اوہدی چھوٹی بھین جہڑی اوہدے نال کھیڈدی ہوندی سی..... مگن مٹی. اوہ ہمیشا تنگ تھاواں تے بونیاں دے پچھتے نک جاندا تے اوہ اوہنوں نہ لبھ کے دہشت زدا جہی چیکاں ماردی تے اوہنوں کھلیاں تھاواں تے ڈھونڈدی. اوہ اوہدی بیوقوفی اُتے بڑا ہسدا "میں ایسے آں....." اوہ اواز دیندا پر اوہ خوفزدا جہی اوہنوں کھلیاں تھاواں تے کھڑے ہو کے پکاردی

جاندى..... ہن اوہ کتھے سی؟ اوہنوں اِنج لگیا جوہیں اوہ اک واری فیر کے تنگ تھاں تے ٹک گیا اے پر ہن اوہنوں لبھن والا کوئی نہیں سی۔ اوہدے مایوس تے خوفزدا دل تک کے دی پہنچ نہیں۔ آخر اوہ کھڑی آزمائش وچ گھر گیا سی۔ ایس انجائے خوف کولوں اوہنوں کون رہائی دوائے گا۔

”اوہ کتھے اے؟“ اوہنے اچن چیت پچھیا۔

”کون؟“ اوہنے ذرا لاپرواہی نال پچھیا ”اچھا اوہ! بوتل رکھ گئی اے تیرے سرھلے۔“
”نہیں.....“

”تے فیر کھدا پچھ رہیا ایس؟ کسٹوں لبھ رہیا ایس؟“ اوہ چپ جہیا ہو گیا۔

”جا..... جاٹوں.....“ اوہنے رُکھے پن نال جواب دتا۔

”میں چھیتی گھر آ جاواں گا“ ایسے بھیرلان دا کیہ فايدا..... ہور لوک ہن ناں ایسے..... ٹوں تھک گئی ایس..... ٹوں آرام کر“ اوہدیاں بیمار رُکھیاں اکھاں نے جوہیں اوہدے اناہ دے پُزے اُڑا دتے ہون۔

اوس دسارے کرا بھیرنال بھر گیا۔ اوہ ہسپتال دی لمی چوڑی چھت اُتے بیٹھ کے بڑی دیر تک ہنجو کیروی رہی۔ تہ اوہنوں یاد آیا‘ اوہدیاں رُکھیاں اکھاں وچ کیو جہی ان آکھی تشفی دی خواہش سی۔ اوہ تھلے آ گئی۔ اوہدے دل دا بند بُوہا کون کھڑکاوے گا۔ اوہنے دل گر فنگلی نال سوچیا۔
کمرے وچ خون دی بو سی۔ سارے آوندے ہولی ہولی تک دبا کے سرگوشیاں کردے تے آون والے ویلے اُتے افسوس نال ہتھ ملاندے تے باہر رُ جانڈے۔

”ٹوں کتھے سیس؟“ ایسے لوکاں وچ وی اوہنے ایہنوں دیکھ لیا۔ اوہدی اواز وچ غصے دے نال بے چینی سی۔

”شاید ٹوں بہت تھک گئی ایس..... تھکنا وی چاہیدا اے..... آخر کد تک.....؟“ اوہ ساہنے کندھ ول دیکھن لگ پیا۔ ایہ کندھ اوہنوں ہمیشا کالی وکھالی دیندی تے اوہ ہمیشا مونہہ موڑ کے پچھنا چاہندا‘ کیہ کمرے وچ روشنی گھٹ اے۔ پر اوہنے اِنج کدی نہیں پچھیا۔ اوہ اچے وی لہنی کسی کمزوری ٹوں ظاہر کرن لئی تیار نہیں سی۔ ہن اوہنوں کمرہ وی دھندلا وکھالی دے رہیا سی‘ شاید شام ہو گئی سی..... اِنج کوئی ملن والا وی نہیں آیا سی۔ لوک لگاتار آوندے رہندے تے اوہدا Moral جوہیں کمزور پن لگ پیندا۔

”میں کسے نال ملتا نہیں چاہندا۔ میں ٹھیک آں۔ ساریاں ٹوں آکھ دے۔“ اوہنے باہر نو انٹری دی پھٹی لوا دتی۔

اوہدی ماں باہر کنبدی رات وچ چٹائی اُتے بیٹھ کے تسبیح گھماندی۔ اوہدے ذہن وچ بہت

ساریاں سوچاں سن. اوہ وحشت وچ سی. اجے اوہدی اک دھی دیاہن والی سی. اوہنوں پتا سی کہ ساریاں کوششاں دے باوجود کیہ ہون والا اے. ہاں! گھروچ کجھ پروہنے آون والے سن..... اک دھاڑے اوہ چُپ کر کے باہر نکلی. گھروچ کجھ گھٹ نہ جائے. ٹانگے وچ اوہنے جھیتی جھیتی لوڑ وند شیواں لدریاں تے گھرا پڑ گئی..... اوہدا پو حیران ہویا. ”توں ایسے..... تے اوتھے اوہ تینوں لہدا ہووے گا.....“

”اوہ اوہدے کول اے.....“ اوہنے رُکھے پن نال آکھیا.

”اوہ ہر ویلے اوہدے بسترے نال چبڑی رہندی اے تے اوہ اوہنوں ای اواز دیندا اے..... میں کجھ ہور ای سوچتا اے.“ اوہنے آکھیا.

رقابت تے حسد وچ محبت دا ازلی جذباوی سڑ کے سواہ ہو گیا. بسترے اُتے لے پئے اوہدیاں نظراں وار وار بُوہے ول اٹھدیاں رہیاں. ”ماں اندر نہیں آئی.....“

”توں چاہندا ایس کہ اوہ اندر آئے پر اوہ اندر نہیں آئے گی. اوہدے کول کجھ ہور وی فکراں تے سوچاں نیں.“

اوہ بُوہے ول دیکھدا رہندا تے اوہ اوہدے پُلک نیڑے کھلوتی رہندی..... پر اوہ اج وی اوہنوں اپنے کولوں اونی ای دُور محسوس کردا، چتا ورھیاں پہلے. اوہ تھکیاں ہاریاں نظراں نال اوہنوں دیکھدی. اوہ تھک گئی سی، ڈھے گئی سی، پُلک چکنا چُور ہو گئی سی. اپنے آپ نال لڑیاں بھڑدیاں. آخر اوہدا اپنا آپ کتے سی؟ اوہدی ماں اجن چیت باہر نکل جاندی. ”میں ایسے آں“ اوہ جاندیاں جاندیاں آکھدی.

”میں ٹھیک آں، توں آرام کر ماں.“ فیر اوہدے ول کڑی نظر نال دیکھدا. ایہ سارا کجھ تیری وجھا نال اے. اوہدیاں نظراں اوہدے اُتے کوٹھے ورھاندیاں تے اوہ اوہنوں اوتھے ای نظر آوندا تے اوہدے دل وچ جویں کوئی پتھر ڈھو دیندا. اوہ کچھو کچھو جی ہو کے لکڑی دے بیج اُتے بیٹھ جاندی. لہو دی تازا بوتل چوں لہو قطرا قطرا اوہدیاں ناڑاں وچ لتھدا تے کمرے دی خوش ٹھنڈی سرد مہر فضا وچ کجھ اینج دا ہوندا اوہ جدھر دیکھدی تلخ یاداں دا اک ہڑ جھیا آ جانددا. پر اوہ کجھ وی یاد کرتا نہیں سی چاہندی. اوہ اوہنوں اواز ماردا.

”توں شاید تھک گئی ایس“ اوہدی اواز وچ اوہنوں عجز جھیا جاپدا. اوہدا دل بھر آوندا..... اوہ ہمیشا توں اک انھیرے وچ سی. اوہ کدی امیدے اندر دی تہ تک نہیں سی اپڑ سکی. آخر اپنے ورھیاں توں اوہ اوہدے نال کھڑیاں امیدیاں لا کے بیٹھا سی، کیہ چاہندا سی؟ تے ہن ایس وچکار لے فاصلے توں کہنے طے کیتا سی. پر ہن ایہ سبھ کتنا بے کار سی. اوہ اوہدے لاگے کھلوتی بے

چین تے تھکیاں نگاہواں نال اوہنوں ویکھدی رہندی..... جد کہ گھڑیاں دا اک اک پل ڈہائی دیندا لنگھدا جا رہیا سی. اوہنے سجھ آکھتا سی، اوہ سوچدی پر آکھ نہ سکدی..... ہن تاں شک شبھے دی وی کوئی گنجائش نہیں سی رہی. جے ہوندی وی تاں کیہ ہوندا، فیصلا تاں ہو چکیا سی. اوہ جائدی سی اک دن ویلے دی واء ایہنوں ریت دے ٹلے وانگ کدھرے اڈا کے لے جان والی سی. پتا شک اوہنوں قبول ہووے یاں نہ ہووے.

کمرے وچ بہت ساریاں بھڑکھیاں ورگی بجنھناہٹ سی.
 ”سجھ پچھ لے..... سجھ پچھ لے.....“ نہیں میں شاید انج نہیں کر سکدی. اک دن اوہ بڑے حوصلے نال اوہدے نیڑے آئی. ایسے غور نال اوہنوں ویکھیا.
 ”کیہ توں روندی رہی ایس. پر آخر کیوں؟“ اوہنے تلخی نال پچھیا.
 ”نہیں تاں.....“ اوہدی اواز رون ہاکی ہو گئی.

”کیہ توں سمجھدی ایس سجھ ہون والا اے..... سجھ بہت بھٹرا..... میرے لئی“ اوہنے فیر کڑتن نال پچھیا.
 ”شاید نہیں.“

اوہنے ہولی شرمندا اواز وچ آکھیا تے اوہدا دل کیتا کہ لہتی ایس بد نصیبی اُتے رووے. روکے ہوئے ہنجوداں دے چند قطرے اوہدے پیلے سکے تھ اُتے ڈگ پئے. اوہنے سختی نال تھ پچھے کچھ لیا.

”توں مینوں کیہ سمجھاتا چاہندی ایس. انج دا سجھ نہیں ہووے گا. میری ماں دُعا وچ رُجھی ہوئی اے، توں سجھ ہور سوچ سکدی ایس..... میں مرن والا نہیں آں.“ اوہے رات اوہنے کمرے وچ دو کالے کیڑے ویکھے. کمرے وچ خون دی بو سی. اوہ سنائے وچ آگئی.
 ”نرس ایہ ڈمک کھوڑے.“ اوہدے مونہ چوں بے اختیار نکل گیا.

”کیہ“ حیرت تے خوف نال اوہنے پچھیا.
 ”نہیں سجھ نہیں.“ اوہنے ہولی اواز وچ آکھیا.
 ”پر توں انج دا سجھ آکھیا.“ اوہدیاں اکھاں وچ سرزنش تھی. جویں اوہنے جان بچھ کے آکھیا ہووے..... نہیں..... اوہدیاں اکھاں وچ انکار سی.

”توں پہلاں وی سجھ انج دا ای آکھیا سی..... میں جائدا آں“ اوہ ایسے شک تے وہم وچ اوہدے ول ویکھدا رہیا.

اوس دن اوہ زرد رو بسترے اُتے لما پیا سی. اوہدا ڈھڈ اندر توں وڑ گیا سی. بوتل وچوں خون اوہدیاں ناڑاں اندر لٹھ رہیا سی. جدوں اچن چیت باہروں رون دی تیز اواز آئی. اوہنوں لگیا

جویں ایہہ اوہدے اندروں آ رہی ہووے۔

”شاید مر گیا.....“ اوہدے مونہ وچوں بے اختیار نکل پیا۔

”کون.....؟“ اوہنے ہولی جہی بھری ہوئی اواز وچ پچھیا۔

”کوئی نہیں..... شاید اوہ نوجوان جٹا رات توں داخل ہویا سی۔ اوہدی سوہنی نازک جہی بیوی

سی تے بچی.....“

”بند کر ایہہ کہانی‘ میں جائدا آں توں کھڑی توقع وچ ایس۔“ اوہنے بھاری اواز وچ آکھیا۔

”آخر تیرے اندر کیہ اے؟ کیہ چاہندی ایس.....؟ کیو جہی اڈیک اے تینوں۔ توں جائدی

ایس..... سبھ کجھ تیرا ہووے گا..... آون والیاں ساریاں خُشیاں۔“

”تے آون والے سارے غم“ اوہنے دل گرنگی نال سوچیا۔

اوہ اہجے وی دل توں توڑن تے مہ دین دا حوصلا رکھدا سی۔ اوہ اج وی اوہنوں نہیں سی

جان سکیا۔ اوہ چپ کر کے اوہدے دل دیکھدی رہی، پلکل خالی نظراں نال..... اوہنوں جاپیا کہ

اوہ تھک گئی اے، سارا کجھ چھڈ کے اوہ کدھرے، کدھرے وی تڑ جانا چاہندی اے..... کے

ایسی تھاں تے جتھے کوئی احساس نہ ہووے کوئی سوچ نہ ہووے..... پلکل وی نہیں۔ پر اوہدے

وچ اینا حوصلا کتھے سی۔ اوہ جائدی سی کہ اوہ بے وی ریاں جہناں منزلاں توں طے کردیاں ہویاں

ایس کھرے تک اپڑیا سی، اپنا فیصلہ سنن لئی اوہ اوہنوں کجھ نہیں سی آکھ سکدی، کجھ نہیں سی

دس سکی، اوہ دیکھدی سی۔

اوہدا پو روز دریا اُتے مچھیاں چھڑانی لئی جائدا اے تے فیر اوہدا حساب کتاب دیکھن لئی

اوہدے دفتر چلا جائدا اے۔ اوہدے اندر ایہہ حوصلا اے کہ فیر بیڈ دے کول کھلو کے پچھدا اے۔

”ہاں پتر! دس توں کجھ آکھتا اے۔“

”نہیں اتا جی! کجھ نہیں..... بس مینوں معاف کر دیو۔“

”میں معاف کیتا پر..... او میرا مطلب اے.....“

”بس مینوں معاف کر دوو۔“

”آہو میرے پتر‘ میں معاف کیتا..... پر کجھ تے آکھ‘ میں سُن رہیاں..... توں کجھ آکھتا

چاہندا ایس..... دیکھ میں سُن رہیاں‘ میں تیرا پو آں..... جو آکھتا اے آکھ دے..... ہاں آکھ

دے.....“

”سبھ کجھ آکھ دتا اے، ہور کجھ نہیں۔“

”اچھا پر..... اوہ..... تیری ماں.....“

”آہو اوہ دعا کر رہی اے۔ میں ٹھیک ہو رہیاں۔“

اوہ اکھاں وچ ڈکھ تے اذیت لئی اوہنوں دیکھدی رہی۔ اوہ اوہدا دل نہیں سی توڑ سکدی۔ اوہ اوہدے کولوں جین دا حوصلا نہیں سی کھوہ سکدی۔ ڈگن والیاں توں کون دھکا دیندا اے۔
 ”توں وی تے کجھ پچھتا چاہویں گی“ اوہدی بے جان جہی ہوندی اکھ وچ اک سوال موجود رہندا، اک تکلیف دین والا سوال، جمدے وچ اک عجیب جہی اُمید ہوندی..... توں اِنج نہیں کریں گی، میں جائدا آں.....

آہو! مینوں تے ایسا حوصلا نہیں اے۔ میں تے صرف سینا سپر ہونا اے۔ اوہدے ہونٹھاں دے کناریاں توں جھگ صاف کردے ہوئے اوہ سوچدی۔
 ”اوہ رو رہیا سی۔“ اوہنے ساٹ لہجے وچ بغیر کسی جذبے دے آکھیا۔
 ”میں آکھیا، مینوں معاف کر دوو تے اوہنے مینوں معاف کر دتا۔“
 ”کیہ اوہنے وی آکھیا مینوں معاف کر دے۔“
 ”نہیں۔“

”میں رشتیاں وچ بڑا Possessive آں۔“ اوہنے آکھیا تے اوس ویلے اوہنوں اپنے اُتے پیا لال کبل بڑا بھاری لگیا، حیاتی دے بھار وانگ۔

پہلی وار اوہنے بے وسی نال بچ اُتے بیٹھی عورت ول دیکھیا جڑی اوہدی بیوی سی تے اوس ویلے اوہدیاں اکھاں وچ کے اجنبی عورت وانگ سارے جذبیاں توں خالی اک کوڑا سوال سی۔
 اک کمزور، اکلی رہ جاون والی عورت۔ اوہدا دل اچن چیت اوہدے لئی محبت تے رحم نال بھر گیا۔ اوہدا دل چاہیا کہ اوہ اعتراف کر لوے، ہر چنگے جذبے دا تے ہر بھیڑی سوچ دا۔ پر اوہدا گلا رُخ کے بھارا ہو گیا تے اواز گلے وچ اٹک کے رہ گئی۔ ہنجواواں دے دو قطرے بڑی ندامت نال اوہدیاں افسردا دھندلانڈیاں اکھاں وچوں ویہ کے اوہدے کناں دے پچھتے گواچ گئے جڑے اوہنے نہیں دیکھے۔ بے وقت، بے حیثیت قطرے، آخر اِنج کیوں ہويا؟ کیہ ویلا اک پل لئی ای سی، رُک کے پچھتے توں نہیں جا سکدا سی، صرف اک پل لئی کہ اوہ ندامت دے بغیر اعتراف کر سکدا۔

”کیہ رات باقی اے.....؟“ اوہنے بچ اُتے بیٹھی عورت ول التجا کرن والیاں نظراں نال دیکھیا۔ اوہ اوہنوں نیڑے بلاتا چاہندا سی پر ہن شاید ایہ حق اوہدے کول نہیں سی رہیا۔
 ”نہیں..... سویر ہو رہی اے.....“ اوہدی بیوی نے کھوکھلی اواز نال ہولی جے آکھیا۔ اوہ اوہدے نیڑے جاتا چاہندی سی پر سارے جذبے تک گئے سن تے اوہ ہار گئی سی۔ اوہنے ہلکا جہیا ٹھنڈا ساہ لیا۔

کل دا دن پتا نہیں کجھ دا ہووے۔ بہت منحوس، شل کر دین والا، ہمت توڑ دین والا۔ کمرے

دی ساں ساں کردی چُپ وچ اوہدے دل دیکھدی رہی۔ اوہدیاں اکھاں وچ سورج ڈبن دے
 بعد دا انھیرا سی تے اوہ سلنے کنڈھ ول دیکھ رہیا سی۔ اوہدے پچھے اک کنڈھ ہور سی، شاہ
 اوہدے گھردی کنڈھ سی۔ تہہ ڈرتہ کنڈھاں حیاتی وانگ..... کمرے دے اندر اوہنوں کجھ عجیب
 جہیاں شہساں دکھالی دے رہیاں سن۔ کالیاں چٹیاں متحرک کھلریاں ہونیاں۔ اک ڈوجی نال
 اُلجھیاں ہونیاں۔ شاید اوہدی نظر چکرا رہی سی، یاں اوہدی نظر دھندلا گئی سی۔ اوہنوں کجھ صاف
 دکھالی نہیں سی دے رہیا۔ اوہنے اپنیاں دھندلانڈیاں، چکرانڈیاں اکھاں ٹوں کھار کے اپنیاں
 پوریاں صلاحیتاں ٹوں اوہدے اُتے مرکوز کر دتا۔ تہہ اوہدا دل چاہیا اوہ اوہناں ٹوں اواز
 دیوے..... میں آں..... میں آں..... اوہدیاں دھندلیاں بھالڈیاں نظراں گلیاں، بازاراں
 سڑکاں دے انھیرے، سویرے، بھیرتے رَش ول تیریاں بُوہے اُتے آ کے رک گئیاں۔ اوتھے
 اوہنے اپنے بھرا ٹوں دیکھیا، لو نال لڑی ہوئی پٹی سر اُتے بنھی جویں اڈیک رہیا ہووے۔

”ایہ سبھ کدوں ہو یا؟“ اوہنے اپنے اُتے طاری ہونڈی غنودگی وچ سوچیا فیر جویں اجن چیت
 حیرانی وچ وادھے پاروں اوہدیاں اکھاں پاٹ گئیاں تے گلے وچوں اک خرخاندی جہی اواز نکلی
 جویں کے بھید دا انکشاف اوہدے اُتے ہو گیا ہووے۔

اوہدیاں اکھاں کنیاں سوہنیاں تے کھلیاں سن۔ اوہنے ڈونگھی حیرانی نال سوچیا تے بیچ توں ہڑو
 کے اٹھی..... پر اوہنوں لگیا اوہ لہناں کھلیاں تے سوہنیاں اکھاں ٹوں کدی بند نہیں کر
 سکدی..... کدی نہیں۔

تدے اوہدی ماں ٹھنڈے پرچھاویں وانگ اندر وڑی۔ بڑے سکون نال اوہنے اک تہہ نال
 اوہدیاں کھلیاں اکھاں ٹوں بند کر دتا تے دوہے تہہ دی سختی نال اوہنوں پچھے ہٹا دتا۔
 ”ہن اوہ تیرا محرم نہیں رہیا۔“

تے لال کبیل اوہدیاں بند سوہنیاں اکھاں اُتے کھچ دتا۔

مستی دا خمیر

بھانوں سریندر دی بھال وچ سی۔ سریندر نے اوہوں دس وجے ٹی ہاؤس وچ ملن دا وعدا کیتا سی تے ہن ساڈھے یارھاں وچ گئے سن پر اوہ نہ ٹی ہاؤس اپڑیا تے نہ اپنے دفتر وچ ای ملیا۔ اپنے چہ ٹوں بھانوں اوہدے دفتر دے تن چکر لا آیا سی۔ دن گرم ہو چلیا سی تے ٹی ہاؤس دے شیشیاں وچوں لوکاں ٹوں کھاندے پیندے دیکھ کے اوہدی جھکھ جاگ پئی سی۔ اُنج وی اوہ اج ناشتا نہیں سی کر سکیا۔

اوہنے بوجھے ہتھ پا کے اکلوتی اٹھیانی ٹوں تھکی دتی تے اک نظر اپنے میلے لیزیاں اُتے پا کے دو تین دن دی ودھی ہوئی شیو اُتے ہتھ پھیردا ہویا ٹی ہاؤس اندر ٹر گیا۔ اندر جانڈیاں اوہدے قدم آڑ رہے سن۔ اندر اپڑ کے اوہنے اپنے لئی اک اجسی میز بھالی جتھوں اوہ ٹی ہاؤس دے بوہے اُتے نظر رکھ سکدا سی۔

اے اوہ ٹھیک طرحاں کرسی اُتے بیہ وی نہیں سی سکیا کہ ویٹر آرڈر لین آ گیا۔ اوہنے آرڈر دین دا ارادا کیتا فیر اوہوں خیال آیا کہ جے سریندر نہ آیا تاں واپس پر تن لئی اوہدے کول بس دا کرایا وی نہیں رہن لگاتے اوہدے وچ اپنی ہمت وی نہیں ہووے گی کہ اوہ جون دی ایس کڑکڑاندی گرم ڈپہر ٹوں کنٹ پیلس توں موتی باغ تک پیدل جا سکے۔ اوہنے بہت ہولی دتی ویٹر ٹوں آکھیا ”اک میتر دی اڈیک اے“ اوہدے آون اُتے ای کجھ منگوواواں گا۔“

ویٹر ٹر گیا۔ بھانوں دیاں نظراں بوہے اُتے جم گئیاں۔ سریندر نے اج اوہوں کجھ رُپے ادھار دین دا وعدا کیتا سی۔ اوہ سوچن لگیا کہ جے سریندر نہ آیا تاں.....؟ ایس خیال نال ای اوہ کتب کے رہ گیا کیوں جے اوہوں پتا سی کہ جے اینج ہویا تاں اج توں فاتے شروع ہو جاوون گے۔ فاتے چنناں توں اوہ مڈھوں ای بھتے کھاند اسی۔

اے اوہ لہناں سوچاں وچ ای گواچیا ہویا سی کہ دو بڈھے متھے توں مڑھکا پونجھدے ہوئے ٹی ہاؤس وچ آئے تے اوہدے نیڑلی اک میز اُتے بیہ گئے۔ چاہ دیاں چسکیاں لاندیاں اک بڈھا ڈوہے ٹوں آکھ رہیا سی ”شکر اے کرشن کہ اج پراویڈنٹ فنڈ مل گیا۔ پرائیویٹ ملازمت وچ گھٹو گھٹ ایہ فایدا تاں ہے۔“

”پر متاجی!“ ڈوجا آکھن لگا۔ ”تھاٹوں ایڈی وڈی رقم نقد نہیں سی لینی چاہیدی۔ جے بھگوان نہ کرے کجھ ہو گیا تاں عمر بھر دی کمائی توں ہتھ دھوئے پین گے۔“

متاجی آکھن لگے ”ایس مہینے دی بائی ٹوں میری دھی دا ویاہ اے۔ صرف دس دن رہ گئے نیں تے اہے ساری خریداری کرنی باقی اے۔ ایسے پاروں مینوں پیسے نقد لینے پئے، نہیں تاں اینج نہ کردا۔“

کرشن چاہ دا گھٹ بھر کے بولیا ”پر متاجی! گھر ذرا احتیاط نال جایا جے۔ تے جے مناسب ہووے تاں بس دی تھاں ٹیکسی وچ جایا جے۔ بس وچ طرحاں طرحاں دے لوک ہوندے نیں۔“

متاجی مسکراندے ہوئے کہن لگے ”کرشن جی! ٹیس وی کمال کردے او۔ ایہ تاں سوچو جے ٹیکسی ڈرائیور ٹوں ایس گل دا شجا ہو گیا کہ میرے کول ایسے پیسے نیں.....“ اک پل دی چپ مگروں اوہ بولے ”میں تاں بس وچ ای جاواں گا۔ ایس ویلے بس وچ بہتی بھیر وی نہیں ہوندی۔“

کجھ پل مگروں دوویں ٹی ہاؤس توں باہر نکل گئے۔ بھانوں اوس ویلے اک نوجوان کڑی ٹوں دیکھ رہیا سی جو ٹی ہاؤس وچ داخل ہو رہی سی۔ جدوں اوہ بہر گئی تاں بھانوں دی نظر ہال دا جایا لیندیاں اک میز اُتے جا نکی جتھے اوہ دوویں بڈھے بیٹھے رہے سن۔ میز ہن خالی سی پر.....

اک کرسی اُتے اک بھارا جھیا بٹوا پیا ہویا سی۔ پھلتیا ہویا۔ بھانوں دے جسے وچ لٹو دا ٹورا تیز ہو گیا۔ اوہ تیزی نال اٹھیا تے بٹوا چک کے ٹی ہاؤس توں باہر نکل گیا۔

ساہنے بس شاپ توں متاجی اک بس وچ سوار ہو رہے سن۔ اوہناں دے چڑھدیاں ای بس رُپئی۔ بھانوں بے خیالی نال بس مگر کئی گز تک دوڑیا فیر لہنی بے وقوفی اُتے ہسدا ہویا ایڈھر اودھر دیکھن لگیا۔ لچن چیت اوہنوں اک رکشا دس پیا۔ اوہنے نس کے رکشا پھڑیا تے ڈرائیور توں کہن لگیا ”ایس بس دا پچھا کرنا اے۔“

”کیوں جی کوئی معشوق اے اہدے وچ؟“ ڈرائیور نے اکھ مار کے آکھیا تے رکشا بس مگرلا چھڑیا۔

بس مختلف شاپاں اُتے کھلوندی ہوئی آگے ودھدی رہی۔ بھانوں نے اک وار کوشش وی کیتی کہ رکشے توں لٹھ کے متاجی ٹوں سبھ کجھ دس دیوے پر رکشے توں لندیاں لندیاں بس فیر رُپئی۔ اوہ سخت پریشان سی تے متاجی ٹوں چھیتی توں چھیتی ایہ دسنا چاہندا سی کہ اوہ ٹی ہاؤس وچ اپنا بٹوا چھڈ آئے نیں۔ پر اینا جیہا کم وی ددھ دی نہر کڈھن توں گھٹ نہیں سی۔ اخیر اوہنے متا جی ٹوں قروں باغ دے شاپ اُتے لندیاں دیکھیا۔ رکشا روک کے اوہ اوہناں مگر نسیا۔ متاجی

اوتنوں اپنے کچھے دیکھ کے گھبر گئے۔ اپنے ٹوں بھاٹوں اوتناں لاگے اڑ گیا سی۔ ”مخاف کرنا“
تماڈی اک انتہائی قیمتی چیز گواچ گئی اے۔“

متاجی نے اوہدے ددھے ہوئے شیوتے میلے کپڑیاں تے ڈوتکھی نظر پاندیاں ہویاں جواب دتا
”نہیں تے“ میرے کول کوئی قیمتی چیز ہے ای نہیں فیر گم ہون دا کیہ سوال.....“ ایہ آکھدیاں
اوتناں نے بے پرواہی نال لہنی پینٹ دیاں جیباں وچ ہتھ پارتے۔ نال ای لجن چیت اوتناں دے
چہرے دا رنگ اڈ گیا جوہیں کے نے اکو وار اوتناں دا سارا لہو نچوڑ لیا ہووے۔ دوہجے ای پل
اوتناں نے بھاٹوں دا گھا پھڑ لیا ”توں..... توں جیب کترا ایں۔ توں ای میری جیب کٹی اے....
ہاں..... ہاں..... توں ای..... توں ٹی ہاؤس توں میرے مگر لگا ہویا ایں، مینوں پتا اے۔ میں
تینوں پولیس دے حوالے کراں گا۔ پولیس.....“ اوتناں نے زور زور نال پولیس ٹوں اوازاں
دینیاں شروع کیتیاں۔ اوتناں دے موہوں لفظ جھگ بن کے نکل رہے سن۔

ایہ رولا رپا سن کے راہ چلدے لوک کٹھے ہون لگے۔ بھاٹوں پسلاں تاں ایس نویں مصیبت
توں گھبر گیا فیر اپنے پران ٹھیک کر کے کہن لگیا۔ ”جناب ٹیسیں ٹی ہاؤس وچ اپنا بٹوا چھڈ آئے
سو۔ میں جیب کترا نہیں سگوں ٹی ہاؤس توں تماڈا بٹوا واپس کرن لئی ایچھے تک مگر آیاں۔“

ایہ کھندیاں اوہنے جیب وچوں بٹوا کڈھ کے متاجی ول ودھا دتا۔ اوتناں نے بٹوا اوہدے
ہتھوں لگ بھگ کھوہ لیا تے سڑک اُتے کھلوتے کھلوتے کالھی کالھی نوٹ گنن لگے۔ بھاٹوں نے
دیکھیا کہ بٹوے وچ ہزار ہزار تے سو سو دے بہت سارے نوٹ سن۔ گنن گنوں جدوں متاجی
دی تسلی ہو گئی تاں اوتناں دا رویا اک دم بدل گیا۔ ”میں شرمندا آں کہ میں تماڈے اُتے شک
کیتا۔ ٹیسیں انسان نہیں دیوتا دے اوتار او۔ دیوتا دے اوتار..... ایہ میری زندگی بھردی کمانی
اے۔ جے ایہ گم ہو جاندی تاں میری دھی دا ویاہ نہ ہو سکدا۔ میں..... میں تماڈا احسان ساری
زندگی نہیں بھلاں گا۔“ ایہ آکھدیاں اوتناں دیاں اکھاں چوں اتھرو وگن لگے۔

اوتناں دیاں اکھاں وچ اتھرو دیکھ کے بھاٹوں وی جذباتی ہو گیا تے چھیتی نال کہن لگیا ”مینوں
اجازت دیو، میرا مٹر ٹی ہاؤس وچ میری اڈیک کر رہیا ہووے گا۔“

متاجی نے آکھیا ”میرا گھرنیڑے ای اے، تمانوں میرے سردی قسم، اک گلاس پانی دا پی کے
جاؤ۔ میری بیوی تے بچے تمانوں مل کے بڑے خوش ہون گے۔ آؤ، آؤ ناں۔“

بھاٹوں آکھن لگیا ”ایس ویلے تاں ٹیسیں اجازت ای دیو متاجی۔ مینوں اک ضروری کم نال جانا
اے۔ فیر کدے حاضری دیاں گا۔“

اوسے ویلے رکشا ڈرائیور نے بھاٹوں دا دھیان اپنے ول کراندیاں آکھیا ”باڈی جی! ٹیسیں واپس

وی جانا اے خورے؟“

رکشا ڈرائیور دی اواز سن کے بھانٹوں ٹوں لجن چیت خیال آیا کہ اوہدے کول تے ایسے پیسے ای نہیں نیں کہ رکشے دا کرایا دے سکے۔ اوہنے انجے ای بوجھے وچ ہتھ پایا تے فیر ہولی جہی کسن لگیا ”متاجی! تمانوں تکلیف تاں ہووے گی۔ ذرا رکشے دا کرایا دے دیو، میرے کول نئے ہوئے پیسے نہیں نیں۔“

”ہاں ہاں کیوں نہیں۔“ متاجی چھتی نال رکشے والے ول گئے تے بوجھے وچوں پیسے کڈھ کے اوہنوں چلدا کیتا۔ فیر واپس پرت کے بھانٹوں ٹوں گھر لے جان اُتے رٹا کرن لگے پر بھانٹوں فیر کے دن آن دا وعدا کر کے واپس ٹی ہاؤس ول ٹر پیا۔

دھپ ہن اسہ حد تک ودھ چکی سی۔ رکھاں تے عمارتاں دے پرچھاویں اوہناں دے قدماں وچ سمٹ گئے سن تے سڑکاں دی کوتار آوندیاں جانڈیاں گڈیاں تے رکشاواں دے پھیاں دے نال لڑن لگی سی۔ بھانٹوں ایس بلدی ڈپہر وچ پیدل چلڈیاں چلڈیاں کمزوری محسوس کرن لگیا۔ اوہنے بس اُتے سوار ہون دا ارادا کیتا پر فیر ایہ ارادا چھڈ کے کناٹ پیلس ول ودھن لگیا۔ اوہ مشکل نال ڈیڈھ دجے ریگل اپڑیا پر اوس ویلے تک اوہدیاں تاں نے لگ بھگ جواب دے دتا سی۔ اوہنے سوچیا کہ ٹی ہاؤس وچ سریندر اوہدی اڈیک کر رہیا ہووے گا تے سریندر دے کول بہہ کے اوہدا سارا تھکیواں تک جاوے گا پر سریندر دا ہن وی دور دور تک کوئی پتا نہیں سی۔ اوہنے ٹی ہاؤس دے کھچا کھچ بھرے ہوئے ہال اُتے اک نظریائی تے فیر پرت آیا۔

جھکھ اسہ ہو گئی سی۔ بہت سوچ وچار مگروں اوہنے اٹھیانی وچوں چار آنے خرچ کر لین دا فیصلا کر لیا تے رکھاں ولے ٹر پیا جہناں تھلے کئی نان چھولے والے بیٹھے سن۔ دفتریں وچ کھان دا وقتا ہو چکیا سی ایس لئی اوہناں نوں کلرکاں نے بری طرحاں گھیرا ہویا سی۔ بھانٹوں وی اک ریڈھی والے لاگے جا کھلوتا تے بوجھے وچوں اٹھیانی کڈھ کے ریڈھی والے ٹوں دیندا ہویا کسن لگیا۔

”چار آنے دے چھولے کلچے دینا۔“

ریڈھی والا بڑی پھرتی نال گاہکاں دے آرڈر پورے کر رہیا سی فیر وی بھیڑپاروں اوہدی واری آوندے آوندے کجھ منٹ لگ ای گئے۔ ”معاف کرنا ہاؤ جی، تمانوں کجھ انتظار کرنا پیا۔ ایہ لوو چار آنے دے چھولے کلچے۔“ ریڈھی والا بولیا۔

بھانٹوں جدوں کھا چکیا تاں اوہنے برتن ریڈھی والے ول ودھا دتے۔ ریڈھی والے نے اک نظر اوہدے چہرے اُتے پائی تے کسن لگیا۔ ”ہاؤ جی! کیہ دتا سی تساں؟ اک رہیا؟ بارھاں آنے..... بارھاں آنے..... ایہ لوو بارھاں آنے۔“

پیشیاں دل ہتھ ودھانڈیاں ہوئیاں اک پل لئی بھانٹوں جھکیا کہ کدھرے ریڑھی والا اوہدے نال مذاق تاں نہیں کر رہیا؟ انج اوہنوں بعدوں شرمندا ہوتا پوے گا پر دوہجے ای پل اوہدی تلی اُتے بارھاں آنے پئے سن تے ریڑھی والا دوہجے گاہکاں دل متوجا سی۔
 بھانٹوں نے چور نظراں نال اپنے دوالے دیکھیا۔ فیر اوہدا ہتھ بڑی آہستگی نال لہنی جیب وچ اُتر گیا۔ اوہدی جیب وچ اک اٹھیانی تے اک چوانی مسکرا رہی سی۔ ریڑھی والا بڑی تیزی نال اپنے گاہکاں ٹوں نیڑ رہیا سی۔

ہندی کہانی دی عمر پنجابی کہانی نالوں کوئی پنجاہ گوسال وڈیری اے۔ اک کھلارویں علاقے اُتے محیط ہون پاروں ہندی کہانی وچ بہت ون سونتا ملدی اے۔ پچھلی صدی دے شروع وچ ای پریم چند نے ہندی کہانی ٹوں ٹیسی اُتے اڑا کے پنڈاں تے کساناں دے من دی دھڑکن بنا دتا سی۔ بعد دے دور وچ ہندی اندر ویساں لکھاریاں نے بڑی اُچ پدھر دی کہانی لکھی۔
 اُدے پرکاش، مدرا راکھش، رام کمار، منو بھنڈاری، اصغر وجاہت، راجندر یادو، کوشلیا دیوی، شیکھر جوشی، الکا سراوگی، وجے کھاتی..... ہندی کہانیکاراں دی اک لتی کھکشاں اے۔
 نرمل ورما ہندی زبان دے وڈے لکھاری نیں۔ ہندی کہانی تے ناول وچ اوہناں نے بہت کم کیتا اے تے ہندی ادب نوں قومانتری پدھر اُتے اڑا چھڑیا اے۔

پچھلیاں گرمیاں وچ

اوہ دو پوڑھیاں تھلے لتھاتے آخری پوڑے اُتے آ کے ٹھٹک گیا۔ پیراں دے انگوٹھے نال اوہنے پانی ٹوں چھوہیا۔ اک کوسی جہی جھرنٹ اوہدے ننگے جئے وچ کھلرن لگی۔ اپنے آپ ٹوں کھٹھا چھڈ دین دی اک سدھر جہی ہوئی، پر اوہنے اپنے آپ ٹوں روکی رکھیا۔ اوہدی نظر پوٹ اُتے بک گئی جہڑا اُجلی ڈھپ وچ پُرسکون تے آیل سی، کجھ کجھ السایا جہیا وی، جویں اکثر گرمیاں وچ ٹھہرا پانی ہو جاندا ہوندا اے۔

اوہ اپنے آپ ٹوں ہور زیادا نہیں روک سکیا۔ اک ہل بھر وچ ای اوہدا جٹا چتے نیلے پانی وچ گواچ گیا۔

گرمی دے انتے دنن وچ اوہ اکثر ایتھے آوندا سی۔ اوہ ڈہر بھر تھلے پانی دے نیلے تے انخیرے کمرے وچ رہندا۔ کجھ دیر لئی اوہ اپنے شرٹوں بٹھل جاندا تے گھر ٹوں وی۔ پانی دے اندر اوہنوں چلپدا جویں اوہ سوں رہیا اے۔

جدوں اوہ باہر آیا، میپ ہوا وچ تھہ ہلاندا ہویا اوہنوں بلا رہیا سی۔ اوہ پوٹ دے کندھے گھاء اُتے لیٹیا سی۔ کلب دی چٹی عمارت دے پچھلے حصے اُتے ڈھپ لٹھ رہی سی۔

”کانی ہو گیا.... چل اندر چلیے۔“ میپ نے آکھیا۔

”ٹوں نہیں نماویں گا؟“

”اج نہیں۔ ٹوں چھیتی کر۔ تیری خاطر میں اپنی تریہ روکی ہوئی اے۔“

اوہ چاہندا سی کہ کجھ دیر ہور پانی وچ لیٹیا رہوے۔ اوہ چاہندا سی کہ رات بھر پانی وچ لیٹیا رہوے۔ تالاب دے چوہاں پاسے بجلی بلب بلب لگ پئے۔ ڈوبے پاسے اک کئی جہی کڑی ڈائیونگ بورڈ اُتے کھلوتی سی۔ شاید کُدیاں ہویاں ڈر لگ رہیا سی۔ اوہنے سوچیا، ”اوہ تو لپے نال اپنا جٹا رگزن لگیا۔“

”ٹوں اک نہیں جاندا؟“

”کاہدے توں؟“

”میں پنج منٹاں توں ودھ پانی وچ نہیں رہ سکدا۔“

”اوہنے گلا جاگھیا لاه دتا۔ میپ دا مونہہ لال ہو گیا۔ اوہنے مونہہ ڈوبے پاسے پھیر لیا۔“

پچھلیاں گرمیاں وچ

اوہ دو پوڑھیاں تھلے لتھاتے آخری پوڑے اُتے آ کے ٹھٹک گیا۔ پیراں دے انگوٹھے نال اوہنے پانی ٹوں چھوہیا۔ اک کوسی جہی جھرنٹ اوہدے ننگے جئے وچ کھلرن لگی۔ اپنے آپ ٹوں کھلتا چھڈ دین دی اک سدھر جہی ہوئی، پر اوہنے اپنے آپ ٹوں روکی رکھیا۔ اوہدی نظر پوول اُتے بک گئی جہڑا اُجلی ڈھپ وچ پُرسکون تے آیل سی، کجھ کجھ السایا جہیا وی، جویں اکثر گرمیاں وچ ٹھہرا پانی ہو جاندا ہوندا اے۔

اوہ اپنے آپ ٹوں ہور زیادا نہیں روک سکیا۔ اک پل بھر وچ ای اوہدا جٹا چٹے نیلے پانی وچ گواچ گیا۔

گرمی دے انتے دنن وچ اوہ اکثر ایتھے آوندا سی۔ اوہ ڈپر بھر تھلے پانی دے نیلے تے انخیرے کمرے وچ رہندا۔ کجھ دیر لئی اوہ اپنے شرٹوں بھل جاندا تے گھر ٹوں وی۔ پانی دے اندر اوہنوں جاپدا جویں اوہ سوں رہیا اے۔

جدوں اوہ باہر آیا، مہپ ہوا وچ تھہ ہلاندا ہویا اوہنوں بلا رہیا سی۔ اوہ پوول دے کنڈھے گھاء اُتے لیٹیا سی۔ کلب دی چٹی عمارت دے پچھلے حصے اُتے ڈھپ لٹھ رہی سی۔

”کانی ہو گیا..... چل اندر چلیے۔“ مہپ نے آکھیا۔

”ٹوں نہیں نہاویں گا؟“

”اج نہیں۔ ٹوں چھیتی کر۔ تیری خاطر میں لہتی تریہ روکی ہوئی اے۔“

اوہ چاہندا سی کہ کجھ دیر ہور پانی وچ لیٹیا رہوے۔ اوہ چاہندا سی کہ رات بھر پانی وچ لیٹیا رہوے۔ تالاب دے چوہاں پاسے بجلی بلب بلب لگ پئے۔ ڈوبے پاسے اک کئی جہی کڑی ڈائیونگ بورڈ اُتے کھلوتی سی۔ شاید کُدیاں ہویاں ڈر لگ رہیا سی۔ اوہنے سوچیا، ”اوہ تو لپے نال اپنا جٹا رگڑن لگیا۔“

”ٹوں اک نہیں جاندا؟“

”کاہدے توں؟“

”میں پنج منٹاں توں ودھ پانی وچ نہیں رہ سکدا۔“

”اوہنے گلا جاگھیا لاه دتا۔ مہپ دا مونہہ لال ہو گیا۔ اوہنے مونہہ ڈوبے پاسے پھیر لیا۔“

”ٹوں آکا پریمیٹو (Premitive) میں۔“ میپ نے بگمہ بگمہ کے آکھیا۔
 اوہ ہن لگیا۔ اوہدے دل وچ زبردست سدھر پیدا ہوئی کہ اوہ تالاب وچ فیئر ٹر جاوے۔ ایس
 وار جاگھیسے دے پنا۔ کینا فرق پئے جاندا اے جے پانی وچ جٹا آکا ننگا ہووے۔
 بگمہ دیر بعد اوہ کلب دے لان وچ ٹر آئے۔ دیر تک تیرن دے بعد بیئرورگی شے کوئی نہیں۔
 اوہنے سوچیا۔ جے اوہ ٹھنڈی ہووے تے ہور کوئی کم کرن ٹوں نہ ہووے تاں۔ بیٹے کئی دنوں
 اوہدے کول کوئی کم نہیں۔ ویانا توں آوندا ہویا اوہ اپنے نال بگمہ نہیں لیا سکدا سی۔ پروگرام غیر
 یقینی سی۔ تن ورھے مگروں اوہ پرتیا سی تے اپنے چہ وچ ایہ امید پھلی لتی چھٹی سی۔

”کیشی دا کوئی خط پتر آیا اے؟“ میپ نے پچھیا۔

”نہیں۔“ اوہنے آکھیا۔ ”شاید اوہ نہیں آسکے گا۔“

”جان توں پہلاں اک وار تاں اوہنوں ملیں گا؟“

”حالے بگمہ طے نہیں۔ مینوں خورے اینا ویلا نہیں مل سکے گا۔“ اوہنے آکھیا۔

اوہنے میپ ٹوں دکھیا۔ اوہ چپ چاپ اپنی بیئرپا رہیا سی۔ کیشی دے اوہ بہت سارے میتریں
 ٹوں جاندا سی پر تن مگروں اوہ زرا میپ ٹوں ای مل پایا سی۔ اوہدے پہلاں وی میٹر گھٹ ای
 سن۔ جھڑے ہے سن، اوہ لہناں ورھیاں وچ کیشی دے اپنے نیڑے آگئے کہ کدے کدائیں
 اوہناں ٹوں ملدا اے تاں اینج گدا اے جویں اوہ اپنے میتریں ٹوں نہیں سگوں کیشی دے میتریں
 ٹوں مل رہیا اے۔

بیئرپینڈے ہویاں جدوں ساریاں گلاں تک جانڈیاں نیں تاں اوہ کیشی دا ذکر چھیڑ دیندے نیں۔

”سیٹ بک کروا لئی اے؟“ میپ نے بگمہ لاپرواہی نال پچھیا۔ اوہ شاید ایہ سوال تن سو وار پچھ

چکھیا اے۔ ہر وار لاپرواہی پہلاں نالوں ودھ جانڈی اے۔

”ابجے نہیں۔“ اوہنے گلاس وچ بوتل دی پچی ہوئی بیئر لڈ لئی۔ ”ابجے کافی دن نیں۔“ اوہنے

آکھیا۔ چہ توں اوہنے گتتا بند کیتا ہویا اے۔ پہلاں اوہ سوچدا سی، ایہ دن اے، ایہ رات۔ پانی

دے تھلے چھانگے ہوئے، نکھرے تے ثابت پھراں وانگ اوہ چمکدے رہندے۔ اوہ ہن وی اوتھے

ہون گے پر اوہ ہن اوہناں ٹوں گندا نہیں، اوہ اوہدے لئی نہیں۔

”میں اک بیئر ہور لواں گا، تے توں؟“ میپ نے پچھیا۔

”ٹوں اک لے لے۔ میں اوہدے وچوں ای تھوڑی جھی لے لواں گا۔“

”تینیا اے ویانا وچ 'بیئرز گارڈنز' ہوندے نیں۔ توں کدی گیا ایس؟“

”میں گیا نہیں.... پر ایہیں وچوں کھلے جانڈے نیں۔ ایہیں وچوں اوتھے باہر آر کسٹرا وی ہوندا

اے....“ اوہنے آکھیا۔ اوہنوں پتا اے کہ میپ ٹوں امیدے وچ کوئی دلچسپی نہیں اے۔ جے

کیشی ایچتے ہوندا تاں اوہ آپو وچ گلاں کر سکدے سن تے اوہ چُپ چاپ لہناں دوہاں دیاں گلاں سُندا رہندا۔ پہلاں اِنج ای ہوندا ہوندا سی پر اِنج کل کیشی ایچتے نہیں اے۔ مہیپ ٹوں ایہ لہنی ذمے واری لگدی اے کہ اوہ اوہدے نال گلاں کرے۔ اوہنے کئی وار مہیپ ٹوں کہن دا جتن کیتا اے کہ اوہ چُپ رہوے تاں اوہنوں ماڑا نہیں لگے گا۔ پر ایہ ناممکن اے۔

”تیرا من گھرتوں اک نہیں جاندا؟“ مہیپ نے پچھیا۔ بیڑمک گئی تے لاؤنج وچ اٹھرا پھرن لگ پیا سی۔

”نہیں“ اوہنے آکھیا ”میںوں چنگا لگدا اے۔“

”تینوں ایچتے عجیب تاں لگدا ہووے گا۔۔۔۔۔ ایسے ورھیاں بعد؟“

”اینا نہیں۔“ اوہنے سگرٹ دُھن لیا۔ اوہنوں لہنی اواز کجھ عجیب جاپی۔ اوہنوں ذرا خُشی وی ہوئی

کہ مہیپ اٹھیرے وچ اوہدا چہرا نہیں سی دیکھ سکدا۔

”ٹوں کدی ایچتے رہن لئی نہیں سوچیا؟ تینوں اسانی نال کوئی پوسٹ مل سکدی اے۔“

”میں کدے سوچیا نہیں۔“ اوہنے آکھیا۔ پہلاں اوہ کدے کدے سوچدا سی۔ شروع وچ جدوں

اوہ آیا سی تاں اوہدے وچ کافی جوش سی۔ اوہنوں ہن کدے کدے آپ اپنے جوش اُتے ہاسا

آن لگدا اے۔

کجھ دیر بعد جدوں اوہ باہر آئے تاں اوہنوں جاپیا ’اوہدے گلے وال دھیرے دھیرے ہوا وچ

سُک رہے نیں۔ دلی وچ اوہنوں اگست دے دن سدا چنگے لگدے رہے نیں۔ اوہ تہاڑے اُتے

چھا نہیں جاندے تے ٹیس اوہناں دنوں وچ ڈوچے دنوں بارے سوچ سکدے او جہڑے پیت گئے

یاں جہڑے آون والے نیں۔ سارے سال وچ اگست دا مہینا ای اک پُل وانگ اے۔ ٹیس

اوہدے اُتوں لنگھ جاندے او پر آپ اپنے وچ اوہ کجھ وی نہیں۔

اوہ ولنگٹن کرینٹ توں نکل کے کوشک روڈ اُتے آگئے۔ گرم واء دا جلا آوندا سی تے سڑکاں

دی دھوڑ اڈا کے فٹ پاتھ ’فٹ پاتھ توں اڈ کے جامنودے رُکھاں وچوں چھندی ہوئی بنگلیاں

دیاں بھوریاں جھاڑیاں اُتے وچھ جاندی سی۔ لتاچ پہلاں اوہ شہر دے اوس جتے وچ رہندے

سن۔ اودوں باؤ ریٹائرڈ نہیں ہوئے سن تے کیشی آرمی وچ نہیں گیا سی۔ اوہنیں ونیں اوہ باہر گھاء

اُتے سوندے سن تے رات ٹوں ہوا چلن نال بیڈیشنن دا جال بہت دیر تک پھڑپھڑاندا رہندا سی۔

اوہنیں راتیں نیتا سدا روندی رہندی سی۔ (اوہ اوہدی بھین اے) تے اوہناں ٹوں پتا نہیں سی

لگدا کہ اوہنے کوئی ماڑا سُفنا دیکھیا اے یاں اوہ ہوا وچ جال دی پھڑپھڑاہٹ سُن کے ڈر گئی اے۔

اوہنے سوچیا ’اوہ ایہ گل مہیپ ٹوں آکھے۔ پر فیر اوہ کجھ سوچ کے چُپ رہ گیا۔ مہیپ سوچے

گا۔۔۔۔۔ اوہ بیڑپی کے ایہ سبھ کجھ آکھ رہیا اے۔۔۔۔۔ اجے پلاں وچ کیشی سدا چُپ رہندا سی۔

اوہ کنڈا سی کہ پین دے بعد جے ٹیس ماضی بارے سوچن لگو تاں تہاڑے وچ 'ڈیپ فیلنگ' نہیں اے۔

واقعی میرے وچ ڈیپ فیلنگ نہیں اے۔ اوہنے سوچیا۔ خورے بچپن وچ رہی ہووے گی۔ اک رات اوہنے کیشی ٹوں آکھیا "دیکھ میں مر رہیا آں۔" اودوں اوہ نکا سی۔ کیشی اوہدے توں بڑا متاثر ہویا سی۔ بعدوں اوہنے اوہنوں آکھیا سی "جے ٹوں اوس رات سچ سچ مر جانوں تاں کجھ وی نہ ہوندا۔ تاں میں صرف اُداس ہو جاندا۔ پر ٹوں زرا آکھیا" مرنا نہیں۔ ایہ ڈیپ فیلنگ اے۔ ایہ بہت ای ڈیپ فیلنگ اے۔"

سیکرٹریٹ دی عمارت ساہنے آکے اوہ کھلو گئے۔ اوتھے بہت ساریاں بساں کھلوتیاں سن۔ پر ویلا کافی سی۔ اوہ چُپ چاپ کھلوتے رہے۔ میپ نے اک لتا ساہ لیا۔
 "ٹوں ارونا ٹوں ملیا ایس؟" اوہنے پچھیا۔
 "ابے نہیں۔ میں اک دن اوتھے جاواں گا۔"
 "گھر وچ ای بہتا سی تاں اپنی ڈوروں آون دی کیہ لوڑ سی؟"
 "ابے کافی دن نیں۔" اوہنے جواب دتا۔

اوہنوں اینج جاپیا جویں میپ اوہدے دل دیکھ رہیا اے۔ اوہنوں تھوڑی جہی اُبلھن ہوئی تے اوہ ڈوبے پاسے دیکھن لگیا جتھے پڑالے بیرک سن۔ لیہناں گرمیاں وچ اوہنوں کئی وار وہم ہویا کہ لوک کجھ دیر اوہدے نال رہن دے بعد حیرانی نال اوہدے دل دیکھدے نیں۔ اوہ کنڈے کجھ وی نہیں۔ خورے ایہ زرا وہم اے تے کجھ وی نہیں۔ خورے کجھ پین توں بعد اوہنوں اینج لگدا اے 'بعدوں اوہنوں خیال تک نہیں آوندا۔

میپ دی بس آگئی سی۔ اوہ اوہدے وچ بہ گیا۔ "ٹوں کل آویں گا؟" اوہنے پچھیا۔
 "ہاں میں پول دے کول رہواں گا۔" اوہنے آکھیا۔
 اوہ اوہنوں کجھ ہور وی کہتا چاہندا سی پر بس ٹر پئی تے اوہ کلا کھلوتا رہ گیا۔

گرمی دیاں اوہناں راتاں ٹوں اوہ اکثر دیر نال گھر اپردا سی۔ ایہدے توں اوہدے والد ٹوں کدے ماڑا نہیں سی جاپیا۔ اوہناں ٹوں پتا سی کہ ایہیں ونیں اوہدے کول کجھ وی کم نہیں اے۔ اوہناں ٹوں زرا ایہو فکر رہندا سی کہ کدھرے اوہ گھر وچ آک تاں نہیں رہیا۔ اوہ اوہناں ٹوں یقین دواتا چاہندا سی کہ اوہ بڑا مسکتی اے۔ اوہناں دنال بارے اج جدوں اوہ سوچدا اے تاں لگدا اے کہ اودوں اوہ سچ سچ مسکتی سی۔ پر اوہ ایہ آکھ نہیں سکدا سی۔ ایہ آکھتا کہ میں بڑا مسکتی آں 'بڑا ہاسو پیتا اے۔ کدھرے وی تاں کوئی یقین نہیں کرے گا۔

اوہناں گرمیاں وچ اوہدے کول کرن ٹوں کجھ وی نہیں سی۔ اوہدا نکا بھرا کیشی آرمی وچ ٹر گیا سی تے جدوں اوہ اپنے کمرے وچ آک جاندا سی تاں سوئنگ پُول ٹر جاندا سی۔ اوتھے اوہنوں گھر ٹوں بہتا چنگا لگدا سی۔ اوہنوں گھروں بڑا چنگا لگدا سی پر اوتھے ماں تے باڈی جی سن تے اوہ بہت کلمے سن تے اوہ اوہناں لئی کجھ وی نہیں کر سکدا سی۔

راتیں جدوں اوہ سوں جاندا تے ماں اوہ 'کونیاک' پین لگدا۔ کدے کدے ماں اوہنوں دیکھ لیندی سی پر کجھ وی نہیں سی کندی۔ ماں دا کجھ نہ آکھتا اوہنوں بہت ماڑا لگدا سی تے اوہدی سدھر ہوندی سی کہ اوہ فیر نماون لئی ٹر جاوے پر راتیں ایس پُول اُتے نہیں سی جاسکدا۔ اوس رات پوڑھیاں چڑھدیاں لجن چیت اوہ ٹھنبر گیا۔ باڈی جی دے کمرے وچ ماں دی اواز سن کے اوہ چونک گیا سی۔ اوہ باڈی جی دے کمرے وچ بہت گھٹ آوندی سی۔

”پتا نہیں، سارا دن اوہ کتھے رہندا اے۔ ٹوں کدی اوہنوں کجھ آکھیا؟“ باڈی جی دی اواز سی۔
 ”تینوں سدا بے کار چتا لگی رہی۔“ ماں نے آکھیا ”اوہ تین سال بعد پرتیا اے۔ ٹوں سمجھدا ایس کہ اوہ پہلاں ورگا ای رہیا اے۔“

”نہیں..... نہیں۔ میں ایہ تھوڑا آکھیا اے۔“ باڈی جی دی اواز عجیب کھیانی جی ہو گئی سی۔

اوپنے آگے نہیں مٹیا تے چپ چاپ پوڑھیاں چڑھن لگیا۔

چھت اُتے آکے اوہنوں عجیب جیہا سکون ہوندا سی۔ اوہنے اوتھے بہت سارے پینٹ تے سفیدی دے پیپے تے برش کٹھے کیتے ہوئے سن۔ اوہ لکڑی پوڑھی ٹوں کندھ دے آسرے کھڑا کر دیندا تے کرسی نال رنگ دے ڈبے پوڑھی نال بنھ دیندا۔ جدوں چاننی ودھن لگدی تاں ہر شے رات ٹوں وی دکھالی دیندی سی۔ اوہ دیر تک کندھ دے پلستر بھرے کونیاں اُتے برش پھیردا رہندا۔ اوہ بھل جاندا کہ تھلے ماں کھانا لے کے اڈیک وچ بیٹھی اے۔ اوہ جام چٹھ وانگ کندھ نال چنبریا کھلوتا رہندا۔ چاننی رات وچ اوہدا ڈھنڈلا جیہا پرچھاواں کندھ اُتے اک بے ہنگم جنور وانگ جاپدا۔

اگست دیاں اوہناں گرم راتاں وچ اوہنے کوٹھے تے کندھاں ٹوں بیچ تے صفائی نال پوچھ چھڑیا سی۔ جدوں اوہ اُتے پوڑھی اُتے کھلوتا ہوندا تاں کدے کدے اوہنوں عجیب جیہا لگدا۔ چوہاں پاسے ہوا ہوندی تے وشالتا بے کنار۔ تاں اوہنوں لگدا کہ کسے شے ٹوں اپنے نال ڈھک پانا، اپنے ٹوں گھیر پانا، کتی تسلی دا کارن بندا اے۔ ایہ اوہی جان سکدا سی جہڑا کدے کھلی چھت اُتے اک ننگی کندھ اُتے چڑھیا ہووے۔ اوہنوں کجھ اینج دا ای جاپدا سی جویں دن ویلے سوئنگ پُول دے تھلے انخیرے وچ۔ بہت سکون، بہت خالی.....

جدوں کجھ دیر بعد اوہ تھلے لتھا تاں اوہنے دیکھیا، انخیرے وچ ماں کھلوتی اے۔ اوہنوں دیکھ کے

اوہ شرمندا جہی ہو گئی۔

”توں کدوں دی ایسے کھلوتی ایس؟“ اوہنے پچھیا۔

”بجھ نہیں، تینوں دیکھ رہی ساں۔ توں کمرے وچ نہیں سیں ایس لئی ایسے تڑ آئی۔“

ماں اک بہت نکلی سوانی اے۔ عمر دے نال نال اوہ سنگڑدی جاندی اے۔

”کھانا نہیں کھاویں گا؟ کدوں دا پیا اے۔“ اوہنے آکھیا۔

اوہ تیزی نال کم کرن لگیا۔ اوہنے چُونے وچ بجھیا ہویا بَرش تے ڈبا کونے وچ رکھ دتا تے

پوڑھی توں لٹا کے بولیا ”توں چل‘ میں آوناں۔“

جدوں دا اوہ آیا اے، اوہنوں ماں دا سہاء عجیب جہیا لگدا اے۔ شروع شروع وچ اوہ اوہدے

نال گل کردی سی پر جدوں توں اوہدے جان دے دن نیڑے آرہے نیں، اوہ چپ چپ جہی

رہن لگی سی۔ بولدی ہُن وی اے پر کجھ ڈکھ تے مایوسی نال۔ نالے ہُن اوہناں ای گلّاں توں

ڈہرائدی اے جہڑیاں اوہ پہلاں وی آکھ چکی اے۔ تن ورھے پہلاں جدوں اوہ گیا سی، تاں وی

اوہنے کجھ نہیں آکھیا سی۔ ہُن اوہ ڈبارا جا رہیا اے، تاں وی اوہدے بارے اوہنے کوئی ذکر نہیں

چھیڑیا۔

اوہ اوہدے کمرے وچ آوندی اے تاں پو لے پھیریں۔ اک وار آدمی رات توں اوہدی اکھ

کھلے گئی۔ اوہنوں ہلکا جہیا گمان ہویا کہ کوئی انھیرے وچ کھلوتا اے۔ اوہدے سرھلے کول۔

اوہنوں اینا حوصلا وی نہ ہویا کہ کروٹ لے سکے۔ بعدوں ماں توں پچھان کے اوہنوں کافی غصا وی

آیا پر ڈوبے دن اوہ کجھ وی آکھ نہ سکیا۔

رات دا کھانا اوہ اک نال کھاندے سن۔ ماں منجی اُتے تے ہاڈ جی ریڈیو دے کول دیوان وچ

بیٹھے رہندے۔ میز دے دوالے دو کرسیاں خالی پئیاں رہندیاں۔ اک بیٹا دی تے ڈوجی کیشی دی۔

بیٹا اپنے سسرال وچ رہندی سی تے کیشی آرمی وچ۔ جدوں کدی اوہ اوہناں کرسیاں توں دیکھدا،

اوہنوں سارا گھر مٹا مٹا چلدا۔

ہاڈ جی ریڈیو سنن دے بہانے کافی دیر کمرے وچ بیٹھے رہندے۔ ماں توں ایہ رڈکدا سی۔

اوہنوں اوہناں سوالاں دے جواب دی زیادا سمجھ وی نہیں سی آوندی۔ اوہ حیرانی نال کدے

اوہدے ول دیکھ لیندی سی، کدے ہاڈ جی ول۔

اوہ کدے سمجھ نہیں سکدے سن کہ لہناں تین ورھیاں دے وقفے دے بعد گل کیوں کہتی

جاوے۔

”ایہ سبھ تاں تینوں اوتھے کھان توں کیتھے ملدا ہووے گا؟“ ہاڈ جی، ماں ول دیکھدے تے

مسکراں لگدے۔

اوه چاہندا سی جھتی نال کھاتا مکا کے اُتے تڑ جاوے پر اوه بیٹھا رہندا۔
کھان دی گل سُن کے ماں کنڈی۔ ”اچھا“ نیتا کنڈی سی اوتھے گوشت چھتی توں پتا بچھ نہیں
ملدا۔ کیوں؟“

اچے اوه جواب نہیں دے پاندا سی کہ باڈو جی پچھدے ”اچھا سردی تاں اوتھے بہت پنڈی
ہوے گی؟“

”ہاں پر کمرے وچ سنٹرل ہیٹنگ رہندی اے۔ اندر کمرے وچ محسوس نہیں ہوندی۔“ اوه
دھیرے دھیرے آکھدا۔

”میں تینوں اوور کوٹ خریدن لئی لکھیا سی۔“

ماں اٹھ کے اپنے کمرے وچ تڑ جانڈی۔ گھر وچ اک بھاری جہی چُپ ورت جانڈی۔ اوه
اڈیکدا۔ اوہنوں چلپدا کہ باڈو جی بچھ آکھن گے۔ باہر اگست دی گرمی تے اُجلی رات سمٹ آونڈی۔
باڈو جی بچھ نہ آکھدے تے پلک جھپکائے پتا اوہنوں دیکھدے رہندے۔ بغلاں بیٹھ اوہدی قبیض
مڑھکے نال بچھ جانڈی۔ اوه دل ای دل وچ دُعا کردا رہندا کہ اوه بچھ کہہ دین۔ جمدے نال
ورھیاں دا کھچاء، ایہ تواء ٹٹ سکے۔ پر آخری سرے اُتے آ کے اچانک باڈو اپنا ارادا بدل دیندے۔
بُوہے کول جا کے اوه کھلو جانڈے، کنڈے ”کیہ چھتی ودھا نہیں سکدا؟“

اوه سوالیا نظر نال اوہناں دل دیکھن لگدا۔ باڈو سمجھ نہ پاندے تاں پچھدا ”کیہ کوئی کم اے؟“

”نہیں، کم کیہ ہوتا!!“ باڈو دے چہرے اُتے اوہی اک کھیانی جہی مسکان کھلر جانڈی۔

”میں سوچدا آں دیوالی ایس وار ایسے ای کر لیندوں۔ اوہیں دینیں کیشی وی آ جاوے گا۔“

اوه چُپ رہندا۔ اوہنوں پتا اے، ایہ ناممکن اے پر اوه کنڈا بچھ نہیں۔

اوه اُپر چھت دی برسائی وچ تڑ گیا۔ ایس گھڑی سارا گھر چُپ کر جاندا۔ برانڈے دی بتی بچھ
جانڈی۔ صرف دیر تک ماں دے کمرے دی بتی بلدی رہندی۔ ماں توں بہت گھٹ نیندر آونڈی
سی۔ کھان دے بعد اوه اپنے کمرے وچ تڑ جانڈی تے اوتھے بیٹھی رہندی۔

اوہنوں ہلکی جہی خُشی ہونڈی۔ مَن کوئی نہیں آوے گا۔ اوه اپنے پلنگ اُتے بہ گیا۔ کولے وچ
اک پوٹلی رکھی سی، جمدے اُتے پچھلے ورھیاں وچ دھیرے دھیرے ڈھوڑ کٹھی ہو گئی سی۔ ویانا
جان توں پہلاں اوہنے اپنے سکول تے کالج دیاں کتاباں ایسے پوٹلی وچ بندھ کے رکھ دتیاں سن۔
کنڈھ اُتے جواں گریکا دا اک پرنٹ لگیا سی جہڑا اوہنے لائی پارزوم توں کیشی توں گھلایا سی۔ کیشی
توں بہت ساریاں چیزاں وچ دلچسپی رہی سی۔ پڑائیاں تصویراں، رکارڈ، کتاباں دے پہلے ایڈیشن۔
ویانا وچ اوہدیاں چیزاں خرید دیاں ہویاں اوہنوں سدا پریشانی چھکنی پنڈی سی۔ آپ اوہنوں لہناں
چیزاں نال کوئی لگاء نہیں سی۔ لہناں چھتیاں وچ وی جدوں اوہدے کول کرن توں بچھ نہیں سی

اوہ لہناں کتاباں وچوں اک وی نہیں سی پڑھ سکیا۔

اوس دن جدوں ماں دُدھ دا گلاس دین آئی تاں بچہ دیر اوہ کمرے وچ کھلوتی رہی۔
 اوہ پلنگ اُتے بہ گیا۔ اوہنوں لگیا ماں بچہ کہنا چاہ رہی اے پر کہن توں جھک رہی اے۔
 ”ایہتے بہ جا ماں۔“ اوہنے آکھیا۔

”نہیں‘ مینوں کم اے۔“ ماں نے آکھیا ”توں ارونا توں ملیا سیں؟“

”نہیں‘ اجے نہیں۔“ اوہنے آکھیا۔ فیر اوہنوں اپنے جھوٹھ اُتے تھوڑا جھیا افسوس ہویا۔

”کسے دن ہو آ۔ جدوں توں ایہتے نہیں سی‘ اوہ اکثر تیرے بارے پچھدی ہوندی سی۔“

”میں کسے دن اوتھے جاواں گا۔“ اوہنے آکھیا ”ماں توں کدوں تیکر کھلوتی رہویں گی؟“

”میں ٹھیک آں‘ میں ہن جا رہی آں۔“ ماں بولی پر اوہ فیروی کھلوتی رہی۔ اوہ خورے سمجھ گئی

سی کہ اوہ جھوٹھ بول رہیا اے۔ اوہ سدا ہر گل سمجھ جاندی اے۔

”میں سوچدی آں‘ بچہ دناں لئی کیشی کول ہو آ۔ تیرا اوتھے دل لگ جاوے گا۔“

”میرا دل ایہتے وی لگ گیا اے..... تے فیر زیادا دن وی باقی نہیں رہے۔“ اوہنے آکھیا۔

”ہاں ہن زیادا دن نہیں رہے۔“ ماں بولی۔ اوہدی اواز سن کے اوہ چونک جھیا گیا۔ اوہنے ماں

دے چہرے دل دیکھیا پر اوتھے بچہ وی نہیں سی‘ چنتوں اوہ پڑھ لیندا۔

ماں بوہے کول تڑ گئی تے فیر دہلیز اُتے رُک گئی۔

”اگلے اتوار نیتا آوے گی‘ توں گھرای رہویں گا؟“

”جے نیتا آوے گی تاں میں گھر وچ ای رہواں گا۔“ اوہنے آکھیا۔

ماں تڑ گئی تے اوہ باری لاگے آ کے کھلو گیا۔ مکان دے پرانہ ویران احاطے وچ نظراں بچہ

بھانن لگ پئیاں۔ جھاڑیاں دے پرانہ‘ لین دی چھایا دے اُتے‘ جتھے اگست دی گرم رات کھلری

ہوئی سی۔ توں ہن وی ڈردا ایں‘ پر کاہدے لئی؟ توں بچہ دناں بعد تڑ جاویں گاتے کسے توں بچہ

وی نہیں پتا لگے گا۔

کسے توں وی پتا نہیں لگے گا کہ ویانا وچ کوئی کڑی تیرے نال رہ رہی اے جمدے بارے ماں

یاں ارونا بچہ نہیں جانڈیاں۔ تینوں شروع وچ ای آکھ دینا چاہیدا سی‘ جے توں شروع وچ ای آکھ

دیندوں تاں خورے بچہ وی نہ ہوندا۔

پر امیدے نال کوئی فرق نہیں پوے گا۔ اوہ بچہ دناں توں تڑ جاوے گاتے کسے توں بچہ وی

نہیں پتا لگے گاتے جے اوہناں توں پتا لگ وی جاوے تاں وی کوئی فرق نہیں پوے گا۔

انت وچ..... بلکل انت وچ..... کدے کوئی فرق نہیں پئیدا۔ جے تہاڑے ماپے بہت بڑھے

ہوں..... اوہنے سوچیا۔

اوہنوں تھوڑی جی خوشی ہوئی کہ کیشی گھروچ نہیں اے۔ دو تین سال بعد اوہنوں دیکھ کے اوہ ضرور کچھ شجھا کرن گدا۔ اوہ خورے کچھ پچھدا وی نہ پر اک کندھ جی کھلو جاندی۔

باری دے باہر ہوا چلدی پئی سی۔ اوہ واپس آ کے پلنگ اُتے لیٹ گیا تے بتی بجھا دتی۔ اوس رات اوہ دیر تک اپنے بچپن بارے سوچدا رہیا۔ اوہنیں دنیں لوک مذاق وچ کیشی ٹوں چینی مینڈارین آکھدے ہوندے سن۔ اوہ سدا بہت چُپ چُپ رہندا سی۔ اوہ تے نیتا اوہدی کندھ پچھے اوہدا مذاق اُڈاندے ہوندے سن پر اوہدے سلانے اوہدے رُعب وچ آ جاندے سن۔ اوہنوں اک بہت پُرانا واقعا چیتے آ گیا تے اوہ اخیرے وچ ای ہن لگیا۔

اودوں اوہ بڑے کتے سن۔ اوہنیں دنیں اوہ اک پہاڑی تھاں اُتے رہندے سن۔ گرمائی چٹھیاں سن۔ اک دن اوہ کیشی تے نیتا کلچ دے مگر اک بلخ وچ ٹر گئے۔ اوہ اک ویران بلخ سی تے اوتھے کوئی نہیں آوندا سی۔ اوہناں ٹوں وہم سی اجے سنان تھاواں اُتے بہت ساریاں قیمتی چیزاں لگیاں ہوندىاں نیں۔ اوہناں نے کھودنا شروع کیتا تے بہت دیر تک کھوددے رہے۔ نیتا اکتا گئی سی۔ اخیر کئی کے سخت شے نال نکرائی۔ اوہ اک سخت پتھر سی۔ تیاں نے زل کے اوہنوں ہٹایا۔ دھڑکدے دل نال تھلے ٹوئے وچ دیکھیا تے حیران تے غلغلیاں ویکھدے ای رہ گئے۔

ٹوئے وچ پئی سی اک درخت دی ٹاہنی، اک لتی ہڈی تے اک ٹٹے ہوئے کچ دا ٹوٹا۔ اوہناں نے واری واری ہر شے ٹوں چھوہیا۔ ٹاہنی ٹوں، ہڈی ٹوں تے کچ دے ٹوٹے ٹوں۔ فیر نیتا روندی ہوئی گھروں نس گئی۔ فیر اوہناں چیزاں ٹوں اوسے تھاں چھڈ کے اوہ چُپ چیتے پرت آئے۔

اوس رات سون توں پہلاں کیشی نے پتا اوہدے دل مونہ موڑے چھت دل ویکھدیاں پچھیا
 ”جاندا ایس نیتا کیوں رون لگی سی؟“
 ”خورے اوہ ڈر گئی سی۔“

”نہیں، ڈر تاں اسیں وی گئے ساں، اوہ بہت حساس اے۔“
 ”فیر؟“ اوہنے کیشی دل ویکھیا۔

اوہ ہن وی چھت دل دیکھ رہیا سی۔

”جدوں ٹوں اوہناں ٹوں چھو رہیا سیں تاں تینوں انج نہیں لگا کہ اوہ Resist کر رہی اے۔“

اوہ کچھ دیر چُپ رہیا فیر دھیمی اواز نال کہن لگا ”بری زسٹ کر سکتا اک وڈی چیز اے۔“ کیشی نے اک لتا ساہ لیا تے کروٹ بدل کے سون گیا۔

کیشی انج دا ای سی بچپن توں۔ اوس رات اوہنوں دیر تک نیندر نہیں آئی۔ اوہ اپنے ویانا دے

اپارٹمنٹ بارے سوچن لگیا جتھے بیٹے تن ورھے اوہنے گزارے سن۔ او تھوں ڈینوب دی نہرو کھالی دیندی سی۔ ایہیں دینیں اوتھے پتے جھڑے شروع ہو گئے ہوں گے۔ اوہنے سوچیا۔ فیر اوہنوں ہاڈو جی دے کھنن دی اواز سنائی دتی۔ جدوں اوہ صراحی نال پانی بھر دے سن تاں اُتے تک اواز آوندی سی۔ ماں نے پوڑھیاں دے بُوہے دی کُنڈی لائی ہووے گی۔ پوڑھیاں اُتے ہولی ٹور دی پوک سُن کے اوہنے اندازا لایا۔ فیر سارے گھر اُتے چُپ ورت گئی۔ صرف ہوا چلن نال جواں گریکا دی سٹل لائف اُتے پردے دا پرچھاواں ڈول جاندا سی۔

اوس شام جدوں اوہ سوئمنگ پول توں پرتیا تاں بیٹا اوہنوں اڈیک رعی سی۔ اوہنے بُوٹو ٹوں چُپیا۔ اوہدیاں پلکاں بہت لمیاں سن تے جدوں اوہ اوہنوں چُندا تاں اوہدے گلکھاں اُتے ککتاریاں ہون لگدیاں۔

”میں تیرے واسطے بہت ساریاں چیزاں کھیاں کیتیاں نیں۔“ اوہنے اوہدے والوں ٹوں سٹکھیا۔ اوہنوں بہت پہلاں دی اوہ عجیب جہی بو یاد آگئی جہڑی بیٹا دے والوں دھوں آوندی سی۔

”کھڑیاں کھڑیاں چیزاں؟“ بُوٹو نے اوہدے ول دیکھیا۔

”الماری وچ پیاں نیں۔“

”ماموں ٹوں آکھیا سی تینوں چارلز سٹون سکھاواں گا۔“

بُوٹو نے پچھدیاں نظراں نال اوہدے ول دیکھیا۔

”جدوں ٹوں سکھ جاویں گی تاں صرف میرے نال نہیں گی، کسے ہور دوست دے نال نہیں۔“

اوہنے آکھیا۔

”وڈے ہون اُتے وی؟“ بُوٹو دی اواز وچ ہلکی جہی مایوسی سی۔

”وڈے ہون اُتے ای، اہجے تاں ٹوں کجھ وی نہیں ایں۔“

وڈے ہون اُتے بُوٹو انیسویں صدی دی کوئی رُوسی شہزادی جاپے گی۔ اوہنے سوچیا۔ اپنی ای سوہتی، اونی ای ڈکے ڈینٹ۔ (Decadent)

اوہ اُتے آگئے۔ جدوں بیٹا آوندی سی تاں اوہ سبھ کیشی والے کمرے وچ بہندے سن۔ بُوٹو لئی خاص چاکلیٹ کپ تیار کیتا جاندا۔ بیٹا ہاڈو جی دے کمرے توں اوہناں دی آرام کرسی کھج لیاوندی۔ اوہ اوہدے اُتے اکھاں مٹی اوہ لیٹے پئے رہندے۔ ہاڈو جی دے سلہنے بیٹا تے اوہ اج وی اک عجیب ہچکچاہٹ محسوس کردے رہے نیں۔ جدوں کیشی ہوندا سی تاں ایہ ہچکچاہٹ نہیں رہندی سی پر اوہدے نہ رہن نال اک چُپ جہی ورت جاندا سی۔ اوہ آپ کدے وی ٹھیک ڈھنگ نال گل نہیں سی کر سکدا۔

”ماموں شروع کریے؟“ بونو اوہدے نال چنڑ گئی۔

اوسنے نیتا دل دیکھیا۔ اوہ کندھ دے اک کونے وچ بیٹھی سی۔ ہاڈ جی بہت پہلاں اپنے کمرے وچ جا چکے سن۔ اگست دا ڈھنڈلا پن ہر شے اُتے ٹیالی ریت وانگ وچھ گیا سی۔ گرم تے کرکا جھیا۔

اوسنے میزٹوں وچوں ہٹا دتا۔ بونو چھیتی چھیتی سیکیاں ٹوں سیٹن لگی۔ اوہدے بھورے وال ڈھلے ہو کے موڈھیاں اُتے جھک آئے سن۔

اوسنوں اج وی اگست دی اوہ شام چھتے اے۔ اوہ کجھ پل لئی بھل گیا سی کہ اوہ دہلی وچ اپنے کمرے وچ اے۔ بونو ٹوں 'چارلس سٹون' سکھان وچ بہتی دیر نہیں لگی۔ اوہناں نے ریڈیو اُتے بہت کجھ تان مگروں اک اجیا شیشن لہ لیا سی جمدے توں تھوڑی بہت موسیقی رُک رُک کے آندی سی۔ چارلس سٹون نال اوہدا ڈور دا وی تعلق نہیں سی۔ شاید اوہ طرز کے نے جتی جنگ دے دنن وچ بتائی سی پر اوہناں لئی ایٹا ای کافی سی۔ کیوں جے کجھ دیر بعد اوہ ریڈیو ٹوں بھل گئے۔ بونو جدوں سٹم کے اوہدے دل دیکھدی تاں اوہ کلا جھیا ہو جاندا۔ فیر اوہ کول آوندے۔ بونو اوہدیاں باہواں وچ سمٹ آندی۔ اک کئی جی اڈدی ہوئی مسکان اوہدے ہنساں ٹوں چھو جاندی تے اوہ دکھ ہو جاندا۔ مسکان اوہدے لئی نویں نہیں سی۔ ایس عمر وچ چارلس سٹون نچھیاں کڑیاں دی مسکان کے لئی نہیں ہوندی۔ ایہ گل اوہ ویانا وی بہت پہلاں ای جان چکیا سی۔

”ماموں تیزی نال۔“ بونو ہولے جے اوہدے کناں وچ گنگشائی۔ اوہدا چہرا پیلا جھیا پئے گیا سی تے اوہ بہت جذباتی ہو گئی سی۔ نچھیاں نچھیاں اوہدیاں اکھاں بڑیاں روشن جھیاں ہو جاندیاں سن۔ ایہ اوسنے پہلاں وی دیکھیا سی۔ ہر وار اوہ کجھ گھابر جھیا جاندا سی۔ کے کڑی دیاں اکھاں ٹوں برداشت کر پاتا جدوں کہ اوہ پلکل چہرے دے سلہنے ہون تے اونیاں ای روشن ہون جنیاں بونو دیاں اکثر ہو جاندیاں سن، اوہدے لئی سدا تکلیف وہ ہوندا سی۔

”اچھا، ہن بند کرو..... بہت ہو گیا۔“

کمرے دے انھیرے کونے توں نیتا دی اواز سنائی دتی۔ اوہ اوسنوں پلکل بھل گئے سن۔

”ماموں! حالے نہیں۔“ بونو نے آکھیا۔

اوسنے مسخے توں مڑھکا صاف کیتا۔ اوسنوں اِنج جایا جویں بیتے مہینیاں وچ اوہدی عادت پلکل چھٹ گئی ہووے۔

”ہن نہیں، فیر کے دن۔“ اوسنے آکھیا۔

”فیر کدوں؟“ بونو دیاں اکھاں اچانک بھر آئیاں۔ ”تیس رُ جاؤ گے تاں میں سبھ بھل جاواں

گی۔ "فیر اوہنوں اپنے اتھروواں اُتے شرم جہی آگئی۔ اوہنے ہسڈیاں ہویاں آکھیا "ٹیس مینوں پھلاں واٹس سکھایا سی۔ یاد اے؟" اوہنے اوہڈیاں اکھاں وچ دیکھیا تے اوہنوں اپنی اواز ای عجیب جہی لگی۔ "بُونُو لیٹ اَس ہواے واٹس۔"

بُونُو نے نیتا ول دیکھیا تے مسکران لگی۔ واٹس لئی بُونُو وچ کجھ اجہی چیز سی جہڑی اوہ کدے سمجھ نہیں پایا۔ کیشی دی ڈیپ فینگ نہیں سگوں اک خاص طرحاں دا موہ چٹوں دیکھ کے اوہ سدا رُعب وچ آجاندے سن پر اوس شام اوہ بہت مسکتی سن۔ نیتا وی دیوان دے آتے کھسک آئی سی تے مسکراندیاں ہویاں اوہناں توں دیکھ رہی سی۔ اک وار اوہناں اوہنوں اپنے نال کچن دا جتن کیتا سی پر اوہنے ہسڈیاں ہویاں اپنے آپ توں چھڈا لیا سی۔ کمرے وچ پیلا جھیا انھیرا گھر آیا سی۔ اوہناں دے قدام دی رفتار اپنی دھیمی سی کہ کدے کدے اوہنوں شجا ہوندا سی کہ اوہ اِکو ای تھاں کھلوتے نیں۔ حالاں ریڈیو دی گڑگڑاہٹ وچکار اوہ ٹون ہن وی مٹائی پینڈی سی۔ اوہی ٹون جہڑی کسے نے پہلی جنگ عظیم دے سے بنائی سی۔ اوہدے نوٹس ماچس دی بلدی تلی وانگ ہوا دے کتے جے گھیرے وچ سمٹ گئے سن۔ جد ذرا وی اُتارہ ہوندے سن تاں لگدا سی جویں تلی توں ہتھاں دا گھیرا ہٹ گیا ہووے تے اوہ نگی ہو کے انھیرے وچ پھڑپھڑا رہی ہووے۔ ایس دھندلکے وچ بُونُو بہت وڈی نظر آ رہی سی۔ اوہنے اپنا سر اوہدے موڈھیاں اُتے ٹکا دتا سی پر اوہدے ساہواں توں لگدا سی جویں اوہ اوجے بہت کئی ہووے۔ اوہدے والاں وچوں اوہو پچھانی جہی بو آ رہی سی۔ بہت چر پھلاں گرمائی چٹھیاں تے پہاڑی تھاں دی بو جہڑی بچپن وچ اوہدی ماں یعنی نیتا دے والاں وچوں آوندی سی۔ اوہ ٹھہر گئے۔ ریڈیو دی ٹون اچانک بجھ گئی سی۔ نیتا نے اُٹھ کے کمرے وچ بتی ہل دتی۔

"توں تے پورا ماہر جاپدا ایں۔" نیتا نے ہسڈیاں ہویاں آکھیا۔ اوہدا ساہ اُکھرن لگ پیا سی۔ سگرٹ دھنکا کے اوہ اوس آرام کرسی وچ بہ گیا جہدے وچ کجھ دیر پھلاں ہاڈ جی بیٹھے سن۔ "مانوں! ٹیس تے ہر شام ناچ لئی جاندے ہوو گے؟" بُونُو نے رشک نال اوہدے ول دیکھیا۔ اوہنے اپنے وال بچتے کر کے سمیٹ لئے سن۔ اوہڈیاں وڈیاں وڈیاں اکھاں وچ عجیب جہی روشنی سٹ آئی سی۔

باری دے باہر لپ پوسٹ روشن ہو گیا سی۔ اوس توں پرانہ ولی دا اسمان سی۔ اگت دی بجھی روشنی وچ افسردا تے سنا جھیا۔

بُونُو تھک کے دیوان اُتے لیٹ گئی سی۔ ماں نے کسے کم نال نیتا توں رسوئی وچ بلا لیا سی۔ اوہ کجھ دیر کلا کمرے وچ بیٹھا رہیا، نیتا وی اڈیک وچ۔ نیندر دے بھار نال بُونُو دیاں اکھاں میٹن لگیاں سن پر ہن وی اوہدے گلہ تل رہے سن۔ اوہنے دھیرے نال بُونُو دیاں ہتھیاں لاه کے کولنے

وچ رکھ دتیاں.

”ماموں!“ بونو نے لہنیاں اکھاں کھولیاں.

”کیہ گل اے بونو؟“

”تیس جا رہے او؟“

”میں کدھرے وی نہیں جا رہیا.“

بونو نے اکھاں فیر میٹ لئیاں تے کندھ ول پاسا پرت لیا. اوہنے کمرے دی وڈی بتی بجھا دتی تے صرف ٹیبل لمپ بلدا رہن دتا. اوہ کجھ دیر تک بونو ٹوں دیکھدا رہیا. اوہنوں لگیا چویں اوہ ترگنیف دی کوئی ہیروئن ہودے. فیر پو لے پیرس باہر ٹر گیا.

اُتے کوئی نہیں سی. صرف ہلکی جہی چاننی سی چھڑی اگست دیاں اوہناں ہنس بھریاں راتاں وچ پائیاں میلیاں لیراں جہی ہر مکان دی چھت اُتے پئی رہندی سی.

سلٹنے بہت سارے مکان سن. اک ڈوبے نال جڑے ہوئے. پانی دے پاپاں وچکار چوکور کندھاں کے گھسے پائے سینما سکرین ورگیاں جا پدیاں سن جنہاں دے آر پار کدے کدے کوئی بے ڈول جہیا پرچھاواں ریگ جاندا سی.

ہن شاید کوئی نہیں آوے گا. اوہنے سوچیا. اوہ برساتی وچ ٹر آیا. بتی ہالی، فیر اپنا ٹوٹ کیس کھولیا. آرکیولوجی دیاں کجھ کتاباں اُتے رکھیاں سن جنہاں ٹوں اوہ اپنے نال ویانا توں لے آیا سی. تھلے کپڑے سن، اوہناں ٹوں ہٹا کے اوہنے تولیے وچ ولہیٹی کونیاک دی بوتل کڈھ لئی چھڑی اوہ آوندیاں اپنے نال لے آیا سی.

شروع شروع وچ ایسے کلمے بہ کے پھینا اوہنوں کافی منحوس جہیا جا پدا سی. سدھر ہوندی وی سی تاں اوہ نال جاندا سی پر جدوں کے رات دیر تک نیندر نہیں آوندی سی تاں اوہ تھوڑی جہی پی لیندا سی. اُنج دی اوہ کونیاک اکتار بہتی نہیں سی پیندا.

اُنج گھر وچ پیندیاں اوہنوں اج وی تھوڑا جھاکا آندا سی. سکون وی ملدا سی پر بعدوں. کجھ گھٹ پی لین گمروں اوہ سدا ویانا بارے سوچن لگدا سی. پر ایہ اوہ بعدوں سوچدا سی. شروع شروع وچ عجیب جہیا ڈر لگدا سی پر جدوں پی لین گمروں بسترے اُتے لیندا تاں نہ ڈر لگدا سی تے نہ ویانا بارے سوچدا سی. اوہوں صرف سوں جان ٹوں جی کردا سی.

پر اوس رات اوہ جاندا سی کہ نیندر نہیں آوے گی. اوہ بہت تھک گیا سی پر جدوں اوہ نیندر بارے بے فکر ہو جاندا تاں اوہنوں کجھ ہور دیر لئی ٹالنا چاہندا سی کہ آپ لہتی مرضی نال نیندر دے کلاوے وچ جا سکے. چویں اوہ سوئمنگ پول تھماں انھیرے وچ دھیرے دھیرے گواچ جاندا

سی.

اوپنے بوتل توں گنی جتھی کونیاک دی ماترا گلاس وچ لڈی، تاں کجھ ہل کوئی پرچھاواں کندھ اُتے پیا سی۔ اوہدا ہتھ رُک گیا پر اوہنوں کالہ نہیں سی۔ پچھتے مژن توں پہلاں اوہنے گلاس وچوں اِک لٹا گھٹ لے لیا سی۔ اوہنوں بہت چنگا جاپیا، اوہنوں کونیاک سدا بہت چنگی لگدی سی۔ اوہنے پرت کے دیکھیا۔ دلہیز اُتے بیٹا کھلوتی سی۔ ”میں کجھی ساں توں سوں گیا ایں۔“ اوہ اندر آ کے پلنگ دی داون اُتے بہ گئی۔ اوہنے ہولے جے کونیاک دی بوتل پلنگ دے تھلے کھسکا دتی۔ اوہنے سوچیا سی کہ اوہنوں پینڈیاں دیکھ کے اوہ رُج جائے گی۔ اوہ رُج جاندی تاں اوہنوں خاص ڈکھ نہ ہوندا۔ ”بوتل سوں گئی؟“ اوہنے پچھیا۔

”اوہ بہت زیادا جذباتی ہو جاندی اے۔ تینوں اوہدے نال بہتی دیر نچتا نہیں سی چاہیدا۔“

”اوہ ٹھیک اے۔ اوہ ٹھیک تیرے وانگ اے۔ جدوں توں کئی سیں۔“ اوہنے آکھیا۔

”توں ساڈے گھر نہیں آیا؟ تیرے جی جی نے کئی وار میرے کولوں پچھیا سی۔“

اوپدی اواز وچ کجھ رہیا ہووے گا۔ مننا نہیں، فیروی ورھیاں توں اوہناں دے وچکار کجھ رہیا

اے۔ اوہ اکثر بھل جاندا اے کہ اوہ اوہدے توں وڈی اے۔ صرف عمر وچ ای نہیں، اوہدا اپنا

اِک ماضی اے جنوں اوہ چھو نہیں سکدا۔

”بیٹا تینوں بڑا تے نہیں لگے گا جے.....“

”نہیں نہیں! اوہنے کجھ دُچتی نال آکھیا“ پر کیہ توں ہر راتیں.....“

”ہر روز کتھے؟“ اوہنے کونیاک پلنگ تھلوں باہر کڈھ لئی۔ ایس وار جھوٹھ بولدیاں اوہنوں ہلکی

جی خُشی ہوئی۔ مڈھلے پلاں وچ کونیاک، بندے توں ایٹا بے تعلق بنا دیندی اے کہ اسیں اپنے

نال ای کھیڈن لگدے آں۔

”نندی!“ بیٹا کجھ کندی کندی رُک گئی، اوہنے اوہدے ول دیکھیا۔ اوہدیاں اکھاں اچانک بوتل

وانگ روشن ہو گئیاں سن۔

”کیہ بیٹا؟“ اوہنے پچھیا۔

اوہ اِک لے ہل تک اوہنوں دیکھدی رہی۔ ”توں بدل جیسا گیا ایں۔“ اوہدی اواز بہت دھیمی

تے اوڑی سی۔

”تینوں سچ سچ اِنج لگدا اے؟“ اوہنے مذاق نال پچھیا۔

”توں نہیں سوچدا؟“

”سوچدا آں۔“ اوہنے آکھیا ”جدوں میں اوتھے ساں تاں کدے خیال نہیں سی آوندا۔“

کجھ دیر تک اوہ چُپ بیٹھے رہے۔

”کیہ توں اکثر گھر آوندی ایں؟“

”ہنن اینج نہیں چویں پہلاں۔ جدوں کیشی سی تاں اکثر آوندی ساں۔“
 کجھ دیر تک اوہ کیشی بارے سوچدے رہے جہڑا آرمی وچ تڑ گیا سی۔ اوہدیاں کتاباں، اوہدیاں
 تصویراں، اوہدے البم، اوہدے پرنٹ ہنن وی اتلی دراز وچ پئے سن۔
 اوہنے تھوڑی جھی ہور کونیاک گلاس وچ پالی۔ اک ہلکا جہیا نگہ اوہنوں ہولے ہولے اپنے
 آپ وچ جاہن لگا سی۔

”تیرے نال اک گل کرنی سی..... میں اج ایسے لئی آئی ساں۔“
 اوہ گلاس نال کھیڈ رہیا سی۔ اوہدے ہتھ ٹھنڈے گئے۔ اوہنوں لگا چویں اوہ پہلاں توں اوس پل
 دی اڈیک کر رہیا سی۔

”توں رُک نہیں سکدا؟“ نیتا دی اواز جذبات توں خالی ہو گئی سی۔
 ”ایہدے نال کیہ ہووے گا؟“

”ماں تے باڈ جی بہت کلمے نیں۔ جدوں کیشی سی تاں مینوں فکر نہیں سی ہوندا۔“
 ”ایہدے نال کجھ بنے گا نہیں۔“ اوہنے آکھیا۔ ”میں چاہواں وی تاں گھرانج ای رہوے گا۔“
 ”توں چاہندا وی نہیں؟“

پین گمروں اوہنوں ہر شے ہولی ہولی جاپ رہی سی۔
 ”ہاں، شاید میں چاہندا وی نہیں۔“ اوہنے آکھیا۔
 کجھ دیر تک دوویں اک ڈوبے توں ویکھدے رہے۔
 ”کیشی نے مینوں دسیا سی، کیہ ایہ سچ اے؟“ نیتا دی اواز رُکھی سی۔
 ”کیہ سچ اے؟“ اوہنے پچھیا۔

”توں اوتھے کلا نہیں رہندا.....“
 اوہ اوہدے دل ویکھدا رہیا۔

”ہاں اسیں اک نال رہندے آں۔“
 ”توں اوہدے نال ویاہ نہیں کیتا؟“

”نہیں، اسیں صرف اک نال رہندے آں۔“ اوہنے آکھیا۔
 ”توں ارونا توں ایہدے بارے کجھ آکھیا اے؟“

”نہیں۔“ اوہنے کونیاک دا اک لٹا گھٹ بھر کے گلاس ترٹھاں رکھ دتا۔ ”ایہدے نال کوئی فایدا
 نہیں۔“

کجھ دیر تک دوویں بھین بھرا چپ بیٹھے رہے۔ اوہناں دے کول اک ڈوبے توں کہن لئی کجھ
 کہی نہیں سی رہیا۔ اک پل لئی اوہدے دل وچ عجب جھی سدھر پیدا ہوئی کہ اوہ نیتا توں اوہ سبھ

کچھ کہ دیوے جہڑا لہناں ورھیاں وچ گھروں باہر بیتیا سی پر اوہ چپ ای رہیا۔
 ”ایہدے نال کوئی فرق نہیں پوے گا۔“ اوہنے سوچیا۔

”میںوں ہن چلنا چاہیدا اے۔“ نیتا پنگ توں اٹھ کھلوتی۔ فیر اوہنے کمرے وچ چوہاں پاسے
 دیکھیا۔

”ایہ رنگ توں کیتا اے؟“

”تینوں کوں دا لگیا؟“ اوہنے ہسڈیاں ہویاں پچھیا تے اوہ ساہ وچ بولیا۔ ”میں باہروی کیتا
 اے۔“

”کیشی آوے گا تاں پچھان نہیں سکے گا۔“ نیتا ہن وی حیرانی نال کندھاں توں دیکھ رہی سی۔
 اوہ دھسے قدموں نال چلدی کتاباں دی لتی لکڑی دے شیفت دے کول آکے کھلو گئی۔ ایہ شیفت
 بہت پہلاں کیشی تے نیتا نے رل کے بتائی سی۔ ”تیریاں کتاباں وی ایسے پڑیاں نیں؟“ اوہنے نیتا
 توں پچھیا۔ اوہس وکدے کدے حیرانی ہوندی سی کہ ویاہ گھروں نیتا اک کتاب وی اپنے نال
 نہیں لے کے گئی۔

نیتا بے دلی نال کتاباں دے ٹائٹل دیکھدی رہی، فیر اچانک اوہنے اوہدے دل دیکھیا۔ اوہنوں
 جاپا جویں اک بہت پڑانی یاد اوہدے اندر جاگ پئی اے۔
 ”توں ویانا وچ زویگ دا گھر دیکھیا اے؟“ اوہنے پچھیا۔
 ”زویگ؟ نہیں اینا ویلا کتھے سی؟“ اوہنے آکھیا۔ ”اوہنوں کدے کتاباں تے لکھاریاں وچ
 دلچسپی نہیں رہی۔“

”مندی! تینوں عجیب جہیا نہیں لگدا؟“ اوہ شلف توں مٹوہ پھیر کے اوہدے دل دیکھن لگی۔
 ”کیہ عجیب جہیا؟“

”ایس رات..... ایس رات ایس سارے گھر وچ آں..... بہت چہ گھروں.... سوائے کیشی
 دے۔“ اوہدی اواز کچھ اینج بھاری ہو گئی سی کہ اوہ ڈوبے پاسے دیکھن لگا۔ اوہنوں اچانک اینج
 جاپا کہ اوہ دوویں زمین دے اک ٹوٹے دے ساہنے کھلوتے نیں جہڑا پلکل اوہدے تے انجانا جہیا
 اے..... اوہناں دے وچکار..... اوہناں بھرا بھین دے وچکار، اک خوش سمجھوتا اے کہ اوہ
 اوہدے اُتے نہیں چلن گے۔ اوتھے اوہناں دی ودھدی ہوئی عمر سی۔ اوہ اینجے ای چھڑ دین گے
 جویں کہ اوہ ہے..... اوتھے اوہ کلتے سن۔

فیر ستمبر دے دن آئے۔ اسان دا رنگ سارا دن نیلا رہن لگیا۔ سڑکاں اُتے پتے جھڑوے
 رہندے۔ اگست دے دنوں وچ اوہ بڑے چمکیلے تے روشن سن، ہن اوہناں دا رنگ کالا پن لگیا۔

ہوا وچ اک سکا کرار اپن آگیا پر ہن اوہ بڑی سفید تے اُجلی سی۔ جہڑا شہر گرمیاں وچ سگڑ جہیا گیا سی، ہن اوہ کھلتا کھلتا جاہن لگا۔

اوہنیں دینیں اوہ اکثر گھرای رہندا۔ ماں اوہدے ساہنے زیادا نہیں آوندی سی۔ والد زیادا تر اپنے کمرے وچ ای رہندے۔ اوہ اک وار نیتا دے گھر گیا سی۔ بولو دا سکول کھلے گیا سی تے اوہ اوہنوں بہت تھوڑی دیر لئی مل پاندی سی پر جس دن اوہ جاوے گا، اوہ اِزپورٹ آوے گی، بھادیس اوہنوں کئی ای آوتا پوے۔ پر اوہنیں دینیں اوہدے کول ویلا آکا نہیں سی۔

جدوں اوہ گھر رہندا تاں اوہنوں ایہو ڈر لگا رہندا کہ کدھرے پاؤ ایہ نہ سمجھ لین کہ اوہدا دل نہیں لگ رہیا۔ ایس لئی شام ہوندیاں سار اوہ کپڑے بدل لیندا تاں جے اوہ سمجھ لین کہ اوہنے اپنے مِتراں توں ملن جانا اے۔ سگرٹ خرید کے اوہ کسے نیڑے ریسٹوران وچ جا کے بہندا تے جدوں اوہنوں یقین ہو جاندا کہ اوہ سیر لئی باہر نُر گئے ہون گے، تاں اپنے کمرے وچ پرت آوندا۔

جان توں اک دن پہلاں اوہ سوئنگ پُول گیا سی۔ میپ نے اوہنوں شامیں آون لئی آکھیا سی پر اوہ اپنے آپ توں روک نہیں سکیا تے بڑی چھیتی آگیا۔ اوہ شروع ستمبر دا دن سی۔ موسم وچ بھجیا ہویا ہلکا پن سی پر اوہدے تکھے کونے جھڑ گئے سن۔

اوہ دن بھر پُول وچ تَردا رہیا۔ جدوں اوہ تھک جاندا سی تاں ہتھ پیر چھڈ کے دُھے لیٹ جاندا۔ ہن پانی تہہ اوہ کالا بھارا پن نہیں سی جہڑا اوہنوں جولائی دے مینے وچ چلدا سی۔ پانی دی جھینی چھت اوہدے اُتے کھسک آوندی تے اوہدے اُتے سورج دی پتھردی موم بتی وانگ کنبدا رہندا۔

اک وار اوہنے ہلکی جہی سرسراہٹ سنی سی جہڑی نہ پانی دی آواز سی، نہ ہوا دی۔ اوہنوں لگیا سی جویں کدھرے بہت تھلے، پانی دے انھیرے وچ، کوئی کھٹ کھٹ کر رہیا ہووے۔ جویں ایس کدی جنگل وچ رُکھ کپن دی آواز سُندے آں۔ جدوں اوہ باہر آیا تاں کدھرے دی کوئی آواز نہیں سی۔ سورج ڈُبن لگیا سی تے سردی نال اوہدے دند ککٹان لگے سن۔ اوہ کپڑے بدل کے کلب دے ٹیرس اُتے آگیا۔

ٹیرس دیاں کُریاں خالی پئیاں سن۔ صرف اک کونے وچ میپ بیٹھا سی۔

”توں وی عجیب بندا ایس؟“ میپ نے آکھیا۔

”کیہ بہت دیر ہو گئی اے؟“ اوہنے میز دے کول اپنے کُری کھسکا لئی۔

”کچھ پیویں گا؟“ میپ نے پچھیا۔

اوہ اِنج پین بارے بہتا چاہیوان نہیں سی۔ گھروچ پیکنگ واسطے سبھ چیزاں کھلریاں پئیاں سن۔

”کچھ پی لے۔ تیرے ہونٹھ نیلے پے گئے نیں۔ جان توں پہلاں سردی نال مرن دا کیہ فایدا۔“
 میپ نے آکھیا۔

اوسنے چاہ وچ رم ملیا ہویا گراک ' دا اک گلاس منگوا لیا۔ میپ لہنی بیڑ دا سواد ماندا رہیا۔
 اوہنوں کچھ چیتے آیا تے اوہ ہسن لگیا۔

اج مینوں پول وچ اک عجیب جہی اواز سنائی دتی سی۔“ اوسنے میپ توں آکھیا۔
 ”کی اواز؟“ میپ نے پچھیا۔

”ہن میں اوہنوں چیتے نہیں کر سکدا۔“ اوسنے ہس دیاں ہویاں آکھیا۔
 ”توں ہن اوازاں وی سنن لگ پیا ایں؟“

پر اوسنے میپ دے مذاق ول زیادا دھیان نہیں دتا۔ اوہنوں ہن وی لہنیاں پٹھیاں وچ اک
 دھیمی کھٹ کھٹ دی اواز سنائی دے رہی سی۔

”کل دا پکا اے؟“ میپ نے پچھیا۔

”ہاں“ اوسنے آکھیا ”کل سویرے۔“

تیسرے اُتے اوہناں دے سوا کوئی نہیں سی۔ تھلے کلب دی بار سی تے اوہدے نال لاگوں

ڈانگ فلور سی۔ کدے کدے گلاں دے کچھ جتے یاں ہاسے دیاں اوازاں اوہنوں سنائی دے

جاندیاں سن۔ اک پل تاں اوہنوں یقین ای نہیں آیا کہ کل ایس ویلے اوہ ایسے نہیں ہووے گا۔

تھلے ڈانگ فلور توں کوڈرلے (Quadrille) دی مڈھلی بار اُتے اٹھی سی۔ اپنی اُچی کہ کن

دے پردے پاڑ دین والی، کہ میز اُتے رکھے اوہناں دے گلاس جھنجھنا اٹھے سن۔ اوس زمانے

وچ وی اوہ ایسے کوڈرلے نچدے ہون گے، اوسنے کدے سوچیا تک نہیں سی۔

گراک پین گروں اوہنوں اپنے لہو وچ مٹھا ترل جہیا ریگدا جاپیا۔

”توں ارونا توں ملیا سیں؟“

”نہیں، اوتھے جان نہیں ہو سکيا۔“ اوسنے آکھیا۔

میپ نے بیڑتے گلاس توں اوہدے ول دیکھیا ”پہلاں توں اکثر اوہدے گھر جاندا سیں۔“

اوسنے میپ ول دیکھیا تے چپ رہیا۔ تن سال پہلاں..... اوسنے یاد کرن دا جتن کیتا۔ اوہنوں

تھوڑی جہی حیرانی ہوئی کہ اوہنوں اوہناں دناں بارے پچھتاوا نہیں اے۔ اوہنوں خوشی ہوئی کہ اوہ

ارونا توں نہیں ملیا۔ اسیں اوہناں نال نہیں مل سکدے چنناں نال کدے بڑا پیار کردے ساں

تے ہن نہیں کردے پر اوہ ایہ گل میپ توں کہنا نہیں سی چاہندا۔ اوہنوں سچ مچ دکھ ہووے گا۔

اوہنوں پہلی وار میپ نال کچھ اکلاپا جہیا جاپیا۔ جے کچھ ہور میتر نال ہوندے تاں خورے ٹھیک

رہندا۔ تاں اپنے آپ توں اینا غیر محفوظ چھڈ دین دا امکان نہ رہندا۔

”شیا اے جیتے سال تون ہائینگ لئی گیا سیں؟“ اوہنے میپ تون پچھیا۔
 ”ہاں پچھلیاں گرمیاں وچ۔“ میپ نے کجھ گرمجوشی نال آکھیا۔

ہائینگ سدا تون میپ لئی اک فیشن رہیا اے۔ اوہ اج تک اوہدے ایس عجیب پاگل پن تون
 سمجھ نہیں سکیا۔

”اسیں دزا روتاگ تک گئے ساں۔“ میپ نے پیردا گلاس ساہمنیوں ہٹا دتا۔ ”کیشی نال سی۔
 ایس سال جے تون رہ جانداں تاں اسیں کٹھا پروگرام بنا سکدے ساں۔“ میپ نے آکھیا۔
 کجھ منڈے کڑیاں دے جوڑے ٹیرس اُتے آگئے سن۔ اوہ اُچی اواز وچ گل بات کر رہے
 سن۔ اوہ خورے ڈاننگ روم تون آئے سن۔ اوہناں دے ہتھاں وچ کوکا کولا دیاں بوتلاں سن
 تے اوہ کڑیاں کھسکا کے ڈوبے کونے وچ بہ گئے سن۔

ناچ مک گیا سی۔ تھلے بار وچ چُپ سی۔ دُور انھیرے لان اُتے روشنیاں جھللا رہیاں سن۔
 ”کیہ سوچ رہیا ایں؟“ میپ نے پچھیا۔
 ”کجھ نہیں۔“ اوہنے ہس کے آکھیا۔

”ٹن“ میپ وی ہن لگیا۔ ”میں سوچدا ساں تون ارونا نال ویاہ کریں گا۔ اسیں سارے ایہو
 سوچدے ساں۔“

اوہنے میپ ول دیکھیا۔ اوہنے خورے بہت پی لئی اے۔ اوہ خورے شام تون پی رہیا اے۔
 اوہنے سوچیا۔

ٹیرس تون پرانہ دہلی دا اسمان سی۔ چُپ تے وشال۔ کدھرے کسے کونے تون سرچ لایٹ اُتے
 اٹھدی سی تے ستمبر دے دُھندلے انھیرے تون کندی ہوئی غایب ہو جاندی سی۔ درھیاں تون
 ایہ اوہدا اپنا شہر رہیا اے۔ اک پل لئی اوہنوں یقین نہیں ہو سکیا۔ آس پاس دے مکانات تون
 دُھواں اُڈ کے ہوا وچ ٹھہر گیا سی۔ دُوروں دیکھن نال گدا سی جویں سارا شہر اک ہلکی نیلی
 دُھند وچ گھر گیا ہووے۔

تے تاں اوہنے سوچیا۔ میں چاہواں تاں رُک سکدا آں۔ گھٹو گھٹ ایس عمر وچ ہر بندا تھوڑی
 بہت فکر کرن لگدا اے۔ اوہ ایہ جان لیندا اے کہ ایہ اوہدی زمین اے۔ اوہ ایہتے کھلوتا اے۔
 اوہنے اج تک کدے ایہدے بارے نہیں سوچیا۔ کیشی اوہنوں جاندا سی تے اوہ آرمی وچ رُگیا
 پر اوہدے لئی ایہ ممکن نہیں سی۔

تھلے بار تون ’بلبو ڈنڈب‘ دی بہت پرانی ٹیون ٹیرس اُتے رُ آئی۔ ٹیرس اُتے بیٹھے منڈے
 کڑیاں پوڑھیاں اے کے ڈاننگ فلور اُتے رُ گئے۔
 ”تون تے دیکھیا ای ہووے گا؟“ میپ نے پچھیا۔

”کیہ؟“

”ڈیوب ٹوں. کیہ اوہدا رنگ سچ سچ نیلا اے؟“

اوہ ہن لگ پیا. اوہنوں ویانا دے اوہ دن چیتے آگئے جنہاں ٹوں اوہ بہت پہلاں بھلا بیٹھا سی. نیلا اک بہت اداس رنگ اے. اوہنے سوچیا. بلیو پیرٹڈ، نیگرو بلیوز..... اوہ اک رنگ اے جہزا ٹیس ہٹاندے او، جہزا ہوندا کجھ وی نہیں.

”اوتھے بڑا مزا آوندا ہووے گا؟“ میپ نے بیئر پینڈیاں پچھیا.

”ہاں بہت زیادا.“ اوہنے جواب دتا. ”تینوں کدے اوتھے آوتا چاہیدا اے. میرے اپارٹمنٹ وچ دو صوفے نیں. میں اوہناں ٹوں تیرے تے کیشی لئی رکھ چھڈیا اے.“ اوہنے آکھیا. گراک پین گمروں اوہنوں گرمی جاپ ری سی. اوہنوں سدھر ہوئی کہ اوہ مڑ تالاب وچ ٹر جائے پر اوہ بیٹھا رہیا. اوہنے میپ ٹوں رنگ سٹراسے (سٹریٹ) بارے دسیا. اوہناں دیاں بیئر پیز بارے وی دسیا جہزیاں اینیاں وڈیاں سن کہ اوہناں وچ پنج سو بندے اکو ویلے بہ سکدے سن تے فیر اوتھے سٹاٹ پارک وی سی. سبھ توں وڈا پارک. اوہ اتوار دے دن جاندا سی. ایہیں دنیں اوتھے دن رات پتے جھڑدے رہندے نیں. شام ویلے آرکسٹرا وی وجدا اے تے ٹیس لہتی فرمائش وی کھل سکدے او..... ٹیس جو کجھ سننا چاہندے او، فرمائش کھل کے سن سکدے اوتے تماڈی فرمائش وجان دے بعد کنڈکٹر تماڈے دل جھک کے سلام کردا اے. اوہ رُک گیا. بیئر دے گلاس دے سامنے میپ دیاں اکھاں میٹیاں جان لگیاں سن.

تھلے بار بند ہو چکیا سی. ٹیرس اُتے اوہ کھلے رہ گئے سن.

”ٹوں چاہویں تاں کجھ دیر لئی میرے کمرے وچ چل سکدا ایں..... میرے کول کجھ پورٹ اے.“ میپ نے اُباسی لینڈیاں آکھیا.

”میں ہن گھر چلاں گا. میں ابے تک کجھ وی پیک نہیں کیتا.“

اوہ باہر آگئے. ستمبر دی رات چوہاں پاسے کھلری ہوئی سی. اسان اُتے ہن وی بدل نہیں سن. صرف تارے سن جہڑے پالش کیتے بٹناں وانگ لٹک رہے سن.

ٹیکسی لین توں پہلاں اوہ چُپ چاپ فٹ پاتھ اُتے کھلوتے رہے. ”سویرے کتے وچے آویں گا؟“

”بہت چھیتی..... ٹوں بسترے اُتے ای ہوویں گا.“ اوہنے آکھیا.

”میں کوشش کراں گا.“ میپ نے ٹیکسی وچ بہ کے آکھیا تے اپنا بر سیٹ دی گدی اُتے ٹکا

دتا. اوہ سوں رہیا سی.

اوہ اوس رات کافی رات گئے گھرا پڑیا سی۔ ماں بوہے دی کٹدی کھولن آئی سی۔ اوہ راہ چھڈ کے اک پاسے کھلوتی رہی۔ اوہنوں ڈر سی کہ اوہدے پیر سدھے نہیں پئے رہے سن۔ اوہ بہت لاپرواہی نال پوڑھیاں پڑھن لگا۔

اوہ پہلاں غسل خانے وچ گیا۔ دیر تک موشہ ہتھ دھون توں بعد دی اوہنوں چلپدا رہیا جویں گراک دی بو اوہدے نال چبڑی ہوئی اے۔ ماں تاڑ جاوے گی۔ اج اوہنوں نہیں سی پینا چاہیدا..... اوہنے سوچیا۔ اوہنوں اینج چاپیا جویں اوہدا سر چکرا رہیا ہووے۔ اوہنوں خوشی ہوئی کہ سون تک اوہدا سرانجے چکراندا رہوے گا۔

اوہ اپنے کمرے وچ آیا۔ ماں نے اوہدیاں چیزاں دکھو دکھ کونیاں توں کٹھیاں کر کے سوٹ کیس لاگے رکھ دتیاں سن۔ اوہدیاں جراباں تے رُمال دھو کے دکھرے رکھ دتے سن۔ پیکنگ لئی اوہدے کول واڈھو چیزاں نہیں سن۔ کجھ دن پہلاں اوہ لوڑ دیاں کجھ چیزاں خرید لیا سی۔ سردیاں لئی اک اُنی مفلر، دستانے، بھتیاں دا اک جوڑا، جاسوسی ناول، جہڑے اوہ سدا سفروچ ویلا کٹن لئی خرید لیندا سی۔ اوہنوں کیشی تے بیتا دیاں کتاباں نال کدے دلچسپی نہیں سی۔ لہناں چٹھیاں وچ اوہنے کئی وار اوہناں ٹوں پڑھن دا جتن کیتا سی پر ہر وار اک جہیا گیا۔

کجھ دیر بعد ماں کمرے وچ آئی۔ اوہدے ہتھ وچ اک نکا جہیا لیبل سی۔ داتن ٹوں سیاہی وچ بیہوں کے وڈے وڈے اکھراں نال اوہدا نال لکھیا ہویا سی۔ نال ہتھ اوہناں دوہاں شراں دے نال لکھے سن جتھے اوہ جا رہیا اے تے جتھے اوہ لہوے گا۔

”ایہ باڈو جی نے دتا اے۔“ ماں نے آکھیا۔ ”لہنوں اپنے سوٹ کیس اُتے چنبوڑ لے، گواچے گا نہیں۔“

”ایہدی لوڑ نہیں سی۔“ اوہنے آکھیا۔

”کھٹ رکھ لیا؟“ ماں نے پوچھیا۔

”ہاں، اوہ میرے بوجھے وچ اے۔“ اوہنے آکھیا۔

”اک بٹوا خرید لیندوں۔ تینوں ہر شے بوجھے وچ رکھن دی عادت اے۔“

اوہ سوٹ کیس وچ لہنیاں چیزاں رکھن گیا۔ کونیاک دی بوتل اوہ باہر سٹ دتا چاہندا سی پر ماں دے ساہنے اوہ اوہنوں باہر نہیں کڈھ سکیا۔ اوہنے اوہنوں سوٹ کیس وچ ای رہن دتا۔

”بیتا نے بولو ٹوں آکھ دتا اے؟“ ماں نے پوچھا۔

”اوہناں ٹوں پتا اے۔“ اوہنے جواب دتا۔

کھانا کھان ویلے وی ماں ساہنے بیٹھی رہی۔ اوہنوں جھکھ نہیں سی پر اوس رات اوہ چھیتی نہیں اُٹھ سکیا۔

اوہ اوس رات کافی رات گئے گھرا پڑیا سی۔ ماں بوہے دی کُنڈی کھولن آئی سی۔ اوہ راہ چھڈ کے اِک پاسے کھلوتی رہی۔ اوہنوں ڈر سی کہ اوہدے پیر سدھے نہیں پئے رہے سن۔ اوہ بہت لاپرواہی نال پوڑھیاں پڑھن لگا۔

اوہ پہلاں غسل خانے وچ گیا۔ دیر تک موشہ ہتھ دھون توں بعد دی اوہنوں چا پدا رہیا جویں گراک دی بو اوہدے نال چبڑی ہوئی اے۔ ماں تاڑ جاوے گی۔ اج اوہنوں نہیں سی پینا چاہیدا..... اوہنے سوچیا۔ اوہنوں اِنج چاپیا جویں اوہدا سر چکرا رہیا ہووے۔ اوہنوں خوشی ہوئی کہ سون تک اوہدا سر اِنجے چکراندا رہوے گا۔

اوہ اپنے کمرے وچ آیا۔ ماں نے اوہدیاں چیزاں دکھو دکھ کونیاں توں کٹھیاں کر کے سوٹ کیس لاگے رکھ دتیاں سن۔ اوہدیاں جراباں تے رُمال دھو کے دکھرے رکھ دتے سن۔ پیکنگ لئی اوہدے کول واڈھو چیزاں نہیں سن۔ کجھ دن پہلاں اوہ لوڑ دیاں کجھ چیزاں خرید لیا سی۔ سردیاں لئی اِک اُنی مفلر، دستانے، بھتیاں دا اِک جوڑا، جاسوسی ناول، جہڑے اوہ سدا سفروچ ویلا کٹن لئی خرید لیندا سی۔ اوہنوں کیشی تے نیتا دیاں کتاباں نال کدے دلچسپی نہیں سی۔ لہناں چٹھیاں وچ اوہنے کئی وار اوہناں ٹوں پڑھن دا جتن کیتا سی پر ہر وار اِک جہیا گیا۔

کجھ دیر بعد ماں کمرے وچ آئی۔ اوہدے ہتھ وچ اِک نکا جہیا لیبل سی۔ داتن ٹوں سیاہی وچ بیہوں کے وڈے وڈے اکھراں نال اوہدا نال لکھیا ہویا سی۔ نال ہتھ اوہناں دوہاں شراں دے نال لکھے سن جتھے اوہ جا رہیا اے تے جتھے اوہ لہوے گا۔

”ایہ باڈ جی نے دتا اے۔“ ماں نے آکھیا۔ ”لہنوں اپنے سوٹ کیس اُتے چنبوڑ لے، گواچے گا نہیں۔“

”ایہدی لوڑ نہیں سی۔“ اوہنے آکھیا۔

”کھٹ رکھ لیا؟“ ماں نے پوچھیا۔

”ہاں، اوہ میرے بوجھے وچ اے۔“ اوہنے آکھیا۔

”اِک بٹوا خرید لیندوں۔ تینوں ہر شے بوجھے وچ رکھن دی عادت اے۔“

اوہ سوٹ کیس وچ لہنیاں چیزاں رکھن گیا۔ کونیاک دی بوتل اوہ باہر سٹ دتا چاہندا سی پر ماں دے ساہنے اوہ اوہنوں باہر نہیں کڈھ سکیا۔ اوہنے اوہنوں سوٹ کیس وچ ای رہن دتا۔

”نیتا نے بُولو ٹوں آکھ دتا اے؟“ ماں نے پوچھا۔

”اوہناں ٹوں پتا اے۔“ اوہنے جواب دتا۔

کھانا کھان ویلے دی ماں ساہنے بیٹھی رہی۔ اوہنوں جھکھ نہیں سی پر اوس رات اوہ چھیتی نہیں اُٹھ سکیا۔

اوہناں توں پچھلیاں گرمیاں وچ۔

بہت رات گئے اوہنوں جاپیا جوہیں اوہ تے کیشی سکیٹنگ لئی کفری گئے نیں۔ چوہاں پاسے برف کھلری سی۔ اوہ بڑی تیزی نال تھک رہیا سی۔ کجھ تھلے جا کے اوہنوں لگیا جوہیں اوہدی "سکی" دی نوک کسے سخت شے نال ٹکرائی اے۔ اوہنوں تھوڑی جہی حیرانی ہوئی۔ اوہ اوتھے برف اُتے بہ گیا تے لہنی سکی دی مڑی ہوئی نوک نال برف کھودن لگیا۔ بہت ساری برف اُتے آندی سی تے اوہ دُوبے پاسے سٹ دیندا سی فیر لہن چیت اوہدے ہتھ ٹھٹھک گئے۔ تھلے.... برف دے بہت تھلے اک ٹویا نظر آیا تے اوہنوں اینج جاپیا جوہیں اوہدے اندر کوئی رو رہیا اے۔ اوہنے تھلے جھک کے ٹوئے وچ دیکھیا پر ٹوئے وچ کجھ وی نہیں سی۔ صرف اک ہڈی، درخت دی اک ٹاہنی تے اک کچ دا ٹکڑا پیا سی۔

لہن چیت اوہنوں جاپیا جوہیں اوہنے کمرے وچ اک دھیمی جہی سرسراہٹ سنی اے۔ اوہ شاید سوں رہیا ہووے گا۔ اوہنے سوچیا۔ پر اوہنوں پوری طرحاں یقین نہیں ہو سکیا۔ اوہ بسترے اُتے بہ گیا۔ اک تے پل تک اوہ انھیرے وچ ٹکٹکی بنھ کے گھوردا رہیا۔ اوہنوں لگیا 'جوہیں اک چنے جے ہیولے نے اوہدے سامنے حرکت کیتی اے۔

"ہاؤ جی.... کیہ ٹیس اوی؟"

"زرا بتی تے ہال، ایچھے تے کجھ نہیں دسدا۔" انھیرے وچ ہاؤ جی دی اواز مٹائی دتی۔ اوہ کجھ اپنی بڑی طرحاں گھبرا گیا کہ کئی ازی ریر تک اوہنوں سوچ نہ مل سکیا۔ جدوں کمرے وچ چائن ہويا تاں وی اوہنوں اک کچے جے پل تک لگدا رہیا جوہیں ایہ اوہدا گمان اے۔ اوہ اکھاں کھولے گا تاں کمرے وچ کوئی وی نہیں ہووے گا۔ پر دُوبے ای پل اوہدیاں اکھاں ہاؤ جی اُتے یک گئیاں۔

"ٹیس.... ٹیس ایچھے کیہ کر رہے او؟"

نہ چاہندیاں ہویاں وی اوہدی اواز وچ عطا اُبھر آیا سی۔

"میں سمجھیا ساں تُوں اچے جاگ رہیا ایں۔" اوہناں آکھیا۔ اک معصوم جہی کھیاہٹ اوہناں دے چرے اُتے کھلری ہوئی سی۔

پر اوہنوں یقین نہ آیا۔ اوہنوں لگیا جوہیں اوہ اوہدے جاگن توں پہلاں کافی دیر تیکر انھیرے وچ کھلوتے رہے سن۔ اوہنوں دھیان آیا، اوہ ہن وی کھلوتے سن۔

"ٹیس بہ تے جاؤ!" اوہنے پنگ توں اٹھدیاں ہویاں آکھیا۔ اوہدا لجا اچے وی جھنجلاہٹ رلیا

سی۔ "نہیں.... نہیں، تُوں بیٹھا رہو۔ میں تینوں صرف ایہ دکھان آیا ساں۔ ذرا دیکھ.... ایہ کیسا

چیری دے رُکھ

پھانک پار کردیاں ای ساڈا دھیان سبھ توں پہلاں جس پاسے گیا، اوہ سن اُلوچے نال رلدے
لدے درختاں نال لکدے پہلاں دے گچھے۔ مکان دے اندر گھٹن پھرن دی تھاں اسیں اوہناں
ول نئے۔ کتے سارے رُکھ سن چہناں اُتے اوہ پھل لک رہے سن۔ پر کُکد کے توڑن دا جتن
کرن نال وی ساڈے ہتھ کوئی دانا نہ آیا۔ میں سبھ توں لتا ساں پر میرا ہتھ وی اوہناں توں
چھوہندیاں چھوہندیاں رہ جاندا۔ ساڈا رولائسن کے وڈی باجی اندروں آئے۔

”ایہ توڑ دیوناں، خورے کھڑا پھل اے! خورے اُلوچے، آلو بخارے، خرمانی.....“ اسیں سبھ
چلکن لگے۔

باجی دھی ٹور نال ساڈے ول آون لگے۔ ساٹوں غصا آیا کہ اجے موقعے اُتے اوہ نس کے
کیوں نہیں آوندے۔ پر ڈر سی کہ اوہناں توں چھیتی آون دا آکھیا تاں کدھرے اوہ واپس نہ
پرت جاون۔

”کیہ نیں ایہ؟“ اوہناں نے اُپر درخت ول ویکھدیاں آکھیا۔

”خو ے اُلوچے نیں۔ توڑ دیو چھیتی۔“

”کوئی جاسی پھل اے شاید!“ اوہ بولے۔

”نہیں، نہیہ بانگلی نہیں اے۔“ اسیں چلکے۔ ”اک توڑ کے مینوں دیو.....“

ساڈے دل دھیان کیتے پنا اوہ اُتے لکدے گھیاں ول دیکھ رہے سن۔ فیر اوہناں نے اک دانا
توڑیا تے اوہنوں گھما پھرا کے ویکھدے رہے۔ ”پتا نہیں کیہ اے۔ اجہیا پھل کدے کسے پہاڑ
اُتے تاں س ویکھیا۔“

اسیں اوہناں دوالے اک دایرا بنا کے کھلو گئے تے ہن اوس اک دانے توں لین لئی کھوہ کھج
کرن لگے۔

”نہیں، ایہنوں کھانا نہیں، کون جانے ایہ زہری ہووے! پہلاں مامی توں پچھاں گے۔“ فیر
میرے ول دیکھ کے آکھن لگے۔ ”سنو! کوئی نہیں توڑے گا ایہناں توں۔“ ایہ آکھ کے دھی ٹور
رُدے اوہ فیر مکان دے اندر رُ گئے۔

اوہناں دے حکم دی خلاف ورزی کوئی نہیں کر سکدا۔ ایہ سوچ کے ساڈے سبھ دے دل بچھ

گئے۔ پر اوس شام سارے باغ وچ گھم پھر کے اسیں اوہناں رُکھاں ٹوں گنیا۔ ڈوبے رُکھ وی سن پر اوہناں دی اہمیت نہ ہون برابر سی۔ ایہ پہلا موقع سی کہ کسے پہاڑ اُتے اپنے ای باغ وچ کسے پھل دے اپنے رُکھ ملے ہون۔ کدے اک ادھ الوچے، خُرمائی یاں سیب دا درخت مل جاندا سی یاں فیر نیڑے ای کے ڈوبے مکان وچ لیہناں پھلاں ٹوں ویکھ کے چُپ چُپیتے توڑ لیندے ساں، پر ایس وار اپنے ای باغ وچ اپنے درخت! ساڈی خُشی دا کوئی انت نہیں سی۔ اندر باجی نے اوہ داتا اتاجی ساہنے رکھ کے آکھیا ”پتا نہیں کھڑا پھل اے! باغ وچ لگیا ہویا اے۔“

اتاجی اوہنوں ویکھدے ای بولے ”ایہ چیری اے۔ اجے کچی نہیں۔“ چیری داناں سُنڈیاں ای ساڈی خُشی ہور ودھ گئی۔ اسان اج تک چیری دا درخت نہیں سی ویکھیا، تے ہن اپنے ای باغ وچ امیدے پندرہاں ویہ درخت نیں جہناں توں توڑن توں سانوں کوئی نہیں ٹھاکے گا، جہناں اُتے ساڈا پورا حق ہووے گا۔

اسیں ایس خُشی وچ انج ڈب گئے ساں کہ ایس سال کھریاں پاروں جھیڑا وی نہیں ہویا۔ ہر سال پہلے دن جدوں ایہ مسئلا ساہنے آوند سی کہ کھڑا کھرا کھدا ہووے گا، تاں اسیں آپو وچ جھگڑوے ساں، ہتھو پائی وی ہوندے ساں تے غصے وچ آ کے اتاجی اک آدھے ٹوں پھنڈ وی دیندے سن۔ پر ایس وار باجی نے جدا سامان جتھے رکھ دتا، اوہدی مخالفت کسے نے نہیں کیتی۔ راتیں باجی ساڈے کمرے وچ آئے۔ میں اک کتاب وچوں تصویراں ویکھ رہیا ساں۔

”ستتا نہیں؟“

”نیندر نہیں آ رہی۔“ میں آکھیا۔ بچے بھین بھرا سوں گئے سن۔

”میںوں وی گھر وچ پہلی رات نیندر نہیں آوندی۔“

اوہ باری لاگے جا کے کھلو گئے۔ باری بند سی پر اک شیشا ٹنیا ہویا سی جدے وچوں اوہ باہر جھانکن لگے۔ دو مہینے پہلاں جدوں اوہناں دی کُرمائی ہوئی سی، اوہ اودوں دے بڑے چُپ چُپ رہندے سن۔ اگلی سردیاں وچ اوہناں دا ویاہ ہو جاوے گا۔ اوہناں توں چھٹکارا پان بارے سوچ کے ساڈا جوش ودھ جاندا، پر ویاہ مگروں اوہ ایس گھر وچ نہیں رہن گے، ایہ سوچ کے ڈکھ وی ہوندا۔

”ایہ ویکھ، اوہناں نے دھیسے لہجے نال آکھیا۔“

”کیہ اے؟“

”ایدھر آ.....“ اوہ باری کولوں اپنا چہرا ہٹاندیاں بولے۔

میں اوہناں لاگے جا کھلوتا۔ باری دے ڈوبے شیشے تھانی باہر ویکھیا پر انھیرے وچ ساہنے والے

پھاڑ توں سوا کجھ نہ دسیا۔

اوہناں نے ہولی جہی باری دی کُنڈی کھولی تے اپنا سر باہر کڈھ لیا۔

”کیہ اے؟“ میں بے صبری نال پچھیا۔

”اوہ دیکھ، کتے تارے لٹکے ہوئے نیں۔“

میںوں بڑی مایوسی ہوئی۔ میں سمجھ رہیا ساں کہ اوہناں نے کوئی جانگلی جنور دیکھ لیا ہووے گا۔

”تارے تاں سبھ تھاں دکھالی دیندے نیں۔“ میں کجھ کے آکھیا۔

”تارے اپنے نیزیوں کدی نہیں دسدے۔ لگدا اے جویں ہتھ اُپر چکدیاں ای اسیں اوہناں

ٹوں چھوہ لوواں گے۔“

میں فیر اسمان ول دیکھیا۔ میںوں وی لگیا جویں تارے بہت تھلے لہ آئے ہون۔

”پھاڑاں اُتے تارے نیڑے دکھالی دیندے نیں۔ اسیں اُچھائی اُتے آجاندے آں تاں، ایس

پاروں۔“

”نہیں، ایہ گل نہیں۔ پچھلے سال مسوری وچ تاں اپنے نیڑے کدی نہیں سن گئے۔ مینی تال

وچ.....“

میںوں لیہناں گلاں نال بہتی دلچسپی نہیں سی۔

”میں کدھرے پڑھیا سی کہ ایہ تارے بہت نیڑے جا پدے نیں۔“ اوہ بولے۔

کھلھی باری تھانی ٹھنڈی ہوا اندر آ رہی سی۔ میں لہنی منجی اُتے آگیا تے رضائی نال اپنا جٹا

ڈھک لیا۔ اوہ کجھ دیر باری اُتے اُترے رہے، فیر اپنے کمرے وچ چلے گئے۔ میں فیر مورتاں

دیکھن لگیا۔

گلے دن سویرے اٹھدیاں ای اسیں چیری دے درختاں کول اپڑ گئے۔ کوئی کسے درخت کول

اپڑ کے دوجیاں ٹوں اوازاں دیندا ”دیکھو اُتلی ٹاہنی اُتے چیری کتی پہلی ہو گئی اے“ کھڑے

درخت دی چیری کتی وڈی اے، کھدی کتی۔ لیہناں سبھ دی جانج اسان ترت کر لئی۔ اک درخت

دیاں کجھ ٹاہنیاں تھلے ول اُتریاں ہوئیاں سن، پر بہت کُدن دے باوجود میرا ہتھ اوہناں تیک نہ اپڑ

سکيا۔ فیر نکا بھرا گوڈیاں بھار بیٹھاتے میں اوہدی کُنڈ اُتے چڑھ کے چیریاں توڑن لگیا۔ زرا چار دانے

ہتھ آئے۔ اک اک سبھ ٹوں دتا پر کتی بھین لئی نہیں پئی۔ اوہ رون لگی۔ میں اوہنوں لہنی ادھی

چیری دین دا وعدا کیتا پر اوہنے نہ کر چھڈی۔ اوہ وڈی باجی ٹوں شکایت کرے گی، ایہ دھمکی دیندی

ہوئی اوہ گھرو لے نسی۔

سجھ دیر گمروں باجی ساڈے ول آئے۔ ”ایہ کچیاں چیریاں کیوں توڑیاں؟ ایہناں نوں کھا کے کیہ بیمار ہوتا اے؟“ فیر میرے ول دیکھ کے آکھن لگے۔ ”ہنن بے کے نے اک وی چیری کھادی تاں اوہنوں سخت سزا ملے گی۔ کچا پھل توڑن نال پاپ ہوندا اے۔“

اوہ پرت گئے۔ ہنن باجی دے ٹھاکن گمروں کے دی چیری کھان دی ہمت نہیں ہوئی۔ بے چھپ کے اینج کیتا تے اوہناں ٹوں پتا لگ گیا تاں کیہ انجام ہووے گا، ایہدے بارے سوچ کے ای ڈر لگن لگیا۔ اوہ کدے کے ٹوں ماروے کئدے نہیں سن، جہتا غصا آون اُتے ڈانڈے وی نہیں سن۔ اوہناں دی سزا ہوندی سی قصور وار نال بول چال بند۔ ایہ سزا اسہ بن جاندی سی۔ مار کٹ تے ڈانٹ ڈپٹ نالوں وی ودھ کے۔ جہدے توں اسیں سارے بڑا گھایروے ساں۔

کھان ویلے جدوں اسیں بہندے تاں اکو وِشا ہوندا۔

”ہنن تاں گلابی ہون لگی اے۔“

”اُپر لیاں ٹاہنیاں اُتے تاں لال ہو گئی اے۔“

”دو ہفتے تک تیار ہو جاوے گی، فیر رتج کے کھاتا۔“ ابا جی آکھدے۔

باجی آکھدے۔ ”ایہناں دا دس چلے تاں کچیاں ای کھا جان۔ ایس وار تاں ایہ گھروں باہر ای

نہیں نکلدے۔ بس چیری، چیری، چیری۔ ہور کوئی گل ای نہیں۔“

ماں ٹوں باجی دے ویاہ دی فکر لگی ہوئی سی۔ جدوں گھردا کوئی کم نہ ہوندا تاں ابا جی نال ایس بارے خورے کنیاں ای گلاں کردے۔ ابا جی اک کاپی وچ ماں دی دسی ہوئی لسٹ لکھدے ہوندے سن۔ کیہ سلمان منگواتا ہووے گا، کینا زیور گھتا اے، کنیاں ساڑھیاں، جنج کتھے ٹھہرے گی.....

ایس ذکر نال باجی دا چہرا ہور وی کھنپیر ہو جاندا۔

چیری دے ہر درخت اُتے چاقو دی نوک نال میں سبھ دے نال لکھ چھڈے۔ درخت اُتے جہدا نال ہووے گا، اوہی ادھل درخت دی چیری بننے تے کھائے گا۔ سبھ اپنے اپنے درختاں تھلے کھلو کے اپنیاں چیریاں دی تعریف کردے تے ڈوجیاں دی بُرائی۔ ہر اک دا دعوا ہوندا کہ اوہدے درخت دی چیری تیزی نال پک رہی اے۔

اوس دن اک بندا ساڈے باغ وچ آیا تے چیری دے درختاں دوالے چکر کٹن لگیا۔ ہر درخت کول جاندا، ٹاہنیاں ٹوں ایہر اودھر ہٹا کے اُپر لے برے تک دیکھدا۔ کدے اک درخت دی چیری توڑ کے کھاندا، کدی ڈوبے دی۔ ایٹا بے دھڑک ہو کے اوہ باغ وچ گھم رہیا سی جوہیں ایہ اوہدا گھر ہووے۔ اسیں جھمگٹا بتا کے اوہدے ول دیکھدے رہے۔ اوہدے رویتے اُتے سانوں غصا چڑھ رہیا سی پر اوہنوں سجھ آکھن دی ہمت ساڈے وچ نہیں سی۔ اپنا کم مکا کے اوہدی نظر

ساڈے دل گئی تے اوہ مسکران لگیا جمدے نال سانوں اوہدے اُپر لے دو وڈے پیلے دند وکھالی دتے۔

”تیس ایس بنگلے وچ رہندے او؟“

”ہاں ایہ ساڈا مکان اے۔“ اسان ہمت کر کے جواب دتا۔

اباجی ٹوں ملن دی اچھیا ظاہر کرن اُتے اسیں اوہنوں اباجی دے کمرے وچ لے گئے۔ سانوں اوہدے چہرے توں نفرت جاپ رہی سی تے ایہ جانن دی اچھنی وی ہو رہی سی کہ اوہ ہے کون۔ اوہدے واپس پرتن مگروں اسیں اباجی کول گئے۔

”ٹھیکے دار سی جتنے چیری دے درخت مکان مالک توں خرید لئے نیں۔ کل توں اوہدا بندا آ کے لہناں درختاں دی راکھی کرے گا۔“ اباجی بولے۔

”اسیں تاں سمجھ رہے ساں کہ ایہ ساڈے درخت نیں۔ ساڈے باغ دے اندر نیں۔ کوئی ڈوجا لہناں ٹوں کویں خرید سکدا اے؟“ میں آکھیا۔

اباجی ہن لگے۔ ”اسان مکان کرائے اُتے لیا اے۔ درختاں اُتے تاں مالک مکان دا ای حق ہوندا اے۔“

”ہن اسیں چیری نہیں توڑ سکدے؟“

اوس رات اسان کسے نے وی چیری بارے اک لفظ نہیں آکھیا۔ کسے نے بھل کے سمجھ آکھ دی دتا تاں بھ ٹوں چپ ویکھ کے لہنی غلطی دا احساس ہو گیا۔ مینوں بہت رات تک نیندر نہ آئی۔ باری توں باہر باغ ول دیکھیا، چیری دے نکلے نکلے درخت بھار نال تھلے ٹوں اُترے دکھالی دے رہے سن۔ میں باجی توں ایس بارے کئی ہور گلآں وی پچھنا چاہندا ساں پر اوس رات اوہ میرے کمرے وچ نہیں آئے۔

اگلے دن سویرے ٹھیکیدار دے نال اک بڈھا وی آیا۔ اوہ اپنے نال رسیاں دے ڈھیر، ٹٹے ہوئے پڑائے کنسترتے بانس دیاں چٹائیاں لیائے۔ باغ دے ڈوجے سرے تے چٹائیاں دے نال اوہناں نے اک جھونپڑی تیار کیتی۔ جھونپڑی دے اندر اک دری وچھائی، اک کونے وچ بڈھے نے اپنا ٹھکانا رکھ چھڈیا۔ اسیں تھوڑی دیر تک سہو کجھ ویکھدے رہے۔ دو چٹائیاں ٹوں ملا کے کیتی چھیتی جھونپڑی تیار ہو گئی، ایہدے نال سانوں حیرانی ہوئی۔ اوہ دوویں کدے کدے ساڈے دل ویکھ کے مسکراندے، پر اسان اوہناں دی مسکان دا جواب نہ دتا۔ کجھ بھرانے آکھیا کہ اوہ ساڈے دشمن نیں تے ساڈی ای زمین اُتے اپنے تنبو گڈ رہے نیں۔

کنستراں وچ کجھ کجھ پتھر بھرے گئے تے رسیاں دی مدد نال اوہناں ٹوں کجھ درختاں اُتے بندھ دتا گیا۔ بڈھا لہناں رسیاں دے سرے جھٹکے نال ہلاندا تاں کنسترت وچ پئے پتھر وچن لگدے تے

اک کرخت جہی اواز سارے جنگل وچ گونج جاندی. ساڈی بے چینی ودھدی جا رہی سی۔ کجھ دیر بعد سارا بندوبست کر کے ٹھیکیدار ٹر گیا۔ رہ گیا اوہ بڈھا جڑا جھونپڑی لاگے اک پتھر اُتے بیٹھا تھا گڑگڑاندا رہیا۔ ٹھیکیدار دے ٹاكرے سانوں بڈھے دے چہرے اُتے دوستی دے ہنٹے آثار جا پے۔ اسیں دھیرے دھیرے اوہدے کول اپڑے۔ اوہنے بڑے پیار نال سانوں کول بہایا۔ ساڈے پچھن تے اوہنے دسیا کہ ایہ پتھر پنچھیاں ٹوں نسان لئی نیں۔ بہت سارے پنچھی، خاص کر بلمبل، چیریاں اُتے چٹھ ماروے نیں جمدے نال اوہ گل جاندیاں نیں۔ جے اوہناں ٹوں نسیا نہ جاوے تاں رُکھاں دے رُکھ تک سکدے نیں۔

”پر کنستری چیری دے سبھناں رُکھاں اُتے کیوں نہیں بٹھے جاندے؟“

”چار پنچ رُکھاں لئی اکو کنستری اواز کافی اے۔“ اوہ بولیا۔

”کیہ تئیں راتیں وی ایٹھے رہو گے؟“

”ہاں! راتیں وی ڈر رہندا اے کہ کوئی بندا چیری نہ بھن لوے۔“

”سبھ توں نکی بھین دا دھیان خُتے ول سی۔ اوہنے پنچھیاں“ ایہ کیہ اے؟“

اسیں ہس پئے ”ایہ ایہناں دی سگرٹ اے۔“ نکا ویر بولیا۔

ہولے ہولے اسیں سارے بڈھے دی ہوند دے عادی ہو گئے۔ رسی کچھ کے کنستراں دا وجانا تے ”یاہو..... یاہو.....“ دیاں اوازاں کڈھ کے یاں سٹی وجا کے پنچھیاں ٹوں اڈانا، ایہناں سبھ اوازاں دی عادت پئے گئی سی۔ چیریاں دے بھار نال ٹاہنیاں اینیاں جھک گئیاں سن کہ میں کد کے بڑی سوکھ نال دو چار دانے بھن سکدا ساں، پر بڈھے دیاں چوکنیاں نظراں ہر ویلے چوہاں پاسے گھمدیاں رہندیاں، ایس لئی ہمت نہیں سی پئیدی۔

ماں ڈوبے تیجے دن بڈھے ٹوں چاہ دا گلاس بھجوا دیندی۔ اوہ وی کدے کدے کجھ پکیاں ہونیاں چیریاں بھن کے سانوں دے دیندا پر رُکھ اُتے چڑھ کے توڑنا، فیر کھانا، جدا اسان شروع وچ ای تصور بدھاسی، اوہ سدھر تاں دل وچ ای رہ گئی۔ جدوں کدی کوئی پنچھی ریت اُتے چیری کھا رہیا ہوندا تے بڈھے ٹوں پتا نہ لگدا تاں سانوں بڑی خوشی ہوندی۔ ساڈا دس چلدا تاں سارے رُکھ پنچھیاں ٹوں کھوا دیندے۔ پر پنچھی چُپ چاپ چیریاں نہیں کھاندے سن۔ اک دو دانے کھا کے جدوں کے ٹاہنی اُتے بہندے تاں بڈھے ٹوں پتا لگ جانداتے اوہ رسی کچھ کے کنستری وجا دیندا۔

باجی سارا دن کے رُکھ بیٹھ کرسی وچھا کے ساڈے وچوں کے دا پل اوور بندے رہندے۔ ایس سال گرمائی چٹھیاں وچ اوہناں تے کے کتاب ٹوں ہتھ تک نہیں سی لایا، نہیں تاں اوہ ہر وار اپنے کورس دی کوئی نہ کوئی کتاب پڑھدے رہندے سن۔ کجھ دن پہلاں انٹرمیڈیٹ دا نتیجا

لکھیا سی تے اوہ فسٹ ڈویژن نال پاس ہوئے سن۔ اوہ ہور پڑھنا چاہندے سن پر ماں ٹوں اوہناں دے ویاہ دی فکر سی۔

ساڈے گھرتوں تھوڑی ای ڈور اک چشما وگدا سی جتھے اسیں ڈوجے تیجے دن نہان ٹر جاندے ساں۔ کدے بازار، کدے سنیما، کدے پارک، ہولے ہولے ساڈے روز دے پروگرام وچ ہور دلچسپیاں وی رل گئیاں سن۔ ایہ خورے پہلا موقع سی کہ باجی نے کسے چیز وچ جتھا نہیں سی لیا۔ پہاڑاں وچ اوہ ساڈے بہت نیڑے آ جاندے سن۔ رات دے کھلے گھروں اسیں منجیاں وچ دیکھے اوہناں کولوں کہانیاں سُندے ہوندے ساں۔ شامیں اوہ سانوں اپنے نال گھمان لے جاندے سن تے پکنک دی تاں کوئی حد ای نہیں سی۔ ایس واری اوہ بہت گھٹ گھروں لکھے تے جدوں باہر گئے وی تاں کھلے ای گئے۔

اک سویرے اکھ کھلدیاں ای باہر باغ وچ کئی لوکاں دیاں اوازاں سنائی دتیاں۔ میں منجی اُتے لیٹیا لیٹیا کجھ چر تاں حیرانی نال ایس رولے بارے سوچدا رہیا۔ باری توں جھانک کے باہر دیکھن والا ای ساں کہ باجی کے کم نال کمرے وچ آئے۔

”ایہ رولا کیا اے؟“ میں پچھیا۔

”اوہ لوک آ گئے۔“

”کون لوک؟“ میں حیرانی نال پچھیا۔

”اوہی ٹھیکیدار دے بندے۔ چیری توڑن لئی۔“ اوہ بولے۔

میں چھیتی نال باہر نسیا۔ رُکھاں اُتے ٹوکریاں لئی ٹھیکیدار دے بندے چڑھے ہوئے سن۔ دوہاں ہتھاں نال اُتوں تھلویں چیریاں بھن بھن کے ٹوکریاں بھردے جا رہے سن۔ کسے ڈور دی ٹاہنی ٹوں پھڑ کے اپنے دل گھسیٹن نال چر چر دیاں اوازاں گونجن لگدیاں۔ سارے باغ وچ رولا سی۔ ہر رُکھ ہتھ بہت ساریاں چیریاں کھلریاں پئیاں سن۔ کئی بھین نے اک گچھا چکھیا تاں بھرانے اوہدے ہتھوں کھوہ کے سٹ دتا۔ ”جاندی نہیں کہ باجی نے کیہ آکھیا اے؟ کوئی اک چیری وی مونہہ وچ نہیں رکھے گا۔“

کئی لاگے ٹھیکیدار چار پنج لوکاں نال چیریاں چن چن کے پئیاں وچ رکھ رہیا سی۔ اوہدے کول ای کنیاں ساریاں پئیاں خالی پئیاں سن تے دری اُتے توڑیاں ہوئیاں چیریاں دا ڈھیر لگا ہویا سی۔ اوہ سبھ بڑی تیزی نال کم کر رہے سن۔ سانوں کھلوتے دیکھ کے ٹھیکیدار نے اک اک مُٹھ چیری سانوں دینی چاہی پر اسان ناٹھ کر چھڈی۔

اسیں باغ وچ ای گھمدے رہے۔ گھرتوں باہر کدھرے جان ٹوں دل ای نہیں سی چاہ رہیا۔ چیری دے رُکھ ہولی ہولی خالی ہو رہے سن۔ اوس دن کنسترو جان دی لوڑ ای نہیں پئی۔ بلبل تے

دو بچے پنچھی رُکھاں دے اُتے اُتے ای چکر لاندے رہے، کسے ٹوں رُکھ اُتے بہن دی ہمت ای نہیں ہوئی۔

”ایہ دیکھو، ایس رُکھ بیٹھ کیہ پیا اے؟“ نئی بھین نے اک رُکھ ول اشارا کیتا۔
اساں اوہدے ول دیکھیا پر پتا نہیں چلیا کہ کیہ اے۔ کول گئے تاں رُکھ بیٹھ اک مری ہوئی بلبل دکھائی دتی۔ اوہدی دھون اُتے لو جیا ہویا سی۔ اسیں کجھ چر چپ چاپ اوہنوں دیکھدے رہے۔ میں اوہدے پیر پھڑکے ہلایا پر اوہدے وچ جان باقی نہیں سی۔
”ایہ کیوں مر گئی؟“

”کسے نے ایہدی دھون اُتے وٹا ماریا اے۔“

”ایہناں لوکاں نے ای ماریا ہووے گا“

”تدے ای کوئی بلبل رکھ اُتے نہیں بہ رہی۔“

اساں ٹھیکیدار تے اوہدے بندیاں ٹوں رج کے گلھاں دیتیاں۔ اوہناں لوکاں اُتے پہلاں ای بڑا غصا سی۔ ہن بلبل دی موت دیکھ کے اوہناں توں بدلا لین دا جذبا اک دم بھڑک پیا۔ کتے ای منصوبے بتائے پر ہر وار اوہدے وچ کوئی کمی نظر آندی جس کارن اوہنوں اوہورا ای چھڑ دینا پئیدا۔ فیر ایہ سوچ کے کہ جے ایہ بلبل ایچھے پئی رہی تاں کوئی گتاپتی ایہنوں کھا جاوے گا، اسیں لاگے ای ٹویا کڈھیا تے اوہدے وچ بلبل ٹوں رکھ کے اُتوں مٹی پا چھڑی۔

اوس دن باجی نے باغ وچ پیر تک نہیں پایا۔ اوہناں نے نہ مری ہوئی بلبل دیکھی، نہ رُکھاں توں چیریاں دا ٹٹا۔ اوہناں ٹوں رُکھاں توں پھل توڑتا چنگا نہیں لگدا۔ ”بوٹے، پھلاں، پھلاں وچ وی جان ہوندی اے۔ اوہناں ٹوں توڑتا وی اونا ای بڑا اے چنا کسے جاندار ٹوں مارتا۔“ اوہ سانوں کھندے ہوندے سن۔

اوہ لوک شامیں بہت دیر تاں چیریاں توڑدے رہے۔ فیر اک لاری آ کے رُکی، جہدے وچ اوہ سبھے پٹھیاں لہیاں گئیاں تے اوہ سارے ٹر گئے۔ باغ وچ لجن چیت چپ ورت گئی۔ رہ گئے زرا چیری دے ننگے رُکھ چنناں اُتے اک وی چیری نہیں سی دکھالی دیندی۔ ہوا تیز سی تے رہ رہ کے رُکھاں دیاں ٹاہنیاں ہل پئندیاں سن جویں آخری ساہ لے رہیاں ہون۔ تھلے کھلے پے سن ان گنت پتے تے کجھ ٹاہنیاں چیریاں بھندے ویلے تھلے ڈگ پئیاں سن۔ شام سانوں بڑی سنی سنی لگی تے رُکھاں توں ڈر جیا جاہن لگا۔

کھان ویلے اسیں سارے دن دے واقعییاں دا ذکر کردے رہے۔ موئی ہوئی بلبل دا قضا وی ستیا پر باجی نے آکا دلچسپی نہیں دکھائی۔ اوہناں دے مٹھوں اک لفظ وی نہ لکھیا۔ لگیا جویں اوہ ساڈیاں گلّاں سن ای نہیں سن رہے۔ کھاتا وی اوہناں نے بڑا تھوڑا کھادا۔

راتیں دیر تاخیر نیندر نہ آئی۔ نہ کے کتاب پڑھن ویج جی لگا۔ کتے بھرا بھین دن دے تھکیوں پاروں منجی اُتے پیندیاں ای سوں گئے۔ تھکیوں نال میرا جٹا وی ٹٹ رہیا سی پر بہت جتن کرن مگروں وی نیندر نہ آئی۔

کجھ دیر مگروں میں باری لاگے جا کھلوتا۔ لجن چیت اسمان اُتے بہت سارے تارے اِکو نال لَشک پئے۔ تارے سچ سچ ایتھوں بہت نیڑے دکھالی دیندے نیں کیوں؟ زرا جھے ہزار فٹ ای تاں اُچی اے ایہ تھاں۔ فیر اپنے لاگے کوں دکھالی دیندے نیں؟ میں سوچن لگیا۔ تدا ای باغ ویج رُکھاں بیٹھاں کے دا پر چھاواں دسیا۔ مینوں ڈر جہیا لگیا۔ پر کجھ دیر ٹوں پتا لگیا کہ اوہ باجی نیں۔ اوہ ابے تک تے نیں.....

میں وی پو لے پیریں باہر آ گیا۔ اوہ چیری دے رُکھاں بیٹھ نٹل رہے سن۔ اوہناں دی ساڑھی دا کونا تھلے جھول رہیا سی۔

”ابے تک نٹا نیں؟“ اوہناں نے میرے دل دیکھے پتا پچھیا۔

اوہناں دی اواز سُن کے میں چونک گیا۔ میرا خیال سی کہ خورے اوہناں ٹوں میرے باہر آون دا پتا نیں لگیا۔ میں ہولے جے آکھیا ”نیں! ابے نیندر نیں آئی۔“ اوہناں دے پیراں بیٹھ پتے دبدے تاں سرر سرر دی اواز رات دی چُپ ویج گونج جاندی۔ ہوا ہور تیز ہو گئی سی۔

”اج بہت انخیرا اے۔“ میں آکھیا۔

”اج کل راتاں انخیریاں نیں۔“

کدے کدے لپنیاں نظراں چک کے اوہ کے کے رُکھ ٹوں دیکھدے جمدیاں ٹاہنیاں وچوں اسمان ویج لَشکدے تارے دکھالی دیندے سن۔

”اج تارے بہت نیڑے جا پ رہے نیں۔“ میں آکھیا۔

اوہناں نے کوئی جواب نہ دتا۔

نیشہ

میری جاچے پان بازار ای مناسب ترین تھاں اے۔ چاہ پانی دیاں کئی چنگیاں ڈکناں نیں جتھے یونیورسٹی پڑھیاراں دی چنگی بھلی بھیر ہندی اے۔ ہاں پلٹی دی سوچ پاروں اوہو تھاں ٹھیک رہوے گی۔ انج میں ایویں ای پلٹی لئی ایٹا پریشان ہو رہیا آں۔ ہن تاں ویلا بدل گیا اے، فن تے فنکاراں دی کافی قدر ہون لگ پئی اے۔

ہتے دکھاوے دی لوڑ نہیں، کوئی ماڑی موٹی تھاں ای کافی ہووے گی۔ بس اپنی لمی ہووے کہ رنگ روغن لان مگروں دکھالا کیتا جاوے تاں ذرا ڈھنگ دی گیلری جہی نکل آوے۔ روشنی کافی نہ ہوئی تاں کوئی گل نہیں، چھپر دا ٹین ہٹا کے اوتھے پلاسٹک یاں گلاس شیٹ لاواں گا، جویں چاہ باغاں دی فیکٹری وچ لاندے نیں۔ کم تے چل جاوے گا پر پریشانی ہووے گی سامان کھوں۔ بدیاں توں منگوان وچ قاعدے قانون دے بڑے مسئلے نیں۔ کلکتا یاں دہلی توں بندوبست کرنا پوے گا۔ رنگ، برش، ایزل، بورڈ، سبھ کجھ ای تاں ایٹھوں مل جاندا اے پر چنگا نہیں ہوندا۔ خیر! چھڈو ساریاں گلّاں۔ اک تھاں مل جاوے بس! پہلاں سٹوڈیو تاں کھولہ لواں، فیر باقی چیزاں دا بندوبست وی ہولے ہولے کردا رہواں گا۔ شروع شروع وچ نکلے نکلے کمرشل کم کرنے پن گے جویں ساین بورڈ، نیم پلیٹ وغیرا۔ جے بلدیا والیاں نال گل بن گئی تاں رکشا وغیرا دیاں نمبر پلیٹاں وی لکھ سکاں گا۔ خورے مڈھلیاں پریشانیاں توں انجے چھٹکارا ملے تے جے کم کجھ ہٹتا ای مل گیا تاں گراؤنڈ پینٹنگ لئی کے منڈے ٹوں رکھ لواں گا۔ ساتھ مل جاوے گا تے مدد وی۔ ایہو مناسب ہووے گا۔

ایس لمی خد کلامی مگروں چندن نے دھیرے نال اکھاں کھولیاں تے ایس دھرتی اُتے پرت آیا۔ ”آہ! ڈھڈ وچ چوہے دوڑ رہے نیں۔“ ایہ آکھ کے اوہنے اکھاں فیر میٹ لئیاں۔ چندن کدوں تک بیٹھا انجے ٹھنڈیاں ہاواں بھردا رہوے گا؟ دو دن توں سٹوڈیو دے سُفنے ویکھن توں ویلہ نہیں ملی۔ دل وچ کامیابی بارے اجیت یقین اے۔ ایٹھوں ای تاں تعلیم پوری کیتی اے۔ کتے متر نیں ایٹھے۔ سبھے جائدے نیں کہ چندن چنگا آرٹسٹ اے۔ چندن ٹوں اک وار آرٹ دا خیال آ جاوے تاں دنیا تے اوہدے وچلاء توں اُکا بے خبر ہو جاندا اے۔ ایسے آرٹ ٹوں زندگی دا سہل

بناوے گا اوہ۔ روزی تاں گھٹیا گل اے، بھلا کوئی آرٹسٹ روزی بارے سوچدا اے؟ لازوال مصوراں دا جیون اجیہاں ای گلاں توں بھریا ہوندا اے، ایہو سکھاندا اے.... وان گاگ ٹوں دیکھو یاں دوجے مہان چترکاراں ٹوں.... زندگی دی افادیت فطرت نال رہن وچ اے۔ پلکل نویں رچنا کرو تے لازوال ہو جاؤ۔ بس ایس لئی چاہیدا اے عقیدت، لگن تے آپ وساہ۔ چندن وچ آپ وساہ دی تھوڑ نہیں اے۔ ہن تک ساریاں تصویراں دسی رنگاں، برشاں تے ہور سامان نال بتائیاں نیں۔ کسے نے ماڑیاں تاں نہیں آکھیاں۔ ہن اوہ لیہناں دی ای نمائش لانی چاہندا اے۔ اوہنوں بھرواں وساہ اے کہ اک وار نمائش وچ اوہدیاں تصویراں دیکھ کے نقاد ایہ من نوں مجبور ہو جان گے کہ آسام وچ وی کوئی عظیم مصور اے.... بس اک وار نمائش لا لوے تاں فیر....

گوہاٹی آون گمروں پہلی وار ایہ بھوت اوہدے سر چڑھیا سی جس دن ”یا ترک“ رسالے دے ایڈیٹر نے اوہدا سکیج ”چنگا اے“ آکھ کے قبول کر لیا سی تے اوہنوں رکھے لئی پنج رپے دیندیاں ایہ ہمت ودھائی وی کہتی سی کہ آگوں وی لوڑ پئے سکدی اے، بتاندا رہویں۔

اک کہانی لئی ”مالا“ نے انھی ہو کے میز اُتے رکھیا گلدستا چندن دے سر اُتے مار سٹیا۔ لیہناں لایناں ٹوں سکیج وچ دکھانا سی۔ اوہنے سکیج بنا دتا۔ کافی جوش نال بنایا۔ شاید کہانی وچ اپنا ناں سی، ایس لئی۔ پر بعدوں ایڈیٹر نے ہور کوئی سکیج نہیں منگیا۔ اوہنے سوچیا شاید ایڈیٹر ٹوں اوہدا پتا، پتا نہیں، ایس لئی۔ خیر کجھ وی ہووے، کجھ نہ کجھ تاں کرنا ای پوے گا۔ جے اک وار اوہ آپ ای جا کے پچھ آوے تاں؟ نہیں، نہیں، بن بلائے جانا خورے مناسب نہ ہووے۔ جے رسالے دے ایس نمبر ٹوں ای لے کے دوجے رسالیاں دے ایڈیٹراں کول جاوے تاں کجھ رہوے گا؟ اج کل سٹی بس دا کرایا وی تاں ودھ گیا اے.... کتھوں لیاوے؟

”آ....“ اوہنے اک وار فیر درد بھری کراہ نال ڈھڈ دبوچ لیا۔ مجھکھ دی چوبھ اسہ ہو گئی سی۔ کرایا تاں وڈی گل اے، اک کپ چاہ دے پیسے وی نہیں ہن۔ اناج دا اک دانہ وی ڈھڈ وچ کدوں دا نہیں گیا۔ اوس سکیج دے پنج رپے کدوں دے ٹک گئے ہوئے نیں۔ کجھ دتاں لئی دھیرو دے میس وچ رہن دی اجازت مل گئی اے، بس اینا ای.... نکھڑویں لفظاں وچ کہ دتا گیا سی کہ کھان دا بندوبست اپنا کرنا پوے گا۔ اُنج اک دو وار دھیرو دے مہمان وجوں او تھوں کھا دی چکیا اے پر منگ کے....؟ نہیں.... نہیں....

ہاں، ایس ویلے میس وچ اپڑ جاوے تاں اوہ لوک چاہ ناشتا ضرور دے دین گے پر ایہ وی تاں سوچ سکدے نیں کہ یقینی طور کوئی بندوبست نہیں ہو سکیا۔ نہ، نہ، ایہ نہیں ہووے گا اوہدے

کولوں۔

تاں فیر کیہ کرے؟ پارول ول ٹر جاوے۔ اوتھے وی شام دی چاہ دا بندوبست ہو رہیا ہووے گا۔ پارول نے اوہنوں اک تصویر بتان لئی آکھیا سی۔ بے اوہ ایہ پچھن دے بہانے جاوے کہہ کسی تصویر چاہیدی اے تاں اک کپ چاہ ضرور بیان گے..... پر چنگا تھوڑے ای لگے گا۔ تے فیر پارول دس تاں چکی اے ”اک راج ہنس نیلے اسمان اُتے اڈدا جا رہیا اے“ اوہ جاندے جاندیاں ہنسی ٹوں سدا اے“ ایس پرکار دی سوہنی جہی پینٹنگ چاہیدی اے۔ کسی پاگل اے۔ تصویر وچ سد کیوں آوے گی؟ تصویر تاں اتوار ٹوں دین دی گل کیتی اے، تصویر نال لئے پنا میں اڑیا تاں پارول وی سمجھ جاوے گی کہ چندن ٹوں چاہ دی کھج لئے آئی اے۔

بس اکو تھال پچی اے۔ ایس ویلے اوتھے جاوے تاں چاہ دے نال سُوجی دا لٹو وی ملے گا تے خورے پیتے دی اک پھاڑی وی۔ پر کیہ چندن ٹوں اوتھے جانا چاہیدا اے؟ پر جی وی تاں نہیں چاہندا اوتھے جان ٹوں۔ ہمیں دی دادی کیوں گندیاں گلّاں کردی اے! جاندیاں ای اوہدے ویاہ دیاں گلّاں شروع کر دیندی اے۔ کڑی کیوں دی ہووے، کیوں دی نہ ہووے، بس ایس قسم دیاں بے کار گلّاں کردی جاندی اے۔ پچھان ہوئے دن ای کئے ہوئے نیں، نوں نوں پچھان والیاں نال بھلا رنج دیاں گلّاں کیتیاں جاندیاں نیں؟

کیہ رسالا ”انویوگ“ دے ایڈیٹر پنچ رپے دے دین گے؟ ”یا ترک“ دے ایڈیٹر دے ساہنے اوہناں نے وی تاں ڈزاین منگیا سی۔ اوتھے جاوے؟

”کو آرٹس جی!“ مادھو چڑان دے انداز وچ بولیا۔ ”کیوں بئی، ایس ویرانے وچ کھڑی سوچ وچ ڈیبا ہویا ایس؟“ اوہ اوہدی کنڈ اُتے اک دھپھا لاندیاں چندن دے کول ای بہہ گیا۔ مادھو چندن دا بالپن دا مترسی پر اوہ چندن بارے کدے سنجیدا نہیں سی ہوندا۔ موقع لگدیاں ای چندن دی کھچا تانی کرن لگ جاند اے۔ وچارا چندن۔

بقول اوہدے چندن ”خوجی“ اے، مذاق نہ اڈائے تاں کیہ کرے؟ چندن دی شامت آگئی۔ امتحان ہوئے سن، بس ویلا ای ویلا اے مادھو دے کول۔

”چنگا! آرٹس، اک گل دس۔“

”کیہ؟“

رنگ شنگ لگے ہون تاں سمجھ لینے کہ کم کرن نال کپڑیاں دا ایہ حال ہو گیا اے پر سالے توں تے شیشن دے قلی کباڑی توں وی گیا گزریا جاپدا ایس۔

”اویار، بس ایویں ای کپڑے دھون ٹوں جی نہیں چاہندا۔“

”اوہو، ہن تاں تُوں فلاسفری ہو گیا ایں۔“

”چھڈ یار، کاہدا فلاسفر، بک بک نہ کر۔“

”چنگا، نہیں کراں گا۔ چل چاہ پی کے آویسے۔“

چندن دا دل دھڑکیا۔ سوچیا ”ہاں“ آکھ دئے۔ فیر خیال آیا مادھو خورے کیہ سوچے گا۔ جھکھ نال مردا پیا سی فیروی گج بھر کے بولیا ”نہیں“ اج رہن دے، طبیعت کجھ ٹھیک نہیں۔“

”کیوں تیری طبیعت نوں کیہ ہویا؟“

”کوئی خاص گل نہیں، بس ایویں ای، تیرے پپہر کیوں دے ہوئے؟“

”بڑا آیا عالم فاضل دی پوچھل، میرے پپہراں نال تیرا کیہ مطلب؟“

”مطلب کیوں نہیں ہووے گا؟ پر یوں وچ تاں تیرے چنگے نمبر آئے سن، ایس وار پپہر کیوں دے ہوئے، دس تاں؟“

”ایس وار وی سبھ چنگا ہووے گا، چل اٹھ تاں۔“

”فرسٹ ڈویژن آوے گی تاں؟“

”ایہ گل اجے کیوں دس سکدا آں؟“

مادھو اٹھیاتے چلن والا ای سی کہ کجھ سوچ کے ٹھنبر گیا۔

”اک منٹ وچ دسدا آں“ ایہ آکھ کے اوہنے بوجھے وچ تہہ پایا، اک تھسی جی اٹھیانی کڈھی تے انگوٹھے تے گواہی والی انگلی اُتے متوازن کر کے ڈرامائی انداز نال بولیا ”بول! ہیڈ آوے گا یاں ٹیل؟“

چندن بیٹھا رہیا..... اوہدا مونہہ کھلے دا کھلا رہیا۔ جواب کیہ دیندا؟ اوہدا دھیان تاں اوس سکے اُتے سی جمدے توں مادھو خورے چاہ پیاں دی سوچ رہیا سی۔ ایہو ریتکا اوہدے کول ہوندا تاں کیہ کردا؟ بے مادھو کولوں اٹھ آنے اُدھار منگے تاں خورے نہ نہیں کرے گا..... اک وار منگ کے دیکھے! نہیں..... نہیں، انکار نہ وی کرے، پر دل وچ خورے کیہ سوچے گا۔

”بول..... اوئے کجھ تے بول۔“

ریتکا ہوا وچ اُچھال کے، تکیاں وچ دبا لیا، فیر جویں ای تلی چلی، بولیا ”ہت تیرے دی، چھڈوا دتاں میرا فرسٹ کلاس۔“

مادھو مایوس ہو کے دھیلی بوجھے پان ای والا سی کہ چندن نے ٹوکیا۔ ”گھٹو گھٹ تین واری تاں پچھ۔ تاں ای ہتا لگے گا۔“ اوہ جویں سکے تُوں نظروں اولھے نہیں سی ہون دینا چاہندا۔

”اچھا فیر بول۔“

”ہیڈ!“

”آہ ایس وار فرسٹ کلاس مل گیا۔ اک وار ہو رہا بول۔“

مادھو نے سکا فیر اچھالیا پر چندن دا من تاں اوہدے توں کدھرے اُتے چھال مار رہیا سی۔ کھڑا
امتحان تے کھڑا رزلٹ۔ دھیلی وچ ہوندے نیں پنجاہ پیسے۔ اوہ تے لہناں نال خریدیاں جان
والیاں چیزاں دی من ای من وچ فرسٹ بنا رہیا سی..... سستا چرٹ..... اک پکٹ۔ بے
ماچس نہ خریدو تاں..... نہیں، نہیں ایس توں چنگا اے اک کپ چاہ دے نال شکر پارے
کھادے جاون۔ فیر پان سپاری، اُونٹہ..... ایسا شوقین مزاج بنن دا کیہ فایدا۔ ایڈوں بہتر اے کہ
دو روٹیاں کھا کے اُتوں پانی دا گلاس پیو..... بس کھیڈ ختم پیسا ہضم.....

”اُوئے اُلو دی پوچھل، بول ناں۔“

”اٹھ آنے!“ اوہدے موہوں بن بنائے نکل گیا۔

”تیرا سر۔“

تلیاں وچ دبی دھیلی ٹوں دیکھے پتا ای ہتھ دی کہنی نال مادھو نے چندن دا سر ہلا دتا۔ تلی توں
لڑھکدی، بیچ نال نگراندی دھیلی اُچے اُچے گھاء وچ کدھرے گواچ گئی۔ ایس دتے مادھو دا
دھیان ای نہیں سی گیا کیوں بے سر پچر دا جواب دین والے وڈے احمق متر دے چرے
اُتے اوہدی نظریں۔ حیران جیسا، ہتھ دے خالی ہون دا احساس ہو یا تاں بھانن لگیا۔
ہفتے بھر توں مالی چھٹی اُتے گیا ہون پاروں گھاء بڑا بے ترتیب ہو گیا سی۔ ایس لئی امیدے
وچوں سکا بھال لینا اوکھا کم سی۔ تلسی جنگل دے کنارے لگیاں اٹاں وچ بھلا اک نکا جیسا سکا
کتھوں ملدا؟ شام وی تاں ہو گئی سی۔ چندن نے اوٹھوں ای تلسی دے پتے تروڑ کے سٹھے تاں
مادھو نے پچھیا۔ ”کیہ پتا توڑ کے سٹھن نال گواچے پیسے چھیتی لبھ جاندے نیں؟“
”نہیں، انجے ای دیکھ رہیا ساں کہ تلسی دسی اے یاں جانگی۔“

”تیرا تے دماغ خراب ہو گیا اے۔ چل چلیے، اوہ دھیلی تاں مالی دے نصیب وچ لکھی اے۔“

”ذرا رُک ناں، تھوڑا ہوور دیکھ لینے آں“

”چھڈ یار، پنجاہ پیسے انج بھالاں گے تاں لوک مذاق اڈاون گے۔ اٹھ ہن چلیے۔“

مردا کیہ نہ کردا۔ مجبورن چندن ٹوں نہ چاہندیاں ہو یاں اٹھ کے پارک توں بازار لئی ٹرتا پیا۔

مادھو ٹوں چاہ دی ڈکان ول جاندیاں دیکھ کے چندن ٹوں ڈپٹی فیر ستاون لگی۔ اچانک اوہنے

”یا ترک“ دے ایڈیٹر ٹوں ملن دا بہانا بتایا تے مادھو نے وی اوہنوں روکنا مناسب نہ سمجھیا۔

اک ڈوبے توں رخصت ہو کے اوہ مخالف پاسیاں ٹوں ٹر پئے۔ مادھو چاہ دے ہوٹل ول تے

چندن اوہدے ورودھی پاسے۔

لچن چیت ساریاں بتیاں مل پیاں تے نال ای بھڑک اٹھیا جھکھ دا جوالا مکھی..... اوہدا سر
چکرا گیا۔ حق تے باطل دی کرڑی کھچ کان دماغ وچ شروع ہوئی تے فیر ڈھڈ اُتے کھلر گئی۔ اوہ
جدوں وی مائیکل ایخلو، وان گاگ، پکاسو، لیونارو دوونچی دی تاریخ تے شامل دیاں گلاں وچ
رُجھدا اے، ایہ بے شرم ڈھڈ اوہدی ذہنی اک سرتاٹوں مکا دیندا اے۔ ہائے نی قسمت.....
لاشعوری طور اوہدے قدم پارک دے گیٹ اُتے رک گئے۔ دھیرے نال گیٹ سرکایا۔ ہلکی جہی
چہ مراہٹ ہوئی۔ اوہدے کن جویں ایس روّے نال بھر گئے حالاں پارک وچ بیٹھے لوکاں دے
کناں اُتے جوں تک نہیں سرکی۔ اوہ ڈمگانڈے قدماں نال پہلاں والی بیچ اُتے آ بیٹھا۔ جان لیوا
جھکھ نال اج مستقبل دے اک چترکار دے قدم ای نہیں، اوہدی نیت، اوہدا کردار، اوہدیاں
قدراں، آدرشاں دی نیٹہ ای ڈمگا رہی سی۔ منقے اُتے مڑھکا وگ رہیا سی۔ اوہنے جھک کے تلسی
دی جھاڑی ٹوں دیکھیا..... کجھ دیر ٹھنبریا رہیا۔

اخیر چندن توں ضبط نہ ہو سکيا۔ اوہنے دیکھیا، اوہی جھاڑی سی۔ اوہ تھلے ٹوں جھکیا تے ہولے
جسے ہتھ ودھا کے گھاء ٹوں ٹوہیا تے اوہدے وچوں اٹھیا نی کڈھ لئی۔ دھندلانڈیاں اکھاں ٹوں مل
کے، دھیلی ٹوں پونجھ تے چکا کے، فیر چنگلی طرحاں دیکھیا..... ہاں ٹھیک اے۔
ایس ڈھابے وچ جن جہی گول، اک سُکتی روٹی تے تیز مرچ دے شوربے والی سبزی تاں مل
ای جاوے گی۔ ایہ ہور گل اے کہ ایہدے وچ سبزی کیہ اے، ہے دی یاں نہیں، ایہدا پتا
نہیں لگے گا..... خیر.....

اتل انند گوسوامی 1935 وچ آسام دے علاقے جورہاٹ وچ جنمے، مادری زبان آسامی وچ
افسانیاں دے چار پراگے لکھ چکے نیں۔ لہناں دے اک ناول اُتے ٹیلی وژن سیریل وی بنی اے۔
کئی کہانیاں دے وکھو وکھ زباناں وچ ترجمے ہوئے۔ آسام دی سہت اکادمی نے لہناں ٹوں 1991
وچ آدر دتا۔

ٹھگ

اٹھ سو رُپے وچ اک دیکھا زمین خرید کے گھر بنان ویلے پو پتر دی گل بات دا خاص وِشا سی..... گھر کدھر بنے گا؟ پتر نے آکھیا راہ دے نیڑے بنے گا. انج گھر آن جان وچ سہولت رہوے گی. پو نے آکھیا کہ اجی سکتی بنجر زمین اُتے گھر کوئی نہیں بناندا. بھلا سکتی اوہد کھاہڑ مٹی اُتے گھر کوئی چنگا لگدا اے؟

”تاں کیہ کریے باپو؟“

”اپنی زمین خالی نہیں رکھاں گا..... رُکھ، بوٹے بچھ.....“

”ہاں باپو. باغیچا لاواں گے.“

”پہلاں رُکھ لاواں گے. امیدے مگروں چتا وڈا بلغ باغیچا لاتا ہووے، لاندرا رہویں.“

”کھڑا رُکھ..... ایسے ایسے تھاں..... قلمی انب دا اک رُکھ میں آڑو دے کھیت وچ وی لایا

اے. چنگا انب اے. اوہ جھڑا بھاگل پور توں لنگڑا انب منگایا سی ناں، اوہی. کیہ تہانوں چیتے نہیں؟“

گوپال موٹہ چُک کے سوالیا نظراں نال پو ٹوں دیکھن لگیا. باپو نے کیا قلمی انب لایا ہووے گا.

کون جلے؟ رُکھ چنگا ہووے گا. ”باپو پھلاں دا بلغ لاندے تاں چنگا ہوندا.“

”ایسے مٹی رتلی اے. پانی دین دا کوئی فایدا نہیں ہووے گا.“

”باپو میں پانی دیواں گا.“

”آہو، کیوں نہیں. انج تاں توں اپنے ہتھاں نال پانی لے کے نما نہیں سکدا. ایسے لئی تاں

تیری ماں نوکر بھال رہی اے، توں باغیچا کیہ سینچیں گا؟“

”نہیں باپو!“

”اچھا تاں کر. بس اک انب دا رُکھ اوتھے رہوے گا. توں جنے پھل لائے چاہندا ایں، لا

لویں.“

اک انب دا رُکھ آیا نئی جھی ہانڈی وچ. کالی مٹی اُتے اک جتھ اُچا انب دا رُکھ. خورے

اوہدے وچ بتی کرونبلاں ہوون گیاں.

”دس پتر کتھے لائیے؟“

”باپو! وچکار‘ نہیں تاں امیدیاں ٹاہنیاں کندھ ٹپ کے باہر نکل جان گیاں چنناں ٹوں راہ
چلدے بال توڑن گے تے فیر باہر دا جھیڑا گھر آوے گا۔“
”تیریاں انج دیاں گلاں اہجے گئیاں نہیں۔“

گوپال رُس کے ماں نال فریاد کرن گھر اندر گیا۔ ”ماں ویکھ تاں‘ باپو انب دا رُکھ ویزھے دی
کندھ نال لا رہے نیں۔ پھل آن اُتے نچتے رہن دین گے کوئی؟“
”ہیں! انب دا بوٹا اوتھے کیوں لا رہے او! گوپال ناراض ہو رہیا اے۔“

”اوہ! تیرا پتر کجھ نہیں کرے گا۔ ایہ انب دا بوٹا وڈا ہووے گا۔ امیدیاں ٹاہنیاں کندھ ٹپن
گیاں‘ پنڈ دے نچے توڑن گے۔ خوب آکھیا۔ ماں تے پتر دی عقل اِکو جی اے۔“
چلو ایہو سہی پر بوٹا اوتھے نہ لاؤ۔“

”میں کنڈا آن لگے گا۔ میری زمین اے‘ میں لاواں گا بوٹا۔“
”تماڈی کاہدی‘ زمین میری اے۔ تماڈے ناں اُتے ہوئی تاں کیہ ہو یا؟“
”چلو‘ نسو ایتھوں۔“

ماں تے پتر گھر اندر چلے گئے۔ صلاح مشورا کرن۔ ”باپو سبھ خراب کیتی جاندا اے۔ ٹھیک اے‘
کردا رہوے۔“

جھیڑے پاروں انب دا رُکھ حاٹے دی کندھ توں دو ہتھ پرانہ ہٹا کے لایا گیا۔ پانی دتا جان لگا۔
جانوراں توں بچان لئی بانس دا گھیرا بنا دتا گیا۔

سویر ہونڈیاں ای گوپال تے گوپال دی ماں سبھ توں پہلاں انب دا بوٹا ویکھن نکلے۔ بوٹا غرجھایا
ہویا نہیں سی۔ خوب تازا سی۔

ہولے جے گوپال نے ماں ٹوں آکھیا ”ایہ بوٹا اوہ دو ہتھ ہور اندر ٹوں لاندے تاں کینا چنگا
ہوندا۔“

”خیر ہُن ایتھے ای رہن دے۔ تیرا پو بڑا ضدی اے‘ کیہ کریے۔“
”ماں میں ایس پیڑی ویکھ بھال آکا نہیں کراں گا۔“

پر کسے ویکھ بھال دی لوڑ ای نہ پئی۔ اوہ اپنے آپ ای ودھدا گیا۔ کدے کدے خیال آن
پاروں گوپال آکے ویکھدا تے سوچدا۔ قلمی نہ ہو کے وکی انب دا رُکھ ہوندا تاں کئی جلدی ودھ
جاندا۔ رُکھ دی چھاویں آرام نال بہندے۔

بوٹا اپنے آپ ودھ رہیا سی۔ جنا وڈا ہونا چاہیدا سی‘ اودوں ودھ وڈا ہو گیا اے۔ پر ماں تے پتر
دا خیال اے کہ قلمی بوٹا لاتا ٹھیک نہیں ہویا۔ ایہو گل گوپال جے پو ٹوں کہ دیندا تاں گالھاں
سُنن ٹوں ملدیاں۔

ایس گھردی پچھان ای انب دا رُکھ. کوئی گوپال بابو توں گھردا پتا پچھدا تاں دسدے ”کاٹھ جوڑی ندی دے کنارے کنارے پوری گھاٹ توں پچھتم ول جاندیاں جتھے حاٹے وچ انب دا رُکھ نظر آوے، اوہی ساڈا گھراے۔“

ایہو انب دا رُکھ گوپال بابو دے متراں ساہنے اوہناں دا سوکھا تعارف ہوندا سی. رُکھ اپنے آپ ودھ رہیا سی. ڈھپ، ہوا، پانی تے مٹی توں لہنی خوراک لے کے گھردے پھرے دار وانگ کھلوتا سی.

گرمی دے دنوں وچ، ندی کنارے دی گرم ہوا ٹوں اوہ اپنے ہرے بھرے سینے اُتے روک لیندا اے. کاٹھ جوڑی ندی توں گرمی دے زمانے وچ اٹھن والی رتیلی انھیری ٹوں اوہ لہنی جان اٹے جھل لیندا اے. تے ہر روز سہناں دی مار کھا کے وی چُپ چپیتا کھلوتا رہندا اے.

اپنے متراں ٹوں لیا کے گوپال ایسے انب دے رُکھ بیٹھ بہاندا سی. سبھ تعریف کردے. کئدے ”اجی تھان اُتے، ایس انب دے رُکھ بیٹھ بہ کے کئی کتاباں لکھیاں جا سکدیاں نیں۔“ گوپال خُش ہو کے اوہناں ٹوں دسدا کہ ایہ بڑے جتن نال پالیا گیا رُکھ اے. ایسے پاروں ایسا سوہنا اے. رُکھ لان دے زمانے دی تواریخ ٹوں گوپال بھل گیا اے.

شہر وچ دُور دُور تک لوک ایس انب دے رُکھ ٹوں یاد کردے. پوجا ہووے، ویاہ ہووے، سہناں کماں لئی انب دے پتّراں دی منگ گوپال بابو کول اپڑدی. کوئی منگن آوندا تاں گوپال بابو آپ آکے انب دے رُکھ کول کھلو جانداے.

”نازک کرونبلاں نہ لوو. بس اینیاں ای کافی نیں. ایسے پتے پتیاں ٹر گئیاں تاں رُکھ وچ پھل کیہ ہووے گا؟ اجے ہور وی لوک آون گے. چلو ہن بس کرو.“

بڑے چاء نال گوپال انب دیاں پتیاں دنڈوا. بڑی محنت مشقت نال ودھے ہوئے ایس انب دے رُکھ دے پتّردی جویں گئے ہوئے سن. گھردے سبھ ای لوکاں ٹوں اِکو فکر اے. ”رُکھ پھل کدوں دیوے گا؟“

”او دیکھیا جے، ساڈے رُکھ وچ بُور آیا اے.“

”واہ، اچھا بُور آیا اے. ساریاں ای ٹاہنیاں اٹے. جے ایہ بُور آکانہ ڈگے تاں کتے انب ہون گے؟“

”کتے انب ہون گے؟ دیکھاں گے!“

”یقینی طور چنگی ای قسم دے انب ہون گے.“

”کون جلے؟ پپا نے تاں آپ ایہ قلم لائی سی. چنگا قلمی رُکھ فارم توں لیاوندے تاں کیہ نہ

ہوندا؟ بس اوہناں نے جویں چاہیا، آپے ای کر دتا.“

”باپو، اسیں تہاڑے رُکھ دا انب نہیں کھاواں گے۔ ماں آکھدی اے انب چنگے نہیں۔“
 ”اچھا نہ کھاویں۔ رُکھ تاں جویں رو پوے گا جے توں نہیں انب کھاویں گا تاں۔“
 پر سویرے بھ دے موٹہ اُتے فکرتے پریشانی سی۔ کھرا چھایا ہویا اے۔ انب دا بُور ڈُگ پوے گا۔

”لو ہوا نال نئی نئی کیری ڈُگن لگ پئی اے۔ ساریاں ٹوں کیریاں چٹ کر جان گیاں۔“
 انب لگ گئے۔ پورا گھر اوہتاں دی گنتی کردا۔ ان گنت واری اوہتاں دی گنتی ہوندی۔ پتھراں
 دے اندر جے کدے اک آدھ انب چھپ جاندا تاں حساب غلط ہو جاندا۔ دیکھو بچیو، گن لوو۔
 دیکھیے کتے انب ہوندے نیں، ایہناں کتے انباں وچوں۔“

لاگے چاگے کوئی بچا دس پیندا تاں تڑا تڑ روڑے مارے جاندا۔
 ”ایہناں بالوں ٹوں دیکھدے رہنا۔ ایس رُکھ دے انب بڑے اٹلے نیں۔“
 پہلا انب بھگوان ٹوں چھایا گیا۔ اوہ موقعا جویں کوئی تھوار سی۔ پک جان گھروں وی انب دا
 چھلکا ہرا اے۔ اندروں پیلا نہ ہو کے گُوڑھا گلابی بھاء ماردا اے۔ کھٹا وی نہیں تے بہت مٹھا وی
 نہیں۔ بھہ اکو اکو پھاڑی کھا کے انب دی اینج تعریف کردے جویں کے بدھو مٹنڈے وی کنڈ
 اُتے تھاپڑی دے رہے ہوں۔

سارے انب حفاظت نال توڑے جان گے۔ اینج اوہ تھلے ڈُگن پاروں خراب وی نہیں ہوں
 گے۔ بڑے دھیان تے لگن نال پورا خاندان رل مل کے انب توڑدا۔
 اوئے وکھ، ٹھیک طرحاں وکھ۔ گالھڑتے چمگادڑ ٹوں بھہ نظر آوندا اے۔ اسیں ایسے لوکاں نے
 رل کے انب توڑے پر فیروں روز کاں، چمگادڑ، گالھڑ وغیرا دے جوٹھے انب خورے کتھوں
 ڈُگدے نیں۔ کیریاں وی کٹے پھٹے انب ٹوں گھیری رکھدیاں نیں۔“

اپنی ہشیاری تے وکھ بھال نال جنا انب ملدا، اوہدے وچوں چار چھ دے مِتراں بھال تے
 عزیز رشتے داراں ٹوں وی دتے جاندا سن۔ انب دا رُکھ ایس گھر دا اک پچھان چتھ بن گیا سی۔
 ہوائی ہلے توں راکھی واسطے جنگ دے زمانے وچ اک آفت انب دے رُکھ اتے گزر چکی
 اے۔ اوس زمانے وچ سرکاری بندیاں نے ایہدی جڑ تک اک مورچا کھودیا سی۔ اوس دن توں

ایہ رُکھ پورب ولے تھوڑا جیسا اُکھیا ہویا اے۔ کینا وی سہارا دیو، سدھا نہیں ہوندا۔
 کیہ کریے؟ جویں کے ٹوں بچپن وچ ٹائی فائد ہو جاوے تاں اوہ ساری زندگی روگی رہندا
 اے، انجے وی ہن رُکھ دی حالت اے۔ بھب نہیں ڈُگیا پر مورچا کھود کے پنا شک ایہوں روگی
 بنا دتا گیا اے۔

بڈھے بندے ٹوں لاشی دا سہارا ہوندا اے۔ مجھکے ہوئے انب دے رُکھ ٹوں وی اک دو مونہی کٹڑا دا سہارا دے دتا گیا اے۔ ایسے حصے ولوں کیریاں تے گالھڑاں نے اپنا وکھرا راہ بنا لیا اے تے امیدے ای سہارے آن جان والے وی لہنی سائیکل کھڑی کردے نیں۔

ہر سال اونہی سوال۔ ایس ورھے کنے انب آون گے؟ تن ورھیاں وچ اک واری امیدے وچ چنگا پھل آوندا اے۔ پچھلے ورھے سو وچوں پنج انب گھٹ سن، ایس سال ویکھاں گے۔ کدے رحم کھا کے یاں کسے ہور پاروں کوئی بندا گوہیا تے پانی ایس رُکھ دی جڑ وچ پا دیندا اے۔ سبھ دیاں نظراں ای پتریں ول رہندیاں نیں۔ ایس سال پتے کسے ٹوں نہیں دیواں گے۔ امیدے نال رُکھ کمزور ہو جاندا اے، پھلدا نہیں۔

”ماں۔ رُکھ راہ وچ ڈگدا ہویا لگدا اے۔ آندیاں جانڈیاں سر نکراندا اے۔ برسات وچ گلے پتریں توں پانی ڈگ کے جئے ٹوں بھیوں دیندا اے۔ کیہ امیدیاں کجھ ٹاہنیاں کٹ دیئے؟“
 ”دیکھ گوپال۔ انب دے رُکھ ٹوں ہتھ لایا تاں تیری میری لڑائی ہو جاوے گی۔“
 اپنی تاکید دے باوجود وی گوپال چوری چھپے کجھ پتے بھن دیندا تے اوہناں نوں باہر سٹ دیندا۔ ماں ٹوں پتا نہ لگے تے راہ صاف ہو جاوے بس۔

رُکھ واسطے اوہناں لوکاں دے دل وچ کیتی محبت اے۔ گوپال دی ماں دیاں اکھاں ایہنوں نہیں دیکھ پاندیاں۔ البتہ گوپال کدے کدے رُکھ ٹوں سہلا دیندا اے۔ اک چنگے متر وانگ اوہنے ساریاں گلاں کالیاں نیں۔

اوہ رُکھ ایس گھر دا اک انگ اے۔ باہر والیاں ٹوں راہ وکھان لئی جدوں جی ہالی جانڈی تاں ایس روشنی ٹوں وی رُکھ اپنے اولھے وچ کالیندا تاں جے اندر دیاں گلاں باہر والیاں ٹوں پتا نہ لگن۔ اپنے اولھے نال باہر دے لوکاں نوں الگ کر دیندا سی۔

کنا ای انخیری طوفان تے پانی امیدے اتوں گزر جاندا سی پر اوہ ہر سال پھل دیندا اے۔ گوپال وڈا ہو کے ہن بڈھا ہو چلیا سی۔ گوپال دے ماں پو، بھائی بھین، متر، رشتے دار سبھ بڈھے ہوندے چلے جا رہے سن پر عمر دے نال ہن رُکھ نہیں سی ودھ رہیا۔ اوہ تاں بس نال دی کوشی دی اُچیائی دے برابر اے۔ جتا گھناتے کھلریا ہویا پہلاں سی، اُنجے دا ہن وی اے تے دیکھی جا رہیا اے۔ انسانی نسل نوں۔ نکلے توں وڈا تے وڈے توں بڈھا ہوندے ہویاں۔

چڑیاں آہنا بناندیاں، برسات وچ ڈوبے پرندے بہندے۔ راتیں اُٹو بولدا۔ گالھڑ روز کھیڈوی۔ گھر دا پالتو گتا روز انب دے رُکھ نال لت چک کے موتر دیندا۔ بچے ہر سال جھولا پاندے، لہناں بالاں دا جوش خروش، ہاسانداق کھیڈ کد بس ایس انب دے رُکھ تک محدود رہندا۔ ہر ورھے امیدے اتوں طوفان گزر جاندا۔ انب دا رُکھ ہر سال تھراندا۔ امیدے پتریں تے

ٹاہنیاں اتے کیریاں کھیڈ دیاں۔ کیریاں دے شکار لئی وڈا لال ڈھک کوڑا، رُکھ دے تھلے ریت وچ کھود کھود کے گھات لا کے بیٹھا رہندا۔ انھیری دا مہلا رُکھ نال ٹکرا کے تے ایہنوں ہلا کے گزر جاندا۔ اوہ رُکھ امرے۔ گھر دے لوکاں مگروں گوپال دی موت ویلے وی انجے کھلوتا رہوے گا۔ اک گواہ بن کے۔ گوپال نے کئی ای داری سوچیا اے کہ کسے دن ایس انب دے رُکھ اُتے اوسے ٹاہنی نال لک جاوے یاں جویں جھولے اُتے بچے جھولدے نیں، اوہدے نال پھاہ لے لوے۔

رُکھ نہ جاندا، نہ سمجھدا۔ اوہنوں مرکز بتا کے جو جویں سوچدا، اوہناں لئی اوویں دا ای مقصد اے۔ جھولا ڈگ جان دے ڈرتوں رُکھ دے تنے وچ اک موٹا کھل ٹھوک دتا گیا سی۔ بند اُتے رُکھ، زندگی دے دو دکھ وکھ چتھ نیں۔ دوہاں دی پالنا کیتی جاندی اے۔ پالنا پا کے بند ویلے نال احسان فراموش ہو جاندا اے پر رُکھ لوڑ ویلے سدا احسان مند ثابت ہوندا اے۔
طوفان آوندا اے، آوے گا۔ اوہدے لئی سوچنا کیہ؟

گھر وچ سویر دا کھرام مچیا ہویا اے۔ دیکھیا جے۔ کل راتیں ساڈا انب دا رُکھ ٹٹ گیا۔ ویر اٹھو۔ گوپال اٹھو۔ انب دا رُکھ ٹوں دیکھیا.....“

سبھ دوڑ کے انب دے رُکھ لاگے اڑ پئے۔ گوپال نے دیکھیا کہ انب دا رُکھ موئے ہوئے ہاتھی وانگ مٹی اتے نسا پیا اے۔ پینگھ لئی بنھی ہوئی رسی دب گئی اے تے ٹاہنیاں وچ انج پھسی اے جویں بندا دھوتی بنھ لوے۔ جدوں اوہ کھلوتا سی، اودوں وی اونا ای اچا سی چنا ہن ڈگ کے اے۔

گوپال نے سہم سہم کے دیکھیا۔ رُکھ دے اک حصے ٹوں سیونک نے کھا لیا سی۔ لکڑ کھوکھلی ہو گئی سی تے ہن دوجا ادھا ٹٹ گیا سی۔

”کیوں گوپال۔ دوائی پا کے کیریاں ماریاں سن ناں توں۔ کیریاں رہندیاں تاں سیونک نہ گدی۔ دیکھ سیونک نے کویں اپنے وڈے رُکھ ٹوں کھا لیا۔“

کیریاں پلکل نہ رہیاں تاں سیونک دا راج ہو گیا تے اوہنے ایڈے وڈے ہرے بھرے رُکھ ٹوں کھا لیا۔

گالھڑاں دُور سہم رہیاں سن۔

”ہن کیہ کھان گیاں گالھڑاں؟ ساڈا انب دا رُکھ تاں مر گیا۔“

نہروچ نہاون لئی جانڈے ہوئے لوک یاں نما کے پرتدے ہوئے لوک یاں ایس راہ چوں

گزرن والے راہی چلدے چلدے رُک کے کھدے۔ ”کہیا طوفان آیا سی، ایڈا وڈا پھلن والا رُکھ وی اکھڑ گیا ہا۔“

پڑکنا چنگا اے۔ ڈُگیا وی تاں گھروچ نہیں۔ حاٹے وی کندھ دی بجلی دی تار تک نہیں ٹٹی۔ ونے نہیں ڈُگیا۔ ٹاہنی وچ چڑیاں دا آھنا وی انجے دا اے۔ بالاں نے اے اڈٹا وی نہیں سکھیا۔ جیس جیس کر رہے نیں۔

رُکھ تاں ہن جیوندا نہیں رہیا پر مٹا پوے گا کہ اوہ سی بڑا عقل مند۔ اوہ مہراں انب دا رُکھ ہن زندا نہیں اے۔ مزدوراں دے کھاڑے نے اوہدے ٹوٹے ٹوٹے کر چھڈے نیں۔ چڑیاں دے آھنے والی ٹاہنی توں ڈوجی تھاں ٹکا دتا اے۔

اخبار وچ چھپیا سی۔ ”کنک وچ ادھی رات توں خوفناک طوفان آیا۔ شر دے اندر، پوری گھاٹ اُتے انب دا جو رُکھ سی، اوہ اکھڑ گیا اے۔“ رُکھ نے اپنی موت دی خبر وی اخباراں وچ چھپوا دتی سی۔ کناخش نصیب سی اوہ۔

دو دن بعد کے بندے دے آن اُتے گوپال بابو اپنے گھردی پچھان دس رہے سن۔ ”پوری گھاٹ دے پچھی راہ اُتے جتھے انب دا رُکھ نظر آوے..... نہیں نہیں، بھل ہو گئی، اوہ انب دا رُکھ ہن کتھے، اوہ تاں طوفان دی نذر ہو چکیا اے۔“

ہاڑ دے طوفان نے اپنا بانکا پن دکھان لئی انب دے اک رُکھ توں لٹ لیا۔ اوہ تاں پہلاں ای کمزور سی پر انج جا پدا اے جویں اوس گھردے لوکاں تے آل دوال رہن والیاں توں کوئی میتر ایس طوفانی رات وچ ٹھک کے رُگیا اے۔

بھارت دے دکھن پوربی علاقے وچ اڑیسا دی ریاست اے۔ اڑیا زبان وچ پہلی کہانی فقیر موہن نے 1868ء وچ لکھی سی۔ تریہ سال مگروں 1898 وچ اوہناں اپنا افسانا ”ریتی“ لکھیا جنوں اڑیا ساہت دی پہلی طبعزاد کہانی بتیا جاندا اے۔ ایہناں تریہ ورھیاں وچ فقیر موہن نے سبھ کہانیاں بدیسی ساہت توں اخذ کر کے وی لکھیاں سن۔ اوہناں دے سرکالی چندر شیکھر مند نے وی کتے سارے افسانے لکھے۔ لگ بھگ ایہو سماں جدوں ہندی تے بنگالی ساہت وچ وی افسانا جنم لے رہیا سی۔ کہانی دے سارے تے ودھاء وچ رسالیاں نے خاص کر کے حصا لیا۔ ڈوجیاں زباناں وانگ اڑیا افسانے نے وی علامت تے تجرید دے دور دیکھے نیں۔ ایس زبان دے مشہور کہانیکاراں وچ گوداوری ش مہاپاتر، کالندی چرن پانی گراہی، پچد انند راوت راؤ، اننت پرساد پنڈا، راج کشور رائے، راج کشور پٹ نایک، بسنت کمار پٹ نایک تے ہور کتے سارے ناں نیں۔

انھیرے دا اسیب

ایہ اک نئی جی زندگی دی نئی جی تواریخ. جمہوریا ہند دیاں دوجیاں عام چوٹاں. جتھے مرکزیاں وچ ووٹ پاون دا کم ٹک گیا اے. پریڈائٹنگ ایفسرو شو بندھو الیکشن ٹرک راہیں کٹک واپس پرت رہے نیں. پہلیاں عام چوٹاں وچ اوہ بس راہیں گئے تے پرتے سن پر ایس وار پورے اک مہینے تک ڈھپ تے گرمی دے ان پدھرے راہ اُتے ہچکولے کھاندیاں مال بردار ٹرک وچ و شو بندھو تھکے ماندے، پونگ پارٹی نال واپس آ رہے نیں. ایس وار تاں پچھش وی اپنے نال لیا رہے نیں. ایس لئی ٹرک پانی لمن والیاں تھاواں اُتے لگ بھگ پندرہاں واری کھلو چکیا اے. رات دے دو وچے نیں. سڑک دے کنارے کھیتاں وچ چاننی کھلری ہوئی اے. و شو بندھو ڈرائیور دے کول بیٹھے نیں تے اوہناں دی پونگ پارٹی دے دوچے بندے ٹرک دے ڈھانچے اندر بتر ہتر سامان وچکار کے نہ کے طرحاں پھس پھسا کے بیٹھے ہوئے نیں. جدوں ٹرک اچن چیت کے ٹوئے وچ ڈگ کے فیر اُتے ٹوں آوندا اے تاں ایہدے وچ بھرے ہوئے بندے اک جھٹکے نال ہتھ کو اُچا کڈ کے دھڑم کردے اپنی تھاں آ ڈگدے نیں. اوس ویلے اوہناں دے حلق توں جھڑی اواز نکلدی اے اوہنوں شاید الیکشن دے بندوبستی محسوس نہیں کر سکدے. ایہناں وجھاں پاروں و شو بندھو دے دل وچ ڈاڈھا غم تے غصا اے. پونگ دے کارکناں نوں دھپ توں محفوظ رکھن کارن وائس دے فریم اُتے ترپال کھلار دتا گیا اے. الیکشن کم تے مبارک سفر دے مڈھ توں اک دن پہلاں جدوں کھلے ٹرک اُتے ایس ترپال دی تیاری ہو رہی سی، اوس ویلے تجتس والیاں نظراں دے نال چٹی داڑھی والے بشیر میاں توں لے کے چار سالوں دے بال تک ٹرک دے چوہاں پاسے کٹھے ہو گئے سن. وستی والیاں دیاں تجتس بھریاں نظراں ٹرک دی ایس اچن چیتی تے عارضی ترقی بارے طنزیا سن تے ایسے احساس پاروں سکھ ڈرائیور اجیت سنگھ خورے کس قسم دا دھڑکو محسوس کر رہیا سی. ایسے لئی جدوں وستی والیاں دا مجمع ودھن لگا تاں اوہناں ٹوں نساون دا جتن کرن لگ پیا پر اوہ کٹک دی وستی دے بچتے نیں جو اسانی نال پچھا نہیں چھڈدے.

و شو بندھو دی بیوی، انجلی باری کول کھلوتی ٹرک دی ایس بدلی دا درشن کر رہی سی. و شو بندھو نے اوہنوں دیکھ کے طنزیا ہاسے نال آکھیا ”ایس ٹرک تے ایس لوک لدے جاواں گے. سو سو

میل دُور چھے چھے پونگ بوتھ واکم کرنا اے۔“

”ایہدے وچ بھٹرا ای کیہ اے؟ لکڑتے اٹاں دی تھاں ٹیس لوک لد کے جاؤ گے۔“ انجلی

نے مذاق کیتا

”میری سمجھ وچ نہیں آوندا‘ ریٹرننگ افسر نے سانوں لوکاں نوں پتھر لکڑ نال کیوں رلا لیا؟“

انجلی نے آکھیا ”کیوں سمجھ نہیں آوندا۔ وونگ واکم کیہ دیس دی سیوا نہیں اے؟ ایہدے

لئی تاں خد غرضی‘ آرام تے نفاست نوں چھڈنا ای پوے گا“

انجلی نے اوہ گل آکھ دتی جدی توقع وشو بندھو نوں نہیں سی۔ بے چین ہو کے بولے

”فایدا؟“

”کیہ آکھدے او‘ کوئی فایدا ای نہیں اے؟ دیکھدے نہیں جو لوک برطانیہ سرکار دے سے وچ

دیس دے کانگریسی آگواں نوں جیل وچ بھر کے گورے صاحب لوکاں دی خشنودی بھالدے سن‘

اوہ لوک ہن انگریز سرکار دے عطا کیتے خطاب چھڈ کے کھدر پوش خادم وطن بن کے کار وچ

گھمدے نیں تے جاندے نہیں کہ عوام اوہناں نوں آگوائی سوچن لئی کتے بے چین نیں۔ اوہناں

دیاں عظیم قربانیاں نے دیس واسیاں نوں کیوں متاثر کر لیا اے؟“

”تاں کیہ توں سوچدی ایں انجلی! کہ میرا وی ایس قسم دا کوئی مفاد وابتا اے؟“

”انج دا مفاد نہ ہووے پر فیروی ایکشن توں واپس پرتن تک گھٹو گھٹ پچپس‘ انفلوئنزا‘ ٹائیفائیڈ

وغیرا دا منافع تاں ہووے گا ای۔“

”شو بندھو“ انجلی دی ذہانت دیکھ کے خُش ہو گئے تے بولے ”انجلی! بی اے پاس کر کے بے

توں میرے نال ویاہ کرن دی تھاں سیاست وچ حصا لیا ہوندا تاں ہن تک وزیر بن جاندی۔“

انجلی نے دھیرے جے ہس کے آکھیا ”اوس ویلے میرا خیال سی کہ وزارت لینا سوکھا اے پر

تینوں حاصل کرنا سوکھا کم نہیں۔“

”شو بندھو نے آکھیا ”ہن تاں توں ایس غلطی دی تلافی کر سگدی ایں؟ تیرے کول ذہانت اے‘

ویاہ دے سولھاں ورھیاں بعد وی حُسن وچ زنگال نہیں لگیا۔“

”انجلی نے جویں وشو بندھو دی گل مندیاں آکھیا“ ”اچھا تاں ہوندا جویں کے جلے وچ رلت

کرن لئی مکا الزبتھ جاندی اے تاں ڈیوک آف ایڈنبرا اوہدے پچھتے پچھتے چلدا اے تے اوہناں

پچھتے اوہناں دے بال‘ پُلکُل انجے ای کے جلے یاں بیٹھک وچ رلت کرن لئی جاندی تاں ٹیس

وی سبھ بالاں نال میرے پچھتے پچھتے چلدے۔ میں بے تہاڑے محکمے دی وزیر بن جاندی تاں ٹیس

میںوں دن رات سلام کردے ہوندے۔“

”شو بندھو نے ہس کے آکھیا ”پر میڈم“ کدی بابے دیاں کدی چاچے دیاں‘ گھر پرت کے

جویں البرٹ نے ملکا و کٹوریا ٹوں سزا دتی سی۔ انجے ای میں وی تینوں سزا دیندا، سمجھی؟“
انجلی نے بل کٹ کے آکھیا ”اچھا تاں کیہ ملازمت دا ڈر نہ ہوندا؟ فورن دفتر جا کے برخاست
کرن دے حکم جاری کر دیندی“

”جی آ! بڑی آئی برخاست کرن والی۔ پنج سال بعد جدوں اسمبلی لئی وی نہ چٹی جاندی تاں
بساری شان رکھی رہ جاندی۔“

سکھ ڈرائیور نے آ کے بیوی دی ایس من کھویں گل بات وچ دخل دیندیاں آکھیا ”جی، کم ہو
گیا“

وشو بندھونے ویکھیا ٹرک دا روپ بدل گیا اے۔ ٹرک دے ڈھانچے اُتے ترپال پے جاون نال
اوبدا روپ تاڑ دے پتھراں یاں وائس نال جی گڈ دی گول چھت ورگا ہو گیا سی پر نہ ای اوہ گڈ
سی تے نہ ای بس۔ آدھا تتر آدھا بیٹر۔ ڈرائیور نے ٹرک دے مگر پاسے تے ساہنے والے جھیاں
وچ انگریزی آکھراں وچ لکھیا اے ”آن الیکشن ڈیوٹی، پارٹی نمبر 500“ ایہو نہیں سگوں اوہنے
کاغذ چوڑ کے ٹرک دی شان وچ ودھ توں ودھ وادھا کرن دا جتن کیتا سی۔

اج اوہی ٹرک چاننی رات وچ واپس پرت رہیا اے۔ پولنگ دے کارکناں تے ٹرک اُتے
جاون ویلے جو روٹن سی، اوہ ہن نہیں اے۔ میلاں تک سڑک اُتے تازی وچھی ہوئی مٹی دے
کٹھا ہو کے اڈن تے ڈگن پاروں ترپال دی چھت اک گلے سڑے انب ورگی دس رہی اے۔
ٹرک بڑچنا پولیس سٹیشن ساہنے اپڑیا۔ وشو بندھونے ویکھیا کہ اک میدان وچ کئی پیرو میکس
جگدے پئے نیں۔ ”ہولی دا میلا اے۔“ پولنگ ایسرنے ساتھیاں ٹوں دسیا۔
”سر! ایس ذرا میلا ویکھنا چاہندے آں۔“

وشو بندھونے فورن اجازت دے دتی تے پچھیا ”ایچھے نیڑے کیہ کوئی تلاء وغیرا ہے اے کہ
نہیں؟“

ٹرک سڑک کنڈھے کھلو گیا۔ ایسرتے پلس پارٹی میلا ویکھن ٹرگنی تے پریڈانڈنگ ایسرنہوری
کپڑے بدل کے جھاڑے ٹوں نکل گئے۔

رتا راحت دا احساس کردیاں وشو بندھو ٹرک نیڑے پرت آئے پر جو کجھ اوہناں نوں دسیا،
اوبدے توں اوہ حیران رہ گئے۔

ٹرک دے کجے پاسے پچھلے تے ساہنے دے پہیاں وچکار اک بندا بیٹھا ہویا اے۔ وشو بندھو
سمجھ ای نہ سکے کوئی بندا ٹرک تھلے کس مقصد نال بہہ سکدا اے۔ ٹرک دے تھلے انھیرا اے۔ اوہ
بندا وی کچے رنگ دا اے۔ ایس توں دکھ اوبدے پائے گندے کپڑیاں پاروں ایہ پتا وی مشکل
ای چلدا اے کہ کوئی بندا ٹرک تھلے بیٹھیا اے۔ جے ایس بندے دی اوتھے ہوند دا پتا نہ چل

جاندا تاں ٹرک دی روائگی دے نال ای اوہ وی پس کے اگلے جہان ٹوں سدھار جاندا تے ایس دے بعد.....؟ ایہدے بعد انکواری! ایکشن پارٹی نمبر 500 دے ٹرک نے اک بھکاری ٹوں پھہ کے مار دتا اے۔ کسے دی سمجھ وچ ای نہ آوندا کہ اصل معاملہ کیہ اے؟ ڈرائیور چکرا جاندا تے اوہدی سمجھ وچ وی نہ آوندا کہ ایس بندے اُتے اوہنے کدوں ٹرک چڑھا دتا سی؟ پریڈائنگ ایفسر وشوبندھو وی انجے ای چکرا کے رہ گئے۔

اُچی اواز نال وشوبندھو نے پچھیا ”کون بیٹھا اے گڈی دے تھلے؟“ اوہ چپ رہیا تے انج دھون جھکا کے بیٹھا رہیا جویں کوئی فلسفی سوچ وچ مگن ہووے وشوبندھو دی اواز پنجم دی حد تک اُچی ہو گئی پر اوہ انجے ای گیان دھیان وچ مگن گوتم بدھ وانگ بیٹھا رہیا۔

”وشوبندھو دی اواز اُچی ہو کے سپتم تک اڑ گئی ”بنی کون بیٹھا اے اوتھے؟ بولدا کیوں نہیں؟“ دھیمی پر مضبوط اواز نال بڈھے نے جواب دتا ”میں بیٹھا آں“

”میں..... یعنی کون؟“

بڈھے نے آکھیا ”چور اُچکا نہیں آں بابو..... تیس اپنے گرم کیوں ہوندے پئے او؟“ وشوبندھو دے چیکن نال پنڈ دے کجھ لوک آکھے ہوئے۔ اک بال نے آکھیا ”اوتے“ ایہ تاں چائینزیا اے، کوڑھا اے۔“

”ایہ ٹرک تھلے کیوں بیٹھا اے؟“ وشوبندھو نے اوس بال ول وکھ کے پچھیا۔

”میں نہیں دس سکدا.....“

اک ہور پنڈو نے آکھیا ”جی..... وچارے کوڑھے ٹوں بڑی تکلیف چکنی پنڈی اے۔ خورے گڈی ہتھ خدکشی کرن دی نیت نال بہ گیا ہووے گا۔“

”وشوبندھو نے چائینزیا ول وکھ کے آکھیا.....“ ”اوتے“ نکل اوتھوں۔“

”وشوبندھو اڈیکدے رہے پر اوہ لہٹی تھاں توں نہیں ہلیا۔ ایس مجمعے وچ اک بڈھے نے آکھیا۔“

”کیوں دے چائیاں، آوندا کیوں نہیں؟ بابو نوں دیر ہو رہی اے، گڈی چلانی اے۔“

”گڈی چلاندا کیوں نہیں، کیہ میں اوہناں نوں ٹھاکیا اے؟“

”کیوں چلاون؟ ٹوں تاں گڈی دا ایکسل پھڑ کے تھلے بیٹھا ہویا ایں۔“

”میں ایسے ایکسل اُتے بہ کے رُ جاواں گا۔“

”وشوبندھو نے غصے وچ آ کے پچھیا ”کتھے رُ جاویں گا؟“

”چھتیا۔“

”ایکسل اُتے بہ کے جاویں گا تاں مر جاویں گا۔“

”چنگا اے بابو، مرای جاواں، جی کے وی کیہ لینا اے؟“
 وشوبندھو نے مایوس ہو کے پنڈ والیاں نوں مخاطب کیتا۔ ”بڑی مشکل اے..... ہن اسیں
 کویں جاواں گے؟ ایس بڈھے دا ہور کوئی رشتے دار اے؟“
 پہلے بڈھے نے آکھیا ”ایہدا ہور کوئی نہیں اے۔ پتر دے مرن مگروں ایہدی ٹوٹہ ڈوجا ویاہ کر
 کے رُگئی اے۔“

”وشوبندھو نے بوجھے توں اٹھیانی کڈھ کے چائیزنیا ٹوں دینی چاہی پر اوہنوں نظر انداز کردیاں
 چائیزنیا نے آکھیا ”ایہدے نال میرا کیہ بھلا ہووے گا بابو“ مینوں تاں بس چھتیا بٹ تک اپڑا
 دیو۔“

چائیزنیا دی اواز وچ بینتی نہیں، حکم سی۔ آکھن لگا ”کتے بابو ایس راہ اُتے گڈی اُتے سوار ہو
 کے گزر دے نیں۔ میں اوہناں دی کتی منت سماجت کیتی کہ مینوں ذرا چھتیا تک اپڑا دیو، میں
 گڈی دے تھلے بے کے رُ جاواں گا پر کسے نے میری گل نہیں سنی۔“
 وشوبندھو سمجھ گئے کہ آخری چارے د طور اُتے چائیزنیا ہر پاسیوں لاپرواہ ہو کے گڈی دے
 تھلے ایکسل پھڑ کے بے گیا اے۔ اوہ جاندا اے کہ کوئی اوہنوں ہتھ لاون دی جرئت نہیں کر سکدا۔
 وشوبندھو نے دھمکی دتی..... ”بے توں گڈی ہینھوں نہ نکلیا تاں پلس نوں بلوا کے تینوں
 کڈھوا لوواں گا۔“

چائیزنیا نے بڑی بے دھیانی نال ایہناں گھاں ٹوں سنیا۔
 اجیت سنگھ ڈرائیور میلا دیکھ کے پرت آیا۔

وشوبندھو نے اوہنوں نارچ لیاون دا آکھیا۔ نارچ دے چانن وچ چائیزنیا دا کوجھ ہو ر اُکھڑ آیا۔
 وشوبندھو کنب گئے۔ خون توں عاری، گوشت ٹوں صاف چہرے اُتے نابری دے پکے آٹار سن۔
 بچے ہتھاں نال پیسے دے ایکسل اُتے گوند وانگ چنڑیا ہویا سی۔
 اجیت سنگھ نے نفرت نال تک سنگیڑ کے لہنی اڑیا وچ آکھیا ”ایہ تاں جی اک کوڑھا اے، اوئے
 او لنگڑے! اوتھے بیٹھا کیہ کر رہیا ایس؟ چل نکل۔“

وشوبندھو نے اشارا کر کے ڈرائیور نوں گالھاں بکن توں روک دتا۔ کتے ای لوکاں دی بینتی
 دے باوجود چائیزنیا ٹوں مس نہ ہویا۔

”جاپدا اے ایہ بڈھا سانوں تنگ کرے گا، اچھا دیکھدے آں کیہ ہوندا اے؟ ڈرائیور ٹوں جا
 میلے وچوں بھ ٹوں بلا لیا۔ بڈھے نوں مارن یاں گالھاں دیون دی لوڑ نہیں..... میں آوتاں۔“
 پچھن وچ پھاتھے وشوبندھو تیزی نال پوکھروں دھے۔ واپس آ کے دیکھیا تاں ٹرک نیڑے اک
 سپاہی توں سوا ہور کوئی نہیں سی پر چائیزنیا لہنی تھان بیٹھا ہویا اے۔ اوہدی پوزیشن وچ کوئی فرق

نہیں آیا۔ چنا کو ممکن سی، اوہدے نیڑے جا کے وشوہندھو نے آکھیا ”ہئی چائیزنیا! چل ایس پیسے ہٹھوں نکل آ..... میں تینوں اک رُہیا دیندا آں۔ کیوں سانوں تنگ کر رہیا ایس، بول؟ چل نکل، نہیں تاں پلس والے مار کٹ کرن گے۔“

چائیزنیا نے ڈرے بنا آکھیا ”میں کھڑا قصور کیتا اے کہ پلس والے مارن گے۔ بس ایٹا ای چاہندا آں کہ ایہتے بہ کے چھتیا تک اپڑ جاواں۔“

”چھتیا کیوں جانا چاہندا ایس، دس تاں؟“

”چھتیا جا کے ادھیا ☆ بہواں گا۔“

پورے جئے اُتے ورم آ جاون دے باوجود چائیزنیا ادھیا بہوے گا، چائیزنیا اہجے وی ایہ آس رکھدا اے کہ اوہدے ہتھ پیر ٹھیک ہو جاون گے۔ وشوہندھو ٹوں بڑی حیرانی ہوئی۔ اوہناں پچھیا ”جدوں ٹرن پھرن دے لائق سیں اودوں چھتیا بٹ کیوں نہیں ٹر گیا؟ نرا چھمے ست میل دا پندھ ای تاں ہے اے۔“

چاپیا جوہیں انھیرے وچ چائیزنیا دیاں نابرا کھاں آگ ورحاون لگیاں۔ آکھن لگا ”میں جا سکدا ساں، نرا لہسناں چٹ کپڑیئے بابو لوکاں کارن نہیں جا سکیا۔“

”پنج سال پہلاں میرے جئے ٹوں ایہ روگ لگیا۔ جسم اُتے چتے نشان پئے گئے۔ تک، کن اُتے ورم آ گیا۔ سبھ نے مینوں دسیا کہ چھتیا بٹ کول منت من نال چنگا ہو جاواں گا۔ اوہ بڑے کراماتی دیوتا نیں۔ اوس سال وی ووت دیون دا کم چل رہیا سی۔ کتے لوکاں نے ایس سال وانگ اوس وار وی پنڈ وچ جلے تے میٹنگاں کر کے ووت دیون دی اپیل کیتی۔ جس دن ساڈے ووت پن والے سن، اوسے دن میں چھتیا بٹ جاون ٹوں ٹر پیا۔ میرا ناں ووتنگ لسٹ وچ سی پر میں ٹھہرا روگی بندا۔ ووت دی گل کوہیں سوچدا۔ میں سوئی پھڑ کے لکھیا ای ساں کہ اک شہری بابو نے آ کے پچھیا ”کیوں بڈھے، ووت دیون جا رہیا ایس؟“ میں آکھیا ”مینوں ووت نال کیہ واسطہ؟ میں جا رہیاں چھتیا بٹ۔“ اوس بابو نے پچھیا ”کیوں چھتیا کیہ کرن جا رہیا ایس؟“ میں آکھیا ”مینوں وڈا روگ لگ گیا اے بابو، ادھیا بہواں گا، ٹھا کر جی ٹھیک کر دین گے۔“

”اوس بابو نے زور دا ہس کے آکھیا ”اوائے“ جے ٹھا کر جی روگ ٹھیک کر دیندے ہوندے تاں فیر ایسناں ڈاکٹراں تے ویداں دی لوڑ ای نہیں سی۔ اج کل ایس وڈے روگ لئی کینیاں ڈھیر ساریاں چنگیاں چنگیاں دواواں بن چکیاں نیں۔ کٹک جا کے علاج کراون نال ٹھیک ہو جاویں گا۔“

”میں آکھیا، بابو! کتھے کٹک تے کتھے میں۔“

اوس بابو نے آکھیا ”اوائے میں لے چلاں گا۔ توں چل کے پہلاں ووت دے۔ تے سن، کیلا نشان والی پٹی وچ پاویں۔ سمجھیا؟ ساڈی پارٹی دی سرکار بن گئی تاں اسیں دیس دی بھلیائی لئی کم

☆ ادھیا: کئی منت من کے مندر وچ ٹھکھتا تہ رہنا تے مراد نئے جاون اُتے ای اُٹنا

کراں گے۔ ساڈے پنڈاں وچ جتے کوڑھے نیں، سبھ دا علاج کر کے ٹھیک کر دیواں گے۔ توں تاں زرا دو مہینیاں وچ ٹھیک ہو جاویں گا۔ فضول فاقا کر کے چھتیا بٹ جا کے ادھیا بیٹھن نال کیہ بھلا ہووے گا؟ کوئی فایدا نہیں۔“

”میں پچھیا ”بابو! کیہ واقعی میں ٹھیک ہو جاواں گا؟“

اوہ بابو بولیا ”تاں کیہ میں تینوں جھوٹھ کہ رہیاں؟ آپ ویکھ لوں، میں آ کے تینوں موٹر وچ بٹھا کے آپ کٹک لے جاواں گا۔ آچل، سویرے ای سویرے ووٹ دے آ، چل۔“

میں آکھیا ”بابو! میں ہو یا کوڑھیا، مینوں سبھ نسا دیون گے۔“ بابو نے آکھیا ”کون نسا دیوے گا؟ میں ویکھاں گا۔ کوڑھے وی ووٹ دے سکدے نیں۔ اوہناں توں قانونی حق اے۔ آ، میرے نال چل، میں سارا بندوبست کر دیندا آں۔“

”میں اوس بابو دے نال ووٹ دین گیا تے جس بکس اُتے کیلے دا نشان سی، ووٹ دا کاغذ اوہدے وچ پا کے آ گیا۔ باہر بابو مل گیا۔ میں ووٹ بارے دسیا تاں بڑا خوش ہو یا۔ کھن لگا ”بڈھے! گھر جا کے کھاپی تے چمین نال آرام کر۔ ووٹاں دا کم نبڑدیاں ای میں آواں گا تے تینوں کٹک دے وڈے ہسپتال لے چلاں گا۔ موٹر وچ بٹھا کے۔“

”میں اوس بابو دی گل اُتے یقین کر کے گھر بیٹھا رہیا، چھتیا نہیں گیا۔ ووٹ دا کم ہو یا، اک مہینا بیتیا، دو مہینے بیٹے، اوہ بابو نہ دسیا۔ میں راہ ویکھدا بیٹھا رہیا۔ بابو آون گے تے مینوں کٹک لے جا کے ٹھیک کر دیون گے۔ انجے پورا سال گزر گیا۔ میرے گوڈیاں تے جوڑاں توں وی روگ نے نپ لیا۔ اٹھنا بہنا اوکھا ہو گیا۔ کسے نے ترس کھا کے بچھ کھاؤن نوں دے دتا تاں ٹھیک، نہیں تاں جتھے بہندا اوتھے ای بہ رہندا۔ اوہ بابو مینوں کیلا پھڑا کے ٹر گیا۔“

میدان وچ پوجا ہو رہی اے۔ کھٹی دی اواز رات دی چپ وچ گونج دی ہوئی وگ رہی اے۔ وشو بندھو ساہ روک کے سُن دے جا رہے نیں۔ کوڑھے جیون دی دردناک کہانی۔

چائیزنیا نے ساہ پھل جاؤن پاروں اپنی کتھا روک دتی پر وشو بندھو ایہدے باوجود سُن رہے نیں۔ خورے کتے اُمیدوار اِنج دے ان گنگ رنجور انساناں نوں جھوٹھی تسلی دے کے ووٹ لے لیندے نیں۔ بے غرضی دا مجسما بن کے جدوں اوہ لوکائی دے نال ان گنت مٹھیاں مٹھیاں گلاں وچ گن ہوندے نیں تاں اوہناں دی حالت ویکھ کے خالا پتی چیتے آ جاندی اے۔

وشو بندھو نے چائیزنیا دل ویکھیا۔ اوہدے اُتے نارچ دی روشنی پائی۔ لگدا سی جویں اپنی کتھا سنا کے اوہوں سکون مل گیا اے۔ پیسے دے ایکسل اُتے چڑھ کے چھتیا جاؤن دا ارادا ہو رپکا ہو گیا ہووے۔ وشو بندھو دا جی چاہیا کہ اوہ اوہوں ٹرک وچ بٹھا کے چھتیا تک لے جاؤن پر کیہ ایہ ممکن اے؟ پولنگ افسر تے پولنگ پارٹی دے رکن یقینی طور اعتراض کرن گے۔

پولنگ پارٹی دے سارے بندے میلا دیکھ کے پرت آئے۔ ڈرائیور نے سبھ گلاں اوہناں نوں پہلاں ای دس دتیاں سن۔

چائینزیا اُتے مسلسل گالھاں دی گڑے ماری ہون لگی۔ سارے توں حرامزادے تک۔ پر کوڑھا چائینزیا بے نیازی نال سندا رہیا۔ اوہنوں پتا اے کہ اوہنوں او تھوں اٹھاؤن دی جرئت کوئی نہیں کر سکدا۔ اوہنوں ہتھ لاندیاں سبھ ٹوں ڈر آوے گا۔ اوہ زہری سپ توں وی ودھ کے خطرناک اے۔ جویں وی ہووے، چائینزیا چھتیا جاوے گا۔ اج اوہ کیلا نہیں پھڑتا چاہندا۔

ایس لئی سبھ نے ہتھیا کہ اک وانس دے ڈنڈے نال ہجاں دے دے کے اوہنوں او تھوں کڈھیا جاوے۔ اوہناں دا ارادا جان کے وشو بند ہو چونک گئے۔ اوہناں نے پچھیا۔

”ہیں..... ایہ کیہ کر رہے او تھیں لوک؟ اینج ہجاں دے دے کے اوہنوں کڈھو گے؟“

اک پولنگ ایسر نے آکھیا ”ایس توں سوا ہور چارا ای کیہ اے؟“

”ناممکن — ایہ نہیں ہو سکدا۔“ وشو بند ہونے پکے تے کھرھوے لہجے نال آکھیا۔

”تاں کیہ ایہتے اینجے ای پئے رہیے؟ ایہ وی خوب رہی۔“

”ایہدے ایہ معنی نہیں کہ تھیں ایہنوں وانس نال ہجاں دے دے کے کڈھو۔ اوہ کوئی گتتا پئی نہیں

اے۔ میں کدی سوچ وی نہیں سکدا ساں کہ تھیں لوک ایس جسم دا فیصلا وی کر سکدے او۔“

اک ڈوبے پولنگ ایسر نے چڑ کے آکھیا ”ٹھیک اے، تھیں جویں مناسب سمجھو، کرو۔“

سبھ چپ ہو گئے۔ وشو بند ہو سمجھ گئے کہ ایس ویلے اوہ سبھ دے اندر لے غضب غصے تے خفگی دا

نشاناں نیں۔ غروب ہوندے ہوئے جن دی گدلی چانتی وچ اوہناں نے کجھ گھنپیرتے جذبات توں بے

نیاز چہرے دیکھے۔ مجبورن غصے دی کڑتن نے اوہناں دے چہریاں نوں کھرھوا بنا دتا سی۔

وشو بند ہونے اشارے نال اوہناں ٹوں ڈور بلا لیا تے اوہ بڑی دیر تک اوہناں لوکاں نال صلاح

مشورا کردے رہے۔ اوہناں نے پوری پارٹی نوں سمجھاؤن دا پورا جتن کیتا۔ صبر تحمل توں کم لین دا

آکھیا پر اوہناں لوکاں دا بس اکو رٹا سی ”اوہنوں او تھوں پلس راہیں ہجاں دے دے کے کڈھنا ہووے گا

نہیں تاں ٹرک لے جاؤن دا ہور کوئی چارا نہیں اے۔“

اخیر شکست من کے وشو بند ہونے اجیت سنگھ ٹوں بلایا تے اوہنوں کجھ آکھیا۔ بعدوں چائینزیا دے

نیڑے آ کے انتہائی نرمی نال بولے ”چنگا بڈھے! توں نکل آ — اسیں تینوں گڈی وچ بٹھا کے لے

چل دے آں۔“

لکھن اُتے کسے طرحاں امداد نہ ہون دیاں چائینزیا نے آکھیا ”توں جھوٹھ بولدا ایس باؤ۔“

”میں اکاچ آکھ رہیاں۔ توں ساڈے نال جاویں گا۔“

”ہاں — باؤ! میں کوڑھا آں — زخماں نال میرا سارا جسا بھریا پیا اے۔ تھیں مینوں اپنے نال رکویں

بٹھا کے لے جاوو گے۔“

پولنگ پارٹی دے باقی بندے وشوہند ہو دا ایہ فیصلہ سن کے حیرانی نال اک ڈوبے دا مونہہ دیکھن لگ پئے۔

وشوہند ہونے فرمان جاری کرن دے انداز وچ اک کارندے نوں آکھیا ”ٹیس ٹرک تے چڑھ جاؤ تے سامان ہٹا کے بڈھے دے بیٹھن لئی تھوڑی جہی تھیں بنا دیو۔ جاؤ، جاؤ، اٹھو۔“

چائینزیا نے دیکھیا کہ اک بابو ٹرک اُتے چڑھ گیا اے تے سامان چکن رکھن دی اواز وی سنائی دے رہی اے۔

وشوہند ہونے چائینزیا نوں بلایا۔

”چل بڈھے! گڈی اُتے بیہ۔“

”مینوں اُپر کون چڑھاوے گا؟“

”میں چک دیاں گا۔“

چائینزیا نے سر چک کے وشوہند ہو نوں دیکھیا۔ خورے اوہناں دے چہرے اُتے کیہ دسیا کہ اوہ آہستا آہستا ٹرک تھلیوں نکل آیا جویں صدیاں توں کھڑوت ماری اوہدی رُوح اوہدے مٹی دے بت وچ مڑوڑ گئی ہووے تے شوخیاں کر رہی ہووے۔

وشوہند ہو ہوٹھاں نوں دنداں وچ دبائے چپ چاپ کھلوتے رہے۔ ڈوبے کار کن غصے وچ خورے کیہ گھٹشیاں کر رہے سن۔ ٹرک توں تین ہتھ دی ڈوری اُتے گھٹشیاں آ کے چائینزیا نے شکرانے بھرے لہجے وچ اوہنوں دیکھدیاں ہتھ چک کے آکھیا— ”لو باؤ گڈی وچ بٹھا دیو..... تماڈا بابو کینا.....“

چائینزیا دی گل نوں ادھورا چھڈ کے گھر گھر کردیاں ٹرک سو ہتھ ڈور ٹر گیا۔ چائینزیا دے دوویں ہتھ تھلے ڈگ پئے۔ وشوہند ہونے حیران کارندیاں نوں آکھیا ”کھلوتے کیہ او ٹیس لوک؟ جاؤ تے بیٹھو۔“

سبھ او تھوں چپ چاپ ٹر گئے۔ وشوہند ہونے شرمندا چہرے نال چائینزیا ول دیکھیا۔ دھون جھکا کے ڈب دی اواز وچ چائینزیا نے آکھیا ”میں جاندا ساں کہ توں وی مینوں دھوکھا دیویں گا‘ چنگا جاؤ۔“

وشوہند ہو سرنیواں کر کے ٹرک ول ٹر پئے۔ ٹرک نیڑے اپڑ کے اوہناں نے مڑ کے دیکھیا۔

چائینزیا اتھے اہل بیٹھاسی۔ کسے ان اگھڑویں کالے پتھریلے مجتھے وانگ۔ جویں کھڑوت ماری رُوح نے مڑا اوہدے مٹی دے بت نوں چھڈ دتا ہووے۔

دوجا مرد

بس توں لہ کے دوویں نال نال چلن گئے. دھرتی اُتے شام دے دُھند کے کھلرن لگے سن. دُکاناں بجلی بلباں تے نیون لائیاں نال جگمگاون لگیاں سن. ایسناں دوہاں دے گلاں کرن لئی بہت کجھ سی پر دوویں اِنج چُپ سن جویں مٹنگے ہون. پرویتا توں ہن اِک گلی وچ مڑتا سی. اوہنے آکھیا ”ایتھوں میرا گھر بہت نیڑے اے۔“

”تاں ٹھیک اے، فیر کدی بلاں گا۔“ روی نے مسکرائیاں ہویاں آکھیا۔

”توں ہُنے کیوں نہیں چلدا. میں تینوں اپنے خاوند نال ملاواں گی۔“

”نہیں اِنج نہیں، فیر کدی!“

”کیوں؟ میں تینوں اِنج ای نال لے چلنی آں. اوہ دفتروں گھر آگئے ہون گے. اکثر سویرے اسیں دوویں اِک دُوجے توں دیکھ نہیں سکدے. میں جدوں وی سویرے گھروں نکل پیندی آں تاں اوہ تے ہوندے نیں تے میرے گھر اپڑن توں پہلاں اوہ دفتر واسطے نکل جاندے نیں۔“

”ہن مینوں کسے ضروری کم پاروں کدھرے جانا اے. کسے دن آواں گا۔“

”سچ سچ آویں گا؟“ پرویتا نے پچھیا. ”بیٹے ست ورھے توں میرے بارے کجھ جانن دی لوڑ ای نہ سمجھی۔“

”تاں کیہ توں میرے بارے جانن دی کوشش کیتی سی؟“

”ایہ کیہ پاگلاں والیاں گلاں کر رہیا ایں. میں سوانی آں تے سوانی توں دُوجے مرد بارے

جانکاری پچھدیاں کافی دقت ہوندی اے. ایہ کم ایڈا سوکھا نہیں۔“

روی بے خدی نال کجھ پل لئی پرویتا دے چہرے توں دیکھدا رہ گیا. ماضی دے کجھ جھلکارے

اوپدے ذہن دے پردے تے اُبھرے. پرویتا ویاہ گھروں دہلی ٹر گئی سی. ایس جدائی دے صدے

نے روی توں دیوانگی دی حد تیک متاثر کیتا سی. ایس بے خدی تے دیوانگی پاروں اوہنے پرویتا

توں اِک لما پریم پتر گھلیا سی. خط دے جواب وچ پرویتا نے واضح طور لکھیا سی کہ اوہدا خاوند

ایہ پُلکل پسند نہیں کردا کہ کوئی مرد اوہنوں خط لکھے. امیدے گھروں روی نے پرویتا توں نہ کوئی

خط لکھیا تے نہ اوہدے بارے کجھ جانن دا جتن کیتا. ست سال دی لتی مدت گھروں کلکتا وچ

ایویں راہ جاندیاں اِک بس وچ ملاقات ہو گئی.

روی نے پچھیا ”کیہ تیرے خاوند توں میرا تماڑے گھر آوتا چنگا جا پے گا؟“
 پرویتا نے نرمی نال آکھیا ”ایہدے وچ ماڑا کیہ اے؟ کیہ دوست جن گھر نہیں آوندے؟“
 ”ویاہتا سواتیاں توں چاہیدا اے کہ دوستاں توں ڈور ای رہن۔“
 ”تاں اِنج دی پابندی ویاہے مرداں اُتے نہیں اے کیہ؟“
 ”کیوں کیہ تیرے خاوند دی کوئی گرل فرینڈ وی ہے اے؟“ روی نے پچھیا۔
 ”اوہ بعدوں دَستاں گی۔ پہلاں ایہ دَس کہ ساڈے گھر کدوں آویں گا؟“
 ”میں ایہدے بارے سوچاں گا۔“

”دیکھ روی! توں ایس گلی وچ پُلکُل سدھا ٹری جاویں۔ کجھ ڈور اک تِن منزلا عمارت ہووے گی۔ اوہ عمارت دی ڈوچی منزل وچ اسیں رہندے آں۔“ پرویتا نے اپنے گھر دا پتا سبھایا۔
 ”میں چیتے رکھاں گا۔“

ایہدے بعد بہت دنوں تک روی پرویتا توں نہ مل سکیا تے نہ ایس بارے کجھ جان ای سکیا۔ پرویتا اوہدے چیتے دی پکڑ توں نکل گئی سی۔ پرویتا دے نال گزارے ہوئے رنگین دنوں دیاں سوہنیاں یاداں ویلے دے نال نال دُھندلا گئیاں سن۔ پر اِنج دی ملاقات نے اوہناں دُھندلیاں یاداں توں تازا کر چھڈیا سی۔ روی دے ذہن اُتے پرویتا فیر بدلیاں وانگ گھر کے چھا گئی۔ پرویتا جی سی، اِنجے دی ای اے۔ اوہدے وچ کوئی نمایاں تبدیلی نہیں سی ہوئی۔ کدے اوہنے روی نال بہت سارے وعدے کیتے سن۔ اک دن اوہنے آکھیا سی ”روی! میں تینوں کدے نہیں بھُل سکاں گی۔ توں میرے کولوں جو وی چاہویں گا، میں تینوں بڑی خوشی نال دیاں گی۔“ الہز جوانی دی بد مستی وچ مدہوش، انجام بارے نہ سوچن والے دل کئی اجھے وعدے کر بہندے نیں پر جدوں زندگی بگڑ حقیقتاں دا ساہننا کردی اے تاں ایہ سارے وعدے دھرے رہ جاندے نیں۔ روی نے پرویتا توں کجھ نہیں منگیا سی۔ پرویتا نال ایس سبھی ملاقات مگروں روی مضطرب تے پریشان رہن لگیا۔ اوہدے جذبات وچ جوار بھاٹا جھیا آن لگیا۔ اوہ سوچن لگیا کیوں نہ ہن اوہ پرویتا توں کجھ منگے، کجھ چاہوے۔ اوہنے وعدا وی تاں کیتا سی۔

اک ڈپہر توں روی پرویتا دے گھر ول ٹر پیا۔ پرویتا نے اوہنوں دَسیا سی کہ اوہدا خاوند عمو من ڈپہر ویلے گھر نہیں ہوندا۔ اوہنے ایہ نہیں جاتنا چاہیا سی کہ گھر وچ ہو ر کون کون رہندا اے۔ پر اِنج اوہ اک خطرا نل لین توں شل گیا سی۔ اوہ چاہندا سی کہ پرویتا نال اکلا پے وچ کجھ گلّاں کرے۔

کجھ دیر مگروں اوہ پرویتا دے گھر اُپڑ گیا۔
 پرویتا نے بوہا کھولیا۔ حیرت تے میرانی بھریاں نظراں نال اوہ روی توں ویکھدی رہ گئی۔

”میں کویلے تاں نہیں آگیا؟“

”نہیں، نہیں، پلکل نہیں، پلیز اندر آ جا۔“

”اکوڑکی تینوں ملن ٹوں دل کیتا۔“

”میں ایہ سوچیا وی نہیں سی کہ اپنے ورھیاں مگروں توں میرے گھر آویں گا۔“

ڈرائنگ روم ساریاں چیزاں نال لگیا بجیا سی۔ دوویں اک صوفے اُتے بہ گئے۔ خورے اوہ ہُنے ہُنے نیندر توں جاگی سی۔ اوہدیاں اکھاں وچ اجے وی نیندر دا خمار سی۔ اوہدے کالے تے تے وال اوہدے چٹے نرم موڈھیاں اُتے لہرا رہے سن۔ اوہدی ساڑھی تے بلاؤز کجھ بے ترتیب نظر آ رہے سن۔ جذبات تے احساسات دا جوار بھاٹا اوہدے دل وچ آگیا سی۔ اوہنوں اپنے پیر اکھڑے جا پے۔ پرویتا دی محبت دے سہارے روی تصورات وچ کنے ای سُندر خاب اُنن لگ پیا سی۔ کیہ اوہ ہُن پرویتا ٹوں لہنی گرم جھولی وچ سمیٹ کے آکھ سکدا اے کہ ٹوں میری ایں! پرویتا ٹوں میری ایں!! ٹوں مینوں وعدا کیتا سی کہ ٹوں مینوں اوہ سبھ کجھ ڈویں گی جو میں تیرے کولوں چاہواں۔ کئی ورھیاں مگروں اک کمرے وچ اوہ پرویتا دے نال اکھاپے وچ بیٹھا اے۔ ایس خیال نال اوہ پریشان جھیا ہو گیا۔

”انج جا پدا اے تیرے نال ایچھے ہور کوئی نہیں رہندا۔“

پرویتا نے اک شوخ تے من رچویں مسکان شدیاں آکھیا ”ٹوں بڑے مناسب ویلے آیا ایں۔ ساڈے نال اک بیوا سوانی رہندی اے، اوہ اج بھوانی پُر اپنے کسے رشتے دار ٹوں ملن گئی اے۔“

”تیرے میاں ہوری دفتروں کدوں پرتن گے؟“

”شامیں چھ و بج دے لاگے چاگے۔“

”اج کل اوہ کتھے کم کر رہے نہیں؟“

”پائمنیئر انڈسٹریز وچ۔ اوہ لوک چاہندے سن کہ اوہناں دی بدلی دہلی توں بنگلور کر دیں۔ بہت جتن مگروں ایس کلکتے آ سکے۔ ایچھے آن مگروں میں محسوس کر رہی آں کہ ایس ایچھے نہ آوندے تاں چنگا سی۔“

”کیوں؟ تینوں کلکتا پسند نہیں آیا؟“

”اجہی کوئی گل نہیں۔ کلکتا مینوں پسند اے پر ایچھے آ کے اوہناں نے لہنی بھجھ بھجھ تیاگ دتی اے۔“

”کیہ ہو یا رنجیت بابو ٹوں؟“

”ہوندا کیہ، اوہناں دی اک شیونو گرافراے، اینگلو انڈین کڑی۔ اوہدا ناں اے شینلا۔ مٹیا اے

دوویں آپو وچ بڑے نیڑے ہو گئے نیں۔
”اچھا!“

”ایہ اکثر اوہنوں اوہدے گھر تائیں چھڈ کے آوندے نیں تے اوہدی تعریف کردیاں کدے
نہیں تھکدے۔ کئدے نیں اوہ بڑی ذہین تے ہوشمند اے۔ اوہدے ہنگارے پتا کوئی کم توڑ نہیں
چڑھدا۔“

”توں اوہدے توں سڑن لگ پئی ایں؟“
”میں کیوں سڑاں؟“

”سوانیاں دے نال کم کرنا پوے تاں اوہناں دے نال دوستانا تعلقات پیدا کرنا ضروری ہو جاندا
اے۔ ایہدے لئی پریشان ہونا سمجھداری نہیں۔“ روی نے سمجھان دا جتن کیتا۔
”نال کم کرنا تاں ٹھیک اے پر اوہناں دے نال اوہناں دے گھر ڈنریاں لُنج کیوں کیتا جائے؟
تے فیر گھر آ کے ایہ کہتا کہ اینگلو انڈین کڑیاں ورگا سوادی گوشت کوئی نہیں پکا سکدا۔“
”جدوں رنجیت بابو تینوں ایہ سبھ کجھ کھلے کے دس دیندے نیں تاں اوہناں دی نیت اُتے
شک کیوں کردی ایں؟“

”ایہ مرد کدے کدے بہت ای بے شرم ہو جاندے نیں۔ جے کسے دن اوہ ایس کڑی ٹوں
ایتھے لے آئے تاں میں برداشت نہیں کر سکاں گی۔“
روی چُپ رہ گیا۔

پرویتا نے آکھیا ”میں اوس کڑی ٹوں دیکھ دی بیٹھی آں۔ رنگ کھلا اے پر اوہدے نین نقش
بھدے نیں۔ اوہ اُکا سوہنی نہیں۔ فیر کیہ ٹوں دس سکدا ایں کہ مرد اجھیاں کڑیاں اُتے ریجھ
کیوں جاندا اے؟“

روی چُپ چاپ سُندا رہیا۔ اوہ شدت نال محسوس کرن لگیا سی کہ اوہ لے چہاں مگروں پرویتا
ٹوں ملیا اے فیر وی اوہنے اوہدے بارے کجھ وی نہیں پچھیا۔ اوہ صرف اپنے خاوند تے اوس
اینگلو انڈین کڑی دیاں ای گلاں کیتی جا رہی اے۔ جویں روی نال اوہدا کدی کوئی سبندھ ای نہ
رہیا ہووے تے روی دی اوہدے لئی کوئی اہمیت ای نہیں۔ اوہ اوہدے لئی کسے اوہڑ مرد وانگ
اے۔

پرویتا کجھ کوڑی ہو گئی۔

”اوہ اینج کر سکدے نیں تاں کیہ میں اپنا کوئی دوست نہیں بنا سکدی۔“

پرویتا اُٹھ کھلوتی۔ اک بھرویں آکڑی لئی تاں اوہدے سُندر جوان جسم دے سارے نقش کافی
نمایاں ہو کے نین پران دے ڈاکو بن گئے۔ اوہدی ساڑھی دا پلا تھلے ڈھلک گیا۔ اک پڑا سرار

مکان نال اوہنے جذبات نال بھتی اواز وچ آکھیا ”روی! اج میں بڑی خُش آں کہ تُوں میرے گھر آیا ایس!“

روی چونک گیا تے ان چاہیا کہن لگا ”چٹکا! میں ہُن چلدا آں۔ میں ایس پاسے اک ضروری کم نال آ نکلیا ساں۔ سوچیا تینوں وی ملدا چلاں۔“

پرویتا حیرانی وچ ڈب گئی۔

”ایہ اِکوڑکی تینوں کیہ ہو گیا اے؟ تُوں کیوں جان لگیا ایس؟“

مینوں جانا ای چاہیدا اے۔ اک برت اہم کم اے۔“ روی نے سنجیدگی نال آکھیا۔

پرویتا روی تُوں جان توں نہ روک سکی۔

مایوسی نال اوہنے پچھیا۔ ”فیر کدوں آویں گا؟ کل؟ یاں اگلے اتوار تُوں آویں۔ گھر میرے سوا

ہور کوئی نہیں ہوتا۔ سمجھیا؟“

”میں فیر ایسے شاید ای آسکاں۔“ روی نے آکھیا۔ ”دفتر دے کم دے سلسلے وچ درگا پور جا

رہیاں۔ ہو سکدا اے دو تہاں دتاں تُوں نکل پواں۔“

پرویتا توں اجازت چاہے بنا ای روی باہر نکل آیا۔

اوہنے پچھے مڑ کے وی نہ تکیا۔

اپنے خاوند دے رویتے پاروں اوہدے کولوں انتقام لین لئی پرویتا کے ڈوبے مرد تُوں لہنی سچ

دا شنکار بتان تُوں تلی ہوئی سی۔

پر روی.....؟

اوہ کدی اوہدا محبوب رہ چکیا سی۔

اوہ کوئی ڈوجا مرد بھلا کیوں بن سکدا سی!

ویننگ روم

اوہ کھڑی ٹرین سی چھڑی اپنی رات گئے بارشی موسم وچ ہندی کنبدی شیشن اُتے آن کھلوتی سی۔ غالبین ایہدے وچ اوہ مسافر سن چھڑے گنگا دریا ٹوں بکے جہازاں راہیں پار کرن آئے سن۔ جہاز دا سارین ہن تک سٹائی دے رہیا سی۔ مسافراں دے اک جتھے نوں اوہ اوس پار لاه چکیا سی تے ڈوبے جتھے نوں لئی گھاٹ ول اوسے پار ای ودھ رہیا سی۔

راج پور جنکشن دے پلیٹ فارم اُتے رکے ہوئے انجن دا جوہیں ساہ پھل گیا ہووے۔ پہلے درجے دے ویننگ روم وچ ویٹر دھوڑ پئیاں کرسیاں تے شیشے دی پدھر ٹوں صاف کرن وچ رُجھیا ہویا سی۔ کمرے وچ اوہ پہلاں ای جھاڑو لا بیٹھا سی۔

نہر کنڈھے آون والی ایس سٹل ٹرین وچ مسافراں دی گنتی بہت گھٹ ہوندی اے۔ اوہناں وچ ودھیرے سنتال قبیلے دے مزدور ہوندے نیں۔ پہلے درجے وچ سفر کرن والیاں وچ یاں تے کتھار دی کھنڈیل دا مالک ہوندا اے یاں دارجلنگ دے چاہ باغاں دا مینجر۔

اوس راتیں پہلے درجے دے ویننگ روم وچ تیزی نال داخل ہون والے مسافراں دی نہ تے کھنڈ دی بل نال کوئی جڑت سی نہ چاہ دے باغاں نال ای۔ پہلاں آون والی کشمیری کوٹ پائی اک گھٹ عمر سوانی سی۔ اوہدے کناں وچ لکدے زمر دے کانٹے تے اوہدے والاں دی سجاوٹ دا انداز اوس سوانی دی اُچیری سوچ دا اظہار سن۔ اک قلی بر اُتے سلمان رکھی اوس سوانی دے نال ای کمرے وچ آیا۔

ڈوجا مسافر چھڑا اوہدے گروں اوس ویننگ روم وچ آیا، اوہ اک مرد سی۔ اوہدے نال وی قلی دے بر اُتے رکھیا سوٹ کیس تے بسترا سی۔ اوہدیاں اکھاں اُتے عینک چڑھی ہوئی سی۔ اوہ ہندستانی ڈھنگ دا لباس پائی اپنے موڈھیاں اُتے شال رکھی ہویا سی۔

اکو ٹرین وچ سفر کرن والے دو مسافر اکو ای ویننگ روم وچ رات گزارن آئے سن۔ اوہناں توں سوا اوہناں دوہاں وچ کوئی رشتا نہیں سی۔ اوہناں دوہاں ٹوں گڈیاں بدلئیاں سن تے دوہاں نوں دوہی ٹرین دے آون دی اڈیک سی۔ خورے کیوں نظراں ملدیاں ای دوویں بوتر گئے۔

اک پل لئی دوویں کینوس اُتے بتائی تصویر وانگ آہل تے کھڑوت سن۔ ایوں چلپدا سی جوہیں دوویں چونک پئے ہون۔ آپ اُتے شرمندا ہو گئے ہون۔ اک ڈوبے نال ملدیاں ہویاں جوہیں

اوہناں نوں ڈر جاپ رہیا سی۔ اوہناں وی حالت اوہناں مفروز قیدیاں ورگی سی چہناں توں فیرتوں
گرفار کر کے اکو ای کمرے وچ تاڑوتا گیا ہووے۔ مادھوری رائے دے کوٹ اُتے برسات دیاں
کتیاں چمک رہیاں سن۔ عینک دے بجے شیشے وچوں، چہناں توں اوہ صاف کرنا بھل گیا سی، کملیش
مکرجی دیاں گھابریاں ہوئیاں اکھاں جھانک رہیاں سن۔

راج پور جنکشن دا ایہ ویننگ روم کوئی عدالت دا کٹرا نہیں سی۔ کوئی ڈوجا بندا جرح کرن لئی
موجود نہیں سی۔ نہ دھمکی یاں خٹلم نال کے عمل دی مانٹا یاں اعتراف کرایا جان والا سی فیروی
انج پر تیت ہوندا سی جوہں دوہاں لئی ایہ نیڑتا اسہ اے۔ کملیش بوہے ول ودھیاتے قلی توں اوہ
وٹی۔ قلی دی بجائے ویر کمرے وچ داخل ہويا۔ اوہدی موجودی توں بے خبر کملیش فیر بوہے تک
گیا تے باہر جھانک لگیا۔ ورحدے پانی دیاں کتیاں اوہدے چہرے اُتے ڈگن لگیاں۔ اوہ کمرے وچ
واپس پرتیا تے میز لاگے جا کھلوتا۔ اوہ خورے ماضی دے جزیریاں وچ گواچ گیا سی۔ اوہ فیر محسوس
کرن لگیا۔ اوہدا انج پریشان ہو جانا پاگل پن اے۔ اوہدا ایس ویننگ روم توں نس جانا دی بزولی
دی نشانی اے تے اوہدی کمزوری دا کھٹھا اعتراف اے۔

ویر حکم دا اڈیکوان سی۔ کملیش میز دے نال ای پئی اک کرسی نوں کھچ کے اوہدے اُتے بہ گیا
تے چاہ دی فرمائش کیتی۔ کمرے دے ڈوبے جتے وچ مادھوری اپنا کشمیری کوٹ لاه کے بیچ اُتے
رکھی بیٹھی سی۔ کملیش مکرجی تے مادھوری رائے انج صرف دو ای مسافر ایس ویننگ روم وچ
بیٹھے سن چہناں نوں لہنیاں لہنیاں گڈیاں دی اڈیک سی۔ انج اوہناں دوہاں وچکار کوئی ہور رشتا
نہیں سی۔ بیٹے پنچ یاں چھے ورہیاں توں دوویں اک دوہے لئی اوہڑ سن۔ ایہ اوہڑتا مڈھ توں
نہیں سی۔ اجے دن وی اوہناں نے گزارے سن جدوں اوہ دوویں اک دوہے دے بہت نیڑے
ہوندے ہوندے سن۔ ست ورھے تک اوہ جیون ساتھی رہے ہوئے سن۔ جدوں اوہ پہلاں ملے
سن، اوس ویلے اوہ سوانی مادھوری مترا سی۔ سوہنی تے من موہنی۔ اوہ اوہدی بھرجائی دی سہیلی
سی۔ بہار دا موسم سی۔ پھلاں تے شہد دی واشنا گھاٹ شیلہ دے سارے جنگل وچ کھلری ہوئی
سی۔ اوہدی ملاقات اک سنڈر ڈپہر نوں اچانک ای ہو گئی جدوں کملیش نے دیکھیا کہ مادھوری مترا
ڈبڈے سورج دیاں لال کرناں وچ نہاتی، مہکدے پھلاں دے کنج وچ کھلوتی اے۔ اوہ بے اختیار
اک دوہے ول کھچدے لگے گئے۔ ایتھوں تیک کہ اک دوہے نال بے انتہا پریم کرن لگے تے
فیر دوہاں نے سول میرج کر لئی۔ ایہ رشتا ست ورھے توں زیادا نہ نبھ سکیا۔ آپسی رضامندی نال
دوہاں نے اپنے آپ نوں کورٹ ساہنے پیش کیتا تے فیر اک دوہے لئی اوہڑ بن گئے۔ دوہاں نوں
احساس ہو گیا سی کہ اوہناں دی محبت وچ زندگی باقی نہیں رہی۔ اوہ مر گئی اے۔ جس ویلے
اوہناں نے محسوس کیتا کہ اوہناں دے پکے تے مضبوط رشتے وچ تریڑاں پن لگیاں نہیں تے

ڈوری دی اک پار نہ کرن جوگ کھاڑی اوہناں دے وچکار آون لگی اے، اوہ ظاہر داری بتائی رکھن ٹوں رضامند نہ ہوئے، دکھ ہو گئے۔ محبت دی اوہ کلی جڑی بھری بہار وچ گھاٹ شیلہ دے مہکدے کنج وچ کھڑی سی، لہنیاں ست بہاراں وی نہ دیکھ سکی۔ اوہناں دا پریم کیوں الوپ ہو گیا جد کہ پریم دی ای کھچ سی جمدے پاروں اوہ اک ڈوبے دے ہوئے سن؟ ایہدا احساس کملیش نوں اوس دن ہويا جدوں اوہ اپنا سامان بڑی محنت تے لگن نال ٹھیک کر رہیا سی تے مادھوری ڈوبے کمرے وچ بیٹھی ناول پڑھ رہی سی۔ اوہ اپنے کم دے سلسلے وچ بھونیشور جا رہیا سی۔ مادھوری اوہنوں رخصت کرن شیشن وی نہ آئی۔ اوہنوں جاپیا کہ مادھوری دے کمرے دیاں باریاں وچوں چھن کے آوندا چانن اوہدا ہاسا اڈا رہیا اے۔

اوس ورھے..... اک اتوار دی شام وی بڑی ظالم تے سفاک جاپی۔ مادھوری معمول وانگ سیر لئی پُلکُل تیار ہو چکی سی پر کملیش چالوکیا سے دے کے مندر دا خاکا بتاون وچ رجھیا ہويا سی۔ اوہ اکا بھل گیا ہويا سی کہ اج اتوار اے تے نت وانگ اوہنوں مادھوری دے نال سیر لئی باہر جانا اے۔ اوہنوں ایس گل دا وی پتا نہیں سی کہ مادھوری نے کپڑے بدل لئے نیں تے پُلکُل تیار ہو بیٹھی اے۔ مادھوری نے پچھی اسمان اُتے تر دے ہوئے جوگیے رنگ دے بدلاں ٹوں دیکھیا۔ اوہ اوہنوں بے رنگ، بے معنی تے بے ارتھ جاپے۔ آئے دن چاہت دی تھوڑ تے بے توجہی دے رنگ و سن لگ پئے سن۔ اخیر اوہناں نے محسوس کیتا کہ اوہناں دا پریم گئے سے دا اک سُندر سفنا بن گیا اے۔ کیہ اوہناں نے کدی اک ڈوبے ٹوں جنون دی حد تک نہیں سی چاہیا؟ ایس سوال دا اوہناں کول کوئی جواب نہیں سی۔ بے اوہ اک ڈوبے نال کھلہ کے گل کردے تاں شاید ایس سوال دا حقیقی جواب وی مل جاندا۔

کملیش تے مادھوری دوویں ذہنی اذیت دا شکار بن چکے سن۔ اوہ مخالف دشواں ول کھچے جان لگے۔ اوہناں دے چکے قدماں اُتے اوہناں ٹوں افسوس نہیں سی۔ نہ اوہناں نے اک ڈوبے نوں ذمے وار ای ٹھہرایا۔ جدوں دوویں فریق راستی اُتے ہون تے غلط روی دا شکار ہو گئے ہون تاں دوش کھنوں دتا جاوے؟ اوہناں دی ودھدی ہوئی بے اعتنائی دوہاں پاسیوں سی تے اک ڈوبے ٹوں درگزر کرن دا رویا وی دوہاں پاسیوں ای سی۔ ایہ سبھ کجھ کھلہ کے نہیں، ان اگھڑویں طور تے ہوندا رہیا۔ جدوں ڈوری اسہ ہو گئی تاں اک ڈوبے ٹوں دوشی آکھے پتا ای دوویں دکھ ہو گئے۔ نادسن جوگ حالت دا بہار اوہ بھتا چ نہ چک سکے۔ ست ورھے دے ویاہتا جیون دا انت سول کورٹ دی اک درخواست راہیں کر دتا گیا۔

طلاق دے ڈیڈھ ورھے بعد کملیش نے سنیا کہ مادھوری نے انجینئر ناڈی رائے نال ویاہ کر لیا اے۔ مادھوری نے اخباراں وچ دیکھیا کہ پروفیسر کملیش مکر جی نے وی ڈوجا ویاہ کر لیا اے۔

اوپدی بیوی سڈھاگنا کلکتا دے کسے سکول وچ سیون مسٹریس اے۔ ایہ دوجے ویاہ وی یقینی طور پریم دی ترغیب پاروں ای ہونے ہون گے۔ لوک جو وی آکھن 'مادھوری اپنے ایس نویں جیون توں خوش سی۔ کملیش وی سڈھا توں خوش سی۔ حالان کجھ لوکاں دا خیال ہور سی۔

سر دیاں دی اوس چپ چپیتی رات وچ جدوں قدرت نے مادھوری رائے تے کملیش مکر جی توں راج پور جٹکشن دے ویننگ روم وچ کٹھا کر دتا تاں اوہ شاید ای پریشان ہونے ہون۔ لہنی بھلائی لئی ای تاں اوہ اک دوجے توں دکھ ہونے سن۔ اپنے رشتے توں نکاء دتا سی۔ جے ماضی اک مسئلے دا روپ نہ وٹاندا تاں اجوکی تکلیف وہ صورت حال دا ساہننا کرنا ایٹا اوکھا نہ ہو جاندا۔

دو زندگیاں توں اک ریلوے ویننگ روم وچ کیوں قربت دا احساس دوا یا جاوے جد کہ پنج ورھے پہلاں قانون نے دوہاں توں دکھرا کر دتا سی۔ انج جاپدا اے جویں اوہناں دی اتفاقاً ملاقات تقدیر دا اک دھوکھا ہووے۔ نامناسب 'ناکول تے اسہ۔ جے مادھوری تے کملیش دی تھاں دوجا کوئی مرد تے دوجی کوئی سوانی مسافراں وانگ ویننگ روم وچ ملدے تاں خوش خلقی تے خوش اخلاقی دے کجھ رسمی فقرے تاں اوہناں نے ڈہرائے ای ہوندے۔ مادھوری رائے تے کملیش مکر جی اج اک دوجے لئی اوہ بن چکے نیں پر اوہ کیوں بھلا سکدے نیں کہ اک زمانے وچ اوہ میاں تے بیوی رہ چکے سن۔

خیالات دے بھارتے کمرے وچ ہر پاسے کھلری ہوئی چپ دے اثر پاروں کملیش کجھ پل لئی اُنگھلاون لگ پیا۔ اوہ دیاں اکھاں بند ہو گئیاں۔ جدوں اوہ جاگیا تاں اوہناں چھتے آیا کہ اوہ ویننگ روم وچ بیٹھیا اے۔ اوہ دیاں نظراں مادھوری اُتے پئیاں۔ اوہ بیچ اُتے بیٹھی سی۔ اوہا چہرا کندھ ول سی۔ فیروی کملیش دیاں نظراں مادھوری اُتے ای کیندرت رہیاں۔ اوہدے دل وچ اک عجیب سدھر جاگی کہ اوہ مادھوری توں 'اوہنوں دے پتا' رج کے ویکھے۔ حالان اوہ آپ نہیں جاندا سی کہ مادھوری وچ اوہ کیہ دیکھتا چاہندا اے تے حقیقت وچ اوہدے وچ توں پن کیہ ہو سکدا اے؟ فیروی اوہ دیاں نظراں مادھوری دی شخصیت دا جائز لے رہیاں سن۔ اوہنے دیکھیا کہ مادھوری وچ اک انوکھا پن سی۔ اوہنے اوہنوں کدی اپنی دھی تے سوہنی ساڑھی وچ نہیں سی دیکھیا۔ بدلاں دے گوڑھے رنگ دا کرپ جمدے وچ تھلے زمین تک اپڑی ہوئی بارڈر۔ پہلاں جدوں وی اوہ باہر گھٹن لئی نکلدے سن 'مادھوری ہتھ کھڈی دی ساڑھی پاندی ہوندی سی۔ جدوں اوہ ٹرن لگدی تاں ساڑھی وچ اک سرسراہٹ جہی پیدا ہوندی تے فضا پھلاں دی واشنا نال منک جاندی پر اج مادھوری دی نہ واشنا باقی اے تے نہ ای اوہ دیاں اداواں توں اُبھردا ہویا سنگیت ای۔ ہن اوہ اوس مجتے وانگ اے جنٹوں اک دوجے چرکار نے گھڑیا ہووے۔ کملیش نے مادھوری توں اینیاں شوق بھریاں نظراں نال کدی نہیں سی دیکھیا تے اج اوہنوں ایہ حق وی نہیں سی کہ

اوہ اوہدے ول اکھ چک کے وی دیکھے تے خورے ایسے کارن اوہنے لہنیاں نظراں اوہدے اُتے جمائی رکھیاں۔ اج جتا اوہ اوہنوں دیکھدا، اونی ای اوہنوں نوں جاپدی۔ عجیب، انوکھی تے کجھ سخت وی۔ اک انجینئر لئی مناسب بیوی۔

کملیش نے اپنے ذہن توں لہناں خیالاں توں جھٹک دتا تے اپنے ول دھیان کیتا۔ اپنے سوٹ کیس توں صابن تے تولیا کڈھیا۔ ہولڈال توں اک سرھاتا تے اک موٹی چادر کڈھ کے کرسی اُتے رکھی۔

تے مادھوری..... اوہنوں کملیش توں سدھا دیکھن دی لوڑ نہیں سی۔ اوہدا پورا تے اگھڑواں عکس اوہدے ساہنے لکھے شیشے وچ دس رہیا سی۔ اوہ کملیش نوں اوہدی جانکاری توں پتا ای دیکھتا چاہندی سی۔ شیشے وچ اوہ اوہنوں دیکھن لگی۔ کملیش لہنی گھڑی کڈھ کے چابی دین لگیا۔ پر ایہ اوہ گھڑی نہیں سی جنوں اوہ جائدی سی۔ گھڑی دا سٹریپ وی نواں سی تے کالے رنگ دا۔ تے کملیش توں کالا رنگ اکا نہیں سی بھاوندا۔ مادھوری نے دیکھیا، کملیش دی اُننگی وچ نوں اگھوٹھی سی۔ سرھانے دے اُچھاڑ اُتے پھل کشیدے ہوئے سن تے اوہ رنگین سی۔ اوہ چنگی طرحاں جائدی سی کہ کملیش توں چٹیاں تے سادیاں چیزاں ای پسند سن۔ رنگ تے سجاوٹ دی اوہدے بھانے اہمیت ای کوئی نہیں سی۔ مادھوری نے محسوس کیتا کہ خورے سیون دی مسٹرلیس نے کملیش توں اپنے رنگ وچ رنگ لیا اے تے اوہدی پسند وچ وی وڈی تبدیلی پیدا کر چھڈی اے۔

صابن تے تولیا لے کے اوہ ہاتھ روم وچ ٹر گیا۔ کملیش دیاں ڈوجیاں چیزاں توں دیکھن دا اک موقع جمدی اوہ چاہوان سی، ہتھ آ گیا۔ ہر چیز توں اوہ غور نال دیکھن لگی۔ پلکل نویاں چیزاں۔ اوہ اوہناں توں پہچان وی نہ سکی۔ پنج ورھے پہلاں دی کوئی چیز اوہدے کول نہیں سی۔ چنگا ہوندا جے مادھوری دے دل وچ تجتس دا جذبا نہ پیدا ہوندا تے اوہ سوٹ کیس کھولہ کے نہ دیکھدی۔ جے مادھوری اپنا چہرہ شیشے وچ دیکھدی تاں اوہنوں لہنیاں اکھاں وچ حسد تے رشک دے سوا کجھ نہیں نظر آوندا۔ ایسے حسد دے جذبے نے اوہدے سُندر بھروٹیاں وچ موڑ پیدا کر دتا سی۔ اوہدیاں نظراں سوٹ کیس اُتے جمیاں رہیاں جہڑا اوہدیاں اکھاں ساہنے کھلھیا پیا سی۔ گھڑی، پرس، تے عینک میز اُتے رکھیاں ہوئیاں سن۔ فلاٹل دا چوٹا ہینگر اُتے ٹنگیا ہویا سی تے اوہدے سونے دے بٹن روشنی وچ چمک رہے سن۔ ایہ کیو جہیا بند اے۔ ویٹنگ روم وچ اینیاں ساریاں چیزاں کئی لاپرواہی نال کھلا رہتیاں سو۔ اوہنوں انج جاپیا کملیش توں مرداں دی ذات اُتے جتا وساہ اے، اوہ غیر فطری اے۔ حیران کن گل تاں ایہ سی کہ مادھوری اوہناں دستاں دی راکھی لئی فکر مند سی جہناں دی دیکھ بھال تے جہناں دی ذمے داری کسے ہور دی سی۔

کمیش دے کمرے وچ وڑیاں ای مادھوری نے اپنے چہرے نوں پچھانہ ول موڑ لیا پر اوہ ہن دی کمیش ٹوں شیشے تھانی دیکھ سکدی سی۔ ہن اوہ کافی پتلا ڈبلا جاپ رہیا سی۔ شاید سیون دی مسٹریس نے اوہدی صحت دا اچھا خیال نہ رکھیا ہووے۔ اوہ کمیش نوں پنج ورھے دے لیرے چہ گروں دیکھ رہی سی پر اج اوہ جھکتا جاپ رہیا سی۔ اوہدا چہرا اینا خستا ہو ای نہیں سکدا۔ اوہ ضرور جھکتا مرے۔

کمیش ٹوں واقعی جھکھ گئی سی۔ اوہنے نفن دا ڈبا کھولیا تے میز اُتے پلیٹ تے تھالیاں رکھن لگیا۔ کھان لئی ہنڈیاں اوہنے دیکھیا کہ اوہ پانی لیانا بھل گیا اے۔ گلاس چُک کے اوہ اوہے کونے ول ودھن لگیا جتھے پانی دا جگ رکھیا ہویا سی۔

مادھوری نے ایہ سوچیا وی نہیں سی کہ ایس واقعے نال اوہدے دل تے ڈونگھی سٹ وجے گی۔ اوہ ایہدے لئی تیار وی نہیں سی۔ بے رخی نوں بھلا کے اوہنے اپنیاں نظراں ٹوں شیشے ولوں موڑیا تے کمیش ٹوں سدھا دیکھن لگی۔ ناگواری دے تاثرات اوہدے چہرے توں ظاہر سن۔ اوہدے متھے اُتے اُبھریاں ہوئیاں سلوٹاں تے اوہدے چہرے توں ظاہر غصا فطری جاپ رہیا سی۔

”کتھے جا رہے او؟“ مادھوری نے پچھیا۔

کمیش چونک گیا تے مادھوری ٹوں حیران نظراں نال دیکھن لگیا۔

مادھوری ورہ پئی۔

”کیہ قیامت آجاندی یاں اسمان ٹٹ پیندا ہے تیس مینوں پانی لیان دا کہہ دیندے؟“

کمیش دے چہرے اُتے مسکان آگئی۔

”بکُل نہیں!“

مادھوری اٹھ کھڑوتی تے کمیش دے ہتھوں گلاس کھوہ کے اگے رُپئی۔ اوہنوں بٹھا کے اوہ پانی لے آئی۔ ویٹنگ روم وچ کھلری بے پناہ چُپ دا جادو ٹٹ گیا۔ مادھوری پانی دا گلاس میز اُتے رکھ کے کھانا لان لگی۔ اوہدیاں چوڑیاں دا گلاس دے نال نکراتا ای سی کہ فضا وچ اک جلت رنگ جہیا وج گیا تے فیر اوہ ساریاں یاداں نوں سریوں جاگ پئیاں جہڑیاں پنج ورھیاں توں سُنیاں ہوئیاں سن۔ کون آکھ سکے گا کہ اوہ اتفاقی طور ملے دو مسافر نہیں؟ دیکھن والا ایہو سمجھے گا کہ اوہ دوویں جیون ساتھی نہیں تے اوہناں دے مزاج وچ اک سُرتا اے۔ کمیش نے دیکھیا کہ مادھوری دیاں اُنکلاں پتلیاں جہیاں ہو گئیاں نہیں پر اوہ لہناں پتلیاں اُنکلاں نال کھانا اوہے نفاست تے پیج نال لا رہی اے جو اوہدا خاص حصا سی۔ اوہ اوہدے نال کھلوتی سی۔ دوہاں دے جسم اک دوجے نال لگ بھگ مس ہو رہتے سن۔ اوہ مادھوری دے ساہواں دی آواز نوں سوکھ نال سُن سکدا سی۔ اوہدی ساڑھی دا پلا کمیش دے موڑھے اُتے ڈھلک گیا سی پر اوہ ایہدے توں بے خبر

کھلوتی سی۔ تے ایہ کوئی اجہی گل وی نہیں سی جمدے اُتے اوہ خاص دھیان دیندی۔
 ”میرا خیال اے ایہ سبھ بازار دے پکوان نہیں۔“ مادھوری نے آکھیا۔

مادھوری دی اواز وچ لکيا اعتراض کملیش توں گجھا نہیں سی۔ اوہ جاندا سی کہ مادھوری توں
 بازار دے پکوان سخت ناپسند نہیں۔

”ہاں! کئہار وچ بازار توں لیا سی“ معذرت چاہندے ورگے لہجے نال کملیش نے آکھیا۔
 ”ہن تیں کتھے جا رہے او؟“
 ”کلکتے۔“

”اج کل وی اوتھے رہندے او؟“
 ”آہو! تے توں؟“

کملیش دے ایس سوال اُتے اوہ بے چین ہو گئی۔ اوہدے ہتھ کنبن لگے۔ ایس سوال نے
 اوہنوں یاد دوا دتا کہ اوہ کون سی۔ اوہ تھوڑا بچتے ہٹ گئی۔ فیر نرمی نال اوہنے آکھیا۔
 ”میں راج کوٹ جا رہی آں۔“

اک وشاکم گیا سی۔ گل بات توں اگے ودھان لئی کوئی ڈوجا وشا نہیں سی مل رہیا۔ اوہ تال
 صرف دو مسافر سن جڑے اکو ای ٹرین وچ سفر کردے ہوئے آئے سن پر اوہناں توں دکھو دکھ
 گڈیاں وچ جانا سی۔ دکھو دکھ راہواں اُتے۔ اک کلکتے جاوے گاتے دو جا راج کوٹ۔ فیروی
 بھل دے کجھ پلاں وچ اوہ اک دو بجے دے نیڑے ہو چکے سن۔

”فیر تال تینوں پٹنا دی گڈی پھرنی ہووے گی۔“ چپ نوں بھندیاں ہویاں کملیش نے آکھیا۔
 ”آہو!“ مادھوری نے جواب دتا۔ ”بہتر اے کہ تیں کھانا کھا لوو۔“ ایہ آکھدیاں اوہنوں کافی
 اوکھ لگی۔ فیروی اوہنے گل پوری کر دتی تے بچتے ہٹ گئی۔ اوہنوں چیتے آیا کہ اوہ پٹنا جان والی
 گڈی دی اڈیک کر رہی اے۔ اوہ ویننگ روم وچ بھتی دیر نہیں ٹھہر سکدی۔ اوہ پریشان جہی
 لہنی گھڑی دیکھن لگی تے فیر اپنے بچ اُتے جا بیٹھی۔

بجلی بلب دے چانن وچ پانی دا گلاس اک ترل اگ دا روپ وٹا گیا سی۔ میز اُتے اوہدا لایا
 ہويا کھانا کردھ تے دشمنی نال بھریا ہويا جاپ رہیا سی۔ کملیش نے فیر اپنے آپ توں اک نادس
 جوگ حالت دا شکار دیکھیا۔ اوہدے جذبات اُتے شرم دا عنصر اچیرتی سی۔ جان بچھ کے اوہنے
 پرچھاویں دا پچھا کیتا سی۔ لہنی کلکتے دا اوہ آپ ای ذمے دار سی۔ اپنے جئے دوالے اوہنے شال
 ولہیٹی تے کھان دی میز توں اٹھ کے آرام کرسی اُتے لیٹ گیا۔ اوہ کھلے توں ہتھ وی نہیں سی
 لا سکيا۔ پر کیوں؟ ایہدا جواب اوہدی سمجھ توں دور سی۔ اوہنے سمجھن دا جتن وی نہ کیتا۔

ویننگ روم فیر صرف ویننگ روم ای رہ گیا جمدے وچ دو اجنبی مسافر لہنیاں گڈیاں دی

اڈیک کر رہے سن۔ پر گڈیاں دے آون وچ کافی دیر سی۔ کجھ دیگر مگروں ویٹر آیا۔ اوہدے ہتھاں وچ ٹرے سی جمدے وچ اک کیتلی تے دو کپ سن۔ ٹرے ٹوں میز اُتے رکھ کے اوہ ٹر گیا۔ کملیش نے ٹرے ول دیکھیا پر چھیتی ای اوہنے اپنیاں نظراں انج پھیر لئیاں جویں اوہنوں سب دس پیا ہووے۔ میز اُتے رکھیاں دو پیالیاں وچ اوہنوں تقدیر دی ہاسو پینٹا نظر آئی۔ اوہنے دو چاہواں دا تاں آرڈر نہیں سی دتا۔ فیروٹر کیوں دو بندیاں دی چاہ لے آیا؟ اوہدے لئی کپ چکنا وی محال ہو گیا۔

مادھوری ٹوں پتا سی کہ کملیش نے کھلے ٹوں ہتھ وی نہیں لایا۔ ہُن اوہ چاہ وی نہیں پوے گا۔ کنا بے وقوف سی اوہ ویٹر وی۔ اک کپ چاہ ای بنا دیندا اوہدے لئی۔ پر ایہدے وچ شرمندگی دی کیہ گل اے۔ اوہنوں اک پرانے واقعے دی یاد آ گئی پر اوہ دن تاں سدا لئی ٹر گئے۔

اوہ دوویں کر مس دیاں چھٹیاں گزارن لئی اپنے ماما دے گھر مدھو پور گئے ہوئے سن۔ تے اوتھے اوہناں دے ٹھہراء دا پہلا دن سی۔ کملیش نے پتا کجھ کے سنے سویر دا سارا ویلا چاہ پیتے پتا ای باغ وچ گزار دتا سی۔ ایس چُپ روس دا کارن ایہ سی کہ اوہنوں چاہ نوکرنے پیش کیتی سی۔ مادھوری نے نہیں۔ جدوں ایہ حقیقت گھر دے بندیاں اُتے کھلھی تاں مادھوری ٹوں سبھ دی ڈانٹ ڈپٹ سنی پئی۔ ایہتے تک کہ اوہدے بھرانے وی اوہنوں بہت کجھ آکھیا۔

انج دی رات اوہ اک ویننگ روم وچ سن۔ ایہ نہ تے کر مس دا موقع سی نہ مدھو پور تے نہ ای اوہدے ماما دا گھر۔ کملیش لئی ایہ کتھے تک ٹھیک اے کہ اوہ اپنا مُونہ دو بے پاسے کیتی اک گلا کردے خاوند وانگ بُت بنیا بیٹھا رہوے۔ فیروی مادھوری دا رویا اسبندھی نہ رہ سکيا۔ ویننگ روم دا دیرش اک بہترین تے تاثر بھری اداکاری دے نال پیش کیتے جان والے ڈرامے وانگ جاپ رہیا سی۔ اوہنوں دیکھن نال کملیش دی فطرت تے اوہدے مزاج دیاں ٹھیک جھلکیاں اکھاں ساہنے آ جاندیاں سن۔ اوہ اینا محسوس کرن لگی کہ کملیش ٹوں اوہدے نال شکایت کرن دا پورا پورا حق اے۔ انج کملیش ٹوں اپنے ہتھیں چاہ نہ پیش کر کے اوہنوں کسے دی جھڑک نہیں سنی پوے گی پر اک اواز سی جھڑی اوہدے دل دیاں ڈونگھائیاں توں نکل کے اوہدے کناں وچ گونج رہی سی۔ اوہنوں اپنے فرض دی ادائیگی توں مُونہ نہیں موڑنا چاہیدا۔ اوہ محسوس کرن لگی کہ اوہنے وی اپنا حق ادا کرنا اے۔

”کھانا کیوں انجے ای چھڈ دتا ٹیسیں؟“ مادھوری نے پچھیا۔ اوہدی اواز وچ نرمی سی تے دل بھاؤنی مٹھاس وی۔

”اپنی رات گئے ایہ سبھ چیزاں کھانا مینوں پسند نہیں۔“ کملیش نے جواب دتا۔

”گھو گھٹ چاہ تاں پی لیندے۔“

”خیال چنگا اے‘ پر توں وی تاں.....“

مادھوری دے چہرے اُتے مسکان دا تھوڑا جھیا چانن ہو گیا۔

”سمجھوتے وچ ایہ شامل نہیں سی کہ مینوں وی چاہ دا کپ ملتا چاہیدا اے۔“

کملیش وی مسکان وچ شرمندگی دا رلاء سی۔

”انج تاں نہیں سی پر ویٹر دو پالیاں چاہ لے آیا اے تاں کیوں نہیں؟“

دوویں اک پل لئی گھنپیر ہو گئے۔ امیدے وچ ویٹر دی کیہ غلطی سی؟ انج نظر آ رہیا سی جوویں مادھوری دے فہرے وچ افسوس تے ندامت دا رلاء ہووے۔ خورے اوہ ایہ کہتا چاہندی سی کہ دو کپ چاہ لیان وچ ویٹر دا کوئی دوش نہیں۔ دوش تاں اوہناں دی تقدیر دا اے نہیں تاں اوہ کیوں برسات دی ایس رات وچ ویٹنگ روم وچ بیچ لے ورھیاں دی جدائی مگروں وی ذہنی پریشانی دا شکار بن جاندا؟ چپ تے کھڑوت بیٹھی رہنا مادھوری لئی ناممکن جاہن لگ پیا۔ خورے اوہ ایس سازش وچ جمدے وچ ویٹنگ روم وی شریک سی، لہنی رضامندی نال رلتا چاہندی سی۔ صورتحال کجھ وی ہووے، اوہ میزول ودھی تے چاہ بتان گئی۔ کملیش آرام کرسی توں اٹھ بیٹھا تے لہنی کرسی لاگے مادھوری لئی ڈوچی کرسی لیا رکھی۔

مادھوری چپ چاپ اوس کرسی اُتے بہ گئی۔ اوہنوں اپنے عمل وچ اعتراض دی کوئی گنجائش نہ دی۔ دوویں محسوس کرن لگے کہ ویٹنگ روم اوہناں توں اک دوہے توں ہور نیڑے کرن لگا اے۔ اوہناں وچوں کسے اک وچ وی واقعات دی رفتار توں روکن دی طاقت نہیں سی۔ جدوں مادھوری کملیش دے نیڑے بہ گئی تاں اوہ کامیاب تے خوشی بھرے ویاہتا جیون دی تصویر جاہن لگ پئے۔

کملیش نے چاہ دیاں چسکیاں دے نال ای اطمینان دا ساہ لیا۔ یقینی طور اوہ نرا چاہ دے ذائقے دا اثر نہیں سی۔ کملیش توں امیدے وچ مادھوری دے ہتھاں دی چھوہ وی جاپ رہی سی۔

”توں اپنی گھنپیر جاپ رہی ایس کہ میں پریشان ہو چلیا ساں۔“ کملیش نے مسکرائیاں ہویاں آکھیا۔

”تیرے لئی اوہ صرف ہلکی جھی بے چینی سی پر میرے اُتے جو جیتی اے، اوہنوں میں ای جاندی آں۔“

مادھوری وی مسکرائی۔

”کیہ توں ڈر گئی سیں؟“

”آہو!“ مادھوری نے اپنا چہرا جھکاندیاں ہویاں آکھیا۔

”امیدے وچ ڈرن دی کیہ گل سی؟“

اوہناں دی گل بات دا مڈھ ہلکے پھلکے انداز نال ہو یا سی پر کمیش دے آخری فقرے دے لفظ
غم نال بھرے ہوئے سن تے مادھوری دے لفظاں توں پچھتاوا، افسوس تے دکھ چوندا پیا سی۔
کمیش دے لفظاں وچ بھروسے تے ڈونگھے بندھ دا رنگ اکھڑواں سی۔ ماضی تاں ماضی اے۔
اوہدے توں کیوں ڈریا جاوے یاں افسوس کیتا جاوے۔

مرجان والیاں توں ہمدردی نال، صرف اوہناں دیاں چنگیاں نال، اوہناں دیاں نیکیاں نال،
اوہناں دے چنگے کماں نال یاد رکھیا جاندا اے۔ اوہناں دیاں برائیاں ساٹوں نظر نہیں آندیاں۔
مادھوری تے کمیش توں وی اپنے ماضی نال ہمدردی سی۔ ڈر، نفرت تے شک شبھے توں ساڑ کے
اوہدی سواہ توں ہوا وچ کھلار دتا گیا سی۔ اج ماضی اوہناں دیاں نظراں وچ اوس لیری رات
دے اسمان وانگ دسن لگیا جمدے وچ ہزاراں تارے لٹک رہے ہون۔ اوہ مشکل نال یقین کرن
لگے سن کہ ایہ گواچیا ہو یا ڈمیل اے۔ جے اوہ ماضی دی روح توں پھڑتا چاہن تاں ایہ کوئی غیر
فطری گل نہیں۔

”تیس کانی لیتے تے ماڑے ہو گئے او!“ مادھوری نے کمیش ول ویکھیاں آکھیا۔
”جے ایہو کجھ میں تیرے بارے وی آکھاں تاں؟“ کمیش نے آکھیا ”تیریاں انگلاں ایہیاں
پتلیاں کیوں ہو گئیاں نہیں؟“ کمیش نے مادھوری دا دھیان اوہدے ہتھاں دیاں پتلیاں پتلیاں
انگلاں ول دواندیاں آکھیا۔

مادھوری چاہندی سی کہ اپنیاں انگلاں توں ساڑھی دے پلے وچ کالوے پر آپ بھلائی دی
حالت وچ کمیش نے مادھوری دے دوویں ہتھ اپنے ہتھاں وچ لئے تے کسے جذبے پاروں
اوہناں توں دبا دتا۔ مادھوری نے ایہدے اُتے کوئی اعتراض نہ کیتا۔

کمیش، مادھوری دے چہرے توں انج ویکھن لگیا جویں اوہ نویں سروں دیکھ رہیا ہووے۔
”تیرے چہرے وچ کوئی تبدیلی نہیں ہوئی۔ بلکل اوہی چہرا۔“ کمیش نے آکھیا۔

سبھو کجھ بدل چلیا سی پر اک مادھوری دا چہرا سی جمدے وچ ذرا وی کوئی بدلائی نہیں سی ہوئی۔
اوہدے بیٹے جیون دا ہر نقش مٹ گیا سی پر اوہ چہرا جنٹوں کمیش کرڑتا نال پیار کردا سی، اوہ انجے
ای سی۔ ایہ کویں ہو سکدا اے۔ کیہ ایہ اوہدی کلپنا دا وہم اے یاں اکھاں دا جادو؟

مادھوری دے چہرے اُتے شفق دی لالی پٹھ پئی۔ اوس کڑی وانگ نہیں جھڑی محبت دے
پہلے اظہار اُتے شرمندی اے، نہ اوس شرمیلی ودھئی وانگ جو پہلی وار سماگ رات توں سچ
اُتے اپنے خاوند نال ملدی اے۔ اوہ اوس بیوی وانگ شرمائی سی جھڑی اپنے دل وچ خاوند دی
محبت اُتے پورا دساہ کردیاں ہو یاں اک لیری دے وچھوڑے مگروں ملی ہووے۔

چاہ مکاء کے مادھوری نے پچھیا۔ ”تماڑے چاچا کتھے نہیں؟“

”اوہ دہرا دون وچ اک مکان بنوا چکے نیں تے اوتھے ای رہندے نیں۔“

”تے پئی کویں اے؟“

”پئی! اوہدا ویاہ ہو گیا اے۔ رمیش نال دا منڈا تینوں چیتے ہووے گا۔ دہلی وچ کم کردا اے۔“

”اوہدے نال ای ویاہ ہو یا اے۔“

مادھوری دے ہتھ اچے تک کملیش دے ہتھاں وچ ای سن۔ اوہ جویں اوہناں ٹوں چھڑدیاں ہو یاں ڈر رہیا سی کہ کدھرے مادھوری فیر ڈور نہ ٹر جاوے۔ اک لٹی بھال مگروں اوہنے اوہدے عکس ٹوں لبھیا سی چنٹوں گویاں پنج ورھے ہو گئے سن۔

”مادھوری کیہ تینوں میرے اُتے وساہ اے؟“

”تماڑے اُتے وساہ! کیوں نہیں؟“

”میں تینوں اچ تک بھلا نہیں سکيا۔ میں تینوں کدے نہیں بھل سکاں گا۔“

”امیدے وچ حیرانی والی کوئی گل نہیں۔ میں دیکھ رہی آں کہ میں اچ وی تماڑے ذہن اُتے

چھائی ہوئی آں۔“

”پر کیہ توں مینوں بھلا بیٹھی ایں؟“

مادھوری نے لہنیاں اکھاں بند کر لئیاں۔ ایس سوال دا جواب دین توں پہلاں اوہ اپنے آپ ٹوں دل دیاں بے پناہ ڈونگھائیاں وچ ڈوب دینا چاہندی سی۔ اوہدا سر کملیش ول جھک گیا۔ اوہدیاں اکھاں دے کندھے بچ گئے سن۔ کملیش نے مادھوری ٹوں اپنے نیڑے کر لیا تے رٹا کرن لگیا۔ ”تینوں میرے سوال دا جواب دینا ای ہووے گا مادھوری! میں اپنے سوال دا جواب تے پنا

تینوں ایتھوں جان نہیں دیاں گا۔“

مادھوری لہجن چیت چونک پئی۔ جویں اوہنے بھندی آگ دی چھوہ محسوس کیتی ہووے۔ اوہنے اپنے آپ نوں کملیش توں دور کر لیا تے کھلو گئی۔ سرمائی رُت دی رات دی ڈونگھئی چپ ٹوں چیردی ہوئی سیٹی دی آواز فضا وچ گونجن لگی۔ کندھ نال لکيا ہویا شیشا وی کنب گیا جویں اوہناں دے طرزہ عمل دے کھرھوے پن اُتے ویننگ روم دے کندھاں بوہے وی روس دکھا رہے ہون۔ مسافراں دی اک ٹرین پلیٹ فارم اُتے اوسے ویلے آکے کھلوتی سی۔

مادھوری بدحواسی دی حالت وچ بوہے ول ٹر پئی۔

”اوہ ایسے گڈی وچ آ رہے نیں۔“

دوہے ای پل اناڈی رائے، مادھوری دا کونت ویننگ روم وچ داخل ہو یا۔ مادھوری ٹوں دیکھدیاں ای اوہدے چہرے اُتے خُشی تے مسرت دا چانن جہیا کھلر گیا۔ اوہدی کیفیت اوس کلمے مسافر ورگی سی جتنے اک سراں دا پتلا لایا ہووے۔

مادھوری دے چہرے اُتے وی لٹک پرت آئی سی پر ایس لٹک وچ اُداسی دا ہلکا جھیا جھلکارا سی۔ دیوے دے اوس دھوئیں وانگ جو بہتی دیر توں بل رہیا ہووے۔

”توں ٹھیک ایس ناں؟“ اناڈی رائے نے مادھوری دے چہرے ول نظراں جماندیاں پچھیا۔
 ”ہاں! پُلکُل ٹھیک آں۔“

”تینوں بہت اڈیکنا پیا اے۔ ہے ناں؟“
 ”جی!“

”میں کر وی کیہ سکدا ساں۔ اج کل ایہ کم بخت گڈیاں ویلے سر تاں اڑویاں ای نہیں، نہیں تے میں دو گھنٹے پہلاں ای ایچھے اڑ جاندا۔“

مادھوری دے لکھ ٹھاکن اُتے وی اناڈی رائے نے اپنے ٹرنک وچوں شال باہر کڈھی تے مادھوری دے اُتے پاوتی۔

بُوہے تک اڑ کے اوہنے باہر اک نظر پائی۔ پرتیا تے فیر ساریاں چیزاں توں بیج نال رکھن لگیا۔ ایہ منظر کملیش واسطے اسہ سی۔ ودھیا شال مادھوری دے جئے نال اِنج ولہیٹی ہوئی سی جویں پریم نال جیتی پائی ہووے۔ فخرتے خشی نال اناڈی رائے دا سینا پھل گیا۔ کملیش نوں مادھوری اوہناں پرانے قصے کہاتیاں دی سُندر شہزادی جاپ رہی سی جنٹوں حاصل کرن لئی مرداں نوں نامثال جوگ جو انمردی دے کارنامے کرنے پیندے نیں۔ کملیش محسوس کرن لگ پیا سی کہ اوہ شکست کھادا ہويا اُمیدوار اے جہڑا مایوسی تے بے وسی دی حالت وچ کھلوتا اپنی ناکامی دے منظر توں دیکھدا رہ گیا ہووے۔ اوہ ویٹنگ روم توں باہر نکل سکدا سی پر اوہنوں اپنے سوال دا جواب چاہیدا سی۔ اناڈی رائے نے گھڑی دیکھی۔ اوہناں دی گڈی آدن دا ویلا نیڑے سی۔ مادھوری نے کوٹ پا لیا۔ قلیاں دی گھاگھی شروع ہو گئی۔ اوہ اوازاں لان لگے۔ ”پننا توں جان والی گڈی کوئی دم آون والی اے۔“

مادھوری اپنے خاوند لاگے کھلوتی سی۔ پورٹر سارا سامان چک کے ویٹنگ روم چوں نکلن لگے۔ کملیش نوں اپنے سوال دا جواب ملن دی امید نہیں سی لگ رہی۔ اوہنوں اِنج جاپ رہیا سی جویں مادھوری نے اوہنوں موم دے اک گھروچ قید کر کے اوس گھر توں اگ لا چھڈی ہووے۔
 کیہ اوہناں دا ست سال دا سانجھا جیون اک نظری دھوکھا سی؟ کیہ اوہنوں بھلا دینا ایٹا ای سوکھا اے؟ کیہ علیحدگی دا قانون ایٹا اٹل اے کہ دلاں توں وی ونڈ چھڈے۔ مادھوری لہناں سوالاں دے جواب نہیں دے سکے گی۔

بہتر ہوندا جے اوہ مسکراندے ہوئے چہرے نال اپنے خاوند دے نال اگے نکل جاندی پر اوہ اک پل لئی کھلو گئی سی۔ قلی ویٹنگ روم توں باہر نکل گئے سن پر مادھوری بوہے لاگے کھلو کے

رک گئی۔ پریم دے پرانے بندھن اوہدے قدماں وچ زنجیر پوا چکے سن۔ اوہ اگے نہ ودھ سکی۔ اوہ کملیش دل مڑی، مسکرائی تے فیر اپنے دوویں ہتھ جوڑ کے نمستے کیتا۔ کملیش مسکرا نہ سکيا۔ سٹ کھادا پریم تے لا حاصل منگاں دل دیاں دھڑکنناں نال اک سُر ہو چکے سن پر اوہناں دے اظہار لئی ویلا نہیں سی۔ اوہ صرف مادھوری کولوں اپنے سوال دا جواب چاہندا سی۔

”ہاں! تُوں ہُن تُر جائیں گی، پر تُوں میرے سوال دا جواب نہیں دتا!“ کملیش نے آکھیا۔

مادھوری دے چہرے اُتے کھلری مسکان پھکی ہو گئی۔ حیران نظراں نال دیکھدیاں اوہنے پچھیا

”کھڑے سوال دا؟“

”کیہ توں حقیقت وچ مینوں بھُل گئی ایس؟“ کملیش نے اپنا سوال ڈہرایا۔

مادھوری چُپ رہی۔ خورے اوہ بھُل گئی سی۔ ست منٹ پہلاں کیتے گئے سوال تُوں مادھوری اپنی چھیتی بھُلا دیوے، ایہ کوں ہو سکدا اے جد کہ اوہدے ذہن وچ ست سالاں دے ویاہتا جیون دیاں یاداں اہجے وی تازیاں نیں۔ کملیش سمجھل وچ پے گیا۔

”میں ہُن جانا اے۔ کافی دیر ہو گئی اے۔“ مادھوری نے آکھیا۔

کملیش دے جسم وچ جھنجھنی دا احساس دوڑ گیا۔ اک ڈاڈھی سٹ اوہنوں لگی سی۔ اوہنوں چھتے آیا۔ مادھوری ہُن تُر جاوے گی۔ ہُن روکیاں نہیں رک سکے گی۔ ست سال تائیں اوہنے مادھوری تُوں روکی رکھیا سی پر اج اک پل لئی وی اوہنوں روکن دا حق اوہدے کول نہیں سی۔

”تے تُوں میرے سوال دا جواب نہیں دیویں گی؟“ کملیش نے ڈکھی لہجے نال پچھیا۔

”ایہ اک اجیہا سوال اے جدا جواب دینا مناسب نہیں۔“ مادھوری نے نرمی نال آکھیا۔

”کیوں؟“

”ایہ اک کٹھاں تے نامناسب سوال اے۔“

کملیش اپنی کرسی توں اُٹھ کھلوتا۔ ”اوہ! ٹھیک اے!“ اوہنے اپنا چہرا پھیر لیا تے فیر اُچی اواز نال آکھیا:

”بے تُوں جاسکدی ایس تاں تُر جا پر تینوں ایہ سانگ رچان دی کیہ بھتی؟“

کملیش دے لفظاں توں کرڑتا تے بے مہری چو رہی سی۔ اک پل لئی مادھوری دا چہرا سخت ہو گیا۔ اوہدے بھروٹے غٹھے دی ڈاڈھ نال مڑ گئے۔ اک پل اوہ ڈونگھی سوچ وچ ڈبی رہی فیر اوہدے چہرے اُتے مسکان دا چانن آ گیا۔ اوہنے اپنی گھڑی وچ ویلا دیکھیا تے بولی ”کدی ساڈے گھر راج گیر سڈھا دے نال آؤ!“

کملیش چونک پاتے بولیا ”تے فیر؟“

”واپسی ویلے میں تہاؤں دوہاں تُوں رخصت کرن لئی تہاڈے نال شیشن تک آواں گی۔“

”کیوں؟“

اودوں میرے نال انج دا ورتارا کرن دا اک موقع تہاڑے ہتھ آ جاوے گا۔ ”مادھوری مسکرا اُٹھی تے آکھن گئی۔ ”میں وی اوس ویلے اپنے ای غصے وچ ہوواں گی جنا انج ٹیس او۔ شاید میں وی تہاڑے توں انج دے ای سوال کر بیٹھاں۔“

کجھ پل لئی کملیش بے معنی نظراں نال مادھوری نوں ویکھدا رہ گیا تے فیر اوہدا بن بنوٹی ہاسا نکل گیا تے اوہ اُچی اواز وچ بولیا۔

”ہاں! تے ایہ گل سی؟“

کملیش نے گھڑی دیکھی۔ حالاں اوہ بوہے دل مڑیا وی نہیں سی پر اوہ جان گیا سی کہ مادھوری جا چکی اے۔ موم دے ایس گھر توں اگ نہیں لائی گئی سی سگوں اوہدے اک سرے توں دوہے سرے تک ققییاں دی گونج سنائی دے رہی سی۔

راج پور جنکشن وچ زندگی دے رنگ نظر آون گئے۔ کلکتے جان والی گڈی دے آون دا سارین وچ رہیا سی۔ گڈی اوہدے ساہنے پلیٹ فارم اُتے آگئی سی۔ کملیش تیزی نال اوہدے دل گیا۔

فیر.....

دوویں گڈیاں درودھی دشاواں توں ٹر پئیاں۔ راج پور جنکشن دی ایس عارضی زندگی اُتے کجھ ای پلاں گھروں موت ورگی چنپ کھلر جاوے گی تے بڑی چھتی اوہ سارے نشان اپنے مگر کوئی اشارا چھڈے پناٹھ جان گے جہڑے دو مسافراں دی لہجن چیت ملاقات تے اوہناں دچکار ہون والے عجیب سبباں دا عکس سن۔ میز اُتے ٹرے وچ رکھیاں ہوئیاں دو پیالیاں اوہناں مسافراں دی ملاقات دی دس پاندیاں سن۔ ایدوں پہلاں کہ جنکشن مٹنا نظر آون گئے، ویٹر ایس ٹرے توں اوتھوں چک کے لے جاوے گا۔ لیہناں پیالیاں توں صاف کرے گا تے الماری وچ رکھ دیوے گا۔ خورے اوہ لیہناں دوہاں پیالیاں توں شیفت دے دو وکھو وکھ کناریاں اُتے رکھ دیوے۔

☆☆☆☆☆

بنگلا زبان وچ کئی کہانی دی روایت برصغیر دیاں سبھ زباناں وچوں پُرانی اے۔ ایہتے انگریز تے انگریزی زبان بھارت دے کجھ ہور جتیاں نالوں اک سو سال پہلاں آگئے سن جدے اثر ہتھ کئی کہانی تے ناول وی آئے۔

بنگلا نکلشن دیاں جڑاں زمین وچ نیں، بنگالی لکھاری دی پہلی ترجیح لہنی دھرتی تے لوکاں دی سچائی اے۔ اجو کے بنگالی ساہت وچ احمد سعدی، ذین العابدین، علاؤالدین آزاد، تے ابوالکلام شمس دے ناں کہانی دے میدان وچ اُچھے طور دسدے نیں۔

معمولی جہی گل

اوہ سلام کردیاں تیزی نال دفتروں باہر نکل گیا پر میرے ذہن اُتے اک ڈونگھی جہی لکیر چھڈ گیا۔ پلکل اپنے ڈھوڑ بھرے جے اُتے کھلے پینے دے قطرے وانگ تے اوہدی شخصیت میرے لئی اک معما بن گئی جتنے اپریشن جہی معمولی گل توں وی اک مسئلا بنا چھڈیا سی جندے حل دی بھال وچ میں راتیں دیر تک سوچدا رہیا تے اپنے ذہن دے کونیاں وچ اُبھرن والے دن سوتے سوالاں وچ اُلجھدا رہیا۔

اوہ لگ بھگ اک گھنٹے مینوں پور کردا رہیا تے زرا لہنی ای آکھی جاندا سی۔ یاں تے اوہ بے وقوف سی تے یاں میری گل سمجھتی نہیں چاہندا سی پر اوہدیاں گلاں توں ایہ نتردا سی کہ اوہ بے وقوفاں وچوں نہیں سی، نہیں تاں زرا اپنے فائدے دیاں گلاں کیوں کردا؟

اج توں پہلاں میں کدی اوہدی شکل وی نہیں دیکھی سی۔ لُنج ویلے جدوں بٹتے بندے اپنے اپنے گھراں نوں جا چکے سن تے میں وی اٹھن ای والا ساں کہ اوہ دفتر اندر آوڑیا۔ اوہ زرا اک بوسیدہ تے کسمیلی جہی لنگی پائی بیٹھا سی۔ درمیانہ قد، اُلجھے ہوئے وال، ودھی ہوئی شیوتے ڈونگھے حلقیاں وچکار اندر ڈھیاں ہوئیاں اکھاں۔ اِنج لگدا سی جویں اکھاں نہ ہوں سکوں شیشے پتا ٹارچ لائٹ ہوں۔ چہرے توں چوندی مندحالی دی اُگھڑویں جھلکی پاروں اوہ جوانی وچ ای بڈھا جاچدا سی تے اوہدے میلے تے ڈھوڑ بھرے جے اُتے پینے دے قطرے تلک تلک کے اوہدے جے دے صاف رنگ دی نشان کاری کر رہے سن۔ پلکل خوشی دے اوس پل وانگ جو بیت کے زرا لہنیاں یاداں دی لکیر چھڈ جاندا اے۔ اوہنے دفتر وچ وڑیاں ای سلام کیتا تے مینوں جواب دیون توں پہلاں ای اپنا مدعا دیا۔

”میں اپنا اپریشن کرانا چاہندا آں۔“

میں غیر ارادی طور اوہدے چہرے اُتے اک جھات پائی تے دل ای دل وچ خش وی ہویا کہ گھٹو گھٹ موٹیویشن دا اپنا فایدا تاں ہویا کہ لوک ہن خاندانی منصوبا بندی دی اہمیت وی سمجھن لگ پئے نیں تے آپ ای اپریشن کراون کلینک آون لگ پئے نیں۔ میں اخلاقی طور لہنی میز ساہنے پئی کرسی اُتے اوہنوں بیٹھن لئی آکھیا پر جدوں مینوں یقین ہو گیا کہ اوہ بہتا نہیں چاہندا تاں میں پچھیا کہ اوہ کسے دے نال آیا سی یاں کلا۔ جواب وچ اوہنے آکھیا:

”میں کلا آیا ہاں تے مینوں پتا اے کہ ایچھے مرداں دا اپریشن ہوندا اے۔“
 ”نرا مرداں دا نہیں سگوں سوانیاں.....“ میں اوہدیاں معلومات وچ دادھا کرنا چاہیا پر اوہنے
 میرا فقرا پورا نہ ہوون دتا۔

”جی جی آ! اوہ تاں مینوں پتا کیوں جے میرے محلے دیاں دو سوانیاں نے وی اپریشن کرایا اے تے
 اوہناں لوکاں توں اک اک ساڑھی وی لبتی اے تے کجھ روپیا وی۔ پر میں نرا اپنا اپریشن کراتا چاہندا
 آں۔“

میں چپ کر کے اوہدیاں گلّاں سُندا رہیا تے جدوں اوہنے لہنی گل مکالی تاں میں اوہنوں مطمئن
 کیتا کہ اوہدا اپریشن ہو جاوے گا۔ میں اوہنوں اک واری فیربٹھن لئی آکھیا تاں جے فارم اُتے تاں
 تے پتا وغیرا لکھ کے دستخط لے لواں۔ میرے اصرار اُتے اوہ پہلاں جھکیا تے فیرسمٹ کے بہ گیا جویں
 ڈاڑھی سردی دے موسم وچ کسی نے اوہنوں نھوا دتا ہووے۔ میں اوہدا تاں جانن مگروں رسمی طور
 اُتے سوال کیتا :

”تیری عمر کئی اے تے کتے بچے نہیں؟“

”عمر اٹھائی سال تے تین بچے نہیں۔“

”توں لہنی مرضی نال اپریشن کراتا چاہندا ایں یاں تینوں کوئی کرا ہے پا کے یاں کے قسم دالاج دے
 کے ایچھے لیا یا اے؟“

میرے ایس سوال اُتے اوہ لہنی تھاں اُتے اٹھ کھلوتا :

”نہیں صاحب جی! مینوں تاں کسے نے کجھ نہیں آکھیا، میں آپ ای آیا آں، دیکھو تاں کلا.....“

میں اوہدی گل کٹ دتی تے بہ کے گل کرن دی ہدایت دتی۔ اوہ بہ گیا تے مڑ آکھتا شروع کیتا :

”کلا کماون والا ہاں۔ کم وی نہیں ملدا اے تے جے ملدا وی اے تاں گھر چلانا اوکھا ہوندا اے

کیوں جے آمدن اپنی وی نہیں ہوندی کہ آپ اپنا ڈھڈ پال سکاں۔ ایسے لئی سوچیا کہ اپریشن کرا

لواں..... پر صاحب جی.....“ اوہ اک پل لئی رُکیا تے التجا دے لہجے وچ پچھن لگا۔

”جے میں اپریشن کرا لواں تاں کیہ مینوں لنگی دی تھاں سڈھی مل سکے گی؟.....“ ایہ اک

عجیب قسم دا سوال سی تے ایس توں پہلاں کسے وی کلائنٹ نے ایس قسم دا سوال نہیں کیتا سی۔ میں

اوہدے چہرے ول دیکھیا۔ اوہنے نظراں جھکا لیاں۔ مجبوری سی ایس لئی میں اوہنوں صاف صاف دس

دتا کہ لنگی مرداں نوں ملدی اے تے ساڑھی عورتاں توں۔ میری ایس صاف بیانی نال اوہ رتا پریشان

ہو گیا تے اوہنے لہنی گھسیلی جہی لنگی ول اشارا کردیاں آکھیا :

”لنگی تاں میرے کول ہے اے، تئیں مینوں ساڑھی ای دے دیو تاں مہربانی ہووے گی صاحب

جی۔“

”ناممکن! تینوں ساڑھی نہیں مل سکتی۔“

”ٹیس چاہو گے تاں کیوں نہیں مل سکے گی؟“ اوہنے ٹٹلڈ بھرے لہجے وچ آکھیا جدے اُتے مینوں غصا آگیا پر فیروی میں اوہنوں سمجھاندیاں آکھیا ”جے تُوں ساڑھی دے لالچ پاروں اپریشن کرانا چاہندا ایں تاں.....“

”نہیں صاحب نہیں، لالچ پاروں نہیں.....“ اوہنے لہنی صفائی پیش کرنی چاہی پر میں گل کٹ کے اوہنوں آکھیا کہ اوہ میری گل سُن لوے تے میری اوکھ نوں سمجھن دی کوشش کرے۔ تے میں اوہنوں صاف صاف دس دتا کہ لنگی دی تھاں ساڑھی دے دینا کوئی وڈی گل نہیں پر ایس معمولی گل اُتے وی قانونی پکڑاے۔ برا آپ جھوٹھ بولنا تاں کوئی گل نہیں پر اپنے نال ڈاکڑتے کجھ ہور لوکاں نوں وی جھوٹھ بولن یاں لکھن اُتے منانا اوکھا کم اے کیوں جے نکتے نکتے جرم تاں سارے ای کردے نیں پر اپنے جرم توں لوک اینج لکواں رکھنا چاہندے نیں جویں کہ جسے وچ خون ہوندا اے۔ پر اوہنے میری اک نہ سنی تے مینوں تنگ کردا رہیا۔ اخیر اکتا کے میں آکھیا :

”اپریشن کرانا اے تاں کرا، نہیں تاں جا ایتھوں۔ میرے کول اینا فضول ویلا نہیں کہ تیرے نال مغز ماری کردا رہواں“ میریاں گلاں توں اوہ ذرا سہم گیا تے فیر ہولی جہی بولیا :

”نہیں صاحب جی! اپریشن تاں میں کرانا ای اے، ساڑھی دی گل تاں بس ایویں ای آکھ دتی کیوں جے لنگی.....“

”اوہ ٹھیک اے پر میں تینوں سمجھا دتا اے کہ میرے دسوں باہراے۔ میں ساڑھی نہیں دے سکدا۔ تُوں ایویں ضد کری جا رہیا ایں۔“ اوہ چپ کر کے سُندا رہیا تے اوہنوں چپ ویکھ کے مینوں کجھ اطمینان وی ہویا کہ گھٹو گھٹ اوہ میری گل سمجھ گیا سی۔ ایس پاروں میں ہمدرد لہجے وچ آکھیا :

”وکیہ! جے تینوں واقعی ساڑھی دی لوڑاے تاں تُوں لنگی وچ کے ساڑھی خریدا سکدا ایں۔“

”نہیں صاحب، لنگی وچ کے ساڑھی نہیں خریدی جا سکتی!“

”تینوں لنگی نال پندرہاں رپے وی تاں ملن گے۔“

”اوہ تاں ٹھیک اے..... پر.....“ اینا آکھ کے اوہ اک پل لئی رُکیا تے فیر اوہنے بڑے ای سلجھے

لہجے وچ پچھیا :

”کیہ اپریشن کرا کے میں ترت بعد چل سکاں گا؟ یاں مزدوری کر سکاں گا؟“

ایس سوال واقعی گوہ جوگ سی ایس لئی میں وی بڑی سنجیدگی نال اتر دتا۔

”ہاں تُوں پھر سکیں گا پر مزدوری نہیں کر سکیں گا۔ گھٹو گھٹ تین دن آرام کرنا ضروری ہووے گا۔“

”ارام ساڈے لوکاں دے نصیب وچ کیتھے اے صاحب۔ روز کماندا آں، روز کھاندا آں۔ فیروی

روز کم نہیں ملدا۔ جے تین دن تک آرام کراں گے تاں سارے فاتے نال مر جاواں گے۔“

”تیرا ہور کوئی نہیں جو تیری مدد کر سکے؟“

”نہیں صاحب! دُنیا اُتے میرا کوئی وی نہیں اے۔ اِک بھرا اے اوہ وی نِرا چھے سال دا۔“
 ”توں لہنی بیوی دا اپریشن کرا دے۔“ میں مشورا دتا پر اوہنے دِسیا کہ اوہدی بیوی کے تل وی تیار نہیں ہووے گی۔ میں معاملے دی نازکی دا اندازا کردیاں اوہنوں سمجھاون لئی آکھیا :
 ”تیرے نال جو وی اوکھ ہووے پر آرام ضروری اے تے اصل وِچ اِک ہفتا آرام کرنا چاہیدا اے پر گھٹو گھٹ تین دن دا آرام تاں بڑا ای ضروری اے۔“

”ایسے لئی تاں تمانوں بنیتی کیتی سی کہ ساڑھی دے دیو۔“ ایس واری مینوں واقعی غصا آگیا تے میں اوہدے اُتے ورھ پیا :

”توں بڑا ای فالتو قسم دا بندا لگدا ایس۔ ہزار وار سمجھا دتا کہ ساڑھی نہیں مل سکدی۔ میرے دَسوں باہراے۔ فیروی توں ساڑھی دا رٹا پائی بیٹھا ایس۔ مینوں تاں ہُن تیرے اُتے شک.....“
 ”نہیں صاحب، شک دی کوئی گل نہیں“ اوہنے اپنے فقرے اُتے زور دیندیاں معذرت منگدے لہجے وِچ آکھیا ”غلطی ہو گئی صاحب، ایس وار معاف کر دیو تے میرا اپریشن کر دیو۔“
 ”نہیں!“ میں بے رُخی نال جواب دتا ”ہُن تیرا اپریشن نہیں ہووے گا۔“

”کیوں صاحب! اجیہا کیہ قصور ہو گیا؟؟“

”میں تیرے گھرا پتا بندا گھلاں گا۔“

”بندا گھلن دی کیہ لوڑ؟“

”اوہ میں بہتر جانتاں۔“ میں اوہنوں چُپ کرا دتا تے کھرھوے لہجے وِچ پُچھیا :

”تیرا گھر کتھے اے؟“

”جی؟“ اوہ چونکیا تے فیر دھیرے جے بولیا ”باستوہارا کالونی (☆).....“

میں ہور کوئی سوال پُچھنا مناسب نہ سمجھیا تے حکم دیندے لہجے وِچ بولیا ”توں ہُن جا، کل میرا بندا تیرے گھر جاوے گا تے لوڑ پئی تاں تینوں بلوا لیا جاوے گا۔“
 میریاں گلاں غور نال سُنن مگروں اوہنے بڑے بنیتی بھرے لہجے وِچ پُچھیا ”تاں کیہ ہُن میرا اپریشن نہیں ہووے گا؟“

”ہووے گا! پر پہلاں میرا اِک بندا تیرے گھر جاوے گا۔“

”اوہ کاہنوں صاحب جی؟“

”اوہ پتا کرے گا کہ توں باستوہارا کالونی وِچ رہندا وی ایس یاں نہیں تے فیر توں اپنے بارے جو کجھ وی دِسیا اوہ ٹھیک وی اے یاں.....“

”سولھاں آنے ٹھیک اے صاحب۔“ اوہنے یقین دواون دے انداز وِچ آکھیا پر میں اوہدے چہرے

دل نہ دیکھیاتے اپنا پتچا چھڑاؤن لئی آہتا جہی آکھیا : ”ٹھیک اے‘ مینوں یقین اے پر ہن جا‘ کل یاں پرسوں بلوا لوواں گا۔“

”اوسنے کجھ وی نہ آکھیاتے چپ کر کے لہنی تھاں توں اٹھ گیا تے پو لے پیرس بوہے ٹوں ٹر پیا۔ اہجے دو چار قدم ٹریا سی کہ خورے کیہ سوچ کے مڑ واپس آ کے میری میز نال لگ کے کھلو گیا تے میرے اُتے اک نظر پائی تے فیر خورے مینوں اپنے دل دیکھدیاں ویکھ کے جھکا لئی۔ میں محسوس کیتا کہ اوہ کجھ آکھتا چاہندا سی پر شاید اوہنوں حوصلانہ پیا۔ مینوں اُلجھن ہو رہی سی تے میں چھیتی توں چھیتی اوہدے توں چھٹکارا حاصل کرنا چاہندا ساں‘ ایس لئی میں آپ ای اوہدے کولوں پچھ لیا ”کیہ گل اے؟ واپس آ گیا ایس؟“

”جج جی..... اک گل اے..... جے ٹیس بڑا نہ مناؤ۔“

”بول.....“ میں بڑی گھپسیر تانال آکھیا۔

پر خورے اوہنوں میرے مزاج اُتے اتار نہیں سی‘ ایس لئی اوسنے تصدیق کرنی چاہی ”جج! ٹیس بڑا تاں نہیں مناؤ گے؟“

میں چپ رہنا ای مناسب سمجھیاتے مینوں چپ ویکھ کے خورے اوہنوں یقین ہو گیا کہ میں بڑا نہیں منایا تاں اوسنے مشینی سہاء نال آکھیا :

”کسے ڈوبے ٹوں گھن دی کیہ لوڑا اے؟ ٹیس ای میرے گھر چلوناں!“

”کیہ تیرا دماغ خراب اے؟“ میں کوڑے لہجے وچ آکھیا : ”میں کیوں جاواں؟ میرا کم کسے دے گھر جانا نہیں۔“

”ایہدے وچ حرج ای کیہ اے؟“

”نہیں بی!“ میں فیصلا کردے لہجے وچ جواب دتا۔ ”میں نہیں جاسکدا! گھر جاؤن لئی ساڈے کول ہر علاقے لئی فیلڈ ورکرز موجود نیں تے اتفاق نال تیرے علاقے دا فیلڈ ورکر اہجے موجود نہیں۔ نہیں تاں میں ہُنے تیرے نال ملا دیندا۔“

”نہیں صاحب جی، کسے ڈوبے ٹوں نہ گھلو!“ اوسنے ہتھ جوڑ کے بنتی بھرے لہجے وچ آکھیا۔ ”تہاتھوں بنتی اے کہ ٹیس آپ ای چلو۔ تہاڈا بہت ویلا برباد کیتا حضور، مینوں معاف کر دیو حضور تے کسے ڈوبے ٹوں نہ گھلو!“

مینوں اوہدیاں گلاں عجیب لگیاں۔ میں چپ کر کے سُندا رہیا تے جدوں اوسنے لہنیاں گلاں پوریاں کر لئیاں تاں کجھ پل لئی ماحول اُتے چپ دا ڈونگھا پر چھاواں پیا رہیا فیر خورے کیوں میں وی اوہدیاں گلاں توں متاثر ہو گیا تے اوہدی دل جوئی لئی میں لہنی رضامندی دا دکھالا کر دتا۔

”ٹھیک اے، ٹوں جا‘ میں کوشش کراں گا۔“

”تاں ہُنے چلو تاں صاحب.“

”نہیں ہی، اچے نہیں! اچے میرے کول ویلا نہیں اے۔ کل کے ویلے.....“ میں وعدا تاں کر لیا سی پر خورے اوہنوں یقین نہ آیا یاں فیر فطری طور اُتے اوہ لہنی ای گل منواون دا عادی سی، ایس لئی اوہنے فورن ای اک صلاح دتی:

”تیس تاں روز میرے ای گھر کولوں آوندے جاندے او۔ اج شام ٹوں تھوڑی دیر لئی رُک جایا ہے.“

”اوہ! گویا ٹوں چھے نمبر باستوہارا کالونی وچ رہندا ایس؟“ میں پچھن والے لہجے وچ بولیا تے جواب وچ اوہنے ہاں وچ سر ہلا دتا پر شام دی اہم رُجھ پاروں میں صاف نہ کر دتی تے ڈوجی سویر آون دا وعدا کر کے اوہنوں ٹور دتا۔

اوہ سلام کردا تیزی نال دفتروں باہر نکل گیا پر میرے ذہن اُتے اک ڈو تھکی لکیر چھڑ گیا۔ پلکل اپنے ڈھوڑ بھرے جسے اُتے بھلرے سپنے دے قطرے وانگ تے اوہدی شخصیت میرے لئی اک معما بن گئی جتنے اپریشن ورگی معمولی جی گل ٹوں وی اہم مسئلا بنا چھڑیا سی تے جدے حل دی بھال وچ میں راتیں دیر تک سوچدا رہیا تے اپنے ذہن دے کوئیاں وچ اُبھرن والے دن سونے سوالاں نال اُلجھدا رہیا۔

ڈوجی سویر جدوں سورج نے زمین دے کنارے توں اپنا آدھا چہرا کڈھ کے جھانکتا شروع ای کیتا سی، او سے پل میرے ذہن وچ سوال پیدا ہويا کہ میں اپنے دفترول ٹر پواں تے اوہدے نال ملاقات کر لوں تاں جے اپنے ذہن دے کوئیاں وچ اُبھردے دن سونے سوالاں دا جواب لہ سکوں۔ مینوں اپنے ایس غیر معمولی فیصلے اُتے حیرانی وی ہوئی۔ امیدے باوجود میں سویرے سویرے اپنے گھرتوں نکلن لئی تیار ہو گیا پر جدوں چیتے آیا کہ اوہدے نال ملاقات دا ویلا سویرے اٹھ و بجے توں ساڈھے اٹھ و بجے وچکار ہتھیا اے تاں مجبوری نال مینوں لہنی سوچ چھڑ دینی پئی تے لگ بھگ اک ڈیڈھ گھنٹا اڈیک دا اڈکھا ویلا گزارن گھروں میں دفترول ٹر پیا۔

جیوں ای باستوہارا دا علاقہ شروع ہويا، میں اپنے موٹر سائیکل دی رفتار بڑی مٹھی کر دتی تے سڑک دے دوہاں پاسیوں گزرن والے لوکاں دا چنگلی طرحاں جایزا لیندا ہولے ہولے آگے ودھدا گیا۔ صرف لنگی پائی ہر بندے اُتے مینوں اوہدا ای گمان ہوندا سی تے اینج لگدا سی جویں میں کے نال ملاقات دی غرض نال نہیں سکوں اخبار وچ گواچے دی تصویر دیکھ کے اوہنوں لبھن لکھیا آں۔ حتے اچے لگ بھگ دو سو گز ای چلیا ساں کہ اوہ کجھ دُور ہوا وچ ہتھ لہراندیا دیا جویں اوہ آپ وی میری ڈاڈھی اڈیک وچ سی۔

مینوں اپنے کول دیکھ کے اوہدے چہرے اُتے اک انجانی جی خوشی دی لہر دوڑ گئی پر اوہدیاں

بجھیاں بجھیاں اکھاں توں ایہ صاف رسدا سی کہ اوہ جیتی کل نالوں وی ودھ کے پریشان تے الجھیا ہویا سی۔ ایس توں پہلاں کہ میں آپ اوہنوں کجھ آکھدا، اوہنے انتہائی خلوص نال آکھیا :
 ”تیس آگے صاحب جی، بڑی مہربانی کیتی“ تے فیر اوہنے اپنے سجے ہتھ نال کجھ ڈوری اُتے اشارا کردیاں آکھیا :

”ویکھو اوہ جہڑا انب دا رُکھ اے نال، اوہدے ساہنے والی کُلی دا ڈو جا کرا میرا اے۔“
 میں چُپ کر کے سُندا رہیا تے اوہدی صورت ول ویکھدا رہیا۔ میرے ایس عمل نال خورے اوہنوں بھلیکھا ہویا کہ میں اوہدیاں گلّاں دا یقین نہیں کیتا، ایس لئی اوہ مینوں یقین دواون دا جتن کرن لگ پیا۔

”مینوں یقین اے کہ تُوں ایچھے ای رہندا ایس پر میں ایہ جانن لئی نہیں آیا کہ تُوں ایچھے رہندا ایس یاں نہیں سگوں.....“

اوہنے میری گل وچالے کٹ دتی تے حیرانی نال پُچھیا ”تاں فیر کیہ؟“
 ”اصل وچ میں تیری بیوی نال کجھ گلّاں کرنیاں چاہندا آں۔“ میں گھنپیرتا نال جواب دتا۔
 اوہ ذرا چونکیا تے پریشان ہو گیا پر امیدے باوجود فورن بولیا :
 ”اپریشن مینوں کرانا اے تاں میری بیوی نال گل کرن دی کیہ لوڑ اے؟ تے اوہ تاں کسے دے ساہنے آوندی وی نہیں.....“

”ٹھیک اے، میں اوہدے ساہنے نہیں جاواں گا، باہر کھلو کے ای گل کر لوں گا۔“
 ”اوہ گل وی نہیں کرے گی!“

”فیر تیرا اپریشن وی نہیں ہووے گا!!“ میں فیصلا کردے لہجے وچ آکھیا تے اوہ مرحھا جھیا گیا۔ کجھ دیر اپنا سر نوائے کھلوتا رہیا تے فیر خورے کیہ سوچ کے اوہنے مینوں نا اُمیدی بھریاں نظراں نال دیکھیا تے جُتھے جُتھے انداز نال آکھیا ”تاں فیر آؤ میرے نال۔“
 میں اوہدے مگر رُ پیا۔

”اسیں گندیاں گلیاں تے چکڑ وچوں گزردے اک ٹٹی پھٹی کُلی کول اپڑ گئے۔ اوہ مینوں باہرای چھڈ کے کُلی وچ رُ گیا۔ کول ای اک نلکے دوالے کجھ سواتیاں کپڑے دھوون تے بھانڈے مانجن وچ رُجھیاں سن تے کجھ پانی لین لئی کھلوتیاں سن۔ اوہناں وچوں کجھ نے مینوں حیرانی بھریاں نظراں نال دیکھیا تے آپو وچ ٹٹکٹیاں کرن لگ پیاں۔ ایسے پل ڈھوڑ وچ لڑیا پنج چھ سال دا اک ننگ دھڑنگ بال کُلی وچوں باہر لکھیا تے میرے اُتے نظر پیندیاں ای دوڑ کے مڑ اندر رُ گیا تے جیوں ای اوہ اندر گیا، اوس بندے دی اواز آئی ”اندر ای آ جاؤ صاحب۔“

میں اہجے کوئی فیصلا نہیں کر سکیا ساں کہ اندروں اک سہمی سہمی سوانی اواز وی سُنن وچ آئی۔

”کون اے؟ تے اندر کاہنوں بلا رہیا ایس.....؟“

”ٹھیک اے، میرے اک صاحب نیں۔“

”جو کوئی وی ہووے، اندر نہ بلا۔“

سبھاء وچ نابری سی تے فیر چپ ورت گئی۔ او سے پل اوہ بندا چھیتی نال باہر آیا تے ”ٹیس آوٹاں“

آکھدا میرا ہتھ پھڑکے تیزی نال مینوں اپنے نال لے کے کمرے وچ جاوڑیا۔

میرے اُتے جو یں سکتا پئے گیا۔ میں دیکھیا کہ میرے ساہنے اک سوہنی جھی کڑی اک اجھی پرانی

تے میلی کچھلی ساڑھی دے ٹوٹے وچ ولھئی کھلوتی سی جو کہ ان گنت پیونداں دے باوجود وی تھاں

تھاں توں پانی ہوئی سی تے اوہدے جسم دے دکھو دکھ جتے ساڑھی دے پائے جتیاں چوں انج جھات

پارہے سن جو یں باری وچوں چانن دیاں ریشماں چھن چھن کے آوندیاں نیں۔

میرے اُتے نظر پیندیاں ای اوں کڑی اُتے اک عجیب کیفیت طاری ہو گئی۔ اوہنے سسے سسے

انداز وچ او تھوں نس جانا چاہیا پر تن گزرتے چوڑے کمرے چوں باہر نکلن لئی کوئی ڈوجا راہ نہیں سی

ایس لئی گھبراہٹ وچ اوہ ٹٹھے پیریں چل کے اک کونے وچ سمٹ گئی تے چھیتی چھیتی ساڑھی دے

پائے جتیاں ٹوں اپنے ہتھاں نال لکاون دی ناکام کوشش کیتی تے فیر لہنی تار تار ساڑھی دے ٹوٹے

ٹوں تھوڑا اُپر ٹوں کچھ کے اُتلا جٹا لگانا چاہیا پر جدوں انج کرن نال اوہدیاں پتیاں تنگیاں ہو گئیاں

تاں اوہنے کپڑے ٹوں فیر تھلے ٹوں کیتا پر اکو ویلے دوہاں جتیاں ٹوں لکاون وچ اوہ ناکام ہو گئی تے

بے وسی دی حالت وچ رو دیون دے انداز وچ اک چیک مار کے اپنے دوہاں ہتھاں نال اپنا چہرا لکا

کے تھلے بہ گئی۔

میں غصے نال آگ بگولا ہو گیا تے اوں بندے دے چہرے اُتے اک بھروس چھیڑ ماری۔

”کینے ذلیل! تینوں شرم نہیں آوندی؟“ اینا آکھ کے میں فورن ای کئی چوں باہر نکل آیا پر ایس توں

پسلاں کہ میرے دوویں پیر بوہے چوں باہر نکلدے، اوہ بندا میرے پیراں وچ ڈگ پاتے گڑگڑا کے

آکھن لگا: ”مینوں معاف کر دیو صاحب۔ صاحب، میں سبھ کجھ جھوٹھ بولیا سی، مینوں معاف کر دیو۔“

مینوں ساڑھی بس ایہدے لئی ای چاہیدی سی..... ایہ میری کئی بھین اے۔“

پچھان

نہر کنڈھے پئی ہوئی اک لاش ٹوں سبھناں نے دیکھیا تے ایہ سوال اوہناں دے ذہن وچ اُبھرے کہ ایہ لاش ہے کہدی؟ کہنے ایہنوں ماریا اے تے کدوں؟ پر ایہناں سوالاں دے جواب کسے کول وی نہیں سن۔ پر سبھناں نے اکو زبان نال ایہ ضرور آکھیا کہ ایہ لاش شفیع پور پنڈ وی نہیں ہو سکدی کیوں جے ایس پنڈ دا کوئی وی بندہ نہیں سی مویا۔

تے فیر ایہ لاش ہے کہدی؟

تے لاش ٹوں کہنے ایہتے لیا ٹنیا اے؟

لاش دی خبر سارے پنڈ وچ جنگل دی آگ وانگ کھلر گئی پر جتنے وی دیکھیا، اوہنوں پچھان نہیں سکیا کیوں جے لاش دا چہرا وگڑ گیا سی۔ ایہدے توں وکھ جئے دے مختلف انگاں اُتے مار دے نشان سن۔

پنڈ دے وڈے بڈھے بر جوڑ کے اک تھاں بہ گئے تے ایہ معما حل کرن لگے پر جڑے جوان سن، اوہناں نے ایہدے بارے آکا دھیان نہ دتا۔ سبھ نے اپنا اپنا راہ پھڑیا پر اک نے آکھیا کہ ”لاش ٹوں ایہتے اینج چھڈ دینا مناسب نہیں۔ کسے نہ کسے ٹوں کوئی قدم چکنا ای پوے گا۔ سبھ توں پہلاں تاں تھانے رپورٹ لکھوانی چاہیدی اے۔“

پنڈ دے دو وڈیری عمر دے بندے آئے تے کہن لگے ”لاش جمدی وی ہووے، اوہنوں دب دینا چاہیدا اے۔ جے نہ دفنائی گئی تاں گل سڑ جاوے گی۔“

دو جے نے آکھیا ”جدوں تیکر پلس نہیں آ جاندی، لاش ٹوں ایہتوں ہٹانا وی ٹھیک نہیں۔ کیوں جے ایہدی پچھان دے پنا ایہنوں دفنا دتا تاں ایس مشکلاں وچ پئے جاواں گے۔“

میت دے امام کاظم اللہ ہوراں آکھیا ”لاش دفنائی نہیں جاسکدی کیوں جے ایہ وی پتا نہیں کہ ایہدا تعلق کھڑی ذات پات نال سی تے ایہدا مذہب کیہ سی؟ جدوں تک ایہدی پچھان نہیں ہو جاندی، کسے ٹوں کوئی قدم نہیں چکنا چاہیدا۔“

کسے نے آکھیا ”ایہ لاش سکھی مائی دے پتر دی اے۔ اوہدا ناں منزل اے جہڑا لہنی ماں تے بیوی ٹوں زخمی کر کے نس گیا سی۔ اوہ پچھلی راتیں چپ چھپتا پنڈ وچ آ گیا سی۔ ایہ وی ممکن اے کہ اوہدے کسے دشمن نے اوہنوں مار کے اوہدی لاش ایہتے سٹ دتی ہووے۔ اک گھڑت ایہ

وی سی کہ رُپے پے دے لالچ وچ آ کے کوئی ایہ لاش سٹ گیا ہووے گا. اک ہور بند اکسن لگیا ”میرے خیال وچ ایہ لاش چھدام پال دی اے. باگری دی دھی کالی دے نال چڑمین ملوٹ سی جتنے کسے غنڈے دی مد نال چھدام پال ٹوں مار کے لاش ایسے سٹ دتی اے.“

پر چھدام پال بارے تاں پنڈ دے سارے لوک واقف نیں. ایس پنڈ دے وی تے دوجے پنڈاں دے وی. چھدام پال بارے شک شبھا ایس لئی وی پکا ہو گیا کہ اوہ بتی رات پنڈ توں نس گیا سی. کالی وی نظر نہیں آئی. ایہ وی ممکن اے کہ چھدام ٹوں مروا کے چڑمین نے کالی ٹوں کدھرے لگا دتا ہووے پر کوئی پک نال ایہ نہیں آکھ سکيا کہ ایہ لاش چھدام پال دی ای اے کیوں جے لاش دا چہرا آکا وگڑ گیا سی. تک ’موتہ تے متھے اُتے زخم دے نشان وی نیں. نہ اوہدے جسم اُتے دھوتی اے تے نہ ای تہہ. ایس لاش دی پہچان بڑی اوکھی اے تے جدوں تک ایہدی پہچان نہیں ہو جاندی، ایسوں دفنانا وی ممکن نہیں.

تے اینج شفیع پور پنڈ دے لوک مشکل وچ پھس گئے.

کسے نے آکھیا کہ ایہ لاش ہوہو سکھی مائی دے پتر منزل دی اے.

سکھی یاں سکینہ بیگم دا خاوند لحاظ الدین دس سال پہلاں مر گیا سی. اوہدے وچوں سکینہ بیگم دا اک پتر تے دو دھیاں زرینہ تے مرینہ جمیاں. مرینہ دا ویاہ تہنی پنڈ وچ ہو گیا سی تے پتر منزل دا تین ورھے پہلاں سکینہ نے ویاہ کیتا سی. اوہدے کوئی اولاد نہیں سی ہوئی. سکینہ ٹوں ایس گل دا غم سی. نظروی گھٹ ہو گئی سی. کدھرے آنا جانا ہوندا تاں سوئی دا سارا لیندی اے. پنڈ دے سارے لوک اوہنوں سکینہ بیگم دی تھاں مائی سکھی آکھ کے سدے نیں. تے اینج مشکلاں وچ اوہدے دن گزر دے رہے. اوہدی ٹوٹہ زلیخا کول پان لئی چنگی جہی ساڑھی وی نہیں سی زیور دا تاں کیہ سوال: صرف تک وچ اک لونگ سی. ایہدے باوجود اوہنے کدے شکایت نہیں کیتی. اوہدا خاوند بہتا ویلا باہر سیر سپاٹے وچ گزاردا. جدوں اوہ اوہدے کولوں پہنچدی اے تاں جواب وچ ایہو کنڈا اے ”نوکری دی بھال وچ ماریا ماریا پھرنا آں“ یاں فیر ایہ آکھدا ”کدھرے کاروبار کرنا آں“ پر حیرانی اے کہ اوہنے اج تک بیوی یاں ماں ٹوں اک پیسا وی نہیں دتا.

ماں اپنے پتر منزل ٹوں آکھدی اے:

”میرے لال! کدھرے ملازمت کر لے. گھردی حالت مندی توں مندی ہوندی جا رہی اے. نہ چاؤل نیں، نہ دال. اک ویلے پکدا اے تے دوجا ویلا فاتے وچ بیتا اے.“ پر منزل، ماں دیاں لہناں گلّاں اُتے دھیان ای نہ دیندا.

مائی ٹوں فکر سی کہ زلیخا دا کچھرا بچے تیکر خالی اے. منزل ٹوں بیوی نال آکا پریم نہیں. اوہدی نظر صرف گھر دے باہر دی دُنیا اُتے رہندی اے. وچاری زلیخا، خاوند دیاں گلھاں سُندی اے.

لوک کھندے نہیں کہ اوہ تے کے مہاجن دے کارخانے دا پھیرا لاوندا اے۔ ایہ وی اوہدے بارے مشہور اے کہ آڑھت دے پچھلے پاسے جھڑی گلی نکلی اے، اوتھے انھیرے وچ یعنی ٹک ٹک کے گانجاتے بھنگ پیندا اے تے بدچلن سوانیاں دے نال راتاں پتاووندا اے۔ ایہدے توں وکھ مہاجن، منزل توں ماڑے ماڑے کم کراوندا اے۔

اک دن منزل اکوڑکی کئی دنوں گمراہ گھوم آیا تے گھرو وچ وڑیاں ای چیک چھاڑا پا چھڑیا۔ اوہدیاں اکھاں لال سن تے سردے وال کھلے ہوئے سن۔

غصے نال لال پیلا ہونڈیاں اوہنے آکھیا ”زیلخا! چھیتی نال کجھ کھان ٹوں لیا۔“
زیلخا کمرے وچوں باہر نکلی ای سی کہ منزل نے اوہدے سردے والاں ٹوں منٹھی وچ پھڑکے اوہنوں مارتا شروع کر دتا تے غصے نال بولیا :

”میری گل کن وچ اپڑی کہ نہیں؟ بڑے آرام نال سوندی رہنی ایس حرام خور۔“
زیلخا نے منزل دی پکڑ توں اپنے آپ ٹوں چھڑوا کے آکھیا ”مینوں گالھاں نہ کڈھ۔ کھانا کیتھوں لیاواں؟ گھرو وچ نہ چاؤل نہیں، نہ دال۔“

ایہ سن کے منزل ہور تپ گیا تے چیک کے بولیا ”مائی کتھے اے؟“
منزل دا ایہ رولا سن کے مائی کمرے وچوں باہر آئی تے بولی ”کیہ ہویا اے تینوں؟ ایہ رولا کیوں پیا پاندا ایس؟“

اوسنے ماں ٹوں وی گالھاں کڈھیاں۔ زیلخا ٹوں اوہدی ایس حرکت اُتے غصا آ گیا۔ اوسنے وی چیک کے آکھیا ”ماں ٹوں اینج گالھاں نہ کڈھ۔ شرم نہیں آوندی تینوں؟ کیہ سانوں پتا نہیں کہ ٹوں دن رات کیہ کرنا ایس؟ گانجا، بھنگ تے تاڑی وچ مست رہندا ایس، بدچلن سوانیاں نال راتاں پتاووندا ایس۔“

ایہ سن کے منزل، زیلخا ول غصے نال ہنبلیا، چیکیا تے فیر اوہنوں ویرھے وچ لیا کے گنتا شروع کر دتا۔ ایہ سن کے مائی وی آگئی۔ منزل نے ماں ٹوں وی نہیں چھڑیا۔ اوہدے بعد زیلخا جھڑی زمین اُتے ڈگی پئی سی، منزل نے اوہدا گلا دباتا شروع کر دتا۔ زیلخا بے ہوش ہو گئی۔ اوسنے اکھاں بند کر لئیاں۔ منزل نے اوہدے جسم ٹوں چھوہیا تاں اوہ ٹھنڈا ہویا پیا سی۔ اوہ ساہ وی نہیں سی لے رہی۔

مائی زمین اُتے پئی چیک رہی سی ”منزل! تیرے من وچ کیہ اے؟ ٹوں کیہ چاہتا ایس؟ سانوں دوہاں ٹوں مارتا ای؟“

منزل ٹوں ہن ہوش آیا تے اوسنے سوچیا ”زیلخا مر گئی اے۔ پنڈ دے لوک رولا سن کے منزل ٹوں پھرن آئے، لہتی جان دے ڈر پاروں اوہ جنگل و تے نس کھلوتا۔ اوہ نسدا نسدا وائس دے

جنگل وچ ٹر گیا۔

اوس دن گھروں منزل گھر نہیں پر تیا۔ تن چار مہینے توں اوہنوں کے نے دیکھیا وی نہیں سی۔
 زلیخا، منزل دی مار کٹ نال بے ہوش ہو گئی سی۔ اوہنوں ہوش آیا تاں سس نال لگ کے دین
 پاون لگ پئی۔

ویلے ویلے چڑمین تعلقادار نال رل کے منزل دی بیوی زلیخا دی خیریت پچھن اوہدے گھر
 آوندا۔ اوہ سوچدا کہ چڑمین ہون پاروں منزل دے تیردی خیر خبر لینا اوہدی ذمے واری اے۔ بلٹو
 نائی راہیں اوہ رُپے پیسے نال وی زلیخا دی مدد کروا اے۔

پنڈ دے سارے جواناں ٹوں چتا لگی کہ ہووے نہ ہووے، چڑمین نے منزل ٹوں کدھرے
 اغوا کروا دتا اے۔ ایس لئی ایہ لاش اوہدی ای اے۔ پر ایہدی پچھان کون کرے گا۔ پنڈ دے
 لوک بڑے پک نال کہن لگے کہ لاش چھدام پال دی اے۔ کالی دے مکان وچ کدے کدے
 تعلقادار شراب پین آجاندا اے۔ پر پنڈ دی ساری خبر رکھن دے باوجود کے ٹوں پتا نہ لگ سکیا
 کہ کالی اصلوں چھدام پال دی دھی اے۔

اک دن اوہ راتیں چڑمین ٹوں چھدام پال نے رنگے ہتھیں پھڑلایا۔ اوہ کالی دے گھروں نشے
 وچ جھومدا تعلقادار دے نال باہر آیا۔ چڑمین نے چھدام پال ٹوں چپ رہن دا آکھیا پر اوہ نہ تئیا۔
 اوہنے رولا پاونتا شروع کر دتا۔ ایڈوں پہلاں کہ پنڈ دے لوک کٹھے ہوندے، بلٹو نے چڑمین ٹوں
 لہنی راہی وچ لے لیا۔

چھدام پال پنڈ ٹوں چھڈ کے کدھرے ہو رُ گیا۔ اوہ اپنے نال کالی ٹوں وی لے گیا پر کیہ
 چھدام پال سن وچ کامیاب ہو گیا؟ سن توں پہلاں ای چڑمین دے وفاداراں نے اوہنوں پھڑلایا
 پر اوہ اوہناں توں بچ لکلیا۔

پنڈ وچ اک پاسے سویر دی لاوارث لاش پئی ہوئی اے۔

ایہ خبر سکھی مائی تے زلیخا دے کناں وچ وی اپڑی۔

زلیخا ٹوں رتا وی ڈکھ نہ ہویا کہ لاش منزل دی اے۔ پر مائی زار قطار رون لگی۔ زلیخا نے مائی
 ٹوں لاش لاگے نہ جان دتا۔

پنڈ دے لوک مصیبت وچ پھس گئے۔ اوہناں نے پلس ٹوں اطلاع دتی پر اوہتھوں کوئی وی نہ
 آیا۔ لاش پئی پئی پھل گئی تے اوہدے اُتے کھیاں بھنستاون لگیاں۔ ایہدی بو چوہاں پاسے کھلر
 رہی سی۔ ہن شام ہو گئی سی۔ ہن تاں لاش ٹوں دفناون توں سوا کوئی راہ نہیں سی۔ پر امام
 ہوراں دا حکم سی کہ جدوں تک اوہدی پچھان نہیں ہو جاندی، دفناتا نہیں چاہیدا۔

نوجوان، مائی کول آئے تے آکھن لگے ”نانو! اسیں مصیبت وچ پھس گئے آں۔ جدوں تیکر

لاش دی پچھان نہیں ہو جاندی، ایہدا دفناتا اوکھا اے۔“
 مائی دا دل ترفن لگیا تے بولی ”خورے کھڑی مائی دا لال ایہتے مویا اے؟ کیہ ایہنوں مٹی دیون
 والا وی کوئی نہیں ہووے گا۔“

بہت دیر تک چپ چاپ اوہ خورے کیہ سوچدی رہی۔ فیر لہنی سوئی سارے اٹھ کھلوتی۔
 ”چلو چل کے دیکھیے، لاش کھدی اے؟“

سوئی سارے رُ کے اوہ لاش لاگے اہڑ گئی۔ لاش دا چہرا آکا وگڑ گیا سی تے ڈھڈ وی پھل گیا
 سی۔ اوہدی پچھان کرن دا سوال ای پیدا نہیں سی ہوندا۔ پر غور نال دیکھدے رہن مگروں اکتوڑکی
 اوہ چیک کے رون لگی ”ہائے میرے لال منزل!“
 پنڈ دے لوک امام ہوراں کول گئے تے بولے ”اوہ لاش مائی سکھی دے پتر منزل دی اے۔
 اوہنے اوہنوں پچھان لیا اے۔“

سبھ دیاں گلاں سن کے امام ہوراں لاش ٹوں دفنوں دا حکم دے چھڈیا۔
 رات دے اخیرے وچ مائی تے زلیخا آپو وچ گلاں کر رہیاں سن۔ اجراں ٹوں پنڈ دے نوجوان
 تے بڈھے لاش ٹوں دفن کے مائی کول آئے۔ اوہناں وچوں دو اک نے مائی کولوں پچھیا:
 ”ٹوں کیوں پچھانیا کہ لاش تیرے پتر منزل دی اے؟“

مائی کجھ دیر تاں پائیاں اکھاں نال لوکاں ٹوں دیکھدی رہی تے فیر بولی ”انسان دی لاش ٹوں
 کدوں تیکر انجے پیا رہن دیندی۔“
 ایہ آکھ کے اوہنے اک لہتا ساہ لیا۔ ”میں نہ آکھدی تاں شاید لاش ٹوں دفنایا وی نہ جاندا۔“

بنگالی زبان دے وڈے کہانیکاراں وچ ابو جعفر شمس الدین، شوکت عثمان، منیر چودھری، محبوب
 العالم، سید شمس الحق دے ناں وی ذکر جوگ نیں۔ پاک فوج دی کارروائی دے نتیجے وچ عام لوکاں
 وانگ بہت سارے کہانیکار وی نشانہ بنے۔ بنگالی کہانیکاراں دی اجوکی نسل اپنے دیس دے مسائل نوں
 وشا بتا رہی اے۔ جھکھ تے افلاس جو بنگال دا خاص رنگ اے، بنگالی کہانی وچ وی اگھڑواں ہاے۔

پرانے لکھاریاں دے نال نال اشرف صدیقی، زمان منیر، ارونا گوسوامی، سید عتیق اللہ،
 وصی احمد، سلینا حسین ورگے نویں ناں وی اپنے سماج دی تصویر کشی بھرویں ڈھنگ نال کردے دکھالی
 دیندے نیں۔

دو عورتاں، اک شام

پیلے رنگ دے پلاسٹک بیگ اُتے ڈکان تے چیزاں بارے مختصر ویروا اگھڑویں اکھراں نال لکھیا ہویا سی تے اوہدے تھلے لکھیا سی ”شکریا..... ڈبارا تشریف لیاویا ہے“ کاؤنٹر اُتے اوہ ایس زاویے نال رکھیا گیا سی جویں اوہدے دل وکھ رہیا ہووے تے لکھت پڑھن دی پریرنا دوا رہیا ہووے۔ اوہدا مٹریا ہویا ہینڈل ایہ دعوت دے رہیا سی کہ اوہنوں چک وی لیا جاوے پر ہیمانے اوہنوں چکھیا نہیں۔ اوہ تاں ایس الجھن وچ پھسی پئی سی کہ ہل اُتے جھڑی رقم لکھی سی، اوہ اک سو ستاسی رُپے، پیٹھ پئیے سی جد کہ اوہدے پرس وچ نرے اک سو پنچتر رُپے سن۔ اوہ دوہاں رقماں دے فرق بارے سوچ رہی سی تے اوہنوں چھتے آ رہیا سی کہ اوہنے اپنے پرس وچ دو سو رُپے رکھے سن۔ البتہ گھروں نکلدیاں پرس چیک نہیں سی کیتا جس پاروں ایس اچھیتی پریشانی وچ پھس گئی سی۔ رُپے دی کمی بارے غور کردیاں اوہنوں ترت چھتے آیا کہ کل رات ماں نے دال خریدن لئی اوہدے کولوں کجھ رُپے لئے سن۔ ہل چکدیاں ای اوہدی تلی وچ مڑھکا آ گیا۔ اوہنے سوچیا ڈکاندار ساڑھی تاں واپس نہیں لوے گا کیوں جے اوہنے ہل بنا چھڈیا اے۔ اوہ عجیب ڈبدا وچ سی۔ کاؤنٹر اُتے رکھے بیگ نوں کیوں چکے۔ رُپے دی پورے نہیں سن ہو رہے۔ اوہ بدبدان لگی جویں سلزمن نال کسے ہور گاہک دی شکایت کر رہی ہووے۔ سلزمن دے صبر دا پیالا بھر گیا ہویا سی۔ اخیر اوہنے آکھیا ”میڈم ٹیس بغیر پورے پیسیاں دے ساڑھی لین نکل رُے ساؤ۔“ ایہ سُن کے اوہدے مٹھے دیاں رگاں تن گئیاں۔ اوہنوں جاپیا جویں کسے ہل اوہ غٹھے نال پاٹ پوے گی۔

”تیس تہاڑی کجھ مدد کر سگدی آں؟“ ہیمانے اچانک پچھتے مڑ کے دیکھیا۔ ایہ ٹکسی سی۔ اوہ اک ہل لئی سکتے وچ آگئی۔ فیر اوہنے اپنے آپ نوں سنبھالیاتے آکھیا۔

”نہیں، نہیں، شکریا“

ٹیس شرمندا ہو کے نائف نہ کرو۔ ایس ویلے چتے رُپے گھٹ نیں، میرے کولوں قرض وجوں لے لو، فیر کل پر تا دیتا، امیدے وچ ماڑا کیہ اے؟“

”اوہ تے ٹھیک اے پر ٹیس وچکار نہ آؤ۔ تہاڑی پیکش دا شکریا۔ واقعی امیدی لوڑ نہیں

اے۔“

ہیما نس جانا چاہندی سی۔ اوہدی سمجھ وچ نہیں سی آ رہیا کہ ایس ویلے ٹکسی کتوں آ پئی اے۔ کیسی عجیب صورت حال بن گئی اے۔ ذہنی کوفت دی حالت وچ اوہنے اک واری فیر پرس ٹوں چنگی طرحاں الٹ پلٹ کیتا پر سبھ بے ارتھ۔

”ہیما“ گل ٹوں سمجھو۔ اینا پریشان ہون دی کیہ لوڑ اے۔ کدی کدی انج ہو جاندا اے۔ توں مینوں جائدی ایس۔ میں کوئی اوبڑتاں ہاں نہیں۔ جہڑے رُپے سامان دے تل توں گھٹ ہو رہے نیں، اوہ اتفاق نال تیرے پرس وچ موجود نہیں۔ توں کئی وار اوہناں نوں بھالیا۔ کدھرے خرچ ہو گئے ہوں گے۔ مینوں تیرا انج بازار وچ پریشان ہوتا ہے۔ کھانا کھا کرنا چنگا نہیں لگ رہیا۔ دس، کتے رُپے گھٹ گئے نیں؟“

ہیما نے مجبورن اوہنوں دسیا۔ ٹکسی نے اپنا چڑائی بیگ کھولیا تے رُپے کڈھ کے اوہدے دل ودھا دتے۔ ہیما نے نظراں جھکا کے متھے توں مڑھکا پونجھدیاں اوہدے دل دیکھیا۔

”کلف نہ کرو ہیما۔ کیہ لوک انج دی صورت حال وچ اک ڈوبے دی اپنی مدد وی نہیں کر سکہے؟“

اوہنے بڑی مشکل نال ہتھ ودھایا۔ دوہاں دیاں نظراں اک پل لئی چار ہوئیاں، فیر جھک گئیاں۔ ٹکسی دی مدد قبول کرن تے پیسیاں دی ادائیگی کرن مگروں ہیما نے سوچیا کہ انج اوہنوں چھڈ کے فورن ٹر جانا مناسب نہیں۔ ایس لئی جدوں ٹکسی نے اپنی خریداری مکمل کر لئی تاں اوہ دوویں اک نال ڈکان توں لکھیاں۔

”ہن میں چلاں گی۔“

”توں کیسی ایس ہیما؟“ ٹکسی نے بڑی آہنت نال پچھیا۔

”میں پلٹل ٹھیک آں.... تے توں؟“

”میں دی ٹھیک آں۔ تیرا خاندان تیرا پتر؟“

”سبھ ٹھیک نیں۔“

”تے تیرا بھرا؟“

ٹکسی نوں ایس سوال دی توقع نہیں سی۔ کیوں جے پچھلے چار سال دوران اوہ اوہدے (بھرا) توں دکھ رہن لگی سی لہذا اوہدے بارے پچھنا بے وقوفی ای ہوندی۔

”توں کتھے جا رہی ایس؟“ ٹکسی نے پچھیا۔

”گھرای جا رہی آں۔ میں اک آنو رکشالے لواں گی تے گھرا پڑ کے اوہنوں کرایا دے دیاں

گی۔“

”اپنی دور رکشے تے جائیں گی؟“

”ہاں۔ کل تک میں تیرے رُپے منی آرڈر کر دیاں گی۔“

”اوہ تے ٹھیک اے۔ تے توں گھرای جا رہی ایں۔ ہور کوئی رُجھ نہیں۔ کیہ اسیں کے ہوئل
 وچ بہ کے کافی پی سکے آں؟“

ہیما نوں ایس آفر دی توقع نہیں سی۔ اوہنے ٹکسی نوں معنے بھریاں نظراں نال دیکھیا۔۔۔۔۔ ایہ
 سوانی بکڑے خیالاں وچ گم اے؟

ٹکسی نے مسکراندیاں آکھیا۔ ”ڈوجیاں سبھ گلاں بھل جا ہیما۔ کیہ اسیں اک ڈوجے دے سدا
 توں مِتر نہیں رہے آں؟“

ہیما دے دل وچ نرمی تے آہنت دا جذبا پیدا ہویا پر دوہے ای پل اوہدے رویتے وچ سختی آ
 گئی۔ امید کارن خورے ایہ سی کہ اوہ لہنیاں مٹھیاں گلاں نال اوہنوں ماضی دے حالات وچ
 گرفتار کرنا چاہندی سی۔

”میں بیٹے مہینے اک انگریزی میگزین وچ تیرا مضمون پڑھیا سی ہیما۔ توں ”رام جنم بھومی“ دے
 خاص انک وچ بڑی گھرائی تے سیانپ نال اپنے وچاراں دا اظہار کیتا سی۔ میں اوہنوں پڑھ کے
 بہت متاثر ہوئی ساں۔ میں بڑے فخر نال لوکاں توں دسدی کہ میں ایس لکھت دی لکھارن ہیما
 ناگا راجن توں ذاتی طور اُتے جاندی آں۔“

ہیما توں جاپیا کہ ٹکسی نے اوہنوں اک پرچاکار من کے جوہیں اوہدے سارے شک شبھے تے
 خوف نوں اِکوڑکی دور کر دتا ہووے‘ تے ہیما ناگا راجن آکھ کے اوہدے نال دی اہمیت تے
 پرچاکار اعتبار نوں قبول کر لیا ہووے۔

”ٹکسی تیری بڑی مہربانی۔ توں کافی پین لئی آکھیا پر خورے توں بھل گئی ایں کہ ایس ویلے میرا
 پرس خالی اے۔“ ہیما نے مسکراندیاں آکھیا۔

اوہدا چہرا کسے انجانی خوشی نال کھڑیا سی۔ ٹکسی نے وی مسکراندیاں ہویاں آکھیا ”کوئی گل نہیں،
 اج توں میری مہمان بن جا۔“

ٹی نگر دی روڈ لے بھری شام اپنے آپ اک رستوران دا دیرش پیش کر رہی سی۔ اوہناں نے
 رستوران دے اک کونے وچ اک خالی میز دی چون کیتی تے بہ گئیاں۔ ہیما دے وار وار منع
 کرن اُتے وی ٹکسی نے پہلاں آلیں کریم تے فیر کافی دا آرڈر دتا۔ کجھ دیر دوویں چُپ کیتی
 بیٹھیاں رہیاں۔ ہیما دی شرمندگی اچے تک اوہدی ہوند دا حصا بنی ہوئی سی۔ اوہ پوری طرحاں
 اوہناں نکلیائی بھرے پلاں توں چھٹکارا نہیں سی پاسکی۔

ٹکسی تے اوہدے وچ کئی رلتائی تے یکسانیت اے۔ اوہناں وچکار ہن کوئی رشتا وی نہیں سی۔
 نہ اوہ آپو وچ بھیتاں نیں‘ نہ ای اوہناں وچکار لہو دا کوئی ساک اے۔ البتہ کجھ دیر پہلاں دکان

وچ ٹکسی نے اوہنوں آکھیا سی کہ اسیں آپو وچ دوست آں۔ اوہ نہ تے سکول وچ کٹھیاں سن تے نہ ای کلج وچ اک نال پڑھدیاں سن۔ اوہناں وچ رشتے داری اودوں ہوئی سی جدوں ہیما دا دامودرن نال ویاہ ہویا سی۔ اودوں ای اوہناں وچ دوستی ہوئی سی۔ پر ہن انج نہیں اے۔ اوہ اوہدی سابقا ننان اے۔ ایہ سوچ کے ہیما نوں ہاسا آگیا۔

”توں ہس کیوں رہی ایں؟“

”اصل وچ میں ایہ سوچ کے ہس رہی آں کہ ساڈا ہن آپو وچ رشتا ای کیہ اے؟“

”دوستی لہنی تھاں اک رشتا اے ہیما۔ دو انسان کے وی کارن جدوں آپو وچ ملدے نیں تے فیر ملاقات ہوون لگدی اے تے ویلا بیتن دے نال نال اوہ آپو وچ متر بن جاندے نیں۔ تے فیر اک مختصر جی ملاقات ای اکا تبدیل ہو کے اک رشتا بن جاندی اے۔“

”پر ٹکسی، کیہ تینوں میرے توں اک طرحاں دی ڈوری دا احساس نہیں ہوندا؟ کیہ توں واقعی میرے تے اپنے بھرا وچکار اک غیر متعصبانا رویا قائم رکھ سکیں گی؟“

”کیوں نہیں۔ دامو میرا بھرا اے تے ساڈا خون دا رشتا اے۔ پر میرا اک رشتا تیرے نال وی اے ہیما۔ اجیہا رشتا جہڑا سارے رشتیاں توں ودھ اہمیت رکھدا اے۔“

”اوہ رشتا کیہ اے؟“

”اسیں دوویں سوانیاں آں۔“

ایہ سن کے ہیما دے چہرے اُتے بے پناہ خوشی دی لہر دوڑ گئی۔ اوہ پل آلیں کریم وی آگئی جتنے دوہاں دے جذبات توں فرحت بخش احساس وچ بدل دتا۔ اوہ آلیں کریم کھان وچ ایجاں رُجھ گئیاں کہ کچھلی کے گل دا ہوش ای نہ رہیا۔ آلیں کریم نے اوہناں توں ہور وی نیڑے کر چھڑیا سی۔ ہیما وی ایس ویلے آپو دی اکھتا اُتے بہت خوش سی تے اوہدے دل وچ نیڑتا تے ڈونگھے سنگ دا جذبا پیدا ہو رہیا سی۔ ٹکسی نے دو چھپے لین مگروں اوہدے توں پچھیا۔ ”کیہ توں اج کل کے پراجیکٹ اُتے کم کر رہی ایں؟ میرا مطلب اے کہ فوری اہمیت دے رپورٹنگ پراجیکٹ اُتے؟“

”نہیں۔ پر مینوں اک وی آئی پی انٹرویو کرنا اے۔ جدوں وزیر اعظم بدسی دورے توں پرتن گے تاں مینوں ولی جانا ہووے گا تے اوہناں دے دورے دے تاثرات بارے پچھتا ہووے گا۔ فیر اوہناں ای نکلتیاں توں عینہ بتا کے اک لکھ لکھتا ہووے گا۔“

”مینوں بے انت خوشی ہو رہی اے ہیما۔ میں تیرا آرٹیکل ضرور پڑھاں گی۔ ایہ مضمون اوہ ای اخبار وچ چھپے گا نال جہدے وچ توں کم کردی ایں؟“

”آہو۔ میں اوہ اخبار دے حوالے نال انٹرویو کردی آں۔ اوہدے ایڈیٹر نے مینوں اخبار

جائیں کرن دی پیشکش کیتی اے۔ ایس انٹرویو دے چھن مکروں مینوں اوہدے شاف وچ اک اک اہم پوسٹ مل جاوے گی۔“

ٹکسی نے خوشی دا اظہار کردیاں اوہدے دل ہتھ ودھایا تے بڑی گرجوشی نال ہتھ پیا۔
 ”بہت مبارک ہووے ہیما۔ ایہ بڑی چنگی خبر اے۔ مینوں بہت خوشی ہو رہی اے۔ ایہ سبھ تیری ذہانت تے صلاحیت پاروں ممکن ہو رہی اے۔ ایہ تیرے لئی اک بہت وڈا آور اے کہ اک وڈے مقبول اخبار دے ایڈیٹر نے اپنے شاف وچ شامل کرن لئی تینوں آپ پیشکش کیتی اے۔“
 سیاست دے مضمون وچ ایم اے دی ڈگری پرچاکاری وچ ڈپلوما تے مختلف اخبار رسالیاں وچ مسلسل مضموناں دی چھپت تے فیر اوہناں وچ اوہدی وڈی کامیابی توں متاثر ہو کے ای دامودرن اوہنوں ویاہ توں پہلاں دیکھن گیا سی۔ ہیما دے حسن وچ بڑی وقار والی کھج تے دلکشی سی جو اوہدی ذہانت دی عکاسی کردی سی۔ دامودرن نے ذہانت نہیں سگوں ظاہری حسن توں متاثر ہو کے اوہدے ماپیاں نوں آکھیا سی کہ اوہنوں کڑی پسند اے۔ باقی معاملے تیس لوک ملے کر لوو۔

ٹکسی چپ بیٹھی نوں سال پہلاں دے اوہناں واقعات بارے سوچ رہی سی۔ ہیما دا چرا اوہدیاں نظراں سلہنے سی۔ ٹکسی دے ذہن وچ اوہدے بھرا دامودرن دی شبیہ نے ابھر کے اوہنوں نموجمان کر دتا۔ پر ہیما دیاں کامیابیاں تے صلاحیتاں بارے سوچ کے اوہدا چرا دکن لگ پیا۔ اوہنوں اوہ لفظ چیتے آئے۔ ”ایہ تیریاں صلاحیتاں دا زبردست اعتراف اے۔“ شالا ایڈیوں پہلاں ٹکسی نے اجے لفظ آکھے ہوندے۔ ایہ سوچدیاں ہویاں ہیما دے ذہن وچ کوڑیاں یاداں دے جھکڑ جھلن لگے۔

جدوں اوہنے دامودرن دے نال اپنے جیون دا ٹڈھ بنھیا سی تاں اوہ اوہدے مضمون لکھن آتے بڑا فخر محسوس کردا سی۔ اوس دن اوہنوں بڑی خوشی ہوئی سی جدوں اوہنے ویاہ دے بعد اپنا نال ہیما ناگا راجن توں بدل کے ہیما دامودرن رکھ لیا سی تے فیر ایسے نال نال اوہدیاں لکھتاں اخبار رسالیاں وچ چھپن لگیاں سن۔ اوہدے دفتر دے ساتھی جدوں اوہنوں مخاطب کر کے آکھدے ”دامو! ایس ہفتے اخبار وچ تیری بیوی دی لکھت بڑی سندر تے دلچسپ سی چٹوں پڑھ کے سواد آگیا۔“ تے جھڑے ملن جھلن والے گھر آوندے، اوہ وی بڑی تعریف کردیاں آکھدے ”مسز دامودرن! ایس واری تہاں سبھ توں چنگا مضمون لکھ کے کمال کر چھڑیا۔ تہاڈے قلم وچ بڑی جان اے۔“

فیر ہولے ہولے ایہ خُشیاں تے فخریا گلاں ممکن لگیاں۔ دامودرن کہن لگیا: ”ایہ لوفریوں تیری تعریف کردے نیں؟“ جدوں کوئی ایڈیٹریاں ساتھی لکھاری اوہنوں فون کردا تاں اوہ چیکن گندا ”توں کدوں تک لہناں بے وقوفاں نال گل کردی رہویں گی، ٹیلی فون رکھ دے۔“

جدوں اوہ گھراپتا مضمون ٹامپ کرن گدی تاں اوہ طنز بھرے لہجے نال کنڈا ”ایس گھروچ ایہ شپ شپ دی اواز کدوں مکتے گی؟ کیہ کدی سکون وی ملے گا۔ ایہ شپ شپ فورن بند کر۔“
 لیہناں طنزیا فقریاں توں بچن لئی اوہ راتیں کانڈ تے قلم لے کے سکون نال بہہ جاندی۔ اوہ بسترے اُتے ای چیکدا ہویا کنڈا ”ادھی رات تک دیوا بلدا رہندا اے۔ کینا تیل خرچ ہوندا ہووے گا۔ اپنے آپ ٹوں ایڈا وڈا سوجھوان نہ خیال کر۔ جتی بچھا کے فورن بسترے اُتے آ۔ کیہ تینوں پتا نہیں کہ تیرے اُتے خاوند دے وی کجھ فرض نہیں؟“

اوپدیاں انج دیاں طنزیا گلآں دا اک واری اوہنے برابر دا جواب دیندیاں آکھیا سی ”میں لہنی لکھت پاروں کدے کسے فرض توں کوتاہی نہیں ورتی۔ کجھے؟“
 ”اوہ..... ٹوں جواب دے رہی ایس؟ واقعی ٹوں تے بڑی وڈی فری لانس پرچار ایس۔“
 ”ویاہ توں پہلاں توں ایہ سبھ جاندا سیں۔“

”اوپدا ایہ جواب سُن کے اوہ چُپ کر گیا تے کتے ای دن اوہدے نال گل نہ کیتی۔“
 اوہ وی اک پرائیویٹ فرم وچ جنرل مینجری سی۔ اوہدی بڑی عزت تے مشہوری سی۔ چنگی تخواہ تے سماج وچ اعلا سٹیٹس۔ اوہ بڑی کامیاب زندگی گزار رہیا سی پر اوہدے اُلٹ ہیمان دا میدان اجیا سی جتھے صلاحیت نوں بڑی قدر دی نظر نال دکھیا جاندا تے اوہدی مشہوری سدھوی سی جھڑی اوہدے خاوند اُتے چھاگنی سی تے ایسے گل توں اوہنوں لہنی تکیائی دا احساس ہوندا۔ لیہناں گلآں تے بے مکتے خیالاں نے اوہدے دل وچ حسد دے جذبے ٹوں جنم دتا سی۔ ایسے لئی ویاہ توں چار ورھے بیت جاون دے بعد اک دن اوہدے اندر لے جذبے بھڑک پئے۔

ستوار رسالے دے ایڈیٹر نے اک دن اوہنوں آکھیا کہ تینوں اک نیڑے پنڈ ”سالم“ وچ جتھے فرقو فساد پھٹ پیا سی، سارے حالات تے واقعات نوں جانن لئی جانا پوے گا تاں جے پیڑت لوکاں نوں مل کے تے اوہناں دے تاثرات جان کے اک مضمون لکھیں۔ اوہدے خاوند نوں جدوں ایس گل دا پتا لگیا تاں اوہنے اگ بگولا ہوندے ہویاں آکھیا۔

”توں شہروں باہریرا اک مضمون لکھن دی خاطر جاویں گی؟ ایہ کیہ بے ہودگی اے۔ سُن، اگوں توں ٹوں کوئی مضمون نہیں لکھیں گی تے جے لکھیں گی تے اوہ چھین لئی نہیں ہووے گا۔“
 ”پر ایہ ٹھیک نہیں اے۔ میں تے ویاہ توں پہلاں وی لکھدی رہی آں تے تینوں ایس گل دا پتا وی سی۔“

”ویاہ دے بعد اک سوانی وچ کجھ تبدیلیاں آدیاں چاہیدیاں نیں۔“
 ”میرے لکھن نال تینوں کیہ تکلیف اڑدی اے۔ ایہنے تینوں کوں متاثر کیتا اے، کیہ وگاڑیا اے تیرا؟“

”بہتی بحث نہ کر۔ توں اپنا لکھنا چھڈس گی یاں نہیں؟“

”میں اناج نہیں کر سگدی۔“

تاں فیرتیوں ویا ہوتا جیوں توں چھڈتا پوے گا۔“

”جو تیری مرضی۔“

اوہ ماضی دے لہناں خیالاں وچ گم سی کہ اپنے توں ٹکسی نے ہولے جے آکھیا ”ہیما! تیری آئیں کریم کدوں دی ٹک چکی اے۔“

اوسنے چونکدیاں ہویاں اوہدے دل ویکھیا۔ ”سوری۔ میں خورے کھڑے خیالاں وچ گواچ گئی ساں۔ توں مینوں مبارکباد دتی ٹکسی۔ ٹھیک اے ناں؟ میں تیری بہت شکر گزار آں۔ اناج دا دن میرے واسطے بڑی اہمیت رکھدا اے۔ اک چنگا تجربا ہویا۔“

ریستوران لوکاں نال کھچا کھچ بھر گیا سی۔ لوک ایڈھر اوڈھر بے ترتیبی نال آ جا رہے سن۔ ہر پاسے سمجھ وچ نہ آون والا رولانے ہنگامی سی۔ ایسے بے ہنگم ماحول وچکار کدے کدے کوئی معنے بھرا فقرا اُبھر کے اپنے معنے بھالدا جا پدا۔ شام ہو رہی سی پر ایتھے دی فلورینٹ لائٹ دی سوچھ روشنی کسے پرچھاویں توں بے نیاز تے پُلکل روشن دن دے اُجیارے دا سما سی۔ اپنے توں ویٹر کافی لے آیا۔ کافی دا کپ چکدیاں ٹکسی نے پچھیا ”ہیما اناج کل توں رہ کتھے رہی ایں؟“

”میں اپنے مایاں دے نال آں۔ اوہناں توں میری مدد دی لوڑ اے۔“

”کیہ ویاہ کروان دا ارادا نہیں اے؟“

ہیما نے چسکی لینا بند کر دتا تے اپنے ساہنے بیٹھی سوانی توں غور نال ویکھیا ”توں مذاق تاں نہیں کر رہی؟“

”میں مذاق کیوں کراں گی؟“

”اگلے مہینے میں چونتی ورھیاں دی ہو جاواں گی۔“

”مینوں پتا اے کہ میری تے تیری عمر لگ بھگ اکو جیتی اے۔“

تاں فیر۔۔۔۔۔ ایہ سوال؟ ”ہیما نے کافی پیندیاں آکھیا۔“

”کیہ کوئی سوانی چونتی سال دی عمر وچ ویاہ نہیں کر سگدی ہیما؟“

”میں ہن بڑی پرسکون زندگی گزار رہی آں۔“

”ایہدے وچ تاں شک نہیں۔“

”ٹکسی! کیہ توں سمجھدی ایں کہ ویاہ اک سوانی دے جیوں وچ بہت معنے رکھدا اے؟“

”نہیں۔ میں ایہ پُلکل نہیں سمجھدی۔ پر جتھے تک تیرا معاملہ اے، میں سمجھدی آں کہ ایہدے

نال انصاف دے بنیادی مقصداں توں تقویت ملے گی۔ اوہ انصاف جڑا تیرے نال نہیں ہویا؟“

”تیرا کیہ مطلب اے؟“

”تلسی نے جھکدیاں ہوئیاں تے ذرا رُک کے آکھیا ”میرا بھرا ڈوجا ویاہ کر رہیا اے۔“

”واقعی؟ میریاں نیک سدھراں اوہدے تیکر اپڑا دئیں۔“

”میرا خیال اے ایس وار اوہنوں ایس ویاہ ویاں خُشیاں ملن گئیاں۔“

”کافی بہت چنگی اے۔ ہے ناں؟“

”جے اِک طلاق مرد اپنی سوکھ نال ڈوجا ویاہ کر سکدا اے تاں فیر اِک طلاقن سوانی کیوں نہیں

کر سکدی؟“

”کافی واقعی بہت چنگی اے۔ اِک کپ ہور ہو جاوے؟“

کافی پین دے بعد تلسی نے بل ادا کیتا تے ویٹر ٹوں ٹپ وی دتی۔ اوہ دوویں ہوٹل توں باہر آئیاں تے سڑک ول رُخ کر کے بچھ دیر کھلوتیاں رہیاں۔ رولا ودھدا جا رہیا سی۔ دوہاں دے چھڑئی بیگ سامان نال بھرے ہوئے سن تے پلاسٹک بیگ وچ نویاں ساڑھیاں رکھیاں سن۔ فیر دوویں ہو لے جے مڑیاں۔ نظراں چار ہوئیاں۔

”تیرے نال اِج اِج اتفاقاً مل کے مینوں بڑی خُشی ہو رہی اے تلسی۔“

”میں وی بہت خُش آں۔“

تے دوہاں دیاں مسکناں خُشی دے جذبات وچ گم ہو گئیاں!

چاندی دی تھالی

میں تے میرا نکا ویرے خیارے دی ڈکان اُتے جا رہے ساں۔ اسان مشکل نال اجے آدھا پنڈھ
نیڑیا سی کہ میرا نکا ویرے لنگڑاوان تے موندہ بتاون لگ پیا۔ میرا نکا ویرے نرا اَلو اے۔ معمولی معمولی
گلاں اُتے موندہ بتاندا تے روند اے۔ کجھ نُر کے اوہ زور زور نال روون لگ پیا۔ میں کارن
پچھیا تاں بولیا۔

”ہن میں اک قدم وی نہیں چل سکدا۔“

”چپ رہ ناگو!“ میں اوہدا کن مروڑیاں آکھیا۔ ساڈے کول بس دا کرایا نہیں اے۔ سڑک
اُتے رولانہ پا۔“

”اوپنے میری گل اُتے اگا دھیان نہ دتاتے چیکدا تے چیکدا سڑک وچکار بہ گیا۔ اوہدے
کپڑے خراب ہو رہے سن۔ میں ڈانٹ کے آکھیا۔“

”احق‘ توں اپنے پیراں اُتے وی نہیں کھلو سکدا تاں میرے نال کیوں آیا سیں؟“

میںوں اوہدے اُتے ڈاڈھا غصا آ رہیا سی۔ اوہ آٹھ سال تے دو مہینے دا ہو گیا ہویا سی۔ اوہدی
عمر میںوں ایس لئی یاد سی کہ دو مہینے پہلاں ماں نے اوہدی اٹھویں ورھے گنڈھ سنائی سی تے
گوانڈھن سوما بھین توں آٹالے کے حلوا بنایا سی‘ پر ایہ چھوکر سڑک اُتے چو کڑی مار کے بیٹھا
سی تے نکلے ہال وانگ ولھک ولھک کے رو رہیا سی حالاں سانوں نرا بیچ میل دا پنڈھ نیڑتا سی۔

”میںوں دیکھو! میں آٹھ ورھیاں دا ساں تاں چھہ میل ڈور کرم مایا وچ کڑی دے نال اُتے نرا
ایس لئی جاندا ساں کہ اوتھے کولتے لکڑاں کجھ سستیاں بھدیاں سن۔ اوتھوں ویہ سیر کولیاں
لکڑاں چک کے پیدل گھر آوندا۔ ایس توں دکھ ڈونگھے کھوہ توں پانی کڈھدا تے وڈیاں وڈیاں
ہالٹیاں چک کے گھر تک اپڑاندا۔ بھاویں ناگو توں میںوں اپنی مشقت دی آس نہیں سی پر اوہ
چاہندا تاں بیچ میل اسانی نال نُر سکدا سی۔“

اپنے بھرا بارے سوچدا تاں افسوس ہوندا تے ترس وی آوندا۔ ماں دسدی ہوندی سی کہ
ایہدے وچ تندرستی آگاتاں دی وی نہیں۔ ککھ وچ سی تاں ماں توں پہلی وار بخارتے کھنگھ نے
آپنیاتے ہن جد کہ اوہ پورے اٹھاں ورھیاں دا ہو چکیا سی‘ بخارتے کھنگھ نے ماں دا پچھا نہیں

چھڈنا سی۔ روگ ماں دے صحت مند جئے ٹوں گھن وانگ چٹ گیا سی تے ہن تاں اوہنوں ٹھک نال لہو وی آون لگ پیا سی۔

ماں ناگو اُتے بڑا ترس کھاندى سی۔ کدی دودھ یاں دی نصیب ہوندا تاں ناگو ٹوں جتھے توں سچھ دودھ ای لبھدا پر میں کدی ساڑا نہیں سی محسوس کیتا کیوں جے میں آپ وی اوہنوں بلوان ویکھتا چاہندا ساں۔ ہاں، ایہ دس دیاں کہ مینوں ودھیا کھائیاں دا کوئی بڑتا شوق وی نہیں۔ میں ناگو وانگ چٹورا نہیں۔ سادے اُبلے چاولاں اُتے لون مرچ پا کے بڑے سواد نال کھاندا ہاں تے چنگا بھلا تندرست آں۔ اکثر سوچدا آں ناگو جدوں میری عمر یعنی چودھاں ورھیاں دا ہووے گا تاں خورے طاقت تے عقل وچ میرے توں آدھاوی نہ ہووے۔

اوس دن مینوں ناگو اُتے سخت غصا آ رہیا سی۔ میں جڑے کم اُتے لکھیا ساں اوہ دھگلے اوہدے وچ رکاوٹ پا رہیا سی۔ میں کچھو کے دی دی ٹور نہیں اُردا۔ ڈھڈ خالی ہووے تاں وی اک میل دا پنڈھ دساں مثاں وچ نیڑ سکدا آں۔ ایہ سوچ کے مینوں ہور غصا آیا کہ میرے نال آون لئی اوہنے ماں دا تک وچ دم کر دتا سی۔ جے اوہ گھر رہندا تاں کینا چنگا ہوندا۔ گھٹو گھٹ کزور، لاغرتے غماں ماری ماں دا دل ای ولاندا۔

غصے وچ آ کے میں اوہنوں گریبان توں پھڑکے کھچیا۔ اوہدی تھسی قبیض پاٹ گئی تاں ایہدے وچ میرا کیہ دوس۔ میرے دوجے ہتھ وی تیلیاں دی اوہ پرانی ٹوکری سی چٹوں میرے ماں نے آپ تیار کیتا سی۔ جدوں کدی میرا پو بہئی توں اُپنے گھلدا میں ایس ٹوکری وچ گھر لئی سودا وست لیاوندا۔ ایس ویلے ٹوکری وچ پرانے اخبار وچ دلھنی ہوئی چاندی دی اک تھالی سی۔

ماں نے ایس تھالی بارے دسیا سی کہ نانا نے میری پہلی ورھے گنڈھ اُتے مینوں دتی سی۔ کئی ورھیاں توں ایہ تھالی اوس ساوے رنگ دے ٹرنک وچ بند سی جتھے باپو دیاں چٹھیاں دا بندل پیا سی۔ ایہ چٹھیاں اوہنے بہئی توں میری ماں ٹوں لکھیاں سن۔ ایس ٹرنک وچ ناگو دی اوہ ریشمی ٹوپی وی سی جمدے اُتے ماں نے آپ کڈھائی کیتی سی۔ ایس توں دکھ دُعاواں دی اک بکٹی جہی کتاب تے ماں دے ویاہ دا جوڑا سی۔ کئی ورھیاں بعد اج سویرے ایہناں چیزاں ٹوں دن دا چانن نصیب ہويا سی۔

”مٹھو!“ ماں نے تھالی میرے حوالے کردیاں آکھیا سی۔ ”ایہنوں شہر وچ وچ آ۔ وڈے بازار دی ٹکر تے سبزی منڈی دے سامنے اک سنیا رے دی دکان اے۔ اوہ ایہنوں خرید لوے گا۔ گھر وچ وچن لئی زرا ایہو شے رہ گئی اے۔“

”فکر نہ کر ماں! میں دکان لہ لوں گا۔“ میں جواب دتا تے تھالی لے کے ٹوکری وچ رکھ دتی

سی۔

سویرے سانوں کھاؤن لئی کجھ نہیں ملیا سی۔ اساں صرف کچی املی دا شورا پیتا۔ ایہ کچی املی میں
 اک رُکھ توں پتھر مار مار کے کٹھی کیتی سی۔ اوہدا شورا کھٹا سی۔ کیوں جے مینوں کھٹائی پسند اے
 ایس لئی میں ڈھڈ بھر کے ایہ شورا پیتا سی۔ ماں نے ایہنوں صرف چکھیا سی کیوں جے کھٹی شے
 نال اوہدے دند کھٹے ہو جاندے نیں۔ املی دی کھٹائی مارن لئی ساڈے کول لُون دی کوئی نہیں
 سی۔

ماں نے مینوں اوہناں چیزاں دی فہرست بنا دتی سی جہڑیاں تھالی وچ کے ملن والے پیسیاں نال
 خریدتیاں سن۔ تھوڑے جے چاول، سبزی، لُون تے پُھلاں دا اک ہار۔ ایہ ہار ساڈے خاندانی دیوتا
 ”نارایما“ لئی سی جہدی خوفناک تصویر رسوئی دے اک آلے وچ پئی سی۔
 ایس گھروں نکلے تاں میں سوچ رہیا ساں کہ ایہ تھالی کتے دی وک سکدی اے۔ تھالی دی
 گولائی اٹھ انچ ہووے گی، خاصی بھاری جا پدی سی۔

ایس شہر لاگے اہڑے تاں سورج پہاڑیاں توں اُپر آ گیا سی۔ ڈھپ نال ساڈے سر تہن لگ
 پئے۔ سڑک پکی سی تے کدھرے کدھرے اوہدے اُتے لک دی سی۔ اوہدے اُتے چلن نال
 ساڈے ننگے پیراں دیاں تکیاں بلن لگیاں۔

اساں پُرانے پُل ٹوں پار کیتا۔ ایس پُل اُتے عورتاں ہرا بھاء ماروے مٹی دے مٹکے لئی
 بیٹھیاں سن۔ اوہ دہی تے مکھن وچدیاں سن۔ مٹی دیاں کجھ پیالیاں اوہناں کول رکھیاں سن۔
 ایہدے بعد ایس اک گلی وچ وڑے جتھے عورتاں اپنے والاں وچ پُھل لا کے باریاں تے
 بالکونیاں وچ کھلوتیاں راہ جاندیاں ٹوں اشارے کر رہیاں سن۔ گلی کئی سی تے ایس چھیتی ای باہر
 نکل آئے۔

میں اپنے احمق تے مونہہ وندے بھرا ٹوں اپنے نال نال گھسیٹ رہیا ساں۔ ہُن اوہدی ریں
 ریں میرے برداشت توں باہر ہو چکی سی۔ سڑک دے ڈوبے پاسے مٹھیائی دیاں ڈکاناں دیکھ کے
 مینوں اک ترکیب سنجھی۔ میں اوہنوں گھسیٹدا ڈکاناں ول لے گیا تے اک ڈکان دے ساہنے جا
 کھلوتا۔

مٹھیائیاں دے تھال بچ نال بچے ہوئے سن۔ میں کھوئے دے پڑیاں ول اشارا کردیاں ڈکاندار
 توں پُچھیا۔

”کیہ بھاء دتے نیں؟“

”توں کتے لوں گا؟“ ڈکاندار نے پُچھیا۔

”جے تازے ہوون تاں ماں نے آکھیا سی سیر لے آویں۔“

”اچھا! میرے پیڑے سارے شروچ مشہور نیں، لے چکھ کے دیکھ لے۔“ ڈکاندار نے اک نکا جہیا پیڑا میرے دل ودھانڈیاں آکھیا۔

میں پیڑا لے کے مونہ وچ پایا تے فیر ٹھک دتا۔

”ایہ تاں بے تے کھٹے نیں۔ ایہناں توں خریدیا تاں ماں کٹے گی۔“

ایہ آکھ کے میں ناگو دی بانہ پھڑی تے ڈوجی ڈکان اُتے لے گیا۔ اوس ڈکان اُتے وی مینوں چکھن لئی اک پیڑا دتا گیا۔ میں اوہنوں مونہ وچ پایا تے فیر آکھیا ”ایہ پیڑے تاں جلاب لئی بہتر نیں۔“ ڈکاندار نے غٹے نال سانوں او تھوں نسا دتا۔ ناگو توں لے کے میں پان ویچن والے دی ڈکان نال گلی وچ مڑیا تے اک کوئے وچ جا کے آکھیا :

”نہ رواحت، ایہ لے مٹھیاں کھا۔ میں لہنی مٹھی کھولی تے اوہنوں اوہ پیڑے دتے جو میں چکھن بعدوں بچا لے سن۔ اوہ پیڑے لے کے بڑا خوش ہویا تے اک منٹ وچ اوہناں توں ہڑپ کر گیا۔ میں اوہدے زرد چہرے تے جتیاں ہونیاں اکھاں توں غور نال دیکھیا۔ مینوں بڑا افسوس ہویا کہ میں اپنے غٹے اُتے قابو کیوں نہ رکھیا۔ اوہنوں تسلی دیندیاں آکھیا :

”ناگو! جدوں تھالی دے پیسے ملن گے تاں میں تینوں چاہ تے بسکٹ کھواواں گا۔“

ناگو ایہ سُن کے خوش ہو گیا تے باقی راہ چُپ چاپ میرے نال رُدا رہیا۔

جدوں اسیں نیارے دی ڈکان نیڑے اپڑے تاں میری نظر اک نکلے اُتے پئی۔ کجھ سوانیاں پتل دے لشکدے بھانڈیاں وچ پانی بھر رہیاں سن۔ اسان اینا پانی پیتا کہ ڈھڈ پائش توں ہو گئے۔ ناگو دے چہرے اُتے پریشانی دے آثار آ گئے۔ میں تاڑ گیا کہ اوہنوں پیشاب دی لوڑ اے۔ گلی دی منکر ول اشارا کردیاں آکھیا۔

”جا، اوتھے کندھ دے نال پیشاب کر لے، لہنی بکتر خراب نہ کریں۔“

ناگو اک لت اُتے بٹتا زور دیندیاں کندھ ول نسیا۔ کندھ اُتے بالوں لئی گراپ واڑتے بڈھیاں لئی کھنگھ دی دوا دا اشتہار وڈے وڈے کالے تے لال اکھراں وچ لکھیا ہویا سی۔

تھالی، کانڈ وچوں کڈھدیاں میں نیارے اُتے نظر پائی۔ اوہ مٹھوک نظراں نال ساڈے ول دیکھ رہیا سی۔ فیر اوہ میرے ول اُریا تے میرے کن نال مونہ لاندیاں آہتا جہیا پچھن لگا۔

”ایہ کیتھوں چرائی اے؟“

میرا چہرہ غٹے نال سوہا ہو گیا۔ ”میری ماں نے ویچن لئی دتی اے کیوں جے ساڈے کول کھاون لئی کجھ نہیں اے۔“

”جے ایہ چوری دا مال نہیں اے تاں میں امیدے دس رُپے دیاں گا پر پہلاں مینوں لہنی تسلی کر لینی چاہیدی اے کیوں جے کل کے گھرتوں چاندی دی تھالی چوری ہو گئی اے۔ پُلس میرے کول آئی سی تے مینوں خبردار کیتا سی کہ جے کوئی چاندی دی تھالی لے کے آوے تاں اوہنوں فورن اطلاع کراں۔“ ایہ آکھ کے اوہنے اپنے اک ملازم ٹوں تھانے کھل دتا۔

تھانا نیڑے ای سی کیوں جے تھوڑی دیر بعد سنیا رے دا ملازم اک سنتری ٹوں نال لے آیا۔ سنتری ساڈے کولوں ٹٹھے سدھے سوال کردا رہیا فیر اوہنے ساٹوں تھانے چلن دا حکم دتا۔ میں ذرا ڈھل مٹھ کیتی تاں اوہ بولیا۔

”جے ٹوں چور نہیں تاں فیر ساڈے نال چلن توں ڈردا کیوں ایں؟“

ساٹوں تھانے لے جایا گیا۔ اوتھے اک نکلے جے کمرے وچ اک بڑا موٹا بندا بیٹھیا ہویا سی۔ اوہنے بڑے سخت لہجے وچ سیکڑے سوال کیتے۔ اسیں کتھے رہندے ایں؟ کیہ کردے ایں؟ ساڈے ماپے کون نیں؟ اسیں کیتھوں آئے ایں؟ وغیرا وغیرا۔ جواب دیندیاں میں تنگ آ گیا۔ وار وار ایہ کہندا کہ اسیں ایہ تھالی ایس لئی ویکھن آئے ایں کہ ساڈے گھر ہور کجھ ویکھن لئی نہیں، اسیں فاتے کر رہے ایں۔ پر اوہ موٹا بندا مندا ای نہیں سی۔

ناگو دا ڈر نال مندا حال سی۔ اوہ پائیاں پائیاں نظراں نال ایدھر اودھر دیکھ رہیا سی۔ موٹے بندے نے اوس سنتری ٹوں بلایا جو ساٹوں سنیا رے دی دکان توں لیایا سی تے اوہدے کن وچ کجھ آکھیا۔ سنتری سلوٹ مار دیاں تھانے توں باہر نر گیا۔ موٹے بندے نے ساٹوں کمرے دے باہر لکڑدے بیچ اُتے اڈیکن دا حکم دے دتا۔

میں ڈر گیا ساں۔ ذہن وچ عجیب عجیب خیال آئے۔ پُلس والے ساڈے نال کیہ سلوک کرن گے؟ وچارا ناگو تاں ڈر مارے جویں گنگا ہو گیا سی۔ مینوں ماں دا دھیان آیا کہ اوہ ساڈی غیر حاضری پاروں بڑی پریشان ہووے گی، میں اپنے آپ ٹوں تھکیا ماندا تے کمزور محسوس کرن لگ پیا۔

تھوڑی دیر بعد اوہی سنتری اک بندے ٹوں لے کے تھانے وچ وڑیا۔ اوس بندے ٹوں میں حیرانی نال دیکھیا تے جدوں اوہدی نظر ساڈے اُتے پئی تاں اوہ وی حیران جھیا ہویا۔ ایہ لالا گوپال داس سی۔ میں سُتیا ہویا سی اوہ شہر دا سبھ توں وڈا مالدار اے۔ اسیں جہڑے آشرم دے مکناں وچ رہندے ساں اوہ اوہدا مالک سی۔ ایہ آشرم اوہنے اپنے مرحوم پو دی وصیت پاروں مفلس تے روگی لوکاں لئی بنایا سی۔ میں اوہنوں کئی وار اپنے اک شاندار ٹانگے وچ دیکھیا سی۔ کجھ دن پہلاں اوہ کرایا لین آیا سی تے کرایا نہ ملن پاروں اوہنے میری ماں ٹوں مندا بولیا سی تے میرے پو ٹوں

گالھاں دتیاں سن۔

موٹا بندہ اپنے کمرے چوں لکھیا۔ اوہنے بڑے فاتحانا انداز نال گوپال داس ٹوں آکھیا۔
 ”تماڈی تھالی مل گئی اے۔ ایہ تھالی لہناں شیطان دے پتھراں نے چوری کیتی سی تے چندرمل
 کول ایہنوں وچن دا جتن کر رہے سن۔ عادی چور چلے نہیں۔ آکھدے نہیں کہ ایہ تھالی لہناں
 دی لہتی اے تے لہناں دی ماں نے ایہنوں وچن لئی گھلیا اے۔“

گوپال داس نے تھالی ٹوں دیکھیا تے فیر موڑ دیاں بولیا ”ایہ میری نہیں اے۔“ اوہدے لہجے وچ
 ہزاری سی کیوں جے اوہنوں فضول ای تھانے آوٹا پیا سی۔“

”تماڈے خیال وچ کیہ ایہ تھالی لہناں دی ہو سکدی اے؟“ موٹے بندے نے پچھیا۔
 ”ہاں، مینوں ایہ تاں پتا نہیں کہ ایہ بدمعاش چور نہیں یاں نہیں، پر ایہ میرے آشرم وچ
 رہندے نہیں۔“

موٹے بندے نے سانوں گھور کے دیکھیا تے آکھیا۔
 ”شیطانو! تھالی لوو تے دوڑ جاوو۔ جے مینوں پتا لگا کہ تیس چور او تاں میں تمانوں دوہاں ٹوں
 پھانسی لکا دیاں گا کیوں جے ہن مینوں پتا اے کہ تیس کیتھے رہندے او۔“
 تھانے توں باہر نکل کے اسان آزاد فضا وچ اطمینان دا ساہ لیا۔ گوپال داس ساڈے پچھے آ رہیا
 سی۔

”او رام چاری دے پتھر!! ذرا ٹھہر!“ اوہدا لہجا اوہی سی جمدے نال اوہ آشرم دے کرائے
 داراں ٹوں بلاندا سی۔ ”اوس چور دے پتھر چندرمل نے تھالی دا کیہ مل لایا سی؟“ اوہ ساڈے
 نیڑے آ کے بولیا۔

میرا جواب سنے پتا اوہنے نوکری میرے ہتھوں کھو لئی، تھالی کڈھ کے اوہنوں لہتی تلی اُتے
 رکھیا تے وزن دا جائزہ لین لگا۔
 ”دس رُپے۔“ میں جواب دتا۔
 ”میں پندرہاں دیاں گا۔“ اوہ بولیا۔

مینوں گوپال داس دے لہجے وچ کجھ فریب جیا جاپیا، پر اوہ سنیا رے توں ودھ دے رہیا سی۔
 میں تھوڑی دیر لئی حیران ہویا کہ کدھرے گوپال داس سانوں دھوکھا تاں نہیں دے رہیا۔
 ”لے لوو۔“ میں اپنا ہتھ رُپیاں لئی آگے کیتا۔ اوہنے اپنے لے کوٹ دے بوجھے وچوں رُپے
 کڈھے تے میری تلی اُتے رکھ دتے۔
 ”صرف پنج رُپے؟“ میں حیرانی نال پچھیا۔

”باقی دس رُپے اوہناں چار مہینیاں دے کرائے دے رکھ لئے نیں جو تہاڈے بے ایمان پو نے اے تک نہیں دتے۔“

بچ رُپے میرے تلی تے سن۔ میں مجھکھاتے تھکیا ماندا اوہناں ٹوں دیکھ رہیا ساں۔ مینوں پتا سی احتجاج کرنا فضول اے کیوں بے گالھاں توں ودھ ہو رہی تھی نہیں مل سکدا۔

ماں دے کہن مطابق میں چاول، سبزی، لُون تے پھلاں دا ہار خریدیا تے ناگو ٹوں سبزی منڈی دے ساہنے چاہ خلے وچ لے گیا۔ اوتھے اوہنوں مکھن بند، کجھ بسکٹ تے چاہ دی پیالی لے کے دتی۔ چاہ خلے توں نکل کے اسیں کجھ دیر بس دی اڈیک وچ بیٹھے رہے۔

بچ کجھ ڈولدی بس وچ گھرا پڑے تاں چار وچ چکے سن۔ ماں اپنے پیلے تے کمزور ہتھاں نال باری دیاں سلاخاں پھڑی بے چینی نال سانوں اڈیک رہی سی۔ میں چھیتی چھیتی ”دعوت“ دا بندوبست کیتا۔ فیر اسان تیاں نے خوب ڈھڈ بھر کے کھاوا۔ سانوں آون والے کل دی آکا کوئی پرواہ نہیں سی۔ کھانا کھا کے اسیں چھیتی ای سوں گئے۔ ساری شام تے ساری رات مُردیاں وانگ تے رہے۔ کئی ورھیاں وچ پہلی وار اوس رات ماں ٹوں صرف اِکو وار کھنگھ اُٹھی تے اوہ باری دے باہر اٹھیرے وچ خون تھک کے فیر لیٹ گئی۔

تامل جنوبی ہند دی وڈی زبان اے۔ سری لنکا وچ وی ایہدے بولن والے موجود نیں۔ تامل کمانی نے ترقی دیاں بہت ساریاں منزلاں طے کیتیاں نیں۔ تامل زبان دے کمانی کاراں وچ پدومائی پتھان، راماسوامی، اشوکا مترن، بدری ناراین دے ناں ذکر جوگ نیں۔

آر پڈامانی تامل زبان دی نویکلی کمانیکار نیں۔ اوہناں نے کمانی توں وکھ ناول تے ڈراما وی لکھیا اے۔ ہن تیکر اوہناں دیاں 35 دے لگ بھگ کتاباں چھپ چکیاں نیں۔ اِک ناول اُتے تامل ناڈو سرکار ولوں انعام وی مل چکیا اے۔

غریب توں وی ماڑا

”پڑھائی شروع ہویاں دو مہینے بیت گئے نہیں پر اہے تک تیرے کول انگریزی دی سکولی کتاب نہیں اے۔“ میں مُنڈے ٹوں ٹھتے نال ڈانیا۔

”نہیں سر، اگلے ہفتے....“

”اگلے ہفتے، اگلے ہفتے! ایہ گل مُن مُن کے تاں میں آک گیا ہاں۔ ایس کلاس وچ ٹوں ای اک اجیا پڑھیار ایں، جس کول کتاب نہیں اے۔“ میں ہنگتے لہجے وچ کہیا۔

اوس مُنڈے دا ناں سی چلم۔ ڈبلا پتلا سریر، پڑھائی وچ اوسن، شرارتی پُلکُل نہیں، شانت سہاء والا۔

چلم نے میریاں گلاں دا کوئی جواب نہیں دتا۔

میں اوس ٹوں کہیا ”اچھا، تاں مُن! اج سوموار اے۔ اگلے سوموار تک کتاب ضرور لے آویں۔“

اگلا سوموار جلدی ای آگیا۔ میں چلم کولوں کتاب بارے پچھیا تاں اوس نے ”نہیں لیا، سر“ وچ جواب دتا۔

میرا پارا چڑھ گیا۔ ڈسپن دا پالن کرن والے ماسٹر دے رُوپ وچ میں مشہور ہاں۔ اجی حالت وچ جے ایہ مُنڈا اپنا سکولی کتاب دے میری کلاس وچ آئے تاں میرے لئی کئی بے عزتی دی گل اے۔

”دیکھ، کل کتاب لیاون تے ای تینوں کلاس وچ بیٹھن دیاں گا۔ نہیں تاں تینوں کلاس وچ بیٹھن دی اجازت نہیں ملے گی۔ سمجھیا؟“ میں کھورتا نال کہیا۔

چلم نے اپنا سر ہلایا۔ اوس پچھے چلم دو دن سکول نہیں آیا۔ تیرے دن اوہ آیا۔ اوس ٹوں دیکھدیاں ای میں فیر اوس نوں کتاب بارے پچھیا۔ اوس نے جد کوئی جواب نہ دتا تاں میں اوس دے مُونہ تے زور نال اک تھپڑ کڈھ ماریا۔ اوہ لہنیاں گھٹاں ٹوں تھہ نال پلوسن لگا۔ اوس دیاں آکھاں وچ اٹھڑو بھر آئے۔ چلم کول ہر دے والا سی۔ میں سوچیا، ایس لئی ایہ اک خوراک ای کافی ہووے گی۔

”ٹوں کیہ سمجھ رکھیا اے ایہ، سکول یاں تماشہ؟ گھر واپس جا۔ کتاب اپنا میں تینوں کلاس وچ

بیٹھن نہیں دیاں گا۔“ میرے ایہ کسندیاں ای چلم اپنا تھیلا چک کے باہر چلا گیا۔
اگلے دن اوہ سکول نہیں آیا۔ کلاس وچ چلم دے کول رامو بیٹھا سی۔ رامو تے چلم جگری
دوست سن۔ ایس لئی میں رامو ٹوں شاف روم وچ بلا کے چلم بارے پچھن لگا۔ ”چلم انگریزی
دی کتاب کیوں نہیں خرید لیندا؟ گھر والیاں پاسوں پیسے لے کے کدھرے فضول خرچی تاں نہیں
کردا رہندا؟“

”نہیں، ماسٹر جی! چلم ایس طرحاں دا منڈا نہیں۔ اوس نے تاں دو مہینیاں دی فیس وی نہیں
سی دتی۔ کل ای اوہ فیس دے سکیا اے۔“

”جے ایہ گل اے تاں غریب ہون دے ناتے فیس معافی تے کتاباں لئی پیسے دی مدد تاں اوہ
منگ سکدا اے ناں؟“

”ایہ وی نہیں ہو سکدا ماسٹر جی۔ کارن ایہ کہ چلم دے پتا جی سرکاری نوکری کردے ہن۔
اوہناں پاس ہرا راشن کارڈ وی نہیں اے۔“ (آندھرا پردیش وچ ہرا راشن کارڈ گھٹ آمدن
والے لوکاں نوں سرکار ولوں دتا جاندا اے۔)

”تاں دس بارھاں رُپے دی کتاب خریدن وچ کیہ وقت اے؟“

”اوہناں دا پروار ڈڈا اے۔ ایس لئی خرچے وی وادھو ہوندے ہن۔“

”مطلب؟“

”چلم دے چار بھراتے چار بھیناں نیں۔ دو بھیناں دا ویاہ ہويا اے۔ اوس دی وڈی بھین ٹوں
اوس دے خاوند نے چھڈ دتا اے۔ اوہ اپنے پکے گھرای رہندی اے۔ ڈو جی بھین جینے لئی آئی
ہوئی اے۔ وڈا بھائی اوس دا ٹی بی دا روگی اے۔ دو بھیناں تے چھوٹے بھرا وی پڑھدے نیں۔
چلم دے دادا دادی وی اوہناں دے نال رہندے نیں۔“

”اک کتاب خریدن وچ، فیروی، وقت کیہ ہوندی اے۔ اپنے سارے خرچیاں اک چھوٹا جہیا
خرچ ایہ وی سسی۔“

”چلم دسدا رہندا اے، سر، کہ اوس دے پتا جی ہر روز کتاب لین جاندے نیں پر اوہناں
کولوں اوہ پیسے دوا دارو یاں ہور ڈوسریاں ضروری چیزاں تے خرچ ہو جاندے نیں۔ پچھلے دو
مہینیاں توں ایسے طرحاں ہوندا آوندا اے۔ کتاب خریدن اُتے زیادا زور دین سے اوہ اوس ٹوں
سکول چھڈ دین لئی کسندے نیں تے ڈانڈے نیں۔ ”پڑھن لکھن نال مینوں تاں کجھ فایدا ہویا
نہیں۔ تیرے لئی وی کوئی فلی گیری یاں مزدوری کر کے جینا ٹھیک ہووے گا۔“

سرکار بہت لوکاں ٹوں مفت وچ سکولی کتاباں ونددی اے، پر چلم اونا غریب نہیں سی۔ پچھڑیاں
تے غریب جاتیاں دے پڑھیاراں نوں سرکار ساریاں سہولتاں دیندی اے۔ چلم اوہناں جاتیاں نال

سبذت نہیں سی۔ اوہ اُچی جاتی دا منڈا سی۔

کلاس وچوں پہلے یاں دوجے تھاں تے آون والے چنگے نمبر حاصل کرن والے پڑھیاراں نوں کجھ دھرماتما لوک وکھینے دیندے نیں۔ چلم پڑھائی وچ درمیانی پدھر دا پڑھیار سی۔ اُنج اوہ بہت گھٹ نمبر لین والا بدھو وی نہیں سی۔ اِنج کُل ملا کے اوہ کسے وی مدد دے یوگ وی نہیں سی۔ میں اپنے آپ نوں سوال کیتا کہ اجے پڑھیاراں نوں سماج کیہ سولتاں دیندا اے۔ ”اوہ کیہ جاتے پیڑ پرائی“ جس دے اندر درد نہ کائی۔ ”دوجے پُلکُل نہیں جان سکدے۔ اجے غریب اُنج جاتی دے پرواراں دی پیڑ اوہ ای جاندے نیں۔

پرانے وچاراں نوں پھڑی رکھ کے چلن والے ایہ اُنج جاتی دے لوک جھکھے مرنا پسند کر سکدے نیں پر فُلّی گیری ورگی مزدوری کر کے جینا اپنی شان دے خلاف سمجھدے نیں۔ ”اسیں اج وی اُنج جاتی دے ای ہاں“ ایس بھرم وچ چھپناؤندے رہندے نیں۔ پتا نہیں اجے لوکاں نوں کتنی کدوں حاصل ہووے گی؟

اپنے اندر پیدا ہو رہے اجے خیالاں دی دُنیا وچوں نکل کے میں راموول وکھیا۔ راموون کھڑا کھڑا میرے دل وکھ رہیا سی۔

میں پچھیا ”..... تاں چلم نے فیس کیوں بھری؟“

”چلم دسدا سی‘ سر کہ اوس دی ماں نے‘ اوس دے وڈے بھرا دی دوائی لئی رکھے ہوئے پیسے فیس بھرن لئی دے دتے تے روندیاں ہویاں اوس نوں کیا کہ حاضری توں تاں نہ کتیا جاوے۔ سکولی کتاب فیر کدے موقع ملن تے خرید لوں۔ تہ تک ماسٹر جی دی ڈانٹ ڈپٹ سن کردا رہ۔“

سکولی کتاب نہ ہون کارن چلم سکول نہیں سی آ رہیا۔ مینوں اوس تے ترس آیا۔ پر میں وی کیہ کر سکدا ساں؟ جے اوہ کوئی سرکاری مدد لے سکن لئی جوگتا پوری کردا ہوندا تاں میں پوری واہ لا کے اوس نوں مدد ضرور دوا دیندا..... پر کلاس وچ کتاب نہ لیاون تے چُپ رہنا میرے اصول دے خلاف سی۔ میرا اصول اے ”سارے پڑھیار کلاس وچ سکولی کتاب ضرور لیاون“ عقیدت نال پڑھن‘ ڈسپن وچ رہن۔“

اوس تے دیا وکھا کے اپنے پیسیاں نال اوس نوں سکولی کتاب خرید کے دین دی میری وی حیثیت نہیں سی۔ میں کوئی امیر آدمی نہیں۔ جے اِنج کرن لگاں تاں نظر وچ کئی پڑھیار آ جان گے۔ کیہ میرے ورگا آدمی اوہناں ساریاں دی مدد کر سکے گا؟

ہفتا بھر غیر حاضر رہن پچھتوں‘ سوموار دے دن چلم اپنے تھاں تے بیٹھا دکھالی دتا۔ میرے من دا بوجھ اُتر گیا۔ سوچیا ”ہن چلم ضرور کتاب لے کے آیا ہووے گا۔“ اوس دے انداز تے اجیا ای لگیا کہ اوہ کتاب توں بغیر نہیں آیا۔ جے اج اوہ کتاب نہیں دی لیا تاں وی اج دی بجائے

کچھ دن بعد اوس ٹوں کتاب بارے پچھن دا ارادا میں اپنے من ای من وچ کر لیا۔
میں چلم ول ویکھن توں بغیر ای سبق پڑھانا شروع کر دتا۔ چلم نے اپنے آپ ای کھرے ہو
کے مان نال کیا "سر" میں انگریزی دی کتاب لیا یا ہاں۔ "شاید میرے پچھن توں پہلاں ای دس
دین دے ارادے نال اوہ بولیا ہووے گا۔

"ڈیری گڈ" کہ کے میں اوس ٹوں بیٹھ جان لئی کیا، پر اوہ جڑی کتاب پھڑی پڑھ رہیا سی، اوہ
سکولی کتاب ورگی نہیں سی۔ اوہ سلائی کیتے ہوئی کاغذاں دے پلندے وانگ سی..... کدھرے ایہ
میریاں اکھاں وچ گھٹا پاون لئی چال تاں نہیں۔ میں چلم دے کول جا کے کاغذاں دے اوس
پلندے دے ورقیاں نوں پلٹ کے دیکھیا۔ حیرانی ہوئی۔ اوہ چھپی ہوئی کتاب نہیں سی۔ سوہنی
طرحاں بنا سوار کے انگریزی دی پوری کتاب ٹوں لکھیا گیا سی۔ چھپے ہوئے اک سو پنجاہ صفحیاں
دی کتاب دے، پنج سو صفحے ہتھ لکھت بن گئے سن۔ اک پاسیوں سائیکلو سٹائل کیتے ہوئے رڈی
کاغذاں دے ڈوبے پاسے لکھیا ہویا سی۔ سرلیکھ وی سنڈر آکھراں وچ لال سیاہی نال لکھیا ہویا
سی۔ تصویران دے عکس وی کچھے ہوئے سن۔

ایس کتاب ٹوں لکھن لئی گھٹ توں گھٹ اک مینا لگ سکدا اے، پر چلم نے دن رات
محنت کر کے ایس کتاب ٹوں اک ہفتے وچ لکھ لیا سی۔ شاید اوس نے اپنے کے ہم سبق کولوں
کتاب اُدھار منگ کے نقل کیتی ہووے گی۔

ماسٹری دی زندگی وچ میں اچے تک جڑا کم نہیں کیتا سی، اوہ ہن کیتا۔ میرا خیال اے کہ
پڑھیاراں نال شفقت تے لوڑوں ودھ گھل مل کے رہن نال ڈسپنٹ سکدا اے۔ میں اچے
تک کے وی پڑھیار دی کنڈ تے پریم نال ہتھ نہیں سی پھیرا، پر اوس دن میں چلم دی کنڈ تے
اپنا ہتھ پھیرے پتا نہ رہ سکيا۔ اگلے ای ہل، ہوش وچ آ کے، بلیک بورڈ دے کول جا کے، میں فیر
سبق پڑھانا شروع کر دتا۔

گھڑی

نیندر توں اٹھ کے گھڑی دیکھی تاں پونے نوں وجے ہوئے سن۔ بہت دیر تیک مٹی رہی ساں۔
سارا سریر ڈکھ رہیا سی۔ رات دا تجربا چیتے آیا تاں شرم نال چویں ڈب گئی۔
”چلدا آں۔ فیر خورے کدوں تیری مہرانی ہووے گی؟“ مینوں گھرا لہ کے چکر دھر نے آکھیا
سی۔ میں سکوتر توں لٹھ کے سڑک دے دوہاں پاسے دیکھیا، فیر بوہا کھولھیا۔
”چنگا، گڈ ٹائیٹ“ میں اوہنوں آکھیا۔

اوپرے گمروں ہن سویرے پونے نوں وجے مینوں ہوش آیا۔ چکر دھر بہت شوقین مزاج اے۔
لما چوڑا بندھا، سوہنا تاں نہیں پر سیکسی اے۔ من کچھواں مرد اے۔
گیس اُتے پانی چڑھایا۔ مونہ دھو کے کافی دی چُکلی لئی تاں جا کے چرے اُتے تازگی آئی تے
میرے اعصاب توں شکتی جہی جاہن لگ پئی۔ والاں وچ تیل لان گئی تاں ہیر آیل دی مک نال
ککتاری جہی ہون گئی۔ راتیں میں سون توں پہلاں چرے اُتے کریم لانی بھل گئی ساں۔ شیشے
وچ اپنے آپ توں دیکھن لگی تاں چرے اُتے مہاسے اگھڑویں جا پے۔ خوب اُبھرے ہوئے۔
چکر دھر آکھدا اے کہ ایہ اُبھرے ہوئے مہاسے میری سُندر تا وچ دادھا کر دے نیں۔ چرے تے
بجراں اُتے کولڈ کریم لائی۔ پانی دے اُبلن تیک ”نیمینا“ دے صفحے پر تدی رہی۔ سردی دے دن
گرم پانی نال غسل کردیاں وی آہلکس جہی چلیدی اے۔ سوا نوں، یعنی اج وی پر نپل دی ڈانٹ
کھانی پوے گی۔ مینوں پتا ای نہیں سی کہ نوکرانی سیتالو کدوں آئی تے کھانا پکا کے رُوی گئی۔
مینوں ایہ چیتا وی نہیں سی کہ میں کدوں سیتالو لئی بوہا کھولھن اُٹھی ساں۔
میں رات ساری انج مٹی ساں کہ مینوں کچھ وی ہوش نہیں سی۔ مہری دا ایہ آکھتا چیتے سی
”ماں جی، میں چلدی آں۔ بوہا بند کر لوو۔“

گرم پانی لے کے غسل خانے گئی۔ پائی ہوئی ساڑھی دی تہ خراب سی۔ ساڑھی بدلی کیتے پتا ای
سوں گئی ساں۔ رات دے دس وجن گمروں ایہ سبھ تھوڑے ای ہوندا اے۔ لوٹے نال جئے اُتے
پانی پایا۔ تن چار لوٹے پان گمروں ای سارا جٹا بچ سکیا۔ فطرتی لباس وچ اپنے سُندر سلونے جئے
ٹوں دیکھیا۔ مینوں بہت چنگا لگیا۔ چکر دھر نے رات ورگے معیار نال ”ڈریکولا“ وانگ میری خوشی
دا حساب لایا سی۔

پر اِنج دا جینا کدوں تیک؟ گلے جئے ٹوں تو لپے نال پونجھ کے پینٹی تے براء پالئے۔ خیال آوندے ای رہے۔ سچ اے جدوں تک مرد میرے گھر دے چکر لاندے رہن گے، اودوں تک میری جوانی بھری رہوے گی۔ اوہ میرے بوہے ڈیرا لان گے، اکھاں وچھان گے۔ کیہ ایہ ٹھیک نہیں اے کہ میری ایس بھری پری جوانی وچ کوئی نہ کوئی آوے گا تے میریاں زلفاں دا قیدی بنے گا۔ بھاویں بڈھا ای کیوں نہ ہووے۔ پر کسے دولت مند ٹوں اپنے حسن دا شکار بنانا ای مناسب ہووے گا، فیر میری زندگی خوشی بھری ہووے گی۔

پر اِج صورتحال اِنج اے کہ میں اپنے آپ ٹوں کسے نہ کسے ہتھ وچ رہی آں۔ مینوں بیوی بنا کے سر متھے بہان والا کوئی نہیں۔ سبھ اجے نہیں کہ رات لئی ملکا بنا لیندے نہیں۔ میرے والد نہیں، معمولی جہی تنخواہ پان والے سکول ماسٹر، پتراں دھیاں ٹوں رنج کے روٹی کھوان توں معذور۔ ماما جی دی مہربانی نال تعلیم پوری کیتی۔ ایہ گل نہیں کہ میری مہربانی ماما جی ٹوں نہ ملی ہووے۔ اودوں دا گھر والیاں نے نچالا لاکے مینوں چھڈ دتا۔ لہنی جدوجہد نال میں ملازمت بھالی۔ ابا جی میرا ویاہ کسے نہ کسے نال تاں کرن گے تاں کدے نال کرن گے؟ کرن گے تاں کلرک نال ای نال!

کلرک نال جیون پتاوون دی سوچ ای میرے لئی نفرت بھری اے۔ ایہو کارن اے کہ اِج میں ایس حالت وچ آں۔ فیر میں عیش بھرے جیون دی اپنی عادی ہو گئی آں کہ ہُن تک زندگی غریبی دی دھوڑ وچ رُل جاندی تے خُد کشی ورگی حالت ہو جاندی۔

ساڈے کالج دا پورا شاف رولا پاندا رہیا کہ میں کسے کبوتر وانگ کدھرے نہ کدھرے اڈ جاواں گی۔ پر کتھے؟ ہُن میں خُد کشی کر وی لواں تاں کیہ دنیا مینوں پاک دامن یاں نیک چلن آکھے گی؟

سوچن لئی ویلا نہیں اے۔ کھانا کھا کے چھیتی نکلتا اے۔ پر نسل ڈانڈے نہیں۔ آکھدے نہیں ”ٹیس سدا دیر نال کالج آوندے او“ عارضی ملازمت اے“ محتاط رہو۔ تہانوں اگلے مہینے کڈھ دیاں گی۔“ سارے کالج دیاں نظراں میرے اُتے مرکوز نہیں۔ اوہ لوک اجے ای ہوندے نہیں۔ جہڑے دُنیا وچ آرام دا جیون نہیں پتانا چاہندے۔ میریاں ساریاں سہیلیاں ان ویہیاں نہیں۔ اوہناں دے ہتھ پیلے ای نہیں ہوندے۔ لنگوٹی بھئی بیٹھیاں نہیں۔ نیک چلنی لئی جان دیندیاں نہیں۔ کپلیکس پاروں پاگل ہوئیاں جاندیاں نہیں۔

ویہیاں ہوئیاں وی کتھے خوش نہیں؟ اوہناں دی گھرستی ٹھیک نہیں چل رہی۔ اپنے خاوندان دی بدچلنی ٹوں بدلنا اوہناں دے اختیار وچ نہیں، ایس پاروں سدا ایسے غم وچ ڈھیاں رہندیاں نہیں۔ اوہناں دا خیال اے کہ مرد واڑھ وانگوں اے جہڑا کھیت دی راکھی کرے۔ پر ایس دیس وچ

کنیاں اجیساں منڈیراں میں جھڑیاں حتی طور کھیتاں دی راکھی کردیاں نہیں؟
 حساب کاری لئی رکھیا گیا افسر ای لاپچی ہوندا اے، ہتھ کھلاردا اے۔ میرا خیال اے کہ ایہ
 رشوت خوری کدی وی نہیں ہکتے گی۔ سوانی دی پت دے سلسلے وچ امیدے ملن دا سوال ای
 پیدا نہیں ہوندا۔ بندا بے ایمان ہووے تے اوہدی بے ایمانی اُتے نظر رکھن لئی دوجے بے ایمان
 افسر توں مقرر کر دیو تاں اوہ بے ایمان ہووے تے بے ایمانی توں وکھ کیہ کرے گا؟

گت بھئی، چہرے اُتے پوڈر لایا، ہری ساڑھی اُتے میچ کردی ہری بندی متھے لائی، کھان دے
 ناں اُتے چار بڑکیاں چھیتی چھیتی لنگھا کے باہر نکلی۔ ہتھ وچ نوٹ بک لے کے شاپ اپڑی۔
 سالی..... شی بس کدی ویلے سر نہیں آوندی۔ اک فرلانگ پیدل چلن مگروں رکشا ملیا۔ کالج
 اپڑیاں اپڑیاں سوا دس۔ پہلا پیریڈ میرا ای سی۔ کلاس وچ گپ شپ چل رہی سی۔ سدھی کلاس
 وچ چلی گئی۔ پڑھان دی کیہ گل؟ گر جا دا بھلا ہووے، نوٹس دے گئی۔ ایسناں نوٹس دا املاء لکھوا
 دیاں تے کئی گھنٹے لیکچر دین توں بچ جاواں گی۔ املا لکھواندی رہی جویں کہ لیڈر تقریر کردے نہیں۔
 پڑھیارناں دھیان نال لکھدیاں رہیاں، جویں لیڈر دی ہاں وچ ہاں رلا کے لوکائی بھیڈاں وانگ
 سر ہلاندى اے۔ پرنسپل انکیشن اُتے آئی۔ میری کلاس ساہینوں جا رہے سن، برانڈے وچوں ای
 اشارا کیتا کہ میں اوہناں ولے آواں۔ اوہناں نے آکھیا ”کلاس مکا کے میرے کمرے وچ آوتا“
 تہاڑے نال گل کرنی اے۔“

”چنگلی گل اے۔“ میں سر ہلایا۔

کلاس مگروں پرنسپل دے کمرے گئی۔ اوہ کلرک نال گل بات وچ رجھے سن۔ مینوں دیکھ کے
 اوہنوں ثور دتا۔ ”تشریف رکھو“ اوہناں نے کرسی ول اشارا کیتا۔ میں رجڑلے کے دستخط کیتے۔
 ”دیکھو“ میں تہانوں کئی وار آکھ چکی آں کہ ٹیس لہنیاں عاداتاں توں باز نہیں آوندے۔ اگلے
 ہفتے جوزف صاحب تشریف لیان والے نیں۔ تہاڑے بارے اوہناں توں کیہ دساں؟ ٹیس ای
 دسو۔ اصول تے قانون نہیں منو گے تاں برخاست کرن دا حق اوہناں نے مینوں پہلاں ای دتا
 ہویا اے۔ ہاں تے سجاتا جی، دسو میں کیہ کراں؟“ اوہ اختیار والیاں وانگ میرے ول دیکھدے
 رہے۔

”آگوں میں دیر نال نہیں آواں گی۔“ ایہو میرا جواب سی۔ بس، ایسے لئی اوہ مینوں ناراض
 نیں۔ میں اوہناں نال کدی انج دا ورتارا نہیں کردی کہ اوہ میرے سپیرر نیں۔ اوہناں توں
 اُچھائی بٹھا کے اوہناں دی تعریف نہیں کردی۔ جدوں اوہ مینوں ڈانڈے نیں تاں وی میں انج
 نہیں دسدی کہ اوہناں دے رعب تھلے آں یاں مینوں اوہناں دی پرواہ اے۔ مینوں چاپا ہن
 اوہ کوئی نہ کوئی کارروائی ضرور کرن گے۔ فرماندے نیں کہ جوزف ہوراں سارے اختیار اوہناں

ٹوں ای سوپ چھڑے نیں۔

جے پر نپل ٹوں اپنے اختیار دے دتے جان تاں انجے دباء پاندے نیں۔ اپنے اختیار دکھال دے نیں۔ راتیں میں چکر دھر ٹوں ایہ گل دسن لئی سوچیا پر جھل گئی ساں۔ اوہناں دی بازی ٹوں چکر دھر ای چنگی طرحاں مات دے سکدا اے۔ میں دیکھ لوں گی کویں میری ملازمت جاندی اے۔ چکر دھر ٹوں فون اُتے دیا کہ اوہ شامیں میرے روم آوے۔ اوہنے وعدا کر لیا۔ ساڈھے چار وچ گئے۔ کلاساں نکلیاں۔ شی بس توں لٹھ کے گھر جا رہی ساں کہ ساہمنیوں کئی چھوکرے آوندے دے۔ اوہناں وچ جوانی دی شوخی سی۔ اوہ بہت ای چنگے جا پے۔

”اوہ دیکھو..... اوہ آ رہی اے، نفیس چیز، ودھ کے ہتھ مار۔“ اک جوان نے آکھیا۔

مینوں ہاسا آ گیا۔ جوانی وچ پن والے ایہناں مُنڈیاں ٹوں کیہ پتا کہ زندگی کیہ شے اے۔ ایہ مُنڈے نیں جاندے کہ پیسا ای سبھ کجھ اے۔ لگدا اے ایہناں مُنڈیاں ٹوں میرے بارے گھٹ ای پتا اے۔

کافی بتا کے پی رہی ساں کہ چکر دھر آ گیا۔

”تشریف رکھو، تماڑے لئی کافی بتاندی آں۔“

”نہیں بتان دی لوڑ نیں۔ بچی ہوئی کافی ای بہت اے۔“ اوہنے میرے ہتھ توں پیالی لے کے بچی ہوئی کافی پی لئی۔ میں بہت خوش آں۔ زندگی بھر مرداں ٹوں انجے ای رہنا چاہیدا اے۔ ایہو میری مرضی اے۔

”کیہ گل اے؟ کیہ ار جیسی اے؟ نویں فلم 'سیتا تے گیتا' لگی اے ناں؟“ میریاں اکھاں وچ اکھاں پاندیاں چکر دھر نے آکھیا۔

”قلم شلم دی گل نہیں اے جی۔ لہنی پر نپل ولوں پریشان آں۔ وار وار دھمکی دے رہی اے کہ مینوں ملازمت توں کڈھ دیوے گی۔ آکھدی اے میری ملازمت عارضی اے۔“

”کویں کڈھ دیوے گی؟ آکھ دے سو کہ کڈھ کے دیکھے۔ اوہ میں دیکھ لوں گا۔ ڈونٹ وری مائی ڈیر۔ جوزف اے ناں تماڑے کالج دا مینجر؟ اوہ میرا نیزلا مِتر اے۔ اگلے ہفتے حیدرآباد توں آون والا اے۔ تیرا تعارف کراواں گا۔ تیری پر نپل تاں کیہ اوہدی نانی وی جوزف دے ساہنے کنب جاوے گی۔ ڈرنہ۔ ہن اٹھ، پکچر دیکھن چلیے۔“ ایہ آکھدیاں چکر دھر نے مینوں اپنے ولے کھج لیا۔

تاں فیر کیہ چکر دھر جوزف ٹوں جاند اے؟ ہن دیکھ لوں گی پر نپل دے اختیار کتے کونیں۔ نایلیکس دی ساڑھی پا کے آئی شیڈو ٹال اکھاں سواریاں، کریم پوڈر مل کے چہرے ٹوں تازا بنایا۔

”واہ کیہ کتنا۔ پری چہرا بن گئی ایں۔ کیہ توں اچھے وی ایس ساڑھی ٹوں نہیں بھلتی؟“ چکر دھر نے میرے آچھل ٹوں کھج کے پچھیا۔

”بھلاں کیوں؟ ایہ تاں تماڈا دتا ہویا تھا اے۔ تماڈے تعارف دا مڈھ ای ایس تھنے نال بجا سی۔“ میں اوہنوں اک خاص ادا نال دیکھدیاں بولی۔ میں جاندی ساں اجیہاں گلاں سُن کے مرد کنا خوش ہووے گا۔ ایہ وی پتا اے کہ خوش ہو کے کیوں اوہ کس حد تک سوانی دے دس آوے گا۔“

”چلیے۔“

”او کے‘ چل..... ہیں..... کارڈیگن نہیں لوں گی؟“ چکر دھر نے آکھیا۔
ہرے رنگ دا کارڈیگن‘ او سے دا دتا ہویا کارڈیگن لے کے سکوڑتے جا بیٹھی تے اوہدا لک دبا کے پھڑلایا۔

ایس مرد دے بھرویں فایدے نیں۔ تاجر اے۔ جتا امیدے کولوں جھپیا جا سکدا اے‘ جھپ بیٹھی آں۔ پھسان دا خیال وی آیا پر میں نہیں چاہندی کہ اوہدی ڈوجی بیوی بن کے رہواں۔ بیوی توں بہت ڈردا اے۔ چوری چھپے مینوں گلیاں راہیں گھمان لے جاندا اے۔ وڈے شہراں وچ ایہی تاں سوکھ اے۔ اک دا معاملہ ڈوجے توں پتا نہیں لگدا۔ اک محلے دی گل ڈوجے محلے نہیں اڑدی۔

قلم دیکھن گروں دوویں ہوٹل گئے۔ چکن دا آرڈر دتا۔ اوہنے اپنے لئی وِسکی منگوائی۔ دیکھدیاں دیکھدیاں اوہدیاں اکھاں لال ہو گئیاں۔ پیندا اے تاں دیکھیا نہیں جا سکدا۔ وِروں ای موہوں بو آون لگ پندی اے۔ مینوں نیندر آون لگی۔ اپنے روم وچ جان دی سدھر ہوئی۔
”میرے روم وچ چلو۔“ زور زبردستی نال اوہ مینوں اپنے روم لے گیا۔ مینوں اوہدی بہت لوڑ اے‘ ٹھاکدی کیوں؟ چُپ چاپ اوہدے مگر مگر ٹردی گئی۔ چکر دھر نے اپنے لئی دکھرا اک کرا لیا ہویا اے۔ اجیہا بندوبست سی کہ کے توں کجھ پتا نہ لگے۔ اوہدا کرا وی اپنا جیہا ای لگدا اے۔
”ساری رات ایہتھے رہ۔“ اوہنے آکھیا۔

”نہیں‘ نہیں‘ میں ٹر جاواں گی“

”ٹھیک اے‘ تیری مرضی ای سی۔“

راتیں اوہ مینوں میرے روم لاگے چھڈ کے ٹر گیا سی۔

پورے ہفتے پر لپل کجھ نہ کجھ آکھدی رہی۔ ڈانڈی رہی‘ دھمکاندی رہی۔ میں غصا ضبط کردی رہی۔ میں پورا ہفتا ایسے آس اُتے گزار دتا کہ چکر دھر اپنا وعدا ضرور پورا کرے گا۔
آخر سنیچر دے دن چکر دھر ڈپہرویلے سدھا کالج آیا۔ ڈپہر دی کلاس نہیں سی۔ چکر دھر دے نال سیون شار ہوٹل ٹر گئی۔ اُپری منزل دے برائڈے وچ آرام کرسی اُتے سگرٹ چھکدیاں جوزف ہوئی کے وچار وچ پھسے ہوئے سن۔ سٹول اُتے ایس ٹرے پئی سی۔

چکر دھر ٹوں دیکھدیاں ای اوہناں نے ”ہائے“ آکھیا۔
 ”ہاؤ یو آر..... یار؟ ہاؤ از یو ر بزنس؟“ چکر دھر نے خیریت پچھی۔
 ”فائن یار..... تماڈے درشن ای نہیں ہوئے“ کیہ گل اے؟ تے سبھ لوڑاں حیدر اباد وچ ای
 پوریاں ہو رہیاں نیں کیہ؟ ایدھر آ کے وی پوریاں کر سکدے او۔“ چکر دھر میرے دل دیکھدیاں
 ہویاں ہن لگیا۔

”یو سلی“ جوزف نے چکر دھر دے موڈھے اُتے دھما ماریا۔
 ”آؤ کم ان۔“ جوزف ساٹوں کمرے دے اندر لے گئے۔ کمرے بڑے ہیج نال سجیا ہویا سی۔ یو، نوم
 بیڈ، میز اُتے واٹ ہارس دی بوتل، گولڈ فلیک فلٹر سگریٹ، ماچس، ودھیہا کاجو دا پیکٹ۔
 ”وس ازمس سجاتا۔“ چکر دھر نے میرا تعارف کرایا۔
 ”تماٹوں مل کے خوشی ہوئی۔“ جوزف نے ہتھ ملایا۔
 ”معاف کریا جے“ چکر دھر باہر اُتر گیا۔ ”کم آن سیٹ ڈاؤن!“ جوزف نے مینوں بسترا دکھلایا۔ اوہ
 آپ میرے نال بہہ گئے۔ مونے کالے بندے گھنٹی وجا کے بیرے ٹوں بلایا۔
 ”اپنی ٹفن یو وانٹ؟“

”نو تھینکس، اونٹی کافی..... پر چکر دھر جی.....؟“ میں پچھیا۔
 ”اوہ ہاؤ انوسینٹ یو آر۔ بیرا اک کافی لے کے آ۔“
 بیرا اُتر گیا۔
 ”کم آن ڈیر۔“

لہنی لوڑ پاروں میں چپ چپیتی اوہناں دی جھولی اُتر گئی۔ بوہے اُتے کھڑاک ہویا۔ بیرا کافی لے
 آیا۔ اوہدے جان گروں جوزف ہوراں بوہا بند کر لیا۔
 ”یو ٹیک کافی“ اوہ آپ کجھ ملائے بنا و سکی دی بوتل وچوں پین لگے۔ میری کافی ممکن تائیں
 اوہناں دے دو گلاس پورے ہو گئے۔ پندرہاں نمٹاں گروں مینوں دی سدھر ہوئی کہ میں وی
 پیاں۔ کوئی پرہیز تاں نہیں۔ ممکن دی بجائے میں آپ ای گلاس لے لیا۔ جوزف حیران ہویا۔
 ”سو یو آر ویل ڈیولپڈ۔“ اوہناں نے آکھیا۔

ایہ کالا بندہ خورے نہیں جاندا کہ انڈیا تاں ڈیولپڈ اے پر انڈیا دیاں سوانیاں ٹوں انڈر ڈیولپڈ
 سمجھتا بے وقوفی اے۔

ڈوہے دن گرم پانی نال غسل کرن گروں وی جئے دی پیڑ نہیں گھٹی۔ سر بھارا رہیا۔ میں سارا
 دن لیٹی رہی۔ آرام کیتا۔ لیٹی تاں رہی پر ٹھیک طرحاں اکھ نہیں لگی۔ ایس فکر نال کہ کیہ میرا
 سارا جیون ایسے دھڑے اُتے چلے گا؟ مندے سُفنے دیکھاں۔ سُفنے وچ لگے جویں میں اوہ چندن

ساں جو دیوتیاں لئی گھسیا گیا تے کوڑے وچ سٹیا گیا اے۔
 سوموار والے دن کالج گئی۔ پر نپل نے بلوایا۔ اوہناں دے کمرے اپڑی۔ دل وچ سوچدی گئی
 ساں کہ پٹھی سدھی آکھے گی تاں مونہ توڑ دیاں گی۔
 ”بہ سجاتا!“ اوہنے آکھیا۔

ایہ کیہ۔ اوہ ٹون نکار بولن لگ پئی سی۔ میرے لئی بے تکلفی ورتن لگی۔ میں بڑی شان نال بہ
 کے پچھن لگی۔ ”کیہ گل اے جی، تاں یاد کیتا اے۔“
 ”نہیں سچھ نہیں۔ آئی ایم ساری فارمائی بی ہیویر۔“

”میں سمجھی نہیں، ٹیس کیہ آکھ رہے او؟“
 ”سچھ نہیں۔ میں سختی وچ تیرے نال ماڑا سلوک کیتا۔ اج تک ڈانڈی رہی۔ میں تینوں غیر سمجھیا
 سی پر اسیں دوویں اکو گھنڈ خانے دیاں گھنڈیاں آں۔“ اوہنے آکھیا۔
 ”سچ! اسیں کبوتر نہیں گھنڈیاں آں!“
 پر نپل نے میرے نال ہتھ ملایا۔

میری نظرو وچ اوہ گھنڈی جی دس رہی سی تے اوہدی نظرو وچ میں وی اوہی نظر آ رہی ساں۔

ہندستان دیاں 15 قومی زبانیں وچ تیلگو دا ناں وی شامل اے۔ ایہ زبان دیس دے وچکارے حصے
 وچ، جنوں اج کل آندھرا پردیش آکھیا جاندا اے، بولی جاندی اے۔ 1937 وچ جمن والے سی شکر
 ایسے زبان دے اگے لکھاری نہیں۔ اپنی مادری زبان وچ شاعری کرن دے نال نال کہانی تے ناول
 وی لکھدے نیں تے اوہناں ٹوں جدید تیلگو لکھت وچ اہم تھاں دتا جاندا اے۔

تاں.....؟

اج تاریخ..... کلینڈر دا صفحا نہیں بدلایا، ایس لئی پتا نہیں۔ انج کدی کدار ای ہوندا اے کہ میں کلینڈر دا صفحا بدلنا بھل جاواں۔ سویرے اٹھدیاں ای میں پہلا کم ایس صفحے ٹوں بدلن دا ای کردا آں۔ می ڈیڈی ٹوں تاں صفحا بدلنا چیتے ای نہیں رہندا۔ مہینیاں تک صفحے بغیر بدلے رہ جانداں نیں۔ ایسے پاروں صفحے بدلن دا کم میں اپنے ذمے لے لیا اے۔ مینوں ایہ چنگا لگا اے جویں سویرے سویرے آگدا سروج وی مینوں بہت چنگا لگدا اے۔

می موڈ وچ ہووے تاں مینوں سویرے اٹھدیاں ای سوادی ناشتا ڈوہ نال ملدا اے پر اج ناشتے وچ ڈوہ نال کجھ وی نہیں سی۔ میں می کولوں پنچھیا تاں اوہنے ڈانٹ کے چپ کرا دتا۔ میں چپ چیتے ڈوہ پی لیا۔ پہلاں می کدی ڈانڈی یاں غصا کدی تاں میں سمجھ نہیں ساں سکدا کیہ می وی کدی غصا کر سکدی اے، پر میں دیکھیا کہ می اج کل اکثر ای گل گل اُتے غصے وچ آجاندا اے۔ پر کیہ سبھناں دیاں ماواں انج گل گل اُتے ڈانڈیاں نیں؟

فیر میں دیر تک باری دے باہر بیچھے وچ موگرا دے بوٹے دیاں شاخاں تے کھڑے چٹے پھلاں اُتے چٹھاں ماروے، پھر..... پھر..... اڈوے تے ٹونک..... ٹونک..... گیت گاندے چکلیے کالے بدل دے رنگ دے ہیمنگ برڈ ٹوں دیکھدا رہیا ساں۔ ڈیڈی میرے لئی پنچھیاں دی رنگ برنگیاں تصویراں والی کتاب لیائے نیں، اوہدے وچ انج دے ای ہیمنگ برڈ نیں۔ ایس لئی میں ایسناں ٹوں پچھاندا آں۔ ساڈی باری دے باہر بیچھے وچ بھانت بھانت دے پنچھی آؤندے نیں..... ہیمنگ برڈ، بلبل، مینا، توتا، کبوتر، دیوالی دا گھوڑا، کدی کدی کاں مگر لگا ہویا کالا کوسی وی آ جاندا اے۔ ڈیڈی کتاب دیاں تصویراں راہیں مینوں ایسناں سبھناں دی پچھان کراؤندے نیں!..... تے مینوں ایہ سبھ بہت چنگے لگدے نیں۔ پر اتوار توں دکھ ڈیڈی کدی گھر ہوندے ای نہیں۔ میرا ایسناں پنچھیاں ٹوں دیکھدے ای رہن ٹوں من ہوندا اے پر دل وچ ڈر رہندا اے کہ ہننے می دی آواز آوے گی ”نیلو“ پڑھن ٹوں دیری ہو رہی اے۔“ ڈیڈی کدی انج نہیں آکھدے، فیروی می خورے مینوں کیوں پیاری لگدی اے۔

فیر سبق یاد کردا آں، سکول جاندا آں، کئی گھنٹے تک بیٹھے بیٹھے اُباسیاں لیناں تے سسٹرتوں اکھاں خرا کے نال بیٹھے منڈیاں نال گلاں کرنا تے شام ٹوں واپس آ کے سبق یاد کرن دا حکم

سننا۔ ایسراں ایہ سبھ چلدا اے۔

ڈیڈی آفس توں گھر آئے تے صوفے اُتے بہہ کے چُپ چاپ کجھ پڑھن لگ پئے۔ اج تاں می نے ڈیڈی دیاں جھتیاں وی نہیں اُتاریاں! می وی چُپ چاپ سی۔ گھر وچ ایسی خاموشی دیکھ کے میں وی چُپ ہو جاندا آں۔

راتیں نائٹ لیمپ بلن توں پہلاں مینوں نیندر آگئی سی۔

2 جنوری.....

اج اتوار اے، کیوں جے ڈیڈی ابے تیک سو رہے نیں۔ میری جلدی اُٹھن دی عادت اے۔ اکثر می ڈیڈی وی میرے توں پہلاں ای اٹھ جاندا نیں۔ کدی کدار اوہ نہ جاگے ہون تے میں جاگ جاواں تاں ڈیڈی ساڈے پنگ اُتے ای اُتے ہوندے نیں پر اج اُٹھیا تے دیکھیا کہ ڈیڈی دکھرے پنگ اُتے اُتے نیں۔ شاید پڑھدے پڑھدے اوتھے ای نیندر آگئی۔ یاں.....

سویرے اُٹھدیاں ای مینوں دند صاف کرن لئی جانا پیندا اے پر می حالے تک نہیں جاگی سی تے سورج وی نہیں سی لکھیا۔ ایسے لئی ہُنے توں بڑش توں موشہ وچ کون پاوے! میں باری دے کول پئی میز اُتے بہ کے بوگن ولیا دے لال گلہبی پہلاں اُتے اُڈدیاں کالیاں لال تتریاں توں دیکھن لگ پیناں۔ اج ای تاں تتریاں دیکھن توں من چاہیا اے پر تتریاں وی تاں سورج نکلن دے بعد آؤندیاں نیں۔ پر اج تے کالی کلنی والی بئبل اے! واہ کینا مدھر گاندی اے۔ میں می دے پنگ ول دیکھدا آں۔ اوہ ابے تیک سوں رہی اے۔ ٹھیک ای اے۔ نہیں تاں..... فیر بئبل گیت گاندی اُڈ گئی سی۔

24 فروری.....

اج سویرے میں اُٹھ کے باری وچوں دیکھدا آں کہ ڈیڈی والی رنگ برنگے پنچھیاں والی کتاب وچ بتائے گئے بالکل اِنجے دے دو کالے چمکیلے ہیمنگ برڈ اُڈ اُڈ کے واپس آ آ کے اک انار دے رکھ دی ٹاہنی اُتے آٹھنا بنا رہے نیں۔ میرا من کیتا کہ دیکھدا ای رہواں پر می کروٹ بدل رہی اے۔

29 جنوری.....

اج سویرے سویرے اُٹھ کے دیکھدا آں کہ پتلے پتلے تیلیاں تے دھاگیاں نال آٹھنا بن چکیا اے۔ لیہنوں اندر توں دیکھن توں جی چاہیا۔ کدھرے می ڈیڈی نہ جاگ جاوے، ایس ڈر نال میں

پولے پیس کمرے چوں نکل کے باہر بیچے وچ گیا۔ اوہ دوویں پنچھی کدھرے اڈ کے گئے ہوئے سن۔ ٹاہنی تھلے کر کے آٹھنے ٹوں دیکھیا۔ کنا سندر آٹھنا! میریاں دو انگلاں اندر جاسکن جتا راہ سی۔ اوہدے وچ میں دو انگلاں پا کے اندر پھیریاں۔ بڑا ساوتا لگیا۔ تھوڑا تھوڑا ڈر وی لگیا۔ اندر دو کٹے کٹے بڑے پیارے آٹھے سن۔ میں چپ چاپ باری کول آگیا۔ پر می ڈیڈی جاگ گئے سن۔ ڈیڈی غسل خانے وچ برش کر رہے سن تے می باورچی خانے وچ چاہ بنا رہی سی۔ شاید اوہناں مینوں آٹھنا دیکھدیاں دیکھ لیا ہووے۔ فیروی می ڈیڈی کجھ نہیں آکھیا، پتا نہیں کیوں؟

10 فروری.....

ہن تے ایس ہیئنگ برڈ دے بچے آٹھنے چوں چٹھ باہر کڈھ کے آہتا آہتا ٹویک..... ٹویک..... وی بولدے میں تے اپنے می ڈیڈی دی چٹھ توں دانا وی موندہ وچ لیندے میں۔ میرے می ڈیڈی اینج کیوں نہیں کردے؟

می خورے کیوں ہن بہت گھٹ بولدی اے۔ سارا دن موندہ بنا کے کم کردی اے۔ میں اوہنوں موندہ بناون والی ایسی کوئی گل وی نہیں آکھی۔ ڈیڈی دے نال تاں ٹھیک اے پر اوہنے میرے نال بولتا وی گھٹ کر دتا اے۔ پہلاں تاں می سکول دے دروازے تک چھڑن آؤندی مینوں چم لیندی سی پر ہن تاں جویں بھل ای گئی اے۔ میں پیار نال اوہدی گود وچ بیٹھن جاندا آں تاں آکھدی اے..... ”ٹوں تاں وڈا ہو گیا ایس۔“ مینوں وڈے ہون والی گل ذرا وی چنگی نہیں لگدی، پر می آکھدی اے تاں..... شاید..... میں.....

پر ایس پنچھی دے بچے کدوں وڈے ہون گے! ایہدے می ڈیڈی ٹوں تاں میں کدی جھنجلا کے اپنے بچیاں ٹوں چٹھ ماردیاں نہیں دیکھیا! ڈیڈی ٹوں وی، ہن میں کوئی کتاب پڑھان لئی یاں کہانی سناون لئی آکھاں تاں مینوں ”پرانہ ہو“ میرا سر نہ کھا“ — کہ کے ڈرکار ویندے میں۔ پہلاں تے ہن دے می ڈیڈی وچ کنا فرق اے! اوہ اینج کیوں کردے میں، ایسی تاں میں سمجھ نہیں سکدا۔ ایہناں پنچھیاں ٹوں خورے غٹھے ہوتا نہیں آؤندا۔ ایسے لئی اوہ سارا دن گاؤندے ای رہندے میں۔ ایہناں دے بالوں دی وی کئی موج اے! نہ برش کرنا، نہ سویرے سویرے غسل کرنا، نہ ای سبق یاد کرن لئی مغز ماری کرنا۔ سکول وی نہیں جانا پئیدا! میرے وی ایہناں ورگے کجھ ہوندے تاں..... ٹویک..... ٹویک..... کردا اڈ جاندا..... پر.....

13 فروری..... اتوار.....

اج دی ڈیڈی دکھرے پنگ اُتے تے ہوئے سن۔ اینج ایہ پورا ہنتا اینج ای گذریا۔ ڈیڈی نے چاہ پیتی تے اخبار پڑھدیاں می ٹوں آکھیا ”مارنگ شو دے کلٹ لے آیاں، ٹوں

تے نیلو تیار ہو جاؤ“ تد می نے آکھیا ”میں نہیں قلم شلم دیکھنی. ٹیس ویکھ آؤ.“ ڈیڈی عینک دے صاف شیشے وچوں می ٹوں کتی ای دیر تک دیکھدے رہے سن تے فیر اوہناں نے قلم دے ٹکٹاں ٹوں ٹوٹے ٹوٹے کر کے باری توں باہر اڈا دتا.

20 فروری.....

میں دو تین دن پہلاں دی گل لکھنا تاں بھل ای گیا. اوس رات ٹیبل لیمپ دی ”ٹریج.....“ اواز ہون نال مینوں نیندر نہیں سی آئی. میں تاں رضائی وچ موٹہ کر کے چپ چاپ پیا ساں. می ڈیڈی ٹوں جاپیا کہ جویں میں سوں چکیاں. ایس لئی اوہناں گلآں کرنیاں شروع کیتیاں. مینوں تاں کجھ وی سمجھ نہیں آیا پر کدی غصے نہ ہون والے ڈیڈی وی ارج غصے ہو رہے سن. ارج اوہناں دی اواز جاپ رہی سی. فیروی میری سمجھ وچ کجھ نہیں آیا پر جدوں ڈیڈی نے می ٹوں غصے ہو کے..... ”ایہ گھر میرا اے“ کجھی..... ارج کجھ آکھیا تاں مینوں سن کے بڑا عجب لگیا. ایہ گھر اکلے ڈیڈی دا کسراں ہو سکدا اے! ڈیڈی شامیں گھر آؤندے نیں تے سویرے ٹر جاندے نیں. می سارا دن ایس گھر وچ رہندی اے. میرے لئی ناشتا بنانا، ڈیڈی لئی ٹفن، میرے تے ڈیڈی دے کپڑے دھوتاتے استری کرتا. مینوں سکول چھڈ کے آؤناتے ڈیڈی دے آفس جان توں پہلاں اوہناں دا پین، رومال، عینک، پیسیاں دا بوڑا سنہال کے بریف کیس وچ رکھتا. ایہ سبھ کم اوہ بغیر بھٹلے کردی اے! تاں فیر ایہ گھر اکلے ڈیڈی دا کوں ہو سکدا اے. ایہ ای میری سمجھ وچ نہیں آؤندا!

میں فیرو تین دنوں توں کلینڈر دا صفحہ بدلتا بھل گیاں. ہن روز راتیں می ڈیڈی مینوں ستا سمجھ کے جھگڑا کردے. نیں. می ڈیڈی نے ٹی وی دیکھتا تاں کہتے ای دنوں توں چھڈ دتا اے! پہلاں ایس کٹھے بہ کے ٹی وی دیکھدے ساں پر ہن تاں مینوں وی نہیں دیکھن دیندے.

ارج می میرے توں وی جلدی اٹھ گئی اے تے اپنے کپڑے چپ چاپ سوٹ کیس وچ رکھ رہی اے. ڈیڈی صوفے اُتے بیٹھے چپ چاپ اوہنوں دیکھ رہے نیں. می سوٹ کیس وچ کپڑے رکھدی ہوئی وار وار ساڑھی دے کنارے نال لہنیاں اکھاں پونجھ رہی اے. خورے راتیں دیر تک جاگی اے. ایسے لئی اوہدیاں اکھاں بلدیاں ہون گیاں. پر ڈیڈی وی وار وار عینک لہ کے اکھاں کیوں پونجھدے نیں؟ میں باری چوں دیکھ رہیاں، پر خورے کیوں ارج مینوں بلبل، ہیمنگ برڈ وغیرا ٹوں دیکھدیاں رہنا چنگا نہیں لگ رہیا.

فیرو می نے میرے کپڑے وی سوٹ کیس وچ رکھنے شروع کیتے تاں مینوں لگیا کہ چنگا ای ہویا، مینوں وی می دے نال ماما دے گھر جانا ہووے گا. پر ایہ دیکھ کے ڈیڈی نے پچھیا ”نیلو دے کپڑے کیوں لے رہی ایں؟“ فیروی می نے میرے کپڑے رکھدیاں آکھیا ”نیلو میرا اے

..... میرا سارا اے جیون دا؛ میں ایہنوں اپنے نال لے جا رہی آں۔“ پر می دی آکھی ہوئی گل ”جیون دا سارا اے.....“ میری سمجھ وچ نہ آئی۔ پر ایہ سُن کے ڈیڈی نے جدوں آکھیا ”میں وی اوہدا ڈیڈی آں، نیلو میرے ای نال رہوے گا۔“ تے بعد وچ اوہناں کھلو کے می دے سوٹ کیس وچوں میرے کپڑے کڈھ کے پٹنگ اُتے سٹ دتے تے بولے ”میں تینوں نہیں روک سکدا، تُوں جانا ہووے تاں تیری مرضی اے.....“

تاں مینوں پتا لگیا کہ مینوں می دے نال نہیں جانا اے۔ ڈیڈی ایہ کیوں نہیں سمجھدے کہ می پتا بھلا میں کسراں رہ سکدا آں!

میں دیکھیا کہ می وی میری طرحاں رو سکدی اے۔ ایڈی وڈی می تُوں کیوں روتا پنڈا اے؟ میں باری وچوں ایس ہیمنگ برڈ تُوں دیکھن دا بہانا کردا آں۔ فیر مینوں تھوڑی دیر پچھتوں می دا سوٹ کیس بند ہون دی آواز سنائی دیندی اے۔

می ڈیڈی دوہاں وچوں کوئی کجھ وی نہیں بولدا۔ می نے اپنے رومال نوں مٹوٹہ دے اُتے رکھیا ہویا اے پر اوہدیاں اکھاں وچوں اٹھرو ڈگ رہے نیں! تے ڈیڈی! ڈیڈی وی اکھاں جھکا کے عینک تُوں صاف کر رہے نیں۔ پر مینوں پتا اے، اوہ وی رو رہے نیں! وڈے آدی میری طرحاں نہیں رو سکدے۔

می میرے دل دیکھ رہی اے، ایس لئی میں کھڑکی دے باہر دیکھدا آں۔ کیوں جے می تُوں کدی روندیاں نہیں دیکھیا، ایس لئی میں اوہناں تُوں روندیاں نہیں دیکھ سکدا تے شاید مینوں وی.....

باہر اوہی ہیمنگ برڈ اپنے بالوں دی گلابی چٹھہ وچ چٹھہ پا کے کجھ کھوا رہیا اے۔ ڈوجا پنچھی آٹھنے دے دروازے دے ڈوجے کولے نال چنبریا ایہ سبھ دیکھ رہیا اے۔ ایہ دیکھ کے میرے من وچ کئی سوال اٹھدے نیں..... ایہ ہیمنگ برڈ میرے می ڈیڈی وانگ..... ”ایہ میرا آٹھنا اے“ تُوں اڈ جا..... کہ کے کیوں نہیں اڈا دیندا؟ ایسے کئی سوال مینوں اُلجھا دیندے نیں۔ مینوں ایسناں سوالاں دا جواب نہیں آؤندا۔ ایس لئی مینوں روتا آجاندا اے تے فیر میں وی باری دیاں سلاخاں وچکار مٹوٹہ رکھ کے می ڈیڈی وانگ چُپ چہیتا رون لگ پنڈا آں۔

روندیاں روندیاں میری اچھیا ہوندی اے کہ می دل دیکھاں پر مینوں ڈر اے کہ..... شاید..... می اوتھے نہ ہووے تاں..... تاں.....؟

زخماں دے داغ

”باری کھلی کیوں اے؟“

”گرمی ہو رہی سی۔“ میں آکھیا۔

ابا دی اواز اوہناں دے گلے توں نہیں، اکھاں تھانی نکلدی تے فیر سٹنن والے توں چونہ پاسیوں گھیر لیندی۔ اواز دی پکڑ توں چھن دی اُجھن وچ جواب کھلر جاندا تے فیر اوہ جواب دی تھان اک گڑگڑاہٹ بن جاندا۔ موت تک امی وی ایسے گڑگڑاہٹ وچ جیوندے رہے۔

ابا کھڑے ہو کے باری لاگے گئے تے اوہناں توں اپڑا کے جان والی جیپ دے اڈائے ہوئے ڈھوڑ غبار توں دیر تک دیکھدے رہے۔ ایسوں تک کہ ڈھوڑ بہ گئی تے جیپ وی نقطہ بن کے اولھے ہو گئی۔ باری تھانی نو دا تھپڑا اندر وڑ کے کمرے وچ کھلر گیا۔ اوہناں نے جھیتی نال باری بند کر چھڈی۔

اوہ سینک فین ول دیکھ کے بولے ”گرمی لگدی ہووے تاں پکھا چلا لیا کر پر باری کھولن دی لوڑ نہیں، کجھی؟“

خورے کیوں ابا توں باریاں بند رکھن دی عادت سی؟ امی جدوں مرن بسترے اُتے پئے سن تاں ڈاکٹر نے باریاں بونے کھلے رکھن دا مشورا دتا سی، اودوں وی ابا باہروں آوندیاں ای کھلھیاں باریاں بند کر دیندے سن۔ فیر آرام کرسی اُتے کنڈ ٹیک کے بہ جاندا تے سن۔ امی توں کجھ کہتا ہووے پر آکھ نہ سکدے ہوں، اوہ اجھی نظر نال اوہناں ول دیکھدے رہندے۔ ایسے طرحاں دیکھدے رہن دے عمل وچ اوہناں دا ساہ پھلن لگدا، پھلدا ای جاندا تے فیر اوہ تڑھال ہو کے بسترے اُتے لڑھک جاندا۔ ابا خالی خالی نظراں نال اوہناں دے ساہنے دیکھدے رہندے، کجھ دیر اِنجے بیٹھے رہندے تے فیر ڈیوٹی اُتے چلے جاندا۔ اوہناں دے جان گمروں سارا بنگلا چویں پھل وانگ ہولا ہو جاندا۔

حالاں جنگل وچ دے ہوئے ساڈے ایس جنگلے وچ صرف اک نوکرائی تے ایس ماں دھی توں دکھ کوئی نہیں رہندا سی۔ ساڈے پرچھاویں ڈپہر توں کجھے ہو جاندا تے چپ تے سنگدلی وچکار اوس ویلے کپوتراں دی گنگوں دی پرتا سٹندے رہن توں جی کردا سی تے ابا دے جانیاں ای ایس باریاں کھولہ دیندیاں ساں۔ ڈور ڈور تک نظر دوڑا کے جنگل وچ آوندے جاندا لوکاں

ٹوں ویکھدیاں رہندیاں۔ انجے گھنٹے بیت جان گمروں دسدے اُتے اک بٹکا اُبھر آوند ا جڑا ہولے ہولے وڈا ہون لگدا۔ فیر ابا دی جیپ دی شکل اُبھر آوندی تے اسیں گھابر کے باریاں بند کر دیندیاں۔ کجھ ای دیر ٹوں جیپ دا ہارن سٹیندا، چوکیدار ٹوں تھوڑا بہت ڈانٹن ڈپٹن دی اواز نوٹیاں وچ سٹیندی۔ فیر لکڑ دیاں پوڑھیاں اُتے بھارے بوٹاں دی اواز۔ بوہا کھن دی اواز۔ ابا تاں دو پل گمروں آوندے پر پہلاں ابا دی فضا اندر آ جاندی سی۔ اسیں محتاط ہو جاندیاں۔ ای کھن گدے تے ابا جی بغل وچ ہیٹ دہائی اندر آوندے۔ آوندیاں ای اوہ پہلی نظر باریاں اُتے پاندے۔

شہرتوں کئی وار پورنا ماسی آئے سن۔ اوہ امی دی ہندو سہیلی سن۔ میں اوہناں ٹوں ماسی کندی ساں۔ اوہناں دے آون اُتے میں خُش ہو جاندی۔ پہلاں اوہ میرے لئی کھڈونے تے چاکلیٹ لے کے آوندے سن، فیر جدوں میں وڈی ہوئی، لکھن پڑھن لگی تاں وڈے وڈے حرفاں والیاں کتاباں لے کے آوندے سن۔ بعدوں چوڑیاں، مہندی، ربن وغیرا لیاون لگ پئے۔ ماسی آوندے تاں امی دی کھنکھ دی کجھ گھٹ جاندی۔ ابا دا ساڈے کمرے وچ آوتا جاتا گھٹ ہو جاندی سی۔ ساگ سبزی والے کجھڑے نال کھلو کے گل بات ہو سکدی سی تے پنچھیاں ٹوں وی دیکھیا جاسکدا سی۔

پر امی تے ماسی بہت گھٹ گلاں کردے سن۔ پہلاں تاں لہناں دوہاں سہیلیاں وچکار خوب بندی سی۔ گھنٹیاں بدھی اک ڈوبے نال ٹھنٹیاں کردیاں رہندیاں سن پر فیر خورے کوں نظر ای بدل گئی سی۔ ماسی آوندے تاں چوہیں ساڈے گھر ٹوں پہلی وار دیکھ رہے ہون، انج کندھاں اُتے نظر پاندے رہندے۔ اوہناں دے چہرے اُتے گھنٹیرا قائم رہندی۔ امی اوہناں ٹوں دیکھ کے خُش ہوئے ہون، انج جاپدا نہیں سی۔ امیدے اُتے وی ابا جدوں گھر وچ وڑدے تاں ہوا بھاری ہو جاندی سی۔ ابا امی دی خیریت پچھدے۔ امی ہولی جہی مسکان کھلار دیندے۔ پورنا ماسی کوئی پُرانی نرس ہوون، انج دوا پیا دیندے تے امی مسکراندے ہوئے پی جاندے۔ اوس سے مینوں احساس ہوندا کہ کاش لہناں لوکاں وچ خوب گل بات ہوندی جہڑی کبوتران دی گنگوں گنگوں اُتے چھا جاندی تاں کنا چنگا ہوندا پر ڈھندلے اسمان توں پانی دیاں کجھ گتویاں کنیاں ای ڈگدیاں۔

حالاں امی ٹوں رب ٹوں پیارے ہوئے کتے ورھے بیت گئے۔ کبوتر وی بدل گئے سن۔ ماسی وی ہن خورے ای کدی آوندے سن۔ ساڈی پُرانی نوکرانی وی نر گئی سی۔ بچلے دیاں کندھاں دیاں پٹریاں وی اکھرن لگیاں سن۔ باریاں دا رنگ وی ہر سال دی بارش نال کافی پھکا پئے گیا سی۔ کندھ لکدی تصویر وچ امی دی کمزور مسکان کجھ ہور پہلی پئے گئی سی۔ سنہرا فریم کالا ہو گیا سی۔ ابا دیاں مچھاں دے وال چٹے ہون لگے۔ پہلاں تاں چاہ دی پیالی وچ چچا پا کے کھنڈ گھولدے سن

تاں جچھے دی پیاہی نال نکران دی اواز کسے بندے دی ہوند دا احساس دواندی سی پر ہن تاں ایہ
دی بند ہو گیا سی کیوں جے اتا چاہ وچ کھنڈ پانی چھڈ گئے سن۔ اوہناں توں شوگر ہو گئی سی۔ کدی
کدی مینوں ایوں جا پدا سی جویں اوہ چھیتی ای امی والے بسترے وچ نخل ہو جان گے۔

”نسیم“ اتا نے آکھیا۔ ”باری بند کر دے۔“ میں اٹھ کے باری بند کر چھڈی۔ میرے ساہنے اتا
انج گھوردے رہے جویں میرے جئے وچ کوئی اکھڑویں تبدیلی ہو گئی اے۔ میں جھینپ کے لہنی
قبض ٹھیک کیتی تے ڈٹا ٹھیک کر کے پالیا۔

کجھ دیر توں اوہناں دے گلے توں گھر گھر دی بھدی جی اواز نکلی ”حنیف آیا سی؟“ اوہ حنیف
بارے دیرے دیرے کجھ بدبدا رہے سن۔ لفظ تاں میرے تیک نہیں اپڑ رہے سن پر لفظاں دی
گرمی ضرور اپڑ رہی سی۔ میں کچھ دی ٹور تیز کر دتی۔

”توں میرے سوال دا جواب نہیں دتا۔“ اوہ بولے۔ میں اوہناں دے ساہنے نظر چھکی۔ گرمی
کارن اوہناں دے چہرے اُتے مڑھکے دے جھکے جھلک رہے سن۔ اوہناں نے رُمال نال مڑھکا
پونجھیا تے کرسی کھچ کے کچھ تھلے بہ گئے تے ایس حرکت دے دوران میرے کولوں تیجا سوال
پچھن لئی کجھ ہور ہمت کٹھی کر لئی۔ ایس لئی میں فورن کہہ چھڈیا ”نہیں!“

جدوں میں لہنی ”نہیں“ توں کمرے وچ تردے ہویاں چھڈ دتا تاں اوتھے صرف کھٹن تے
چُپ ای چھائے رہے۔ پر اتا نے جیوں ای حنیف دا ناں لیا، مینوں حنیف دیاں یاداں نے گھر
لیا۔ گویا ایہدے توں بچن لئی ای اوس سے میری نظر ساہنے امی دی تصویر اُتے ٹر گئی۔ اوہنے دی
میرے دل کنزور جی مسکان کھلا رہی۔ اوہناں دی مسکان ویکھ کے مینوں ماسی دی یاد آ گئی تے
حنیف دی یاد دے نال اوہناں دی یاد وی ٹھل مل گئی۔ میریاں اکھاں اپنے آپ بند ہو گئیاں۔
”نیندر آ رہی اے تاں سوں جا۔“ اتا نے آکھیا تے فیر کجھ ہور لفظ ایس فقرے وچ جوڑ دتے۔

”توں سونا چاہندی ایس تاں میں جاواں؟“

اوہ ٹر جان گے تاں میں اپنے وڈے کمرے وچ کھلی رہ جاواں گی۔ ایس خیال نال میں دل وچ
کجھ سوکھ جی محسوس کیتی تے نال ای کجھ بھوء دی۔ ”ہاں“ تے ”نہ“ دے وچکار ٹھہر جان
والے میرے بلھاں توں اوہناں نے ویکھیا ہووے گا۔ اوہ کھلو کے کمرے وچ شلن گئے۔ خورے
اوہناں دے ٹل جان والے خیالاں دا سلسلا فیر شروع ہو گیا سی۔ اوہ الماری لاگے گئے۔ کتاباں
اُلٹ پلٹ کرن لگے تے فیر عینک لا کے ٹائٹل دیکھن لگے۔ لہجن چیت اک کتاب ہتھ آونڈیاں
ای کرخت اواز نال بولے ”گلد اے ایہ تاں اوس نالایتی نے تینوں دتی اے۔“

مینوں جواب دین دی لوڑ نہیں سی۔ کتاب دے پہلے صفحے اُتے ای حنیف نے بال پٹن نال
میرا نال لکھیا سی تے تھلے لال سیاہی نال دو پھل بنائے سن۔ ایس بولدی ہوئی لکھت توں اکوڑکی

ابا جی اُبال کھا گئے سن: اوہناں نے تکتیاں نظراں نال میرے ساہنے دیکھیا، فیر باری لاگے آگئے تے باری کھولہ کے کتاب باہر سٹ دتی۔ کمرے وچ اجیارا کھلریا۔ لوء دا تھپڑا دھدا ہویا آیا تے چڑیاں اندر آ کے ہمدیاں ہونیاں جیں جیں کرن لگیاں۔

”چنگیاں کتاباں پڑھ“ اوہ بولے۔ ”جے آکھیں تاں کجھ رسالے کھل دیاں؟ ریڈیو سن..... کجھ کشیداکاری کریا کر۔“

”باری کھولہ کے بیٹھاں؟“ ایہ پچھن دی اک ناہمن جوگ چاہ جاگی پر وچے ای رک گئی کیوں جے اوہناں نے میرے دل کنڈ کر کے باری فیر بند کر دتی سی تے فیر میرے دل مخاطب ہو کے کیا سی۔ ”جو میں آکھیا، توں سنیا؟“

”مینوں کجھ نہیں کرتا“ میری اواز وچ کجھ کڑتن جی آگئی۔ ”مینوں انجے ای پیا رہن دیو یاں فیر..... ماسی ٹوں بلا لوو“

ابا خورے میری کنڈ تھپو کڑن آ رہے سن۔ اوہ اکوڑکی کھلو گئے۔ اوہناں دیاں اکھاں وچ کجھ اجسیا جذبا اُبھریا کہ میں سمجھ نہ سکی۔ اوہناں نے امی دی تصویر اُتے اک نظریا کے میرے کولوں پچھیا ”کیوں؟“

”ہن میں کلیاں اک گئی آں۔“

”ایڈا وڈا گھراے۔ کتاباں نیں، ریڈیو اے، ٹوں کہوین گی تاں اسیں کجھ دتاں ٹوں ٹی وی وی لے لوں گے تے ٹوں اک جاندی اسیں؟“

اوہناں دا فقرا پورا ہون توں پہلاں ای میں دوہاں پتھراں وچکار سرپا کے رون لگی ساں۔ اوہ میرے لاگے آئے تے کنڈ اُتے ہتھ پھیرن لگے۔ اک پل لئی مینوں لگیا جو میں حنیف دا ہتھ اے۔ مردو بھارا ہتھ۔ میں ایس شکھ ٹوں ماندی رہی۔

مینوں پتا نہیں کہ میں شکھ دے نشے وچ کیہ بول اُٹھی ساں۔ بجلی دا کرنٹ لگیا ہووے۔ ابا نے انج ہتھ کھچ لیا۔ جو میں اوہناں نوں میری کنڈ اُتے کجھ چھپیا ہووے۔ کجھ انج میں چونک کے اُپر دیکھیا۔ اوہناں دیاں اکھاں وچ پہلاں تاں ندامت جھلکی، فیر کجھ دوچتی تے فیر غصتا۔ خورے اپنے آپ اُتے غصتا۔ کیوں جے اوہ غصتا مینوں تاں چھوہندا وی نہیں سی۔

ابا انخیرے کونے وچ دبک کے بیٹھی چڑی ٹوں انج اڈان لگے جو میں ترا وقت گزارا کر رہے

ہون۔

جیں جیں کردی اوہ چوہاں پاسے اڈن لگی۔ میں دیکھیا ایہدے نال ابا دے چرے اُتے قائم تہاں کجھ گھٹ رہیا سی پر دو جے ای پل کسے انجان ڈر نے مینوں اپنی پکڑ وچ لے لیا۔ ”رہن دیو“ رہن دیو، ابا“ میں چیکدی ہوئی بولی ”مینوں اندر ای رہن دیو، مینوں چنگی لگدی اے۔“

اپنی دیر وچ اتا پہلی وار مسکرائے تے بولے ”چڑی تینوں کیہ کہنی دیوے گی پاگل..... میں ہنئے تیرے کول اک قبائلی کڑی ٹوں گھلاں گا. منگل چوکیدار دی دھی اے‘ تیری ہم عمر ہووے گی. اوہ وی دن بھر کلتی رہندی اے. تیرا دل بہل جاوے گا اوہدے نال.“

اوہناں نے ہیٹ تہہ وچ لیا تے کمرے توں باہر نکل گئے. چوکیدار سلہنے مل گیا. ”صاب!“

اوہ اک کتاب اتا دے تہہ وچ دیندا ہویا بولیا ”نیم بیٹی دی کتاب تھلے ڈگ گئی سی.“

اتانے کتاب پھڑی. شعلے کھلا رویاں نظراں نال میرے دل دیکھیا. فیر کتاب میرے دل سٹ کے باہر نکل گئے.

لکڑ پوڑھیاں توں اوہناں دے بھارے قدماں دی اواز آدنی بند ہو گئی تاں میں کتاب دا صفحا پرتیا. حنیف دی دتی ہوئی کتاب سی. ہائڈنگ ڈھلی ہو گئی سی. شروع دے کجھ صفحے وی باہر نکل آئے سن. میں بے صبری نال پہلا صفحا کھولہ کے دیکھیا. ہری سیاہی نال لکھیا میرا ناں‘ لال پھل تے تھلے حنیف دے دستخط دا نکا ایچ دیکھن لگی. خورے کدوں تک دیکھدی رہی. ایس حد تک چویں حنیف سلہنے ای کھلوتا ہووے تے میرا لک تہہ نال تھاپڑ رہیا ہووے. فیر اوہی مردانا تہہ دا لس. بدن وچ جھر جھری کھلر گئی. کتاب دا پہلا صفحا لہنیاں اکھاں دے پلکل سلہنے لیا کے لہنیاں پلکاں نال چھوہن لگی.

اکوڑکی مینوں رونا آ گیا. سبک سبک کے رون لگی. قبائلی کڑی آگئی سی. اوہنے اپنے ہتھاں نال مینوں پانی دا گلاس پھڑا دتا. میں پی نہ سکی‘ میز اُتے رکھ دتا. ”جا باری کھولہ دے.“

اوہنے لہنیاں گول گول اکھاں میرے دل گھما دتیاں. اوہ کجھ کتنا چاہ رہی سی پر بولی نہیں. صرف نہ وچ سر ہلا دتا.

”کیوں؟“ میں کجھ کجھ کے پچھیا. ”شہنیا نہیں توں؟“ اوہ میرے ولے انج دیکھدی رہی کہ مینوں کجھ پچھن دی لوڑ ای نہ رہی. اتا ولوں لاگو کیتی پابندی اوہدے چہرے اُتے چھا گئی سی. میں اوہدے دل پورے غور نال دیکھیا. پوری طرحاں اک میار دا چہرا اُبھردا سی فیروی اوہدے ہوش مرداں ورگے سن یعنی کہ موٹے، ٹھوڈی کجھ اندر دھی ہوئی سی. دوویں ناساں غصے پاروں پھلتیاں ہوئیاں سن. دوہاں اکھاں وچ اکو جیا جذبا جھلکدا رہندا سی. شاید لاچار سی..... مینوں کجھ ایوں ای جاپیا.

میں کتاب کھولتی تے پڑھن لگی. پر نظراں لفظاں توں سرک جاندیاں سن. صفحے ای چتے ہو گئے سن. وار وار میری نظر پہلے صفحے اُتے ٹھہر جاندی سی. میں اوس صفحے اُتے اُنکلی رکھ کے کڑی توں پچھیا ”کیہ تاں اے تیرا؟“

”شانتا!“ اوہ اک پورے وقفے گمراہ بولی.

گل بات دا سلسلا شروع کرن دا جتن کردیاں ہویاں میں فیر پچھیا ”پڑھنا آوندا اے؟“ اوہنے ہاں وچ سر ہلایا۔ فیر بولی ”دسویں پاس۔“

میں اشارے نال اوہنوں کول بلایا۔ ”ایہ کیہ لکھیا اے؟“
 اکوڑکی کجھ سوچ کے اوہنے اپنی انگلی کھچ لئی۔ چونک کے میرے ول دیکھن لگی۔
 ”بول تاں سہی؟“ میں کجھ رعب تے حاکی لہجے نال آکھیا۔
 ”نسیم!“ اوہنے بہت دھیمے لہجے نال آکھیا۔

”پر نسیم یعنی کون“ میں پچھیا۔ فیر میں اکوڑکی انگلی سینے اُتے رکھ دتی۔ اوہدیاں اکھاں وچ عجیب جہی ہلک آگئی جویں ہُنے ہس پوے گی پر اوہ ہسی نہیں۔ صرف اوہدی کجھی اکھ وچ کجھ حرکت ہوئی۔ اوہدے موٹے موٹے ہوٹھ پھڑک گئے۔ ”ٹہیں!“

کئی دنوں توں کے نال اینیاں گلاں نہیں سن ہوئیاں۔ اتا نال جو گل ہوندی سی اوہ گل نہیں سی ہوندی سگوں لفظاں دا ٹھنڈا لین دین۔ ایس کڑی نال گلاں دا مزا سی، اوہ کجھ ہور گلاں کرے تاں.....

”تاں کیہ؟“

پوڑھیاں اُتے بوٹ دی اواز آئی۔ بوہا کھلن دی اواز دے نال اتا اندر آ گیا۔ میں چھیتی نال کتاب بسترے ہتھ لگا دتی۔ اوہنے وی چھیتی نال سلائییاں لے کے بتائی شروع کر دتی۔ اتا نے اک نظر باری ول تے دوجی امی دی تصویر ول پا کے انج کیا جویں کندھاں توں پچھ رہے ہون ”کیہ گلاں ہو رہیاں نہیں؟“

اتا دے ایس قسم دے سوال کجھ جانن لئی نہیں سگوں ڈانٹ وجوں پچھتے جاندے نیں۔ مینوں ایہ گل پتا سی ایس لئی میں جواب نہیں دتا تے میز اُتے رکھے رسالے دے ورقے دیکھدی رہی۔ صرف شاننا ول دیکھیا۔ اوہناں توں اطمینان ہو گیا کہ ایس لوک گلاں نہیں کر رہے ساں۔ اوہ ہولے جے بوہا بند کر کے ٹر گئے۔ کجھ دیر بعد جیپ شارٹ ہون دی اواز آئی تے اوہ دھیرے دھیرے دور جا کے غایب ہو گئی۔

اتا نہ آوندے تاں شاید مینوں کجھ چھیتے نہ آوندا۔ پر اوہناں دے آون نال مینوں حنیف دی یاد ستان لگی۔ ودھدے دھوئیں دے نال اوہ یاد وی ودھدی گئی۔ کتے دن ہو گئے سن اوہدی شکل دیکھیاں۔ اتا نے اوہنوں میرے نال گلاں کر دے دیکھ لیا سی۔ تہ توں ای میں اوہنوں نہیں دیکھیا۔ خورے بنگلے توں دُور اوہ باری کھلن دی اڈیک وچ ہووے۔ ایہ سوچ کے میں جدوں باری کھولہ دیندی تاں جنگل ول نس کے اوہدے وچ اولھے ہون والی کالی لمی سڑک اُتے، سر اُتے بھار چھلی آون والے لوکاں توں سوا خورے ای کوئی ہور نظر آوندا۔ دُوروں کوئی نقطے وانگ

آوندا دسدا تاں اوہنوں حنیف سمجھ کے ویکھدی پر نیڑے آ کے اوہ نقطہ مٹ جاندا۔ فیر دوہے
نقطے ٹوں حنیف سمجھ کے اوہدی یاد نال ولھیتی جاندی۔ تھک کے چور ہون تک ایہ سلسلا چالو
رہندا۔

میں شانتا ٹوں آکھیا ”میرے نال سمجھ گلاں کر۔ کئی دنوں توں آکا کلی آں۔ سمجھ تاں بول۔“

”تیس روو نہ، پر میں کیہ گل کراں بی بی جی؟“

”کوئی وی، نہیں تاں حنیف دی یاد وچ میں پاگل ہو جاواں گی۔“

”میں چار پنج دن پہلاں اوہنوں دس دتا سی.....“

”ہیں؟ کیہ گل اے؟ میں چونک کے کیا۔ دس، کدوں کتھے؟“

اوہ بولدی بولدی لہن چیت رُک گئی۔ کندھ ول ویکھدی رہی۔ میں اوہدے موڈھے جھنجوڑ کے

آکھیا ”بول، چھیتی دس، مینوں اوہدے بارے سمجھ دس۔“

اوہدیاں اکھاں دی لاچاری تے سختی سمجھ ہو ر ودھ گئی۔ اوہدے موٹے بلہ پھڑک گئے۔ ”تیس اپا

ٹوں نہ دیا ہے.....“ میں اکھاں ای اکھاں وچ ہاں بھر لئی۔

”چار پنج دن پہلاں اوہ تہاڑے بنگلے ولے آ رہیا سی۔ اوہدے ہتھ وچ دو کتاباں سن۔ اوہ سمجھ

گنگناندا ہویا آ رہیا سی۔ اوس ویلے جنگی گھراگے اپا دی جیب سلہنے آ گئی۔ اوہناں نے اچانک

جیب روک دتی۔ تھلے لتھے، اوہناں دے نال جنگل دے دو چوکیدار وی سن۔ اوہناں نے لٹھ کے

حنیف ٹوں پھڑ لیا۔ راہ وچ کافی گرما گرمی ہوئی تے فیر.....“

میرا ساہ رُک جہیا گیا۔ پچھیا ”فیر؟“ اوہ انج بولن لگی جویں سلہنے کندھ اُتے اوہ دیش ڈھرایا جا

رہیا ہووے۔ ”فیر اوہناں چوکیداراں نے کمر بند کڈھ کے حنیف ٹوں.....“

اکوڑکی میری کنڈ اُتے ساڑ ہون لگا۔ مینوں لگیا جویں اپا نے جتھے ہتھ پھیرا سی، اوسے تھماں

زخماں دے داغ اُبھر آئے نیں۔ مینوں اج وی حیرانی ہوندی اے کہ میں اوس ویلے چکی کیوں

نہیں؟ شانتا بولی جا رہی سی..... حنیف دی ترفتی، کمر بند دی پھٹکار، ہتھ توں دور جاڈگن والیاں

کتاباں، حنیف دے چکڑ وچ لڑے کپڑے تے تنگی کیتی جان والی کنڈ..... زخماں دے

نشان..... ناسور..... خون..... خون..... میرا خون..... سبھ بارے دیا۔

مینوں اکوڑکی اُبھاک جہیا آیا۔ مینوں لگیا کہ اتھرو اندر لٹھ گئے نیں۔ ساہ دھوکنی وانگ چلن

لگیا۔ چھاتی تیکر کسے ندی دا سیلاب امنڈن لگیا۔ وارث شاہ دی کتاب دے صفحے پلٹے جان گئے۔

لفظاں دیاں ہراول تے ریل پگڈنڈیاں لال لال ہو گئیاں۔ مونہہ وچ سمجھ کھولی جہی آئی تے سارا

بیسن لال لال ہو گیا۔

سمجھ دیر مگروں جدوں طبیعت ذرا سنبھلی تاں شانتا میرے نیڑے آئی تے کنڈ سلوان لگی۔ پر

میں چیک پٹی۔

”رہن دے، رہن دے، میری کنڈ اُتے زخماں دے داغ اُبھر آئے نیں۔“

پورنا ماسی آئے تاں میں بسترے اُتے ساں۔ سسک رہی ساں۔ سدھی سوں نہیں ساں سکدی۔ لک وچ اسہ پیڑ ہو رہی سی۔ شاننا اوہناں مگر پھلاں دی ٹوکری چکی کھلوتی سی۔ میں تھوڑی دیر اوہناں دی جھولی وچ سر رکھی سوندی رہی پر جیوں ای اوہ میرے لک اُتے ہتھ رکھن والے سن، میں چیک پٹی۔

”کنڈ اُتے زخم ہو گئے نیں ناں؟“ اوہناں نے پچھیا۔

”تھاٹوں کیوں پتا لگیا؟“ میں چونک کے آکھیا ”ہُنے تے تئیں آ رہے او؟“ اوہناں دے چہرے اُتے پیڑ دی اک پرت چڑھ گئی۔ راز کھولن جسے انداز ناں بولے ”نسیم، اک وار میری کنڈ اُتے وی انجے زخم اُبھر آئے سن۔“ ماسی نے عینک لہا کے آکھیا ”تیری امی میری کوئی سہیلی نہیں سی پر.....“ اوہ فیر رُک گئے۔

پر پورنا ماسی میری ماں دی سہیلی نہیں سن تاں فیر کون سن؟ اوہ ساڈے نال اوڑک انج گھل مل کے رہندے سن۔ امی اپنے چُپ کیوں ہو گئے سن؟ اتا اپنے سخت گیر کیوں سن؟

”ایس گھروچ ساڈیاں سبھ دیاں کنڈاں اُتے زخماں دے داغ نیں نسیم۔“ پورنا ماسی بولے۔

”توں اچے اپنے پیو دی کنڈ نہیں دیکھی اے؟ تے میری.....“ ایہ کنڈیاں کنڈیاں اوہناں دا چہرا کسے اٹھا رہاں سال دی محبوبا وانگ نازک تے ٹمکن ہو گیا۔ ”تے میرے پیو راہیں تیرے اتا دی کنڈ اُتے زخماں دے داغ دیکھے نیں؟ ہن وی، اپنے ورھیاں گھروں وی انجے ای تازے ہون گے۔“

لجن چیت پوڑھیاں اُتے بھارے بوٹ دی اواز آئی۔ اتا اندر آئے۔ پورنا ماسی توں دیکھ کے پل بھر لئی چونک گئے۔ فورن ای مسکراندے چہرے نال پچھیا ”اوہ، آگئی توں..... تئیں؟“ فیر رک کے بولے ”جنگے او ناں؟“

”ہاں، خوب مزے نال آں میں.....“ پورنا ماسی بولے۔ اوہناں نے جھیتی نال عینک پالئی۔ مسکراون دی لگ پئے۔

اُداس چن

ریل اوہناں علاقیاں چوں تیزی نال لنگھدی جا رہی سی چنناں ٹوں گرمی نے ساڑ کے رکھ دتا سی۔ بھریاں ہوئیاں سیٹاں اُتے لوک عجیب عجیب شکلاں بنا کے پھسے بیٹھے سن۔ ڈکھدے اعصاب ٹوں آرام دین لئی اوہناں نے اپنے جسامں ٹوں کئی زاویاں نال موڑنا شروع کر دتا۔ بے آس ہو کے اوہناں نے لہنیاں کوششاں چھڈ دتیاں۔ کجھ لوک سوں گئے سن تے اپنے نال بیٹھے ہوئے لوکاں دے موڈھیاں تے بے ڈھنگے انداز نال وار وار ڈگ جاندے۔ کجھ لہنیاں پگاں دے پلے نال موہاں تے گردناں تے آئے مڑھکے ٹوں پونجھدے ہوئے نظر آئے۔ اک بندا پانی پی رہیا سی، پانی دے گھٹ لین لئی اوہدا زخرا اُتے تھلے ہون لگا۔ سوانیاں دے چرے سانولے تے گندے مندے سن۔ موہاں دا رنگ اڈیا سی تے اوہناں دیاں گردناں جھکیاں ہوئیاں سن۔ اوہناں دے مُسکے، بے جان وال واء نال اڈ رہے سن۔

باریاں تھانی آوندی ہوئی ڈھپ اوہناں ٹوں چہہ رہی سی۔ گرم ہوا دے جھکڑ مٹی دے بتل اُڈان لگے۔

ریل دے کچھ کچھ بھرے ہوئے اک ڈبے چ اوہ لوکاں وچکار پھسی بیٹھی سی۔ اوہدی گودی وچ اک بچا سی جنوں اوہنے لہنی ساڑھی دے پلے نال ڈھکیا سی۔ بچے دے پتلے مُسکے بچر اوہدے تھلیوں جھانک رہے سن۔ اوہ اُبڑواہے وار وار اٹھ جاندا، ہاں ہاں کردا تے بچر چلان لگدا۔ عورت ہولی ہولی اوہدا سر پلوسدی۔ اوہ بچا مڑسوں گیا پر ہن وی بے چین سی۔ بچ دے سرے تے اوہدے نال ای اوہدیاں دو دھیاں وی بیٹھیاں سن۔ دوویں ای پتلیاں پتنگ تے عجیب جے مہاندے دیاں سن۔ ایسے کتے کتے مُتھے، سپاٹ نک جو ناساں تے آ کے عجیب طرحاں پھیل گئے سن، بے ڈھنگے بلہ اندر ٹوں وڑے ہوئے یاں انج کہہ لو کہ پُلکُل ای غایب ٹھوڑیاں، ایہ اے اوہناں دیاں شکلاں دا مختصر خلاصا۔ اوہناں وچوں اک، ڈوچی توں تھوڑی جہی وڈی لگدی سی۔ اوہدا رنگ ذرا گورا سی تے اوہ ڈوچی دے مقابلے وچ کجھ موٹی وی سی۔ کالی کڑی البتا کجھ زیادا ای تیز لگدی سی۔ گورے رنگ والی کڑی مسلسل اکھ جھمکائی جا رہی سی۔ ”تھوڑا ہنٹا، تھوڑا ہنٹا“ کھنڈیاں لوکاں نے اوہناں ٹوں تقریباً لہنیاں سیٹاں توں ای ہٹا دتا سی۔ اُنج اوہناں ٹوں تکلیفاں

سمن دی عادت سی۔ فیر ریل دے سفردی خوشی وچ دوہاں ای کڑیاں اُتے جوش طاری سی۔ حیرت نال پھیلیاں اوہناں دیاں اکھاں پاسے دیاں چیزاں توں گھورن لگدیاں۔ اوہ آپس وچ ٹٹکشی وی کرن لگدیاں۔

اوہناں دے سامنے والی سیٹ اُتے اوہناں دا پیو بیٹھا اُنگھلا رہیا سی۔ اوہدا سر بڑے عجیب طریقے نال سیٹ وی ڈھونال نکلیا ہویا سی۔ اوہدا بھریا موٹہ پینے نال بھریا ہویا سی۔ اوہدے جباڑے لمکے ہوئے سن تے اوہدے ادھے کھلے موٹہ توں دیکھ کے لگدا سی چویں اوہ بڑا خزانہ قسم دا بندھا ہووے۔

سامان اوہناں دے پیراں دے کول سیٹاں وچکار پیا ہویا سی۔ سامان لوہے دے دو معمولی جے بکے تے پتل دی ہانڈی سی۔ اوہناں وچوں اک نکسا اوہ سی جہڑا عورت توں لہنی ماں ولوں ملیا سی۔ ایہ رتا بہتر حالت وچ سی پر ڈوبے دی حالت بہت ای مندی سی۔ صندوق دا تالاٹ چکیا سی تے اوہناں نے اوہنوں رسی نال بنھیا ہویا سی۔ صندوق ایٹا وڈا سی کہ اوہنوں سیٹ دے تھلے نہیں سی رکھیا جا سکدا۔ ایس پاروں اوہ سیٹاں وچکار پیا ہویا سی جہدی وجھناں عورتاں اپنے پیر کھلار کے نہیں بہ سک رہیاں سن۔ ایہ اوہدی کس نے دتا سی۔ صندوق اُتے اک گدا تہ کر کے رکھیا ہویا سی۔ اوہدے اندر لھوٹے ہونے کپڑے ایدھروں اودھروں جھانک رہے سن۔

اوہ عورت باری کول بیٹھی ہوئی سی۔ اوہدی عمر پنجھی دے نیڑے تیرے ہووے گی پر لہنی عمر توں چھوٹی لگدی سی۔ اوہدے جسم دی دکھ دیکھ کے سولھاں ورھیاں دی الھڑنیاں دا گمان ہوندا سی۔ اوہ اک بچے وانگ سادا لوح سی۔ جوانی دی ترنگ تے سن بلوغ دیاں امتگاں دا تجربا حاصل کرن دا اوہنوں کوئی موقع ای نہیں ملیا سی تے نہ اوہدا کوئی امکان نظر آندا سی۔

اوپنے اک پُرانی جہی ساڑھی پائی ہوئی سی۔ تن بچیاں دی ماں سی اوہ 'ایہدے توں بہتر دی کہہ توہنا کردی۔ اپنے موڈھے جھکا کے اوہ بڑے شرمیلے انداز نال بیٹھی ہوئی سی۔ اوہ اپنے بچے تے جھکی ہوئی سی تاں جے اوہ آرام نال سوں سکے۔ اوہ ورھیاں توں ایہو ای کردی آ رہی سی۔ اوہ بھاویں بیٹھی ہووے یاں کم کر رہی ہووے 'یاں بچیاں توں گودی چ لے کے بیٹھی ہووے' ہمیشا جھکی رہندی 'لہذا جھک کے بہنا اوہدی عادت بن گئی سی۔ اوہدی لکھی ہوئی چھاتی دیکھ کے رحم آندا سی۔ اوہ بہت ای مرل بے مُردا جہی لگدی سی۔ اوہدے وال ڈھلے ڈھالے تے بے رنگ سن۔ غصے نال اوہدے بچے نے اک لٹ کھچ لئی سی جو اوہدے گلھتاں تے زخم دے نشان طرحاں لگ رہی سی۔

بچا بار بار اوہدیاں چھاتیاں چنگھن لگدا تے دودھ دے جو چند قطرے رہ گئے سن 'پی جاندا۔

اوپدیاں دوویں دھیاں بڑیاں حریصانا نظراں نال ہر چیز توں گھور رہیاں سن. ہتھاں دے پیالے بنا کے اوہ اک ڈوبے دے کن وچ کجھ کئدیاں تے ہن لگدیاں. کئی اک بندے دی پگ دے لکدے لڑ توں ویکھ رہی سی، جو عجیب طرحاں اوہدے کن تے کھلر گیا سی۔
 ”ماں! او ماں!“ مونہ اُتے ہتھ رکھ کے اوہ چکیں لگی۔

”کیہ اے؟“ اوہدی وڈی بھین نے اوہنوں موڈھیاں توں ہلون کے پچھیا۔
 کئی نے انگلی نال اوس بندے دی پگ ول اشارا کیتا۔ پر وڈی، جو ذرا بدھو جھی سی، اوہدا اشارا سمجھ نہ سکی۔ ایس لئی اوہ اوہدے موڈھیاں توں پھڑکے اوہنوں جھنجوڑدی رہی۔ چھوٹی کھل کے ہن لگی جوہیں اوہنوں اپنے آپ تے ناز ہووے ایس انداز نال سر ہلان لگی۔ وڈی بھین نے روئی جھی شکل بنا لئی تہ کئی بھین تے اثر ہويا۔ وڈی بھین توں جدوں اوہنے بہت ستا لیا تے اوہنوں کہن لگی :

”ٹھیک دس دیاں کیہ ہويا سی؟“ اوہنے پچھیا۔

”دس ناں، دس ناں۔“ وڈی گڑگڑان لگی۔

تہ چھوٹی نے اوہنوں پگ دے اوس لکے لڑ بارے دیا تے اوہ دوویں ای زور زور نال ہن لگیاں۔ ہتھاں نال مونہ ڈھکی اوہ بے قابو ہو کے ہن لگیاں۔

اوہناں دے ہاسے نال ماں توں رشک ہون لگاتے اوہدا دھیان اوہناں ول ہو گیا۔ اپنی وڈی دھی توں موڈھیاں توں جھنجوڑیاں اوہنے پچھیا ”دسوناں، کیہ گل اے، مینوں وی دسو۔“
 ”دس دیاں کیہ؟“ وڈی اپنی چھوٹی بھین ول مڑ کے پچھن لگی۔

”اوں ہوں، اتکا نہ دسیں۔“ چھوٹی کہن لگی تے نال ای اوہدی کھی کھی شروع ہو گئی۔ وڈی وی کھلکھ کے ہن لگی تے اوہنے لہنیاں موڈھیاں توں ماں دا ہتھ ہٹا دتا۔

کڑیاں دا رویا اپنی ماں نال اجیہا سی جوہیں اوہ اوہناں دی چھوٹی بھین ہووے تے اوہ وی تھوڑی جھی بے وقوف۔ اوہدی وجہا نال اوہناں دے ہاسے دا مزا ودھ گیا۔

ماں دا چہرہ لٹھ گیا۔ اوہ اپنے آپ توں کلتی تے بے وقوف محسوس کرن لگی کیوں جے دھیاں اوہنوں اپنے راز وچ شریک کرن تے راضی نہیں سن۔ موڈھیاں توں پھڑکے اوہ گڑگڑان لگی پر کڑیاں نے ہور نخرے شروع کر دتے، صرف ہسڈیاں رہیاں۔ اوہ اپنے ہتھ نچا نچا کے ہن لگیاں۔

اوہ عورت غصے ہون لگی۔ اوہ لہنیاں کڑیاں جھی اواز وچ چکیں لگی۔ ”کیہ اے، مینوں کیوں نہیں دسڈیاں؟ ہیں؟“

اوازاں نال اوہدے بندے دی نیندر ٹٹ گئی۔ اوہ غصے نال اپنے تک تے ہتھ پھیرن لگا۔ عورت ڈر مارے کٹھی ہو کے بہ گئی۔ ایسی حالت بچیاں دی سی۔ ساریاں ڈیریاں ڈیریاں اوہنوں دیکھن لگیاں۔ پر اوہناں دی قسمت چنگی سی کہ اوہ ڈبارا انگھلان لگ پیا۔ اوہدے غصے توں بچ جان دی خوشی وچ اوہ اک ڈوبے ول ڈبارا دیکھ کے رازدارانا انداز نال مسکران لگیاں۔

”ہوں، کیسا لگیا ماں؟“ کڑیاں کہن لگیاں۔ اوہ اپنے ڈر تے قابو پا چکیاں سن تے شرارت نال لہنی ماں دے مونہہ ساہنے انگھلیاں نچاندیاں کہن لگیاں۔

اوہنوں اوہناں دیاں حرکتاں تے بہت غصتا آیا تے اوہنے اک کڑی ٹوں چونڈھی وڈھ دتی۔ کڑی درد نال بلبلان لگی۔ اوہ چیکٹا چاہندی سی پر آپ ای رُک گئی تے اپنے آپ ٹوں سنبھال لیا۔ آواز نال اوہدے پیو دی اکھ کھلے جاندی تے اوہ فیر اوہناں دی ماں نوں گلھاں کڈھدا، شاید اک ادھی چنڈ وی مار دیندا۔ گلھتاں تے اک زور دار چنڈ۔ اوہ ایہ خطرناک نہیں سی لینا چاہندی۔ ایس لئی اوہ چُپ ای رہی۔ اوہ لہنی ماں ول درد بھریاں نظراں نال دیکھن لگی تے لہنی چچی دے اشارے نال اوہنوں دسن لگی کہ اوہ اوہدے نال گل نہ کرن نال ماں دے دل تے کیہ گزر سکدی سی۔ اوہناں دوہاں ٹوں پتا سی کہ اوہدے نال گل نہ کرن نال ماں دے دل تے کیہ گزر سکدی سی۔ عورت اپنے گلھ پھلا کے ڈوبے پاسے دیکھن لگی۔

سارے اوہدے نال اک بچی جہیا سلوک کردے سن۔ کوئی اوہنوں اک بالغ، وڈی عمر دی عورت نہیں سمجھدا سی۔ اوہدا خاوند وی اوہدے نال کدی تے اک بچی تے کدی نوکرانیاں جہیا سلوک کردا۔ اُنج اوہ بُرا بندا نہیں سی۔ پر بڑا ضدی تے خُذ غرض واقع ہویا سی۔ گھر دے وڈے بڈھے تے اوہدی کس سارے اوہدے تے حکم چلاندا رہندے۔ اوہدا زیادا تر ویلا اپنے بچیاں اُتے خرچ ہو جاندا۔ اوہناں دے مسئلے اوہنے سمجھنے سن تے اوہی سن جو اوہدیاں گلّاں تے اوہدے جذبات نوں سمجھ سکدیاں سن۔ لہذا اوہناں دی صحبت وچ رہن نال اوہدا رویا تے اوہدیاں عادتاں بچیاں طرحاں ہو گئیاں سن۔

بچیاں تھوڑی ای دیر وچ ایہ سارا کجھ بھُل گئیاں تے اکھاں پاڑ کے کسے نوں دلچسپی دی بھال وچ لگ گئیاں۔ اوہناں دیاں اکھاں بچ پلکُل اوس کیری جہی حرص سی جو کندھ تے اپنے شکار دی بھال وچ ہر چیز توں غور نال دیکھدی پھردی اے۔

لہن چیتی اوہناں نے دیکھیا کہ اوہناں دے پیو دا سر ساہنے ڈھلک آیا سی تے وار وار ایہ ہون لگا۔ اوہ ساریاں ڈر گئیاں۔ بے ساختا طور تے اوہ اک ڈوبے نال چنڈر گئیاں تے اک ڈوبے دیاں باہواں وچ اوہناں دیاں انگھلیاں پھس گئیاں۔ اوہ جاڈو دے اثر ہیٹھ پیو دے مسلسل

ڈھلکدے سرول دیکھن لگیاں۔ ہمدردی نال اوہناں دے سر عجیب جے انداز وچ ساہنے ول جھک آئے۔

چھوٹی ساریاں نالوں ودھ ہمت والی سی۔ اوہنے اپنے پو ٹوں ہلایا تے اوہدے گوڈیاں ٹوں سلان دی کوشش کردی اوہنوں اوازاں دین لگی تاں بے اوہ جاگ جائے۔ پر اوہنوں ہتھ لگان دی ہمت نہ ہوئی تے اواز وی بلھاں وچ آندیاں ای دم توڑ گئی۔ اوہدا سر ہن زور نال ڈھلک گیا سی۔

ایسے دوران ستا ہویا بال جاگ گیا۔ رون چکین تے ہتھ پیر چلان لگا، ماں تے دوویں دھیاں نے اوہنوں چپ کران دی کوشش کیتی۔ ماں نے ددھ پیمان لئی اوہنوں چھاتی نال لا لیا پر بچا روند چیکدا رہیا، پو لہن چیتی جاگ پیا۔ عورت بچے تے ایس طرحاں جھک گئی جوہں اوہدے پو ولوں بچے ٹوں چند وچن دا ڈر ہووے۔ کڑیاں نے پلکاں جھپکائیاں۔ ایہ چنگا ہویا کہ پو ٹوں غصا نہیں آیا۔ اوہنے سختی نال صرف ایہی پچھیا۔

”ایہ کیوں رو رہیا اے، ماریا شاریا تے نہیں؟“

”میں کیوں مارن لگی بچے ٹوں۔“ اوہ منمنائی۔

”کیہ کیا؟ کدوں زور دی بولنا سکھیں گی؟“ اوہ چڑ کے وڈے پن نال کہن لگا۔ اپنے کے بے وقوف شاگرد ٹوں جھڑکدیاں وی اوہدا لجا اجھیا ای ہوندا سی۔

اوہدے لہجے نال ای بچیاں نے اندازا لگا لیا کہ اوہ چنگے موڈ وچ سی۔ اوہ فرماں برداری نال مسکرائیاں تے سکون دا ساہ لے کے بہ گئیاں۔

عورت البتہ غصے وچ آگئی سی۔ اپنے خاوند دیاں گلآں توں نہیں سگوں لہنیاں دھیاں دی وجھا توں جو مسلسل ہسڈیاں جا رہیاں سن۔ فیروہی اوہنے بڑے ضبط نال کم لیا تے سدھے جے لہجے وچ کہن لگی ”بہت گرمی ہو رہی سی ناں ایہتھے“ ایس واسطے اوہ رو رہیا اے۔

”اچھا اچھا، بہت گرمی ہو رہی اے ناں تینوں۔ ہمیشا ساڑھی وچ پھسی رہندی ایس۔ گرمی نہیں ہووے گی تے ہو کہیہ ہووے گا؟“ اوس بندے نے کہا۔ ایہ گل اوہنے وار وار تے اُچی اواز نال کہی۔ اوہ لہنی بیوی دے نال نال ڈوبے لوکاں تے وی ایہ واضح کرنا چاہ رہیا سی کہ اوہ کئی بے وقوف عورت اے۔ پر ایس طرحاں دیاں کوششاں بے کار سن۔ کیوں کہ اوہ بہت پہلے ایس گل دا اعتراف کر چکی سی کہ اوہ اک بے عقل عورت اے۔

اوس بندے نے بچے ٹوں پیار نال گودی چک لیا۔ ایہ اوہدا اکلوتا پتر سی۔ لہنی دھوتی دے پلے نال اوہنے بچے دے مونہ تے آیا مڑھکا صاف کیتا تے اوہنوں باری کول کھڑا کر دتا۔ کھلی ہواتے

لنگھدے ہوئے منظر ٹوں وکھ کے بچا چکن لگیا تے باری ویاں سیخاں نال کھیڈن لگ پیا۔
 ”دیکھ! کتنا خوش اے ہُن۔“ پو نے لہئی گل منواؤن لئی کیا۔

عورت پھکا جھیا ہاسا ہسن لگی۔ بہر حال اوہ احمق سی، سی ناں؟ فیر فضول بحث دے نال کیہ فایدا؟
 اوہنے سوچیا۔

پو نخریا انداز نال بچے نال کھیڈن لگا۔ اوہدے رویتے وچ رتا غرور پر ظاہر وچ خوشی سی۔ کڑیاں
 تے اوہناں دی ماں خوش خوش تے فرماں برداری نال ویکھن لگیاں۔ اہے تاں ایسراں لگ رہیا سی
 جویں اوہناں ٹوں ایس گل دا پورا یقین آ گیا ہووے کہ بچیاں نال کھیڈن دا بڑا مزا آندا اے۔
 حالاں کہ عام کر کے بچیاں ٹوں دلان نال اوہناں دا دل اک جاندا سی۔ کڑیاں وی اپنے چھوٹے
 جے بھرا نال کھیڈن لگ گئیاں۔

”میرے کول آناں۔“ اک کڑی نے کیا تے اپنے دوویں ہتھ اوہدے ول ودھاوتے۔ پر بچا
 اوہدے کول آون توں کتران لگا۔

دوہی نے وی لہئی جھی کوشش کر لئی، پر بچا احتجاجن رون لگیا۔ پو نے لہئی دھی ٹوں ہلکی جھی
 چھیڑ ماری تے کیا ”کیوں تنگ کر رہیاں اوہنے ٹوں؟“

اوہ سارے ای ہسن لگے۔ پر عورت اک عجیب جے رقابت دے جذبے دا شکار سی۔ اوہدے
 دل وچ خیال آیا کہ کاش اوہ بچی دی جگھا ہوندی تے اوہ ہلکی جھی چھیڑ اوہنوں پیندی۔ ایہ خیال
 وی بڑا احمقانا سی۔ اوہنوں پتا سی کہ کوئی خاوند لہئی بیوی نال ایس طرحاں دا ورتاء نہیں کردا۔
 ایس واسطے اوہ ایس واقعے ٹوں بھلن دی کوشش کرن لگی تے اک پل لئی باری توں باہر دیکھیا۔
 اوہنوں رفتار دا احساس بڑی شدت نال ہویا۔ اوہنوں اپنا بچپن یاد آ گیا تے اوہنے سوچیا کہ اوہ
 کس طرحاں لہئیاں سیلیاں نال جھولیاں تے اُچیاں اُچیاں پنگھیاں چڑھاندى تے اوہ زور زور نال
 گان گدیاں تے اوہناں دے گانیاں دی لے جھولے دی لے دے نال نال چلدی۔ اوہنوں اک
 دُهن یاد آئی۔ اوہ گنگتان لگی تے اوہدی لے ہواواں دے دوش تے اُڈن لگی۔ اوہدے نال ای
 اوہ یاداں دی ہواواں وچ اُڈن لگیاں جہناں دی تیکھیائی بارے سوچ کے اوہنوں بڑی تکلیف
 ہوئی۔

اک پل لئی اوہ حسرت دے دوش تے سوار خوش نظر آن لگی۔ ہر چیز بڑی دلکش تے سوہنی نظر
 آ رہی سی۔ اوہنوں اک جھونپڑی نظر آئی۔ پلکل اوہو جھی ای جو جھی اوہنے بچپن وچ اپنے خاباں
 وچ سجائی ہوئی سی۔

”دیکھ تے، کتنی سوہنی جھونپڑی اے۔“ اوہ چسکی۔

لہتی بیوی ٹوں اپنا خوش ویکھ کے اوہ بندا چڑ گیا۔ اوہنے اوس مٹلی ول ویکھیا تے وڈیائی دے احساس نال خالص رُکھے پن نال کہن لگیا ”اجہی کیہ گل نظر آئی تینوں اوس گھر وچ جہڑی ایس طرحاں بے قابو ہو رہی ایس؟ ہیں؟ گھر جہیا گھراے بس۔ تاج محل تے نہیں ہے، معمولی جہیا اک گھراے۔ پنا کارن اپنا جوش دکھا رہی ایس۔“

ایہ گل اوہنے اُچی اواز وچ تے طنز لہجے نال کسی ماں بے دُوجے لوک وی سن لین تے اوہدی سمجھ دی داد دین۔ پر کسے نے اوہدے ول دھیان نہیں دتا۔ اوہ ایہ گل کدی برداشت نہیں کر سکدا سی کہ اوہدیاں گلّاں تے کوئی توجا ای نہ دیوے، ایس لئی اوہنے لہنیاں دھیان ول ویکھیا تے اوہناں کولوں پچھن لگیا ”تماڈا کیہ خیال اے، ایس بارے؟ بولو؟“

کڑیاں شرما کے مسکران لگیاں۔ اپنی فرماں برداری وی اوہنوں پسند نہیں سی۔ ظاہر سی کہ گل اوہ سمجھ نہیں سکیاں سن۔ ایس لئی اوہ لہتی ای گل دُہران لگیا تے ہر گل تے زور دین لگا۔ اصلوں اوہ تاج محل وغیرا ورگیاں تواریخی عمارتاں دے تعلق نال اپنا علم تے گھروکے کم کار توں دکھ دُوجے کسے وی معاملے وچ لہتی بیوی دی کم علمی دا دکھالا کرنا چاہندا سی۔

کیوں ایس طرحاں کردا اے اوہ؟ کیوں؟ عورت اپنے آپ نال سوال وی نہ کر سکی تے بس اک دکھ بھرے قیدی پنچھی وانگ بے دس بیٹھی رہی، پر ایہدے نال وی اوہدے کونت ٹوں تسلی نہیں ہوئی۔ لہتی بیوی ٹوں تنگ کرن وچ اوہنوں بڑا اند آندا۔ (اک سادیت پسند وانگ) تے اوہدا جتن ایہو ہوندا کہ اوہ لہتی بیوی دی شخصیت ٹوں اکا ختم کر دیوے۔

اپنے چھوٹے جے جتے ول اوہ مڑیا تے کہن لگا ”دس بیٹا! مَورکھ کون اے؟ اوئے کون اے مَورکھ؟“

ظاہر اے اوہ ایہی چاہندا سی کہ بچا لہتی ماں ول اشارا کرے، پر اوہدی توقع دے بلکل اُلٹ بچا آپ اوسے ول اشارا کرن لگا۔

”ٹوں تے بس تے.....“ ایس گل ٹوں اوہ مذاق وچ ٹالدا ہویا کہن لگا۔

عورت بے ساختا قہقہا لان لگی۔ اوہ اپنے آپ ٹوں بھل گئی تے بچیاں طرحاں کھڑکھڑا کے ہن لگی۔ اوہدا شوہر ناراض تے ہویا پر اپنے چہرے تے زبردستی مسکراہٹ لے آندی۔ عورت قہقہے لاندی جا رہی سی، بے ساختا اوہدا ہاسارو کے نہیں رُکدا سی۔

ہن ایہ گل اوہدے خاوند لئی اسہ سی۔ ”چپ کر!“ اوہ چکیا۔ ”اپنا ہن والا کیہ اے ایہدے وچ؟ ہیں؟ کھوتیاں طرحاں ہسدی جا رہی ایس؟“

اوہدا لہجا بڑا خونخار سی تے ہاسا اوس عورت دے بلھاں تے آ کے رُک گیا۔ اوہ فیراوسے قیدی

پنچھی وانگ نظر آن گئی۔ اپنے موڈھے جھکائی، مونہ لکائی بہ گئی۔ اوہدی وجھانل اوہدے خاوند دا آپ وساہ وی ودھ گیا تے معاملے دی نزاکت توں دیکھ کے لہنی اچیرتا دکھان لئی اوہ کسن لگا "لے پھڑ پچے توں۔ سُنیا نہیں کیہ؟ پچیاں توں جھکھ وی لگ رہی ہووے گی، ایہناں توں کجھ کھان لئی دے۔ بچے دا مونہ صاف کر، نظر نہیں آندا کیہ، کنا گندا ہو رہیا اے۔"

اوہ بڑی فرماں برداری نال ایہناں سارے کماں وچ جٹ گئی۔ اوہنے کپڑے دا اک چھوٹا جھیا ٹوٹا لیا، اوہدے تے پانی پایا تے اوہدے نال بچے دا مونہ صاف کرن لگی۔ بچے دی تک وی بڑی ہولی جھی تے ایس احتیاط نال صاف کیتی کہ اوہ رون نہ لگ جاوے۔ اوہ جائدی سی کہ جے ایہراں ہویا تے اوہنوں اپنے خاوند دیاں جھڑکاں دا فیرتوں شکار ہوتا پوے گا۔ پچیاں توں کہیا کہ اوہ مٹے توں پھرن تاں جے اوہ کھان لئی کجھ دے سکے۔ اوہنے پتل دا اک ڈٹا کھولیا تے کھان دیاں چیزاں کانڈ دے اک ٹوٹے تے کڑیاں ساہنے رکھ دتیاں۔ کانڈ دے معاملے وچ اوہنے ایس گل دا خیال رکھیا کہ دوویں ای پچیاں توں تصویر والا کانڈ ملدا اے، نہیں تے تصویر والے ٹوٹے تے پچیاں آپس وچ لڑ پیندیاں۔ اک بچی توں مٹھیاں پوڑیاں بہت پسند سن، ایس لئی اوہنوں اک پوڑی ودھ دتی گئی، جدوں کہ دوجی توں چکلیاں پسند سن، اوہنوں اک چکلی ودھ دے دتی۔ اوہنے اپنے شوہر توں وی اک کانڈ پھڑایا تے ڈبا اوہدے دل ودھا دتا تاں جے اوہ آپ لے سکے، اوہنوں پتا سی کہ اوہ اپنے دلوں بھاویں اوہنوں کنا ای تے کتی وار ای کیوں نہ دے دیوے، اوہ شکایت ضرور کردا۔

اوہدی کوشش ایہی ہوندی سی کہ ہر کوئی اوہدی سیوا توں خوش رہوے، پر کم نکلدے ای سبھ اوہدے نال انجان ہو جاندے جویں اوہدی اوہناں توں کدی ضرورت ای نہ پئی ہووے۔ اک کانڈ دے ٹوٹے تے کجھ چیزاں آپ اوہنے لے لیاں تے چور طرحاں نظراں بچا کے کھان لگی۔ اوہدی سس اوہنوں کدے وی ڈھڈ بھر کے کھانا نہیں دیندی سی ایس لئی لہنی لوڑتوں گھٹ کھانا اوہدی عادت بن چکی سی۔ کھاندے ویلے اوہنوں بچے دا دھیان رکھتا وی ضروری سی۔ اوہدی وجھانل اطمینان نال کھانا وی نہیں کھاسکدی سی، پر اوہنوں فکر وی نہیں سی۔ اوہ لہنی تھاں جائدی سی، تے اک طرحاں نال اوہ لہنی ایس حیثیت توں قبول وی کر چکی سی۔ کسے نال کوئی مطالبایاں شکایت کرن دا سوال ای نہیں پیدا ہوندا سی۔

کھاندیاں کھاندیاں اوہ ایہناں سارے کماں بارے وی سوچن لگی جو اوہدے بعد اوہنوں ای کرنے پینے سن۔ اوہ اپنے گھر رات دیر نال پنچن والی سی۔ اوس ویلے ددھ ملن دا سوال ای پیدا نہیں ہوندا۔ تے بچے توں ددھ پانا وی ضروری سی۔ نہیں تے اوہ روند اچیکدا، جمدی وجھانل

اوپدا خاوند ہور چڑن گدا۔ فیر رات دیر گئے معمولی جہیا کھانا ای بتایا جاسکدا سی، ظاہر اے معمولی کھانے نال نہ اوہدے کونت ٹوں سکون ہوندا تے نہ ای اوہدیاں دھیاں ٹوں۔ اچار بے نہ ملے تے اوپدا خاوند تے کھان توں ای انکار کر دیندا۔ سالن سوادی نہ ہووے تے کئی بچی کھانے ٹوں ہتھ وی نہیں لاندی سی، کیہ کراں؟

ایہ خیال اوہدے ذہن وچ چکران لگے۔ گڈی دوڑدی رہی، سورج مغرب وچ ڈبن لگا تے شام دیاں واواں نال سارے ڈبے وچ سردی کھلرن لگی۔ ڈپہر دے جس توں پریشان، متے ہوئے مسافر جاگن لگے۔ اوہناں نے انگڑائیاں لئیاں، لہنی کنڈ سدھی کیتی تے آپس وچ بولن لگے۔ امیدے نال اوہنوں آپ ٹوں وی بڑا سکون ملیا۔ اوہناں ول اوہنے اک نظر پائی تے اپنا جُوڑا بھن لگی۔

گڈی اک شیش تے رُکی، پلیٹ فارم تے اک ہاکر برف دیاں مٹھیاں کانڈیاں وچ رہیا سی۔ کڑیاں باری دیاں سیخاں نال موٹہ لاکے لپجائیاں نظراں نال ویکھن لگیاں۔ عورت وی اوس ہاکر ول ویکھن لگی۔ ایس آس اُتے کہ شاید اوپدا خاوند کجھ خرید لوے، اوہ سبھ ترچھیاں نظراں نال اوس بندے ول ویکھن لگیاں جو گھردا ذمے دار سی۔

کئی ذرا ہمت والی سی، اوہ بڑے بھولے پن نال لہنی ماں کولوں پچھن لگی ”ماں! اوہ برف دیاں کانڈیاں وچ رہیا اے ناں؟“

”مینوں نہیں پتا، اپنے پو کولوں کیوں نہیں پچھدی؟“ ماں نے جواب دتا۔ ماں دھی نے اکھاں ای اکھاں وچ اک ڈوبے ٹوں ویکھیا۔

پو اوہناں دیاں گلاں وچ آگیا تے بڑے یقین نال کہن لگا ”آہو، آہو! اوہی چیز وچ رہیا اے اوہ بندا، کیوں؟ کھائیاں نیں؟ لے لوں؟“ اوہنے پچھیا۔

کھڑکی دیاں سیخاں نال تک رگڑدے ہویاں بچیاں مسکراؤن لگیاں، اوہ ماں ٹوں بھل گئیاں۔ اوہ آس بھریاں نظراں نال اوہناں ول ویکھدی رہی، چھوٹی دھی نے لہنی ماں دیاں اکھاں توں لہنیاں نظراں ہٹا لئیاں۔ پر وڈی دھی ٹوں لہنی ماں تے رحم آئی گیا۔

”باپو!“ اوہ کہن لگی، ”اک ماں ٹوں وی لے دیو ناں۔“

اوہ اوہدے ول ویکھدا ہويا بولیا ”کھائیں گی؟ لے لوں تیرے واسطے وی اک؟“

”نہیں، نہیں، مینوں نہیں چاہیدی ایہ برف شرف۔“ اوہ اپنے ولوں احتجاجن کہن لگی۔

”ایہناں دیاں گلاں تے نہ جاؤ باپو، مینوں پتا اے کہ ماں ٹوں پسند اے۔ لے دیو ناں۔“ دھی

کہن لگی۔

”پند اے تے بولدی کیوں نہیں۔“ پو شوکریا۔ فیر اوہنے لہنی بیوی لئی وی برف کانڈی خریدی لئی۔

عورت نے چور طرحاں اوہ کانڈی لئی تے انج چھین لگی جویں اوہدا مزا اپنے اندر جذب کردی ہووے۔ فیر مونہ کھول کے اوہنوں چوسن ای والی سی کہ بتجا ضد کرن لگیا۔ اوہ وی اوس رنگین چیز ٹوں ویکھ رہیا سی۔ ہتھ ودھا کے لہنی ماں دے ہتھوں کھوہن دی کوشش کرن لگیا۔ ایس گڑبڑ وچ کانڈی اوہدے ہتھوں چھٹ گئی تے تھلے ڈگ پئی۔ اوہ بس مونہ بسوگر کے ویکھدی رہی۔ عورت جویں غصے نال پاگل ہو گئی۔ اوہ اپنے بچیاں تے شوہر دیاں حرکتاں توں بے زار ہو گئی سی۔ بچے ٹوں پو دی گود وچ دے کے اوہنوں گالھاں دین ٹوں اوہدا دل کرن لگا۔ اوہ چیکنا چاہندی سی، ”ایہ لے! سنبھال اپنے بچے تے جو مرضی کر، میں تھک گئی آں، سمجھیا توں، ہن میرے کولوں برداشت نہیں ہوندا؟“ اوہدا دل چاہیا کہ گڈی توں لہوے تے نکل جائے تے اوس ویلے تیکر چلدی جاوے جدوں تیکر تھک کے ڈگے تے ڈگ کے مر نہیں جاندی۔ کسے چیز وچ کوئی دلچسپی نہیں رہ گئی سی۔

پتا تھک اوہنے ایہ سبھ عملن کر کے نہیں دکھایا۔ چنی دا ڈھکن اک پل لئی کھلیا سی بس۔ ایس وحیانا غیض و غضب دے بعد اوہ فیر اپنے وجود دے اک انھیرے غار وچ واپس پرت گئی۔ اوس ویلے ڈبے وچ اک عورت داخل ہوئی۔ اوہ تقریبین اوسے عورت دی ہم عمر ای ہووے گی۔ پر اوہدے رکھ رکھاء توں اک خاص قسم دی آپ وساہی تے بے نیازی جھلک رہی سی۔ اوہنے قلی ٹوں کہ کے اپنا سامان ٹھیک طرحاں رکھوایا تے جدوں قلی نے ہور رقم دا مطالبہ کیتا تے اوہنے فورن ای جھڑک دتا۔ قلی دے جان توں بعد خالی جگھا دی بھال وچ اوہ ایہر اودھر ویکھن لگی۔ ڈبے وچ بیٹھیا ہویا ہر بندہ اوہنوں گھور رہیا سی۔ پر اوہ بڑی سردمہری تے لاتعلقی نال پیش آئی۔

ایہناں تیتاں بچیاں دی ماں اوس عورت نوں ویکھن لگی تے اوہدے رکھ رکھاء توں بڑی متاثر ہوئی نظر آئی۔ بڑی بے ساختگی نال اوہنے اپنے وال تے لہنی ساڑھی ٹھیک کیتی پر اوہدے چہرے توں احساس ۽ جرم تے حماقت دے ڈونگرے ورہن لگے۔

”ڈاکٹر جی لگدی اے۔“ اوہنے اپنے خاوند ول ویکھ کے بولیا۔ اوہدے نیڑے عورت ذات دی زندگی دا سبھ توں وڈا مقصد سی اک دواخانہ تے اک ذاتی زچا خانے دی لبھت۔ اوہ سوالیا نظراں نال اپنے خاوند ٹوں ویکھن لگی۔

اوہدا خاوند گڑبڑا گیا۔ اوہنے اپنے خاوند ٹوں بڑیاں جھکیاں نظراں نال اوس سوانی ول ویکھدیاں

پھڑ لیا سی۔ اوہ فورن ای بے تعلق نظر آون دی کوشش کردا ہویا بڑی حقارت نال بولیا ”بے وقوف کدھرے دی، ڈاکٹر تے اوہ آکا نہیں ہو سکدی، نرس ہووے گی یاں ودھ توں ودھ، کسے پرائمری سکول وچ اُستانی۔ بلا وجہا شان وکھا رہی اے، ہور کیہ۔ فیر تینوں نہیں پتا اجکل لوک کیسیاں شانناں وکھاندے نیں۔“

اوہ عورت بڑے نخرے نال لہناں لوکاں دے کول آئی تے اوہدے خاوند ٹوں تھوڑا ہٹ کے بیٹھن ٹوں کہیا تاں بے اوہدے لئی جگھا بن سکے۔ کھچا کھچ بھری ہوئی گڈی وچ اوہ دو بندیاں دی جگھا گھیر کے بیٹھیا ہویا سی، ایس لئی اوہنے لہنی ناراضگی دا اظہار کردیاں ہویاں اوہدے اُجڈ پنے تے فقرے کتے کہ لوکاں ٹوں ڈوجیاں دے آرام دا خیال ای نہیں آوندا۔

اوہدی بیوی حیران رہ گئی۔ اوس عورت نال اوہنوں چتا ہون لگی۔ اوہنوں یقین سی کہ اوہدا خاوند اوس عورت ٹوں یقین جھڑکے گا۔ اوہ اپنے ساہ روکے، دھڑکدے دل نال اپنے خاوند دی واری دا انتظار کرن لگی۔

پر معاملہ پٹھا ہویا۔ اوہدا خاوند معذرت چاہندیاں ہویاں لہنی جگھا توں ہٹ گیا تے اوس عورت ٹوں کہن لگا ”پلکل، بیٹھو ناں، بیٹھو۔“

اوہدی بیوی پریشان ہو گئی۔ اوہنوں حیرانی وی ہوئی۔ ایس عورت نے اوہدے خاوند ٹوں اک دیو قامت انسان توں اک بونا بنا دتا سی۔ اوہ موٹہ پاڑ کے اوس عورت ول دیکھن لگی۔ اُنج اوہدی حیرانی وچ رتا نفرت وی شامل سی۔

پر اوس عورت واسطے اوہدے دل وچ اُٹھے ہوئے حیرت تے احترام دے جذبات دیرپا ثابت نہ ہوئے۔ اوہنے دیکھیا کہ اوس نازک انگ سوانی دا متھا تھاں تھاں توں کالا اے۔ ظاہر اے کہ اوہ بیوا ہووے گی وچاری۔ وچاری بیوا، اوہنے سوچیا۔

فورن ای اوہدے ذہن وچ اک روایتی بیوا دی تصویر گھٹن لگی۔ پر اوہنوں آپ ای شک ہون لگا۔ اوس عورت ٹوں دیکھ کے پلکل نہیں لگدا سی کہ اوہنوں کے قسم دا غم اے۔ اوہ کلتی، بد حال عورت تے نہیں لگ رہی سی۔ اوہدے ذہن نے عجیب عجیب منتشر تصویراں بنائیاں تے لہن چیت اوہدے ذہن وچ اک خوفناک خدشے نے سر اُبھاریا۔ ایہ نخرے والی پلکل ”اوہناں عورتاں“ وچوں اے۔

اوہنے بے ساختہ لہنیاں باہواں لہنیاں دھیاں ول ایس طرحاں کر دیتاں چویں اوہناں ٹوں کے خطرے توں بچانا چاہندی ہووے۔ اوہ حقارت تے شک نال اوس عورت ٹوں گھورن لگی۔

ایس نازک انگ خاتون دی توجا کدھرے ہور سی، ایہ گل اوہدے گمان وچ نہ نہیں سی کہ

اک بد حال، غیر اہم قسم دی کوئی عورت اوہدے بارے ایس انداز وچ دی سوچ سکدی اے۔ جے ایہدی نظر عورت دے چہرے تے وی پئے جاندی تے اوہ سمجھ نہ سکدی کہ اوہ عورت آپ اوہدے تعلق نال کجھ سوچ رہی ہووے گی۔ بہر حال اوہنوں پرواہ وی نہ ہوندی۔

تھوڑی دیر بعد اوس عورت نے اپنے بوئے وچوں کجھ بسکٹ کڈھے۔ ریت موجب بچیاں ٹوں دیکھ کے بسکٹ اوہناں دل ودھا دتے۔ بچیاں نے شرمندیاں ہویاں اپنے ہتھ ودھا دتے تے اپنے پیو دا ردء عمل جانن لئی اوہدے دل دیکھن لگیاں۔ اوہناں دی ماں نے فورن ای غصے نال اوہناں دے ہتھ اک پاسے جھٹک دتے پر اپنے پیو دا نرم رویا دیکھ کے اوہناں ٹوں بڑی حیرانی ہوئی۔ اوہ زور زور نال ہسڈیاں کہن لگا "سنو سنو بچیو" اپنی چنگلی اے" ایہ لے لو جے دے رہے نیں تے"۔

کڑیاں نے تے بسکٹ لے لے لے، پر عورت بے چینی نال پاسے پرتن لگی۔

اوہدا خاوند کھڑپیا سی تے اوس عورت نال گل کرن دی کوشش کر رہیا سی۔ عورت دا کالجی مونہہ ٹوں آن لگیا۔ تھوڑی دیر لئی تے اوہنوں ایس طرحاں لگیا جویں اوس چڑیل نے اوہدے خاوند اُتے کوئی جاڈو کر دتا ہووے تے اوہنوں اوہدے کولوں کھوہ لینا چاہندی ہووے۔ پر اوہنے دیکھیا کہ اوہ عورت اوہدے خاوند دیاں ساریاں کوششاں دے باوجود وی چُپ رہی۔ اوہدی چُپ تے جویں برف دی سیل سی۔ تے ایہدے اُتے ایہ کہ اوہ اوہدے خاوند کولوں ہٹ کے ڈور بہ گئی جمدی وجھاتوں اوہدا خاوند اک دم چُپ ہو گیا۔ اوہدی وجھانل لہناں تیاں بچیاں دی ماں ٹوں سکون تے ہویا پر اوہ خُش نہیں سی۔ اوہ اپنے بال بچیاں دے تعلق نال بڑی محتاط نظر آون لگی سی۔ ہُن اوہ ایہ وی پسند نہ کردی کہ اوہ عورت اوہدے خاوند ٹوں جھڑکن دی گستاخی کرے۔

اوس عورت نے کافی دیر تیکر کسے نال نظر نہ ملائی۔ پُلکُل خاموش بیٹھی رہی، ذرا دیر بعد بچیاں وچ دچپسی لین لگی۔ اوہ مسکرائی تے اپنے کول بیٹھی ہوئی اک بچی ٹوں پچکار دیاں کہیا:

"سکول جاندیاں اوٹھیں بچیو!..... کیہ ناں اے تہاڈے سکول دا، چنگا سکول اے..... تہاڈے اُستاد بچیاں ٹوں مارن لئی سوئی دی ورتوں تے نہیں کردے..... عی میرے اُستاد تے انج کروے سن۔" اوہ بچیاں نال مزے مزے دیاں گلّاں کرن لگی۔

کڑیاں دی ماں نے سوچیا "ایہدیاں گلّاں توں تے انج گدا اے جویں ایہ کے اعلا خاندان دی عورت اے۔ جہناں عورتاں دے کردار کمزور ہوندے نیں۔ اوہ اپنی شریفانا گل بات تے آکا نہیں

کردیاں۔ اپنی چھوٹی دھی دے جواب توں اوہ بہت خُش ہوئی، اوہ تے ہے ای سیانی سی۔

"اوہ تہاڈی چھوٹی جھی بھین اے؟" بچے دل اشارا کردیاں اوہ عورت پچھن لگی۔ ظاہر تے اوہ

بچیاں نال گل کر رہی سی پر اوہ مخاطب اوہناں دی ماں نال سی۔
 ”اوہناں دا چھوٹا بھائی اے ایہ۔“ ماں نے بڑے فخریا انداز نال کہیا۔
 ”اچھا‘ ذرا دکھاؤ تے بھین کا کے ٹوں۔“

ایس جملے نال ماں دے دل دا سارا کرودھ فک گیا۔ اوہنے بڑے فخر نال بچے ٹوں اوس عورت
 دے حوالے کر دتا۔

ایس باوقار عورت نے بچے ٹوں کتک تاری کہتی۔ اوہدیاں گھٹاں ٹوں چٹیا حالاں اوہ اینا صاف
 نہیں سی۔ ایس گل نال ماں دا دل پلکل صاف ہو گیا۔ یقینن ایہ عورت کسے پرانے تے چنگے پروار
 دی فرد سی۔ اوہدے رویتے توں تے ایسی لگدا سی۔

”مینوں بچے بہت چنگے لگدے نیں“ ایس عورت نے کہیا۔ ”میں لہنیاں چٹھیاں اپنے چاچے نال
 لنگھانی آں۔ اوہناں دے گھر وچ بہت بچے نیں تے اوہناں نال میں بہت مزے کرنی آں۔“

ایس پاروں سوال فطری طور تے ایہ پیدا ہویا کہ اوہدا چاچا کون سی۔ اک سوال توں ڈوجا تے
 ڈوجے توں تجا پیدا ہویا۔ ایسی ہوندا اے جدوں عورتاں گلّاں کرن لگ جاندیاں نیں۔ تھوڑی ای
 دیر وچ اوہناں بچیاں دی ماں نے دوسری عورت بارے ساریاں گلاں پتا کر لئیاں۔ ایس عورت
 دا خاوند ویاہ دے تھوڑے چ بعد ای مر گیا سی۔ اوہدے والد نہیں چاہندے سن کہ اوہ لہنی باقی
 ساری زندگی گھر وچ کسے فالتو پئی ہوئی چیز طرحاں لنگھا دیوے۔ ایس واسطے اوہناں نے اوہنوں
 مشورا دتا سی کہ اوہ نرسنگ دا کورس کر لوے۔ اوہنے کورس مکمل کر لیا۔ ہن اوہدے کول اک
 چنگی بھلی نوکری سی تے چنگا کما لیندی سی۔ اوہ لہنی مرضی دی مالک سی تے ایس طرحاں وقت چنگا
 لنگھ رہیا سی۔ اوہدے رشتے داراں دا سلوک اوہدے نال بہت چنگا سی۔ اوہ ہمیشا اوہنوں چٹھیاں
 لنگھان دی دعوت دیندے۔

عورت نے لہنی گھڑی دیکھی۔

”اسیں ڈوجے شیشن تے تھوڑی ای دیر وچ پہنچن والے آں۔“ اوہنے مسکراؤندیاں کہیا۔ اپنے
 بٹوے وچوں چھوٹا جہیا شیشا کڈھیا تے اوہدے وچ دیکھ کے اپنے وال ٹھیک کرن لگی۔ اوہنے
 اپنے مونہ تے پوڈر وی لایا، جمدی خشبو ہر پاسے کھلر گئی۔ اوہدیاں اکھاں وچ توقع تے اُمید
 چمک رہی سی۔

اوہناں بچیاں دی ماں چپ بیٹھی رہی۔ اوہنوں ایس عورت اُتے رشک ہون لگا۔ لگدا سی ایس
 عورت دے کول سارا کجھ ہے، ازادی، پیسے، خوشی۔ بچیاں دے جھنجھٹ توں وی اوہ ازاد سی۔
 تے نہ ای اوہنوں خاوند دیاں جھڑکاں دا خوف سی۔

اک پل لئی اوہناں بچیاں دی ماں دے ذہن وچ اک بھیانک جہیا خیال آیا۔ بیوا ہونا وی بڑی چنگی گل اے۔ اوہنے سوچیا خوب مزے کر سگدا اے انسان۔

فورن ای اوہنوں ایس گل دا احساس ہویا کہ ایہ خیال کتنا گندا اے، ایہ خیال تاں لہناں ساریاں گلاں دی نفی کردا سی جنہاں بارے اوہنوں پڑھایا گیا سی کہ اوہنوں احترام ہونا چاہیدا اے، جنہاں تے ایمان ہونا چاہیدا اے۔ ایہدے نال تے اوہ ساریاں گلاں ای اُلٹ پلٹ ہو جاندیاں جنہاں دی خاطر اوہ زندا رہندی آ رہی سی۔ جنہاں لئی اوہنے غلامی قبول کیتی سی۔ اوہنے سوچیا ”کیہ اک ہندو ناری لئی ایس طرحاں دیاں گلاں دل وچ لیانا پاپ نہیں؟“

پر اوہدیاں سبھناں کوششاں دے باوجود وی ایہ خیال وار وار ذہن دے کسے کونے وچ سر چکدا۔ ڈوجا سٹیشن آوندے ای ریل رُک گئی۔ اوس عورت نے باری وچوں جھانکیا۔ اک اُچے لے نوجوان نے ہتھ ہلانڈیاں اوہنوں سدیا ”وہل!“

”اویں شیاہ!“ اپنا رومال لہرائیاں اوس نے وی نوجوان ٹوں نمسکار کیتا۔ نوجوان باری کول آیا تے اوہدے ہتھ اپنے ہتھاں وچ لے کے کھلو گیا۔ اوہ گڈی دے اندر آ گیا تے باری دے کول اوہدے نیڑے ای بیہ گیا۔

اوہ بچیاں دی ماں دے کچھے بیٹھے ہلے سن۔ اوہ اوہناں ٹوں دیکھ نہیں سی سکدی، پر اوہناں دیاں گلاں اوہ سن رہی سی۔ اوہ تصور دی اکھ نال اوہناں دے لٹکدے چہرے تے چمکدیاں اکھاں دیکھ رہی سی۔ اوہناں دیاں خُشیاں دیکھ کے دل دے کسے کونے وچ گہرا دکھ وی ہویا۔ ایس درد نال اوہ چُپ ہو گئی۔ اوہدے تے چویں سکتا طاری ہو گیا۔

”ہاں ایہی تے خُشیاں سن، گھر گہستی دے جنجال دے باوجود، جنہاں دی اوہ چاہیوان سی اوہ لاشعوری طور خُشیاں دی چاہیوان سی، ہُن جدوں کہ ایہ گل اوہنے شعوری طور تے وی سمجھ لئی، ایہ گلاں اوہدے لئی بے معنی ہو گئیاں۔“

اوہ بے آسی نال اپنے خاوند ول دیکھن لگی تے پچھدے انداز نال اوہنوں گھورن لگی۔ ایہو سمجھ اوہ اپنے خاوند کولوں چاہندی سی۔ اک رمت، محبت دی۔ اوہ اینج کوئی سفنے ماری رومانی قسم دی عورت نہیں سی۔ اوہ جاندی سی کہ اوہدا خاوند عمر وچ اوہدے بکولوں وڈا تے گوار سی۔ فیروی اوہ کوشش تے کر سگدا سی۔ فیروہدے وچ خرابی وی کیہ سی۔ کدی تے اوہ وی اوہدا ہتھ پھڑے، اوہدے کناں وچ مٹھیاں مٹھیاں گٹھکٹیاں کرے۔

اوہنے ایویں ای لہتی عمر لنگھا دتی سی تے ایہ وی جان گئی سی کہ زندگی کولوں کسے قسم دی توقع کرنی ای نہیں چاہیدی۔ اپنے خاوند توں وی اوہنوں زیادا دی آس نہیں سی۔ پر بے اوہ ذرا جہی

محبت ای دے دیندا تے فرق تے ضرور پیندا۔ فیر اوہنوں ایس سارے جنجال تے اپنی غربت دا احساس پکھل نہ ہوندا۔ اوہ خُشی خُشی اوہدی غلامی کردی۔ پر ایہ ساریاں گلاں اوہ کیوں سمجھن لگا، فیر اجہیاں گلاں لفظاں وچ تے بیان نہیں کیتیاں جاسکدیاں۔

گڈی دوڑدی رہی، اسماں تے سورج بدلاں پچھتے چھپ رہیا سی۔ ڈبے دے بلب روشن ہو گئے۔ تقریباً اک گھنٹے تیکر ڈبا لوکاں دیاں گپاں نال گونجدا رہیا۔ فیر لوک ہولی ہولی ڈبارا چپ ہو گئے۔ اوہناں نے اپنے ہتھ پیر کھارے، ڈکھدے اعصاب ٹوں آرام دین دی کوشش کردے ہوئے فیر توں اُنگھلاون لگے۔ اوہ ویلے بڑی ہولی جہی جن اسماں تے نکل آیا۔

”آہا، جن دیکھ نال، کنا سندر لگ رہیا اے اج۔“ اوہ عورت گنگشی کردی ہوئی بولی۔

”ہاں، بہت سندر اے۔“ اوہ نوجوان نے وی گنگشی وچ ای جواب دتا۔

پچیاں دی ماں نے جدوں ایہ سنیا تے اوہدے دل وچ وی اک ہوک اُٹھی۔ اوہ وی کسے دے موڈھے تے اپنا سر رکھ کے جن دا نظارا کرنا چاہندی سی۔ اوہ بڑی آس تے شوق بھریاں نظاراں نال اپنے خاوند ٹوں دیکھن لگی۔ اوہنوں فورن ای ایس گل دا احساس ہويا کہ اوہدی ایہ آس کدی وی پوری نہیں ہو سکے گی۔

بچا اوہدی گودی وچ مٹنایا تے پیر مارن لگیا۔

اوہ بڑے مشینی انداز وچ اوہنوں تھبو کڑدی ہوئی گنگتان لگی :

”چندا ماما، چندا ماما

ایسے تھکے تھکے جے

تے

ایسے اُداس کیوں او؟“

جھکھ تے تریہ

پونن بازار توں پرت رہیا سی۔
 شام ہودن لگی سی، ایس لئی اوہنے ٹور بیکھتی کردتی۔ جھکھ پاروں اوہدا کالجبا مونہہ نوں آ رہیا سی۔
 اک کپ چاہ پی لیندا تاں چنگا سی۔ پل پار کرن گمروں کوئی دکان نہیں اے۔ اوہنے بوجھا توہ کے
 اک اٹھیانی کڈھی۔ کل اتوار اے، اک پیسا وی ملن دی آس نہیں اے۔ ہفتے دی سویر وی چاہ
 پنی اے ایس لئی اٹھیانی ٹوں بھناتا ٹھیک نہیں۔ ایہ سوچ کے اوہنے اٹھیانی فیر بوجھے وچ رکھ
 لئی۔

کبھے پاسے دکان اُتے دھکھدی رستی دیکھ کے اوہنے بوجھے وچوں بیڑی کڈھی تے دھکھا لئی۔
 اوہ ویلے دکان وچ لکدے لال بھکائے ورگے کیلے دیکھ کے اوہدے مونہہ وچ پانی آ گیا۔ پیسے
 توہ کے دیکھے تے پکے کیلیاں دا سواد اکھاں راہیں لیندا اوہ آگے ٹوں تریا۔
 سوچن لگیا اٹھیانی پاچو نار نوں دیون نال بڑا اطمینان ہووے گا۔ ہفتے ٹوں چاہ وی مل جاوے
 گی۔ جو وی ہووے، کجھ دیر گمروں سہی۔ اوہ بیڑی دا ڈھواں اُپر ٹوں سُندا سڑک اُتے ٹرن لگا۔
 راہ اکا سنمان سی۔ سڑک دے دوہاں کناریاں اُتے نکلے نکلے بوٹے اُگے سن۔ جانگی پھلاں دی
 بھنی واٹنا شام دیاں واواں ٹوں مست بنا رہی سی۔ گرم کھرپے دی دھار وانگ زمین اسمان دا
 ملاپ بڑا ڈور دس رہیا سی۔

قدرتی منظران وچ ڈبیا پونن آگے ودھدا جا رہیا سی۔ نیڑلے جھرنے دی جھر جھردی اواز نال
 اوہ جاگ پایا۔ ایسے صاف پانی وچ، نہاون دی سوکھ وی سی۔ پونن ٹوں نہاون دی چاء وی سی۔
 ایس لئی اوہنے کپڑے لاه کے گھاٹ اُتے رکھ دتے تے پانی وچ وڑ گیا۔ ٹھنڈے پانی نال اوہدا کالجبا
 تر ہو گیا۔ اوہ بہت دیر تک گلے گلے پانی وچ ڈبیا رہیا فیر چھیتی نال جسا پونجھ کے کپڑے پالنے۔
 ڈھڈ بھر کے پانی پیون پاروں اوہ لہنی جھکھ تے کمزوری ٹوں بھل گیا سی۔

زمین ہور انھیرا آکلن لگ پئی سی۔ اوہنوں جھرنے دی جھر جھردی اواز اہجے تک ستائی دے
 رہی سی۔ خشبو والے پھلاں دی دل لبھاون والی خشبو جاپ رہی سی تے پونن دے خیالاں دی تار
 دی ایہدے وچ کھل مل رہی سی۔ اوہ کجھ رومانی جہیا ہو گیا۔ رات دیاں رنگین اٹھکیلیاں اوہنوں
 چیتے آ رہیاں سن۔ شرابا کے اوہنے اپنے خیالاں ٹوں ٹالنا چاہیا پر اوہدی پرواہ کیتے پتا اوہ حسیناواں

اوپدے دل وچ آکھلوتیاں. اوہناں ٹوں چھوہن لئی اوہدا دل بے تاب جھیا ہو گیا. اوہ آٹے والی تے گھاء کپن والی اوپدے دل وچ شیشے وانگ دس لگ پئیاں. کڑیاں سبھے ای سوہیاں نیں، خاص کر گھٹ عمر والیاں.

گندے لیڑیاں وچ وی اوہ کوں سوہیاں دسدیاں نیں. اوہناں وچوں کسے نال ویاہ کر لواں تاں.....؟

پر ایہ کوں ہو سکدا اے. اک بازار توں ڈوبج بازار ول ڈکان دے چکر لاون والا اک بیوی نال کوں رہ سکدا اے!

پر ایہدے بارے اوہنوں کجھ پتا نہیں سی. اوہنوں تاں نرا ایہ چھتے سی کہ گھٹو گھٹ پچھلے دس ورہیاں توں اوہ اکتار عورتاں دے سُفنے ویکھ رہیا سی. دس ورہے.

اچے وی جھرنے دی جھرجھردی آواز اوہنوں سنائی دے رہی سی.

ایس راہ دی ہوا وچ واشنا رلی ہوئی اے. پونن نے اپنے لئی اک کڑی دی خیالی مورت بتائی سی. اوہ اوس گھاء کپن والی یاں آٹے والی دی صورت شکل دا تصور ای کر سکیا. اوہ کوئی وی ہووے پر اک جھونپڑی دے اکلاپے وچ میرے نال جیون پتاون لئی اک سوانی ہووے بس.

اسمان اٹھیرے وچ ٹک گیا. ہرے بھرے رکھاں ٹوں سیمانتا اوکھا ہو گیا. پنڈ وچ دیوے بل پئے. سڑک ڈھندلی جھی دس لگ پئی. جھرتا ہن او تھوں ڈوبج پاسے ہو گیا سی. پونن نے اپنے خیالاں ٹوں جھٹک کے آگے ول ویکھیا.

کوئی بندا جاندا دس رہیا سی. اوہ آگے ول ودھ رہیا سی.

اک اٹجانے دھڑکو نال اوہدا دل دھڑکن لگ پاتے اوہنے لہنی ٹور تیکھتی کر دتی. آگے والی عورت ہولے ہولے جا رہی سی.

چار پنج منٹ وچ ای اوہ اوپدے کول اپڑ گیا. اوہنے بڑی حیرانی نال ویکھیا. اوہ اک کڑی سی. اوہدا دل دھڑکن لگ پیا. اوس ویلے اوس سوانی نے وی پچھتے مڑ کے ویکھیا. ودھ توں ودھ ویہ ورہیاں دی اک کڑی سی. اوہدی بغل وچ کپڑے دی اک پوٹلی سی. پونن اوپدے نال نال چلن لگیا. اوہ اوپدے نال گلاں کرنا چاہندا سی پر دل دے گھبراء پاروں اوپدے موہوں کجھ نہیں سی نکل رہیا.

کجھ منٹ اِنجے ای بیت گئے.

اوہنوں سردی لگن لگی. جسا کنبن لگ پیا، دند و جن گئے.

اوہ کڑی وی اوہنوں ڈر، شک تے ہمدردی دے رلے لے انداز نال ویکھ رہی سی. چند سیکنڈ بعد اوہنوں اوپدے اُتے تھوڑا جھیا اتار آ گیا یاں خورے پونن نے اِنج محسوس کیتا. اوہدا چپ

چُپ انداز یقینی طور کے عورت دے وساہ جوگ سی۔ ایہ سوچ کے پُونن ٹوں گل کرن دی ہمت پئے گئی۔

”ٹوں کتھے جا رہی ایس؟“ کنبدیاں ہویاں پُونن نے پچھیا۔

اوپنے سولھاں میل دُور دے اک پنڈ داناں دس دتا۔

”ٹوں کتھے جا رہیا ایس؟“ اوہ پچھن لگی۔

کجھ دیر بعد اوپنے فیر پچھیا۔ اوپنے تین میل دُور بازار والی تھاں داناں دس دتا۔

تھوڑی دیر دوویں چُپ رہے۔ پُونن وار وار اوپدے دل وکھ رہیا سی۔ اوہ پچھے پچھے چُپ ٹری

آ رہی سی۔ پُونن نے پچھیا:

”کیہ ٹوں اوتھے تک ٹر کے جاویں گی؟“

”آہو، ٹر کے کیوں نہیں جاواں گی۔“ اوہ آکے ہوئے لہجے نال بولی۔

”اوتھے اڑدیاں اڑدیاں تاں ادھی رات ہو جاوے گی۔“

”آہو.....“ اینا آکھ کے اوہ چُپ ہو گئی۔ کجھ دیر چُپ ورتی رہی۔

”پُونن نے مُڑ سوال کیتا۔“ ٹوں کیتھوں آ رہی ایس؟“

اوپنے بڑی دُور دی اک تھاں داناں دسیا۔

”اوتھے کیوں گئی سیں؟“

”اک گھروچ نوکری کر رہی ساں۔“

”فیر.....؟“

”میں اوہنوں چھڈ کے واپس جا رہی آں۔“

”کیوں.....؟“

اوپنوں کجھ جھاکا جھیا آیا تے فیر شرما کے بولی:

”اوہ اک دڈا افسراے۔“

”تاں امیدے نال کیہ ہو یا؟“

”پر بندا چنگا نہیں اے۔“

”کیوں تنہا نہیں دیندا؟“

”تنہا تاں دیندا اے، اوپدے توں وی ودھ دیندا اے۔“

پُونن دی سمجھ وچ گل کجھ کجھ آ گئی۔

”فیر کیہ.....؟“

”اوہ نوکرانی رکھن دے قابل نہیں اے۔“ اوپنے شرم نال آکھیا۔

گل پونن دی سمجھ وچ آ ای گئی تاں اوہنوں افسر اتے عٹھا آون لگ پیا :
 ”کیہ اوہدی بیوی نہیں اے؟“

”بیوی وی اے تے وڈیاں وڈیاں دھیاں وی نیں پر اوہ سبھ دی اکھ بچا کے نوکرانی دے کول
 اپڑ جاندا اے۔“

اوس ویلے انھیرا کافی ودھ گیا سی۔ کوئی بہت نیڑے آ کے ای پچھانیا جا سکدا سی۔ اوہ دوویں
 آہتا آہتا ٹر رہے سن۔

”تیرا ناں کیہ اے؟“

”مینو!“

”گھروچ کون کون اے؟“

”ماں دو بئیاں بھیناں تے اک نکا بھرا اے‘ تے تیرے.....؟“
 ”میں کلا آں۔“

”ماں پو کوئی نہیں نہیں کیہ؟“

”نہیں۔“

”بیوی؟“

”نہیں۔“

”ایہدا وی کوئی نہیں اے“ اوہنے سوچیا تے بڑی خلوص نال اپنی مصیبت دی کہانی سناون لگی۔
 اک مرد ساہنے اپنے دل توں کھولہ کے رکھن دی سدھر فطری سی۔ اینج گل بات آتے ودھی۔

اوسے ویلے پونن توں جا پیا کہ انھیرا ہور ودھ گیا اے۔

”ایہنے انھیرے وچ توں اپنے گھر تک کئی کیوں جاویں گی؟“

”میں اک ماچس تے اک موم بتی خرید کے اپنے کول رکھ لئی اے۔“

”اوہدے نال کتھے تک اپڑیں گی؟“

اوہ ایس گل دا جواب نہ دے سکی۔

”موم بتی بالئی اے؟“ کجھ دیر گھروں اوہنے پچھیا۔

”نہیں۔“

”تیرا کل سویرے جانا ٹھیک رہوے گا۔“

”ایہ نہیں ہو سکدا۔“

اوہنے سوچیا جے اوہ تیار ہو گئی تاں میں اوہنوں کتھے سارا دیواں گا۔ ایسے فکر وچ اوہ اگے

ودھ رہیا سی۔ عورت وی فکر مند سی۔

دو میل چلن نال آٹھ وچ گئے ہوں گے۔ اوہ انھیرے وچ اک ڈوبے توں ویکھ وی نہیں سکدے سن۔ کدی کدی اوہ اک ڈوبے نال نکرا وی جاندے پر پونن نے موم بتی بالن لئی نہیں آکھیا۔ اوہنے آپ وی نہیں بالی۔

نردیاں نردیاں اک موڑ اُتے اپڑ کے کے ڈر پاروں اوہ کھلو گئے۔ اگے تاڑی دی ڈکان سی جمدے ہنڈے دا چانن اوتھے تک آ رہیا سی۔

سڑک دے دوہاں کناریاں اُتے کپڑا بنھ کے اگھڑے حرفاں وچ ”تاڑی“ لکھیا ہویا سی۔ ایہ لفظ دوروں ای تاڑی پیون والیاں دا دھیان کھچ لیندے سن۔ گڈاں والے اوتھے آرام کردے سن۔ ساری رات اوتھے رونق میلا لگا رہندا۔

”اوہ ویکھ..... اوتھے چانن اے تے بڑی بھیراے۔ بہت سارے لوک مینوں پچھاندے ہوں گے۔ اسیں سڑک توں کجھ لٹھ کے، کجھ اُتے ودھ کے کھیتاں تھانیں ہوندے ہوئے ڈوجی سڑک اُتے اپڑ جاواں گے۔“ پونن نے اک موڑ ول اشارا کردیاں کجھ جھا کے نال آکھیا۔

”میں نہیں جاواں گی۔ میں ایدھروں ای جاواں گی۔“

”ویکھ، کوئی آ رہیا اے۔ سانوں ویکھ لوے گا۔ ایہتے کھلوتے رہنا ٹھیک نہیں۔ آ ایدھروں چلیے۔“

ہن پونن آگے آگے تے مینو پچھتے چلن لگی۔ اوہ دوویں فیرا انھیرے وچ ڈب گئے۔ اک فرلانگ چلن بعدوں پونن اُچی تھان چڑھ گیا فیر مینو توں وی ہتھ پھڑ کے چڑھا لیا۔ اوہ جھاڑیاں تے دھان دے کھیتاں وچوں ہو کے آگے چلن لگے۔ پونن نے مینو دا ہتھ پھڑ لیا سی۔ ہرے بھرے رُکھاں دے انھیرے وچ اوہ ٹول ٹول کے آگے ودھ رہیا سی۔ مینو ہف گئی۔

تنگ راہ تے گھاٹیاں توں پار کردیاں اوہ بہت آگے ودھ گئے۔ فیر بٹے توں تھلے لٹھ کے سڑک اُتے اپڑ گئے۔ میل ڈیڈھ چلن بعد اوہ اوس خطرے دی تھان توں نکل آئے سن۔ سڑک اٹکا سنسان سی۔ لوکاں دی آواجائی مک چھلی سی۔ ہن پونن وچ کجھ ہمت آئی۔ اوہدے بدن اُتے کئی تھان جھریاں آگئیاں سن پر اوہنے کوئی پرواہ نہیں کیتی۔

مینو نے پچھیا ”توں کتھے رہندا ایں؟“

”میرے رہن دا کوئی ٹھکانا نہیں۔“

”فیر؟“

”کدھرے وی لیٹ جاواں گا۔“

اوہ آگے ودھے۔ اک کئی جھی کئی لاگے اپڑ کے پونن کھلو گیا تے بولیا۔ ”سانوں ایہتے آرام کر

کے سویرے جانا چاہیدا اے۔“

”نہیں..... میں تاں ہُنے جاواں گی۔“ اوہ اوہدا ہتھ چھڈا کے جاون لگی۔

پُونن نے آگے ودھ کے اوہنوں روک لیا۔

”تُوں کُلی اوس بازار تُوں کوں پار کریں گی۔ کوئی تینوں پھڑلوے گا‘ میرا کتنا من لے۔“

”میں لہنی راکھی کرنا چنگلی طرحاں جانتی آں۔ تیرا جی چاہوے تاں تُوں ایس کُلی وچ ٹھہر۔“

اوہ فیر جاون لگی۔ اپنی دیر تُوں پُونن تُوں کجھ دُور اک چانن دیا۔

”کوئی آ رہیا اے۔ ویکھ لوے گا۔ تُوں کُلی وچ آ جا۔“ اوہنے چلک کے مینو تُوں آکھیا۔

”نہیں‘ میں نہیں آواں گی۔ میں پہلاں ای آکھ چکی آں۔“

”بھاویں کجھ وی ہووے؟“

”آہو!“

چانن کول آوندا جا رہیا سی۔ پُونن دا دل دھک دھک کرن لگ پیا۔

لہنی بغل وچوں اٹھیانی کڈھ کے مینو تُوں دیندیاں بولیا :

”ایہ لے اٹھیانی۔ میرے کول ہو ر کجھ نہیں اے۔ سویرے دی گڈی اُتے تُوں جاسکدی آں۔

ایس ویلے ایچھے ٹھہر جانا ای ٹھیک اے۔ چھیتی آ جا۔“

اوہ پہلاں تاں جھکی فیر آہتا جسے اوہنے اٹھیانی لے لئی تے بولی :

”ایچھے کوئی نہیں رہندا؟“

”نہیں۔ ایہ اک چاہ دی دُکان اے‘ ایس ویلے خالی اے۔ اوہ چانن کول آ رہیا اے‘ اندر آ

جا۔“

جدوں پُونن نے مینو دا ہتھ پھڑیا تاں اوہنے دیکھیا کہ اوہ اٹھیانی تُوں بڑی راکھی نال بنھ کے

رکھ رہی سی۔ مینو نے آکھیا :

”گڈی راہیں نہیں جاواں گی۔ پیسے ماں تُوں دے دیاں گی۔“

اوہ اوہنوں پھڑ کے اگے ودھیا۔ مینو اوہدے پچھتے پچھتے تری۔ پُونن نے کُلی دا بوہا کھولیا‘ فیر نیواں

ہو کے اندر تری گیا۔ پچھتے پچھتے اوہ وی آئی۔

اندر اپڑ کے پُونن نے بوہا بند کر لیا۔ انھیرے وچ اوہ تھوڑی دیر کھلوتا رہیا۔ ہن محفوظ آں۔

ایہ سوچ کے پُونن نے روشنی کیتی تے موم بتی تُوں اک اُچی تھاں اُتے رکھ دتا۔ ناریل دے

پتے دا بوریا وچھا کے مینو تُوں اوہدے اُتے بیٹھن لئی آکھیا۔

”اوہ موم بتی لیا“ مینو نے پوٹلی کھولدیاں آکھیا۔ پُونن نے موم بتی ساہنے لیا کے رکھ دتی تے

اوہدے مچے ہوئے پیر وکھن لگا ”ایہ کیہ ہو یا؟“

”اُونہ۔ تُوں پارور ہو گیا اے۔“ اوہنے پوٹلی وچوں اک کیلا کڈھ کے پُونن تُوں دتا۔ بیڑی

بالدیاں پونن نے اجھیا اک کیلا ڈکان اُتے دیکھیا سی۔ لال بھکائے ورگا کیلا۔
 پونن نے آکھیا ”توں کھالے۔ میں چاہ پی لئی سی۔“
 ”میں اک کھادا سی۔ ہن مجھکھ نہیں اے۔“ اوہ پونن نوں کیلا کھاؤن لئی زور دین لگی۔ تہ
 پونن نے کیلا لے لیا۔ تھوڑا جھیا کھا کے باقی مینوٹوں کھوادتا۔ اوہنے آکھیا:
 ”میرا خیال اے تیرے کول کجھ پیسے ہودن گے۔“
 ”اوہ..... دو آنے سن۔ تن پیسے دا اک کیلا لیا۔ باقی پیسیاں دی موم بتی تے ماچس۔“
 ”پر ہنئے تاں توں آکھیا سی کہ توں کیلا کھا چکی ایں۔“
 ”اوہ تاں ایس لئی آکھیا سی کہ مینوں مجھکھ نہیں اے۔“
 ”فیر خریدیا کیوں سی؟“
 ”گھر جا رہی آں۔ تکتے ویر توں دیواں گی‘ ایہ سوچ کے لیا سی۔“
 ”ہن کیہ کریں گی؟“
 ”کل خرید لوں گی۔“ اوہنے اٹھیانی توں ٹولیا جو محفوظ تھاں اُتے سی۔
 بتی بجھ گئی۔ ناریل دے پتے وچکار بیٹھا ترڈا جو ہنئے چلک رہیا سی‘ ہن چپ ہو گیا۔ کجھ منٹاں
 بعد اوہ فیر چلکن لگ پیا۔ آڈھا گھنٹا بیت گیا۔ تھوڑی دیر لئی جھینگر چپ کیتا فیر چار پنج منٹاں بعد
 اوہنے زور زور نال چلکنا شروع کر دتا۔ ہن اوہنے ایہ اپنا معمول بتا لیا۔
 آڈھی رات بیت چکی سی۔ پونن بوہا کھولہ کے باہر نکل آیا۔
 اوہدا جٹا پسینے وچ بھجیا ہویا سی۔ باہر ٹھنڈی واء چل رہی سی۔ تاریاں دے چانن پاروں انھیرا
 کجھ گھٹ گیا سی۔ اوہ زمین اُتے بہ گیا۔ ڈھڈ وچ چوہے دوڑ رہے سن۔ اوہنے دوہاں ہتھاں نال
 ڈھڈ دب لیا پر مجھکھ نال آندراں تل رہیاں سن۔ اوہدیاں اکھاں مجھکھ مٹاؤن لئی پانی لہہ رہیاں
 سن پر پانی کتھے ملدا!
 تھوڑی دیر لئی اوہ اوتھے لیٹ گیا۔
 اگلے دن توں چیتے کر کے پونن دا دماغ چکراؤن لگیا۔ اوہدے کولوں مجھکھ سہاری نہیں جاندی
 سی۔ اوہدا جی چاہ رہیا سی کہ سویرے اوہ اٹھ کے چاہ دی ڈکان دیاں ساریاں چیزاں کھا جاوے۔
 اوہنے سوچیا‘ کول اک پیسا وی نہیں اے‘ سویرے کیہ ہووے گا۔ اوہنوں یقین سی کہ اوہ
 مجھکھ نال مر جاوے گا۔
 ”کیہ مینو سوں رہی ہووے گی؟ اوہ وی میرے وانگ جھکتی ہووے گی۔“
 اگلے دن دے کھلے بارے اوہ دی سوچ رہی ہووے گی۔ نرا اپنے لئی ای نہیں‘ اپنے سارے
 خاندان لئی۔ اوہنوں اینج جاپیا جویں ڈھڈ وچ آگ تل رہی ہووے۔ اوہ آہتا جھیا اٹھ کے کُلی

وچ وڑ گیا۔

اوپنے ماچس بالی۔ مینو وال کھولہ کے سوں رہی سی۔ اوہ ہتھ دے دیوے ٹوں اوہدے مؤنہ
نیڑے لے گیا۔ مینو اپنی بے خبر سوں رہی سی کہ اوہنوں آکا ہوش نہیں سی کہ اوہ کیوں سوں
رہی اے۔

پونن وچ اپنی طاقت نہیں سی کہ اوہنوں اک وار وی دیکھ سکے۔
دیوا بچھ جاون اُتے اوہنوں اک ترکیب سنجی۔

جھکھ دی فکر اوہنوں ستا رہی سی۔ جھکھ پاروں اوہدا بدن تے دل دوویں تھکے ہوئے سن۔ اوہ
مینو لاگے بہ گیا۔

مینو دا گرم ساہ اوہدے ڈھڈ اُتے لگیا۔ اوہ چونک گیا۔

اگلے دن دا مسئلا اوہدے لئی بڑا اہم سی۔ اوہنوں اوہ کوں حل کر سکدا سی، ایہو فکر سی۔

پونن نے سوچیا ساڈے وانگ خورے کتے لوک جھکھے ہوون گے، میں وچارا کیہ کر سکناں!

پونن نے بڑی ہیشاری نال مینو دے نیڑے بہ کے اوہدا ڈہٹا ٹولیا۔ اوہ بڑے اطمینان نال سوں
رہی سی۔ خورے کے اسمانی دیوتا دے سُننے دیکھ رہی سی۔ پونن نے اوہدے ڈپٹے دی گنڈھ آہستا
جہی کھولہ لئی۔

اوہنوں اندر دی دُنیا وچ دیوراج دی جھولی وچ سر رکھ کے سوون والی اُروشی بن کے سوون
دیو۔ پونن نے اٹھیانی کڈھی۔ کھلو کے اوہنے اک وار ڈونگھے انھیرے وچ مینو نون دیکھیا۔....
احسان مندی تے افسوس دے رلے ملے انداز نال۔

جتنے مؤنہ دتا، اوہ کھاتا وی دیوے گا۔ ایہ سوچ کے پونن باہر نکلیا تے آہستا آہستا سڑک اُتے
ٹریا۔

مثالی خاوند

گھر وچ جدوں رجنی دے ویاہ دا ذکر ہون لگاتے رجنی نے اپنے ہون والے خاوند بارے سوچنا شروع کیتا۔ اوہ سوچدی سی کہ خاوند توں سوہنا وی ہونا چاہیدا اے، قابل تے پڑھیا لکھیا وی۔ ہولی ہولی اوہدے دل وچ اپنے خاوند دی اک اجہی شخصیت اُبھردی گئی۔

سکول وچ کڑیاں دا سبھ توں اہم موضوع ایہو ای ہوندا سی کہ اک مثالی خاوند کجج دا ہونا چاہیدا اے۔ پدماکشی توں وکیل بہت پسند سن تے اوہنے جد وی اپنے جیون ساتھی بارے سوچیا اوہدے تصور وچ ہمیشا اک وکیل ای آوندا سی۔

پدماکشی دے الٹ نلنی توں پلس انسپکٹر وچ بڑی رومانی کشش محسوس ہوندی سی۔ ایس لئی جد وی کدی اک آئیڈیل خاوند دا ذکر ہوندا تے اوہ پلس انسپکٹر دیاں خوبیاں داہوا ودھا چڑھا کے بیان کردی سی۔

لیلا وتی دا دل کردا سی کہ اوہ اک جج دی ووہٹی بنے تے ایسے ای لئی جد کدی وی جج دی قابلیت دا ذکر ہوندا تے اوہ اک جج دی بیوی دی طرحاں ای لہنیاں دلیلاں نال سبھ توں قابل کر دیندی سی۔ اپنے اپنے من پسند خاونداں دا ذکر کردیاں ہویاں اوہ کدی کدی لڑن لگدیاں۔ کیوں جے ہر کڑی اپنے آئیڈیل توں دوجیاں توں اچھا ثابت کرن دی کوشش کردی سی تے ایسے ای بحث وچ اوہناں نے اپنے اپنے دیوتاواں توں ظاہری رُوپ وچ دیکھنا شروع کر دتا سی۔ اک واری ایسے ای ذکر اُتے نلنی نے لہنیاں سکھیاں توں کہیا سی کہ پلس انسپکٹر توں دیکھدیاں ای سبھ کنبن لگ پئیدے نیں۔

”پر جج تے مجرم توں پھانسی دی سزا دی دے سکدا اے۔“ لیلا وتی جواب دیندی۔
 ”جے وکیل نہ ہووے تے جج تے انسپکٹر کجھ وی نہیں کر سکدے۔“ پدماکشی نے لہنیاں دوہاں دی گل کٹ کے کہیا۔

آخر وچ سرجنی کندی سی ”میرا خاوند تے اینا قابل سوہنا تے پڑھیا لکھیا ہووے گا کہ اوہدے اگے سبھ کتیاں تے ذلیل کیریاں وانگوں لگن۔ اوہدی ہر پاسے عزت ہویا کرے گی۔“

انج ایس بارے سبھ سکھیاں دی راء اک سی کہ خاوند توں سوہنا تے ضرور ای ہونا چاہیدا

اے۔

ایسناں ساریاں وچوں سبھ توں پہلاں نلنی دے ویاہ دی گل بات شروع ہوئی۔ بھاویں اوہنے ایہ گل اپنیاں ساریاں سیلیاں توں لکائی ہوئی سی پر جدوں اوہدے ویاہ دی تاریخ مقرر ہوئی تے اوہنے پڑھائی چھڈ دتی تے اوہدیاں سیلیاں ٹوں پتا لگا کہ نلنی ووہٹی بنن والی اے۔ پتا لگیا کہ نلنی دا ہونن والا خاوند کے فیکٹری وچ تیرے رُپے کماون والا نیم اے تے صورت شکل دا وی کوئی ایڈا خاص نہیں۔

ویاہ والے دن لیلا وتی، سروجنی، پدماکشی وغیرا سبھ سیلیاں آئیاں۔ اوہ سوچ رہیاں سن کہ اپنا آئیڈیل نہ ملن اُتے نلنی بہت ڈکھی ہووے گی پر ایمدے اُلٹ نلنی بہت خوش سی۔ اوہناں نے سوچیا کہ شاید نلنی وچاری ایس ویلے ”پوز“ کر رہی اے۔ آخر لیل اوتی نے پچھ ای لیا ”ایہ دس نلنی کہ ایہ فضول جے نیم دی بیوی بننا تینوں پسند وی اے کہ نہیں؟“

نلنی نے کہا ”لہنی پسند کتھے ملدی اے۔ تے فیر قسمت وچ جو جیادوی خاوند لکھیا ہووے، میں تے اوہنوں ای کھڑے متھے قبول کر لوں گی۔“

”تینوں پلس انسپکٹوری مل سکدا سی نان سٹینس پر ٹوں تے اک نیم ٹوں ای قبول کرن تے تیار ہو گئی۔“ پدماکشی نے نلنی ٹوں کہا۔

کجھ اُداسی نال نلنی نے کہا ”ایہ سبھ قسمت دا کھیڈا اے، ایس سوچدے کجھ آں تے ہو کجھ جاندا اے۔“

ایہ سُن کے سروجنی ٹوں غصا آ گیا۔

”قسمت ٹوں کیوں بڑا بھلا کہنی ایس۔“ اوہنے کہا ”ایس جو کجھ چاہنے آں یقینن اوہ کر سکدے آں پر انتظار کرن لئی تھوڑے جے مبردی لوڑ ہوندی اے۔ ٹوں ویکھیں میں تے لہنی مرضی نال ای ویاہ کراں گی۔“

ایہ سُن کے نلنی اُداس ہو کے بولی ”میں تے ہُن حالات نال سمجھوتا کرن دی کوشش کراں گی۔“

نلنی اپنے جن دے گھر چلی گئی تے اوہ ساریاں سیلیاں اپنے گھراں ٹوں رُ گئیاں۔

(2)

نلنی دے ویاہ دے بعد وی جدوں کدی اوہ سیلیاں آپس وچ تَل کے بیٹھیاں تاں اوہناں نے ایہی بحث کیتی کہ شادی ہمیش لہنی پسند دے انسان نال ای کرنی چاہیدی اے۔ اوہناں نے ایہ فیصلہ کیتا کہ اوہ نلنی طرحاں ہار نہیں من گیاں۔ اوہناں وچ سبھ توں ودھ سمجھدار پدماکشی سی۔ ایس لئی اوہ کھندی ہوندی سی ”نلنی نے حالات ٹوں ویکھدیاں ہویاں ٹھیک ای کیتا، کیہ ضروری

اے کہ ساڈے سارے خاب ای پورے ہوں۔“
ایہ سن کے سروجنی ٹوں غٹھا آ گیا۔ اوہ چڑ کے بولی ”پدماکشی! کیہ پاگلاں جہیاں گلاں کرنی ایں
ٹوں۔ ساڈے کول کھڑی شے دی گھاٹ اے۔ ساڈے کول دولت تے خوبصورتی سارا کجھ تے
ہے۔“

سروجنی دی ہاں وچ ہاں رلانڈیاں ہونڈیاں لیلا وتی نے کیا ”تے ساڈے ایس سپن تے طاقت
دے اگے ساڈی ایہ خواہش کھڑی وڈی گل اے۔“

”ہن طاقت تے سپن ٹوں کون پچھدا اے ایس دنیا وچ۔“ پدماکشی نے بڑے طنزناں کہا ”دُنیا
صرف دولت ٹوں ویکھدی اے۔ سارے پیسے نال پیار کردے نیں۔ جہدے کول پیسا اے اوہدے
کول بہت کجھ اے۔ ساڈے توں بہتیاں سوہنیاں تے عقل مند کڑیاں کواریاں بیٹھیاں نیں۔“
ایہ سن کے سروجنی ٹوں طیش آ گیا۔ اوہنے غٹھے نال کہا ”آہو ٹوں آپ بہت دولت وند ایں
ناں، ایس لئی تینوں دولت اُتے بڑا ناز اے۔ ہر ویلے پیسے دا ای ذکر کردی رہندی ایں.....
ایس غریب آں تے فیر کیہ ہويا۔ سانوں لہنیاں خواہشاں توں وی ہتھ دھونا پوے گا۔ ساڈیاں
خواہشاں نہ پوریاں ہوئیاں تے ایس ساری زندگی کواریاں ای بیٹھیاں رہواں گیاں۔“
سروجنی دی گل سن کے پدماکشی وچاری چُپ ہو گئی۔

سروجنی نے دل ای دل وچ سوچ لیا سی کہ بے کے وکیل نے مینوں پسند نہیں کیتا تے میں
وی کسے ہور ٹوں پسند نہیں کراں گی۔“

کدی کدی سروجنی اکھاں کھول کے خاباں وچ گواچ جاندی۔ اوہ اپنے مثالی خاوند دے خاب
دیکھن لگدی۔ اوہ سوچدی سی کہ ایس میاں بیوی اک ڈوبے دا حدوں ودھ ادب کراں گے۔
وکیلاں دے کول لوک طرحاں طرحاں دے مسئلے لے کے آوندے نیں۔ کدی کدی جدوں میرا
وکیل خاوند گھر نہیں ہووے گاتے میں وی اوہناں ٹوں اپنے مشورے دیا کراں گی۔ پلس انسپکٹر
میرے خاوند دے اگے سر جھکاؤں گے۔ سوانیاں اوہنوں دیکھ کے حسد کرن گیاں۔ پر اوہدے تک
کوئی نہ جاسکے گا۔ اوہدا پیار تے صرف میرے لئی ای ہووے گا۔ سروجنی سوچدی سی کہ میرا دیاہ
ہون تے میریاں سہیلیاں وی میرے اگے سر جھکایا کرن گیاں۔
اک سال نکلے گیا۔

ایہناں تیناں نے ہائی سکول پاس کر لیا۔ اوہ سبھ چاہندیاں سن کہ کالج وچ داخلین پر سروجنی
تے لیلا وتی دے مالی حالات اپنے چنگے نہیں سن کہ کالج دی مہنگی پڑھائی دے خرچے برداشت کر
سکدے۔

سروجنی دا پو اک معمولی جہیا داہی وان سی جو سخت محنت مزدوری کر کے اپنے خاندان ٹوں

پال رہیا سی۔ ہن تے سروجنی دے دو بھرا وی ہائی سکول وچ اڑ گئے سن۔ اوہناں دے پو وچ ہن اپنی ہمت نہیں سی کہ تن بچیاں دی پڑھائی دا بھار چک سکے۔

سروجنی دے ماپے سوچدے سن کہ ہن کڑی میٹرک پاس ہو گئی اے۔ ہور پڑھن دا کیہ فایدا؟ ایہدا ویاہ کر دینا چاہیدا اے۔ سروجنی دے پو دی خواہش سی کہ اوہ لہٹی سوہنی دھی دا ویاہ بڑی ڈھوم دھام نال کسے وکیل نال کرے۔

پر سروجنی دی ماں کندی سی کہ ایہیاں وڈیاں وڈیاں گلاں نہیں سوچنیاں چاہیدیاں۔ کوئی وی چنگا منڈا لہجہ جاوے تے ایہ فرض وی سرتوں لٹھ جاوے۔ ماں دیاں گلاں سن کے سروجنی دل ای دل وچ کڑھن لگدی سی تے طے کر لیندی سی کہ میں تے کسے وی صورت کے معمولی بندے توں موٹہ نہ لاواں گی۔

پدماکشی دا پو اک مالدار بندہ سی۔ اوہ لہٹی دھی توں اچی تعلیم دوا سکدا سی پر فیروی اوہناں نے پدماکشی لئی منڈا لبھنا شروع کر دتا تے بڑی چھیتی اوہناں توں ایہدے وچ کامیابی وی ہو گئی۔ اوہناں نے اک سوہنا انجینئر دیکھیا تے جدوں اوہ پدماکشی توں دیکھن لئی آیا تاں اوہدے چنگے ورتارے پاروں سبھ ای متاثر ہوئے۔

اتفاق نال اوہے ای دن سروجنی تے لیلا وتی وی پدماکشی توں ملن آئیاں سن۔ اوہناں ساریاں نے وی پدماکشی لئی ایس منڈے توں پسند کیتا۔ لیلا وتی توں وی اوہ گہرو چنگا لگیا۔ فیروہنے سروجنی دی راء پچھن لئی اوہدے کولوں پچھیا تے اوہ کجھ نہ بولی۔

فیروہنے وتی نے کہا ”پدماکشی اک وکیل دے خاب دیکھدی سی پر اک انجینئر مل گیا۔ اوہ کئی خوش نصیب اے۔“

”ایہدے وچ خوش نصیبی دی کھڑی گل اے؟“ سروجنی نے چڑکے کہا ”سانوں وی ایہدے توں چنگا خاوند ملے گا۔“

ایہدے بعد اوہ دوویں پدماکشی کولوں چلیاں گئیاں۔

گھر جا کے سروجنی نے سوچیا کہ پدماکشی دا ہون والا لاڑھا بھاویں کینا ای قابل کیوں نہ ہووے، وڈا افسر ہووے، پر شکل و صورت دا کینا معمولی جہیا اے۔ میرا لاڑھا تے ایہدے توں وی سوہنا تے جوان ہووے گا۔ ایہو جہیا خاوند میری کسے سہلی توں نہیں مل سکدا۔

سروجنی رات دن اپنے لاڑھے دے خاباں وچ گواچی رہندی سی۔ کدی اوہ دیکھدی کہ کوئی سوہنا جہیا گہرو اوہنوں بڑی محبت بھریاں نظراں نال دیکھ رہیا اے۔ اوہ ہولی ہولی اوہدے دل ددھن لگدی تے اوہ لچن چیت غائب ہو جاندا۔ اوہ خاب وچ چیک پیندی تے فیروہدی اکھ کھل جاندی۔ زندگی دیاں کوڑیاں سچائیاں اوہنوں چارے پاسیوں گھیر لیندیاں۔ فیروہ اکھاں بند کر لیندی

تے اوس خاب دے مجتے ٹوں لبھن لگدی۔ تصور وچ اوہ فیر اوہدے دل ٹری جاندی سی۔
 پدماکشی دا ویاہ بڑے ڈھم دھڑکے نال ہويا۔
 سوہرے جاندیاں ویلے اوہ سروجی دے گھر دے ساہمیوں لنگھی تے سروجی اپنے بوہے دے
 ساہنے ای کھلوتی سی۔
 پدماکشی اپنے خاوند دے نال اک مغرور ہنس دی ٹور ٹر رہی سی۔ سروجی لئی ایہ منظر برداشت
 کرنا مشکل سی۔ پدماکشی، سروجی دے کول آئی تے جاون لئی اجازت لیندیاں ہوياں اوہنے وی
 خواہش کیتی کہ سروجی دے خاں دا شہزادا اوہنوں چھیتی ای مل جاوے۔
 سروجی نے صرف ”ہونہہ“ کیتی تے جدوں پدماکشی چلی گئی تے اوہدیاں اکھاں وچوں دو اتھرو
 کر پئے۔

ہن سروجی دا اک ای کم سی۔ اک سوہنے جسے گھرو دے خاں وچ گواچے رہنا۔
 اوہنوں اپنے سپن دا بے حد احساس سی۔ ایس لئی کدی اوہنے روٹی پکان دی مصیبت مل
 نہیں سی لئی۔ جدوں ہانڈی روٹی پک جاندی سی تے اوہوں ای اوہ چلتے دے کول آ جاندی سی۔
 سارا دن سولھاں سنگھار کردی رہندی۔ نہادھو کے ہندی لاون لئی شیشا ہتھ وچ لیندی تے آپ
 ای اپنے حُسن دے احساس نال مغرور ہو جاندی۔ بڑی دیر تیکر شیشا دیکھ دیکھ کے جدوں اوہدا جی
 بھر جاندا تے منجی اُتے لے پئے کے کوئی انگریزی کتاب ہتھ وچ لے لیندی۔ پر اوہدا دل کسے ہور
 ای پاسے وڑ جاندا سی۔

اوہدی ہمسائی کدی کدی سروجی دی ماں ٹوں کندی ”دھی ٹوں کم نہیں سکھائیں گی تے ویاہ
 دے بعد کیہ ہووے گا؟“

”اوہ پڑھی لکھی اے“ ویاہ دے بعد ای سبھ کجھ سکھ جاوے گی۔“ اوہدی ماں جواب دیندی
 ”انج وی اوہ اپنے پو دی بڑی لاڈلی اے۔ میں اوہدے کولوں کم کراواں تے اوہ ناراض ہو
 جاندے نیں۔“

کجھ مہینے ایسراں ای لنگھ گئے۔ سروجی دے کئی رشتے آئے، اک پیغام کسے پیا کمپنی دے ایجنٹ
 دا وی سی۔ اک عدالت دے پیش کار دا سی تے اک تاجر دے پتر دا سی۔ سروجی دے پو نے
 لہناں تیاں رشتیاں ٹوں خوشی خوشی قبول کیتا تے لہنی دھی ٹوں کہا کہ لہناں تیاں وچوں کسے
 اک ٹوں پسند کر لوے۔

پر سروجی ٹوں لہناں وچوں کوئی وی پسند نہ آیا۔
 کجھ چہ بعد رشتے آولے بند ہو گئے۔ سروجی نے لہنی ماں ٹوں کہا ”ماں! بے انج دے لوکاں

نال میرا ویاہ کریں گی تے میں جان دے دیاں گی۔“

سروجی دے گھر دے کول اک پرائمری سکول سی۔ اوتھے اک نواں ٹیچر آیا۔ اوہدا نال ایم آر موٹم سی۔ اخباراں وچ اوس ٹیچر دیاں نظماں شائع ہوندیاں سن۔ اج کل اوہ سروجی دے گوانڈھ وچ رہ رہیا سی۔ جدوں سروجی نہا دھو کے جاندی سی تے اوہ سروجی ٹوں دیکھدا ای رہ جاندا۔ کدی کدی سروجی دی وی اوہدے اُتے نظر پے جاندی سی۔
اک شام موٹم، سروجی دے گھر آیا تے اوہدی ماں نال گل کرن لگا۔ سروجی وی اوہدے نال گلّاں کرن لگی۔

اوسنے لہنیاں بچھ نظماں وی سنائیاں۔ اوہدیاں نظماں عشق تے محبت نال بھریاں ہوئیاں سن۔ سروجی نے اوہناں دی بہت تعریف کیتی۔ ہن اوہ ٹیچر اکثر اوہدے گھر آون لگا۔ اوہ محبت بھرے گیتاں راہیں اپنے پیار دا دکھالا کرن لگا۔ ٹیچر ٹوں محسوس ہویا کہ محبت دیاں نظماں نال سروجی بہت متاثر ہوندی سی۔

ہولی ہولی اوس ٹیچر نے محبت دے مختلف وشیاں اُتے نظماں لکھیاں۔ اوسنے لہنیاں نظماں وچ دکھایا کہ محبت خوبصورتی دا مڈھ اے۔ اوہ ازادی دا دروازا اے۔ امن دی آواز اے۔ خدا دی قدرت دا وسیلا اے۔

ایہ گلّاں سروجی دی سمجھ وچ نہیں آوندیاں سن پر فیروی لہناں نظماں ٹوں سنن دی خواہش سی۔

اک دن سروجی نے ٹیچر کولوں پچھیا ”کیہ کدی ان دیکھے بندے نال وی محبت ہو جاندی اے؟“

اوس گھرو نے سروجی ول دیکھ کے کہا ”آہو، خدا دی قدرت نال کیہ نہیں ہو سکدا۔“
سروجی نے کہا ”اک بندے بارے بچھ نہ جاندے ہویاں وی اوہدے نال محبت ہو سکدی اے؟“

”کیوں نہیں.....“ ٹیچر نے کہا ”ایہ وی ممکن اے، کیوں جے محبت ای ساڈے دلاں وچ لوء کرن والی آگ اے۔ ایہ خدا دی دین اے۔“

سروجی نے خیالاں وچ گواچیاں ہویاں کہا ”تے فیرومینوں ایہ وی دس کہ کسے ٹوں دیکھے بنا محبت دا اخیر کیہ چنگا ہو سکدا اے؟“

”کیوں نہیں.....“ ٹیچر نے کہا ”میری ای مثال موجود اے۔“

”اچھا.....؟“ سروجی نے حیرانی دا دکھالا کیتا۔

”یعنی ٹیس کے ٹوں دیکھیا نہیں، اوہدے بارے بچھ سنیا نہیں تے فیروی اوہدے نال محبت

کر دے اوتے تماڑی محبت دی کامیاب ہوئی اے؟“
ٹیچر بڑا خوش ہو گیا۔

”ہاں میری محبت ہنئے ہنئے ای کامیاب ہوئی اے۔ ویکھن تے سُنن توں پہلوں ای مینوں تیرے نال محبت ہو گئی سی تے اج مینوں پک اے کہ مینوں کامیابی وی ہو گئی اے۔ ایہ سبھ خدا دی مہربانی اے۔“

ایہ سُن کے سروجنی توں بڑا غصا آیا۔ اوہنے چیک کے کیا ”بکواس بندھن“ مینوں تیرے نال پلکل محبت نہیں۔“

”سروجنی! خدا دی ایس دین تے جی محبت دی توہن نہ کر۔“

سروجنی نے کیا ”میں محبت دی توہن نہیں کر رہی۔ پر میرا آئیڈیل کوئی ہو اے، توں نہیں اے۔“

”اوہ کون خوش نصیب اے؟“ ٹیچر نے پچھیا۔

”اوہ جی جی اک خوش قسمت اے۔ پڑھیا لکھیا اے، نرم مزاج اے، اہم بندا اے، کتھے اوہ تے کتھے توں وچارا۔“

”بس میں ایہو ای جانتا چاہندا ساں۔“ ٹیچر نے شرمندگی نال ہس دیاں ہویاں آکھیا۔

”پر نہ تے میں اوہنوں ویکھیا تے نہ ای اوہدے بارے کجھ ستیا اے۔“ سروجنی نے کیا۔

”تیرے تیری محبت ضرور کامیاب ہووے گی۔“ ٹیچر نے اُچی اواز وچ ہس دیاں ہویاں آکھیا تے چلا گیا۔

ہولی ہولی اوہنے سروجنی دے گھر آوتا جاوتا ختم کر دتا۔

(3)

بچ ورھے لگھ گئے۔

سروجنی اپنے سوہنے، نازک مزاج تے پڑھے لکھے محبوب دے خیالی مجتھے توں ساہنے رکھ کے بیٹھی رہی۔ اوہ اپنے ایس خیالی محبوب دا ہتھ پھڑکے ہولی ہولی تڑوی رہی۔ جدوں اوہ کدھروں واپس آوندا تے سروجنی سرنیوائے اوہدے ساہنے کھڑی ہو جاندی۔

فیر اوہ دوویں مٹھیاں مٹھیاں گلاں وچ گواچ جاندے.....

اوہدا خاوند سروجنی دیاں ساریاں اُداسیاں توں چم لیندا۔

اوہ اوہدیاں باہواں وچ سا جاندی..... پر اکھاں کھولن اُتے زندگی دیاں کوڑیاں سچائیاں

اوہدے ساہنے آ جاندیاں تے اوہدا محبوب کدھرے انھیرے وچ گواچ جاندے۔

ایہ سروجنی دی خیالی دُنیا سی جہدے وچ اوہ مست رہندی۔

ہن سروجنی دے ماں پو وی اوہدے کولوں خار جہی کھان لگ پئے سن کیوں جے اوہ اوہناں دے سینے دا بھار بن گئی سی۔ کواری کڑی ٹوں اوہ بٹھائے رکھن تے دُنیا وی کیہ کہوے گی ایس لئی اک دن اوہدی ماں نے سروجنی دے پو ٹوں کیا ”آخر کدوں تیکر راتیاں طرحاں بٹھائی رکھو گے؟ ساڈے کول تے ایہنوں کھواون لئی وی کجھ نہیں اے۔ ٹیس دوویں کے جج دا انتظار کر رہے او۔ آخر ایس انتظار دی کوئی اخیر وی اے یاں نہیں؟ اُنج میری گل ٹیس کدی متی ای نہیں ایس لئی میں کجھ نہیں کہواں گی۔“

آخر اوہدے ماں پو وی ہار گئے۔ ہن وی وقت سی کہ اوس بیبا ایجنٹ نال اوہدا ویاہ ہو سکدا سی۔ اوہ پیسے والا سی، صحت وند سی تے دیکھن وچ وی ماڑا نہیں سی۔ نیم وچ کوئی بُرائی نہیں سی پر کڑی ٹوں ایہ رشتے پسند نہیں سن۔ پر ہن تے کوئی وی نہیں سی آ رہیا۔

ماں پو دیاں ایہ گلاں سن سن کے سروجنی وی اُداس جہی رہن لگی سی۔ ہر پاسیوں مایوسی نے گھیرا پا لیا سی۔ ہن اوہ نویں کپڑیاں تے پٹھلاں، ہر ہر شے لئی ترس لگی سی۔ اوہدی ماں اوہدے نال ناراض رہندی سی پر پو کجھ نہ کہندا، صرف چپ رہندا۔

سروجنی دے گھردی غریبی ودھدی جا رہی سی۔ ہن اوہنوں نماون لئی صابن وی نہیں سی ملدا۔ کریم پاؤڈر دی تھاں چلتے دا ڈھواں اوہدیاں گلھتاں اُتے جمن لگا سی۔ کیوں جے ہن اوہدی ماں اوہدے کولوں کم لین لگی سی۔ اوہدے کپڑے پاٹ گئے سن۔ روٹی ہانڈی کرنی اوہنوں آکا پسند نہیں سی پر ہن جدوں مجبورن اوہنوں چلتے دے کول جانا پیا تے خد وی چلتے دیاں لکڑاں دے نال سڑدی۔ اوہ تے صرف خیالاں دی دنیا وچ رہن تے خیالی محبوب دے خیالاں وچ ہر ویلے ڈبی رہنا چاہندی سی۔

کم کردے کردے ہولی ہولی اوہنوں احساس ہوون لگا کہ زندگی کوئی خاب تے خیال نہیں ہو سکدی، اوہ تے پتھرتوں وی سخت سی۔ ایس حقیقت ٹوں سروجنی دیاں سہیلیاں نے سمجھ لیا سی۔ تہ ای تے اپنے دل وچ بٹھائے ہوئے خیالی خاوند دی تھاں نلنی نے نیم ٹوں قبول کر لیا سی تے پدماکشی نے اک انجینئر نال ویاہ کروا لیا سی۔ پر لیلا وتی بارے سروجنی ٹوں کجھ پتا نہ چل سکیا۔ بعض ویلے اوہ لیہناں رشتیاں بارے سوچدی جو آپ اوہدے واسطے آئے سن۔ پر ہن کوئی فایدا نہیں سی۔ اوہ لیہناں ساریاں وچوں کے دی وی بیوی بن جاندی تے اوہ اوہنوں خوش رکھدے، پیار کردے۔ ایہ سوچ سوچ کے اوہ کدی کدی رون لگدی سی۔ ماں نے سروجنی ٹوں کیا سی کہ اوہ ہر سوموار ٹوں برت (روزا) رکھیا کرے۔ شاید ایس طرحاں بھگوان اوہدی منزل سوکھی کر دیوے۔

ہن سروجنی ہر سوموار ٹوں مندر جا کے پوجا کرن لگی سی۔ اک سوموار ٹوں اوہنے دیکھیا۔ لیلہ
وتی اک گھرو دے نال آئی۔ اوہناں دوہاں ٹوں نال نال دیکھ کے سروجنی حیران جہی ہو گئی۔ لیلہ
وتی نے سروجنی دا ہتھ پھڑ کے معافی منگدے ہویاں کہیا ”معاف کریں“ ڈھم دھام دے بغیر ای
شادی ہو گئی۔ ایس لئی تینوں لہتی شادی اُتے نہ بلا سکی۔“

سروجنی نے جواب دین دی تھاں بڑی محبت نال لیلہ وتی ٹوں اپنے کول کچھ لیا۔ تھوڑی دیر بعد
لیلہ وتی چلی گئی۔ جاندے ویلے اوس گھرو نے بڑی فتح مندانا مسکراہٹ نال سروجنی ول دیکھیا۔

اوپدے سارے خاہاں ٹوں مہرہ کے بے درد وقت زندگی ٹوں اگے کچھ رہیا اے۔ سروجنی ہن
بتی سال دی ہو گئی سی۔

اک دن بڑے غور نال سروجنی نے شیشے وچ اپنا مُونہ دیکھیا تے اپنے آپ ٹوں دیکھ کے اوہ
چیک پئی..... ”ہے بھگوان!“

جسراں تیل ختم ہون تے دیوے دی بتی ٹسک جاندی اے، اوسراں ای جھڑیاں سروجنی دے
مُونہ اُتے پئے گئیاں سن۔

رات ٹوں جدوں سارے سوں گئے، اوہ اک گھرو تے خیالاں وچ گواچی ہوئی بیٹھی سی کہ
اوس ویلے چاہ دی ڈکان والا کونتی اندر آیا۔ اوہ اوس گھرو وچ کسے ویلے وی آجاندا سی کیوں جے
گھر والیاں ٹوں اوپدے اُتے اعتبار سی۔

کونتی اکلا اے، اوہنے ویاہ نہیں کیتا۔ سروجنی نے جدوں ہوش سنبھالیا سی، اوہ کونتی ٹوں چاہ دی
ڈکان اُتے بیٹھیاں دیکھ رہی سی۔ پان کھاندیاں کھاندیاں اوپدا مُونہ ہور وی بھدا ہو گیا۔ جدوں
کوئی کونتی کولوں پچھدا سی کہ اوہنے ویاہ کیوں نہیں کیتا تے اوہ کھندا ”تیس سارے ویاہے
ہوئے خُش رہو۔ میرے لئی ایہی خُشی دی گل اے۔“

سروجنی دے کول بہہ کے کونتی نے پچھیا ”دیوے دے ساہنے بیٹھی کھڑا خاب دیکھ رہی ایس
سروجنی؟“

”نیندر نہیں آوندی۔ ایس لئی ایسراں بہہ گئی ساں۔“ سروجنی نے اتر دتا۔ ”ماں ٹوں بلا
لواں؟“

”نہیں نہیں“ اوہ ویزھے وچ ٹھک کے بولیا ”ٹوں کدوں تک اکلے بیٹھی رہوئیں گی سروجنی؟“
گل دا مطلب سمجھدیاں ہویاں وی سروجنی نے بے پرواہی نال کہیا ”ہن کلتی نہیں بیٹھاں گی،
بس لیٹن جا رہی آں۔“

اوپدے فیروز دے کے کہیا ”کلیاں رہنا چنگا اے کیہ؟“

سروجنی نے کہا "توں وی تے کلا ای رہنا ایں۔"

ایس گل نال کونتی توں ہرکھ ہويا۔ تھوڑی دیر چپ رہ کے اوہنے کہا "میری گل ہو ر اے۔"
سروجنی بولی "میری وی گل ہو ر اے۔ ایہ سبھ قسمت دا کھیڈ اے۔"

تھوڑی دیر دوویں چپ رہے۔ سروجنی دیاں ساریاں اُمیداں تے اچھیاواں اتھرو بن کے وگن لگیاں۔ اوہ بڑے ہرکھ نال بولی "ایہ سبھ میرے لئی قدرت دا کھیڈ ای اے کونتی ویرا۔"
"ہاں ایہ سبھ قسمت دا کھیڈ اے۔" ایہدے اگے دی گل کونتی دے حلق وچ ای پھس کے رہ گئی۔

پورب ول جن پوری شان نال چمکن لگا۔ دوویں اوس پاسے دیکھن لگے۔ کونتی نے کجھ کہتا چاہیا
پر لفظ اوہدے منہ وچ ای اڑ گئے۔

"کیہ کہ رہے سو.....؟" سروجنی نے پچھیا۔
"کجھ نہیں۔"

"رات کیتی لگھ گئی اے؟"

"بارھاں وچ گئے۔"

"بارھاں وچ گئے؟"

"ہوں....."

اوہ اٹھیا..... اک لتا ساہ کجھ کے کجھ کہن ای لگا سی، پر کہ نہ سکيا۔

سروجنی نے پچھیا "کیہ.....؟"

"کجھ نہیں، جا کے سو جا۔"

"میں سون لگی آں، ہن تیس سون جاؤ۔"

"جدوں توں لتی پئے جاویں گی تاں میں چلا جاواں گا۔ رات توں کلا بہتا چنکا نہیں ہوندا۔"

اوہ دیوالے کے کھلو گئی۔ کونتی نے اک لتا ساہ لیا۔

کمرے وچ آ کے اوہنے دروازا بند کر لیا پر اوہ دیوا پھڑ کے کھلوتی رہی۔ ڈونکھی چپ سی،
عجیب جیہا نا اُمیدی دا احساس تے اکلاپا۔ دیوا بچھ گیا۔

سروجنی نے دروازا کھولیا..... کونتی مورتی ہار چپ چاپ کھلوتا سی۔ سروجنی نے ہولے جے

پچھیا "ابے تک گئے نہیں؟"

"ابے تک توں نہیں لیٹی؟" اوہنے پچھیا۔

فیر چپ ورت گئی۔

سروجنی نے فیر کہا "جانا نہیں کیہ؟"

”لیٹتا نہیں کیہ؟“

فیر چپ چھا گئی۔

اوہ ذرا کواگے ودھیا، سجا پیراگے ودھا کے تھلے کر دتا۔

سروجنی نے کیا ”جاتا نہیں کیہ؟“

”لیٹتا نہیں کیہ؟“

”او ہوں.....“ سروجنی نے جواب دتا۔

ملیالم زبان دکھنی بھارت دی اک اہم بولی اے۔ کیرالا صوبے وچ بولی جاون والی ایس زبان دے کارندیاں نے ایہ کارناما دکھیا اے کہ لہنی ماں بولی راہیں اپنے صوبے وچ پڑھتا دی سو فیصد شرح حاصل کر لئی اے۔ اج کیرالا دیس وچ کوئی بند اوی ان پڑھ نہیں دسد۔ ایس زبان وچ نکشن نے وی بڑی ترقی کیتی اے۔ ملیالم نکشن لکھن والیاں وچ وکیم محمد بشیر، پی کیشودریو، نکشی شیو شکر پلے، پونکنم ورکی، ایس کے پوٹیکاٹ، کارونیل کنٹھ پلے، پی سی کٹی کرشنن، کے ٹی محمد، پار پڑتو، مندنا، سی کے عمر، پدماوتی بیسوا داناں آگھا اے۔

ویٹو رامن نایر کیرالا دے علاقے پالے وچ 1919 وچ پیدا ہوئے۔ ادب دی اگانہ وڈھو لرنال تعلق، وچکار لے پرت دی لوکائی ٹوں خاص کر کے لہنی لکھت دا دشا بنایا۔ کیرالا دی ساہت اکادمی دی انتظامی کمیٹی دے سیل سیکشن دے ممبر رہے۔ اوہناں دیاں کہانیاں دے 12 پراگے چھپ چکے نیں۔ ایس توں دکھ اک ناول، نظماں دا پراگا، اک سفر پترتے اک تنقیدی پراگادی چھپ چکيا اے۔

داند دا ساتھی داند

سورے پر بھات ویلے ماں نے مینوں جگانڈیاں آکھیا ”پتر اٹھ..... دچارا محمود تیلی مرگیا ای۔“

سورے دی نیندر سبھ ٹوں پیاری ہوندی اے۔ مینوں بچھ بہتی ای پیاری اے ایس لئی ایہ مینوں بہت ماڑا لگیا تے فیر کھڑا کوئی وڈا بندا مرگیا سی جے اوتھے جانا بڑا ضروری ہوندا۔ بستر اُتے لیٹیاں لیٹیاں میں ٹال مٹول کیتی پر اماں نے اک نہ مٹی۔ اوڑک مینوں مجبورن اٹھنا ای پیا۔ محمود تیلی ساڈا گوانڈھی سی۔ ساڈا مکان اوہدے مکان دے نال ای سی۔ اپنے کولھو اُتے جدوں اوہ ”ہٹ جا نہیں تے کھل لاہناں“ آکھدیاں داند ٹوں سوٹی نال بکدا سی تاں ساڈے گھر وچ اوہدی اواز صاف سُنیندی۔ محمود تیلی دا کے نال میل جول نہیں سی۔ زرا دو چار گوانڈھی ای اوہنوں جاندے سن یاں فیر اوہدے گاہک۔ اوہناں نال وی اوہدا اٹھنا بہتا نہیں سی تے نہ ای دُعا سلام۔ تیل لین جدوں کوئی گاہک اوہدے گھر جاندا تاں اوہنوں داند نال گلّاں کردیاں دیکھدا۔ ”لے گھاء کھالے..... کھالے ناں..... آ ذرا تینوں کھرک دیواں۔“

سوائے اپنے داند دے، محمود تیلی کے نال بولدا چالدا نہیں سی۔ ودھ توں ودھ جے کے دے ساہنے اوہدی زبان کھلی وی تاں صرف ایٹا ای آکھیا۔ ”ایس داند وچ تاں میری روح اے۔ جد تک ایہ چارا نہیں کھالیندا، مینوں چین نہیں آوندا۔“

اج محمود تیلی مرگیا سی..... کوئی بال یتیم نہ ہويا، کوئی سوانی بیوا نہ ہوئی۔ کے ماں ٹوں پتر دے وچھوڑے دا غم نہ سہتا پیا تے نہ ای کے رشتے دار مٹر ٹوں کوڑا وٹا کھواتا پیا۔ چُپ چاپ پتا کے رولے رپے دے محمود مرگیا۔ محلے تے آندھ گوانڈھ دے بچھ لوک کٹھے ہوئے، میت ٹوں نھوا دھوا کے قبرستان وچ دب آئے۔ جنازے تے دُعا مگروں میں گھر پرتیا، کھانا کھا کے اپنے کم تے ٹر گیا۔

شامیں گھر پرتیا تاں باہر والی گلی وچ محمود تیلی دی کوٹھڑی ول میں نظر پائی، اوتھے دیوا بل رہیا سی تے بچھ لوک آپو وچ کھسر پھسر کر رہے سن۔ گھر اپڑن اُتے ماں نے دسیا کہ اج محمود دے گھر پنچایت بیٹھی اے۔

”کسی پنچایت؟“ میں پچھیا۔

”محمود تیلی دے رشتے دار اوہدی ملکیت چوں اپنا اپنا جتالین آئے نیں۔“
 ”رشتے دار؟“ میں حیرانی وچ پے گیا۔ میں اج تک ایہ نہیں سنیا سی کہ محمود تیلی دا کوئی رشتے دار وی ہے اے۔ دُنیا وچ اوہدا کوئی رشتے دار ہو سکدا اے، مینوں ایس گل اُتے یقین نہیں سی آ رہیا۔ جدوں دا میں ہوش سنبھالیا اے، محمود تیلی دے گھر کے مہمان ٹوں آوندیاں جانڈیاں نہیں دیکھیا تے نہ کدی کسے ٹوں ایہ آکھدیاں سنیا کہ محمود تیلی اپنے رشتے دار دے گھر گیا ہویا اے۔ میرے خیال وچ اوہدا اک ای رشتے دار سی تے اوہ سی ”بدری“ داند۔

ایہ دیکھن لئی کہ بھلا محمود تیلی دے گھر کھڑے رشتے دار آئے نیں، میں محمود دے گھر گیا۔ محمود تیلی دے گھر دو کوٹھڑیاں سن۔ اک وچ داند دا تھان سی، دوجی کوٹھڑی اوہدے نال کجھ اُتے سی۔ تھان والی کوٹھڑی وچ محمود تیلی دا کولھو تے داند سی۔ محمود دا اٹھنا بہناتے گاہکاں نال لین دین اُچی کوٹھڑی وچ ای ہوندا سی۔ ایس کوٹھڑی وچ اپڑن لئی تھان والی کوٹھڑی وچ اک پاندان لگا ہویا سی۔ میں جیوں ای تھان والی کوٹھڑی وچ قدم رکھیا تاں دیکھیا کہ بدری داند انھیرے وچ بیٹھا جگالی کر رہیا اے تے رہ رہ کے ٹھنڈا ساہ لے رہیا اے۔ مینوں جاپیا جویں بدری سمجھ گیا اے کہ محمود مر گیا اے۔ ایسے لئی اوہ ٹھنڈے ساہ لے رہیا اے۔ یقینی طور اوہدیاں اکھاں وچوں اٹھرو وی وگ رہے ہون گے پر انھیرے وچ کجھ آگھڑواں نہیں سی دسیا۔ لہن چیت مینوں خیال آیا کہ اج بدری یتیم ہو گیا اے۔ اج ایہ وی سوگ منا رہیا اے۔ ہن ایہدے نال کوئی گلاں نہیں کرے گا۔ کوئی ایہنوں انج نہیں آکھے گا ”بدری“ لے گھاء کھالے“..... کھالے ناں..... آذراتیوں کھرک دیواں۔“

بدری نے اک ہور لتا ساہ لیا تے اپنے سرٹوں زور دا جھٹکا دتا جہدے نال اوہدے دوویں کن وچ پے جویں اوہ اپنا سر پٹ رہیا ہووے۔ مینوں اوہدے اُتے رحم آون لگا۔ دل وچ آئی، اوہدے کولوں پچھاں ”بدری! توں کجھ چارا سارا کھادا اے؟“ پر مینوں شرم جہی جاہن لگی تے میں چپ ای رہیا۔ خورے ایس ڈر توں کہ کوئی سُن لوے گا، فیر لوک میرا مذاق اُڈاون گے، سبتھے مینوں محمود تیلی! محمود تیلی! آکھ کے سدن گے۔ ایس ناں توں مینوں سخت نفرت سی تے آپ محمود تیلی توں وی..... خد پسند، دُنیا وچ نہ کسے نال لینا نہ دینا۔ مٹوہ جویں لنگور دا۔ نہ کسے نے لہنی کڑی اوہدے نال ویہی تے نہ ای اوہنے کدے ویاہ دا ارادا کیتا۔ ساری دُنیا توں وکھرا۔ داند دا ساتھی اک ہور داند۔

مینوں اوہ اوس ویلے ہور وی مندا گدا جدوں اوہ کولھو وچ جے داند ٹوں سوٹی نال ہکدا۔

”ہٹ ہٹ“ نہیں تاں ہٹے تیری کھل اُدھیڑ دیاں گا۔“ اکھاں اُتے پٹی بدھا داند تیز تیز چلن لگدا۔ میں اکثر سوچدا، بھلا ایہ وی کوئی جیون اے کہ اکھاں اُتے پٹی بندھ کے سوئی دے اشارے تے چلدے رہو۔ محمود تیلی دا جیون مینوں ایسے کارن پسند نہیں سی کہ اوہ وی کولھو دے دوالے داند دے مگر مگر چلدا رہندا سی۔ پتا کارن، پتا مقصد۔ پر ایس ویلے مینوں بدری اُتے بڑا ترس آ رہیا سی۔ دو چار واری ایہ لفظ میری زبان اُتے آئے وی کہ ”بدری“ توں چارا شارا وی کھادا اے؟“ پر میں کجھ نہ آکھیا۔

اُپرلی کوٹھڑی اپڑ کے میں محلے دے دو چار بندیاں توں بیٹھیاں دیکھیا تے دو تن اجسے بندیاں توں وی چنناں توں میں جائدا نہیں ساں، میں سمجھ گیا کہ ایہ محمود تیلی دے رشتے دار نہیں۔ اوہناں وچوں اک بندا میرے نال مخاطب ہو کے بولیا ”آؤ جی، ایدھر تشریف لیاؤ“ دوجا آکھن لگا ”ہاں جی، ہن ضرور کوئی فیصلا ہو جاوے گا۔ ہن تاں اک پڑھیا لکھیا بندا وی ساڈے وچکار آ گیا اے۔“

دل وچ میں کجھ فخر محسوس کرن لگا پر میں ایہ ظاہر نہ ہودن دتا۔ میں اوہناں وچوں اک توں پچھیا ”کیوں جی کیہ معاملہ اے؟“

”جی ایہ محمود تیلی دے رشتے دار نہیں۔ ایہ جو صافا بھئی بیٹھے نہیں، اوہدے پچھیر دے سالے نہیں تے ایہ اوہدے پو دے میر دے جوائی نہیں، تے ایہ نہیں.....“

دس والا چپ ہو گیا کیوں جے اوہنوں وی پتا نہیں سی کہ ایہ تجا بندا محمود تیلی دا کیہ لگدا اے۔ ایس اُتے تیجے بندے نے آپ ای اپنا تعارف کرانا شروع کیتا ”جی میں اوہناں دا نیڑلا عزیز آں۔ ساڈے وڈ کے اکو سن۔ اینج سمجھو کہ محمود دے دادا دے اک بھرا سن جو وچارے بے اولادے ای مر گئے سن۔ اوہناں نے ”برظلا“ دے کسی رحمان ڈار توں گود لیا سی، اوہناں دا ای میں پتر آں۔“

تیاں دے تعارف مگروں میں دل ای دل وچ سوچن لگا کہ ایہ لوک تاں اُنجے ناں دے رشتے دار نہیں۔ میں اوہناں کولوں پچھیا ”صاحبو! اج تک میں تہاؤں ایچھے کدی نہیں دیکھیا۔“

جہڑے دو بندیاں ول میری نظر نہیں سی، اوہ دوویں تاں چپ رہے پر جس تیجے ول میں دیکھ رہیا ساں، اوہنے صفائی پیش کیتی۔

”کیہ دساں جی..... اپنے ای جھنجھاں توں ویلھ نہیں ملدی، نہیں تاں کیہ اسیں ایچھے نہ آوندے جاندے۔ سو نہ رب دی، میری گھر والی توں تاں محمود بھائی دا اینا خیال رہندا سی..... اینا خیال رہندا سی کہ روز مینوں آکھدی کہ جا اوہناں دا حال چال تاں پچھ آ“ پر جی اپنی ویلھ

کتھے.....؟“

”تاں حضرت اج کوں ولہ مل گئی؟“

”ماشاء اللہ۔ تین و بے نال میں سُنیا کہ بہشتی چل ویا اے۔ سُندیاں ای کیہ دساں، کالجے اُتے چھری چل گئی۔ گھر والیاں توں خبروی نہ دتی۔ میں سوچیا کہ ایہ افسوسناک خبر سُن کے اوہناں دا وی ماڑا حال ہو جاوے گا۔ میں آپ ای نیا نیا ایچھے اڑیا آں۔ ساڈے نال مرحوم دا خاص پیار سی تاں.....“

”مرن والے دا تماڑے نال خاص پیار رہیا ہووے گا پر تہاٹوں وی اوہدے نال پیار سی؟“

ایہدا اوہنے کوئی جواب نہ دتا۔ اودھر بیچ کجھ پریشان دس رہے سن۔ خورے سوچن لگے سن کہ ایہ ہور کھڑی مصیبت آگئی۔ اسان تاں کدوں دا ایہ معاملہ نبیز لیا ہوتا سی تے اپنے اپنے گھر رُ گئے ہوندے۔

اوہناں وچوں ای اک صاحب فرماون لگے۔ ”حضرت! تئیں تاں صرف ایہ دسو کہ شریعت مطابق جاہداد دی وراثت وچوں کھدا کینا کینا جیسا نکدا اے۔“

”شریعت بارے تاں میں آکا کورا آں۔ اُنج وی ایہ معاملے بڑے نازک ہوندے نیں۔ ایہ تاں عالم فاضل یاں مفتی ای دس سکدا اے، البتہ قانون دا مینوں پتا اے۔“

”تاں فیر قانون مطابق ای دسو۔“

”قانون مطابق تاں لہناں وچوں کسے توں کجھ وی نہیں مل سکدا کیوں جے اج تک محمود تیلی دے نال لہناں دا کوئی تعلق نہیں رہیا۔ اج تک میں لہناں وچوں کسے توں وی محمود تیلی کول آوندیاں جانڈیاں نہیں دیکھیا۔ اج ایہ سبھ ایہدی جائداد ہتھیاون لئی لہنی رشتے داری دکھا رہے نیں۔“

میری گل اُتے سبتے ہس پئے۔ محمود دے رشتے داراں نے سمجھیا کہ مذاق کر رہیا ساں تے میرے گوانڈھی پنچاں نے سمجھیا کہ میں آپ اوہدی کُلی ہضم کرنی چاہندا آں۔ محمود دے رشتے داراں دے ہاسے دا مقصد ہور سی تے خورے اوہ ایہ آکھتا وی چاہ رہے سن کہ صاحب ہُن ایہدے جتے وی کر دیو تاں جے سبھ لوک اپنے اپنے گھر جا کے آرام کرن..... گوانڈھیاں دے ہن دا مقصد ایہ سی کہ بچو جے توں اک انج تھال وی لئی تاں اسیں تینوں ہضم نہیں کرن دیاں گے۔

بہر حال کافی بک بک جھک جھک گمروں میں اپنا فیصلا سنا دتا پر محمود تیلی دے پچھیر توں ایہ فیصلا منظور نہیں سی۔ اوہدے خیال مطابق اوہدے نال ناانصافی ہوئی اے۔ تیاں وچوں ہر کوئی ایہو چاہ

چاہ رہیا سی کہ داند اوہنوں ملے۔ ادھی رات تک بحث چلدی رہی پر کوئی فیصلہ نہ ہو سکیا۔ ایس لئی ہو ر غور کرن کارن معاملہ ڈوبے دن اُتے پادتا گیا۔

اوتھوں اُٹھ کے لکڑ دے پاندان توں لٹھ کے میں داند دے تھان والی تھاں اُتے آیا۔ بدری نے اپنا سر فیر جھٹکیا جہدے نال اوہدے کن وجے جویں اوہ اپنا سر پٹ رہیا ہووے۔ اوہ سے پل اوہ زور نال چلکیا جویں محمود تیلی ٹوں رو رہیا ہووے تے یقینی طور اینج ای سی۔ میں اوہنوں کہتا چاہ رہیا ساں ”بدری! توں کجھ چارا شارا کھاوا؟ محمود تینوں کلا چھڑ گیا ناں؟“ پر میں اوہنوں کجھ نہ آکھیا۔

راتیں میں گوڑھی نیندر سوں رہیا ساں۔ سویرے ماں نے فیر چھیتی جگا دتا۔ ”اُٹھ پتر! اوہ تینوں کدوں دا بلا رہے نیں، اوہناں دا معاملہ نیڑ دے۔“ میں اُٹھ کے محمود تیلی دے گھر گیا۔ دیکھیا کہ میونسپل کمیٹی دے کجھ ملازم داند ٹوں ڈانگاں اُتے چک رہے نیں۔ بدری مر گیا سی۔ اوہدے دوالے محمود دے رشتے دار تے محلے دے پنج کھلوتے سن۔

”ہائے افسوس!“ میرے مونہ چوں نکل گیا۔ ”ایہنوں ایہ کیہ ہو گیا۔“

”جناب ایہنوں نہ تے کجھ کھان ٹوں ملیا نہ پین ٹوں۔“ اک چمار بولیا۔

”بئی کیہ پرسوں دا ایہنوں کسے نے دانا پانی کجھ وی نہیں دتا؟“ ایہ آکھ کے میں محمود دے رشتے داراں ول دیکھن لگا۔ اوہ سبھ چُپ سن۔ کجھ دیر بعد اک پنج بولیا ”جی ایہنوں چارا کون پاند؟ کینوں پتا سی کہ ایہ داند کھدے جتے آوے گا“ دوجا ایہنوں دانا پانی کیوں دیندا؟“ میں چُپ ہو گیا۔ کس لئی رہ ای کیہ گیا سی۔

ملاقات

اوہ اپنے بسترے وچ گم گم سٹی سی۔ اکھاں، بھروٹیاں تے اک ہتھ توں سوا سارا جٹا ماریا ہویا سی۔ ہتھ وی اوہ ویلے ویلے سینے تک ای چُک سکدی سی۔ روگ پاروں اوہدی ساری طاقت نچوڑ گھتی سی۔ اوہدا گوشت گل گیا سی تے پہلی کھلڑی جمدے وچوں نیلا پن جھلکن لگیا سی، باہر لکلیاں ہڈیاں اُتے مڑھی جا پدی سی۔ بسترے وچ پئی اوہ یاں تے کسے خیالی نقطے توں بے معنی نظراں نال گھوڑدی رہندی تے یاں فیر اکھاں بند کیتی پئی رہندی۔ ہن تاں اوہدی نظروں کمرے دی چار دیواری تیکر محدود ہو چکی سی۔

عیون نے بالاں ورگی ماڑ گوتے باریک اواز وچ سد لائی :
”عدلیا!“

پر عدلیا توں اوہدی اواز سنائی نہ دتی۔ گھٹو گھٹ اوہ ایہو ظاہر کرے گی پئی اوہنوں اواز نہیں آئی۔ بہانا ایہ ہووے گا کہ عیون دی اواز بڑی مدہم سی یاں باورچی خانا بہت ڈور اے یاں اوہ تھے چلتے دا رولا اے۔ عیون نہ اپنی اواز توں ایہدے توں اُچا کر سکدی سی، نہ سدے پتا رہ سکدی سی۔ ایس لئی اوہنے فیر اواز دتی :

”عدلیا!!!“

عدلیا توں مندا بولدیاں عیون توں ڈر آوندا سی۔ اوہ پوری طرحاں عدلیا دے رحم کرم اُتے سی تے اوہنوں راضی رکھن لئی کسے وی حد تیکر جا سکدی سی۔ اوہ اوہنوں چنگی بھلی تخواہ دیندی، ودھیا کپڑے تے کھانا دیندی۔ اوہدا گھر عدلیا ای سانجھدی سی سگوں ہن تاں اوہ ایس گھر دی اصل مالکن بن بیٹھی سی۔ عیون بارے اوہ کر وی کیہ سکدی سی۔ بچے کسے دن عدلیا اوہدی ملازمت چھڈن دا فیصلہ کر لیندی تاں عیون ہولناک اکلاپے دا شکار ہو کے موت دے مونہہ وچ اڑ جاندی۔ اوہ پورا جتن کردی کہ اتھائی لوڑ توں دکھ عدلیا توں تکلیف نہ دیوے پر اوہدے دس وچ کیہ سی؟ زندگی دیاں ساریاں لوڑاں تاں ساہ دی ڈوری نال بنھیاں پیاں نیں۔

اوہنے اپنی دم توڑدی طاقت توں کٹھا کر کے اک داری فیر سدیا :
”عدلیا!!!“

غصا اوہدے ہڈیاں بھرے سینے وچ اُبلن لگیا پر اوہنے اپنے اندر لے طوفان ٹوں قابو رکھیا۔ آخر عدلیا ٹوں کم وی تاں بڑا کرنا پیندا اے۔ صفائی کرنا، کھانا پکانا، بازاروں سودا لیانا تے فیر اوہنے عیون دے ہتھاں پیراں تے اکھ تک دی تھاں وی سانجھی ہوئی سی۔ عیون لئی سارا کجھ عدلیا ای تاں سی۔ اوہ اوہنوں کھان پین وچ مدد دیندی، اوہدا مٹونہ دھواندی، اوہنوں بٹھانندی، فیر بسترے اُتے لٹانندی تے اوہدی اچویں ٹوں دُور کرن لئی اوہنوں کروٹ بدلواندی۔ اوہنے اپنی شکایت بھری پر حسرت ناک اواز ٹوں رتا اُچا کیتا:

”عدلیا!!!“

بھارے پتاں دی اواز نال عدلیا بُوہے وچ دسی۔ اوہدے بے جس چہرے اُتے ناگواری دی اک پکی چھاپ سی۔ اوہنے ذرا ہتھتھے لہجے نال پچھیا:

”میںوں سدیا بے میڈم؟“

”اوز دے دے کے میرا سنگھ بہ گیا اے، عدلیا۔“

عدلیا بسترے ول ودھی تے عیون نے آکھیا ”میںوں اک سگرٹ دے۔“

عدلیا نے بسترے دے سرھلنے رکھی میز اُتے سگرٹ دا ڈبا چکھیا۔ اک سگرٹ کڈھ کے دُھلیا تے عیون دے ہتھاں نال لاندیاں آکھن لگی:

”ٹیس جاندے او کہ سگرٹ پیتا تماڑے لئی چنگا نہیں اے۔“

ایہ اکھ کے اوہ کمرے وچوں نکل گئی۔

عدلیا دے صبر دا پیالا بھرنا عیون لئی موت دی سزا ورگا ہوندا۔ اوہدے بھانجے بھانجیاں ٹوں اوہدی پرواہ نہیں سی۔ کسے دے دھیان تے یاد گیری توں وا بھئی عیون، خوف تے مایوسی دے عالم وچ زندگی دے ٹمکدے چانن نال چنٹری پئی سی تے موت دی چاہوان سی۔ اوہدا اکلوتا پتر اک خونئی دکھالے وچ ماریا گیا سی۔ ایس صدے نے، روگ توں وی پہلاں اوہدا من چہر چھڈیا سی۔ عجب گل ایہ سی کہ اوہدی اکلوتی اولاد سیاست دی بھینٹ چڑھ گئی سی پر اوہنوں سیاست دا کجھ وی پتا نہیں سی تے نہ ای اوہدے توں ذرا وی متاثر ہوندی سی۔ پتر دے مرن دے اک سال بعد ای اوہدا خاوند وی چلاتا کر گیا سی۔ عیون دے غم تے ڈکھ دیاں یاداں اوہدی بیماری دی اذیت تے اکلاپے دے ہولناک پرچھاویاں وچ کھل مل گئیاں سن۔

اوہدی موئی بھین دی دھی بھینا، کچھلی عید اُتے اوہنوں ملن آئی سی۔ اوہ اک پرائمری سکول دی پرنسپل سی تے صرف اتہی سی چنٹوں تھواراں دے موقعے اُتے عیون چیتے رہندی سی۔ اوہ اپنے نال اک پھل گچھاتے مٹھیائی دا ڈبالے کے آئی سی تے ایچھے ای اوہدے بسترے نیڑے

گُرسی اُتے بیٹھی سی۔ عیون دیاں اکھاں بھر آئیاں۔

”شکریا بشینا! کیہ حال اے تیرا؟ سارے لوک کیوں نیں؟ تمانوں سبھ توں دیکھن توں کینا دل

لوچدا اے پر مینوں پچھدا ای کون اے؟“

بشینا معذرت منگدے لہجے نال مُسکائی ”جیون رُجھاں نال بھریا پیا اے ناں خالا!“

”تساں لوکاں توں سوا میرا کون اے؟ آخر مویاں توں وی کوئی نہ کوئی چیتے رکھدا اے۔“

”خالا‘ مینوں اکثر تماڈا خیال رہندا اے پر کیہ کراں‘ ایدھر اودھر دے دھندیاں توں ای ویلہ

نہیں ملدا۔“

”سارے لوک مینوں بھُل گئے نیں بشینا۔“

بشینا نے چُپ وٹی رکھن وچ ای پناہ دیکھی۔

عیون نے آکھیا ”میں آخر تساں لوکاں دی خالا آں۔ تماڈی ماں دی اِکلی بھین جھڑی اے

جیوندی پئی اے۔ جے عدلیا مینوں چھڈ جاوے تاں میں ایسے پئی پئی جھکتی مر جاواں۔“

اوسنے اِک ڈوٹکھی دردیلی باہ بھری تے بولدی رہی ”اسیں تنو بھیتاں‘ تیری ماں‘ وڈی خالاتے

میں‘ کینیاں خُش رہندیاں ہوندیاں ساں۔“

”خدا اوہناں دوہاں اُتے لہتی رحمت کرے۔“

میں اوہناں دوہاں توں نکلی ساں۔ میریاں خُشیاں دا تاں کوئی حد بتا ای نہیں سی۔“

”رب کرے تیس جھیتی ٹھیک ہو جاؤ خالا!“

”تیری دُعا قبول نہیں ہووے گی بشینا! میں کلتی رہ گئی آں۔ مینوں سبھ نے چھڈ دتا اے۔ میری

پنشن وی گوانڈھی لیا کے دیندا اے۔“

اوسنے اپنے نیلے ہوندے جاندے کمزور ہتھ نال لہنیاں اکھاں پونجھیاں۔ ”میں بہت خوفزدا آں

بشینا۔ مینوں اوس دن توں ڈر آوندا اے جدوں عدلیا مینوں چھڈ کے رُ جاوے گی۔“

”اِنج نہیں ہووے گا خالا۔ اوہنوں ایس ورگا گھر ہو رکتے ملے گا؟“

”اوہنوں میرا بہت کم کرنا پئیندا اے۔ مینوں اوہدے ولوں فکر لگیا رہندا اے۔“

”تماڈا پورا گھرتے پیسے اوہدے قبضے وچ نیں۔ بھلا اوہ تمانوں چھڈ کے کیوں جاوے گی؟“

”فیرو دی مینوں ڈر لگدا اے۔ ہر ویلے شک گھیری رکھدا اے۔ میں اوہدی ہوند توں وی اونی

ای خوفزدا آں جتی اوہدے جاون توں۔“

بشینا چُپ رہ گئی۔ اوہدے کول آکھن لئی سچھ وی نہیں سی بچیا۔ یاں اوہ گھسے پٹے فقرے

دُہراندے رہن توں اک گئی سی۔ عیون نے آکھیا ”مینوں معاف کر دے بشینا! میرے کول گلاں

ٹمک گتیاں نیں فیروی ایہ گل چنگی نیں کہ میں تینوں پریشان کیتی جاواں۔ آخر تُوں ای تاں ایں
چنٹوں میرا خیال رہندا اے۔“

اوپنے اپنا شکایت زلیا اندازا چھڈ دتا تے ہمدردانا لہجے وچ پچھن گئی :
”ہور متا! اپنے خاوند نال تیری کوں نبھ رہی اے۔“

بشینا نے ڈونگھا ساہ لے کے مختصر جہیا جواب دتا ”بس ٹھیک ای اے۔“

”پر ایہ کوں ممکن اے۔ تُوں تے ایڈی بے مثال کڑی ایں۔“ عیون دے مُکے تے غمگین
ہوٹھاں اُتے تھکی جہی مُسکان آئی۔ ”تُوں اپنی سوہنی ایں بشینا! لوک کھندے نیں کہ تُوں اینج
ایں جویں میں لہٹی جوانی وچ ساں۔ پورے خاندان وچ تیری شکل سبھ نالوں ودھ کے میرے نال
زلدی اے۔“

بشینا نے ہاں وچ سر ہلایا تے مسکرا پئی۔

”میں جدوں گلی وچ نکلدی ساں یاں باری وچ کھلوندی ساں تے ساریاں اکھاں میرے اُتے
مرکوز ہو جاندیاں سن۔“

بشینا ہس پئی تے عیون ول درد مندی نال ویکھن گئی۔

”تُوں کھندی ایں کہ خاوند نال تیرے تعلقات ٹھیک ای نیں۔ کیہ اوہنوں احساس نہیں کہ
رب نے اوہنوں کیتی وڈی نعمت نال نوازا اے؟“

”ڈنیا دا ایہو دستور اے خالا۔“

”لعت ہووے اجھی ڈنیا اُتے۔“

”ڈنیا دا کیہ بھروسا اے خالا!“

عدلیا کھلے دے بھانڈے چھی کمرے وچ آئی۔ اوہنے عیون تُوں چُک کے سرھلے دے
سارے بٹھا دتا تے اوہنوں کھانا کھوادن گئی۔

اوپدا دل جتن لئی عیون نے آکھیا ”کھانا بہت ودھیا پکيا اے عدلیا!“

عدلیا نہ مسکرائی تے نہ ای اوہنے شکر یا ادا کیتا۔ جویں اوہنے عیون دی گل سنی ای نہ ہووے۔
کمزور تے بے دس بندے دی تعریف وی بے اثر ہوندی اے۔

”کیہ ہويا اے عدلیا؟“

”میں لہٹی دھی بارے سوچ رہی ساں۔“

”رب اوہنوں خُش رکھے۔ کیہ ہويا اے اوہنوں؟“

”اوہ اپنے خاوند ہتھوں بڑی مصیبت وچ اے۔“

”کیوں؟ آخر ست بلاں دی ماں نال اوہ اجہیا سلوک کیوں کر سکدا اے؟“

”خانم تئیں اوہنوں نہیں جائدے۔“

”توں لہنی دھی توں سمجھا. اوہنوں آکھ کہ مبرتوں کم لوے۔“

”جے اوہنوں طلاق ہو گئی تاں فیر کیہ ہووے گا؟“

آہو واقعی. فیر کیہ ہووے گا؟ جے عدلیا لہنی دھی تے اوہدی اولاد توں ایس گھرتے آئی تاں؟ عیون اوہدے اُتے اعتراض وی کیوں کرے گی. اوہ تاں پوری طرحاں عدلیا دے رحم کرم اُتے سی. ایہ گھراینا کھلتا نہیں سی. ایہدے وچ پورا خاندان آ گیا تاں ایہ بازار بن جاوے گا. ایہنے روئے رپتے تے ہنگامے وچ اوہدا کیہ حشر ہووے گا؟ تے فیر اوہناں سبھ دے کھلنے تے کپڑے لے دا خرچا اوہ کیوں برداشت کرے گی؟

ایہ عیون واسطے اک نویں تشویش سی. شیخ طہ نے ویاہ اُتے اوہنوں دُعا دیندے ہویاں آکھیا

سی :

”خدا تینوں عزت دیوے تے نصیب چنگے کرے۔“ عیون دی ماں توں اوہدے اُتے کینا مان سی تے اوہدے ویاہتا جیون دا مڈھ کینا کھلوار سی. خاوند اک معزز خاندان نال تعلق رکھن والا جج سی. اک دن اوہنے عیون توں اک سینما دے باکس وچ دیکھ لیا تے اوہدے اُتے مر گیا. اوہ اک محبوب بیوی تے خُش ماں سی. اوہدے حُسن اُتے مان کرن والا اوہدا خاوند اوہدا ہتھ پھڑکے اوہنوں اوپیرا لے جاندا ہوندا سی. اک واری جدوں کے پاشا نے عیون نال بے تکلف ہون دا جتن کیتا تاں فساد ہوندا ہوندا بچیا سی. عیون نے سوچیا ”پر“ عیون خانم“ تیری زندگی دا انت ایہ مرن بستر اے“ جتھے توں ایس بے جس تے گھوٹی دے رحم کرم اُتے پی ایس جہڑی تینوں اک مُکان تک توں وی محروم رکھدی اے۔“

بُوہے دی گھنٹی وچی. عیون دیاں اکھاں آس نال جھلملائیاں. کیہ کوئی ملن آیا اے؟

”کون اے‘ عدلیا؟“

”پلمبر آیا اے خانم۔“

فیراوی پلمبر! ایہ سدا ایچھے آپا رہندا اے! باورچی خانے یاں غسل خانے یاں کسے پایپ دی مرمت لئی آیا ہووے گا. اوہ کدے عدلیا توں پچھن دی ہمت تک نہیں کردی سی. اعتراض دا تاں سوال ای نہیں سی. پلمبر‘ جدوں اوہدی مرضی ہوندی یاں جدوں اوہ حرائیئر اوہنوں سند گھدی‘ آجاندا.

عدلیا نے عیون دے کمرے دا بُوہا بند کر دتا تاں جے اوہ پلمبر توں نہ دیکھ سکے. عیون توں

بہت دنوں توں اوہدے اُتے شک سی پر اوہ کر کیہ سکدی سی؟ اوہدے گھر وچ ایہ سبھ کجھ ہوندا،
 اوہدے کمرے دے بُوہے دے باہر، چہنوں اوہدی مرضی پچھتے پتا، سگوں مرضی دے خلاف بند کر
 دتا جاندا تے ایہ سبھ اوہدی راکھی دے ناں اُتے ہوندا۔ اوہ بے دَس تے مجبور سی۔ جے ایس
 بندے توں ایہدے توں ودھ دا لالچ ہوندا یاں اوہ اوہنوں اپنے راہ دی رکاوٹ سمجھن لگدا یاں
 کوئی شیطانی خیال اوہدے ذہن وچ آجاندا تاں عیون دی راکھی کون کر سکدا سی؟ اوہ کن لا کے
 غور ناں سُنن لگی۔ اوہ بڑی بے چین سی۔ اوہدا خون کھول رہیا سی۔ شاید اوہدے موئے پتر توں
 وی ایس بے رحم صورتحال دا ساہنا کردیاں اجہی بے دَس محسوس ہوئی ہووے گی جتنے اوہنوں
 بھر جوانی وچ مار چھڑیا سی۔ اوہ ناں اوہ موئی تے بستری دی قیدی سی۔

عدلیا نے بُوہا کھول دتا تے کہن لگی ”نڑ گیا۔“

اوپنے ضرورت توں ودھ ویلا لاون دا ذکر کیتے پتا عدلیا توں پچھیا :

”کیہ کیتا اے اوہنے؟“

”باورچی خانے دا پاپ ٹھیک کرتا سی۔“

عیون نے اپنے آپ اُتے قابو پان دا جتن کردے ہویاں آکھیا ”پر باورچی خانے دا پاپ
 تاں.....“

عدلیا اوہدی گل کنڈیاں ہویاں بولی ”آہو بہت پُرانا ہو گیا اے۔ گھڑی مڑی مرمت کرنی پیندی
 اے۔“

آہو ایہدی گھڑی مڑی مرمت کرنی پیندی اے، بھاویں ایہدی تھاں نواں پاپ ای کیوں نہ لا
 دتا جائے۔ پلمبر دی آواجائی دی لوڑ ہمیشا رہوے گی۔ ٹھیک اے، آوندا رہوے۔ جدوں اوہدی
 مرضی ہووے یاں جدوں عدلیا چاہوے۔ ایس صورتحال توں برداشت کرتا ای ہووے گا کیوں
 جے اوہدے ہتھ پیراں تے اکھ تک دی تھاں آخر عدلیا نے ای تاں سنبھال رکھی اے۔ ایس گھر
 وچ عدلیا دا کم وی تاں سخت تھکا دین والا اے۔ فیروی ایہ گل عیون دی برداشت توں باہر
 رہوے گی تے ایہدا پتا اُنیندرے دی صورت وچ نکلا رہوے گا۔

فیراک دن بُوہے اُتے اک اوبڑ ٹھکور مٹائی دتی۔ عدلیا نے اندر آ کے دسیا :

”خانم! اک انھا بندا آیا اے۔ کنڈا اے تہاڑا پُرانا جاو اے.....“

اپنے توں باہروں اوبڑ نے اُچی ساری کہا :

”شیخ طہ الشریف، خانم عیون!“

ایہ اواز، ایہ ناں! عیون نے اپنے دم توڑدے چیتے توں مدد چاہی۔ اوہدا دل بے قرار ہو گیا۔

یاداں نے ہوا دے تازے تے خشبو بھرے مٹے وانگ اوہنوں لہنی ولہیٹ وچ لے لیا۔ اوہ نہال ہو کے بولی :

”آؤ، آ جاؤ شیخ طہ!! عدلیا! رہناں توں اندر لے آ۔“

اوہ عدلیا دے سہارے، سوئی نال راہ ٹوہندا اوہدے بسترے لاگے آیا۔ اوہدا عماما ڈھلا ہو کے کھل گیا سی تے اُچا متھا اُگھڑ آیا سی۔ اوہدیاں اکھاں اندر توں دھیاں ہوئیاں سن تے کنڈ بڈھا پے پاروں اُگر گئی سی۔ اک بدرنگ تے کھسلی عبانے اوہدے کنزور جئے توں ڈھکیا ہویا سی۔ جدوں اوہنوں عیون دے سرھلے بٹھا دتا گیا تاں اوہ اوہدے نال مخاطب ہوئی :

”ایہ رہیا میرا ہتھ، شیخ طہ! پر ایہنوں زور نال نہ دبانا، ایہ بہت کنزور اے۔“

اوسنے بڑی نرمی تے شفقت نال ہتھ جوڑی کہتی تے بولیا :

”رب تینوں چھتی شغلیاب کرے خانم عیون!“

”رب دا شکر اے، اوسنے فیر تیری شکل دکھائی۔ بھلا چھلی وار ساڈی ملاقات کدوں ہوئی سی؟“

اوسنے اپنا سر افسوس نال ہلایا تے بولیا ”کنا چہ بیت گیا۔“

”اوہ دن کتے چنگے سن شیخ طہ!“

”رب تہانوں خوش رکھے۔“

”پر کیوں؟ میں تاں ایہتے مرن بسترے اُتے پئی آں۔ اینج بے دس تے کئی.....“

بڈھا اُنکلی نال اسمان ول اشارا کردیاں کہن لگیا ”اوہ رحم کرن والا اے۔“

”تہانوں میرا پتا کیوں لگا؟“

”میں پُرانی حویلی دے چوکیدار توں ملیا ساں، چاچے آدم توں۔“

عیون بچھدیاں اکھاں نال اوہدے جھڑیاں بھرے تے عمر کھادے چہرے توں دیکھدی رہی۔ اوہ

غریبی تے بد حالی دا نشان بنیا بیٹھا سی۔ جدوں اوہ پُرانی حویلی وچ قاری وجوں ملازمت کردا سی،

اودوں اوہ کنا مضبوط تے طاقت ور ہوندا سی۔ ہر روز فجر دے بعد اوہناں دے گھر آ کے قہوا پیندا،

تلاوت کردا تے مذہبی مسئلیاں بارے عیون دی ماں دی اگوائی کردا۔ اوسنے ای عیون دے ویاہ

دے دھاڑے اوہنوں دُعا دیندیاں آکھیا سی۔ ”رب تینوں عزت دیوے تے چنگے نصیب کرے۔“

ماضی دے دُھندلے کونیاں توں اک مہربان تعلق یاداں تے اٹھڑواں دیاں لہراں اُتے جوئیں اُمڈیا

نُری آوندا سی۔

اوسنے لہنیاں پُرانیاں بھتیاں لہا دتیاں تے کُرسی اُتے اُتانبہ بیہ کے قرآن دی تلاوت کرن لگ

پیا۔ جدوں اوہ قہوا پی چکيا تے کرے وچ صرف اوہ دوویں رہ گئے تاں عیون نے آکھیا :

”میں کلتی رہ گئی آن، شیخ طہ!“

اوہ جویں احتجاج کردیاں ہویاں بولیا ”پر خدا تماڈے نال اے خانم عیون۔“

”میں ہر ویلے فکروند تے خوفزدا رہندی آن۔“

”رب اُتے بھروسا رکھو، خانم عیون!“

”کاش تئیں مینوں روز ملن لئی آسکدے!“

”میں بڑی خوشی نال روز آواں گا۔“

”تماڈے دن کویں کٹ رہے نیں شیخ طہ؟“

”خدا دی ایہو مرضی سی کہ تلاوت دے ریکارڈاں پاروں اسیں بے روزگار ہو جائیے، پر خدا

اپنے غلام توں کدے نہیں بچھلے گا۔ خیر، خانم گل ایہ اے کہ تئیں مایوسی ساہنے ہتھیار نہ سٹو۔“

”مینوں چنتا اے شیخ طہ! عدلیا توں دکھ میرے کول کوئی وی نہیں، جے اوہ مینوں چھڈ

دیوے.....“

”پر خدا تماڈے نال اے، خانم عیون!“

”پر میں کلتی آن۔“

بڈھا ناراضی نال ہتھ ہلا کے بولیا ”کتے افسوس دی گل اے۔“

”کیہ میں غلط آکھیا اے شیخ طہ؟“

”نہیں۔ پر تماڈا رب اُتے ایمان نہیں رہیا۔“

”میرا ایمان اے۔ میرا پترتے خاوند واری واری میتھوں وچھڑ گئے، فیروی میرا ایمان اے۔“

”نہیں۔ تماڈا ایمان سلامت نہیں رہیا خانم عیون!“

اوہ ناخوش ہو کے چپ کر رہی۔ شیخ طہ نے آکھیا ”ناراض نہ ہونا! جدا ایمان سلامت ہووے،

اوپدے دل وچ چنتا، ڈرتے مایوسی لئی کوئی تھاں نہیں ہوندی۔“

”مینوں ایمان اے پر میں مرن بسترے اُتے آن تے عدلیا دے رحم کرم اُتے آن۔“

”ایمان والے صرف اللہ دے رحم کرم اُتے ہوندے نیں۔ کسے ہور دے نیں۔“

”ایہ کہنا سوکھا اے پر ایہدے اُتے عمل کرنا بڑا اوکھا!“

شیخ طہ نے افسوس نال سر ہلایا تے آکھیا ”آہو کہنا سوکھا اے تے کرنا بہت اوکھا۔“

”میری سمجھ وچ کجھ نہیں آوندا۔“

”میں ہر روز تماڈے کول آوتا چاہتا آن۔“

”ضرور، شیخ طہ! رب داناں جے ضرور آوے۔“

”پر تمانوں ایمان دی لوڑ اے۔ نہیں تاں اک انھا بڈھا تماڈی کیہ مدد کر سکدا اے؟“
 عیون کجھ ٹھہر گئی، فیر کجھ جھک کے آکھن لگی ”پر خورے اوہنوں ناگوار گزرے، عدلیا ٹوں۔“
 ”میں فیروی آواں گا۔“

”پر جے..... فرض کرو.....“
 ”یقین رکھو، میں ہر روز تماڈے کول آواں گا۔ جے اوہنوں بُرا لگدا اے تاں پنا شک کندھ نال
 مار کے اپنا سر پاڑ لوے۔“

عیون گھابر کے دبی ہوئی اواز وچ بولی ”ہولی بولو شیخ طہ! سانوں اوہنوں غصا نہیں دوانا
 چاہیدا۔“

”خانم عیون! بھل جاؤ کہ تیس اوہدے رحم کرم اُتے او۔ تیس صرف رب دے رحم کرم
 اُتے او۔“

”آہو آہو اسیں سارے رب دے رحم کرم اُتے آں۔ پر سوچو تاں سہی جے اوہنوں غصا آ
 گیا تاں میرا کیہ بنے گا؟“

”کجھ نہیں بنے گا۔ رب دی مرضی دے خلاف کجھ نہیں ہو سکدا۔“
 ”ایہ سچ اے شیخ طہ! پر میرے اکلاپے دا خیال کرو۔ جے اوہ مینوں چھڈ کے ٹر گئی تاں.....“
 ”اوہ تینوں چھڈ کے نہیں جاوے گی خانم عیون! کیوں جے اوہ تماڈی ایہدے توں ودھ کے
 محتاج اے چتے کہ تیس اوہدے او۔“

”میں تاں ماڈی آں، اوہدے وچ طاقت اے۔ اوہنوں کدھرے وی کم لہ سکدا اے۔“
 ”آہو، اوہنوں کدھرے وی کم لہ سکدا اے پر نوکرانی وجوں۔ ایہتے تاں اوہ مالکن بنی بیٹھی
 اے۔“

”خورے تیس ٹھیک ای آکھدے او پر سچ پچھتو تاں میں آکا بے یارو مددگار آں۔“
 شیخ نے لہنی سوٹی زمین اُتے ماری ”تماڈی ادھی بیماری تاں اوہدے اُتے آدھار پاروں اے۔“
 ”پر میری بیماری اک حقیقت اے۔ ڈاکٹروی ایہو آکھدے نیں۔“

”میں بیماری تے ڈاکٹراں اُتے یقین نہیں رکھدا۔ فیروی تماڈی گل من لیندا آں۔ خانم عیون!
 فرض کرو جے اوہ تمانوں چھڈ کے ٹر گئی تاں میں لہنی دھی ٹوں تماڈے کول رہن لئی لے آواں
 گا، اوہنوں طلاق ہو گئی ہوئی اے۔“

خانم دیاں دُھندلیاں اکھاں وچ اک ہل لئی ٹٹھنا جھیا بھکیا۔ اوہنے بے تاب ہو کے پچھیا ”کیہ
 واقعی شیخ طہ؟“

”آہو، کیوں نہیں! تماڑی خاطر میں اوہدے پتا رہ لوں گا۔“
 اوہنے شرمندا ہو کے پچھیا ”پر تیس کتے کوں رہ لوو گے؟“
 اوہ پہلی وار ہساتے کہن لگیا ”آہو اک بڈھاتے انھا بندا کوں کلا رہوے گا؟ پر اوہدی طلاق
 توں پہلاں میں کلا ای رہندا ساں۔“

”میں تماڑے اُتے بھار نہیں بننا چاہندی۔“
 ”تیس صرف اپنے آپ اُتے بھار بنے پئے او۔ رب سچا تماڑی مدد کرے۔“
 چپ دا اک لتا وقفا آیا جڑا سکون تے آسودگی بھری سی۔
 شیخ نے کھنکار کے اپنا گلا صاف کیتا تے قرآن دی تلاوت کرن لگیا۔
 ہن اوہدے جاون دا ویلا سی۔ اوہنے نرمی نال سرہلا کے رب راکھا آکھیا تے رُ گیا۔ عیون توں
 اک لتے چر مگروں سکون دا احساس ہويا۔ اوہنے عدلیا توں بلا کے آکھیا :
 ”عدلیا! ویکھ، شیخ طہ جدوں وی آون تاں اوہناں توں آدر تے عزت نال جی آیاں آکھتا
 اے۔“

ناگواری دے احساس نال عدلیا دے منھے اُتے وٹ پئے گئے تے اوہ بل کے بولی :
 ”پر خانم عیون! اوہ بڑا گندا اے۔“
 ”اوہ ساڑی پڑانی حویلی دا قاری اے۔ اوہدا سنگ مینوں اپنے ماں پو توں ورٹے وچ ملیا
 اے۔“

”خانم، میں اوہدے منھے اُتے جھواں رُ دیاں ویکھیاں نیں۔“
 عیون قہر وچ آگئی ”مینوں ایہدی پرواہ نہیں۔ اوہ بہر حال بزرگ اے۔“
 عدلیا دھمکی بھرے لہجے وچ بولی ”پر میرے ذمے پہلاں ای اینا کم اے۔“
 عیون دی اواز وچ نرمی آگئی ”رب دا ناں ای ایج نہ کہہ۔ ایہ میری سدھراے تے میں تیرے
 کولوں اوہدے آدر دی آس رکھدی آں۔“
 ”پر میں آپ ویکھیا اے کہہ.....“
 عیون اوہدی گل کپ کے چھیتی نال بولی :
 ”اوہ بزرگ بندا اے تے تینوں میرا حکم منتا ہووے گا۔“

عدلیا دا چہرا آکڑ گیا۔ اوہ سچھ آکھن توں سی پر عیون دی چٹاوتی نے اوہنوں باز رکھیا۔
 ”جو تینوں آکھیا جاوے، اوہی کر۔ بحث نہ کر۔“

عدلیا دے چہرے اُتے حیرانی کھل گئی۔ اوہنے چونک کے عیون ول ویکھیا۔ دوویں سچھ دیر تیکر

اک ڈوبے ٹوں گھوڑیاں رہیاں پر عیون دیاں تیز نظراں نے ہار نہیں منی۔ اوہ ارادے بھرے انداز نال اوہنوں گھوڑی رہی۔ اوہنوں لہنی بیماری تے خوف دی کوئی پرواہ نہیں سی۔ اوہنوں اپنے وجود وچ کدھرے بہت اندر جت واسیک محسوس ہون لگیا۔

عدلیا نے اخیر لہنیاں نظراں جھکا لئیاں تے مونہہ ای مونہہ وچ کجھ بدبداندی کمریوں باہر نکل گئی پر عیون نے معاملے ٹوں ایہتے ای نہیں مکایا۔ اوہ پوری طرحاں مطمئن ہونا چاہندی سی۔ اوہنے عدلیا ٹوں فیر اواز دے کے سدیا۔ عدلیا نے کمرے وچ داخل ہون دیاں ناگواری تے بے صبری نال آکھیا :

”کیہ گل اے؟ چلتے اُتے ہانڈی چڑھی ہوئی اے۔“

عیون نے مضبوط لہجے وچ پچھیا ”عدلیا! ٹوں شیخ طہ ٹوں کویں جی آیاں آکھیں گی؟“

”کون شیخ طہ؟“

عیون قمر نال چلکی ”کیہ ٹوں میرے نال مذاق کرنی ایں عدلیا؟“

”ٹیس خفا کیوں ہو رہے او؟ میں ایہو تاں پچھیا اے کہ شیخ طہ کون اے؟“

”کیہ ٹوں شیخ طہ ٹوں نہیں جاندی؟“

”میں اوہدا نال وی کدے نہیں سُنیا۔“

عیون نے جدوجہد چالو رکھن دے ارادے نال جواب دتا ”اوہی بڈھا قاری چنڑا کجھ دیر پہلاں

ایہتے بیٹھا سی تے جنٹوں ٹوں قوا پیش کیتا سی۔“

عدلیا نے بے یقینی تے چتتا نال خانم دے چہرے ول غور نال دیکھیا تے کہن لگی :

”اج تاں گھروچ کوئی وی نہیں آیا۔ نہ کوئی قاری، نہ کوئی ڈکاندار۔ ٹیس کویں دیاں گلاں کر

رہے او؟“

غصے نال عیون دی اواز رُخ گئی۔ کویں دیاں گلاں کر رہی ایں۔ ٹوں اپنی گستاخ ہو گئی ایں۔“

”مینوں تماڈیاں گلاں توں ڈر آ رہیا اے۔ شیخ طہ کون اے؟“

”ٹوں پاگل ہو گئی ایں یاں مینوں پاگل کر دیتا چاہندی ایں؟“

عدلیا واقعی پریشان ہو رہی سی۔ ”مینوں لہنی دھی دی جان دی قسم، میں نہ کدے شیخ طہ ٹوں

دیکھیا، نہ اوہدا نال سُنیا۔“

عیون دی اواز اپنی اُچی ہو گئی جتنی بیتی کئی ورھے نہیں سی ہوئی۔ اوہنے چلک کے آکھیا :

”ہن ٹوں قسم کھا رہی ایں۔ ٹوں میرے خلاف سازش کر رہی ایں۔ ٹوں مینوں یقین کرانا

چاہندی ایں کہ مینوں اجہیاں چیزاں دسن لگ پیاں نیں جنہاں دا کوئی وجود نہیں۔ ایہو چاہندی

ایں ناں کہ میں اپنے آخری دوست توں وی محروم ہو جاواں؟“
 عدلیا دیاں اکھاں ڈر ناں باہر نکل آئیاں۔ اوہدی ساری کجھ تک گئی۔ اوہ کنبدی ہوئی اواز ناں
 بولی :

”خانم ٹیسیں اپنے حواس وچ نہیں او۔“

”چپ کر! میں تیرے توں نہیں ڈردی۔ میں تیری محتاج نہیں آں۔ اوہ ہر روز میرے کول آیا
 کرے گا۔ ایہ میرا حکم اے تے تینوں ایس گل ٹوں بحث پنا مٹا پوے گا۔ خبردار جے اوہدا راہ
 ڈکن دی کوشش کیتی۔ میں تینوں گھروں کڈھ دیاں گی۔“
 عدلیا دا رنگ زرد ہو گیا تے اوہنے عاجزی ناں آکھیا :
 ”خانم! اپنے آپ ٹوں تھکاؤ نہ۔ اپنے ذہن ٹوں سکون دیو۔ میں بہت خشی ناں تہاڈا حکم مناں
 گی۔“

پر عیون چلکدی رہی ”جھوٹھی! کمینی! چور! زانیا! میں اپنے ورھیاں توں تینوں برداشت کردی
 آ رہی آں۔ میں تیرا منحوس چہرا نہیں دیکھتا چاہندی۔ میرے پنا تیرا تل کوڈی دا وی نہیں۔ مینوں
 تیری کوئی لوڑ نہیں۔ نکل جا۔ جنم وچ جا! رب دیاں نعمتاں نے تیرا دماغ خراب کر چھڈیا اے۔
 تینوں شکرگزار ہوتا چاہیدا سی پر ٹوں دن رات مینوں ذلیل کردی رہی، ڈراندی رہی، تیسے
 دیندی رہی، نکل جا! اج دے بعد مینوں اپنی شکل نہ دکھاویں۔ رب تینوں غارت کرے!“
 عدلیا کجھ قدم پچھتے ہئی۔ دہشت نے اوہنوں اپنے قابو کر کے جوہیں اوہدے دماغ ٹوں جکڑ لیا۔
 اچانک اوہ پرتی، ایدھر اودھر دیکھیا تے چلکدی ہوئی تیز ہوا وانگ دوڑدی باہر نکل گئی۔

دَسوِیں دِن دے شیر

پنجرے وچ بند شیر توں جنگل بہت دُور دُراڑے فاصلے اُتے رہ گئے سن پر اوہ اوہناں ٹوں بھل نہیں سی سکيا۔ پنجرے دے چوہاں پاسے لوکاں ٹوں اوہ غُتے نال گھُور رہیا سی تے اوہ اوہدے توں دُرے پتا اوہنوں حیرانی نال دیکھ رہے سن۔

اوہناں لوکاں وچوں اک سکون بھری پر حکم بھری اواز والا بندا باقی لوکاں ٹوں کہندا اے ”جے تئیں واقعی چاہندے او کہ میرا پیشا“ یعنی سدھان دا پیشا اپناؤ تاں کسے ویلے وی تمانوں ایہ نہیں بھلنا چاہیدا کہ تماڈا پہلاں نشانا مقابل والے دا ڈھڈ ہووے۔ تے تئیں دیکھ لوو گے کہ ایہ پیشا اکتو ویلے اوکھا وی اے تے سوکھا وی۔“

”ایس شیر ٹوں دیکھو۔ ایہ اک خوفناک تے خد سر شیر اے۔ ایہنوں لہنی ازادی لہنی طاقت تے لہنی بے جگری اُتے بڑا مان اے۔ پر ایہ بدل جاوے گا تے معصوم ہال وانگ بڑا شریف‘ نرم خُو تے فرمانبردار بن جاوے گا۔ جمدے کول کھاتا اے تے جمدے کول کھاتا نہیں‘ اوہناں دوہاں وچکار کیہ ہوندا اے‘ ہُن دیکھو تے سیکھو۔“

اوہناں لوکاں نے ترت ای جواب دتا کہ اوہ دل لا کے سدھان دا کم سکھن گے تے سدھان والا خُش ہو کے مسکایا تے شیر نال مخاطب ہو کے طنزیا انداز وچ پچھن لگیا۔ ”تے ساڈا پیارا پروہنا کبڑے حال وچ اے؟“

شیر بولیا ”کھانا لیاؤ“ ہُن میرے کھان دا ویلا اے۔“

سدھان والا بناوٹی حیرانی نال بولیا ”توں میرے اُتے حکم چلا رہیا ایں جدوں کہ توں میرا قیدی ایں؟ خوب‘ دلچسپ شیر ایں توں۔ ہُن تینوں جان لینا چاہیدا اے کہ ایہتے صرف مینوں حکم چلان دا حق اے۔“

”شیر ٹوں کوئی حکم نہیں دے سکدا۔“ شیر نے جواب دتا۔

”پر ہُن توں شیر کیتھے ایں؟“ سدھان والے نے آکھیا۔ جنگل وچ ہوندا ہووین گا پر ہُن تے توں پنجرے وچ ایں۔ ہُن توں غلام ایں جنڑے صرف حکم مندے نیں تے جو کجھ آکھیا جاوے‘ کردے نیں۔“

”میں کسے دا غلام نہیں بناں گا۔“ شیر نے غُتے وچ آ کے آکھیا۔

”توں میرا حکم منن ٹوں مجبور ایں. کھاتا تے میرے کول اے.“ سدھان والے نے آکھیا۔
 شیر بولیا ”نہیں چاہیدا مینوں تیرا کھانا.“
 ”تیری مرضی. رہو جھکتھا.“ سدھان والے نے آکھیا. میں تیری مرضی دے خلاف کجھ کرن
 ٹوں تینوں مجبور نہیں کراں گا.“ تے اپنے شاگرداں ٹوں آکھن لگا. ”دیکھو، کویں بدلدا اے.
 آکڑ وچ تیا ہویا سر جھکھ نہیں مٹا سکدا.“
 شیر جھکتھا رہیا تے اوہناں دناں دی لپچا وچ اُداس اُداس رہیا جدوں اوہ آزادی نال انھیری
 طوفان وانگ اپنے شکار لئی جدھر جی چاہندا، جھپٹ سکدا سی.
 دوجے دن سدھان والا تے اوہدے شاگرد شیر دے پتھرے دوالے جمع ہوئے تاں سدھان
 والے نے آکھیا ”جھکھ نہیں لگ رہی؟ پتا شک تیری جھکھ ہن تیرے لئی تکلیف تے تیسے دا
 کارن اے. کہ دے کہ توں جھکتھا ایں تے جیڑا گوشت توں آکھیں گا، تینوں مل جاوے گا.“
 شیر کجھ نہ بولیا تاں سدھان والے نے آکھیا ”بے وقوف نہ بن. جو میں کھندا آں، اوہ کر. بس
 من لے کہ توں جھکتھا ایں، تے فورن ای رج کے کھا.“
 شیر نے آکھیا ”میں جھکتھا آں.“
 سدھان والا ہیا تے اوہنے اپنے شاگرداں ٹوں دسیا. ”دیکھو، ہن ایہ اجے جال وچ آگیا اے
 کہ نکل نہیں سکدا.“
 اوہنے حکم دتا تے شیر ٹوں بہت سارا گوشت کھان لئی دتا گیا.
 تیجے دن سدھان والے نے آکے شیر ٹوں آکھیا ”آج وی کھانا چاہندا ایں تاں جو میں آکھاں،
 اوہ کر.“
 ”میں تیرا حکم نہیں مناں گا.“ شیر نے جواب دتا.
 ”اپنی کاظمی نہ کر. میں جو چاہندا آں، اوہ بہت ای معمولی جہی گل اے. توں ایس ویلے پتھرے
 وچ ایدھروں اودھر ٹھل رہیا ایں. جدوں میں کہواں کہ رُک جا تاں بس توں رُک جاؤیں.“
 ”ایہ تاں بڑی معمولی جہی درخواست اے.“ شیر نے دل وچ سوچیا. ”اپنی وی نہیں کہ میں
 ایدھے اُتے آڑ جاواں تے جھکتھا مراں.
 بہت تیز تے حکم بھرے لہجے نال سدھان والا چلکيا ”رُک جا!“
 شیر فورن ای کھلو گیا تے سدھان والے نے خُش ہو کے آکھیا ”شباباش!“
 شیر وی خُش سی. اوہنے ندیدیاں وانگ کھادا. اچراں ٹوں سدھان والے نے اپنے شاگرداں
 ٹوں آکھیا ”کجھ دناں دی گل اے، ایہ کانڈی شیر بن جاوے گا.“
 چوتھے دن شیر نے سدھان والے ٹوں آکھیا ”جھکھ لگ رہی اے، مینوں رُک جا آکھ.“

سدھان والا اپنے شاگرداں توں آکھن لگیا "ہن ایہ میرے حکم پسند کرن لگ پیا اے۔" فیر اوہنے شیر توں آکھیا "اج توں کھانا اوس ویلے تیک نہیں کھاویں گا جدوں تک توں ہتی وانگ میاؤں میاؤں نہیں کردا۔"

شیر نے غصے توں قابو وچ رکھیا تے دل وچ آکھیا "ہتی دی نقل کر کے میں اپنا ای من پرچاواں گا۔"

اوہنے فورن ای ہتی دی نقل وچ میاؤں میاؤں کیتا پر سدھان والے تے تیوڑی چڑھالئی تے وگڑ کے آکھن لگیا۔ "تیری نقل اکا چنگی نہیں۔ تیرے خیال وچ ہتی دی اواز کیہ دھاڑن نال ملدی جلدی ہوندی اے؟"

بس فیر شیر نے فیر توں ہتی دی نقل کیتی پر سدھان والے نے ناپسندیدگی دا اظہار چانو رکھیا تے حقارت نال آکھن لگیا "چپ ہو جا۔ تیری نقل ہن وی اکا ردی اے۔ اج تینوں مشق دا موقع دتا جاندا اے۔ کل آ کے امتحان لواں گا۔ جے توں کامیاب ہویا تاں کھانا ملے گا نہیں تاں مجھکتا رہویں۔"

سدھان والا پنجرے دے کولوں اپنے شاگرداں دے نال نال ٹر پیا۔ اوہ سبھ آپو وچ ٹھٹھیاں کر رہے سن تے ہس رہے سن۔ شیر نے دھاڑ کے جنگلاں توں چھتے کیتا پر اوہ ہن بہت دُور سن۔ پنجویں دن سدھان والے نے شیر توں آکھیا "چل جے اج توں ٹھیک طرحاں میاؤں میاؤں کر لیا تاں تازے گوشت دا بہت وڈا پار چا ملے گا۔"

شیر نے ہتی دی نقل کیتی تے سدھان والے نے خشی دا اظہار کردیاں تاڑیاں ماریاں تے آکھن لگیا۔ "توں عظیم ایں! توں تے بلکل انجے ای میاؤں میاؤں کیتی اے جویں بلیاں سرمائی موسم وچ کردیاں نہیں۔" تے اوہنے گوشت دا اک وڈا جہیا ٹوٹا اوہدے دل اچھال دتا۔

چھیویں دن جیوں ای سدھان والا شیر دے پنجرے دے ساہنے اڑیا، شیر نے ہتی وانگ میونکنا شروع کر دتا۔ پر سدھان والا اکا چپ رہیا تے تیوڑی چڑھائی رکھی۔

"دیکھیا! میں میاؤں میاؤں کیتا۔" شیر نے آکھیا۔

"کھوتے وانگ ہلکن دی نقل کر۔" سدھان والا بولیا۔

"میں جدے توں جنگل دے سارے جنور ڈرے رہندے نیں، شیر ہو کے کھوتے دی نقل

کراں؟" شیر نے غصے نال آکھیا۔ "انج کرن دی تھاں مرجانا بہتر اے۔"

سدھان والا کجھ آکھے نئے پنا پنجرے دے ساہنیوں ہٹ گیا۔

ستویں دن اوہ مسکراندا ہویا شیر دے پنجرے لاگے آیا تے شیر توں آکھن لگا۔ "کیوں بنی، کھانا نہیں

چاہیدا؟"

”کیوں نہیں؟ چاہیدا اے کھانا.“ شیر نے آکھیا۔

سدھان والے نے آکھیا ”جہڑا گوشت تینوں ملے گا“ اوہدا کجھ تل اے۔ کھوتے وانگ ہنگلیں گاتاں کھانا ملے گا۔“

شیر نے جنگل ٹوں دھیان وچ لیاون دا جتن کیتا پر ناکام رہیا تاں اکھاں بند کر کے ہنگن لگیا۔
”تیرا ہنگنا بہت بھیرا اے“ سدھان والے نے دسیا۔ ”پر خیر تیرے اُتے رحم کھا کے میں تینوں گوشت دا اک ٹوٹا دے دیندا آں۔“

اٹھویں دن سدھان والے نے شیر ٹوں آکھیا ”میں تقریر کرن جا رہیاں۔ جدوں اوہ ہکتے تاں ٹوں تاڑیاں وجائیں۔“

فیر سدھان والے نے تقریر کیتی۔ ”دیس واسیو“ اسان پہلے وی کئی وار اوہناں معاملیاں بارے جو ساڈے مستقبل بارے میں اپنے موقف دی وضاحت کیتی اے۔ ساڑیاں مخالف قوتاں بھاویں جنیاں سازشاں کر لین، پر اسیں اپنے بھروں تے پکے موقف توں وال برابر وی کراہے نہیں پواں گے۔ پکے یقین نال ای اسیں فتح یاب ہواں گے۔“
”میں تیری گل نہیں سمجھیا۔“ شیر نے آکھیا۔

”تیرا کم بس ایہ اے کہ جو آکھیا جاوے، اوہدی تعریف کرتے تاڑیاں وجا۔“ سدھان والے نے آکھیا۔

”معاف کریں“ شیر بولیا۔ ”میں تے جاہل تے ان پڑھ ہاں، جو کجھ توں آکھیا اے، اوہ مینوں عجیب جیسا لگیا۔ جے تیری اچھیا ایہو اے تاں میں ضرور تاڑیاں وجاواں گا۔“ شیر نے تاڑیاں وجائیاں تے سدھان والے نے آکھیا ”مینوں نہ منافق پسند میں نہ منافقت۔ سزا پاروں تینوں اج کجھ نہیں ملے گا۔“

نویں دن سدھان والا گھاء دا اک گھالے کے آیا تے شیر دے سلہنے پا کے بولیا ”لے، کھا!“
”کیہ؟ ایہ کھاواں؟“ شیر بولیا۔ ”میں تاں دیندا آں۔“

سدھان والے نے آکھیا ”اج توں بعد توں گھاء توں سوا کجھ نہیں کھاویں گا۔“
جھکھ جدوں اسہ ہو گئی تاں شیر نے گھاء ای کھان دا جتن کیتا، پر اوہدا سواد اوہنوں ماڑا لگیا تے اوہ حقارت پاروں دُور ہٹ گیا۔ پر اوہ گھڑی گھڑی پرت کے آیا تے ہولے ہولے اوہنوں گھاء دا سواد چنگا لگن لگ پیا۔

دسویں دن نہ سدھان والا سی تے نہ اوہدے شاگرد۔ نہ شیر سی تے نہ اوہدا پنجرہ۔ شیر، شہری بن گیا تے پنجرہ شہر۔

اوہنوں کسے نے دسیا ای نہیں

سڑک لتی سی تے بھیر بھاڑ بہت زیادا۔ مگجا چھایا ہویا سی۔ اوہدے دوالے کوئی شے وی صاف نظر نہیں سی آرہی پر اوہ رُکی نہیں۔ اوہ اوہناں چیزاں دی بھال وچ سی چنناں دا ناں اوہ نہیں جاندی سی پر جانتا چاہندی سی۔ اوہ اپنے آپ نوں پہلاں توں تیار کر لینا چاہندی سی کیوں جے کوئی خطرناک گل ہون والی سی۔ اوہدا دل زور زور نال دھڑک رہیا سی۔ اوہدے پجراں دیاں انگلاں نوکیلیاں جھتیاں وچ پھس رہیاں سن۔ جھتیاں دیاں اڈیاں لکڑ دیاں سن چنناں توں اواز پیدا ہو رہی سی تے پریشانی دا کارن بن رہی سی۔ اوہدے پجراں دی شکل وگڑ گئی ہوئی سی۔ اڈیاں تھلویں چھل گئیاں سن پلکل اوہدی ماں وانگ، اوہدی ماں دیاں سیلیاں وانگ۔ وڈی عمر دیاں ساریاں سوانیاں وانگ۔ اوہ اوہناں سوانیاں نال اپنے آپ نوں رلاتا نہیں سی چاہندی۔ اوہ اوہناں چیزاں توں نفرت کردی سی کیوں جے وڈی عمر دیاں عورتاں عجیب گلاں کردیاں سن۔ اوہ گلاں جو اوہدے توں لکائیاں جاندیاں سن۔ اوہ گلاں کھنکھی وچ کیتیاں جاندیاں سن تاں جے اوہ سن نہ لوے۔ انج دے اشارے کیتے جاندے کہ اوہدی سمجھ وچ نہ آون۔ بغلاں وچ موشہ دے کے ہلکے ہلکے تھمے لائے جاندے۔ اوہ اوہناں عجیب و غریب چیزاں توں وی نفرت کردی سی جھڑیاں اوہدی ماں وارڈروپ دی اُپر والی دراز وچ لگا کے رکھدی سی..... لے لے بدھے ہوئے پنڈل، موٹیاں چیزاں دی..... تے اوہناں عجیب نظراں توں وی اوہنوں نفرت سی جھڑیاں، اوہنوں دیکھدیاں سن۔ خاص کر جدوں اوہ غسل خانے وچ ہوندی، اوہدی ماں اوہنوں نھواندی سی۔ نھواندیاں نھواندیاں اوہدی ماں اوہدے جئے توں نظراں چران گدی۔ جویں اوہدی جیبہ دی نوک اُتے کوئی لفظ آیا اے پر اوہ کہتا نہیں چاہندی۔ اوہ کجھ دستا چاہندی سی پر دسدی نہیں..... اک عجیب پراسرار جیہا خوف اوہدے جئے وچ سنسنی جی پیدا کردا۔ اوہدے ساہنے غسٹانے دیاں اُچیاں چُپ کندھاں توں سوا ہور کجھ نہ ہوندا یاں فیر اوہدی ماں دیاں غتے بھریاں ساہواں تے اوہدیاں اکھاں اُتے چھائی گھٹا جھڑی معنے بھرے تھتیاں تے اکھاں ای اکھاں وچ ہون والے اشاریاں نال ای ہندی سی۔ لیہناں موقعیاں اُتے وی اوہدی ماں دیاں اکھاں وچ اُداسی دا اک نقاب جیہا پیا رہندا۔ ایہ نقاب اوہدی ماں دیاں سیلیاں دیاں اکھاں اُتے وی ہوندا، وڈیاں عمر دیاں ساریاں عورتاں دیاں اکھاں اُتے وی ہوندا جویں کوئی چیز سوانیاں اُتے ہلا بولن توں تیار ہووے۔ کوئی اجہی چیز اوہنوں

ڈراندی سی۔ اُچی اڈی والیاں جھٹیاں دی اواز اوہنوں پریشان کر رہی سی۔ جتنی دی باریک نوک وچ اوہدے پتھر دیاں انگلاں ڈکھ رہیاں سن۔ اوہدا مڑیا ہویا پتھر اوہدے جئے وچ کبھنی پیدا کر رہیا سی تے اوہ اوہدے تے ماں وچکار مشابہت وچ وادھا کر رہیا سی۔ اوہ اوہنوں اوس بھیت بھری تے خوفناک چیز دے نیڑے لئی جا رہیا سی۔ دل دا تیز تیز دھڑکنا بند نہیں ہویا۔ اوہدی بغل وچ دے ہوئے کئے جے بیگ وچ رکھے سکے چھنچھنان لگے پر اوہناں دی اواز ٹین دی گوک وچ رکھے اوہناں سیکیاں ورگی نہیں سی جڑے اوہ چوٹم خریدن لئی جوڑدی ہوندی سی۔ روز اوہ گوک نوں چک کے ہلاندى تے سیکیاں دی اواز سُندی۔ اوہ اواز اوہدے کناں نوں بہت بھلی لگدی۔ اک دن اوہ اپنی گوک کھولھے گی تے سارے سکے کڈھے گی۔ اوہ بہت امیر ہو جاوے گی تے بہت ساری چوٹم خریدے گی۔ اپنی کہ اوہدا مٹوٹہ بھر جاوے گا۔ انج نہیں کہ اک نکا جہیا ٹوٹا مٹوٹہ وچ پائے تے اوہدے دندان یاں تالوٹال چبڑ جاوے۔ فیر جو بچے گی اوہ دوچے باللاں وچ وٹڈ دیوے گی پر اوہنوں پلکل نہیں دیوے گی جڑی ہر ویلے چوٹم کھاندى رہندی اے تے اوہنوں کدے وی نہیں دیندی۔

اوہدی زندگی وچ چوٹم ای سبھ توں چنگی چیز سی۔ اوہدی گوک بھاری ہوندى جا رہی سی پر اوہدا جٹا وی ہن ہلکا پھلکا نہیں رہیا سی۔ پہلاں اوہ اک ٹال تین تین پوڑھیاں چڑھ جاندى سی۔ ہن صرف دو پوڑھیاں ای ٹپیاں جاندیاں سن۔ جدوں اوہ فرش اُتے ڈگدی تاں اوہدا جٹا کتب جاندیا تے اوہنوں پیڑ جہی ہوندى۔ اوہدے سینے وچ دو تھان پیڑ جہی ہوندى جو انج تکلیف ٹال ہلدی جویں پھوڑے دا مٹوٹہ۔ ہن اوہدیاں پینٹاں وی تنگ ہو گئیاں سن۔ اوہ سلانی توں اُدھڑ گئیاں سن تے اوہناں ٹوں باورچی خانے دی صافی بنا لیا گیا سی۔ اوہنوں ہور پینٹاں بنا کے دتیاں گئیاں سن۔ اوہنوں سائیکل اُتے چڑھن دا بڑا چاء سی بلکہ چوٹم ٹالوں وی ودھ اوہنوں سائیکل پسند سی پر اوہدی ماں دیاں شک شبھے والیاں نظراں پاروں اوہ سر جھکا لیندی سی۔

ہن سائیکل اُتے چڑھنا ہور وی خطرناک ہو گیا سی۔ اوہدے آل دوال سبھ سٹھ بدل گیا سی۔ اوہدے سینے اُتے جڑے کپڑے سدھے ہوندے سن، اوہناں وچ ہن سلوٹاں پین لگیاں سن۔ ہن بنیان دی تھان اوہنوں رنگ برنگے کپڑے پوائے جاندے سن جہناں مگر ڈوریاں لگیاں ہوندىاں جویں اوہدی ماں دے ہوندے سن۔ ایس مشابہت اُتے اوہنوں جھر جھری جہی آگئی۔ اوہ وی ایس خطرناک چیز ول ودھ رہی سی۔ گھر وچ جو کچھ وی ہوندا، اوہ اوہدے لئی چٹاوتی دا درجا رکھدا۔ گھر دیاں میزاں توں تصویراں والے رسالے غائب ہو گئے۔ ریڈیو جہڑا سارا دن چلدا رہندا، ہن صرف ماں دے کناں لئی ای رہ گیا۔ پارک وچ جا کے کھیڈنا بند کر دتا گیا سگوں ہوا کھان لئی گھروں باہر نکلنا وی منع ہو گیا۔

گھرتوں باہر دا جیون وی بھیت بھرے خطریاں نال بھریا ہویا سی..... ماں دیاں اکھاں چوری چوری اوہدے جئے نوں، اوہدے جئے دے ہر ہر حصے ٹوں دیکھدیاں رہندیاں۔ اوہدی ہر حرکت اُتے نظر رکھی جاندی۔ جدوں اوہ تڑوی، جدوں اوہ اپنے کمرے وچ بیٹھی ہوندی، جدوں اوہ سوئدی، جدوں اوہ غسل خانے جاندی یاں جدوں اوہ اپنے سیریاں ڈھڈ اُتے ہتھ رکھدی تاں اوہنوں فورن دیکھیا جاند۔ کجھ ہون والا سی۔ کوئی خوفناک گل۔ اجھی گل چنٹوں اوہ نہیں سی جاندی پر چنٹوں اوہ جاتا چاہندی سی۔ کہ اوہدے لئی کیوں تیار رہیا جاوے۔ پر اوہدی ماں کجھ کہتا نہیں سی چاہندی۔ تے اوہ کجھ پچھ وی نہیں سکدی سی۔ اوہ صرف ایہو کر سکدی سی کہ چوری چھپے بسترے تھلے، الماری وچ، غسل خانے وچ، کپڑیاں دیاں تھواں وچ، ہتھیاں تے پتھیاں دیاں اُنگلاں وچ تے اپنے جئے دیاں تھواں وچ اوہنوں بھالے۔ اوہدا نکا معصوم دل خوف نال بیٹھن لگیا۔ ہوٹھ بھینچے گئے تے ساہ دا اک گولا جہیا حلق وچ اٹک گیا۔ ایس آفت دے آن توں پہلاں موت آ جاتا بہتر سی۔ پر موت توں وی ڈر لگدا اے۔ باورچی خانے دی چھری ایہی کھنڈی سی کہ ڈھڈ وچ چھدی تک نہیں سی۔ وڈیاں وڈیاں چھریاں لئی تے تے نوکیلے نہواں والے بھوت انھیرے وچ اوہدے دل ودھدے۔ اوہناں دے سر سپ دے دندان ہار نوکیلے ہوندے۔ اوہ چیکن دا جتن کردی پر اوہدی اواز حلق وچ گھٹی جاندی۔ اوہ سن دا جتن کردی پر اوہدے پتھر ساتھ نہ دیندے۔ ہن نیندر وی اوہدے لئی نویں مصیبت بن گئی سی۔ اوہنوں اپنے خاب یاد نہ رہندے پر اوہ خاب بھل جان والے وی نہیں ہوندے سن۔ کیوں جے اوہ رات ٹوں شروع ہوندے تاں سارا دن وی انجے ای چلدے رہندے۔ ہاں، اوہدے دن دے خاب ڈراؤنے نہیں سن ہوندے، کیوں جے اوہ لیہناں خاباں وچ سمندر دے گرم پانی وچ نہاندی ہوندی۔ اوہدے جئے اُتے سوچھ تے ملائم لباس ہوندا تے اوس پانی ول ودھدی جہڑا اوہنوں جلوہن کر رہیا ہوندا۔ سینے اُتے اُبھرے پھوڑے دا موٹہ اوہنوں تکلیف دے رہیا ہوندا۔ اوہ پیڑ زیادا تیز نہیں ہوندی سی پر اوہدا جٹا کتب جاند تے اک انجانا جہیا سرور اوہدے نوں نوں وچ بھر جاند۔ اوہ اوتھوں نسا چاہندی سی پر انجائیاں باہواں اوہنوں جکڑ لیندیاں تے دو اکھاں اوہدے اُتے گڈ جاندیاں۔ اوہ اکھاں اوڑ نہیں سن، اوہدے پو دیاں اکھاں ہوندیاں۔ اوہ پو دیاں اکھاں دیکھ کے رون لگدی فیر اتھروواں وچ اوہ باہواں غلیب ہو جاندیاں۔ اوہ لہیاں پلکاں بند کر کے اوہناں نوں زور نال دبانڈی پر فیر اوہ باہواں یاں اوہدے پو دیاں اکھاں مڑ نہ آوندیاں۔ صرف اوہ اکھاں اوہدے ساہنے آوندیاں جہڑیاں گت دی اُستانی ہار ہوندیاں۔

گت دی اُستانی دی کہانی وی عجیب اے۔ اک دن اُستانی ہوری غسل خانے گئے، اوتھوں پر تے تاں کڑیاں نے غسل خانے وچ اک کپڑا پیا دیکھیا جہڑا لال سیاہی نال گچ سی..... اک کڑی

نے اوہدے کن وچ آکھیا ”ساتوں اجہی اُستانی نہیں چاہیدی جھڑی لال سیاہی نال لکھدی اے۔“
 اک ہور کڑی نے اپنے کپڑے سانجھے تے کن لگی کہ جدوں ٹرکی ککڑی نے اوہدے مونڈھے
 اُتے چٹھ مار کے اوہدا خون کڈھ دتا سی، اوہدے بعد اوہنوں لال رنگ آکا چنگا نہیں لگدا۔ اوس
 ویلے اوہنے لال رنگ دے کپڑے پائے ہوئے سن۔ اک ہور کڑی آئی تے اوہدے کن وچ
 آکھن لگی ”اوہ لال سیاہی نہیں، بے وقوف، اوہ تے خون اے۔ ایہ عجیب قسم دی بیماری
 اے..... ایہ گنت دیاں سہناں اُستانیاں ٹوں ہو جاندی اے۔ فیر ایہ افواہ کھلر دی گئی۔ اک توں
 ڈوجی تے ڈوجی توں تہی تیکر اپڑی۔ نہیں کڑیو، گنت دیاں اُستانیاں ٹوں ای نہیں، سہناں
 سوانیاں ٹوں ایہ بیماری ہوندی اے۔ کچے کچے جئے اک ڈوجے نال چنڑ گئے۔ کسے ٹوں وی ٹھیک
 گل دا پتا نہیں سی۔ ہر کڑی نے لہنی ای کہانی سنائی جھڑی اوہنے لہنی ماں، نانی دادی یاں نوکریاں
 توں سنی سی۔

کچے بچے سوانیاں دے کناں وچوں پیدا ہوندے نیں۔ ہر اک نے اپنے کن ہتھ لاکے دیکھے۔
 نہیں اوہ تک توں نکلدے نیں۔ ہر اک نے اپنے کنبدے ہتھ تک اُتے رکھے۔ ایہ بکویں ہو سکدا
 اے۔ ناساں تاں اینیاں تنگ ہوندیاں نیں۔ بچے بہت مشکل نال پیدا ہوندے ہوں گے۔ ایڈوں
 پہلاں کوئی بہت ای ڈراؤنی گل ہوندی ہووے گی۔ اجہیاں گلاں جھڑیاں ماواں نہیں دسدیاں تے
 ایہ مصیبت آوندی ای رہندی اے..... ہر سال..... پاگل نہ بنو..... ہر سال نہیں، ہر مہینے۔
 اُف کئی مصیبت اے۔

ایس مصیبت توں ودھ خوفناک تاں اوہدی اڈیک سی۔ ایہ مصیبت اوہدے اُتے ایس ویلے آ
 رہی اے۔ اوہنوں اپنے اندر ہلکی جہی پیڑ اٹھدی محسوس ہوئی..... نہیں اچے نہیں..... ایس
 ویلے نہیں..... سڑک اُتے نہیں۔ ایسے تاں اپنے بہت سارے لوک نیں۔ موٹیاں موٹیاں
 پٹھان تے لمیاں لمیاں پینٹاں والے بندے۔ ایسے تاں تماشا بن جاوے گا۔ کاش اوہ کئی جہی گنڈھ
 بن کے ہوا وچ غائب ہو جاندی۔ کاش زمین پاندی تے اوہ اوہدے وچ سا جاندی۔ اوہدے آل
 دوال ساریاں نظراں اوہنوں دیکھ رہیاں نیں۔ اوہدے پیراں نوں، پنیاں نوں، لتاں تے چوکلیاں
 ٹوں دیکھ رہیاں نیں۔ اوہدے جئے وچ کوئی شرمناک تے ناپاک چیز پیدا ہو رہی اے۔ کوئی
 ٹھاکویں چیز۔ ساریاں اکھاں اوہدے اُتے لعن طعن کر رہیاں نیں۔ ساریاں اکھاں اوہنوں گھور
 رہیاں نیں۔ اوہناں نے اوہدا گھیرا کر لیا اے۔ اوہ لہنی نور تیز کر دیندی اے۔ بغل وچ دے بیگ
 وچ سکے کھنک رہے نیں۔ بہت بھری پیڑ اوہدے جئے وچ سرایت کردی جا رہی اے۔ کوئی بہت
 وڈی مصیبت آون والی اے۔ اوہ اپنے آپ نوں اوہدے لئی تیار کرنا چاہندی اے۔ پر اوتھے تاں
 ان گنت ڈکاناں نیں۔ پنساری دی ڈکان اُتے ان گنت بوریاں رکھیاں نیں۔ پر اوہ اوہدی ماں

دیاں بوریاں وانگ نہیں۔ ڈکاتاں اُتے بہت سارے بندل نہیں پر اوہ وی انج دے نہیں۔ جتی دی نوک وچ اوہدے پجراں دیاں انگلاں بل رہیاں نہیں۔ اوہدے ڈھڈ دے پٹھے آکڑ رہے نہیں۔ اوہدا دل بیٹھیا جا رہیا اے تے ساہ اسمان دل اڈ رہیا اے۔ مصیبت آون ای والی اے تے اوہ اوہدے لئی تیار نہیں۔ اوہ چیزاں اوتھے موجود نہیں نہیں۔ اوہ چیزاں جہناں دے ناں اوہ نہیں جاندی۔ جہناں دے ناں کوئی وی نہیں جاندے۔ اوہ جاتا چاہندی اے پر اوہدی ماں نے اوہنوں کدے وی نہیں دیا۔ کوئی اوہنوں نہیں دتا چاہندا تے اوہ کچھ نہیں سکدی۔ اوہدی اُچی اڈی والیاں جتیاں کھٹ کھٹ کر رہیاں نہیں تے کچھ وچ سکے چٹک رہے نہیں۔ پُرانی سڑک لوکاں نال بھری پئی اے۔ کھڑے غبار گُوڑھا ہو گیا اے۔ اوہدے آل دوالے ہر چیز ڈھنڈلا گئی اے۔ پر اوہ ٹری جا رہی اے۔ اوہ کھلوندی نہیں.....

عربی زبان، دنیا دی سبھ توں وصال زبان مئی جاندی اے جدے وچ مینے دی ہر رات تے انگلاں دی ہر پور واسطے دکھرا ناں موجود اے۔ وچکار لے سے وچ جدوں مسلمان ترقی دیاں منزلاں طے کر رہے سن، عربی زبان نے وی بہت ترقی کیتی۔ امیدے وچ ”الف لیلا“ ورگی کہانی در کہانی دا انداز کئی صدیاں توں موجود اے۔

اجو کے دور وچ عربی کہانی نے کچھ دیر نال ترقی دی راہ اُتے پیر رکھیا، فیروی امیدے وچ نجیب محفوظ ورگے لکھاریاں دا قلمی سرمایہ ساہنے آیا جہناں نوں نوبل پرائز توں سمنایا گیا۔ زکریا تامر عربی زبان دے جانے پچھانے لکھاری نہیں۔ 1929 وچ دمشق وکھے جنم لین والے تامر ہوراں دی سکولی تعلیم تھوڑی اے۔ دمشق وچ کئی سرکاری محکمیاں وچ ملازمت کرن مگروں اوہناں لندن جا کے اک عربی اخبار وچ کم شروع کیتا۔ مگروں کومت وی رہے۔ عربی کہانی وچ اوہناں نے اہم کاتبکار وجوں اپنا تھاں چھیتی ای بنا لیا۔ اوہناں دیاں کہانیاں دے چار پراگے چھپے جہناں وچ اجو کے شعور دے نال نال سیاسی رنگ وی ملدا اے۔ اوہناں نے باللاں واسطے وی کافی کچھ لکھیا اے۔ ڈاکٹر نوال السعداوی دا تعلق مصر نال اے۔ بنیادی طور اُتے اوہ گائناکالوجسٹ نہیں۔ مصری وزارت صحت وچ ملازم رہے۔ اپنے تجربیاں دی کیس ہسٹری لکھن پاروں اوہناں ٹوں بڑی شہرت ملی۔ اوہناں بارے ایہ الزام اے کہ اوہ بہت ”کٹھن“ کے لکھدے نہیں جس پاروں اوہناں دیاں کتاباں اُتے مصر وچ پابندیاں وی لگیاں۔ اوہناں دی پہلی کتاب 1972 وچ چھپی سی۔ اوہناں دا خاوند شریف ہتاتا آپ وی ڈاکٹر تے ناول نگار اے تے نوال السعداوی دیاں کتاباں دا ترجمہ کار وی۔

اخروٹ

ایہ بہار دے آخری دنوں دی اوہ شام سی جدے مگروں میں اوہنوں کدے نہیں دیکھیا۔ میں
 بوہا کھولیا، اوہنے اک تھیلی میرے دل کردیاں ہوياں آکھیا :
 ”ابو بہت سارے اخروٹ لیائے سن، تھوڑے جے تیرے واسطے لیائی آں..... لوں گا
 ناں؟“

”کیوں نہیں، اخروٹ تے مینوں بڑے پسند نہیں۔“

جدوں اوہ ٹر گئی تاں میں کھاوون لئی دو تین اخروٹ توڑے پر ناں ای مینوں ندامت جہی جاپی۔
 دل نے ملامت کہتی کہ میں اوہ اخروٹ بھن رہیاں جو اوہنے دتے سن۔ فیر میں اوہ تھیلی چکی تے
 اپنے کمرے دی الماری دے اک کونے وچ لگا دتی۔ میں جدوں کدی لہناں تے اخروٹاں ٹوں
 دیکھدا تاں میری حالت اوس بچے ورگی ہو جاندی جتنے بے خیالی وچ اپنے عید دے کپڑے پاڑ
 دتے ہوں۔

اک دن مینوں اپنے چاچے دی الماری دے بیٹھلے خانے وچوں اخروٹاں دی اک تھیلی لبتی
 سی۔ میں خوشی ناں نچدا ہويا امی کول گیا تے اوہناں ٹوں اخروٹ دکھائے۔ امی نے پچھیا ”کتھوں
 لیایا ایں؟“

میں آکھیا ”الماری وچوں لبتے نہیں..... چاچے دی الماری وچوں۔“

”کیوں چک لیایا ایں؟ جاوتھے ای رکھ آ میں تینوں ہور لیا دیاں گی۔“

”میں آپ الماری وچوں کڈھے نہیں۔“

”میں آکھیا اے ناں کہ جتھوں لیایا ایں، اوتھے ای رکھ آ۔“

ایہ آکھ کے امی کم وچ لگ گئے۔ میں کجھ اخروٹ کڈھے، تھیلی باورچی خانے وچ میز اُتے
 رکھی تے ٹر گیا۔

کجھ دن اِنجے گزر گئے۔ اک دن جدوں میں سوں کے اٹھیا تاں میرا سلیٹی جکتز غایب سی۔ میں
 گھر دا اک کونا چھان ماریا پر اوہ ہوندا تاں ملدا وی۔ خورے کتھے دفع ہو گیا سی۔

امی نے دلاسا دیندیاں آکھیا..... ”ٹوں اوہنوں ماردا سین ناں..... اوہ اڈ گیا۔“

پر میں تراسے دی دیکھی وچ اوہدی دھون دے لو تے کجھ دیکھ لئے سن۔ میں دیکھدیاں ای

اوہناں ول ہبلیا پر ماں نے میرا راہ روک لیا۔ میں رون لگیا۔ اوہناں نے لکھ سر ماریا پر میں کچھ نہ کھادا۔ شام دے کھلے اُتے میں چاچے ٹوں آکھیا:

”میرا نمکڑ اڈیا نہیں، لہناں نے مار دتا اے..... ایہ سالن اوہناں نے میرے نمکڑ تے تہاڑے اخروٹاں نال بنایا اے۔“

چاچے نے پچھیا ”میرے اخروٹ.....؟“

میں آکھیا ”آہو! تہاڑے اخروٹ۔ مینوں تہاڑی الماری وچوں اخروٹاں دی اک تھیلی ملی سی‘ میں چک کے ای ٹوں.....“

چاچا پریشان ہو کے اٹھے تے لگ بھگ دوڑدے ہوئے اپنے کمرے وچ گئے۔ میں اوہناں مگر جانا چاہندا ساں پر ڈر گیا۔ جدوں اوہ پرتے تاں پریشان سن۔ اوہناں دا چہرا بچھیا ہویا سی تے اکھاں اُداس سن۔ اوہ دسترخوان اُتے بہ گئے پر کھلے ٹوں ہتھ تک نہ لایا۔ کھاوون مگروں مینوں اپنے کمرے وچ بلایا تے کچھ کوڑے لہجے وچ بولے..... ”ٹوں میری اجازت بغیر اخروٹ کیوں چکے سن؟“

اوہ سخت غصے وچ سن۔ اوہناں دی اواز وچ کبئی سی تے اکھاں وچوں لانبو نکل رہے سن۔ میں چپ چھپتا کھلوتا اوہناں ٹوں دیکھ رہیا ساں تے تھر تھر کنب رہیا ساں۔ میں ڈر دیاں ڈر دیاں آکھیا

”مینوں پتا نہیں سی کہ تہانوں اپنے چنگے لگدے نیں۔“

”ٹوں اوہناں ٹوں چک کے چنگا نہیں کیتا۔“

میں جو بھجی پتی بنیا کھلوتا ساں، اگے ہو کے آکھن لگیا ”میں مندا کیتا اے کہ اوہناں ٹوں چکیا۔ مینوں سزا دیو، مینوں مار دیو۔“

اک دم چاچے دا غصا مک گیا تے اکھاں وچوں اتھرو وگن لگے۔ میں اوہناں دے پیر پھزلے تے اوہناں دے گوڈیاں وچ سردے کے ہچکیاں نال رون لگا۔ چاچے نے جھک کے مینوں اُتانبہ چکیا تے پیار کرن لگے۔ میں روندیاں ہویاں آکھیا ”ٹیں میرے نال رُسے تے نہیں؟“

”نہیں تے..... میں بھلا کیوں رُساں گا؟“

”تہانوں بڑے پیارے سن اوہ؟“

”بہت!“

”میرے نمکڑ تے تہاڑے اخروٹاں نال کھانا پکیا سی، ایس لئی ٹیں اوہ نہیں کھادا؟“

”ہوں!“

”میں ای ٹوں آکھاں گا تہانوں بازار توں اخروٹ لیا دین!“

”نہیں“